CĂDEREA CONSTANTINOPOLELUI

VINTILĂ CORBUL

cartea românească

VINTILĂ CORBUL
CADEREA
CONSTANTINOPOLELUI

VINTILĂ CORBUL

CĂDEREA CONSTANTINOPOLELUI

Roman

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Coperta realizată de Claudiu Soltescu după un tablou de Altdorfer, aflat în pinacoteca din München

ARGUMENT CĂTRE CITITOR

Din cartea de faţă, am vrea să-i subliniem cititorului cîteva aspecte şi să-i explicăm cîteva din raţiunile autorului în legătură cu procedările sale în compoziţia şi chiar în stilistica romanului.

Mai întîi, semnul sub care se va desfăşura istorisirea în sutele de pagini ale cărţii este acela al cruzimii lui Baiazid, care porunceşte cu sînge rece să fie ucişi prizonierii luaţi la Nicopole. Aici fusese şi Mircea cel Bătrîn, iar Baiazid l-a urmărit apoi în propria ţară, la nord de Dunăre, ca să-i distrugă acolo corpul expediţionar, scăpat în cîmpiile Nicopolei. Dacă Mircea nu-şi conducea cu abilitate armata, la Nicopole, cădea şi aceasta în prizonierat, cum se întîmplase cavalerilor burgunzi. Pe teren propriu, bine cunoscut de oşteni şi de căpitanii steagurilor, de viteazul voievod, Baiazid n-avea nici o şansă şi a trebuit să renunţe. Bătălia aceasta din 1397 a fost crîncenă, se pare însă că nu atît cît cealaltă, de la 1394, la Rovine, despre care o cronică bulgară de epocă scria că „lăncii nenumărate s-au frînt atunci şi mulţimea săgeţilor a fost nenumărată, încît văzduhul nu se mai putea vedea de desimea lor ; şi rîul acela curgea roşu de sîngele ce ieşea din mulţimea trupurilor căzute". E întocmai tabloul de sumbră vitejie pictat de Eminescu în *Scrisoarea III*. Toate acestea le cunoaştem, începînd cu cartea de istorie din şcoala primară — însă ceea ce vrem să remarcăm aici e că asasinatul turcesc în masă cu care debutează romanul lui Vintilă Corbul defineşte zodia sub care trăia populaţia acestei părţi din Europa, odată cu năvala în Balcani a ordiilor de ieniceri şi spahii. Cruzimea era legea epocii pentru cotropitori. Dacă am judeca azi, de la distanţa a aproape şase secole, ne şi explicăm de ce otomanii practicau uciderile în masă : pentru ca oastea de mercenari, slujbaşi ai războiului, jafului şi crimei, sau cea de ieniceri, „copii de suflet ai lui Alah" — adică flăcăii furaţi mamelor de mici şi crescuţi ca ucigaşi, fără familie, fără altă patrie decît cortul său şi sabia — pentru ca aceşti profesionişti ai omorului să aibă cît mai puţini adversari viitori potenţiali şi ca să nu-şi adauge consumatori de hrană, dacă ar fi luat prizonieri.

Legii de atunci a războiului instituit de oştile semilunii, i s-a răspuns cu aceeaşi lege — şi Mircea la Rovine, apoi tot el în noua expediţie turcească, după el Vlad Ţepeş, cînd trage în ţeapă o oştire întreagă, a lui Hamza Paşa, nu procedau alt-

fel decît făcuseră osmanlîii cu cavalerii burgunzi şi cu ceilalţi prizonieri de la Nicopole. Voievozii noştri trebuiau, la rîndul lor, să-şi apere nu numai teritoriul ţării, dar şi pe oamenii ei, nu doar să alunge, dar şi să împuţineze numărul asasinilor strînşi armată, şi nu armata unei ţări, ci aceea mînată de o poftă neinfrîntă de cucerire — asasini care, dacă ar fi rămas în viaţă, se regrupau şi veneau din nou să atace. Deosebirea aceasta e, între oastea de ţară a voievozilor noştri, care lupta să oprească valul mercenar şi ieniceresc, — şi oastea aceasta, lipsită de orice credinţă şi iubire, în afară de cea a crimei, jafului şi stăpînirii samavolnice.

O a doua idee, pe care vrem s-o remarcăm, e că năvalei otomane de oameni înarmaţi pînă în dinţi, la treapta celei mai înalte tehnici militare a epocii, educaţi să fie nu mulţime, ci corp de şoc ofensiv — ţările noastre trebuiau să le opună tot armate organizate după regulile avansate ale tehnicii de luptă, atit cea din Europa, cît şi cea a invaziei sud-asiate. Imaginea că oastea voievozilor era a unor ţărani adunaţi în pripă de la plug şi sapă, cu coasele în spate, furci şi ţapine, cu ce mai găseau pe lîngă casă, e o imagine falsă, cultivată mai mult pentru sugestiile ei decurgînd din basm. Oştile voievozilor români trebuiau să fie echipate cît şi ale adversarilor. Cînd Eminescu vorbeşte, de exemplu, de „scările de lemn" ale şeilor, trebuie înţeles bine că e vorba de cavaleria uşoară a lui Mircea, la care înlocuirea fierului cu lemnul şi, în continuare, eliminarea grelelor platoşe ale cailor, utilizarea suliţelor în locul săbiilor dădeau iuţeală mişcării de atac, permiteau manevrele rapide ale învăluirii, ţinerea adversarului la distanţă, — toate acestea după caz, după „specialitatea" corpului aruncat de acesta în luptă.

O întreagă strategie şi tactică de epocă învie în aceste pagini, demonstrînd şi pregătirile pe care erau obligaţi să le realizeze românii, pentru a putea face faţă năvalei sultanilor asupra Europei, şi sacrificiile pe care le cerea un război de apărare, cum era acela pentru care ei se pregăteau. Inspecţia militară cu care se încheie primul volum al romanului lui Vintilă Corbul, cînd Mehmet II îşi trece în revistă imensa armată pe care o va dezlănţui asupra Constantinopolelui, e tot atît de rău prevestitoare ca şi asasinatul în masă din primele pagini ale romanului. Să ne gîndim că aceşti cuceritori, deloc mai puţini şi nici mai osteniţi, sau cu poftele de jaf şi crimă potolite, se îndreptau, după două decenii, asupra Munteniei lui Vlad Ţepeş şi asupra Moldovei lui Ştefan cel Mare. Cititorul să vadă bine

în fiecare ienicer pe un expediționar viitor, într-unul din principate, și să măsoare ce potențial trebuia să realizeze. Țările Române s-au împotrivit acestor mulțimi dezlănțuite, care, vreme de secole, nu au întîlnit alt adversar în stare să-i oprească la porțile Europei, decît pe români. Războiul de apărare nu era numai o hărțuială de retragere, cu incursiuni răzlețe, cu otrăvirea fîntînilor, ascunderea vitelor și recoltelor și părăsirea satelor în cale ; și acestea însemnau prăpăd, căci reprezentau sute de kilometri parcurși de convoiul năvălitor, prin trupul țării, pe drumuri umblate și prin sate, pe văi și rîuri, unde erau așezările omenești, ca să aibă oastea străină unde-și adăposti comandanții, cînd venea de exemplu însuși sultanul cu suitele lui nesfîrșite ; dar un asemenea război presupunea obligatoriu și o luptă — ca aceea dată de Mircea la Rovine, de Țepeș în puncte succesive, de Ștefan la Vaslui, apoi la Valea Albă.

Cînd Vintilă Corbul desfășoară larg tabloul cancelariilor europene, ale „marilor puteri" din epocă, prinse în tot felul de combinații politice, și chiar al Constantinopolelui, care era înconjurat de otomani, dar dădea mai mare atenție rivalităților interne decît primejdiei din afara zidurilor cetății — el face aceasta și pentru ca să se vadă cum, prin opoziție, în țările noastre aveau loc cele mai lungi domnii din istoria lor : a lui Mircea de 32 de ani, tot de 32 ani a lui Alexandru cel Bun, de 47 ani a lui Ștefan — exemple strălucite de dorință a stabilității, a întăririi interne și a politicii externe dibace, pentru a se putea asigura potențialul economic, militar și uman al ripostei — al apărării.

De aceea, Vintilă Corbul prezintă curțile regești și domnești, așadar treptele supreme de guvernămînt, la același nivel de strălucire, de forță, de capacitate administrativă și diplomatică, la noi ca în Europa. Tot astfel și armata ; și modul de a gîndi treburile de stat, de a se comporta, de a vorbi.

În genere autorul nu și-a pus problema sugerării unui suflu arhaic de limbaj, el a mers numai în direcția realizării culorii locale prin descrieri de peisaj, fapte concrete de epocă, portretistică și pictura costumelor, interioarelor etc. — toate în termenii și cu înfățișarea din timpul respectiv. Ca atare, în nomenclatura geografică, în desemnarea rangurilor politice, administrative, militare etc., autorul a consultat atlase și crestomații, reproducînd numele din hărți și texte de epocă, din cronici și documente, enciclopedii și dicționare, pornind numai de la etimologiile atestate istoric și aparținînd epocii și locurilor.

Exista însă o dificultate pe care autorul a rezolvat-o într-un chip original și căutînd o soluție modernă.

În acest cadru și în aceeași măsură și-a pus el problema limbii pe care să o utilizeze, în relatările proprii, în vorbirea personajelor sale. Tradiția cronicărească, ridicată la mare înălțime de Sadoveanu, instituise în ultimele trei sferturi de veac, la noi, ca pe o regulă, expresia de tipar asemănător cu al basmului popular cu a letopisețelor. Dar voievozii și demnitarii români erau cărturari întru nimic mai prejos de reprezentanții echivalenți ai Europei, decît corpul de trimiși acreditați pe lîngă sultanii turci. Aceștia gîndeau și se exprimau în termenii epocii lor, care dădea cărturari de marcă, într-o limbă care, în epocă, era modernă : cea latină. Față de această expresie, mai era oare suficientă pronunția cu mireasmă și culoare moldovenească — aceasta devenită tradițională cronicilor — și cu inflexiuni țărănești, derivate din folclor ?

Vintilă Corbul a plecat de la un atare raționament. E o certitudine că în secolele XIV—XV limba cancelariilor, cea diplomatică era în principal cea latină, astfel că neologismul de proveniență franceză — derivat, la origine, din latină — răspunde în principiu deplin cerinței de a sugera atmosfera cancelariilor și de a fi instrumentul comunicării oficiale. Cum acțiunea romanului se poartă la nivele politice și intelectuale ridicate (generali, miniștri, diplomați etc.) e logic ca sugestia principală urmărită să fie cea de intelectualitate, de cultură, nu de vorbire populară arhaică, avînd iz bisericesc sau cronicăresc.

Problema a înțeles-o cam în același fel și Camil Petrescu în romanul *Un om între oameni ;* Vintilă Corbul a dus-o în toate implicațiile ei, utilizînd un limbaj intelectual cu totul modern.

Pe de altă parte, și-a spus autorul, limba română a început a primi multe elemente de nomenclatură slavă — nomenclatură, de asemenea modernă a epocii, oficială, diplomatică, de cancelarie, militară — abia atunci cînd statul moscovit și-a extins raporturile politice spre est, deci cam odată cu vremea lui Ștefan cel Mare ; pînă atunci brîul tătărăsc din Ucraina, de la mare pînă spre Polonia, făcea să fie slabe — la nivel cultural oficial — relațiile de limbă, lăsînd în schimb drum liber, în această epocă, influențelor latine în domeniul oficial-politic și cultural, venite din sud și chiar din țări slave ca Polonia, Moravia, Boemia, unde limba cărturarilor si limba oficiilor de stat era tot cea latină, ca în toată Europa. În orice caz, neologis-

mele de origine latină, cu atestări în cronicile franceze, germane, italiene etc. — scrise și acestea în limba latină —, frecventate în secolele XIV—XV, se pot justifica cel puțin tot atît cît termenii de sursă slavă, proveniți din cronici și texte bisericești — care sînt toate ulterioare momentului 1453, cînd se încheie acest prim volum din ciclul epic : *Căderea Constantinopolelui.*

În plus, utilizînd o nomenclatură predominant latină, autorul urmărește să contribuie și pe această cale la o integrare europeană a Țărilor Române — cea mai firească pentru secolele XIV—XV — degajarea lor dintr-un climat arhaic, de aparentă înapoiere, într-o epocă în care Muntenia și Moldova erau singurele capabile să se opună militar, cu succese răsunătoare, celei mai mari puteri militare din acel moment. Pentru perioada 1390—1453, cînd e plasată epica romanului, noi nu avem atestări de limbă românească, *scrisă*, astfel că, în lipsa lor, o carte literară își poate permite să inoveze într-un sens care duce la concluzia europenismului și civilizației moderne la nivelul epocii.

Aceasta e a treia chestiune pe care am dorit să o supunem cititorului. Iar ultima e una cu privire la documentație, la cadrul istoric și la informație.

S-a precizat mai sus că nomenclatura, geografia toată a romanului, e cea din acte și hărți de epocă. Adăugăm că studiile de specialitate, străine și românești, consultate de autor, sînt în număr apreciabil. Lucrul își are importanța sa. Literatura lui Vintilă Corbul urmărește și o exactă desfășurare a istoriei reale, în cadrul căreia fantezia sa umple cu materia faptelor și oamenilor — *în spiritul ei* — o istorie care, altfel, ar pluti tot în abstracții. Ca și în ciclurile sale precedente — *Dinastia Sunderland-Beauclair* (vol. I—III) și *Păsări de pradă* (vol. I—II), ambele apărute în curs de cinci ani, între 1966 și 1971, dar consacrate Europei occidentale și marilor ei convulsii politice și social-economice, dinainte de Napoleon, pînă după căderea lui — Vintilă Corbul își construiește cu o exactitate de om de știință panoramele istorice, în care apoi literatul face să trăiască aievea oamenii reali și acei reconstituiți sau creați de imaginația sa. Istoria din cărțile sale e reală ; problemele claselor, categoriilor sociale, statelor sînt autentice ; închipuită e viața de fiece zi a oamenilor, luați ca indivizi, închipuite sînt sentimentele lor, vorbirea, îmbrăcămintea fiecăruia din ei — dar și acestea sînt în deplină concordanță cu istoria. Specia de roman istoric pe care autorul o cultivă e cea

caracterizată de respectul integral față de stadiul de azi al interpretării istoriei și față de realitatea vie a istoriei de odinioară.

În literatura lui Vintilă Corbul, inaugurată în 1938 în revistele *Universul Literar* și *Adevărul literar și artistic*, apoi marcată de romanele *Babel-Palace* (1939) și *Sclavii pămîntului* (1945), se remarca imensa capacitate de invenție epică a autorului, de creare a unei multitudini de personaje, destine, profiluri umane, încrucișarea excepțională de traiectorii literare. Această disponibilitate de povestitor-inventator, fantezia disciplinată realist și le-a pus în slujba evocării istoriei — nu în povestiri, ci în romane cu un predominant caracter documentar, o specie aparte, în care istoria, înviată din documente și cu ajutorul lor, în spiritul lor, lunecă în literatură, prin simplul fapt că e *viață*.

Cititorul e uimit și cucerit de aparenta fantezie. De fapt e în fața istoriei *înviate !* Chiar acolo unde epica literară pare a se destrăma în episoade neesențiale sub raport estetic, lectura e atracțioasă, chiar acolo, și instructivă, datorită mișcării vii a istoriei reale. Ca în filmele documentare ; ca în muzee și expoziții ; ca în vechi orașe care păstrează aidoma urmele civilizațiilor de demult. Perioada modernă a adus activ la ordinea zilei o atare literatură și a atestat calitatea estetică a speciei.

Cititorul romanului *Căderea Constantinopolelui* are prilejul să verifice el însuși toate afirmațiile de mai sus. Rîndurile de față au vrut numai să-i solicite atenția, pentru a avea în vedere, în timpul lecturii, problemele amintite. Aproape, am spune, că pentru a-l îndemna să nu se lase tot timpul copleșit de atracțiile și emoția istoriei înviate în fața ochilor săi, ci să accepte cu luciditate adevărul de aici, delimitîndu-l de fanteziile altor lecturi, integrînd aici ficțiunea cu realitatea, mai cu seamă în ce privește Țările Române și locul lor în istoria Europei.

Căci, pentru Țările Române, istoria exactă, reconstituită strict, este mai frumoasă, mai emoționantă, mai plină de putere în a ne însufleți și a ne da încredere, decît orice fantezie.

Mihai Gafița

Definesc Europa — ansamblul țărilor moștenitoare ale culturii elenice.

René Grousset

●

Cucerirea Constantinopolelui de către turci în mai 1453 a fost unul dintre cele mai însemnate evenimente din istoria omenirii. A influențat prodigios destinele Europei. A înscăunat supremația turcilor în Orient timp de mai multe secole și a avut semnificația unei catastrofe supreme pentru lumea elenică.

Gustave Schlumberger

●

E lucru lămurit că din partea creștinilor din alte țări nu s-a făcut nimic... cînd sultanul a pornit asupra Constantinopolelui.

Giorgios Sphrantzes

●

(Căderea Constantinopolelui)... cea mai mare nenorocire din cîte s-au întîmplat în lume, pe toate le întrece prin suferință.

Laonicos Chalcocondyles

●

Tiranul (Mehmed al II-lea) l-a întrebat pe marele amiral (Notaras): „Spune-mi adevărat dacă acesta este capul împăratului tău". Atunci, uitîndu-se bine la el, (Notaras) a răspuns: „Al lui este, doamne". Și l-au văzut și alții și l-au cunoscut. Atunci au pironit capul pe coloana din piața Augusteon și acolo a rămas pînă seara. După aceea, jupuindu-i pielea, a împăiat-o și a trimis-o peste tot locul, arătînd-o domnului perșilor și al arabilor și altor turci ca semn al biruinței.

Ducas

●

Bizanțul a fost Roma cea nouă.

Sir Galahad

●

Trebuie să restabilim în drepturile sale și în toată amploarea ei una din cele mai mari civilizații ale lumii, civilizația bizantină.

Nicolae Iorga

Ziua de 29 mai 1453 înseamnă o cotitură a istoriei.

Steven Ruciman

Bizanțul a protejat și educat națiunile occidentale, care l-au răsplătit doar cu ingratitudine.

Auguste Bailly

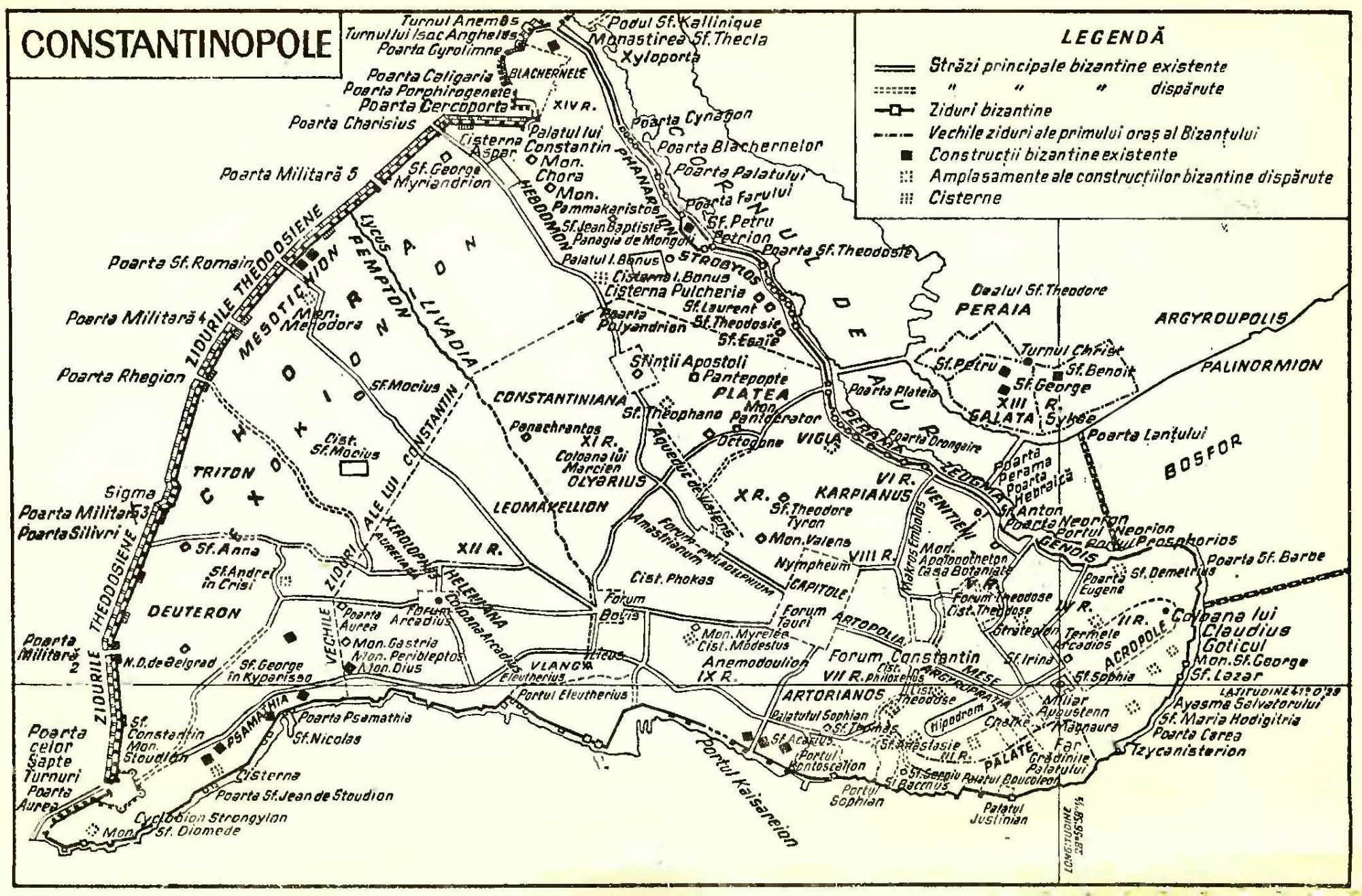
CONSTANTINOPOLE
LEGENDĂ
Străzi principale bizantine existente
" " " dispărute
Ziduri bizantine
Vechile ziduri ale primului oraș al Bizanțului
Construcții bizantine existente
Amplasamente ale construcțiilor bizantine dispărute
Cisterne
Turnul Anemos
Turnului Isac Angheles
Poarta Gyrolimne
Podul Sf. Kallinique
Monastirea Sf. Thecla
Xyloporta
Poarta Caligaria
Poarta Porphirogenetei
Poarta Cercoporta
BLACHERNELE
XIV R.
Poarta Charisius
Palatul lui Constantin
Cisterna Aspar
Mon. Chora
Mon. Pammakaristos
Sf. Jean Baptiste
Panagia de Mongol
Palatul I. Bonus
Cisterna I. Bonus
Cisterna Pulcheria
Poarta Militară 5
Sf. George Myriandrion
Poarta Militară 4
Mon. Metodora
Poarta Rhegion
Poarta Militară 3
Poarta Silivri
Poarta Militară 2
Poarta celor Șapte Turnuri
Poarta Aurea
Poarta Sf. Romain
ZIDURILE THEODOSIENE
MESOTICHION
LYCUS
PEMPTON
LIVADIA
HEBDOMON
PHANARIN
CORNUL DE AUR
Poarta Cynegon
Poarta Blachernelor
Poarta Palatului
Poarta Farului
Sf. Petru Petrion
Poarta Sf. Theodosie
STROBYTOS
Sf. Laurent
Sf. Theodosie
Sf. Esaie
Poarta Polyandrion
Sfinții Apostoli
Pantepopte
PLATEA
Mon. Pantocrator
Sf. Theophane
Poarta Plateia
CONSTANTINIANA
Sf. Mocius
Cist. Sf. Mocius
Ponachrantos
XI R.
Coloana lui Marcien
OLYARIUS
Aqueduc de Valens
Octogone
VIGLA
Poarta Drongaire
PERA
Dealul Sf. Theodore
PERAIA
ARGYROUPOLIS
Turnul Chrisei
Sf. Petru
Sf. Benoit
Sf. George
XIII R.
GALATA
Sylee
PALINORMION
Poarta Lanțului
BOSFOR
Poarta Perama
Poarta Hebraică
Sf. Anton
Poarta Neorion
Portul Neorion
Portul Prosphorios
GENDIS
Poarta Sf. Barbe
Sf. Demetrius
Poarta Eugene
Mon. Apolopotheton
Casa Botaniate
Forum Theodose
Cist. Theodose
IV R.
II R.
Termele Arcadios
Strategion
Coloana lui Claudius Goticul
Mon. Sf. George
Sf. Lazar
ACROPOLE
Sf. Irina
Sf. Sophia
Ayasma Salvatorului
Sf. Maria Hodigitria
Poarta Carea
Tzycanisterion
LATITUDINE 41° 0' 39"
LONGITUDINE 28° 58' 55" E. GR.
TRITON
Sigma
Sf. Anna
Sf. Andrei in Crisi
DEUTERON
M. D. de Belgrad
Sf. George in Kyparissa
Sf. Constantin Mon. Stoudion
Cisterna
Poarta Sf. Jean de Stoudion
Cyclobion Strongylon
Mon. Sf. Diomede
ZIDURILE
THEODOSIENE
ZIDURI ALE LUI CONSTANTIN
XYLOPORTA AUREIANA
HELENIANA
Coloana Arcadius
Forum Arcadius
Poarta Aurea
VECHILE
Mon. Gastria
Mon. Perivleptos
Mon. Dius
VLANGA
Liteus
Eleutherius
Portul Eleutherius
Poarta Psamathia
PSAMATHIA
Sf. Nicolas
XII R.
LEOMAKELLION
Forum Amastrianum
Forum Constantini
Cist. Phokas
Forum Bovis
Forum Tauri
CAPITOLE
Nymphaeum
VIII R.
Mon. Myrelee
Cist. Modestus
Anemodoulion
IX R.
VLANGA
Mon. Valens
Tyron
X R.
Sf. Theodore
KARPIANUS
VI R.
VENTIENI
Makros Embolos
Forum Theodosii
Cist. Theodosii
Forum Constantin
Cist. Philoxenus
VII R.
MESE
ARGYROPRATIA
ARTOPOLIA
ARTORIANOS
Palatul Sophian
Sf. Thomas
Sf. Acacius
Portul Kontoscalion
Portul Sophian
Portul Kaisareion
Hipodrom
Creața
Far
Grădinile Palatului
Sf. Anastasie
Sf. Sergiu
Palatul Boucoleon
Sf. Bacchus
Palatul Justinian
Milliar Augustean
Magnaura
PALATE

SE ADUNĂ NORII

1396—1404

Securea călăului descrise un arc de cerc, sclipind în soare, şi se abătu bufnind sec peste grumazul omului cu obrazul lipit de butuc. Vertebrele cervicale plesniră, măduva şirei spinării se înfrăţi cu sfărîmăturile de oase, esofagul, glanda tiroidă, muşchii gîtului fură secţionaţi într-o frîntură de secundă, iar din venele jugulare, deschise de tăişul securii, ţîşniră minuscule fîntîni arteziene de sînge, sub pulsaţiile frenetice ale inimii care încă mai bătea. Capul desprins de grumaz se rostogoli pe podeaua eşafodului, sărutînd cu buze inerte scîndurile împurpurate. Trupul înveşmîntat în zale se prăvăli la picioarele călăului, contorsionîndu-se spasmodic. Treptat, zvîrcolelile-i încetară.

Sus de tot, în înălţimile albastre ale văzduhului, se roteau stoluri cernite de corbi.

Călăul apucă de păr capul decapitatului şi-l ridică în aer, spre a fi văzut de Împăratul Împăraţilor, de Regele Regilor, de Sultanul Sultanilor, Prea Măritul Padişah Baiazid I-ul, poreclit Ildirim, „Fulgerul".

De pe estrada sa, învăluită în covoare nestemate de Bukara şi de Şiraz, de Ispahan şi Belucistan, sultanul privi o clipă capul însîngerat, apoi ridică încet mîna dreaptă, împodobită cu inele grele de aur, încrustate cu smaragde şi rubine.

Cele două ajutoare ale călăului apucară de umeri şi de picioare leşul decapitatului şi-l aruncară peste alte zeci de leşuri decapitate, înveşmîntate în zale maculate de sînge. Movila aceasta de ghiauri văduviţi de capete creştea în dreapta eşafodului. În curînd avea să-l întreacă în înălţime. Călăul se mai uită o dată la ţeasta pe care o ţinea suspendată în aer,

apoi o zvîrli cu dispreț peste movila de țeste — din care se scursese tot sîngele — aruncate de cealaltă parte a platformei.

Tobele mînuite de soldații din fanfara militară a sultanului răpăiră ca o grindină.

Din rîndurile celor optzeci de cavaleri creștini prizonieri, care așteptau cu mîinile legate la spate să li se reteze capul, se mai desprinse unul. Cu fruntea sus, cu pieptul scos înainte, mîndru ca la paradă, se îndreptă călcînd apăsat spre scara îngustă a eșafodului. Cînd puse piciorul pe prima treaptă, văzu dedesubtul platformei înalte picături de sînge prelingîndu-se printre scîndurile groase, negeluite. În curînd și sîngele lui avea să curgă. Dar nu pe cîmpul de bătălie, așa cum i se cuvine unui cavaler, ci pe butuc, asemenea nelegiuiților condamnați la moarte pentru a-și ispăși crimele. Dar așa voise padișahul. Cavalerul urcă treptele. Un vînticel cu parfum de iasomie îi răcori fruntea și i se jucă o clipă prin inelele părului lăsat pe umeri. Cînd ajunse în fața călăului, se opri. Îi privi țeasta rotundă, rasă, lucie ca o bilă de fildeș, ochii mici, nasul turtit, fălcile puternice, buzele groase, umerii lați și brațele atît de vînjoase, încît ar fi doborît cu ușurință un taur. Călăul se sprijinea cu mîinile de căpătîiul cozii securii, proptită în pămînt ca un toiag de arhiereu. Era ostenit fiindcă scurtase cu un cap o sută douăzeci de cavaleri francezi, germani și burgunzi. Dar nu lăsa să i se citească pe chip oboseala, fiindcă se afla de față însuși padișahul și-i admira desigur destoinicia și iuțeala cu care trimitea în imperiul morților pe acești ghiauri nelegiuiți.

Călăul padișahului era un aristocrat printre cei de o seamă cu el. Numai lui i se încredința descăpățînarea oamenilor cu vază, fie ei înalți demnitari turci sau prizonieri creștini cu sînge așa-zis nobil. Celorlalți călăi — căci erau o armată întreagă — li se încredințase uciderea a trei mii de militari creștini, toți oameni de rînd, căzuți în captivitatea invincibilului sultan Baiazid. Acești trei mii de inși erau ultimele resturi ale unei armate mîndre, care venise să își încerce puterile cu oștile Fulgerului.

Cavalerul contemplă pentru ultima dată cerul, care-i hrănise visurile, și pămîntul, în sînul căruia avea în curînd să se întoarcă. Rosti o rugăciune scurtă, apoi îngenunche, lăsîndu-și obrazul nebărbierit pe butucul lipicios de atîta sînge. Călăul nu-l zori. Nu-și grăbea niciodată victimele. Le lăsa să-și scalde pentru ultima oară ochii în lumina soarelui.

Această îngăduință ascundea și o umbră de cruzime rafinată. Le permitea să admire lumea pe care aveau să o părăsească.

Călăul șterse cu cochetărie sîngele de pe secure. Metalul dătător de moarte trebuia să fie neîntinat, altfel n-ar mai fi strălucit împrumutind lumină din văpaia soarelui. Ridică securea, apoi, cu o încordare a mușchilor, o coborî fulgerător, îndeplinindu-și cu aceeași măiestrie sarcina.

Apucă de păr capul retezat și îl arătă sultanului, potrivit datinii. Deodată privirea călăului se întunecă. Padișahul, stăpînul său, se uita în altă parte...

Baiazid Ildirim se plictisise. Văzuse atîtea capete căzînd, încît spectacolul acesta nu-i mai trezea interesul. Asista însă la execuțiile mărimilor, fiindcă așa impuneau ceremonialul și tradiția. Sîngele dușmanilor căzuți dădea puteri musulmanilor drept-credincioși. Padișahul nu mai avea însă nevoie de acest întăritor. Setea de putere, setea de luptă, setea de sînge își aveau obîrșia în propria lui fire. Nu-i trebuiau îndemnuri din afară spre a ucide, spre a-și nimici dușmanii, spre a purta mai departe steagul verde al Profetului.

Ceremonia acestor execuții în masă avea să mai dureze ore întregi. „Meseria" lui de împărat îi impunea să asiste cu răbdare la asemenea corvezi, chiar dacă nu îi mai făceau plăcere. Privirile lui se plimbară cu încetineală asupra celor trei sute de mii de ostași ai săi, dispuși într-un careu cu laturi de mai bine de un kilometru. Veșmintele lor bogate străluceau în soare. Toți erau mîndri și frumoși. Inima lui se încălzi. Un zîmbet îi lumină fața gălbuie, cu pomeți proeminenți și nas încovoiat, ascuțit. Ochii, umbriți de sprîncene groase, scăpărau ca niște tăciuni aprinși.

Era mîndru fiindcă își purta armatele din victorie în victorie. Pașalele sale, nevrednice uneori de încrederea pe care le-o acorda, pierdeau cîte o luptă. Dar el intervenea în ultimul moment și cîștiga războiul. Se știa invincibil. Allah și Mahomed, profetul său, îl aleseseră, încredințîndu-i nobila misiune de a extinde fruntariile Islamului pînă la marginile lumii. Și Baiazid era hotărît să nu le înșele încrederea. Armatele lui cotropiseră Serbia, anexaseră Bulgaria, pătrunseseră adînc pe teritoriul anticei Elade, străbătuseră istorica trecătoare de la Termopile, subjugaseră Bosnia, iar vîrfurile lor trecuseră Dunărea, înfigîndu-se ca un pinten în trupul principatului valahilor. În Asia cuceriseră în cursul cîtorva campanii fulger mai toate emiratele turcești crescute ca ciupercile pe ruinele Imperiului Bizantin, impunîndu-i autoritatea asu-

pra Anatoliei pînă în munţii Taurus, pînă la poalele masivului Armeniei şi pînă la lanţul pontic. Se gîndise apoi să îşi încunune opera luînd cu asalt Constantinopolele. Dar tocmai cînd armatele lui asediau capitala străvechiului Bizanţ, ghiaurii de la soare-apune porniseră cu armatele lor împotriva Imperiului Otoman. În nebunească lor iluzie, îşi închipuiseră că vor reuşi să pună stavilă revărsării musulmanilor asupra Europei. După cîteva succese efemere, trebuiseră să facă faţă ienicerilor săi. El, Baiazid, ridicase asediul Constantinopolelui spre a ieşi în întîmpinarea cavalerilor înveşmîntaţi în fier. Chipul sultanului se schimonosi într-un fel de zîmbet în care cruzimea şi triumful se îmbinau cu exaltarea mistică. Carapacele de fier ale cavalerilor de la soare-apune se zdrobiseră de piepturile goale ale războinicilor turci, oţeliţi însă de binecuvîntarea lui Mahomed. Necredincioşii, cosiţi ca firele de iarbă, muşcaseră ţărîna călcată de tălpile neînvinşilor osmanlii, înainte de a-şi da sfîrşitul. Iar cei care scăpaseră cu viaţă, fiindcă destinul hotărîse a le întîrzia cu cîteva ore sfîrşitul, se înfrăţeau acum prin moartea dată de securea călăului cu camarazii lor care pieriseră pe cîmpul de bătălie.

Privirile sultanului alunecară piezişe asupra grupului de căpetenii creştine, orînduite în stînga estradei sale. Erau douăzeci şi patru la număr. Numai aceşti douăzeci şi patru de inşi aveau să supravieţuiască miilor de prizonieri pe care călăii sultanului îi expediau acum în împărăţia umbrelor. Aşa hotărîse padişahul. Iar hotărîrile lui erau sacrosancte.

Pleoapele sale păreau să se lase grele asupra ochilor obosiţi. Cei care nu-l cunoşteau ar fi fost ispitiţi să creadă că sultanul dormita. Era însă mai treaz, mai lucid ca niciodată. Îşi savurase un timp victoria, delectîndu-se cu supliciul ghiaurilor. Apoi fuiorul minţii sale prinsese să toarcă rapid firul gîndurilor. Uciderea în masă a prizonierilor era o cruzime inutilă ?... Nu ! Era un act politic cu o semnificaţie precisă. Căpeteniile lumii occidentale erau înştiinţate pe această cale că sultanul Baiazid le arunca mănuşa şi că gestul lui echivala cu o provocare adresată întregii creştinătăţi. Nu trimisese el un mesaj plin de sfidare regelui Sigismund al Ungariei, prin care îl prevenea că, după cotropirea pustei maghiare, nu se va opri decît la Roma, unde va transforma altarul bisericii San Pietro în iesle pentru cai ? Rupea toate punţile fiindcă nu se temea de nimeni şi de nimic.

Privirile lui Baiazid întîrziară cîteva clipe asupra tînărului în armură aurită, care avusese prezumţia de a se intitula şef al corpului expediţionar francez. Acum acesta stătea cu mîinile prinse în lanţuri şi se uita cutremurat de milă şi de spaimă la descăpăţînarea oştenilor săi, pe care-i mînase la dezastru. Cum îl chema ? Ah, da ! Jean, conte de Nevers !... Sultanul îşi aminti numele pe care i-l repetaseră interpreţii săi latini. Jean de Nevers ! Ciudate nume mai au şi francezii aceştia ! Greu de ţinut minte... I se spusese că Jean de Nevers era fiul unui mare şi puternic senior, ducele de Bourgogne, şi că regele Franţei, Charles al VI-lea, îi era unchi. Acum, acest vlăstar regesc se afla la cheremul sultanului. Era destul ca el, Baiazid, să schiţeze un gest, şi capul trufaşului şef al ostaşilor francezi s-ar rostogoli pe eşafod. Îi acordase viaţa nu fiindcă i-ar fi fost milă de tinereţea lui. Avea însă nevoie de aur, de mult aur. Şi regalele rude ale tînărului cu nume atît de complicat se vor da peste cap spre a procura preţul de răscumpărare. Ceilalţi douăzeci şi trei de prizonieri cărora padişahul le îngăduise să împărtăşească soarta şefului lor erau de asemenea nobili cu situaţii strălucite acolo, în Occident. Unul era conetabil. Altul, amiral. Conţii d'Eu şi de la Marche, baronul de Coucy, Guy de la Trémoïlle, Henri de Bar... Pe aceştia reuşise să-i ţină minte. Pe ceilalţi nu se mai obosea să-i memoreze. Demnitarii săi vor avea grijă să negocieze răscumpărarea acestor creştini nevolnici.

Sultanul le acordase viaţa, dar nu şi onorurile cuvenite unor învinşi. Pînă în clipa eliberării vor fi supuşi unui regim penitenciar cu nimic deosebit de al întemniţaţilor de rînd. Nu li se va face nici o concesie. Vor zăcea în lanţuri, pe paie, în răceala umedă şi pestilenţială a celulelor subterane. Cînd se vor înapoia acasă — dacă vor mai apuca să se înapoieze — să istorisească, plini de spaimă, ce soartă cumplită îi aşteaptă pe nenorociţii care cutează să înfrunte pe marele Baiazid Ildirim.

Jean de Nevers stătea drept ca o luminare. Nici un muşchi de pe chipul lui nu se clintea.

„Are curaj, cîinele ! cugetă sultanul, în vreme ce îl privea pe sub streaşina stufoasă a sprîncenelor. Are curaj, dar n-o să-l mai ţină mult !"

Imobilitatea tînărului francez avea o explicaţie. Ştia că sultanul îl priveşte şi se comporta ca un viteaz pe care nimic nu-l înspăimîntă. Dar acest calm de faţadă ascundea o mistuitoare agitaţie lăuntrică. Moartea ostaşilor săi, la care asista

neputincios, îl copleşea. Privelişte a acestor oameni cărora le zburau pe rînd capetele îl năucise. Pe deasupra, îl mai chinuia şi căldura. Deşi era către sfîrşitul lui septembrie, soarele, aninat de bolta unui văzduh albastru, fără strop de nor, pripea ca în toiul verii, încingîndu-i armura. Simţea că se sufocă. Transpiraţia i se scurgea gîrlă pe trupu-i înfierbîntat. Cămaşa udă i se lipise de pielea iritată. Se uita cu coada ochiului la celelalte căpetenii ale corpului expediţionar francez, care-i împărtăşeau acum destinul. Sînge închegat, amestecat cu ţărînă, le mînjea armurile scofîlcite de loviturile primite în timpul bătăliei. Toţi erau abătuţi şi stăteau cu privirile aţintite în pămînt. Lîngă el se afla bătrînul baron de Coucy. Îi simţea mai degrabă prezenţa, fiindcă nu îndrăznea să-l privească în ochi. Dacă ar fi dat ascultare poveţelor baronului şi ale Voievodului Valahiei, alta ar fi fost acum soarta lor.

Îi revenea în minte, cu dureroasă acuitate, ospăţul acela plin de veselie din cortul regelui Ungariei. Sărbătoreau căderea Vidinului, a cărui garnizoană turcă se predase după cîteva zile de asediu. Ofiţerii vîrstnici şi cu experienţă nu făcuseră mult caz de această ispravă militară, pe care o socoteau de minimă importanţă. Apărătorii turci fuseseră puţini la număr, iar rezistenţa lor, mediocră. Tinerii cruciaţi, care-şi făcuseră cu acel prilej botezul focului, se ambalaseră, lăsîndu-se cuprinşi de o adevărată isterie războinică. Acolo, in preajma fortăreţei, regele Sigismund îl armase cavaler pe Jean de Nevers. Stindardele fîlfîiau în vînt. Lăncile ridicate la verticală aveau aspectul unor uriaşe perii cu fire de fier. Armurile şi zalele scînteiau orbitor în soare. Printre tineri — majoritatea cruciaţilor abia dacă depăşiseră 20 de ani — domnea un entuziasm indescriptibil. Cîteva zile mai tîrziu, cinci sute de călăreţi francezi — avangarda corpului expediţionar aliat — luaseră cu asalt Rahova, localitate fortificată, apărată de o garnizoană turcă ceva mai puternică. Osmanlîii căzuţi în captivitate fuseseră executaţi din porunca regelui Ungariei...

Expediţia începea sub cele mai frumoase auspicii. Optimiştii pretindeau că operaţiile militare se vor reduce la o încîntătoare promenadă, care se va încheia cu căderea Adrianopolelui, capitala europeană a Imperiului Otoman. Jean de Nevers se şi vedea înapoindu-se la Paris, avînd fruntea încununată cu lauri, asemenea căpeteniilor militare romane, care-şi sărbătoreau triumful după ce zădărniceau incursiunile barbarilor puşi pe cuceriri şi pe jaf.

Ajunseseră apoi sub zidurile Nicopolelui, împrejmuit de un puternic sistem de fortificaţii. Iscoadele trimise înainte aduseseră veşti importante. Garnizoana turcă, alcătuită din zece mii de oameni, se afla sub comanda lui Dagan Bey, un bătrîn, dar foarte experimentat militar. Regele Sigismund convocase în cortul său pe căpeteniile corpurilor expediţionare străine, constituite din francezi, români, bavarezi şi teutoni. Acolo hotărîseră să ia cu asalt Nicopolele, a cărui captură ar fi creat o fisură primejdioasă în sistemul de poziţii înaintate ale turcilor. O armată otomană de douăzeci de mii de oameni, trimisă spre a despresura oraşul asediat, fusese surprinsă de baronul de Coucy, un foarte talentat tactician, care, folosindu-se de numai cinci sute de călăreţi francezi, reuşise să cadă în spatele inamicului şi să-l pună pe fugă. Leşurile a peste cincisprezece mii de turci rămăseseră pe cimpul de bătălie. Succesul acesta remarcabil stîrnise un entuziasm delirant printre tinerii cruciaţi. Banchetele se ţineau lanţ, sărbătorind cu anticipaţie o victorie pe care toţi o socoteau sigură. Jean de Nevers încercase în acele zile frigurile plăcute ale luptătorului angajat în înfruntarea cu inamicul.

Dar asediul, care, potrivit concepţiilor lui Sigismund şi ale generalilor săi, ar fi trebuit să dureze maximum cinci zile, se prelungise peste două săptămîni. Garnizoana turcă rezistase cu succes asalturilor repetate ale aliaţilor. Spre a evita o pierdere inutilă de oameni, regele Sigismund hotărîse să cucerească cetatea prin înfometarea apărătorilor turci. Cavalerii cruciaţi o ţineau în acel timp numai în petreceri. Expediţia îmbrăcase aspectul unei excursii militare.

Comandanţii trupelor aliate priveau cu linişte şi încredere viitorul, fiindcă, potrivit informaţiilor obţinute, sultanul se războia undeva prin Asia Mică.

Într-o zi scăldată într-un soare torid, cavalerii se ospătau în corturile lor, cînd iscoadele aduseseră o veste uluitoare. O armată turcă, numărînd peste patru sute de mii de oameni, se apropia în marş forţat de Nicopole. Avangărzile inamice ajunseseră la cinci leghe de oraş.

Cruciaţii încercaseră o surpriză penibilă. Cavalerii, îngreunaţi de ospăţul copios şi ameţiţi de vinurile tari, consumate fără măsură, se ridicaseră repede de la mesele lor şi îşi îmbrăcaseră armurile. În tabăra creştină se dăduse alarma. Regele Sigismund convocase in cortul său pe căpeteniile corpurilor expediţionare. Mircea Voievod, Domnul Valahiei, căruia i se dăduse cel dintîi cuvîntul, propusese cu glasul lui molcom,

dar hotărît, de om cu experienţă şi stăpîn pe sine, să i se încredinţeze avangarda armatelor aliate, astfel încît românii să angajeze lupta cu unităţile de infanterie ale inamicului. Cavaleria grea, alcătuită din francezi, avea să intervină în acţiune abia după ce ienicerii turci — trupele de elită ale sultanului — vor trece la atac. Baronul de Coucy şi amiralul de Vienne se raliaseră opiniei domnului român, dar conetabilul conte d'Eu, mareşalul Boucicault şi Guy de la Trémoïlle, susţinuţi de cavalerii francezi tineri, pretinseseră să deschidă lupta cu o şarjă de cavalerie, menită să zdrobească forţele otomane. Trupele româneşti şi ungare vor interveni doar spre a curăţa terenul de ultimele elemente turceşti care vor supravieţui impetuosului atac al cavaleriei grele.

Jean de Nevers ascultase discuţia aprinsă, cumpănind, *pro şi contra*, argumentele aruncate în balanţă de cele două tabere. În calitatea lui de comandant nominal al corpului expediţionar francez, îi revenea sarcina să se pronunţe ultimul. În cele din urmă, impetuozitatea tinereţii învinsese înţelepciunea prudenţei. Se raliase părerii conetabilului şi a mareşalului Boucicault.

Regele Ungariei, comandantul suprem al armatelor aliate, sprijinise părerile lui Vodă Mircea şi ale vîrstnicilor cavaleri francezi, în frunte cu baronul de Coucy. Jean de Nevers, făcîndu-se interpretul opiniei potrivnice, ameninţase că se va retrage, împreună cu întreaga cavalerie franceză, dacă nu va fi acceptat punctul său de vedere. Regelui Sigismund nu-i rămăsese decît să se supună ultimatumului...

Acum, cînd Jean de Nevers asista la descăpăţînarea cavalerilor săi, ruşinea şi ciuda îi învăpăiau obrajii şi îi îngreunau ca o piatră sufletul. Dînd dovadă de uşurinţă, de înfumurare, determinase răsturnarea situaţiei în defavoarea aliaţilor.

Nu-şi ierta lipsa de discernămînt şi nebuneasca trufie. După ce armatele creştine se orînduiseră în dispozitiv de bătălie, el, Jean de Nevers, ridicase sabia, dînd semnalul dezlănţuirii şarjei cavaleriei grele. Ostaşii turci, mulţi ca nisipul mărilor, stăteau neclintiţi, împînzind zarea. Formaţiile lor impecabile, încununate de stindardele Islamului, aşteptau şocul cu un calm impresionant.

Cavaleria grea a francezilor se urnise asemenea unui uriaş val, destinat să înlăture orice obstacol. Ropotul potopitor al copitelor făcea să se cutremure pămîntul, ca şi cînd un tunet asurzitor s-ar fi rostogolit peste cîmpia cu ondulaţii largi. Suliţele, plecate la orizontală, ţinteau cu vîrfurile lor piepturile

ostaşilor turci din prima linie. Masa uriaşă de fier se deplasa în galopul cailor, apropiindu-se de zidul uman al osmanlîilor.

Sunetele ascuţite ale trompetelor spintecau văzduhul.

Ciocnirea dintre puhoiul de călăreţi înveşmîntaţi în fier şi prima linie a infanteriei turceşti fusese cumplită. În iureşul ei impetuos, şarja trecuse peste trupurile soldaţilor vrăjmaşi, zdrobindu-le ca pe nişte jucării. A doua linie de infanterişti turci avusese aceeaşi soartă. Călăreţii francezi înaintau, cuprinşi de un adevărat delir. Părea că nimic nu le va mai putea stăvili avîntul.

„Vive Saint Denis ! Vive Saint Denis et Saint Georges ! Tue ! Tue ! Tue !“ strigau cavalerii înveşmîntaţi în fier, în vreme ce braţele lor, înarmate cu săbii grele şi cu lăncii lungi, ucigaşe, împrăştiau moartea în dreapta şi în stinga.

Deodată, în drumul lor se ridicase o barieră neprevăzută : un val de ţăpuşe paralele, implantate oblic în pămînt, astfel ca vîrfurile lor să se înfigă în pieptul cailor. Puhoiul călăreţilor nu mai putea fi oprit. Chiar dacă cei din prima linie ar fi încercat să facă stînga împrejur, i-ar fi împins din spate escadroanele din urmă. Impactul dintre cai şi rîndul de ţepuşe a fost îngrozitor. Vîrfurile ascuţite li se împlîntau în piept sau în pîntece, sfîşiindu-le pielea, pătrunzînd adinc în măruntaie, spintecîndu-le, încurcîndu-se în intestine. Cavalerii, aruncaţi din şa din cauza violenţei şocului, se rostogoleau în iarbă, dincolo de bariera de ţepuşe. Un rînd de cai, alt rînd şi încă unul se înţepeniră în ţepuşele dătătoare de moarte. Ecadroanele din urmă trecură însă peste această cumplită barieră şi se avîntară mai departe, călcînd sub copite trupurile cavalerilor prăvăliţi. Potcoavele se loveau de armurile căzuţilor, scoţînd scîntei. Sub presiunea uriaşă, pieptarele de fier se scofîlceau, strivind cărnuri, zdrobind coaste, amestecînd frînturile de oase cu bronhiile gingaşe ale plămînilor, transformînd totul într-o masă moale, însîngerată.

Şarja continua cu impetuozitate, doborînd zid după zid de infanterişti turci. Dar această irezistibilă cursă a morţii cerea sacrificii. Mulţi francezi se prăbuşiseră seceraţi de bariera ţepuşelor, alţii se rostogoleau loviţi de ghioagele, iataganele, sulîţele şi securile pedeştrilor osmanlîi.

Avalanşa francezilor întîlni primele elemente de cavalerie vrăjmaşe. Luptele între călăreţi se încinseră furioase. Năvala cruciaţilor era însă atît de impetuoasă, încît cavaleria turcă intră în curînd în derută. Cavalerii Soarelui Apune învinseseră pe călăreţii Soarelui Răsare. Încurajaţi de această suită de suc-

cese, cruciaţii se avîntaseră în urmărirea fugarilor. Erau încredinţaţi că vor ajunge la corturile sultanului, pe care-l vor trage în ţeapa lănciilor.

În clipa aceea se produsese catastrofa. Cavalerii francezi măturaseră ultimele elemente ale cavaleriei inamice, cînd în faţa lor apăru alt zid. Zidul ienicerilor ! Cei mai vajnici ostaşi ai padişahului ! Ienicerii nu ştiau ce înseamnă înfrîngerea. Pentru ei nu exista decît alternativa victorie sau moarte !

Zecile de mii de ieniceri, orînduiţi într-o imensă potcoavă, cu laturile întinse ca nişte braţe asupra flancurilor cavaleriei franceze, se strînseseră într-un vast cerc, prinzînd-o la mijloc, ca într-un cleşte. Cruciaţii se văzuseră deodată înconjuraţi de un zid de fier alcătuit din zeci de mii de lănci aţintite spre ei. Caii, obosiţi de eforturile de pînă atunci, nu mai fuseseră în stare să dărîme şi această ultimă barieră. Cercul de fier al ienicerilor se strîngea implacabil. Abia atunci înţeleseseră cruciaţii ce mare primejdie îi ameninţa. Mareşalul Boucicault dăduse semnalul de retragere. Dacă nu izbuteau să iasă din încercuire, spre a se înapoia în tabăra aliată, erau pierduţi.

Strădaniile cavalerilor de a-şi concentra forţele şi de a se înfige ca o pană în cercul trupelor de ieniceri, pe care să le dizloce şi apoi să le străpungă, s-au dovedit infructuoase. Francezii se băteau acum cu energia disperării. Trebuia să reziste pînă ce infanteriştii români şi unguri vor reuşi să-i despresoare. Baronul de Coucy şi amiralul de Vienne şi-au dat cei dintîi seama că nu mai exista posibilitate de scăpare. Cavaleria franceză căzuse prosteşte în cursa întinsă cu abilitate de sultan. Cruciaţii se avîntaseră imprudent la atac şi acum sufereau consecinţele.

Între timp, cercul ienicerilor se strîngea necontenit. Călăreţii aveau la dispoziţie un spaţiu din ce în ce mai restrîns în care să poată manevra. Lupta continua cu îndîrjire. Cavalerii erau hotărîţi să îşi vîndă scump viaţa. Bătălia se transformase într-un adevărat măcel. Ienicerii cădeau cu zecile, cu sutele, cu miile, păliţi de săbiile, buzduganele şi securile francezilor, dar alţi ieniceri ieşeau ca din pămînt.

Erau atît de mulţi, încît părea să nu se mai sfîrşească. Pierderi din ce în ce mai mari înregistrau şi cruciaţii. Eforturile istovitoare depuse pînă atunci începeau să-şi dea roadele. Philippe, unul dintre cei doi fraţi de Bar, căzu doborît de buzduganul mînuit de un ienicer înalt cît un brad. Sabia lui Guillaume de la Trémoïlle se înfipse în spinarea ienicerului, dar în acelaşi timp o săgeată îi pătrunse prin deschizătura căştii,

înfigîndu-se în ochi şi străpungînd creierul. Cavalerul se prăbuşi din şa, dar piciorul îi rămase prins în scară. Armăsarul, împanicat de zgomotul din jur, începu să alerge fără rost, sporind numărul cailor rămaşi fără stăpîn, care se avîntau încolo şi încoace, îngreunînd mişcările călăreţilor. Amiralul de Vienne, care smulsese stindardul francez din mîna unui stegar lovit de moarte, reuşi să-l ţină sus, în vreme ce cu mîna rămasă liberă învîrtea cu furie sabia, secerîndu-şi duşmanii. Virful unei lănci inamice îi deschise însă armura, pătrunzîndu-i în pîntece. Prins în ţeapă, se răsuci cu cal cu tot, apoi se prăvăli la pămînt, laolaltă cu stindardul, care se rostogoli în ţărînă. Căzură şi alţi cavaleri, după ce măcelăriseră atîta puzderie de ieniceri, încît picioarele cailor se afundau pînă la genunchi printre cadavrele calde încă.

Sultanul dăduse poruncă să i se aducă un număr cît mai mare de prizonieri. Ienicerii fanatizaţi se avîntau asupra cavalerilor cu armuri mai arătoase, agăţîndu-se ciucure de caii cărora le retezau tendoanele spre a-i doborî. Cavalerii, imobilizaţi de zeci de braţe vînjoase, încercau zadarnic să se elibereze. Alţi ieniceri foloseau plase pe care le aruncau asupra francezilor izolaţi. Acest fantastic pescuit dădea rezultate. Francezii, prinşi în faldurile plaselor, se zbăteau inutil, pînă ce turcii îi încleştau, prăvălindu-i de pe cai şi scoţîndu-i din luptă.

Bătălia era virtualmente terminată. Puţinii cruciaţi care mai rămăseseră pe cai formau mici grupuri izolate, asemenea unor insule bătute de valuri.

Jean de Nevers căzuse printre ultimii în mîinile turcilor. Se bătuse cu bravură şi cu un dispreţ faţă de moarte de care numai tinerii sînt în stare. Isprăvile lui, care ar fi trezit admiraţia spectatorilor unui turnir, nu fuseseră de nici un folos pe cîmpul de luptă. Înţelesese abia atunci că un adevărat conducător de oşti trebuie să fie în primul rînd un bun strateg şi numai în al doilea rînd un nebiruit în înfruntări de la om la om.

Se lăsase tîrît într-o aventură nebunească şi pierduse totul. Acum regretele erau tardive. Capetele francezilor cădeau fără oprire. Setea de sînge a sultanului părea să nu se mai potolească. Lui Jean de Nevers i se încrîncena sufletul cînd vedea trupurile decapitate zvîrcolindu-se pe platforma de lemn a eşafodului, asemenea unor păsări cu capul tăiat, care se zbat în ghearele morţii Venise rîndul unui cavaler tînăr, cu plete negre şi cu un început de mustăcioară. Guy de Vitry. Prietenul.

său de joacă încă din copilărie. Împreună savuraseră aventurile minunate ale adolescenței, împreună dăduseră iama prin domnișoarele de onoare de la Curte, împreună petrecuseră, împreună se perfecționaseră în mînuirea armelor de tot felul. Acum, el, Jean de Nevers, se despărțea de prietenul său, căruia călăul se pregătea să-i reteze grumazul. Cînd tînărul Guy de Vitry se urcă pe treptele eșafodului, privirile îi stăruiră cîteva clipe asupra vechiului său prieten. Nevers își închipui că deslușește pe buzele lui umbra unui zîmbet. Cavalerul ridică mîna într-un ultim salut, apoi se îndreptă fără să șovăie spre butucul mînjit de sînge.

Cînd călăul ridică securea, Jean de Nevers închise ochii. Auzi doar bufnitura loviturii care-i descăpățînase prietenul...

Din înaltul tronului său, sultanul îi surprinsese reacția întipărită pe chipu-i pustiit de durere și de regrete. „Lecția asta are să-i prindă bine, cugetă padișahul. Va avea ce povesti principilor din Apus. Toți se vor cutremura de puterea mîniei mele."

Necuprinsă era ura lui împotriva creștinilor. I-ar decapita pe toți, începînd cu Papa de la Roma. Ar curăța Europa de necredincioși și în locul lor ar replanta colonișți turci. Gîndurile acestea țineau încă de domeniul visurilor. Vor veni însă vremuri cînd sultanii vor defila în fruntea ienicerilor pe străzile Vienei și ale Cetății Eterne, ale Parisului și — de ce nu ? — și pe ale capitalei regatului englez. Îi ura cu atîta îndîrjire, încît i se răscula sîngele în vine numai cînd rostea cuvîntul de „ghiaur". Nu putea să uite că tot un cîine necredincios, pe nume Miloș Obilici, îi ucisese în chip mîrșav tatăl. Era pe cîmpul de bătălie de la Kossovo. Turcii cîștigaseră o victorie răsunătoare. Leșurile sîrbilor uciși zăceau fără număr pe pămîntul îngrășat cu sînge. În cortul său de purpură, sultanul Murad primea omagiile pașalelor și ale căpeteniilor religioase care-i însoțiseră armatele încărcate de glorie, precum și ale cîtorva căpetenii creștine care — de voie sau de nevoie — îmbrățișaseră cauza osmanlîilor. Printre acești ghiauri păcătoși se strecurase și Miloș Obilici. Prefăcîndu-se prietenos, se apropiase de sultan și, cu un gest fulgerător, îi înfipsese jungherul în pîntece. Înainte de a-și da sufletul, padișahul ordonase uciderea nu numai a lui Miloș Obilici, ci și a lui Lazăr, regele Serbiei, căzut prizonier la turci. Apoi sultanul muribund încredințase semnele domniei fiului său, Baiazid. Noul padișah jurase pe mormîntul părintelui său să îngenunche creștinătatea. Și era hotărît să își țină legămîntul.

Bătălia de la Kossovo fusese decisivă pentru soarta Europei Orientale. Dar oştile turceşti n-ar fi putut cuceri atît de repede Peninsula Balcanică dacă nu s-ar fi găsit contingente de creştini care să îngroaşe rîndurile armatei otomane. El, Baiazid, avea un mare dispreţ faţă de principii creştini care se aliau cu turcii, minaţi fie de interese meschine, fie de frica unor represalii politice. Se folosea însă de serviciile lor. La Kossovo, de pildă, principele sîrb Marko Kralievici şi ostaşii lui luptaseră alături de musulmani. Aici, la Nicopole, despotul Stefan Lazarevici contribuise la victoria osmanlîilor. Bunicul său, sultanul Orkhan, nu pusese oare piciorul în Europa numai datorită disensiunilor dintre partizanii împăratului bizantin minor Ioannos al II-lea Paleologul şi tutorele acestuia, Ioannos Cantacuzino ? Luptele fără rost dintre bulgari şi sîrbi nu înlesniseră oare cuceririle de mai tîrziu ale sultanilor ? Regele sau, cum i se mai spunea, *Kral*-ul Stefan Duşan, nu visase să îşi dureze în Balcani un imperiu slavo-grec, în dauna vecinilor săi, fără să prevadă, în vana lui gloriolă, că nu vor trece mulţi ani şi ţara lui va cădea sub jugul cotropitorilor ? Ioannos Cantacuzino crezuse că îşi slujeşte interesele apelînd la puterea armelor turceşti. Cînd pusese mîna pe Coroana imperială graţie sprijinului osmanlîilor, nu îşi dăduse seama că în realitate se făcuse instrumentul ascensiunii sultanilor. Mai erau apoi cozile de topor, de seama lui Gian Galeazzo Visconti, ducele Milanului, care-l vestise pe el, Baiazid, că o nouă cruciadă se punea la cale împotriva otomanilor. Tot Gian Galeazzo îl ţinuse la curent cu deplasările armatelor regelui Sigismund. Biruinţa de la Nicopole s-a datorat în mare parte potentatului italian, care îi dăduse prilejul să cadă prin surprindere asupra aliaţilor creştini. Aceşti trădători erau demni de tot dispreţul, dar utilitatea lor nu putea fi contestată. Gian Galeazzo era însetat de arginţi, de aceea pretindea ca serviciile lui să fie scump plătite. Dar în ziua cînd oştirile turceşti vor invada Lombardia, comorile ducelui vor intra în vistieriile imperiale. Aurul oferit lui Gian Galeazzo se va înapoia la matcă.

Furat de gînduri, Baiazid uitase de spectacolul descăpăţînărilor. Strigătele unui imberb cavaler francez, care îngenunchease pe eşafod, implorînd să fie cruţat, îi tulburară firul raţionamentelor. Stoicismul cu care ceilalţi cavaleri înfruntau supliciul devenise monoton. Vitejia şi demnitatea îşi au rostul lor. Dar ceea ce prisoseşte strică. Laşitatea copilandrului mai înviora atmosfera. Era binevenită şi din alte pricini. Ostaşii

turci puteau să se convingă că occidentalii nu erau niște supra-oameni care sfidau moartea.

Baiazid făcu un semn. Doi ostași din garda sa personală alergară spre eșafod, îl luară pe tînărul cavaler și îl aduseră tîrîș în fața sultanului. Chipul băiețandrului, de o frumusețe feminină, avea a paloare care-i scotea în evidență mărgeanul buzelor. Avea ochi albaștri, cu gene lungi, arcuite, și părul blond, ondulat. Armura îi era maculată de țărînă și de sînge. Sultanul îl privi îndelung, în vreme ce prizonierii își țineau respirația. Poate că flăcăiandrul acesta înduioșător de tînăr va mlădia inima padișahului, care va ordona încetarea execuțiilor.

Baiazid simți instinctiv tensiunea din aer. Își aruncă privirile asupra captivilor, apoi se uită iarăși la tînăr.

Zîmbi.

— Sarai ! rosti fără să ridice glasul, dar în liniștea aceea încremenită fu auzit pînă și de grupul francezilor din jurul lui Jean de Nevers.

Sultanul făcu iarăși un semn. Supliciul fu reluat, în vreme ce soldații îl împingeau pe tînărul grațiat spre unul din corturile imperiale.

Cîțiva bătrîni din suita de demnitari turci grupați înapoia padișahului se încruntară imperceptibil. Conservatori, judecau cu asprime gusturile sultanului, care devenise încă din tinerețe adept al unor moravuri așa-zise grecești, respinse cu scîrbă de turcii cu principii morale severe. Dar nimeni n-ar fi îndrăznit să i le reproșeze fățiș. Mai-marele bisericii mahomedane cutezase odată — erau mulți ani de atunci — să-i recomande renunțarea la anumite plăceri ale trupului pe care morala le denunța cu strășnicie. Imprudența aceasta îl costase exilul.

Sultanul, înzestrat — s-ar fi zis — cu un al șaselea simț, ce-i permitea să pătrundă gîndurile celor din preajma lui, se întoarse spre demnitari. Aceștia plecară cu grăbită supunere capul. Baiazid zîmbi iarăși. Un zîmbet care băga spaima în suflete. Privirile lui se îndreptară apoi spre parii înalți cu vîrfuri ascuțite, pe care un detașament de turci îi înfipseseră în pămînt, dincolo de călăii ce tăiau capete. Erau vreo sută de pari, orînduiți în șiruri de cîte douăzeci și cinci.

La un nou gest al sultanului, soldații luară din mijlocul captivilor de rînd, care își așteptau cu îndobitocită resemnare descăpățînarea, o sută de oameni și îi mînară ca pe o turmă spre pari.

„Acum ne vom distra puțin !“ reflectă Baiazid, adîncindu-se în pernele moi de mătase. Se uită din nou la căpeteniile franceze, în vreme ce turcii așezară pe fiecare din cei o sută de captivi aleși în dreptul cîte unui stîlp. La un alt semn al sultanului, francezii fură luați pe sus și, în ciuda împotrivirii lor disperate, încălecați pe vîrfurile ascuțite ale parilor. Urletele celor trași în țeapă făcură să se încrînceneze pielea supraviețuitorilor. „Cine va mai îndrăzni să mă înfrunte așa va păți !“ murmură Baiazid pentru sine.

Un paj îi aduse o narghilea și i-o instală cu grijă la picioare. Padișahul își duse cu încetineală la gură mușțiucul narghilelei. „Cea mai frumoasă zi a mea, cugetă el, va fi ziua în care îi voi trage în țeapă pe Patriarhul din Constantinopole și pe Papa din cetatea Romei, iar pe cele mai înalte turle ale bisericilor Sfînta Sophia și San Pietro voi înfige semiluna“...

*

Împăratul Manuel al II-lea Paleologul se răsuci în somn și suspină. Soarele se ridicase de o suliță și razele lui răzbeau furișe printre draperiile de brocart în încăperea întunecată. Se deschise o ușă înaltă, cu două canaturi de stejar, lăsînd să-și facă apariția un majordom împodobit cu un colan greu, alcătuit din verigi mari, aurite, de care atîrna un medalion lat cît o palmă, încrustat cu stema Paleologilor. Cu gesturi pline de solemnitate dădu la o parte draperiile, îngăduind luminii să invadeze încăperea străjuită de coloane tăiate în marmoră verde. Apoi puse în funcție mecanismul unui arbust de bronz, pe ale cărui ramuri canari imitați la perfecție prinseră să cînte.

Împăratul se trezi din somn și deschise buimac ochii. Era obosit fiindcă aținise doar către dimineață. Restul nopții îl petrecuse stînd cu ochii ațintiți în întuneric și prefirîndu-și gîndurile. Slujitorul care ar fi trebuit să-l vegheze aținise cu bărbia înfiptă în piept. Stătea țeapăn pe scaunul în formă de „X“, în vreme ce razele soarelui îi mîngîiau fruntea zbircită. Se deșteptă abia cînd majordomul îl atinse pe umăr. Bătrînul își dădu imediat seama că săvîrșise o greșeală de neiertat adormind în post. Confuz, se uită la împărat. Acesta ii făcu semn să nu se agite.

Manuel era un fatalist convins. Dacă îi era scris să piară asasinat, victimă a unui complot, nu bătrînul acesta avea să-l scape. Îl păstra doar fiindcă aşa cerea tradiţia.

Era indispus, căci îl chinuise un vis urît. Se făcea că deasupra oraşului se lăsase un nor vînăt, de furtună. Vijelia se dezlănţuise aprigă, ridicînd trombe de praf. Din văzduhul negru prinseseră să se rostogolească rafale de ploaie şi grindină, făcînd să răsune acoperişurile asemenea unei multitudini de tobe. Apoi, fără veste, stropii îngheţaţi ai grindinei se transformaseră în semiluni minuscule. Semilunile cădeau pe străzi, pe acoperişuri, în curţi, iar în locurile în care luau contact cu pămîntul, proliferau alte semiluni. Semilunile acestea creşteau, se înmulţeau cu o iuţeală uluitoare. Treptat deveniseră atît de mari, de viguroase, încît întrecuseră în înălţime cipreşii din oraş. O fantastică pădure de semiluni înghiţise curînd întregul Bizanţ.

Împăratul credea în însuşirile premonitorii ale viselor. Chiar în dimineaţa aceasta va chema pe astrologul Curţii şi-i va cere să i-l interpreteze. Semnificaţia visului era străvezie. Spera însă că astrologul îi va găsi o tălmăcire mai puţin sinistră decît aceea pe care o dăduse el însuşi.

Coborî din pat, apoi trecu în încăperea alăturată, unde îl aştepta o piscină de porfir cu apă încropită, tocmai bună pentru baie. Îi plăcea să se scalde. Apa îi liniştea nervii, îi limpezea gîndurile, îi scotea oboseala din trup. Cînd cobora treptele piscinei şi se cufunda cu voluptate în undele stropite cu esenţă de trandafiri sau de crini, cu parfum de Tarsos ori de Metopion, se întreba dacă nu va împărtăşi destinul atîtor înaintaşi imperiali care pieriseră înecaţi, fiindcă mîini vrăjmaşe le ţinuseră capul sub apă pînă ce viaţa se scursese din ei odată cu ultimele expiraţii subacvatice. Uneori se uita la slujitorii din jur, încercînd să le citească gîndurile. Se afla printre ei vreunul — cumpărat de duşmani — care abia aştepta prilejul de a-l ucide ? La porunca sa, istoricul palatului, doctul Xephilin, îi alcătuise o listă cuprinzînd chipul în care îşi încheiaseră viaţa pămînteană cei o sută patru autocraţi ai Bizanţului, predecesori ai săi. Şaizeci şi doi pieriseră prin otrăvire, mutilare, gîtuire sau sufocare ; opt căzuseră pe cîmpul de bătălie, ori fuseseră victimele unor accidente ale căror cauze puteau fi puse sub semnul întrebării. Numai treizeci şi patru se stinseseră, cum se spune, de „moarte bună". Dacă ar fi pus la socoteală şi pe împăraţii Romei, statistica ar fi fost atît de sumbră, încît ar

fi descurajat pe orice candidat la purpura imperială. Dar setea de mărire a oamenilor nu cunoaşte margini.

Împăratul Manuel îşi termină baia într-o stare sufletească depresivă. Apa călduţă şi parfumată din piscină nu fusese în stare să-i izgonească melancolia, ceea ce i se întîmpla pentru prima dată. După ce sclavul nubian îi făcu masajul zilnic, îşi îmbrăcă halatul de mătase oarecum fanată, pe care-l purta numai în apartamentul său, apoi ieşi pe terasă spre a-şi umple plămînii cu aer curat. De acolo, de sus, i se înfăţişa o privelişte atit de încîntătoare, încît îi părea veşnic nouă. Poate că impresia aceasta avea un oarecare temei. Apele Cornului de Aur erau cînd albastre ca văzduhul senin, cînd verzi ca smaragdul, cînd cenuşii ca ochii mohorîţi ai unui bătrîn, cînd purpurii ca o hlamidă imperială. Uneori se învăluia în tonuri intermediare, pastelate. Tot de acolo, de pe terasă, i se înfăţişa şi spectacolul veşnic viu al Bizanţului, coborînd într-un fantastic şi pestriţ amfiteatru pînă la apele Bosforului şi ale Propontidei.

Împăratul îşi plimbă privirile peste cupolele bisericilor, peste turnurile palatelor, peste monumentele ciuntite ale hipodromului, peste multitudinea de case mai modeste sau mai arătoase, pitite după pilcuri de copaci, peste pieţele vaste şi peste grădinile luxuriante. Toate erau muiate într-o uşoară pîclă sidefie, care estompa imperfecţiunile peisajului şi îi accentua splendorile. De acolo de sus nu se desluşeau locuinţele mizere, terenurile virane, parcurile lăsate în paragină, palatele pe jumătate năruite Împăratul cunoştea şi aceste aspecte neplăcute. Din nefericire, nu putea face nimic spre a le înlătura. Tezaurul imperial era gol.

Manuel se înapoie în camera sa de culcare, unde îl aştepta un mic dejun frugal. Pînă şi la acest capitol se făceau economii. Basileul mîncă un ou răscopt şi bău un pahar cu lapte, ca orice burghez din împărăţia lui. Dar cînd se ridică de la masă, omul simplu şi modest de pînă atunci se transfigură, luîndu-şi înfăţişarea mîndră şi rece de autocrat al celui mai străvechi imperiu din Europa.

Majordomul anunţase sosirea marelui logotet, cel mai înalt demnitar al Bizanţului, precum şi a principalilor dregători ai Curţii, desemnaţi a asista la toaleta matinală a basileului. Slujitori numeroşi, îmbrăcaţi în livrele somptuoase, dar roase în coate şi la genunchi, aduseră diferitele articole vestimentare pe care suveranul trebuia să le poarte în dimineaţa aceea. Manuel îşi puse o tunică lungă şi albă, din pînză de in, apoi slujitorii

îi înfășurară picioarele cu bentițe de purpură și îl încălțară cu pantofi roșii, brodați cu vulturi de aur, atribute ale costumului de gală imperial. Îl îmbrăcară apoi cu un *saccoz*, robă lungă și rigidă de purpură, cu mîneci largi, bufante, și îl încinseră cu o cingătoare împodobită cu perle și cu diamante. Îi puseră pe deasupra hlamida imperială și i-o prinseră pe umărul stîng cu o fibulă din filigran.

Înainte de a-și așeza pe cap coroana, încrustată cu diamante, safire, smaragde, ametiste și rubine, Manuel se închină în fața icoanei făcătoare de minuni din colțul încăperii. Luă apoi sceptrul și globul pămîntesc și se privi în oglinda mare de argint lustruit. Zîmbi mulțumit. Avea un aspect impozant, așa cum se cuvine unui autocrator bizantin. Putea pleca acum spre sala tronului, unde avea să primească în audiență pe mareșalul Boucicault, trimis de regele Franței spre a sprijini cu armele Bizanțul primejduit de turci. Ceremonialul acesta complicat părea lui Manuel al II-lea vag comic. Comic nu fiindcă pompa imperială ar fi fost perimată. Continuator al unei tradiții milenare, avea tot respectul pentru ceremonialul greoi care exterioriza măreția suveranilor Bizanțului. Nepotrivită îi părea doar disproporția dintre impresionanta solemnitate și importanța considerabil diminuată a autorității imperiale. El, Manuel al II-lea, basileu și autocrator, continuator al lui Caesar și al lui Augustus, al lui Hadrianus și al lui Constantinos cel Mare, al lui Justinianus și al lui Basile al II-lea Bulgaroctonul, nu mai domnea acum decît peste Constantinopole și peste cîteva zdrențe de pămînt, ultimele vestigii ale prodigiosului Imperiu Roman. În această tristă postură primea pe un mareșal francez, care venea în fruntea unui corp expediționar de o mie două sute de oameni — ridicolă cifră — spre a salva de la pieire Imperiul Bizantin. Toate acestea îi păreau acum jalnic de derizorii. Derizorii ca și coroana-i imperială încrustată cu pietre false, căci cele veritabile intraseră demult în cuferele ghintuite ale cămătarilor venețieni și genovezi. Manuel, prin mila lui Dumnezeu autocrator al Bizanțului, nu putea uita umilința încercată cu cîțiva ani în urmă, cînd îl eliberase din închisoarea venețiană a datornicilor pe tatăl său, împăratul Ioannos al V-lea, aflat în acel timp într-o vizită „oficială" în Republica Dogilor Manuel înstrăinase atunci cele mai multe din bijuteriile Coroanei și cedase un întins teritoriu, spre a putea despăgubi pe creditori. O astfel de situație ar fi fost de neconceput chiar și cu cîteva decenii în urmă.

Înconjurat de demnitari şi precedat de soldaţi din garda imperială, Manuel se îndreptă spre sala tronului. Parcurse cîteva galerii, altădată de o incomparabilă somptuozitate, dar acum lipsite de statuile şi mozaicurile care le împodobiseră. Cavalerii latini cruciaţi, după ce cuceriseră Constantinopolele în primii ani ai secolului al XIII-lea, jefuiseră palatul imperial al Blachernelor, luînd cu ei tot ceea ce li se păruse mai de preţ.

Basileul intră în sala tronului. Proporţiile vaste ale încăperii, coloanele şi pardoseala de marmoră, porţile aurite, cupola ornată măiestrit cu flori de porfir şi de onix rămîneau încă impresionante. Pereţii erau însă acoperiţi cu draperii de brocart care mascau locurile de unde fuseseră smulse basoreliefurile şi mozaicurile înfăţişînd momente din gloriosul trecut al Bizanţului.

Manuel se instală pe tron. Renunţase la folosirea de artificii menite să-i impresioneze pe vizitatorii barbari, cum ar fi fost, de pildă, ridicarea în aer a scaunului imperial cu ajutorul unui scripete nevăzut, astfel ca spectatorii să-şi închipuie că autocratorul Bizanţului este un personaj divin, cu puteri supranaturale. Nu mai folosea nici acel arbore cu frunze de aur, în ramurile căruia cîntau păsări mecanice. În dormitorul său avea o replică mult mai modestă a acestei piese bizare, scăpată prin nu se ştie ce minune de lăcomia jefuitorilor latini.

Înalţii demnitari se şi rînduiseră potrivit unui protocol strict, fixat în *De Ceremoniis — Cartea ceremonialului* — scrisă de împăratul Constantinos al VII-lea Porfirogenetul.

Uşile, altădată de bronz, acum de stejar aurit, se deschiseră, iar în sala tronului intră mareşalul Boucicault, precedat de marele maestru al ceremoniilor şi urmat de principalii săi ofiţeri.

După o scurtă captivitate într-o fortăreaţă din preajma Brusselei, fusese eliberat odată cu Jean de Nevers. Tatăl acestuia, ducele de Bourgogne, făcuse mari eforturi spre a plăti uriaşa sumă de răscumpărare pretinsă de Baiazid. Storsese pe contribuabilii de pe domeniile sale, procurase ajutoare băneşti de la regii Franţei şi Ungariei, se împrumutase la bancherii şi la neguţătorii italieni. În temniţele turceşti pieriseră baronul de Coucy şi conetabilul d'Eu. Înainte de a-l elibera pe Jean de Nevers, sultanul îl chemase în preajma sa şi îi vorbise prin intermediul unui interpret : „Conte de Nevers, ştiu că, după cele ce ţi s-au întîmplat, vei fi poate ispitit a-ţi aduna o nouă armată spre a năvăli asupra imperiului meu. Nu mi-ar fi greu să te silesc a jura că nu vei porni niciodată un al doilea război

împotriva țării mele și că nu te vei alia cu dușmanii mei. Dar nu o fac fiindcă îmi este indiferent dacă vei încerca să te răzbuni. N-ai decît să mă ataci din nou. Te voi aștepta pe cîmpul de bătălie și te voi învinge iarăși. Aceasta fiindcă știu să mă bat și fiindcă sînt destinat să cuceresc lumea."

Cuvintele lui aveau să se întipărească în mintea tînărului conte de Nevers. Se spunea că sultanul l-ar fi eliberat și pentru alt motiv. Astrologul său personal l-ar fi încredințat că Jean de Nevers va determina în cursul vieții lui exterminarea mai multor creștini decît ar fi putut s-o facă trei campanii turcești laolaltă. Jean de Nevers se înapoiase în Franța cuminţit pentru o perioadă de timp. Boucicault revenise la Constantinopole în fruntea unei armate atît de mici, încît căpăta doar semnificația unui simbol față de imensa forță militară a osmanlîilor.

După audiența solemnă din sala tronului, desfășurată — potrivit protocolului — în cea mai deplină tăcere, personajele păstrînd în cursul întregii ceremonii o rigiditate hieratică, împăratul și mareșalul se retraseră în încăperea marelui consiliu, unde începură convorbirile oficiale. Mareșalul ceru scuze fiindcă se înfățișase la Constantinopole cu un detașament militar atît de restrîns. Franța, deși voia cu tot dinadinsul să sprijine Bizanțul, era lipsită de mijloacele corespunzătoare. El, Boucicault, se va strădui să obțină rezultate bune si cu aceste trupe. Desigur, nu va fi în stare să deschidă o campanie de mare anvergură. Un război pornit în asemenea condițiuni ar echivala cu o sinucidere. Va iniția însă o serie de incursiuni asupra teritoriilor stăpînite de sultan, va nimici unitățile turcești izolate, surprinse în cursul acestor razii, va incendia localități, va stîrni, în sfîrșit, o stare de neliniște și de confuzie în tabăra osmanlîilor de pe urma căreia bizantinii nu vor avea decît de cîștigat.

Planul, foarte îndrăzneț, făgăduia unele rezultate. Mareșalul își inaugură activitatea luînd cu asalt cîteva localități de pe țărmul asiatic al Mării de Marmara și masacrînd garnizoanele lovite prin surprindere. În Imperiul Otoman se dădu alarma. Baiazid, preocupat în acea epocă de expansiunea Imperiului Mongol, care amenința fruntariile răsăritene ale țării, nu întreprinse operațiuni militare de mari proporții împotriva lui Boucicault. Se mulțumi să întărească garnizoanele susceptibile a fi atacate și să ordone cîteva acțiuni de pedepsire împotriva Bizanțului.

Boucicault înțelese curînd că incursiunile sale nu vor mai avea sorți de izbîndă și că de îndată ce va socoti pericolul mon-

gol înlăturat, Baiazid se va năpusti cu toate forţele asupra Bizanţului. În această eventualitate numai o nouă cruciadă, puternică şi bine organizată, ar putea zădărnici inevitabilul asalt turcesc împotriva Constantinopolelui. Ingeniozitatea lui de militar cu experienţă, deprins să găsească oricînd soluţii, îi sugeră o formulă pe care o împărtăşi împăratului. De ce n-ar face acesta un turneu prin Occident spre a pleda cauza apărării Constantinopolelui nu prin ambasadori — mai puţin ascultaţi — ci vorbind direct suveranilor, căpeteniilor bisericii catolice, oamenilor politici cu greutate. Prestigiul, autoritatea, importanţa persoanei sale vor da o deosebită pondere argumentelor pe care le va folosi. Regii şi principii îl vor primi cu toate onorurile şi se vor grăbi să-l ajute.

Ideea lui Boucicault surise autocratorului. O călătorie în Occident ar putea da rezultate bune. Odinioară, un împărat al Bizanţului nu şi-ar fi îngăduit un asemenea gest. Lipsind din capitală, se expunea primejdiei de a i se uzurpa tronul de către cine ştie ce candidat avid de putere. Numai împăraţii care ieşeau din Constantinopole în fruntea armatelor aveau siguranţa că în cazul unor complicaţii intervenite în capitală se puteau înapoia restabilindu-şi drepturile pe calea armelor. Basileii se temeau pînă şi de ambiţiile propriilor membri de familie. Se spunea că Alexis I-ul Comnen nu pleca la drum fără a fi însoţit de împărăteasă, fiindcă îi cunoştea gîndurile şi voia să o ţină tot timpul sub supraveghere. Cazurile vlăstarilor „născuţi în purpură" care încercaseră să îşi detroneze părinţii, spre a le lua mai repede locul, erau atît de numeroase, încît înşiruirea lor ar fi fost fastidioasă.

Împăratul Manuel trăia însă în alte vremuri. Socotea că putea pleca liniştit, fiindcă sarcina domniei devenise atît de grea, încît numai un nesocotit ar fi putut-o rîvni. Pentru că fiul său Ioannos era minor, asociase la tron pe un nepot, Ioannos al VII-lea, care, deşi îşi făcuse o reputaţie de tînăr desfrînat şi superficial, îi păruse totuşi demn de încredere. Cît priveşte împărăteasa, Manuel nu îşi făcea griji. Aceasta era o fiinţă apatică, ştearsă, foarte deosebită de înaintaşele ei care primejduiseră adeseori tronul datorită ambiţiei sau pasiunilor amoroase.

În cele din urmă, împăratul hotărî să pornească la drum. De bună seamă, această călătorie îmbrăca aspectul unui pelerinaj la Canossa. El, autocrator ortodox, pleca să cerşească bani şi ajutoare în oameni şi armament de la nişte suverani catolici. Cît de deosebit era voiajul acesta de fastuoasele şi impunătoa-

rele deplasări pe care basileii le făceau odinioară înlăuntrul granițelor imperiului sau în afara lor. *Cartea ceremonialului* indica amănunțit tot ce trebuia luat, începînd cu marile corturi ale autocratorului și terminînd cu ustensilele de bucătărie. Corturile personale ale împăratului îl așteptau gata instalate la fiecare popas stabilit dinainte. Mobilierul, covoarele, obiectele de artă, necesare delectării ochiului, erau transportate în furgoane trase de sute de cai. Treizeci de bidivii erau folosiți numai pentru garderoba împăratului, care cuprindea o întreagă gamă de costume, de la cele simple de interior și pînă la veșmintele de gală. Toate erau cărate în cufere de marochin roșu, cu încuietori de metal aurit. În alte cufere se aflau flacoanele de parfum, rufăria de mătase — atit cea de pat, cît și cea de corp — lumînările de ceară, cuverturile de blană, casetele cu bijuterii, darurile destinate diferitelor personaje, medicamentele folosite de împărat și tot felul de nimicuri scumpe, menite să înfrumusețeze existența autocratorului. Sacii cu monete de aur nu se bucurau de o îngrijire mai specială decît icoanele și moaștele făcătoare de minuni. Nu lipsea nici tronul portabil, un jeț de o somptuozitate orientală, încrustat cu pietre prețioase. Transportarea obiectelor de bucătărie, a veselei imperiale, toată din aur, a hanapurilor împodobite cu perle și rubine, a tacîmurilor, de asemenea din aur masiv, necesita alți optzeci de cai. Biblioteca de călătorie cuprindea lucrări literare, teologice, istorice și de strategie militară. Un loc însemnat îl ocupau cărțile astrologice, precum și cele care tălmăceau visurile. Baia de aburi portativă și capela rezervată împăratului și curtenilor din suita sa ocupau alte furgoane. Garda mărețului cortegiu era alcătuită din cinci sute de călăreți în uniforme strălucitoare. O întreagă armată de demnitari, clerici, paji, secretari, majordomi, bucătari, masori, actori, dansatoare, cîntăreți completa convoiul.

Dar toate acestea erau splendori demult apuse. Împăratul Manuel era silit a se mulțumi cu mai puțin. Dintr-o singură trăsătură de condei aveau să fie suprimate furgoanele destinate sacilor cu aur. Autocratorul pornea la drum cu puțini bani, dobîndiți și aceștia cu prețul unor mari strădanii. Subzistența urma să-i fie asigurată de suveranii și conducătorii de republici pe care avea să-i viziteze. Obiectele de uz personal trebuiau să fie reduse la strictul necesar. La un singur capitol nu se realizaseră economii. Veșmintele împăratului și ale persoanelor din suită trebuiau să fie cît mai somptuoase. Se impunea ca Manuel să apară în postura de solicitant demn, de suveran

al unui imperiu ajuns, ce-i drept, la ananghie, dar care se bucura încă de un mare prestigiu. „Voi reuşi oare să-i fac a înţelege cît de indispensabilă este prezenţa unui Bizanţ independent la fruntariile de sud-est ale Europei ? se întreba cu strîngere de inimă. Voi reuşi oare să le demonstrez convingător că dispariţia noastră ca stat va deschide turcilor drumul spre Occident ?" Dintre toţi monarhii pe care avea să-i viziteze, numai regele Franţei i se arătase întotdeauna binevoitor. Generos, acesta nu va cere avantaje politice în schimbul sprijinului său. Manuel se temea însă de exigenţele veneţienilor şi ale genovezilor, toţi de o lăcomie fără margini. În schimbul subsidiilor pe care vor catadicsi să i le acorde, vor pretinde, desigur, privilegii disproporţionat de mari. La rîndul său, Papa îi va cere concesiuni pe tărîm religios.

Manuel îşi dădea seama însă că nu avea de ales. Trebuia să îşi plece grumazul şi să treacă pe sub furcile caudine. Asigurarea supravieţuirii Bizanţului impunea mari sacrificii. Şi el era hotărît să le facă...

*

Michele Steno, al LXI-lea Doge al Veneţiei, stătea cu picioarele în apă fierbinte, cu un halat gros de catifea căptuşit cu lînă înfăşurat în jurul trupului, cu o scufie moţată pe cap şi... transpira. Aburii se ridicau din ligheanul de faianţă în volute bogate şi se împleteau printre braţele candelabrului cu zeci de luminări aprinse. Se uita critic la picioarele lui noduroase. N-ar mai fi îndrăznit să le arate goale, aşa cum făcea în tinereţe. Pe atunci, femeile îndrăgostite de frumuseţea lui virilă i le admirau fiindcă erau puternice, lungi şi frumos modelate. Vîrsta i le sluţise, după cum îi sluţise şi chipul. Fruntea i se încreţise ca la maimuţe, nasul i se borcănase, obrajii i se lăbărţaseră, făcuse pungi vinete sub ochi, iar bărbia i se ascuţise ca la babe. Dar cînd îşi punea pe cap *zoia*, cornul ducal, acea superbă tocă împodobită cu douăzeci şi patru de perle fine, cu un mare rubin la mijloc, estimat la 25.000 de ducaţi, cu o cruce din douăzeci şi opt de smaragde şi cu alte pietre preţioase în valoare de peste 200.000 de ducaţi, chipul lui căpăta un aer de măreţie, de noblеţe, care impunea tuturor. Este adevărat că toca atîrna atît de greu, încît, după ce o purta un timp, începea să îl doară

cumplit grumazul. Predecesorul său, Antonio Venier, emisese un decret care prevedea reducerea cornului ducal la dimensiuni rezonabile, scăzîndu-se de asemenea şi greutatea nestematelor, astfel încît purtarea lui să nu mai necesite eforturi istovitoare. Pentru dogi, obligaţi să-şi etaleze costumele de ceremonie un anumit număr de zile pe an, prescrise riguros prin decret, greutatea tocei ducale reprezenta o chestiune de mare importanţă.

Michele Steno îşi privi din nou picioarele afundate pînă la glezne în apa fierbinte. Prin asociaţie de idei evocă măreţia Veneţiei, care se clădea tot pe ape. Între Serenissima Republică şi doge exista în clipa aceasta un paralelism de-a dreptul tulburător.

Un valet apăru cu o cofă de apă fierbinte şi o turnă pe jumătate în lighean. Dogele îşi bălăci picioarele, care începuseră să-l usture. Fierbinţeala apei îi făcea însă bine. Simţea cum sîngele îi circulă mai activ. Răcise tocmai acum, cînd Serenissima Republică avea un oaspete de seamă, basileul Manuel al Bizanţului.

În ajun, trirema imperială, pavoazată de sărbătoare, fusese primită la Veneţia cu toată pompa. Dogele îi ieşise în întîmpinare pe puntea navei sale de ceremonie „Bucentaurul", împodobită cu covoare scumpe, draperii de purpură şi tapiserii felurite, cu subiecte mitologice. Îl escortau şaisprezece cvadrireme, decorate cu aceeaşi somptuozitate. În larg, vasele veneţiene şi trirema imperială se întîlniseră, oprindu-se bord la bord. În sunetele fanfarelor, dogele trecuse pe nava imperială, fiind primit de basileul Manuel, care, după saluturile de rigoare, îl invitase să ia loc pe un jeţ aurit, ceva mai scund decît tronul imperial. Dogele nu se formalizase, fiindcă, potrivit ceremonialului, rangul său era inferior Papei, împăraţilor şi regilor. Nu avea întîietate decît faţă de ceilalţi membri ai familiilor regale.

După o scurtă conversaţie protocolară, împăratul şi dogele trecuseră pe „Bucentaur", care îi adusese pînă la Riva delli Schiavoni, apoi debarcaseră pe Il Broglio, în sunetele de trompete ale ostaşilor din fanfara ducală şi în ovaţiile mulţimii. Michele Steno se pricepea să îşi primească fastuos oaspeţii. El însuşi era un sibarit, un îndrăgostit de artă şi de frumos. Palatul lui de pe Canale Grande era unul dintre cele mai frumoase din Veneţia, iar caii din grajdurile sale erau cunoscuţi şi preţuiţi în întreaga Italie.

Dacă el, Michele Steno, acceptase să îşi pună pe cap cornul ducal, nu o făcuse fiindcă voise să conducă Veneţia. Ştia

că dogele este un personaj decorativ şi că rolul său în conducerea treburilor publice se reduce aproape la zero. Aristocraţia veneţiană, dornică să îşi păstreze intact regimul oligarhic, se străduise să ştirbească treptat puterile şefului statului, spre a nu-i îngădui să impună un guvernămînt tiranic, inspirat după exemplul altor principi din Italia. Dogele Marino Falier, care încercase să răstoarne supremaţia nobilimii veneţiene şi să aservească Veneţia unui regim personal, autoritar, fusese acuzat de conspiraţie, judecat, condamnat la moarte şi executat Michele Steno primise a fi ales doge numai fiindcă această demnitate îi conferea dreptul de a se înconjura de fastul cvasi-imperial care constituia apanajul celei mai înalte magistraturi a Republicii.

Cînd îşi aminti de Marino Falier, Michele Steno zîmbi Episodul acesta trist, petrecut cu cincizeci de ani în urmă, era legat în parte şi de persoana lui. Într-o oarecare măsură el însuşi îl provocase. Pe atunci era tînăr. Foarte tînăr. Frumuseţea şi farmecul lui zăpăciseră pe mai toate femeile din Veneţia, care i se dăruiau cu frenezie. Printre nobilele doamne căzute în mrejele lui se număra şi Lodovica Gradenigo, tînăra soţie a dogelui Marino Falier. Dogele avea 73 de ani. În acea vreme discreţia nu era una din însuşirile cardinale ale tinerilor nobili. În cursul unui bal la Palazzo Ducale, Michele Steno istorisise unei domnişoare de onoare a dogaresei ultima lui aventură amoroasă, în care era implicată şi această mult respectabilă doamnă. Tînăra persoană aleasă de Steno drept confidentă se grăbise să împărtăşească senzaţionala noutate unor prietene. Din gură în gură, povestea ajunsese la urechea dogelui. Marino Falier nu era un personaj de rînd. Descindea dintr-una din cele mai ilustre familii veneţiene şi deţinuse înalte demnităţi diplomatice şi politice. Indignat de comportarea uşuraticului Steno, care-i întina onoarea şi îi ştirbea prestigiul, îi porunci să părăsească de îndată sala balului. Frivolul tînăr se executase, dar hotărîse să se răzbune. A doua zi trecătorii desluşiseră pe zidurile palatului ducal o inscripţie cu un conţinut insultător la adresa dogelui :

„Marino Falier dala bella mugier
Altri la gode e lui la mantien."

Autorităţile, sesizate de doge, deschiseseră o anchetă, descoperind în Michele Steno pe autorul injurioaselor versuri.

Arestat, îndrăzneţul tînăr fusese judecat de Quarantia Criminale şi condamnat la numai cîteva zile de carceră. Pedeapsa păruse derizorie dogelui faţă de gravitatea faptei. Apreciind că oligarhia veneţiană ii adusese pe această cale un nou afront, care se adăuga unor restrîngeri ale puterilor sale politice ordonate de Marele Consiliu, se hotărîse să treacă la represalii. Organizase un complot menit să răstoarne regimul aristocratic şi în locul lui să instaleze o guvernare a poporului, lui personal acordîndu-i-se puteri depline spre a curăţa aparatul de Stat de toate elementele indezirabile. Lovitura de Stat fusese organizată cu minuţiozitate. Dar în ultimul moment intervenise unul din acele imponderabile care răstoarnă cele mai ingenioase planuri. Unul dintre conspiratori — milostiv la suflet — se dusese la naşul său — trecut pe lista personajelor care trebuiau arestate — şi îl sfătuise să stea ascuns cîteva zile. Intrigat, acesta încercase să obţină informaţii suplimentare. Văzînd că nu-i poate stoarce nici o lămurire în plus, îl denunţase pe fin Consiliului celor Zece, care îl arestase pe conspirator şi îl supusese torturilor. Nenorocitul dezvăluise pînă la urmă numele celorlalţi conjuraţi. Luaţi prin surprindere, aceştia fuseseră arestaţi fără a opune rezistenţă. Anchetaţi şi judecaţi grabnic, terminaseră prin a-şi lăsa capul pe eşafod. Apoi venise rîndul dogelui. Consiliul celor Zece, întrunit în secret, ordonase arestarea lui Falier. După un lung interogatoriu, acesta fusese îngropat sub greutatea probelor. În cele din urmă îşi recunoscuse vina. Condamnat la moarte, fusese decapitat chiar în palatul ducal, care-i servise pînă atunci drept reşedinţă. Dosarul procesului fusese apoi distrus, astfel încît să nu mai rămînă nici o urmă a complotului.

După încheierea tenebroasei afaceri, Michele Steno fusese sărbătorit cu entuziasm de tinerii nobili, care-i atribuiseră meritul de a fi contribuit hotărîtor la demascarea hainului Marino Falier. Acum, Steno, ajuns la rîndul lui doge, privea cu alţi ochi acele furtunoase evenimente din tinereţe. Îngrădirile aduse puterii ducale îl stinghereau şi pe el uneori, deşi în general le accepta cu seninătate. Faptul de a nu putea primi pe nimeni în audienţă fără a fi asistat de consilierii săi, care-i suspectau fiecare gest, fiecare cuvînt, îi punea uneori la încercare nervii. Dar se supunea regulilor jocului, care făceau din doge doar un simbol al puterii Serenissimei Republici.

Uşa se deschise din nou şi majordomul apartamentelor ducale intră grav, ca un prelat gata să oficieze slujba religioasă.

Cu ton solemn, servitorul îl anunţă că primul secretar roagă respectuos să fie primit de urgenţă.

„Să aştepte pînă mă îmbrac", zise dogele.

Nu-i plăcea să apară în faţa funcţionarilor în postura aceasta arhidomestică. De servitori nu se jena. Aceştia ştiau să tacă. Se temea însă de gura primului secretar, un tînăr exaltat — cum fusese şi el pe vremuri — care n-ar fi şovăit să istorisească prietenilor că îl găsise pe doge stînd cu picioarele în apă fiartă şi cu o scufie ridicolă pe cap.

Căci Michele Steno avea simţul ridicolului, sensibilizat la maximum. De cînd îmbătrînise, se ferea să facă vreunul din acele gesturi care l-ar fi pus într-o situaţie grotescă. Deşi oboseala îi apăsa adeseori umerii, şi atunci simţea nevoia să îşi încovoaie spinarea şi să îşi tirşiie picioarele, se silea să umble drept ca o lumînare. La prînz sau la cină nu molfăia în neştire, schimonosindu-şi chipul ca toţi ceilalţi bătrîni lipsiţi de dantură. Prefera să înghită nemestecat, dar să îşi păstreze rigiditatea feţei. Nu vorbea piţigăiat şi se ferea de ticuri. Nu umbla după femeile tinere de la Curte, pentru a nu se face de rîs, ca dogele Andrea Dandolo, care închina înflăcărate scrisori de dragoste frumoasei Isabella Fieschi şi prepara tot felul de filtre magice spre a-i cîştiga iubirea. Nu-şi îngăduia să îşi păteze cu mîncare hainele, aşa cum li se întîmpla atîtor semeni ai săi ajunşi la vîrste matusalemice, şi nici nu-i maimuţărea pe tineri, purtînd tunici scurte şi lăsîndu-şi picioarele la vedere. Nu făcea eforturi sportive, spre a nu gîfîi după vreun scurt asalt de scrimă, şi nici nu participa la vînători, fiindcă nu-l mai ajutau ochii. Singura plăcere la care nu putea să renunţe era călăria. Adeseori făcea lungi cavalcade pe *terra firma* şi chiar pe străzile prost pavate ale Veneţiei. Îi plăceau şi plimbările cu gondola, dar lipsite de acele nostalgice serenade ce-i încîntaseră tinereţea.

Ajutat de doi valeţi, care-i uscară mai întîi picioarele cu un prosop mare şi pufos, îşi schimbă îmbrăcămintea de interior cu veşmintele de ceremonie, destinate a le purta la praznicul din aceeaşi seară, oferit în cinstea împăratului Manuel. Cînd se privi în oglinda de Murano şi se văzu în roba-i magnifică, brodată cu flori mari, stilizate, din aur, pe fond violet, îşi zise cu satisfacţie că, în ciuda vîrstei, păstra încă o prestanţă pe care mulţi tineri ar invidia-o.

Înainte de a-şi pune toca ducală şi mantia de purpură împodobită cu hermină, îngădui primului secretar să intre.

Signor Francesco Donato, primul secretar al dogelui, era un tînăr ambiţios care visa să ocupe cele mai înalte demnităţi în

Republică. Deşi faţă de doge avea comportarea unui slujitor devotat, prezenta în fiecare săptămînă un raport secret asupra activităţii acestuia direct Consiliului celor Zece. Michele Steno cunoştea procedeul, căci îl aplicase şi el în tinereţe, dar se prefăcea a lua drept bune asigurările de devotament ale lui Donato.

De data aceasta pe chipul secretarului se citea expresia unei mari agitaţii. Făcu o reverenţă profundă.

— Ce s-a întîmplat, Donato ? întrebă calm dogele.

— Acum o jumătate de oră, în Rialto, nepotul Serenităţii-Voastre s-a bătut cu secretarii ambasadorului Franţei.

Michele Steno se învineţi.

— A schimbat vorbe cu secretarii ambasadorului ? întrebă alarmat.

— N-a schimbat decît lovituri de spadă, *Serenissime*. Andrea Sanudo, care era de faţă, a reuşit să-i despartă.

Dogele răsuflă uşurat.

— Slavă Domnului ! Slavă Domnului !

Dacă nepotul său ar fi vorbit cu secretarii, lucrurile ar fi luat o întorsătură foarte urîtă. Nobilii veneţieni nu aveau îngăduinţa să întreţină relaţii cu diplomaţii străini. Cei care contraveneau acestor dispoziţii erau straşnic pedepsiţi. Dacă nepotul dogelui ar fi fost prins stînd de vorbă cu secretarii ambasadorului Franţei, nu numai că ar fi avut de suferit sancţiuni aspre, dar l-ar fi pus într-o situaţie delicată şi pe doge. Răuvoitorii ar fi pretins că tratase cu străinii chestiuni dăunătoare Republicii.

Abia după ce se linişti în privinţa acestui aspect al afacerii, se interesă dacă nu cumva nepotul său fusese rănit.

— S-a ales cu o simplă zgîrietură la mînă, explică primul secretar. Ambasadorul Franţei a şi cerut reparaţii.

Michele Steno făcu un gest de nepăsare.

— Treaba aceasta o aranjăm noi. Dar din ce s-au încăierat?

— Secretarii Ambasadei Franceze erau însoţiţi de o curtezană cu care nepotul Serenităţii-Voastre... se pare... că...

Vorbele lui erau rostite la intervale tot mai lungi, ca şi cînd primul secretar s-ar fi temut să nu supere auzul dogelui cu explicaţii oarecum şocante.

— Face dragoste cu ea, completă nerăbdător Michele Steno. Pune punctul pe *i* ! Nu te mai învîrti ca o pisică în jurul unui castron cu lapte.

— Nu mă învîrtesc, *Serenissime*, rosti ofensat Donato.

— Ei, cum a fost cu acea... curtezană ?

— Nepotul Serenității-Voastre s-a formalizat fiindcă a văzut-o în compania francezilor.

— Și ?

— S-a apropiat de ea, a apucat-o de mînă și i-a spus cîteva vorbe tari.

— Am înțeles, suspină dogele. Francezii au luat apărarea curtezanei, spadele au fost scoase din teacă și gata încăierarea. Foarte urît din partea nepotului meu.

Majordomul îi puse pe umeri mantia ducală. Dogele simți că se încovoaie sub greutatea ei. Se încordă însă și rămase drept. Știa că gulerul de hermină îi va ține cumplit de cald în sala praznicelor, dar nu se putea dispensa de corvoada de a-l purta. O lege din anul 1320 prevedea că dogele era obligat să arboreze mantia cu hermină de cel puțin zece ori pe an, chiar dacă acest lucru îl incomoda foarte. Michele Steno își puse și toca ducală.

— Sînt gata, rosti examinîndu-se pentru ultima dată în oglindă.

— Consilierii vă așteaptă în Sala dello Scudo, zise tînărul Donato.

— Bine. Să mergem.

Dogele ridică fruntea, își bombă pieptul și, cu pas vioi, părăsi încăperea, urmat de primul secretar. Își schimbase întreaga atitudine, procedînd asemenea actorilor care, înainte de a intra în scenă, se integrează în pielea personajului interpretat. Acum se simțea în elementul său. Își îndeplinea rolul decorativ de doge mai bine decît oricare din înaintașii săi. Radia o măreție, o noblețe calmă, o eleganță solemnă, într-adevăr fără pereche.

După ce părăsi apartamentul ducal și traversă Sala dei Filosofi, unde ostașii din gardă dădură onorul plecîndu-și halebardele, ieși în Sala dello Scudo. Acolo îl așteptau consilierii și detașamentul din gardă care aveau să-l însoțească pînă în Sala del Major Consiglio, transformată pentru circumstanță în sală de banchete. Trecerea lui prin Galleria d'Ingresso fu salutată de nobilii aliniați pe două rînduri, care se frînseră de mijloc, măturînd podeaua cu penele tocelor împodobite cu nestemate.

În uriașa Sala del Major Consiglio fusese instalată o masă în formă de potcoavă, unde luaseră loc cele mai înalte personaje ale Republicii, împreună cu soțiile. Veșminte splendide de catifea, brocart sau mătase etalau o admirabilă gamă de nuanțe. Bijuteriile de valori inestimabile scăpărau în lumina revărsată din candelabrele și aplicele de Murano. Rochiile doamnelor erau

de o eleganţă rară. În occidentul Europei numai reginele şi-ar fi permis asemenea lux. Această splendoare ilustra cum nu se poate mai bine rolul de „Poartă a Orientului" pe care Veneţia îl juca atît de magistral.

La intrarea dogelui, trompetele sunară, în vreme ce lumea se ridică în picioare. Trompetele îşi făcură din nou auzit glasul cînd, în pragul sălii, apăru împăratul, înconjurat de o suită strălucită. Dogele îl întîmpină zimbind oarecum protector. Oferi mîna sa înmănuşată lui Manuel al II-lea şi împreună se îndreptară spre locurile din capul mesei. Michele Steno era un rafinat cunoscător al pietrelor preţioase. Nu-i trebui decît o privire spre a-şi da seama că bijuteriile purtate de însoţitorii împăratului erau în majoritatea lor false. Decăzuse rău Bizanţul de vreme ce înalţii demnitari ai Curţii ajunseseră într-o asemenea penurie.

Dogele şi împăratul se aşezară în jilţuri, în vreme ce trompetele făceau să răsune sala cu acordurile lor. Apoi trompetele tăcură şi o orchestră de coarde prinse să cînte în surdină. Servitori în livrele viu colorate apărură, purtînd pe tăvi de aur şi de argint mincărurile şi vinurile pentru cei patru sute de convivi ai dogelui.

Ceremonialul cu care Michele Steno îl primise pe împărat trebuia să demonstreze lumii întregi adîncimea şi trăinicia prieteniei dintre Veneţia şi Bizanţ, deşi Serenissima Republică jucase faţă de Imperiul Bizantin rolul unuia din acei slujitori pricepuţi în tot felul de matrapazlîcuri, care izbutesc încetul cu încetul să se substituie stăpînilor, deposedîndu-i de avere, de familie, de viaţă chiar. Totul începuse — paradoxal — sub dinastia Comnenilor, care, după o lungă epocă de frămîntări lăuntrice şi de războaie pustiitoare purtate la fruntarii, ridicaseră iarăşi Bizanţul pe culmi de glorie şi de înflorire. Manuel al II-lea încercase adeseori să judece imparţial gestul politic al împăratului Alexis Comnen, care, avînd de făcut faţă unui război purtat pe trei fronturi, găsise necesar să îşi asigure sprijinul flotei veneţiene, oferind în schimb Serenissimei Republici — odinioară vasală a Bizanţului — scutirea de taxe vamale pentru orice mărfuri importate sau exportate din porturile greceşti. Manuel ştia azi că Alexis fusese cel puţin prost inspirat semnînd un tratat care avea mai tîrziu să atîrne ca un bolovan de gîtul unui candidat la înec. Dacă el, Manuel, s-ar fi aflat în locul lui Alexis, ar fi procedat altfel? Ar fi fost greu să dea un răspuns.

Tratatul acela avusese urmări nefaste pentru Bizanţ. Veneţia se străduise ulterior să îşi sporească avantajele. Profitînd de declinul imperiului, obţinuse noi concesii comerciale, tot mai păgubitoare pentru bizantini. Lui Manuel i se strîngea inima ori de cîte ori recapitula acest şirag de evenimente nenorocite. Urmase apoi acea încercare disperată a basileilor de a crea o contrapondere Veneţiei, acordînd avantaje oarecum similare Pisei şi Genovei, care dispuneau de flote maritime însemnate. „Infernul este pavat cu intenţii bune", îşi aminti un vechi dicton. Bizanţul, la început tributar numai al Veneţiei, intrase sub tutela şi a celorlalte două republici. Veneţienii, genovezii şi pisanii se instalaseră ca la ei acasă în cele mai frumoase cartiere ale Constantinopolelui, atribuindu-şi mai tîrziu dreptul de a le stăpîni definitiv. Nu se mulţumeau cu scutirile de vamă, ci făceau contrabandă şi cu puţinele mărfuri asupra cărora împăraţii îşi păstraseră monopolul. Bizanţul, pierzîndu-şi comerţul, îşi pierduse şi independenţa economică.

Manuel cunoştea eforturile repetate, dar inutile, ale predecesorilor săi de a se elibera de sub intolerabila apăsare. Una din aceste tentative avusese urmări catastrofale. Dogele Enrico Dandolo, temîndu-se să nu piardă privilegiile atît de avantajoase, determinase pe căpeteniile celei de-a patra cruciade să ia cu asalt Constantinopolele. Latinii, necioplţi, brutali, hrăpăreţi, se abătuseră ca lăcustele asupra imperiului, jefuindu-l, pustiindu-l, instalînd pe teritoriul acestuia o ciupercărie de principate, ducate, marchizate şi comitate feudale, toate anacronice, a căror existenţă efemeră avea să lase totuşi urme funeste.

Manuel era mîndru fiindcă un străbun al său, Mihail al VIII-lea, întemeietorul dinastiei Paleologilor, izgonise pe latini din Constantinopole şi pusese capăt imperiului edificat de cruciaţi. Dar această izbîndă avea să fie un cîntec al lebedei. Veneţienilor şi genovezilor, Paleologii n-au fost în stare să le smulgă privilegiile. Cînd Andronic al IV-lea a refuzat să reînnoiască tratatul încheiat cu Serenissima Republică, dogele Pietro Gradenigo, în semn de represalii, a ordonat jefuirea şi devastarea insulei Prinkipo, din preajma Constantinopolelui. Basileul a cedat. Cînd Ioannos Cantacuzino a încercat să reconstituie flota bizantină, genovezii au atacat docurile instalate în Cornul de Aur şi au dat foc tuturor navelor aflate în construcţie.

Manuel se întreba adeseori dacă dinastia Paleologilor nu era blestemată. Umilinţele îndurate de împăraţii din familia sa erau fără număr. Atît de impotent devenise Bizanţul, încît ve-

neţienii şi genovezii ajunseseră să se bată între ei pe uscat şi pe mări, întrecîndu-se a smulge hălci din imperiul muribund.

Manuel cunoştea jocul duplicitar al Serenissimei Republici, care se străduise în orice împrejurare să păstreze relaţii bune cu turcii, dar se prefăcea a-l ignora. Primejdia otomană era atît de iminentă, încît Bizanţul se văzuse silit să apeleze pînă şi la duşmanii lui nedeclaraţi oficial.

Acum, în vreme ce nobilii veneţieni ridicau paharele în cinstea lui şi a imperiului, gîndul îi fugea la împărătească şi la copiii lui, pe care-i lăsase în grija fratelui său, despotul din Moreea. Cîte griji şi temeri îi mai procurau vlăstarii aceştia născuţi în purpură, destinaţi prin stirpea lor să se bucure de toate bunurile acestei lumi, dar asupra cărora plana pericolul de a cădea oricînd victime ale unei invazii turceşti. Ce soartă i-ar aştepta într-o asemenea eventualitate ? Captivitatea, moartea sau, în cel mai fericit caz, exilul. Un exil trist, mizer, fiindcă basileii Bizanţului erau săraci.

Viitorul Imperiului Bizantin îl preocupa şi pe Michele Steno. Dar pentru el răspunsul era limpede. Imperiul se afla în pragul sfîrşitului. Veneţiei nu-i mai rămînea decît să ocupe cît mai multe insule din arhipelagul grecesc, spre a-şi crea avanposturi în calea tăvălugului turcesc. Dogele era încredinţat că într-o zi şi Veneţia va fi nevoită să înfrunte asaltul valurilor otomane. Pînă atunci însă se va mai scurge timp. Pe răbojul osmanlîilor se afla în primul rînd Constantinopolele. Ce va fi mîine ? Steno zîmbi amar. Era prea bătrîn ca să se mai gîndească la ziua de mîine.

Dogele nu era un om rău. Tragedia lui Manuel al II-lea, acest monarh rătăcitor, îl impresionase. Dar ce putea face ? Era bucuros fiindcă greutatea hotărîrilor nu apăsa pe umerii lui.

După praznicul care dură trei ore încheiate — plăcerile gustative şi olfactive fiind îmbinate cu desfătări erotico-vizuale, procurate de o foarte ispititoare trupă de balet — convivii trecură în Sala dello Scrutinio, amenajată pentru dans. Împăratul şi dogele se aşezară pe două jeţuri instalate pe o estradă acoperită cu covoare. De pe acest loc elevat Manuel putea admira strălucirea unuia din acele neîntrecute baluri veneţiene, a căror reputaţie stîrnea ecouri în cele mai îndepărtate colţuri ale Europei.

Michele Steno era mîndru de prosperitatea vizibil afişată de nobilii locuitori ai oraşului lagunelor, fiindcă prosperitatea lor reflecta însăşi prosperitatea Veneţiei. Aici, în sala balului,

eticheta severă care prezidase banchetul fusese abandonată. Majoritatea invitaţilor purtau măşti, iar la adăpostul lor îşi îngăduiau libertăţi şi ghiduşii incompatibile în alt mediu. Se deghizau nu numai femeile şi tinerii, ci şi înalţii prelaţi, care nu se sfiau să danseze alături de oiţele lor, păstorite cu onctuozitate în timpul zilei.

Deodată Michele Steno se încruntă. Zărise printre oaspeţi pe Giuliano, poznaşul său nepot, ce-i pricinuia numai griji. Rămas de timpuriu orfan, tînărul Giuliano fusese crescut de Michele Steno, care-l iubea şi îl răsfăţa ca şi pe propriii săi copii. Îl răsfăţa poate chiar mai mult decît pe aceştia, fiindcă Giuliano era încă un băieţandru, în vreme ce vlăstarii dogelui trecuseră demult pragul maturităţii şi îşi întemeiaseră familii. Bătrînul Steno s-ar fi simţit îngrozitor de singur dacă nu l-ar fi avut pe Giuliano în preajma lui. Îl iubea cu atît mai mult cu cît avea uneori senzaţia că se regăseşte în fiinţa acestui tînăr, care-i reproducea propria lui înfăţişare din tinereţe.

Cînd îl zări, frumos, suplu, de o eleganţă rafinată în costumul lui de brocart mulat pe corp şi atît de scurt încît îi dezgolea coapsele pînă aproape de şold, zîmbi cu indulgenţă, uitîndu-şi supărarea pe care i-o căşunase încăierîndu-se cu secretarii ambasadorului Franţei. Cînd observă că unchiul său îl priveşte, Giuliano îşi flutură ispăşit genele. Dogele îl ameninţă uşor cu degetul, afectînd de departe o severitate care în sufletul său nu-şi mai găsea de multă vreme locul.

Se dansa cu mare avînt şi însufleţire *la gaillarde*. Giuliano se prinsese între două tinere împodobite cu fanteziste ghirlande de argint şi cu un fel de reţele din fir de asemenea de argint, care le prindeau părul bogat. Rochiile de mătase argintie, cu ample drapaje, aveau decolteuri îndrăzneţe, lăsind să se vadă umerii rotunzi şi începutul ispititor al sînilor. Dogele încercă o senzaţie ciudată. Fiindcă aventurile amoroase nu-i mai erau îngăduite, se bucura prin procură de farmecele tinerelor fete îmbrăcate în rochii argintii. Simţea parcă prin mîna lui Giuliano atingerea acestor braţe diafane, a acelor talii atît de subţiri şi de mlădioase.

Mai erau acolo, în sală, şi femei planturoase, ce se apropiau de acei treizeci de ani mult cîntaţi de poeţi. Toate purtau toalete somptuoase, turbane din brocart presărate cu diamante, ori *hénin*-uri excentrice, asemenea unor conuri foarte înalte, de vîrful cărora atîrnau văluri vaporoase, care în timpul dansului se roteau prin aer ca nişte aripi de ceaţă. Lui Michele Steno îi părea rău că Giuliano nu se lăsa atras de aceste fru-

museţi ce evocau caisele coapte, cu înveliş aurit de văpaia soarelui. Şi lui îi plăcuseră odinioară fetele tinere, abia formate. Dar gusturile îi evoluaseră. Acum înclina spre îmbrăţişările femeilor voluptuoase, cu experienţă, capabile să trezească instinctele amorţite.

La gaillarde încetă. Orchestra atacă fără tranziţie un alt dans, „pălăria", care făcuse în scurtă vreme mulţi prozeliţi. Giuliano se plasă într-un cerc de tineri nobili, îmbrăcaţi de asemenea după moda spaniolă cu veşminte strînse pe corp şi exagerat de scurte. Mînecile erau vaste ca nişte baloane şi aveau despicături, lăsind să se vadă dantela cămăşii. Bătrînul Eugenio Gradenigo, membru al Consiliului celor Zece, un Cato Cenzorul *redivivus*, atacase nu demult, în plină şedinţă a consiliului, depravarea tinerilor veneţieni : „Ar trebui să interzicem portul acestor veşminte neruşinate, ce expun fără nici o pudoare acele părţi ale trupului pe care decenţa cere să le ascundem. Canonicul Musso mi-a vorbit deunăzi cu justificată indignare despre acest dezmăţ vestimentar, ce nu mai poate fi tolerat." Energica sa filipică nu avusese însă urmare. Ceilalţi membri ai consiliului se arătaseră mai concesivi în ceea ce priveşte morala publică. Maurizio Morosini, membru al aceluiaşi consiliu, declarase cu cinism : „Să le lăsăm veneţienilor preocupările legate de modă dacă le interzicem preocupările politice. Lumea are nevoie de derivative. Să nu uităm acest lucru !"

În mijlocul cercului de tineri, legănîndu-se lent, evolua cu graţie o balerină, descriind piruete, glisade, cabriole şi oprindu-se, ca o gîză din zbor, cînd în dreptul unuia din dansatori, cînd al altuia. Dar de îndată ce privirile ei întîlniră chipul tînărului care-i plăcu mai mult, se înclină în faţa acestuia şi îl sărută pe gură. Dogele se înfioră de plăcere. În aceeaşi clipă îşi aminti că în preajma lui se afla un om chinuit, frămîntat de temeri, de incertitudini. Se întoarse spre Manuel. Expresia tristă, pierdută, a ochilor acestuia îi dădu de înţeles că oaspetele său nu era într-o dispoziţie sufletească prielnică petrecerilor. Făcu un semn şi orchestra încetă să mai cînte. Manuel fu recunoscător dogelui, fiindcă îi îngăduia să se retragă. Era obosit şi simţea nevoia să îşi adune gîndurile răvăşite de şirul neîntrerupt de ceremonii. Trompetele vestiră sfîrşitul petrecerii. Palatul Dogilor, în care Manuel era adăpostit, se goli de invitaţi. Asupra imensei clădiri se lăsă în curînd tăcerea. O tăcere adîncă, subliniată prin contrast de clipocitul apelor ce se loveau molcom de chei, precum şi de paşii rari ai soldaţilor din gardă.

Numai santinelele mai vegheau în palatul cufundat în noapte. Mai veghea și împăratul. În ciuda oboselii — sau poate din cauza ei — stătea cu ochii deschiși și privea absent tavanul împodobit cu sculpturi aurite...

A doua zi de dimineață începură discuțiile oficiale. Tratativele purtate timp de o săptămînă se încheiară fără rezultate importante. Manuel se alese cu multe încurajări, dar cu puține făgăduieli concrete. Veneția era dispusă să sprijine lupta pentru existență a Bizanțului, dar nu pe căi militare. Complicații politice externe — conflictul cu Genova, cu Imperiul German, cu Milanul — o sileau să își îndrepte pentru moment eforturile în alte direcții. Serenissima Republică era însă gata să ia sub protecția ei directă unele insule din arhipelagul grecesc, aflate încă sub dominație bizantină.

Manuel era dispus să facă unele concesii, dar nu să cedeze porțiuni din imperiu. Dacă va fi să mai piardă teritorii, le va pierde numai prin luptă.

Către sfîrșitul ședерii sale la Veneția, atmosfera prietenoasă din primele zile se răci. Venețienii se bucurau de vizita lui, dar mai aveau și alte treburi. Cei șase mari înțelepți care dirijau diplomația Serenissimei Republici îl povățuiră să facă o vizită fastuosului duce al Milanului. Gian Galeazzo Visconti păstra cele mai strînse relații de prietenie cu Franța, așa că va obține poate de la regele Charles al VI-lea subsidii pentru Bizanț.

Manuel părăsi cu inimă grea Veneția. Vor fi oare mai binevoitori suveranii din Apus? Franța trimisese trupe care se bătuseră cu turcii la Nicopole. Poate va repeta gestul dacă i se va demonstra că Islamul reprezintă un mare pericol nu numai pentru Bizanț, ci și pentru întreaga Europă...

•

I se spunea „Omul cu mîinile pătate de sînge". Cînd lui Gian Galeazzo Visconti îi ajungea la ureche această poreclă, rîdea. Rîdea mînzește, ca de o glumă nereușită. Proști mai erau și oamenii. Se limitau să își manifeste nemulțumirea împotriva ocîrmuirii sale biciuindu-l cu porecle și cu anecdote — credeau ei — usturătoare, dar care mai mult sau mai puțin îl amuzau. Atîta vreme cît se mărgineau să-l atace cu vorbe spirituale,

putea să doarmă liniştit. Le lăsa acest mijloc de a-şi descărca năduful, fiindcă era mai puţin primejdios decît o conspiraţie tainică. Cinic, Gian Galeazzo Visconti chicotea în sinea lui. „Cum se poate spune că am mîinile pătate de sînge, cînd eu nu îmi înlătur adversarii decît prin otrăvire ? E de conceput o moarte mai curată ? Curge vreo picătură de sînge ? Victima se stinge lent, ca flăcăruia unei luminări căreia i se termină fîtilul. Se zbuciumă, se chinuieşte, aruncă o ultimă pîlpîire, apoi dispare, lăsînd un plăpînd firicel de fum. În curînd se topeşte şi el în neant."

Unchiul său, Barnabo, îl acuzase odată că este lipsit de recunoştinţă, de simţul onoarei, că îşi încalcă sistematic angajamentele. Gian Galeazzo îl otrăvise, spre a-i confirma postmortem aprecierile. Barnabo avusese proasta inspiraţie să-l asocieze la domnie. Nepotul îşi manifestase gratitudinea trecîndu-l în regatul lui Hades nu numai pe unchi, ci şi pe fiii acestuia.

Gian Galeazzo avea multiple legături de rudenie cu familia regală a Franţei. Atît de multiple, încît îi creau unele complicaţii nedorite. Fusese căsătorit cu Isabella, sora răposatului rege Charles al V-lea al Franţei, iar pe fiica sa Valentina o căsătorise cu Louis, duce d'Orléans, fratele regelui Charles al VI-lea.

Ghinionul făcuse ca Charles al VI-lea să se însoare cu Isabeau de Bavière, a cărei mamă — Thadea Visconti — era fiica lui Barnabo. Regina Isabeau nu-i putea ierta lui Gian Galeazzo uciderea bunicului ei. În acest chip ducele Milanului avea în familia regală a Franţei aliaţi, dar şi duşmani de moarte.

Împăratul Manuel se adresase lui Gian Galeazzo, rugîndu-l să se folosească de creditul pe care-l avea la Paris, spre a sprijini cauza Bizanţului. Ducele, dornic să devină rege al Italiei, era dispus să joace rolul de arbitru în afacerile internaţionale.

Cu prilejul vizitei pe care basileul o făcu la Milano, Gian Galeazzo îi făgădui tot concursul. Dar ducele era un duplicitar fără pereche. Lua cu mîna stîngă ceea ce dădea cu dreapta. În vreme ce ducea tratative cu Manuel al II-lea, transmitea sultanului Baiazid toate discuţiile purtate. De ce ? Spre a lovi în regina Isabeau, aliată cu ducele Philippe de Bourgogne, cel mai înverşunat duşman al ducelui d'Orléans. Cînd Jean de Nevers, fiul lui Philippe de Bourgogne, participase la cruciada organizată de regele Sigismund al Ungariei, Gian Galeazzo comunicase sultanului toate mişcările creştinilor, spre a submina autoritatea Casei de Bourgogne şi indirect puterea reginei Isabeau.

Împăratul Manuel nu cunoştea jocul lui Gian Galeazzo. Dacă l-ar fi cunoscut, ar fi fugit de acesta ca de ciumă. Din nefericire pentru el, diplomaţii săi, lipsiţi de fonduri băneşti, nu erau în stare să „cumpere" informaţii politice de o asemenea însemnătate.

La Milano, împăratul se bucură de o primire fastuoasă, dar numai de atît. Interesele Bizanţului nu coincideau cu interesele lui Gian Galeazzo. Manuel nu era un naiv. Scurta-i şedere la Milano îi permise să ajungă la concluzia că şi aici, ca şi la Veneţia nu se alesese decît cu promisiuni goale. Îşi luă rămas bun de la ipocrita sa gazdă şi porni spre Paris...

*

Regele Charles al VI-lea al Franţei se afla angajat într-o însufleţită partidă de *jeu de paume* cînd ducele de Bourgogne, unchiul său, îi aduse vestea că împăratul Bizanţului cerea permisiunea să-i facă o vizită. Regele se opri din joc, îşi puse sub braţ racheta şi, după ce îşi şterse cu batista fruntea asudată, se întoarse zîmbind spre curtenii care-i urmăriseră cu ostentativă admiraţie evoluţiile sportive.

— Va trebui să ne pregătim sîrguincios pentru a-l primi cu toată cinstea pe împăratul Manuel al II-lea, fratele nostru.

Folosea cu plăcere în asemenea împrejurări formula care acorda un protocolar grad de rudenie monarhilor. Era cît se poate de flatat să întîmpine ca pe un frate pe autocratorul Imperiului Roman de Răsărit, urmaşul Caesarilor.

Se adresă ducelui de Bourgogne :

— Va trebui să renovăm o aripă a palatului Louvre. Numai aşa vom asigura împăratului o cartiruire demnă de înaltul său rang.

Se întoarse apoi spre contele de Saint-Pol, partenerul său de joc :

— Saint-Pol, continuăm partida !

Mingea, lovită cu măiestrie de rachetele celor doi jucători, reîncepu să penduleze de la unul la altul, în vreme ce capetele privitorilor se întorceau cînd la dreapta, cînd la stînga, urmărindu-i cu atenţie încordată zborul ritmat. Cînd regele prindea cu dibăcie cîte o minge dificilă şi o expedia vijelios parteneru-

lui, punîndu-l în dificultate, curtenii aplaudau cu fățiș entuziasm.

Mai asistau la acest joc regina Isabeau, cu doamnele ei de onoare, precum și cîteva dintre cele mai înalte personaje din regat : Louis d'Orléans, tînărul și încîntătorul frate al regelui, împreună cu soția sa, fiica faimosului Gian Galeazzo Visconti, ducii de Bourgogne, de Berri și de Bourbon, unchii suveranului și adevărații conducători politici ai țării, numeroși demnitari ai Curții, ecleziaști de seamă și un stol de femei frumoase, la care se adăuga un grup numeros de tineri nobili, meniți să creeze o companie antrenantă regelui.

Charles mînuia cu abilitate racheta. Îl stimulau nu numai aplauzele privitorilor, dar și perspectiva serbărilor pe care avea să le ofere în onoarea lui Manuel al II-lea. Adora petrecerile și distracțiile sub orice formă. Balurile pline de strălucire, cu dansatori îmbrăcați în cele mai mîndre veșminte. Turnirurile impunătoare și marțiale, unde cavaleri plini de curaj își arată măiestria în mînuirea armelor. Superbele cortegii care defilau pe străzile Parisului, oferind populației bulucite de o parte și de alta spectacolul magnific al auritelor litiere regale, anturate de curteni îmbrăcați în splendide costume de sărbătoare și escortate de ostași din garda călare. Procesiunile religioase, cu impresionanta bogăție a odăjdiilor, cu parfumul mirodeniilor, cu încîntătorul concert al clopotelor care fac să răsune văzduhul. Vînătorile călare, cu mistreți încolțiți de haite de cîini pe care să-i întărîte nu numai mirosul jivinelor pădurii, ci și corul asurzitor al goarnelor și strigătele excitate ale vînătorilor. Festinele cu bucate delicioase, savant preparate, menite să desfete văzul, mirosul și gustul... Pe Charles îl mai încîntau veșmintele somptuoase, împodobite cu nestemate ce scăpărau dîndu-i înfățișarea unui semizeu Îi plăceau toate acestea și multe alte desfătări lumești, dar numai cînd avea mintea limpede.

Cînd i se întuneca rațiunea, uita de petreceri, de lux, de găteli, se închidea în sine și, învrăjmășit cu toți oamenii, vedea în jur numai dușmani dorindu-i moartea. Cît durau crizele, nu se mai dezbrăca, nu se mai spăla, așa că după un timp îl potopeau păduchii și jegul. Ca să-i schimbe hainele puturoșite de murdărîe, persoanele din anturajul lui se îmbrăcau cu un fel de pieptare matlasate, spre a înfrunta loviturile de pumni ale nebunului dezlănțuit, apoi îl dezbrăcau cu sila, îl spălau și îl primeneau, lăsîndu-l după aceea să-și descarce furia în zvîrcoliri, urlete și blesteme.

Împăratul Manuel era informat de crizele de demenţă ale regelui. Înainte de a pleca în Franţa, îngenunchease în faţa icoanei făcătoare de minuni şi îl rugase pe Atotputernicul să-l ajute, limpezind mintea bietului monarh de la care aştepta izbăvirea. Spera să obţină sprijinul lui Charles, fiindcă acesta credea în cavalerism, în puterea binelui, în misiunea sfîntă de apărare a creştinităţii asumată de către Bizanţ, acolo, la fruntariile sud-estice ale Europei.

Se pare că Dumnezeu ascultase ruga basileului. Charles îşi revenise după o lungă criză şi arăta acum mai zdravăn la minte ca niciodată. De însănătoşirea lui se bucurase nu numai împăratul Manuel, ci şi întregul popor al Franţei, care văzuse întotdeauna în regi pe apărătorii săi fireşti faţă de marea nobilime lacomă de bani, de putere. Dar aceasta nu însemna că Charles îşi reluase toate prerogativele regale. Medicii îl sfătuiseră să nu îşi obosească creierul ocupîndu-se de treburile publice, ci să se distreze cit mai mult, astfel încît Diavolul să nu mai găsească un teren prielnic în trupul său, spre a se instala ca la el acasă.

Regele presimţea împanicat apropierea ceţurilor nebuniei, aşa cum epilepticii presimt apropierea crizelor care fac din ei nişte posedaţi ai Diavolului. În epocile de luciditate cerea îngrozit explicaţii medicilor, care îi expuneau cu gravitate teoriile lor. Îndeobşte nebunii nu erau nişte bolnavi în sensul clinic al cuvîntului, ci nişte biete fiinţe stăpinite de Necuratul. Nebunia scăpa astfel controlului medicilor şi intra în competenţa feţelor bisericeşti, care trebuiau să aplice *exorcismul*, adică să alunge pe Satana din trupul pacientului. Dacă lupta împotriva lui Lucifer dădea greş, singura soluţie rămînea arderea pe rug. Discipolii lui Aesculap mai susţineau că posedaţii erau victimele a două categorii de demoni : *incubii* şi *sucubii*. Charles asculta înfiorat aceste denumiri, a căror simplă enunţare avea darul să împrăştie în jur efluvii de sulf, ţîşnite din măruntaiele Infernului. În cazul *incubilor* — îşi dezvoltau medicii susţinerile — demonul poseda. În cazul *sucubilor*, demonul era cel posedat. Regele nu înţelegea prea bine aceste subtilităţi, dar le asculta copleşit de propria sa ignoranţă. În ambele variante terapeutica era aceeaşi : exorcismul. Graţie acestui tratament energic, nebunii se răriseră considerabil. Exterminarea lor prezenta şi avantaje de ordin practic, pe care medicii se fereau să le aducă la cunoştinţa suveranului. Spitalele scăpau de corvoada de a-i îngriji, iar comunitatea realiza economii fiindcă nu mai avea obligaţia să-i întreţină.

Un tînăr medic, recomandat regelui de către contele de Saint-Pol, îndrăznise să se ridice împotriva teoriilor enunţate cu patos de colegii săi de breaslă. Invocase autoritatea unui savant din secolul al II-lea al erei noastre, pe nume Caelius Aurelianus, care susţinea că nebunul poate fi vindecat dacă va fi ţinut într-un loc cu lumină puţină, cu temperatură potrivită şi mai ales dacă va fi ferit de violenţe şi de zgomot. Caelius Aurelianus preconizase crearea de aziluri pentru aceşti dezmoşteniţi ai soartei. Tînărul medic istorisise regelui că împăratul Zenon Isaurianul al Bizanţului, impresionat de argumentele lui Caelius, edictase — la două secole după moartea acestuia — un cod intitulat *De privatis carceribus inhibendis*, prin care interzicea sub cele mai grele pedepse sechestrarea nebunilor în clădiri particulare şi dispunea internarea lor în spitale, unde să fie îngrijiţi ca oricare alţi bolnavi.

Teza apărată de tînărul medic stîrnise furtună de proteste printre colegi, care-l acuzaseră de erezie şi ceruseră trimiterea lui în judecata Tribunalului Inchiziţiei. Nu se ajunsese pînă acolo, fiindcă într-o noapte, pe cînd umbla pe străzile Parisului îndreptîndu-se spre locuinţa unui bolnav, tînărul medic fusese atacat de necunoscuţi şi ucis cu lovituri de pumnal.

— Vreţi să mă ardeţi şi pe mine pe rug ? strigase odată regele, înnebunit de spaimă.

Medicii replicaseră cu onctuoasă morgă :

— Nici nu poate fi vorba de aşa ceva. Majestatea-Voastră nu intră în categoria alienaţilor mintali obişnuiţi. Un rege este unsul lui Dumnezeu. Diavolul nu i se poate instala în trup, oricît s-ar strădui. Majestatea-Voastră este victima unor umori trecătoare. Puţină odihnă şi multă distracţie constituie cea mai eficace terapeutică. Treburile regatului trebuie lăsate pe seama servitorilor credincioşi ai Majestăţii-Voastre. Dacă prescripţiile noastre vor fi urmate cu exactitate, garantăm vindecarea Majestăţii-Voastre.

Medicii nu făcuseră decît să debiteze lecţia inspirată de unchii regelui. Nebunia lui Charles avea o anumită periodicitate, făcînd să alterneze fazele de pierdere a raţiunii cu fazele de luciditate. Graţie acestei împrejurări, nu fusese înlăturat de la domnie, aşa cum unchii săi ar fi dorit, spre a deveni unicii stăpîni ai Franţei.

Charles simţea instinctiv că nu este iubit de înalţii seniori din anturajul său. Existenţa i se depăna într-o permanentă frică. Încă de la vîrsta de 12 ani, cînd se urcase pe tron — în urma morţii părintelui său, înţeleptul Charles al V-lea — în-

cercase senzația unui om pierdut într-o pădure uriașă și pîndit de jivine. Impresia aceasta îi fusese întărită încă din primele zile ale domniei. Tatăl lui se înconjurase de sfetnici pricepuți, recrutați din rîndurile nobilimii mărunte și ale burgheziei, spre a crea o contrapondere înaltei nobilimi turbulente și apucătoare. Înainte de a muri, înscrisese în testament porunca de a se constitui o regență încredințată reginei văduve, Jeanne de Bourbon, care avea să fie asistată de un consiliu regal, alcătuit din frații lui, ducii d'Anjou, de Berri, de Bourgogne și de Bourbon, precum și din vechii săi miniștri.

Nu apucase să se stingă dangătul clopotelor care vestiseră Franței schimbarea domniei, că unchii noului suveran se și porniseră să facă orînduială în țară așa cum socotiseră de cuviință, încălcînd cu brutalitate voința cea de pe urmă a defunctului monarh. Charles nu putea să uite chipul cum unchii săi izgoniseră din consiliu pe vechii sfetnici regali, instaurînd un guvernămînt al bunului-plac. Dăduseră iama prin tezaurul Statului, se grăbiseră să rupă ținuturi întregi din domeniile Coroanei spre a-și rotunji propriile fiefuri, iar după ce năruiseră echilibrul economic și financiar al țării, sporiseră vechile dări și instituiseră altele noi. Cîteva răscoale provocate de sărăcime fuseseră înecate în sînge.

În același timp, palatul răsuna de violența certurilor iscate între cei patru duci de nesecata lor lăcomie. Charles asculta cu spaimă vorbele grele pe care și le aruncau, amenințările și insultele cu care se împroșcau, apriga lor tîrguire pe seama bogățiilor țării. Copilul încoronat înregistra toate aceste abuzuri fără să cricnească. Dar își făgăduia să îndrepte scandaloasa stare de lucruri de îndată ce va fi proclamat major și își va putea spune cuvîntul. Charles avea un singur confident, pe fratele său, Charles de Touraine, duce d'Orléans. În tainicele lor conciliabule făceau planuri spre a se scutura de sub tutela unchilor.

Conflictele dintre aceștia luau proporții homerice. Partizanii lor, constituiți în adevărate armate, provocau ciocniri sîngeroase, încheiate cu morți și răniți. Treptat, însă, apele tulburi din consiliu prinseseră într-un fel să se limpezească. Personalitatea puternică a ducelui de Bourgogne se impunea treptat în dauna fraților săi.

Ducele d'Anjou cedase cel dintîi. Scîrbit de opoziția sistematică a fraților lui, se retrăsese din consiliul regal și se angajase în Italia într-o aventură militară, care, spera el, avea să-i aducă pe tavă tronul Neapolelui și al Siciliei. Cînd își luase

rămas bun de la augustul său nepot, rostise sibilin : „Să-ţi păzeşti moştenirea, Charles. Vulturii abia aşteaptă să ţi-o smulgă".

Charles urmărise cu atenţie desfăşurarea evenimentelor care tindeau să facă din unchiul său Philippe adevăratul stăpîn al Franţei. Duplicitar, îi arăta tot respectul, dar se pregătea în umbră să-l lovească. Aştepta doar momentul prielnic. Acest moment se ivise în ziua în care, potrivit legilor ţării, fusese declarat major. Îndată după preluarea oficială a puterii, îşi afirmase autoritatea ordonînd reinstalarea în consiliu a foştilor sfetnici ai tatălui său. Ducele de Bourgogne resimţise hotărîrea regală ca pe un afront adus lui personal, dar nu se revoltase, fiindcă nu se socotea încă pregătit spre a-l înfrunta faţiş pe rege. Ura lui se concentrase însă asupra lui Louis d'Orléans, care regizase din umbră lovitura.

Sosise apoi timpul ca regele să se însoare. Abilul duce de Bourgogne îşi făurise un plan bine gîndit. Dacă va instala pe tronul Franţei o candidată propusă de el, îşi va asigura recunoştinţa acesteia şi îşi va crea totdeodată o alianţă preţioasă în sînul familiei regale. În împlinirea acestei idei, înfăţişase lui Charles în cele mai luminoase culori pe o tînără principesă a cărei frumuseţe triumfătoare ajunsese de pomină. Isabeau de Bavière, coborîtoare din străvechea familie de Wittelsbach, care dăruise împăraţi Germaniei, era o partidă potrivită sub toate aspectele. Isabeau era utilă ducelui de Bourgogne şi din alt motiv. Nepoată a lui Barnabo Visconti, personajul ucis de Gian Galeazzo Visconti, va fi o rivală declarată a fiicei acestuia, Valentina, căsătorită cu ducele d'Orléans.

Cînd văzuse portretul pictat în ulei şi încadrat cu diamante al superbei Isabeau, regele Charles se aprinsese ca o pădure virgină ce ia foc de la o scînteie. Mistuit de dragoste — în culisele Curţii se şoptea că i se făcuseră farmece — grăbise ceremonia nupţială, care se încheiase într-o apoteoză de strălucire şi de veselie populară.

S-ar fi zis că destinul oferise lui Charles numai bucurii. Domnea peste una din cele mai frumoase şi mai puternice ţări din Europa, autoritatea sa personală se fortificase, era iubit de popor, iar alături de el se afla o regină fermecătoare. Acest moment constituia din nefericire zenitul domniei, ce avea să fie urmat de un lanţ de dezastre. Prima verigă a acestui lanţ era Isabeau de Bavière. Voluptoasă, de o senzualitate dezlănţuită şi mai ales pervers de falsă, reuşise să-şi subjuge soţul, care vedea în ea o fiinţă desăvîrşită.

Regele, deşi nu strălucea prin inteligenţă, se trezise treptat din aurita-i euforie, dindu-şi într-un tîrziu cu groază seama că interesele contradictorii ale membrilor familiei şi urzeala de intrigi din jurul lor ameninţau să-i surpe tronul. Dar nu ştia cum să reacţioneze. Adeseori veghea pînă noaptea tîrziu, întrebindu-se cum de reuşise părintele lui să îşi strunească atît fraţii, cit şi pe neastîmpăraţii săi vasali.

Apoi intervenise prima criză de nebunie a regelui, acolo, la Amiens, unde avuseseră loc serbările încoronării. Charles îşi amintea cu spaimă senzaţia aceea bizară, încercată în timpul audienţei acordate ambasadei trimise de regele Richard al II-lea al Angliei. Era în anul 1392. Participase personal la un turnir şi se simţea obosit. Asculta tocmai lectura mesajului de pace semnat de suveranul englez, cînd i se făcuse rău. O stare bizară de nelinişte, însoţită de palpitaţii puternice şi de nişte ecouri venite parcă din altă lume, ce se amplificau asemenea unor dangăte de clopot. Leşinase. Cînd îşi revenise din leşin, se afla într-un pat cu polog, înconjurat de figurile grave ale unor medici înveşmîntaţi în robe ample, cernite.

— Unde mă aflu ? întrebase regele năuc, ducindu-şi mîinile la cap.

Bîjbîia printr-o pîclă cenuşie, care-l izola de restul lumii, aşa cum linţoliul izolează un cadavru de cei vii. Îl gîtuia o spaimă cumplită. Tot felul de arătări îi populau închipuirea bolnavă.

Mai tîrziu, după ce i se limpezise mintea, i se explicase că indispoziţia sa, datorită probabil oboselii, durase cîteva zile. Charles avea senzaţia că se deşteptase dintr-un coşmar. I se mai spusese că în tot timpul bolii fusese adăpostit în palatul episcopal din Beauvais, unde îl aduseseră pe targă. I se prescrisese o lungă perioadă de odihnă. Charles nu ţinuse seamă de recomandările medicilor. Un neastîmpăr inexplicabil îl îmboldea să se agite, să fugă de linişte, de cei patru pereţi ai încăperii în care zăcuse.

În ciuda stăruinţelor reginei, care îl implorase să rămînă la Beauvais încă două sau trei săptămîni, hotărîse să participe personal la o campanie militară de pedepsire a ducelui de Bretagne, autorul unui atentat nereuşit împotriva conetabilului de Clisson, personaj de seamă în consiliul regal. Unchii regelui se opuseseră acestei expediţii, dar Charles, îndemnat de Louis d'Orléans, trecuse peste voinţa lor şi dăduse ordin trupelor să pornească la drum.

Spre îngrijorarea curtenilor care-l însoţeau, regele se arătase extrem de surescitat. Escortat de un escadron din corpul de gardă, călărea în fruntea coloanei, dînd tot felul de ordine contradictorii, spre a se cufunda apoi în tăceri prelungite. Această alternanţă între perioadele de agitaţie şi de apatie îl pusese pe gînduri şi pe ducele d'Orléans, care-şi supraveghea alarmat fratele.

În localitatea Le Mans, unde coloana făcuse un scurt popas, Charles rostise cuvinte incoherente, însoţite de gesturi dezordonate. Trupele părăsiseră apoi Le Mans, afundîndu-se în pădurile seculare ce se desfăşurau pînă dincolo de fruntariile ducatului de Bretagne. Era o zi caniculară de august. Cerul avea o luminozitate orbitoare. Atmosfera încărcată de electricitate sporea neliniştea regelui. Măreţia sălbatică a codrilor îi înfiora sufletul. În freamătul frunzelor — agitate de un curent de aer prevestitor de furtună — deslușea glasul duhurilor pădurii ; în umbrele desişurilor — ameninţări tainice ; în pîcla verzuie care plutea zdrenţuită pe sub boltele coroanelor bogate ale copacilor — siluetele strigoilor care încolţeau pe călătorii rătăciţi, împingîndu-i la pieire.

— Louis, strigase deodată regele, pădurea asta e bîntuită de spiritul reginei Berthe ! Îi simt prezenţa ! Da, da ! I-o simt ! Tu nu o simţi ?

Ducele d'Orléans zîmbise cu prefăcut calm.

— Nu simt nimic. Închipuirea ta e prea bogată, Charles.

Regele aruncase în jur priviri de animal hăituit, apoi se uitase iritat la fratele său.

— N-ai văzut nici monştrii cu înfrăţişare de porci mistreţi, care s-au strecurat pe lîngă noi cînd am intrat în pădure ?

— Am văzut doar cîteva veveriţe, Charles.

— Veveriţe ? Astea-s spiritele malefice ale codrilor, Louis ! Au îmbrăcat înfăţişarea de veveriţe, ca să te înşele. La noapte se vor înapoia sub formă de lupi cu capete de oameni.

Chipul i se crispase. Un tremur nestăpînit îi schimonosea gura. Mîinile i se încleştaseră pe dîrlogi.

— Într-o pădure ca asta am să mor, Louis. Asemenea lui Siegfried, eroul din *Nibelungenlied*. Ssst ! Auzi cum şoptesc spiritele ?

— Armele noastre se izbesc de oblîncuri, Charles.

Dintr-un desiş ţîşnise un bătrîn, înveşmîntat într-o cămaşă lungă, aspră, din pînză de sac. Părul alb, neţesălat, ochii pătrunzători ca două sfredele, acoperiţi pe jumătate de sprîncene zburlite, obrajii brăzdaţi de încreţituri adînci îi dădeau o înfă-

țișare de iluminat. Se repezise la calul regelui și îl înșfăcase de dîrlogi.

— Sire, să nu faci un pas mai departe ! strigase poruncitor moșneagul. Întoarce-te din drum ! Dacă nu te întorci, vei pieri, căci ești înconjurat numai de trădători !

Regele îl privea hipnotizat.

— Înapoi, Sire ! strigase iarăși cu glas sepulcral bătrînul. Înapoi, înapoi, pînă nu va fi prea tîrziu !

Mai înainte ca pajii din preajma suveranului să fi putut interveni, dăduse drumul dîrlogilor și dispăruse într-un desiș.

— Puneți mîna pe el ! poruncise furios ducele d'Orléans.

Pajii și călărețiii din primele rînduri ale detașamentului de gardă dăduseră să se repeadă pe urmele unchiașului.

— Lăsați-l ! zbierase isteric regele. Lăsați-l ! E un semn de la Dumnezeu sau de la Diavol !

— Aș pune rămășag pe o sută de ducați că este un om al unchiului nostru de Bourgogne, care vrea să te facă a renunța la această expediție, rostise cu scîrbă fratele regelui. Îi cunosc manevrele și stilul de lucru.

Regele își plecase abătut fruntea. Dăduse pinteni calului, pornind mai departe.

— Cred că te înșeli, Louis.

— Dacă m-ai fi lăsat să-l prind, ți-aș fi dovedit că am dreptate. După cincizeci de bice, ar fi mărturisit totul.

Regele nu răspunsese. Apariția aceasta insolită îl impresionase puternic. Capătul coloanei ieșise într-un luminiș vast. După relativa răcoare din pădure, arșița se abătuse asupra călăreților ca un val de lavă topită. Amorțiți de zăpușeală, unii soldați abia se mai țineau pe cai. Sudoarea li se scurgea gîrlă pe obraji și pe gît, prelungindu-se pe sub platoșele de fier încinse de razele soarelui. Un paj care călărea în urma regelui atipise în șa. Într-un moment de neatenție scăpase din mînă lancea, care căzuse lovind cu zgomot metalic coiful unui alt paj. Charles tresărise. Privirile lui înspăimîntate căutaseră în jur. Din orbitoarele și jucăușele reverberații solare se întrupaseră deodată tot felul de monștri, care se năpustiseră asupra lui. Urlînd gutural, Charles scosese fulgerător sabia din teacă spre a se apăra. Spaima îi însuțise puterile. Începuse să mînuiască disperat sabia, înfigînd-o în dihăniile pe jumătate lupi, pe jumătate oameni care-l împresuraseră și voiau să-l ucidă. Regele împlîntase sabia în pieptul unui monstru ! Simțise cum lama pătrunde pînă la prăsele în carnea blestematului trimis al lui Lucifer. Strigase triumfător :

— Am nimicit un diavol ! Am să-i nimicesc pe toţi !

Împanicaţi de furia dementă cu care regele îi ataca, pajii şi curtenii din preajma sa se risipiseră care încotro, în galopul cailor. Un ofiţer din gardă şi un paj nu scăpaseră de urgia lui. Străpunşi de sabia suveranului, se prăbuşiseră din şa. Charles se repezise turbat de furie pe urmele celorlalţi fugari. Ducele d'Orléans gonea de frica morţii, slujită acum de braţul regelui. Reuşise să scape, dar un alt curtean, mai puţin norocos, căzuse grav rănit. Regele îşi înfipsese apoi sabia în pîntecele unui soldat, însă, cînd s-o tragă afară din trupul închircit în şa, calul i se smucise, făcîndu-l să scape arma din mînă. Dăduse să smulgă din teacă un cuţit de vînătoare, dar un căpitan din gardă, pe nume Guillaume Martel, profitase de ocazie şi, năpustindu-se asupra lui, îi fixase braţele, prinzîndu-l pe la spate. Făcînd spume la gură, suveranul se zbătuse spre a se elibera din încleştare, dar alţi curteni se abătuseră asupra lui şi, cu preţul unor mari sforţări, reuşiseră să-l imobilizeze, să-i smulgă armele şi să-l coboare de pe cal.

Istovit de eforturile care-i consumaseră ultimele resturi de energie, Charles nu mai opusese rezistenţă. Soldaţii îl culcaseră pe iarbă.

Philippe de Bourgogne, reluîndu-şi rolul de conducător al consiliului regal, ordonase trupelor să facă drumul întors. Suveranul fusese transportat cu o litieră la Le Mans, apoi la Chartres şi de acolo la Greil, unde avea să rămînă pînă la vindecare...

Un episod trist se încheiase. Noua criză de nebunie a regelui consternase întreaga Franţă. O consecinţă imediată a îmbolnăvirii lui fusese reintrarea în arenă a unchilor regali. Ducele de Bourgogne şi fraţii săi convocaseră consiliul şi, fără să ţină seama de împotrivirea lui Louis d'Orléans, demiseseră pe sfetnicii reintraţi în favoare, apoi hotărîseră trimiterea lor în faţa unui tribunal extraordinar. După un simulacru de proces, toţi aceştia fuseseră condamnaţi la moarte.

În preajma executării sentinţei, Charles îşi revenise la normal. Primul său gest de autoritate fusese semnarea unui decret de graţiere. Demnitarii salvaţi de la moarte n-aveau să îşi mai ocupe însă niciodată locurile în consiliu. Regele îşi dăduse seama că nu se mai putea împotrivi unchilor săi. Boala îi năruise încrederea în sine şi orice năzuinţă de a mai lupta.

Urmase o perioadă de linişte. Charles se simţea sleit de puteri. Posibilitatea unei reveniri a bolii îi crea o stare sufletească deprimantă. Spre a-l smulge din marasmul gîndurilor

negre, Louis d'Orléans își asumase obligația de a organiza tot felul de petreceri. Din ordinul lui, serbările de la Curte fuseseră reluate cu frenezie. Balurile, turnirurile, vînătorile se înșiruiau ca mărgelele pe ață. În acest timp, războiul dintre Franța și Anglia, pornit cu mai bine de o sută de ani în urmă, continua cu intermitențe. La un bal mascat oferit în palatul Saint-Pol, cîțiva tineri nobili, la care se alăturase regele însuși, se mascaseră în „sălbatici", îmbrăcînd pentru circumstanță niște combinezoane cusute pe corp și unse cu rășină neagră, peste care presăraseră un strat flocos din cîlți de lînă, ce imitau blana. Un invitat — unii pretindeau că ar fi fost însuși ducele d'Orléans — săvîrșise o imprudență, apropiindu-se de ei cu o torță aprinsă spre a-i identifica. Cîlții luaseră foc, transformînd pe tinerii „sălbatici" în facle vii. În fața curtenilor înspăimîntați se desfășurase o scenă atroce. „Sălbaticii" alergau printre invitați, urlînd și străduindu-se zadarnic să își smulgă combinezoanele de pe ei. Regele avusese norocul să fie salvat de mătușa sa, ducesa de Berri, care — cu prezență de spirit — îi aruncase pe umeri mantia ei, stingîndu-i cîlții aprinși. Ceilalți nobili pieriseră în chinuri îngrozitoare. Șocul nervos provocat de acest holocaust făcuse ca regele să își piardă din nou mințile. Philippe de Bourgogne lăsase să se înțeleagă că Louis d'Orléans provocase nenorocirea, spre a moșteni tronul. Conflictul dintre Casele de Bourgogne și d'Orléans luase proporții. În orice domeniu ar fi încercat să se infiltreze fratele regelui, se știa că unchiul avea să facă totul spre a-i zădărnici planurile.

Revenirea la realitate după fiecare eclipsă mintală dădea regelui senzația că timpul, oprit în decursul crizelor, reîncepea să se scurgă, dar cu un decalaj care îl punea adeseori în situația de a nu mai recunoaște lumea care își depăna viața în condiții normale. I se întîmplase să găsească noi personaje în anturajul său, fiindcă cele dinainte, știute de el, fie că muriseră, fie că fuseseră izgonite de preaputernicul său unchi de Bourgogne. Simțea totdeodată și o înstrăinare sufletească tot mai pronunțată a reginei. Isabeau își ducea existența într-o lume a ei, foarte ciudată și extrem de dubioasă, dar mai ales ruptă de cercurile oficiale ale palatului.

Cînd îi fusese anunțată vizita împăratului Manuel, regele Charles se bucurase sincer. Poate că schimbarea de atmosferă, de gînduri îl va smulge din profunda-i demoralizare, din ambianța tulbure în care se mișca asemenea unei fantoșe trase de sforile mînuite de fratele și de unchii săi.

În acest focar de intrigi și de frămîntări meschine se pregătea să își facă intrarea împăratul Manuel, mînat de speranțe care — după eșecurile întîmpinate la Veneția și la Milano — începeau să-i pară deșarte. Cînd pătrunse pe teritoriul Franței, după o aventuroasă traversare a Alpilor, îl izbi neplăcut dezolarea peisajelor. Străbătu sate și orașe arse, pustiite, reduse la o îngrămădire de ruine. Printre dărîmăturile pe jumătate calcinate rătăceau ca niște strigoi ființe omenești, acoperite de zdrențe și cu înfățișare de troglodiți. La trecerea escortei imperiale, epavele umane fugeau înspăimîntate și se ascundeau prin cele mai tainice cotloane.

Într-un sat din care nu mai rămăseseră în picioare decît turla bisericii și cîteva case cu acoperișurile arse, basileul văzu un bătrîn ce abia se tîra pe lîngă ziduri. La ordinul său, soldații din escortă i-l aduseră pe sus. Cînd se trezi în fața împăratului, bătrînul înspăimîntat se aruncă în genunchi, rugîndu-se să fie cruțat.

— De ce ți-e frică de mine ? îl întrebă Manuel prin intermediul unui interpret.

Încurajat de chipul blajin al basileului și de moneta de aur pe care acesta i-o strecură în mînă, omul îi spuse că pe acolo trecuseră și soldații englezi, și soldații francezi, și tîlharii, și, mai răi decît toți, mercenarii din seminții străine, care ucideau, jefuiau, violau, lăsînd în urmă prăpădul.

Împăratul era deprins cu pustiirile rămase de pe urma războaielor. Pe vremea cînd, ostatic fiind, comandase o mică unitate de cavalerie din armata sultanului, văzuse devastări îngrozitoare. Ororile săvîrșite de mercenarii catalani și navarezi depășeau însă cea mai bolnăvicioasă închipuire. Gata să își închirieze spada celui care-i plătea mai bine, treceau fără nici un scrupul dintr-o tabără într-alta, lovind necruțător pe prietenii de ieri și fiind oricînd gata să-i lovească pe cei de azi dacă interesele le-ar fi cerut-o.

Se cunoșteau locurile pe unde trecuseră mercenarii pentru că erau pîrjolite ca și mirișt ile după foc. Tîrgurile și satele ce avuseseră norocul să nu se afle în calea mercenarilor arătau mulțumitor. Primarii și oficialitățile care-i ieșeau în întîmpinare rosteau cuvinte de bun sosit, fără a uita să sublinieze dorința de pace a cetățenilor.

Împăratul le înțelegea durerea. Din nefericire, lumea părea lovită de nebunie. Oamenii se băteau în numele unor principii religioase intransigente, se băteau fiindcă așa le dictau interesele egoiste, se băteau pentru bani, ori din plăcerea de

a mînui armele, se băteau spre a cotropi, se băteau pentru a se apăra...

Manuel sosi la porţile Parisului în primele zile ale lunii iulie. Dacă îl încercaseră unele îndoieli în privinţa primirii ce avea să i se facă, realitatea depăşi aşteptările-i cele mai optimiste. La Charanton îl întîmpinară două mii de parizieni călări, care-i alcătuiră o sărbătorească escortă. În preajma fortăreţei Bastilia îl aşteptau cancelarul Franţei, trei cardinali, numeroşi nobili şi cinci sute de soldaţi din garda regală. Cancelarul îi debită cu patos o cuvîntare de bun sosit, împănată cu citate clasice, preamărind gloria milenară a Bizanţului, vitejia şi înţelepciunea basileului, forţa morală a bizantinilor, care rezistau crîncenelor atacuri din afară. Apoi îl conduse cu toată pompa spre inima capitalei. Manuel rămase profund mişcat de manifestaţia de simpatie a locuitorilor Parisului, care se îmbulzeau pe străzile bogat pavoazate, ovaţionîndu-l. „Cauza Bizanţului nu este încă pierdută", gîndea, înfiorat de bucurie. Chipul lui nobil, barba înspicată de timpuriu cu fire argintii, atitudinea-i mîndră, dar în acelaşi timp plină de curtenie, veşmîntul alb, brodat cu aur, stîrneau admiraţie. Banierele fîlfîiau în vint, tapiserii, covoare, ghirlande de flori împodobeau balcoanele şi ferestrele, trompetele răsunau marţial, străpungînd văzduhul.

Regele Charles îl primi la palatul Saint-Pol şi îl îmbrăţişă. Îi prezentă apoi cu tot ceremonialul pe cele mai înalte personaje de pe cuprinsul regatului. Cînd ajunse în dreptul contelui Jean de Nevers, împăratul îi dădu acolada, mulţumindu-i pentru participarea sa la ultima cruciadă.

— Ştiu cîte adversităţi aţi înfruntat, conte, pentru izbînda cauzei creştinătăţii. Bizanţul vă asigură prin mine de recunoştinţa sa.

— Regret, Majestate, că lupta noastră nu a fost încununată de succes, se înclină Jean de Nevers, ducîndu-şi mîna la inimă.

— Am fost înfrînţi la Nicopole, dar nu am abandonat lupta, interveni ducele de Bourgogne. Nu vom avea linişte pînă cînd barbarii osmanlîi nu vor fi izgoniţi din Europa.

— Bunul meu unchi de Bourgogne a exprimat propriile mele gînduri, vorbi cu însufleţire regele Charles.

Prezenţa împăratului bizantin în Franţa căpăta pentru el semnificaţia împlinirii unui vis. În copilărie i se povestiseră atîtea isprăvi extraordinare ale campionilor creştinătăţii în luptă cu sarazinii, încît nu se mai gîndea decît la războaie şi la fapte vitejeşti.

— Nu am făcut pentru ţara Majestăţii-Voastre atita cît ar fi trebuit să facem, reluă el. Rog pe Majestatea-Voastră să fie încredinţată că vom depune pe viitor toate strădaniile pentru a salva Constantinopolele.

Exuberant, se apropie de imperialul său oaspete şi îl sărută pe obraji.

Ducele d'Orléans zîmbea amuzat de explozia de entuziasm belicos a fratelui său. În ceea ce-l privea, avea serioase rezerve. Franţa nu trebuia să îşi irosească forţele pe meleagurile îndepărtatei Europe Răsăritene. Cruciadele nu-şi mai aveau rostul. Nu le era permis oamenilor de Stat să se lase tîrîţi de idealurile desuete ale naivilor cavaleri care porneau să se războiască peste mări şi ţări cu sarazinii, sacrificîndu-şi interesele pămînteşti pentru o ipotetică răsplată cerească. Eforturile Franţei trebuiau canalizate spre cucerirea Italiei. Acolo avea el de gînd să îşi făurească un regat, spre a precumpăni puterea crescîndă a unchiului său, Philippe de Bourgogne.

La ospăţul oferit de regele Franţei se ridicară numeroase cupe pentru gloria Bizanţului şi a Franţei. În zilele următoare avură loc alte ospăţuri, vînători, turniruri, baluri, apoi lucrurile se mai liniştiră. Basileul vizită cîteva aşezăminte religioase şi de cultură, fiind primit cu pompă şi cu înflorite discursuri de bun venit.

Dar Manuel nu sosise la Paris ca să petreacă şi ca să-şi desfete spiritul în compania savanţilor. Grăbi inaugurarea discuţiilor politice, pentru a materializa făgăduielile atît de generoase ale lui Charles. Dar cînd fu să se treacă de la vorbe la fapte, se iviră primele dificultăţi. Ducele de Bourgogne, atît de binevoitor pînă atunci, nu se grăbi să precizeze în ce va consta sprijinul pe care-l va acorda Bizanţului. Reticenţele lui erau deconcertante. Împăratul Manuel angajă o convorbire amicală cu Nevers însuşi. Acesta se arătă dornic să reia lupta împotriva otomanilor, dar proiectele sale erau vagi. În realitate, entuziasmul tînărului conte pentru asemenea expediţii scăzuse la zero. Trista sa experienţă de la Nicopole şi captivitatea de la Brussa îi strecuraseră în suflet o teamă nemărturisită faţă de puterea sultanului. Ducele de Berri — care acumulase averi incomensurabile storcîndu-şi de bani vasalii — oferi prin interpuşi împăratului un împrumut important, dar cu o dobîndă exorbitantă şi cu garanţii teritoriale excesive. Condiţiile acestea prohibitive împinseră negocierile într-un impas. Ducele d'Orléans făgădui un însemnat contingent de trupe, dar numai după ce îşi va consolida mozaicul domeniilor din Franţa şi de dincolo

de hotarele ei. Regele Charles era singurul personaj care dorea cu toată sinceritatea să ajute Bizanţul, dar şi în direcţia aceasta se ridicau obstacole. Războiul dintre Anglia şi Franţa încetase temporar datorită eforturilor comune ale lui Richard al II-lea şi ale lui Charles, care înţeleseseră că nu avea nici o raţiune să continue un măcel inutil. Din nefericire, la Londra exista un puternic partid belicist, care nu aştepta decît un prilej favorabil spre a redeschide ostilităţile. Franţa nu se putea deci lipsi de nişte trupe pentru moment nefolosite, dar care puteau fi oricînd chemate să apere hotarele ţării.

Dacă personajele oficiale solicitate de împăratul Manuel păreau refractare unei intervenţii militare imediate, se găsiră destui particulari dornici să-i acorde sprijinul. Astfel, o nobilă doamnă trecută de prima tinereţe se oferi să pună la dispoziţia împăratului toate giuvaerurile ei, precum şi o apreciabilă sumă de bani, cu o singură condiţie : basileul să o ia de nevastă şi să o încoroneze împărăteasă a Bizanţului. Manuel îi mulţumi curtenitor pentru ofertă, dar îi declară că nu avea de gînd să se despartă de actuala lui soţie, cu care împărţise pînă atunci atîtea vicisitudini.

Un individ i se înfăţişă, afirmînd că este posesorul unui deget de la piciorul Sf. Mihail, conducătorul oştirilor cereşti. Va fi destul ca degetul să fie arătat soldaţilor turci, ca aceştia să arunce înspăimîntaţi armele. În schimbul preţioasei relicve cerea o importantă sumă de bani. Manuel respinse şi această ofertă. Deşi cruciaţii latini care cuceriseră Constantinopolele sustrăseseră nenumărate moaşte din tezaurele bisericilor bizantine, mai rămăseseră destule spre a fi întrebuinţate cu efecte mai mult sau mai puţin sigure.

Un spaniol cu nume mai răsunător decît dangătul unui clopot se oferi să furnizeze împăratului o armă nouă, care, pretindea el, depăşea în eficacitate focul grecesc.

Un catalan — prezentîndu-se drept căpitan — se făcu forte să recruteze trei companii de mercenari, cu o bogată experienţă acumulată pe cîmpurile de bătălie din Franţa, Italia, Germania, Ţările Baltice şi Spania. Mulţi dintre ei se bătuseră şi cu arabii, aşa că le cunoşteau felul de a se lupta. Trei companii de ostaşi bine antrenaţi nu erau de lepădat. Din nenorocire, căpitanul pretinse lefuri care părură exorbitante împăratului.

Se spune că ambasadorii sînt nişte spioni cu imunitate diplomatică. Reprezentanţii Imperiului Bizantin în Franţa nu dispreţuiau aceste practici. Deşi dispuneau de fonduri băneşti mai puţin importante decît agenţii diplomatici ai altor state,

reuşiseră să recruteze cîţiva informatori — puţini la număr, ce-i drept — dar care suplineau cantitatea prin calitate. Printre aceştia se afla şi un oarecare baron Reynaud de Roussillon, personaj cu reputaţie dubioasă, dar chipeş şi cu mare trecere la Curte. Se şoptea că ar fi amantul reginei Isabeau, care-i furniza subsidii generoase. Roussillon era un pătimaş adept al jocurilor de hazard şi îndeobşte pierdea.

Într-o noapte, după un mare ospăţ la palatul ducelui de Berri, emisarii împăratului Manuel i-l aduseră pe Roussillon, care — susţineau ei — putea furniza informaţii interesante. Tînărul aristocrat francez avea o siluetă elegantă, suplă, în contrast cu masivitatea atletică a majorităţii nobililor ce-şi făceau din mînuirea armelor raţiunea existenţei. Distincţia manierelor sale era considerată efeminare de către brutalii cavaleri occidentali. Rafinaţii bizantini îl apreciau tocmai pentru aceste însuşiri, atît de dispreţuite de „neciopliţii" nobili francezi. Roussillon îl sfătui pe împărat să nu îşi facă iluzii în ceea ce priveşte unchii şi fratele regelui. Singurul personaj pe sinceritatea căruia se putea bizui era regele Charles. Dar şi acesta era slab, influenţabil. Împăratul trebuia să-şi facă un aliat la Curte, capabil să întreţină nestins entuziasmul lui Charles pentru cauza Bizanţului. Un astfel de aliat nu putea fi decît regina Isabeau. El, Roussillon, îşi asuma delicata misiune de a realiza un acord trainic între Isabeau şi împărat. Evident, aştepta ca serviciile sale să fie recompensate. Regina va avea grijă să determine pe suveran a îndrepta spre Constantinopole trupele pe care Louis d'Orléans voia să le folosească spre a-şi dura un regat în Italia. Roussillon îl mai povăţui pe împărat să păstreze taina în jurul acestor tratative.

Înainte de a părăsi palatul Louvre, Roussillon primi de la împărat un diamant de mare preţ şi o pungă cu ducaţi. Darul acesta avea să fie reînnoit în ziua în care suveranul Franţei va porunci corpului expediţionar să pornească spre Constantinopole.

Cîteva zile după convorbirea cu Roussillon, împăratul avu prilejul să constate că acesta nu se lăudase cînd lăsase a se înţelege că avea un puternic ascendent asupra reginei. În cursul unui bal oferit de contele de Saint-Pol, regele Charles îl luă deoparte pe împărat şi îl asigură că, în ciuda opoziţiei unora din consilierii săi, îi va pune la dispoziţie bani şi soldaţi.

— Regina, continuă el cu înflăcărare, s-a înrolat printre apărătorii cauzei Majestăţii-Voastre. Aseară, de pildă, mi-a vorbit îndelung despre necesitatea salvgardării Bizanţului. Să

ştiţi că am o mare încredere în opinia reginei. Am să vă ajut. Vă rog să fiţi încredinţat că am să vă ajut.

Manuel rămase atît de încîntat de aceste făgăduieli, încît trimise nepotului său, ce-l suplinea la Constantinopole, un mesaj plin de optimism : „Numeroase sînt semnele de bunăvoinţă pe care mi le-a acordat gloriosul rege ale Franţei. Numeroase sînt şi asigurările obţinute din partea rudelor sale, a demnitarilor Curţii şi a tuturor oamenilor de bine". Manuel ştia că situaţia trandafirie zugrăvită în scrisoare nu corespundea în totul adevărului. Dar mai ştia că locuitorii Constantinopolelui aveau nevoie să li se ridice moralul.

Ori de cîte ori îl întîlnea, regina Isabeau îi manifesta simpatia. Cu prilejul unui banchet îi declară ferm :

— Interesele Majestăţii-Voastre sînt şi ale mele.

Regele Charles întări spusele ei, afirmînd cu patos :

— Sire, aş dori să mă socotiţi un cetăţean al Constantinopolelui. Voi face tot ce-mi va sta în putinţă spre a-l apăra de sarazini.

Cîteva zile mai tîrziu, împăratul fu invitat la un turnir La această întrecere sportivă aveau să participe aşii Franţei Regele Charles, care urma să distribuie personal premii învingătorilor, fu cuprins în ultimul moment de o indispoziţie bruscă. Sfătuit de medici, renunţă să mai asiste la competiţie. Dar îl trimise în locul său pe ducele de Berri, ordonîndu-i să facă onorurile cuvenite imperialului oaspete.

Basileul se arătă foarte afectat de această veste.

— Sper să nu fie nimic grav.

— Avem un rege bun şi înţelept, replică unchiul suveranului. Din nefericire, are o fire bolnăvicioasă. Sperăm însă că Dumnezeu, în marea lui milă pentru Franţa, îl va întări, astfel încît să îşi ocîrmuiască mai departe ţara, spre binele întregului popor...

Împăratul căzu pe gînduri. Dacă regele s-ar îmbolnăvi mai înainte de a-şi trimite soldaţii în ajutorul bizantinilor, toate eforturile pe care el, Manuel, le făcuse spre a-i atrage bunăvoinţa ar rămîne sterile. Sprijinul reginei nu i-ar mai folosi la nimic. Din toate acestea se desprindea o concluzie. Nu-i era îngăduit să se rezume la ajutorul Franţei. Trebuia să solicite şi sprijinul altor monarhi din Occident, aşa cum îşi propusese, dealtfel, înainte de a porni în acest turneu. Ezitase să facă o vizită în Anglia — pe care o programase încă de la Constantinopole — fiindcă în ultima vreme interveniseră acolo mari frămîntări lăuntrice. Regele Richard al II-lea fusese detronat

de Henry de Lancaster, care preluase domnia. Ex-suveranul Angliei fusese încarcerat într-un castel al Coroanei britanice. Cei mai mulţi monarhi din Europa condamnaseră gestul uzurpatorului. Dar Manuel nu se lăsa călăuzit de idei preconcepute. Avusese o deosebită simpatie pentru Richard, însă aceasta nu însemna că se socotea obligat a nu stabili relaţii de prietenie cu noul suveran. Interesele imperiului îl preocupau în primul rînd. Richard al II-lea îi făgăduise odinioară sprijin. Poate că Henry de Lancaster va continua aceeaşi politică binevoitoare faţă de Bizanţ.

Către mijlocul lui decembrie, basileul îşi luă rămas bun de la regele Franţei şi de la curtenii săi, apoi plecă la Londra...

•

Din fundul celulei sale întunecoase şi umede, Richard al II-lea de Bordeaux, ex-rege al Angliei, auzi de la nişte gardieni care stăteau de vorbă pe coridorul de piatră al temniţei vestea că autocratorul Imperiului Bizantin sosise în Anglia într-o vizită oficială. Richard zîmbi cu amărăciune. Tratative în legătură cu această vizită se purtaseră înainte de a-şi pierde tronul. Se scursese mult timp de atunci ? Richard ştia doar că trecuse o iarnă, o vară şi acum intrase iarăşi în iarnă. După socotelile lui, să tot fi fost un an, un an şi ceva. Timpul este greu de măsurat în absenţa unor instrumente de precizie. Pentru acelaşi om se rostogoleşte rapid, asemenea unui puhoi de munte, sau se tîrăşte leneş, ca un rîu şerpuit printr-un şes mlăştinos, cu papură multă, care tinde să-l înăbuşe. Pentru el, Richard, intervalul petrecut între zidurile temniţei fusese mai lung decît un mileniu. De la o vreme avea senzaţia stranie că este un cadavru viu, coborît într-o criptă de piatră. Nu ajungea pînă la el nici un zgomot în afară de vorbele zgîrcite ale gardienilor, ori de chiţăitul şoarecilor. Mai auzea totuşi ceva ! Bătăile propriei lui inimi, răsunînd cu regularitate, asemenea unor lovituri de gong într-un templu părăsit. Ciudat ! Deslușea bătăile acestea şi în tîmple, şi în carotide, şi în pîntece, şi în urechi..., cîteodată şi în vîrful degetelor...

Celula rămînea cufundată ziua într-o penumbră cenuşie, iar noaptea era luminată cîteva ore de un opaiţ astfel potrivit, încît să se consume înaintea zorilor. Regele detronat stătea ore

întregi în bezna aceea grea şi rece, ce-i popula închipuirea cu tot felul de scene, învălmăşind amintiri dureroase şi plăsmuiri bizare, izvorîte din mintea lui chinuită. N-ar fi resimţit orbirea, căci ochii tot nu-i mai slujeau la nimic. Cînd închidea obloanele pleoapelor, era în stare să vadă aievea cîmpuri însorite, copaci foşnind în adierea vîntului, munţi cu povîrnişuri repezi, mări albastre, cu valuri încununate de spumă, străzi cu case, cu oameni, cu animale...

În celulă domnea un frig cumplit. Nici vara nu era cald. Atunci umezeala îl pătrundea insidios pînă în măduva oaselor. Iarna frigul era palpabil, de parcă trupul i-ar fi fost strîns într-un corset de gheaţă...

Richard se întreba uneori cum de nu murise pînă acum. Se pare însă că încercările grele ale vieţii oţelesc corpul omenesc, dîndu-i resurse nebănuite de energie spre a se apăra. Uneori îşi blestema rezistenţa trupului, căci nu-l lăsa să moară. Moartea ar fi fost preferabilă suferinţelor morale şi fizice îndurate. Cîteodată se scurgeau zile întregi fără să se atingă de ciorba lungă adusă de gardian într-un castron de pămînt, sau de pîinea rece, tare şi mucegăită, care îi era aruncată de parcă ar fi fost animal. Făcea greva foamei, dornic să se stingă, să pună capăt acestor torturi. Alteori voia să trăiască, să reziste, pînă ce partizanii săi vor veni să-l scoată din închisoare. În astfel de momente lăsa închipuirea să galopeze. Îi vedea cu ochii minţii pe gardieni fugind din calea oamenilor în zale, credincioşi lui, care invadau clădirea. Aceştia descuiau cu zgomot uşa, i se închinau, iar după ce îl îmbrăcau în veşminte regale, îi deschideau drum pînă afară din temniţă. Acolo mii de călăreţi îl ovaţionau, vînturînd banierele cu blazonul yorkist. În fruntea acestei armate pornea spre Londra. Prin satele şi tîrgurile străbătute de el, populaţia îl întîmpina cu ghirlande de flori şi cu strigăte de bucurie. La biserici băteau clopotele. Marşul triumfal se încheia în capitala ţării. Acolo ostaşii îl arestau pe uzurpatorul Henry, îl dezbrăcau de veşmintele scînteietoare, îi smulgeau însemnele regale şi îl aruncau apoi într-o celulă din Turnul Londrei. După ce îşi va relua tronul, el, Richard, se va feri să mai repete greşelile din trecut. Îşi va regăsi soţia, tînăra lui soţie, şi... Trezirea din aceste visuri trandafirii era îngrozitoare. Contrastul dintre strălucirea închipuirilor şi realitatea hîdă era atît de copleşitor, încît îl cuprindea deznădejdea. Îşi îngropa capul în palme şi gemea ore întregi, ca un animal captiv, însetat de libertate.

Alteori i se întîmpla să umble pînă la epuizare de la un capăt la celălalt al celulei. Căuta oboseala, spre a se cufunda în uitarea pe care numai somnul o acordă obidiţilor. Pleoapele i se îngreunau, picioarele abia i se mai tîrau, trupul istovit îl trăgea la pat. Abia se întindea însă pe scîndurile de stejar, acoperite cu o velinţă nenorocită, că somnul îi fugea, gîndurile se avîntau iarăşi potopindu-l, deznădăjdea, amorţită cîteva clipe, prindea iarăşi să-i sape un gol în coşul pieptului. Răbufnea atunci mînios, blestemînd pe Dumnezeu şi pe oameni, izbindu-se cu pumnii în cap ori sfîşiindu-şi hainele, în adevărate crize de demenţă.

În celulă îşi făcuse un prieten, care-i mai izgonea singurătatea. Un şoricel !... Richard mînca pe o masă de lemn, lipită de unul din pereţii celulei. Firimiturile de pîine mucegăită atraseseră un oaspete. Ex-regele morfolea un dumicat de carne aţoasă, fadă, cu un vag gust de putreziciune, cînd mica vietate apăruse între muchea tăbliei mesei şi perete. Nu i se vedeau decît căpşorul şi ochii vioi, lucioşi ca două mărgeluşe. Ar fi fost de-ajuns ca Richard să împingă puţin masa spre a strivi de zid minuscula vietate. Deşi fusese tentat să facă acest gest, se abţinuse. Se uitase lung la şoricel şi îşi spusese că legea ospitalităţii nu-i permitea să căşuneze un rău unei fiinţe venite spre a-i ţine de urît. Dornic să nu o sperie, îi împinsese încetişor cîteva firimituri de pîine. Şoricelul dispăruse temător după muchea mesei, dar după cîteva momente botişorul lui fremătînd de emoţie se ivise iarăşi. Adulmecase firimiturile şi, făcîndu-şi curaj, se urcase cu lăbuţele pe tăblia mesei. Se apropiase prudent, le mirosise, se uitase la fostul rege, apoi începuse să ronţăie una din ele. Din clipa aceea prietenia dintre mărunta rozătoare şi prizonier se închegase trainică. De cîte ori Richard se aşeza să mănînce, şoricelul se iţea pe buza mesei şi îşi ronţăia porţia.

Apoi începuseră să înfiripe cîte o scurtă conversaţie. Omul îi vorbea, iar şoricelul îi răspundea înclinînd repede din cap, ori mişcîndu-şi jucăuş mustăţile.

— Odinioară, cele mai înalte personaje din regat erau fericite dacă le pofteam la cină. Azi m-au uitat cu toţii. Tu, şoricelule, ai rămas singurul oaspete al regelui Richard al II-lea.

Odată, un gardian, auzindu-l vorbind, năvălise învrăjbit în celulă.

— Cu cine ai stat la taifas ?

Ex-regele îl privise senin.

— Cu mine însumi.

Gardianul mormăise neîncrezător şi cercetase din ochi ungherele celulei.

— Nu încerca să-mi joci vreun renghi, că n-o să-ţi meargă !

Fostul suveran zîmbise fără să-i răspundă. De atunci vorbea şoptit şoricelului. Şoricelul îl asculta cu atenţie, de parcă i-ar fi înţeles cuvintele.

— Ce păcat că nu poţi şi tu să-mi vorbeşti, îi spunea Richard. Pe tine nu te împiedică nimeni să ieşi din închisoare. Ai da cîte o raită prin împrejurimi şi mi-ai aduce veşti.

Şoricelul îşi mişca vioi mustăţile, în semn de încuviinţare şi de regret că nu poate satisface dorinţa ilustrului conviv.

— Ţi-aş încredinţa mesaje către prietenii mei. Ar fi bucuroşi dacă le-aş da un semn de viaţă. Cred că aceştia nici nu ştiu în ce temniţă m-a aruncat Henry.

Cînd rosti numele rivalului care-l deposedase de tron, Richard scrîşni furios :

— Ticălosul !... Nu înţeleg cum de am putut fi atît de nesocotit, încît să nu-mi fi luat măsuri de apărare cînd am plecat în Irlanda. Cum ? Cum ? Cum ?

Îşi frămînta mîinile scheletice, cu pielea bolnăvicios de albă.

De undeva, de departe, auzi un dangăt repetat de clopote, apoi frînturi de cîntece aduse pe aripile vîntului. Cîntecele erau atît de slabe, încît la un moment dat crezu că are halucinaţii auditive. Erau totuşi cîntece adevărate ! Cîntece religioase ! Cîntece de Crăciun !

Lui Richard i se strînse inima. Era a doua naştere a Domnului pe care o petrecea în temniţă. Cît de deosebit întîmpina Crăciunul pe cînd era încă rege al Angliei ! Toţi baronii i se ploconeau. Baronii care mai tîrziu aveau să ridice armele împotriva lui. Şi femeile acelea frumoase de la Curte, care nu aşteptau decît un semn spre a se strecura voluptoase între cearşafurile patului său. Pe atunci ajunsese să se sature de îmbrăţişările lor. Cum s-ar mai fi culcat cu ele acum ! Era încă tînăr. Foarte tînăr...

Auzi paşi pe coridor, apoi zăvoarele uşii grele, ce-l despărţeau ca o lespede de mormînt de restul lumii, făcură un zgomot metalic. Uşa se deschise şi în încăpere intră gardianul cu hrana de seară. De obicei Richard nu-l privea. Îi repugna ochiul acela cu albeaţă, obrajii mîncaţi de vărsat, mîinile murdare, hainele puţind a sudoare. Şoricelul se făcuse nevăzut. Gardianul puse pe masă strachina cu mîncare. Richard simţi mirosul de lături al ciorbei lungi. În primele zile de captivitate

zeama asta infectă îl îngreţoşase. Apoi se deprinsese cu ea. Omul se deprinde cu toate, chiar şi cu cele mai cumplite nenorociri.

Richard îşi dădu brusc seama că ceva se schimbase. Miresul de sudoare rîncedă nu-i mai ofensă simţul olfactiv. Poate că omul se spălase în cinstea Crăciunului. Întoarse intrigat privirile spre gardian. Constată că are de-a face cu o figură nouă. Un bărbat între două vîrste, al cărui chip, destul de comun, nu era sluţit de expresia bestială a celuilalt gardian.

Noul-venit îşi duse degetul la buze, făcînd semn regelui să nu ridice glasul.

— Ce vrei ? rosti încet Richard.

— Gardianul Majestăţii-Voastre este bolnav. Pînă se va însănătoşi, îi ţin eu locul.

Richard crezu că visează. Pentru întîia dată după atîta amar de vreme i se adresa un om folosind titulatura regală.

— Să nu vă pierdeţi speranţa, Majestate. Prietenii Majestăţii-Voastre veghează şi se pregătesc de luptă.

Richard tresări. I se întindea o cursă ? Voiau probabil să-l compromită, amestecîndu-l în înscenarea unui complot, spre a-l putea apoi condamna la moarte, avînd un temei care să justifice un asasinat juridic.

Gardianul îi înţelese temerile, ezitările. Aruncă instinctiv o privire bănuitoare spre uşă, apoi scoase la repezeală din haină o hîrtie împăturită şi o întinse regelui.

— Citiţi ! zise el.

Richard despături hîrtia. La lumina opaiţului aprins în grabă de gardian desluşi scrisul colţuros, atît de caracteristic, al prietenului său Thomas Mowbray, conte de Nottingham, pe care în ultimii ani ai domniei îl ridicase la rangul de duce de Norfolk, spre a-i răsplăti serviciile aduse Coroanei.

„Sire,

Vă rog să acordaţi toată încrederea purtătorului acestui mesaj. Vă va comunica prin viu grai ceea ce nu se poate transmite în scris, fiindcă ar fi primejdios. După ce veţi citi aceste rînduri, vă rog să distrugeţi biletul. Al Majestăţii-Voastre preaplecat şi devotat servitor,

Thomas Mowbray“

Richard simţi o căldură binefăcătoare inundîndu-i fiinţa. Prietenii nu-l uitaseră. Avea în mînă dovada palpabilă. Întinse mesajul spre flăcăruia opaiţului, vrînd să-i dea foc.

— Mă iertați, Majestate, obiectă gardianul. Dacă ar veni cineva să deretice prin celulă și ar găsi resturi de scrum, și Majestatea-Voastră și eu am fi pierduți.

— Atunci cum să-l distrug ?

Gardianul luă biletul.

— Sînt mijloace mai sigure.

Îl rupse în bucăți, îl vîrî în gură și începu să-l mestece. După ce îl înghiți cu destulă greutate, se strădui să zîmbească.

— În burtă n-are să mi-l caute nimeni.

Richard era atît de fericit, încît îi venea să zburde. Își păstra însă demnitatea pe care un rege trebuie să o arboreze în orice împrejurare față de supușii săi. Se mărgini să surîdă.

— Cum te cheamă ?

— John, Sire. Sînt scutierul Înălțimii-Sale contele de Nottingham.

— Nu mai folosește titlul de duce de Norfolk ?

— Henry uzurpatorul l-a deposedat de acest titlu.

— L-a pedepsit fiindcă îmi era devotat. Dar ceilalți prieteni ai mei cum se descurcă ? Kent, de pildă ?

— Contele de Kent e mort, Sire.

— Mort ?

— Decapitat, Sire. Decapitat împreună cu contele de Salisbury.

— De ce ?

— Au participat la un complot pentru înlăturarea uzurpatorului.

— Bieții oameni ! Dar Huntingdon ?

— Ucis. Din ordinul tînărului conte de Arundel. Și contele de Huntingdon făcuse parte din complot. A fost asasinat în locul unde ostașii Majestății-Voastre l-au arestat pe ducele de Gloucester.

— Cînd vor înceta aceste vărsări de sînge, John ?

— Vor înceta numai după răsturnarea uzurpatorului.

— De Despenser știi ceva ?

— Lordul Despenser a fost decapitat.

— Tot pentru complot ?

— Tot.

Richard clătină din cap.

— Prietenii mei nu m-au dat uitării, rosti cu căldură.

Ridică iarăși privirile asupra gardianului.

— Cum de a eșuat complotul ?

— Contele de Rutland a trădat.

Richard își încreți sprîncenele.

— Rutland ? Cum se poate ? Îl copleşisem cu onoruri. Îl ridicasem la rangul de duce...

— N-a meritat încrederea Majestăţii-Voastre.

— Şi Nottingham ?

— Stăpînul meu s-a aliat cu Înălţimea-sa ducele de Northumberland împotriva uzurpatorului.

Richard se ridică brusc în picioare.

— Northumberland l-a sprijinit pe Henry. Spune-i stăpînului tău să nu aibă încredere în Northumberland !

— Înălţimea-sa ducele de Northumberland şi-a dat seama că a greşit. Acum încearcă să-şi răscumpere greşeala.

— Atunci am să înalţ rugi Domnului pentru izbînda lor.

— Stăpinul meu nădăjduieşte să redea în scurtă vreme Majestăţii-Voastre coroana şi sceptrul. Acum rog pe Majestatea-Voastră să-mi îngăduie a mă retrage. N-aş vrea să dau de bănuit celorlalţi gardieni.

Scutierul se îndreptă spre uşă.

— Încă un moment, John ! Cum se numeşte temniţa unde mă aflu ? M-au adus aici noaptea, într-o caleaşcă închisă.

— Castelul Pontefract, Sire.

— Pontefract ! repetă aproape în şoaptă ex-regele. Suspină adînc, apoi rosti cu măreţie : Poţi să pleci, John. Dumnezeu să te ocrotească !

Scutierul se ploconi adînc şi părăsi celula.

Rămas singur, Richard dădu frîu liber emoţiei pe care se străduise pînă atunci să şi-o strunească. Ochii i se umplură de lacrimi. Înălţă privirile spre cer

— Îţi mulţumesc, Doamne ! Îţi mulţumesc !...

Dangătele clopotelor se auzeau cînd mai tare, cînd mai încet, după cum le purtau rafalele de vînt. Richard ar fi vrut să ştie dacă afară ningea. Îi păru rău că nu-l întrebase pe scutier. Nu-l întrebase nici prin ce tertipuri reuşise să se angajeze gardian.

Pentru prima dată în cele paisprezece luni de grea detenţiune ex-regele se pomeni fredonînd un cîntec. Avea senzaţia că se născuse din nou. Şoricelul apăruse iarăşi pe muchea mesei şi îl privea cu ochii lui vioi şi rotunzi ca două mărgeluşe.

— Bine-ai venit, şoricelule, la praznicul de Crăciun al regelui Angliei ! îi zîmbi Richard.

Fuseseră zile cînd chemase moartea spre a-l izbăvi. Acum nu mai voia să moară. Trebuia să trăiască spre a-şi recîştiga Coroana furată de Henry de Lancaster. Îl pîndea însă un mare pericol. Cînd uzurpatorul îşi va da seama că e pe punctul de a

pierde partida, va ordona ca el, Richard, să fie ucis. Uneori se mira chiar că Henry nu-l lichidase, ca să scape astfel de prezența supărătoare a regalului său prizonier. Richard cunoștea chipul în care străbunicul său, regele Edward, fusese asasinat în temniță din ordinul lui Mortimer, amantul reginei. Îl scuturau fiori cînd evoca bara de fier înroșită în foc pe care gardienii o vîriseră în anusul bietului suveran captiv. Cînd regele asasinat fusese expus publicului, nici o urmă de violență nu i se vedea pe față sau pe mîini. Se spusese că Edward murise de moarte bună. Oamenii care locuiau în preajma temniței îi auziseră însă urletul animalic cînd fierul roșu îi pătrunsese în măruntaie...

Richard era chinuit de incertitudinea propriului său viitor. Care-i va fi sfîrșitul dacă lovitura de Stat a lui Nottingham va da greș ? Cel puțin să nu-l chinuiască. Să nu moară în torturi, ca străbunicul său...

Încercă să își izgonească gîndurile negre. Nottingham și Northumberland vor izbuti. Trebuiau să izbutească !

Luă cîteva firimituri de pîine și le întinse șoricelului, care începu să le ronțăie.

— Poftă bună, prietene ! Este cam sărac banchetul. Să sperăm că la anul va fi altfel. Da, da, șoricelule, să sperăm... să sperăm...

Sala de consiliu a castelului regal de la Eltham, durată toată din piatră, era mai rece, mai întunecoasă, mai neprimitoare decît o peșteră scobită în miezul munților. Din piatră erau stîlpii groși, cu capiteluri romane, care susțineau bolțile adinci cufundate în întuneric. Și pardoseala tocită alocuri tot din piatră era. Flăcările torțelor înfipte în suporturi de fier erau smulse încoace și încolo de curentele înghețate de aer, care se vînzoleau prin uriașa încăpere. Focul mare, ce mistuia butucii din căminul atît de înalt încît un om ar fi putut umbla cu capul sus, nu reușea să încălzească atmosfera.

În capul mesei lungi de stejar din mijlocul sălii stătea, pe un jilț cu spătar împodobit cu stema regală a Angliei, săpată în lemn, însuși Henry al IV-lea Bolingbroke, din neamul Lancasterilor, rege al Angliei nu prin drept de moștenire, ci prin uzurparea tronului. Cu bărbia sprijinită în pumni, asculta întunecat raportul prezentat de Ralph Neville, conte de Westmoreland, omul său de încredere, pe care — îndată după ce își însușise Coroana regală — îl ridicase la rangul de mare mareșal. Se mai aflau în jurul mesei și alți consilieri ai regelui : Henry

Percy, conte de Northumberland, numit conetabil, fiul acestuia, Henry, senior de Anglesey, devenit locotenent regal al Ţării Galilor de la Miazănoapte, apoi Thomas, conte de Worcester, ridicat la demnitatea de amiral şi locotenent regal al Ţării Galilor de la Miazăzi, precum şi arhiepiscopul Arundel, unul dintre cei mai neîmpăcaţi duşmani ai ex-regelui Richard al II-lea.

Henry părea absorbit de expunerea marelui mareşal. Dar privirile lui, ascunse sub streaşina sprincenelor stufoase, se plimbau neobservate de la un consilier la altul. Oamenii aceştia contribuiseră la înscăunarea lui pe tronul Angliei. Dar în cîţi dintre ei mai putea avea încredere ? Lui Westmoreland îi dăduse în căsătorie pe sora sa vitregă. Apropiindu-l de tron, îi strecurase poate în suflet pofta de a-şi însuşi la un moment dat Coroana în detrimentul cumnatului său. Dar Northumberland ? Domeniile sale cuprindeau întreg nordul ţării. Oştirile lui ţineau în frîu pe scoţienii prădalnici şi nedisciplinaţi. Această putere cvasiregală nu-i va stîrni pofta de a deveni rege ? Seniorul de Anglesey era un ambiţios fără pereche. Se va mulţumi cu demnitatea de locotenent regal al Ţării Galilor din Miazănoapte, sau va ţinti mai sus ? Care era limita lăcomiei lui Worcester ? Dar turbulentul arhiepiscop Arundel nu va începe să uneltească împotriva lui, aşa cum a uneltit în trecut împotriva lui Richard ?... După ce se încoronase rege al Angliei, revărsase asupra tuturor partizanilor săi titluri nobiliare, domenii, înalte demnităţi, recompense băneşti. Ştia însă că oamenii aceştia sînt nesăţioşi. Richard îl înălţase pe contele de Rutland la rangul de duce d'Aumale şi îl acoperise cu daruri. Rutland îşi manifestase recunoştinţa trădîndu-l. Henry ştia că mulţi dintre partizanii săi îl criticau cu violenţă. Unii îl dezaprobau fiindcă acorda o importanţă prea mare Parlamentului, alţii îi reproşau indulgenţa faţă de sfetnicii fostului rege, care, pretindeau ei, ar trebui să fie judecaţi şi condamnaţi la moarte fără excepţie. Beliciştii îl blamau fiindcă întîrzia să trimită trupe proaspete împotriva Franţei. Moderaţii erau profund şocaţi pentru că îndrăznise să-l detroneze pe Richard. Mulţi dintre susţinătorii lui de ieri declarau făţiş că săvîrşiseră o greşeală ajutîndu-l să pună mîna pe putere. Iscoade îl preveniseră că se punea la cale un nou complot pentru detronarea lui. Printre complotişti s-ar fi aflat cîţiva baroni care i se arătaseră pînă atunci devotaţi. Henry se temea să ia măsuri severe împotriva acestora înainte de a i se aduce dovezi concludente. Nu era înţelept să îngroaşe

numărul dușmanilor lovind fără discernămînt în dreapta și în stînga.

Henry era uluit de ingratitudinea englezilor. În loc să-i fie recunoscători fiindcă îi scăpase de un tiran care năzuia să se proclame împărat, îi reproșau uzurparea tronului. În definitiv, și el, Henry, și Richard se trăgeau din același Edward al III-lea, învingătorul de la Crécy și Poitiers. Richard cobora din Prințul Negru, fiul cel mai mare al lui Edward, pe cînd el, Henry, era feciorul lui John of Gaunt, duce de Lancaster, al treilea vlăstar al regelui. În vinele lui curgea același sînge regal ca și în vinele lui Richard.

— Condamn cu toată asprimea cîrpănoșenia Parlamentului, care se tocmește ca la tarabă, de parcă n-ar ști că un război necesită mari cheltuieli ! rosti cu indignare Westmoreland, trezind pe rege din vălmășagul gîndurilor. Ne batem cu francezii în Guyenne și în Normandie, ne batem cu rebelul Glyndwr, care a ridicat Țara Galilor împotriva noastră, ne batem în Irlanda cu țăranii inculți și sălbatici, ne batem la fruntariile de miazănoapte cu scoțienii turbulenți și rapaci. Toate aceste operațiuni militare ne costă bani.

— Să-mi fie cu iertare, Westmoreland, interveni acru ducele de Northumberland. Cheltuielile războiului cu Scoția le-am suportat pînă acum numai eu. Coroana îmi datorează peste optzeci de mii de mărci, din care nu mi-a achitat nimic.

— Pentru moment, Coroana nu îți poate acoperi cheltuielile. Știi bine că veniturile Coroanei — care scapă cenzurii Camerei Comunelor — se ridică la numai optzeci de mii de mărci. Cheltuielile Curții se cifrează la treizeci de mii de mărci. Întreținerea garnizoanei din Calais necesită patruzeci de mii de mărci. Ne mai rămîn doar zece mii de mărci de care nu trebuie să dăm socoteală Parlamentului. În condițiile astea, Northumberland, cum vrei să-ți restituim sumele cheltuite în campaniile tale împotriva scoțienilor ? replică Westmoreland iritat.

— Sistemul e putred, opină Worcester.

— Parlamentul trebuie silit să execute poruncile regelui ! supralicită Anglesey.

Henry clătină din cap, respingînd soluția propusă.

— L-am înlăturat pe Richard de pe tron fiindcă a încălcat principiile înscrise în Magna Charta și a știrbit prerogativele Parlamentului. Cînd am acceptat Coroana, mi-am luat obligația nu numai să respect legalitatea, dar și să o fac respectată.

Anglesey aruncă regelui o privire piezișă.

— Sire, războiul nu se poartă cu menajamente, nici în afară şi nici înlăuntrul ţării.

Regele aşează mîna-i mare şi puternică pe tăblia mesei, vrînd parcă să dea mai multă tărie vorbelor sale !

— Nu voi restrînge sub nici o formă drepturile Parlamentului.

„Laşule ! reflectă Anglesey. Îţi tremură inima ca o piftie, laşule ! Cînd te-am adus pe tron, am făcut cea mai mare ţîmpenie ! Acum o plătim cu toţii : Laşule !"

Henry îşi dădea seama că atitudinea pe care o adoptase risca să-i îndepărteze pe unii dintre partizanii săi. Menaja însă Parlamentul spre a-şi atrage simpatia burgheziei înstărite. Se ştia vulnerabil. O mare parte din populaţia ţării vedea în regele detronat un martir, iar în uzurpatorul său, un Lucifer cu chip de om. Pînă şi în străinătate actul său de curaj politic era condamnat cu asprime. Ducele d'Orléans fusese cel mai bun prieten al lui Henry pe timpul exilului acestuia. Cînd aflase însă că proscrisul de ieri se ridicase cu armele împotriva regelui său legitim, îl învinsese, îl întemniţase şi îi luase tronul, d'Orléans îşi schimbase atitudinea. Indignat de „felonia" lui Henry, îi trimisese un mesaj plin de insulte, provocîndu-l la duel. Noul suveran al Angliei răspunsese în scris ducelui francez că îi va oferi în curînd prilejul să se întîlnească pe cîmpul de bătălie. Dumnezeu va hotărî de partea cui este dreptatea.

Uzurpînd tronul, Henry intrase în conflict şi cu regele Franţei. Fiica acestuia, Isabelle, era căsătorită cu Richard. Detronarea ginerelui îl afectase şi pe socru, care văzuse în alianţa matrimonială dintre casele regale ale Franţei şi Angliei chezăşia unei păci trainice. Henry o expediase pe regina Isabelle la Paris, dar nu îi restituise şi zestrea, aşa cum pretinsese tatăl ei. Conflictul dintre cei doi suverani ameninţa să se învenineze. Ciocniri sporadice între trupele franceze şi engleze erau tot mai des semnalate.

— Parlamentului nu-i este îngăduit să primejduiască soarta ţării, împiedicînd înarmarea apărătorilor ei, interveni amiralul Worcester cu furie. Dacă se va încăpăţîna a ne pune beţe în roate, vom şti să-i vîrîm un căluş.

Pe chipul arhiepiscopului Arundel se aşternu o paloare de cadavru. Ochii îi scăpărară. Se ridică de pe scaun ca împins de un resort. Cu glas metalic, vibrînd de mînie, îl apostrofă pe Worcester :

— Orice tentativă de a forţa voinţa Parlamentului va provoca o răscoală generală. Vă previn ! Nu vă jucaţi cu focul !

Rezolvarea treburilor regatului atîrnă în primul rînd de Camera Lorzilor şi de Camera Comunelor. Regele Henry şi voi, sfetnicii săi, nu sînteţi decît nişte împuterniciţi ai Parlamentului. Nu vă este îngăduit să luaţi hotărîri fără a ţine seamă de recomandările şi consimţămîntul reprezentanţilor acestui popor. Parlamentul este suveran !

Regele Henry plecă întunecat fruntea. Arundel îi amintea prea des că se află sub tutela Parlamentului. Prelatul acesta începea să-l irite.

— Cu tot respectul cuvenit, vom cere Camerei Comunelor să sporească fondurile necesare continuării operaţiilor militare, rosti cu calmă gravitate.

Arundel se uită pe sub sprîncene le rege. „Şi tu începi să joci în ham ca predecesorul tău Richard ? Prea le dai mînă liberă oamenilor tăi ! Păzea !“ Adăugă cu glas tare :

— Parlamentul nu-şi va dezlega punga pentru nişte inşi setoşi de aventuri militare !

Worcester fu pe punctul de a riposta cu violenţă, dar se abţinu. Atmosfera era şi aşa destul de încărcată.

Regele găsi potrivit să pună capăt dezbaterilor mai înainte ca diferendul dintre cei doi bărbaţi de Stat să ia proporţii.

— Cred că şedinţa aceasta a durat destul. În încheiere ţin să vă reamintesc să primiţi cu toată cinstea pe împăratul Manuel al Bizanţului, care, după cum ştiţi, şi-a anunţat vizita în ţara noastră. Cînd trebuie să sosească ? se întoarse spre Westmoreland.

— Mîine, Sire.

— Sper că toate pregătirile sînt terminate, aşa cum am poruncit !

— Corabia cu care călătoreşte împăratul va fi întîmpinată de nave ale flotei noastre militare, replică amiralul.

— Împăratul Manuel este suveranul unei ţări mari, cu un trecut glorios, zise Henry.

— Un eretic ! rosti Arundel cu scîrbă. Ortodoxismul este o erezie execrabilă. Iar Manuel rămîne prin forţa lucrurilor exponentul ortodoxismului.

— Vine să ne ceară ajutor, spuse regele cu bunăvoinţă. Trebuie să-l ascultăm. Să nu se repete tragedia din secolele VII şi VIII, cînd arabii au pătruns cu armatele lor pînă în inima Europei.

— Dumnezeu a pedepsit atunci popoarele creştine pentru rătăcirile lor, declară sentenţios Arundel. A-l ajuta pe Manuel, ar însemna să dăm o primă de încurajare ereziei ortodoxe.

— Bine. Vom reflecta asupra acestui aspect al chestiunii.

Henry se ridică de la masă, punînd capăt conferinţei. Salută cu o fluturare a mîinii pe consilierii care se înclinară, apoi se îndreptă spre uşă. Cînd pajii de serviciu deschiseră cele două canaturi înalte, Henry se opri brusc şi se întoarse spre marele mareşal.

— Westmoreland, mai avem ceva de vorbit. Te rog să mă însoţeşti.

După ce regele şi marele mareşal părăsiră sala, ducele de Northumberland se întoarse spre fiul său şi îi şopti zîmbind enigmatic :

— Lupul şi vulpea se duc să se sfătuiască în vizuină. Ce-or fi punînd la cale ?

— Nimic bun, tată.

— Trebuie să fim cu ochii în patru. Dacă află că tratăm cu Nottingham, se încurcă rău lucrurile.

— Nu va afla.

— Crezi ? Trădătorii foiesc. Pentru bani îşi vînd şi sufletul...

Regele şi Westmoreland pătrunseră într-o încăpere joasă, încălzită de un foc de butuci. Tapiserii cu subiecte cinegetice acopereau pereţii. O masă, cîteva scaune în formă de „X“ şi două lăzi bogat sculptate alcătuiau întreg mobilierul. Lumînări din ceară de albine cu fitil de bumbac, aduse tocmai din Sicilia, erau unicul lux.

Henry se aşeză într-un jeţ şi îşi întinse tălpile cizmelor spre foc, pentru a şi le usca. Înainte de şedinţa consiliului fusese la vînătoare. Se înapoiase la palat după ce ucisese o droaie de jivine. Lapoviţa îi udase veşmintele. Nu şi le schimbase, fiindcă era deprins cu asemenea neplăceri. Militarii se pot lipsi de comodităţi indispensabile civililor.

Îl pofti pe Westmoreland să ia loc în preajma sa. Îşi aţintă ochii asupra flăcărilor din cămin. Privelişte a unui foc îi activa procesul de gîndire. Îl preocupa vizita împăratului Manuel. Avea toată simpatia şi înţelegerea pentru acest suveran care se războia cu turcii, dar nu-l putea ajuta deoarece el însuşi se prinsese într-un vîrtej şi nu mai ştia cum să iasă. Îl va primi însă cu cinste, şi aceasta dintr-un motiv binecuvîntat. Suveranii Europei refuzaseră să-l recunoască rege al Angliei. Numai regii Portugaliei şi Castiliei, căsătoriţi cu surori ale sale, îi manifestaseră o oarecare simpatie. Venind la Londra, basileul Manuel îi recunoştea implicit domnia.

— Repet, Westmoreland, Împăratul Bizanţului să fie cinstit aşa cum se cuvine.

— Sire, ceremonialul costă scump, iar visteria regală este goală.

Henry schiţă un gest de nerăbdare.

— Faceţi un împrumut la bancherii lombarzi.

— Cămătarii aceştia, Sire, au început să pretindă dobînzi fabuloase.

— Fabuloase sau nu, avem nevoie de bani. Vreau să arăt lumii că Henry al IV-lea ştie să îşi onoreze prietenii încoronaţi.

Marele mareşal zîmbi în colţul gurii. „Prietenii încoronaţi" ai actualului suveran ai Angliei puteau fi număraţi pe degetele unei singure mîini. Spre a-şi atrage simpatia şi a altor case regale, Henry plănuia să îşi căsătorească pe cele două fiice ale sale cu Rupert, Regele Romanilor, şi cu Eric al XIII-lea al Danemarcei. „Oricîţi regi şi-ar introduce în familie, uzurpatorul tot uzurpator rămîne", reflectă Westmoreland cu cruzime. Răspunse cu voce tare :

— Vom face astfel încît strălucirea serbărilor să fie la înălţimea prestigiului monarhiei engleze.

Se uită la întunericul care îşi aşternuse asupra ferestrelor perdelele de catifea neagră.

— Ce devreme se lasă noaptea !

Regele îşi mîngîie încet barba.

— Eh, iarna !

Făcu o pauză, apoi îşi întoarse privirile spre cumnatul său.

— Ce mai e nou pe la Pontefract ?

— Se pare că lui Richard îi priieşte închisoarea, rîse Westmoreland. Cred că are tot timpul să reflecteze asupra prostiilor pe care le-a făcut în viaţă.

— Hm ! Omul ăsta se bucură de o constituţie fizică excepţională. Altul, în locul lui, ar fi murit demult. Sper că nu i se aplică un regim de favoare.

— Pontefract e închisoarea criminalilor primejdioşi. Acolo nu există regim de favoare.

Henry îşi trase picioarele. Tălpile i se încălziseră prea tare.

— I se face focul ? întrebă.

— Niciodată.

— Şi rezistă ?

— Rezistă.

— Ciudat.

Westmoreland ştia unde voia regalul său cumnat să ajungă. Richard, viu, constituia o ameninţare permanentă pentru omul

care îi luase tronul. Dacă ex-regele ar muri, amenințarea ar înceta automat. Dar el, Westmoreland, nu avea de gînd să se facă instrumentul cumnatului său, ordonînd uciderea fostului rege. Nu voia să își ia răspunderea în fața istoriei.

— Parlamentul a fost prea blînd condamnîndu-l la detențiune pe viață.

— Asta îmi spuneam și eu, zise regele.

— Din nefericire, hotărîrea Parlamentului ne leagă de mîini și de picioare. Trebuie să-l lăsăm pe Richard să trăiască. Dacă însă Majestatea-Voastră ordonă...

Henry se scutură ca și cînd o reptilă i s-ar fi aninat de mînecă.

— Nu ordon nimic...

Își priponi din nou privirile asupra focului. Nici unul dintre nobilii aceștia pe care-i indopase cu titluri și donații nu cuteza să își asume răspunderea suprimării lui Richard. Nici tînărul conte Arundel, cel mai violent dintre toți. Niște lași. Toți erau niște lași.

— Poți să pleci, Westmoreland. Surorii mele nu-i place să te lași așteptat.

— Sire !...

Marele mareșal se înclină și părăsi camera. Îndată ce rămase singur, Henry se ridică furios din jeț și începu să se plimbe dintr-un capăt într-altul al încăperii. Trebuia totuși să ia o hotărîre. Atîta vreme cît Richard va trăi, conspirațiile care urmăreau să-l repună pe tron nu vor înceta să prolifereze... Una din acestea risca să reușească...

Agită clopoțelul de argint de pe masă.

— Morton să vină la mine ! ordonă slujitorului în livrea cu blazonul Casei de Lancaster brodat pe piept. Stai ! îl opri. Comunică majordomului să vi se brodeze pe livrea stema Angliei. Hai, du-te !

Cîteva clipe mai tîrziu, Morton își făcu apariția. Voinic ca un taur, cu un ochi scos și cu obrazul stîng sluțit de cicatricea adîncă lăsată de o lovitură de sabie, Morton părea replica pămînteană a lui Vulcan. Devotat stăpînului pe care îl urmase în toate aventurile și bătăliile sale, executa ordinele fără să crîcnească. După ce devenise rege al Angliei, Henry nu-l numise în funcții înalte, căci Morton era prea limitat la minte spre a executa atribuții complicate. Nici bani mulți nu-i dădea pe mînă, fiindcă Henry era întotdeauna strîmtorat. Îi încredințase de atunci diferite sarcini tainice, de mare încredere, și Morton le îndeplinise în chip exemplar. Omul acesta, care atrăgea toate

privirile prin sluțenia lui, știa să se facă neobservat cînd urmărea pe cineva. Se mai pricepea să ucidă fără zgomot, în umbră, astfel încît să nu se trădeze.

Henry se uită crunt la slujitorul său, care plecă umil fruntea.

— I-ascultă, Morton, dacă vreau să scap de un om cu o înaltă situație, ai să poți îndeplini această sarcină ?

Morton îl privi cu naivă uimire.

— Pînă acum ți-am executat fără greș poruncile, Măria-Ta.

— Știu. De data asta însă e vorba de un înalt, de un foarte înalt personaj.

— Nu mă dau înapoi de la nimic, Măria-Ta. Niciodată nu m-am dat înapoi. Poruncește !

Henry păstră cîteva clipe tăcerea, apoi rosti brusc :

— Richard al II-lea de Bordeaux.

O stupoare profundă se întipări pe chipul slujitorului. Bîigui :

— Fostul rege ?...

— Ei, da ! Te temi de el ? Ți-e frică de urmări ? Nici o grijă ! Te ocrotesc eu.

— Porunca Măriei-Tale este lege.

— Poruncă ? Nu-ți dau nici o poruncă. Ți-am spus doar că aș vrea să scap de omul ăsta.

Trăsăturile chipului lui Morton se înăspriră. Luase o mare hotărîre.

— Ai să scapi, Măria-Ta.

Regele îl privi lung.

— Cadavrul lui are să fie expus în biserică, publicului. Așa cere datina. Nu vreau să se observe pe trupul lui semne de violență. Înțelegi ?

Morton rîse.

— Pe năsălie, trupul lui Richard de Bordeaux va fi neînșirat de vînătăi.

— Cum ai să faci ?

— Îl bat peste șale cu săculeți de nisip. Îi prăpădesc măruntaiele. Pe din afară nu se va vedea nimic... Dar voi fi lăsat să intru la el ?

— Ai să intri spre a te interesa de sănătatea lui. Voi da poruncă în acest sens.

— În scris ?

— Nu. Verbal. Nimeni nu te va tulbura în timpul *convorbirii* cu Richard...

— Prea bine, Măria-Ta. Plec îndată la Pontefract.

— Nu, Morton. Ai să faci treaba asta numai după plecarea împăratului bizantin. Ceremoniile prilejuite de vizita sa nu trebuie să fie tulburate de moartea lui Richard.

— Am înţeles, Măria-Ta. Nu sînt greu de cap.

— Vreau să se spună că Richard a murit de moarte bună.

— Aşa se va spune, Măria-Ta.

— Bine. Poţi să pleci.

Morton puse un genunchi în pămînt, plecă fruntea, apoi se ridică şi părăsi încăperea.

Henry îşi încleştă mîinile şi le duse la buze.

— Orice aş face, bănuielile tot vor cădea asupra mea. În faţa istoriei voi apărea nu numai în postură de uzurpator, ci şi de ucigaş.

Îşi desfăcu încet mîinile, apoi îşi lăsă braţele să atîrne de-a lungul corpului. Părea vlăguit. Deodată îşi învîrtoşă muşchii şi îşi încleştă pumnii. Ridică privirile spre cer şi clamă o imprecaţie teatrală, ca un cabotin de provincie :

— Iartă-mă, Doamne ! Dar pentru Coroana Angliei aş fi în stare să-mi vînd sufletul Diavolului însuşi...

Împăratul Manuel şi curtenii lui puseră piciorul pe pămîntul Angliei în timpul sărbătorilor Crăciunului. Henry îl primi cu mare pompă la castelul Eltham. Basileul şi personajele din suita lui făcură impresie asupra nobililor englezi, care păreau nişte barbari în comparaţie cu rafinaţii seniori bizantini. Înfăţişarea lui, de o inimitabilă măreţie, dar mai ales reputaţia-i de apărător al creştinătăţii îi ţeseau în jur o aură fabuloasă.

Ca şi în celelalte ţări vizitate, basileul trebui să facă faţă unui lung şi obositor şir de ceremonii. Banchetele onorate în cursul peregrinărilor sale îi stricaseră stomacul. Nu se putuse acomoda cu feluritele bucătării din Apusul Europei. Şi vîrsta îşi cerea drepturile. Manuel nu mai era tînăr. Eforturile impuse de programul încărcat al călătoriei îi zdruncinaseră sănătatea. Inima îi dădea cel mai mult de lucru. Se străduia să îşi înfrîngă slăbiciunile trupului folosindu-se de armele spiritului. Ştia că de reuşita misiunii lui atîrna viaţa sau moartea Bizanţului.

Regele Henry oferi în onoarea sa festinuri agrementate de menestreli, jongleri şi bufoni. Se arătă extrem de prevenitor. Manuel era satisfăcut de primirea făcută. La Londra, în ciuda vremii urîte — lapoviţă, frig, zloată — lumea se înghesuia cu miile pe străzile parcurse de cortegiu. Basileul s-ar fi socotit şi mai mulţumit dacă manifestările platonice ar fi fost urmate de ajutoare palpabile pentru oropsitul Bizanţ. Complezenţa pe

care o arătase proaspăt unsului rege nu era recompensată așa cum s-ar fi cuvenit. Manuel era convins că Richard al II-lea ar fi fost mai darnic.

Vizita începută în Anglia sub auspicii atît de frumoase se încheie în coadă de pește. Henry făcu unele făgăduieli, realizabile însă într-un viitor îndepărtat. Anglia — explicase el basileului — trecea printr-o mare criză. Războaiele pe care era nevoită să le poarte îi solicitau contingente de trupe mereu împrospătate. Dar oamenii erau puțini. Ciuma care bîntuise țara cu cîteva decenii în urmă înjumătățise populația. Și banii erau puțini...

Manuel înțelese că venirea lui în Anglia fusese zadarnică. Trist, dar nu descurajat, își luă rămas bun de la Henry și se înapoie la Paris. Apartamentul său de la Louvre îl aștepta, căci regele Charles i-l pusese la dispoziție pe termen nelimitat. Manuel nu se grăbea să se întoarcă la Constantinopole. Era hotărît să obțină rezultate cu prețul oricăror sacrificii. Ar fi fost gata să cedeze pînă și tronul dacă ar fi găsit pe vreun suveran din Occident dispus să preia Coroana imperială, cu obligația de a apăra independența și integritatea Bizanțului. Era hotărît să pledeze cauza țării sale și în fața lui Wenzel, rege al Boemiei și al Germaniei. Praga era mai amenințată de turci decît Londra sau Parisul. Iminența pericolului îl va face poate mai receptiv pe Wenzel. Se va adresa și regelui Sigismund al Ungariei și lui Mircea-Voievod, domnul Valahiei. Va încerca să înjghebeze o nouă cruciadă împotriva Islamului. Imaginația îi crea viziuni mărețe, cu cîmpuri de bătălie deasupra cărora fîlfîiau victorioase stindardele creștinătății, în vreme ce însemnele puterii otomane — steagurile verzi ale Profetului — erau strivite sub copitele cailor.

Dar visurile nu durau mult. Manuel își dădea seama că marile ciocniri de interese politice și dinastice din țările Europei occidentale făceau ca necazurile Bizanțului să pară neglijabile. Înainte de a se înfățișa regelui Wenzel, la Praga, în calitate de solicitant, trebuia să tatoneze terenul pe căi diplomatice. Aceasta cu atît mai mult cu cît și Germania era frămîntată de grave tulburări interne. Trimișii săi încercaseră în mai multe rînduri să fie primiți în audiență de suveranul german, dar de fiecare dată li se spusese că acesta lipsea din capitală.

Curînd după sosirea sa la Paris, Manuel află că ex-regele Richard murise în temniță. Circula zvonul că fostul suveran al Angliei fusese asasinat din ordinul lui Henry al IV-lea. Versiunea oficială pretindea că Richard își dăduse sfîrșitul în urma

unei lungi şi încăpăţînate greve a foamei. Unii simpatizanţi ai fostului rege şopteau că acesta fusese lăsat să moară de inaniţie. Alţii răspîndiseră vestea că Richard ar fi evadat din temniţă, s-ar fi refugiat undeva, în nordul Angliei, şi acolo îşi organiza o armată, cu ajutorul căreia avea să îşi recucerească tronul. Manuel nu credea în povestea evadării. Atît cît îl cunoscuse pe Henry şi judecind după cele ce auzise despre el, îşi formase convingerea că acesta nu se lăsa strunit de scrupule. Oricum, un episod trist, la care basileul fusese martor marginal, se încheiase...

*

Regele Wenzel al Boemiei simţea un gol dureros în capul pieptului ori de cîte ori primea veşti proaste. Şi aceasta se întîmpla de la o vreme tot mai des. În ultimii ani ghinioanele se abătuseră grindină asupra lui. S-ar fi zis că destinul îi era duşmănos. Regina îşi permitea să-i toarne adevăruri pe care nici sfetnicii cei mai apropiaţi n-ar fi îndrăznit să i le spună. Îi reproşa comoditatea, lipsa de voinţă, apatia, egoismul, lăcomia, luxura, împletite cu un foarte accentuat orgoliu. Enumerarea acestor defecte stîrnea îndeobşte mînia lui Wenzel, care părăsea apartamentele soţiei sale trîntind uşile, bufnind şi fulgerînd. Dar în momentele de linişte, cînd încerca să îşi analizeze firea, constata că regina avea într-un fel dreptate.

Tatăl său, răposatul Karl al IV-lea, suveranul Sfîntului Imperiu Roman, despre care toată lumea vorbea cu veneraţie, îi spusese odată mîngîindu-l pe cap :

— Wenzel, ai să fii un rege mare ! Ai să faci cinste şi neamului tău şi acestei ţări !

Se pare că pe împărat îl orbea dragostea paternă. Pe atunci Wenzel avea 16 ani. Era un adolescent chipeş, cu corp de efeb, care atrăgea privirile tuturor femeilor. Era atît de răsfăţat de curteni şi de consilierii împăratului, i se făceau complimente atît de extravagante şi era ridicat cu atîta ostentaţie în slăvi, încît ajunsese să se socotească un egal al zeilor. Doi ani mai tîrziu fusese chemat să urce treptele tronului. Din nefericire, noul suveran nu avea să împlinească nici aşteptările supuşilor şi nici pe ale lui proprii. Încă din primii ani ai domniei se izbise de greutăţi care-i păruseră de neînvins.

— *Tu* nu eşti capabil să le învingi, îl apostrofa regina. Eşti prea leneş, prea lipsit de energie ca să te iei la trîntă cu adversităţile soartei. Dacă în căsnicia noastră *eu* aş fi purtat pantalonii şi tu fusta, alta ar fi fost acum situaţia noastră. N-am fi trăit ca nişte prizonieri în castelul ăsta umed şi respingător.

Adeseori, Wenzel o asculta placid, fără să protesteze. Mai ales în vremurile din urmă. Într-un fel, îi dădea dreptate. Recunoştea că poziţia lui nu era de invidiat. Fraţii săi Sigismund şi Johann, precum şi verii Jobst şi Prokop îl ţineau sub o strictă tutelă, transformînd castelul regal al Hradşinului într-un fel de temniţă cu gratii aurite. Nu era o situaţie potrivită pentru regele Boemiei şi urmaşul direct al împăratului Karl. Teoretic, suveranul Sfîntului Imperiu Roman se bucura de puteri absolute. Divinitatea i le conferise şi numai divinitatea i le putea lua. În realitate, el, Wenzel, nu mai avea nici o putere. Cum de ajunsese aici ? Poate că totul începuse în clipa în care bătrînul său părinte avusese nefericita idee de a încredinţa în deplină şi veşnică stăpînire lui Sigismund şi lui Johann teritorii vaste — marka Brandemburgului şi Lusatia — iar lui Jobst şi Prokop — marka Moraviei. El, Wenzel, rămăsese doar cu regatul Boemiei şi cu titlul discutabil de suveran al Regatului Romanilor. Germania era constituită dintr-un mozaic de ducate, principate, comitate, stăpînite de nobili trufaşi, foarte geloşi pe privilegiile lor şi gata oricînd să se ia la harţă cu propriul lor monarh, dacă interesele le-ar fi cerut-o.

Îndată ce preluase sceptrul, el, Wenzel, se pomenise tîrît într-un torent de evenimente imposibil de stăpînit. Încercase senzaţiile unui înotător prins fără scăpare într-o bulboană. Imperiul era zbuciumat de la un capăt la altul de războaie civile. Oraşele, constituite în ligi, se băteau cu principii care încercau să le supună. Principii se băteau între ei pentru întîietate şi pentru a-şi rotunji fiefurile, unul în dauna celuilalt. Marii electori, şapte la număr, care îl alegeau pe împărat potrivit prescripţiilor faimoasei Bule de Aur, dispuneau în mod practic de o autoritate egală, dacă nu superioară, autorităţii monarhului, suzeranul lor. Despotici, turbulenţi, îşi apărau cu aroganţă privilegiile, înfruntîndu-l adeseori pe şeful Statului, în care nu vedeau decît un egal plasat de ei la cîrma ţării.

Din indolenţă, sau poate dintr-o laşitate nemărturisită nici lui însuşi, Wenzel nu se amestecase în luptele lăuntrice ce însîngerau Germania. „Prefer să păstrez o poziţie de arbitru suprem, care să-şi spună cuvîntul cînd glasul armelor va înceta să se mai audă.“ Îşi asumase rolul de judecător în con-

flictul angajat între ligile oraşelor şi principi abia după ce aceştia din urmă reuşiseră să învingă coaliţia burghezilor în cîteva bătălii rămase de pomină. Nu făcuse astfel decît să recunoască o stare de fapt. Locuitorii oraşelor, care se simţeau îndrituiţi a fi apăraţi de rege, îi reproşau inerţia, atribuindu-i vina de a se fi aliat cu principii spre a-şi împila poporul. Această impresie era întărită şi de faptul că Wenzel, sub presiunea ducelui de Bavaria, decretase că alianţa oraşelor era contrară preceptelor bisericii apostolice, submina Sfîntul Imperiu Roman şi încălca legile ţării. Principii nu i se arătaseră recunoscători pentru ralierea sa la cauza lor, fiindcă o socoteau tardivă şi ineficientă.

Cînd liga burghezilor din Bâle, Zürich şi Luzerna aplicase o magistrală corecţie ducelui Leopold de Austria în lupta de la Sempah, cîştigîndu-şi independenţa, tot Wenzel fusese socotit ţapul ispăşitor şi de o tabără, şi de alta.

În timp ce sîngele germanilor îngrăşa cîmpurile de bătălie, regele oferea baluri curtenilor, se făcea remarcat prin aventurile-i galante şi se delecta citind povestirile Mesei Rotunde. Dacă nu era în stare să strălucească prin faptele lui de arme, se identifica în închipuire cu vajnicii eroi din romane. Trăia cu toată intensitatea isprăvile din *Erec şi Ivain*, din *Wigamur şi Wigalois*, din *Parzival* sau din *Tristan şi Isolde*. Era mare amator şi de fabule comice, care, pretindea el, îi mai descreţeau fruntea întunecată de griji.

Trecuseră douăzeci şi mai bine de ani de cînd se urcase pe tron. Falnicul tînăr de odinioară se transformase într-un adult îmbătrînit înainte de vreme. Se lăţise în şolduri, i se lăbărţase burta, picioarele i se uscaseră, subţiindu-se ca la fauni. Regina, scîrbită de frenezia amoroasă cu care asalta pe doamnele de onoare şi pe slujnice — fără deosebire — îl apostrofa cu dispreţ :

— Priveşte-te în oglindă, Wenzel, şi încetează să te mai înjoseşti făcînd pe veşnicul îndrăgostit. Arăţi ca un clapon jumulit de pene.

Regele resimţise cumplit afrontul. Mai cumplit decît umilinţele îndurate din partea puternicilor săi vasali. Dar amărăciunile datorate amorului propriu rănit se estompau repede. Înseninat, Wenzel relua petrecerile şi aventurile amoroase. În definitiv, nu avea a se plînge prea mult de fraţii şi de verii săi, care-i uzurpaseră puterea. Îndeplinind obligaţiile politice care în mod firesc i-ar fi revenit lui, îl scuteau de obosele inerente ocîrmuirii imperiului.

Lucrurile se complicaseră puţin cînd, în mintea lui Jobst, markgraf de Moravia, încolţise ideea sporirii propriului patrimoniu în dauna regatului Boemiei. În fruntea trupelor făcuse o incursiune fulger pînă la Praga. Îl surprinsese pe Wenzel tocmai cînd acesta prezida un banchet la care asistau cîteva femei frumoase din înalta aristocraţie a Boemiei. Dornic să se facă remarcat prin comportamentul său cavaleresc, regele îl poftise pe văr în sala festinurilor, îi oferise un loc în stînga sa şi un hanap de aur plin cu vin rubiniu.

Jobst acceptase cu zîmbetul pe buze cinstirea, dar aceasta nu-l împiedicase a-l declara arestat pe rege. Gata să se acomodeze în orice situaţie, Wenzel ar fi acceptat poate noul său *capitis diminutio,* cu atît mai mult cu cît arestarea se reducea doar la o îngrădire abia sesizabilă a libertăţii. Palatul rămînea la dispoziţia lui. Nu avea însă permisiunea de a-l părăsi. În frumoasele încăperi ale Hradşinului, Wenzel îşi avea biblioteca, orchestra proprie, apartamentele tainice spre a-şi primi iubitele ocazionale, vinuri alese şi provizii la discreţie. Jobst îi lăsase în preajmă chiar şi pe regină, privilegiu de care Wenzel s-ar fi lipsit fără mare regret.

Armata regală, mai demnă decît suveranul pe care-l apăra, ridicase armele împotriva uzurpatorului, dar, lipsită de căpetenii militare bine pregătite — Wenzel instalase în fruntea ei numai favoriţi pricepuţi să-i cînte osanale — fusese înfrîntă şi risipită.

Intenţia mărturisită a lui Jobst de a-şi însuşi Coroana regatului Boemiei — şi eventual sceptrul imperial — ameninţa să compromită echilibrul de forţe din sînul imperiului. Fraţii regelui şi ceilalţi principi iritaţi de ambiţia markgrafului de Moravia porniseră cu armatele împotriva acestuia. Se aprinsese astfel un război civil, în care aliaţii de ieri deveneau duşmanii de mîine şi viceversa.

Germania fierbea aşa cum fierbe smoala în cazanele încinse de flăcările iadului. Numai Wenzel stătea impasibil şi se veselea cu puţinii prieteni care-i mai rămăseseră. Dacă ar fi avut spirit de iniţiativă sau dacă ar fi dat dovadă de oarecare diplomaţie, ar fi putut să-şi manevreze astfel fraţii, verii şi pe ceilalţi mari vasali, încît să-i învrăjbească şi mai rău, spre folosul său personal. Dar jocul ar fi necesitat eforturi prea mari. Wenzel prefera să rămînă pasiv. „Zace în propria-i nesimţire ca un porc în cocină", declarau cu dezgust sfetnicii imperiali înainte de a-l părăsi pe rînd.

— Coroana ai pierdut-o, îi reproşa exasperată regina. În curînd ai să-ţi pierzi şi capul. Ia aminte la pilda lui Richard al Angliei.

Wenzel rîdea nepăsător :

— Mie nu mi se poate întîmpla ceea ce i s-a întîmplat lui, fiindcă mă mlădii aşa cum se mlădie trestia în bătaia vîntului. Toţi oamenii aceştia care se bat în jurul tronului se vor uza treptat. Eu am să le supravieţuiesc. Şi atunci am să le dau cu tifla la toţi cei care m-au crezut incapabil.

Adevărul este că în sinea lui Wenzel nu era atît de calm pe cît voia să pară. Cîteodată se trezea din amorţeală. Undeva, în străfundul fiinţei lui, suna un clopoţel de alarmă. Atunci începea să umble agitat prin cameră şi îşi făgăduia solemn că va trece la acţiune. Dar momentele de ebuliţiune nu durau mult. Indolenţa-i congenitală îl copleşea iarăşi, tăindu-i elanul, secătuindu-i resturile de energie, readucîndu-l la vechea-i stare de apatie. Îşi dădea atunci seama că era un ratat, că frica — o frică insidioasă care-l paraliza, materializîndu-se în coşul pieptului ca nişte colţi de reptilă — îl împiedica să săvîrşească acte de voinţă, să îşi asume responsabilităţi şi riscuri greu de calculat.

Culmea este că politica lui de temporizare părea să înceapă a rodi. Forţele fraţilor şi verilor săi aflaţi în luptă dădeau semne de uzură.

— Acum e timpul să intervii şi tu, îl îndemna cu înflăcărare regina, dornică să-l smulgă din nepăsare. Nu aştepta să-ţi vină totul pe tavă. Adu-ţi aminte de îndemnul lui Hristos : „Mişcă din mîini, Petre ! Mişcă din mîini !“ Eşti în ceasul al unsprezecelea, Wenzel. Ia aminte !

Atunci se întîmplase un fapt care dăduse peste cap şi planurile candidaţilor la tronul Boemiei, şi aşteptările optimiste ale lui Wenzel.

Ruprecht von Wittelsbach, unul dintre cei şapte principi electori, îşi zisese într-o zi — după o îndelungată chibzuinţă — că era stupid să se bată pentru apărarea intereselor altuia, cînd putea tot atît de bine să se bată pentru promovarea propriilor lui interese. Incapacitatea lui Wenzel era tot atît de păgubitoare imperiului ca şi lăcomia fraţilor şi verilor acestuia. Între familiile Wittelsbach şi Luxemburg domnea o veche şi neostoită ură. Detronarea lui Wenzel ar atrage după sine şi năruirea mult hulitei dinastii de Luxemburg.

Ruprecht se pusese pe lucru. Priceput în jocul de culise, prinsese a trage la sfori, pînă ce izbutise să strecoare în mintea

cîtorva din marii electori ideea înlăturării de pe tron a lui Wenzel.

Regele Boemiei se afla în acea epocă la Praga. Într-o seară, pe cînd o trupă de comedieni interpreta la palat o piesă de Euripide, ducele Wilhelm de Altenburg-Delmond, unul dintre puţinii reprezentanţi ai marii nobilimi rămaşi credincioşi lui Wenzel, i se înfăţişă şi, smulgîndu-l din mijlocul curtenilor, îl trase deoparte :

— Se petrec lucruri mari, Sire. La Oberlhanstein s-au întrunit cei trei mari electori clerici, arhiepiscopii de Mainz, de Trier şi de Köln, la chemarea lui Ruprecht von Wittelsbach, spre a alege un nou suveran.

— Şi cu mine ce au de gînd să facă ? se bîlbîi Wenzel.

— Să te scoată în factor comun, Sire.

— Ducele de Saxa ce spune ?

— Ducele de Saxa nu s-a pronunţat încă, dar opinia lui nu mai contează. La Oberlhanstein s-au întrunit patru electori din şapte. Au majoritatea.

Wenzel se scărpină perplex în creştet.

— Ce mă sfătuieşti să fac, Altenburg ?

— Să intri în acţiune, Sire.

— Acum nu pot. Nu se cuvine să întrerup reprezentaţia teatrală, rosti cu toată seriozitatea.

Principele avu senzaţia că i se toarnă în cap o găleată cu apă rece.

— E în primejdie tronul, Sire ! protestă. Dinastia !

Wenzel se îmbufnă ca un copil luat de la joacă şi trimis la culcare.

— Nu pot să iau o hotărîre, aşa, *stante pede*. Trebuie să rumeg bine lucrurile. Afară de asta, ştii şi tu, mişcările mele sînt îngrădite. Fraţii mei şi Jobst...

Interlocutorul îl întrerupse, plin de nerăbdare :

— Cînd vor auzi că dinastia însăşi se află în joc, vor renunţa la vechile lor dezbinări.

Wenzel conveni că raţionamentul prietenului său era întemeiat. Fraţii şi verii lui se vor uni spre a apăra dinastia din care făceau parte. Pentru ei, un Wenzel de Luxemburg era preferabil unui exponent al familiei Wittelsbach.

— Am să mă mai gîndesc, da, am să mă mai gîndesc, repetă mecanic regele. Acum să mergem în sala de spectacole. Pauza e pe terminate...

Presupunerile lui Altenburg-Delmond se dovediră exacte. Fraţii şi verii lui Wenzel încheiară la repezeală un pact de fami-

lie şi se înfăţişară lui Wenzel, cerîndu-i să pornească la luptă. Îl vestiră cu tot respectul că îi puneau armatele lor la dispoziţie.

Wenzel primi cu plăcere supunerea lor, dar manifestă o mare nehotărîre în ceea ce priveşte organizarea unei expediţii militare.

— Trebuie să ne îndreptăm în marş forţat spre Oberlhanstein, stărui Jobst. Să-i izgonim pe electori şi să înăbuşim în faşă un complot care ne ameninţă pe toţi în egală măsură.

— Aş prefera să tratez diplomatic întreaga afacere, replică Wenzel.

— Diplomatic ? se burzului Johann, izbind cu pumnul său masiv în masă.

Regele tresări.

— Mai încet, Johann. Faci să-mi ţiuie urechile.

— Dar bine, Wenzel, reveni la atac Jobst, nu înţelegi că nu e timp de tratative ? Duşmanii noştri îşi mobilizează trupele. Alături de ei se află cele mai puternice familii : Wettin, Hesse, Hohenzollern, Würtemberg...

— Ei vezi, Habsburgii nu sînt cu ei ! exclamă triumfător Wenzel.

— Dar nu sînt nici cu noi. Îşi fac propriul joc.

— Habsburgii se vor încăiera cu Hohenzollernii... Hohenzolernii îi vor trage după ei şi pe Wettini... Noi îi vom lăsa să se bată, să se uzeze...

Jobst zbieră ca şi cînd l-ar fi cuprins turbarea :

— Visezi cu ochii deschişi, Wenzel ! Dacă nu mergi alături de noi, plecăm singuri la luptă.

— Deschiderea unei campanii în prag de iarnă nu este un lucru uşor, se smiorcăi regele.

Johann se ridică în picioare. Trupul său uriaş părea să nu se mai termine. Era îmbrăcat în negru, ca un cleric. Ochii îi scăpărau însă diavoleşte.

— Alege, Wenzel ! rosti cavernos. Cu noi sau fără noi ! Dacă stărui să temporizezi, te detronăm ! Noi, fraţii şi verii tăi !

— Încă trei zile, se milogi Wenzel, speriat de ameninţarea lui Johann. Încă trei zile ! Apoi sînt al vostru. Cu trup şi suflet.

Johann îl privi din înaltul staturii sale.

— Fie. Trei zile. Dar nici o oră mai mult. Să mergem ! se adresă celorlalţi bărbaţi din jurul mesei. Să-l lăsăm pe Wenzel cu gîndurile lui. Acum ştie ce-l aşteaptă. Mai mult decît atît nu putem face.

Ieşiră zornăindu-şi pintenii.

Cînd se văzu singur, Wenzel suspină amarnic. Fraţii şi verii lui erau nebuni. De ce să plece la război ? Iar dacă aveau poftă să se bată, de ce să-l ia şi pe el ? „Vreau să evit o vărsare de sînge, îşi zise. Vreau să evit un masacru între oameni de acelaşi neam."

Îi plăcură frazele acestea umanitare. „Ce suflet mare am ! se îmbătă de sublimul propriilor sale simţăminte. Dacă m-ar vedea în clipa asta răposatul meu tată, ar fi mîndru de mine."

Undeva, în tainiţele cele mai ascunse ale fiinţei lui, sună iarăşi clopoţelul care-i tulbura atît de inoportun liniştea. „Ţi-e frică, Wenzel ! Ţi-e frică să pui mîna pe sabie ! Ţi-e frică să te baţi pentru dreptul tău ! Ţi-e frică de Dumnezeu, dar mai ales de oameni ! Ţi-e frică, Wenzel ! Ţi-e îngrozitor de frică !"

A doua zi, în vreme ce regele se frămînta chinuit de îndoieli, sosiră la Praga trimişii împăratului Manuel şi îi solicitară o audienţă. Wenzel îi primi cu pompă, fiindcă îi plăceau ceremoniile. Comportarea lui era plină de o inimitabilă graţie. Se pricepea să îşi îndeplinească îndatoririle formale.

Şeful ambasadei bizantine, Petros Bryennios, îl flată, complimentîndu-l într-o lungă şi elaborată introducere. Intră apoi în subiect. Bizanţul, ameninţat de forţele Islamului, solicita sprijinul Sfîntului Imperiu Roman şi al suveranului său, neîntrecutul paladin al creştinătăţii.

Wenzel ascultă cu atenţie logosul şefului delegaţiei, apoi răspunse plin de candoare :

— Sînt sufleteşte alături de voi. Înţeleg cît de grea este lupta voastră pentru păstrarea independenţei Bizanţului. Aş vrea să fac ceva pentru această ţară. Din nenorocire, în clipa de faţă Germania trece prin mari încercări. Grave frămîntări lăuntrice îşi cer tributul de sînge. Şi eu am puţini soldaţi. Totuşi, mă voi gîndi la o soluţie. Sînt dornic să vă acord tot sprijinul. Pînă una-alta, am să vă încredinţez trupa mea de actori. O pun la dispoziţia împăratului Manuel. Sînt sigur că admirabilele piese din repertoriul lor vor risipi gîndurile triste ale preaaugustului vostru suveran. Bănuiesc că împăratul Manuel cunoaşte limba germană. Mi s-a spus că este extrem de cult. Cunoaşte, pare-mi-se, şase sau şapte graiuri străine. Dacă nu stăpîneşte îndeajuns germana, puteţi să-i spuneţi că actorii mei ştiu să şi danseze. Pot organiza splendide spectacole de balet. Cît mai rămîneţi la Praga ?

Sufletul lui Bryennios era îndoliat. Cuvintele regelui Wenzel spulberau încă o speranţă.

— Cu voia ta. Mărite Doamne, replică ambasadorul, vom mai zăbovi în frumoasa voastră capitală pînă la sfîrşitul săptămînii. Poate că pînă atunci veţi lua în considerare un ajutor mai substanţial.

— Nu cred că sfîrşitul acestei săptămîni mă va mai găsi la Praga, grăi cu amărăciune regele. Mîine seară am să ofer însă în cinstea voastră un bal la curte, reluă însufleţindu-se la gîndul petrecerii. Veţi avea prilejul să constataţi de cîtă simpatie vă bucuraţi în ochii mei

Bryennios nu mai avu prilejul să se bucure de balul proiectat. A doua zi, către ora prînzului, ajunse în capitala regatului Boemiei vestea că, la Oberlhanstein, Ruprecht von Wittelsbach fusese ales Rege al Romanilor şi viitor suveran al Imperiul Roman cel Sfînt, Wenzel fiind declarat nedemn de a mai păstra titlul de rege şi deci decăzut din toate drepturile sale la domnie.

În aceeaşi zi, ambasadorul bizantin şi persoanele din suita lui părăsiră Praga. Bryennios nu se mai înfăţişă lui Wenzel spre a-şi lua rămas bun. Prin această plecare intempestivă renunţase implicit şi la trupa de actori, care nu cunoşteau decît limba germană. Călătoriile se făceau în condiţii atît de grele, încît Bryennios nici nu se gîndise a-şi complica existenţa cărînd după el nişte artişti inutili.

Destinaţia sa era Oberlhanstein. Spera să fie primit în audienţă de noul suveran al Germaniei şi să-l convingă a interveni în ajutorul Bizanţului. Dar cînd ajunse acolo, află că Ruprecht plecase la Nürnberg. Porni pe urmele lui. Cînd ajunse la Nürnberg, i se spuse că regele era în drum spre Aachen, unde avea să fie încoronat. După multe peripeţii, culminînd cu atacul unor mercenari rămaşi fără angajament, care-i scuturară de bani şi de îmbrăcăminte în inima unei păduri cu privelişti paradisiace, diplomaţii sosiră în fapt de seară la Aachen, unde-i aştepta o veste proastă. Oraşul refuzase să îşi deschidă porţile în calea noului suveran. Aruncînd în joc toate resursele spiritului său inventiv, Bryennios izbuti să îşi procure fonduri băneşti de la un zaraf şi să pornească spre Köln, unde auzise că ar fi ajuns între timp regele. Peregrinările proaspătului monarh păreau să nu se mai termine. Informaţiile procurate de Bryennios cu destulă greutate nu erau de natură a-i uşura misiunea. Află astfel că Ruprecht îşi amanetase nu numai bijuteriile proprii, ci şi coroana pentru a-şi procura banii necesari lefurilor şi aprovizionării soldaţilor săi. Rîvnitor să îşi creeze o

strălucită reputație de general și de diplomat, se pregătea să intervină în conflictul armat dintre Florența și Milano. În acest chip nu numai că își afirma rolul de mediator în războaiele care bîntuiau Italia, dar profita de ocazie spre a se încorona la Roma împărat al Sfîntului Imperiu Roman. Dar treburile-i complicate refuzau a se lăsa descurcate. La Augsburg, unde-și stabilise temporar reședința, înainte de a-și inaugura campania militară, Ruprecht află cu amărăciune că principii germani nu aveau de gînd să se aventureze în Italia, iar Florența, care-i făgăduise subsidii importante în schimbul sprijinului său, întîrzia să își execute obligațiile.

Cînd Bryennios sosi, în sfîrșit, la Augsburg, avu penibila surpriză să constate că regele Ruprecht, asemenea jidovului rătăcitor din legendă, își reluase peregrinările, îndreptîndu-se spre Italia. Ambasadorul bizantin plînse cu lacrimi amare. Își ratase misiunea. Nu mai avea bani spre a se avînta pe urmele suvernului german. Nu-i rămînea decît să se înapoieze la Paris, spre a raporta basileului că eșuase pe toată linia. Dacă i se vor pune la dispoziție fondurile corespunzătoare, se va așterne iarăși la drum. Dar perspectiva aceasta, dacă se ținea seama de penuria împăratului Manuel, părea foarte îndepărtată.

De soarta lui Wenzel von Luxemburg, regele detronat, nu se mai interesă. Dealtfel, chiar dacă ar fi vrut să afle ceva despre el, tot n-ar fi reușit. Blajinul, șovăielnicul, fantascul Wenzel sombrase în neant...

•

Mircea-Voievod ridică solemn coroana de oțel deasupra creștetului fiului său îngenuncheat. Părul blond-auriu al plăpîndului vlăstar domnesc strălucea, împrumutînd lumină din snopul razelor de soare care pătrundeau pe fereastra cu vitralii colorate din stînga tronului.

— Io Mircea, Mare Voievod și Autocrator, Domn peste întreaga Țară a Ungro-Vlahiei, pînă dincolo de munți precum și spre părțile tătărești, Prinț al Amlașului și Făgărașului, Domn al Banatului de Severin, Stăpîn peste toată Podunavia, pînă la Marea cea Mare, precum și peste cetatea Dîrstorului te încoronez pe tine, Mihai, în virtutea drepturilor pe care mi le-au conferit Dumnezeu și țara, Caesar și coregent, încre-

dîndu-ţi puterile domneşti şi urîndu-ţi să le foloseşti spre binele Statului şi ale poporului. Hotărîrea mea a fost întărită de boierii ţării, care ţi se închină. Cei ce nu ţi se vor supune în totul vor fi loviţi de pedeapsa şi de urgia mea. Dumnezeu atotputernicul să te ajute şi să-ţi călăuzească paşii pe drumul glorios al înaintaşilor tăi.

Lumina soarelui cădea acum şi pe hlamida imperială a domnului, unduind ape scînteietoare pe ţesătura-i de aur. Mircea-Voievod puse cu fermitate coroana pe creştetul feciorului său, care îşi făcu semnul crucii, apoi rosti cu glas subţire, cutremurat de emoţie :

— Io Mihai-Voievod, preasupusul şi preaiubitorul tău fiu, uns al lui Dumnezeu şi ridicat de tine la rangul de Caesar şi coregent, îţi jur credinţă veşnică, Mărite Doamne, şi mă leg să slujesc ţara şi neamul aşa cum numai tu şi vrednicii tăi înaintaşi aţi ştiut s-o slujiţi.

Purtînd coroana pe cap, sărută mîna părintelui său, apoi, ajutat de acesta, se ridică în picioare. Vodă Mircea îl prinse de umeri şi îl întoarse cu faţa spre sfetnicii tronului, spre curteni, spre căpeteniile militare şi spre înalţii clerici, orînduiţi în marea sală cu bolţi înalte, de piatră, sprijinite de coloane masive, asemenea unor uriaşi trunchi de copaci.

În aceeaşi clipă se dezlănţuiră avalanşe de ovaţii, care făcură să vibreze ferestrele. Boierii aclamau delirant pe domn şi pe feciorul său. Cei doi voievozi le primeau omagiile stînd drepţi, neclintiţi, ca două statui de piatră. Tunicile lor scurte de brocart le subliniau siluetele de o suplеţe tinerească. Broderiile de aur împletite în măiestre arabescuri, înfrumuseţate de mărgăritare şi diamante, mantiile imperiale prinse pe umărul stîng cu fibule de aur, centurile cu paftale tot din aur, încrustate cu safire şi rubine, săbiile cu mînere în formă de cruce, dar mai ales coroanele mîndre din oţel, semne ale regalităţii şi ale neatîrnării ţării, contribuiau a le făuri un nimb de o augustă splendoare.

Aclamaţiile continuau să se înalţe, în vreme ce tunurile din curtea castelului revărsau salve sărbătoreşti. Cînd potopul lor încetă şi liniştea solemnă se lăsă iarăşi asupra sălii, apăru în pragul uşii marele maestru de ceremonii. Lovi de trei ori cu toiagul său aurit în pardoseala de marmoră şi vesti :

— Ambasada regatului Poloniei !

Se trase deoparte, lăsînd să pătrundă în sală un grup de nobili polonezi, în sclipitoare costume de gală. Contele Ponia-

towsky, şeful delegaţiei, străbătu spaţiul liber, străjuit de curteni, ce ducea pînă la treptele tronului. Ajuns în faţa lui Mircea şi a vlăstarului său, făcu o adîncă reverenţă, apoi grăi în latineşte :

— Mărite Doamne, luminatul meu stăpîn, Majestatea-Sa Regele Vladislav Jagello, suveran al Poloniei, al Podoliei şi al ţinuturilor dinspre Marea Baltică, te salută cu regească frăţietate şi îţi urează ţie, Mărite Doamne, şi augustului tău fiu, Mihai-Voievod, viaţă lungă şi glorie nepieritoare, asigurîndu-te de prietenia sa veşnică.

Mircea-Vodă înclină uşor capul.

— Mulţumesc Majestăţii-Sale pentru frumoasele urări şi pentru asigurările de prietenie. Rog să fie încredinţat că strînsa alianţă statornicită de tratate între Ţara Românească şi Polonia nu poate decît să slujească interesele noastre comune şi să întărească creştinătatea.

Mircea încercă în clipa aceea o adîncă satisfacţie. Tratatul de alianţă încheiat cu Polonia plasa Ţara Românească pe picior de egalitate cu marele regat de la miazănoapte. Importantul document diplomatic cuprindea condiţii extrem de favorabile românilor. „Dacă regele Poloniei va voi să pornească război împotriva regelui Ungariei, n-o va face înainte de a da de ştire lui Vodă Mircea. Dacă această clauză nu va fi respectată, Domnul Ţării Româneşti nu va avea obligaţia să-i vină în ajutor. Dacă Mircea-Voievod va încheia vreun tratat cu regatul Ungariei, va fi ţinut să primească încuviinţarea aliatului său, regele Poloniei.“

Domnul Ţării Româneşti juca astfel un rol de arbitru între cele două mari state. Înţeleapta politică a lui Mircea îşi dădea roadele. În vreme ce Domnul Moldovei accepta să fie vasalul lui Vladislav Jagello, el, Mircea-Voievod, promova o politică europeană, afirmîndu-se ca un egal al celor mai puternici suverani. Trecuse vremea vastelor proiecte orientale ale lui Cazimir cel Mare. Încercarea lui de a supune Valahia cu aproape cinci decenii în urmă se încheiase cu un dezastru. Regele Vladislav Jagello ducea o politică mai realistă. Presiunea exercitată de cavalerii teutoni la miazănoapte îşi găsea o replică în politica agresivă a Ungariei, care ameninţa fruntariile sudice ale Poloniei. Dacă se mai adăuga la aceasta şi ameninţarea profilată dinspre soare-răsare — tătarii se pregăteau să invadeze Lituania — era lesne de înţeles graba cu care Vladislav Jagello îşi căuta alianţe în sud.

Pe Mircea îl avantajau manevrele diplomatice ale regelui Poloniei, căci contracarau planurile de cucerire ale ungurilor, cu care Țara Românească avusese destule ciocniri.

— Vă poftesc să fiți oaspeții mei la serbările organizate în cetatea mea de scaun, se adresă Mircea trimișilor polonezi.

— Primim cu bucurie, Măria-Ta, răspunse Poniatowsky. Nobilii cavaleri polonezi s-au și înfățișat la Argeș spre a lua parte la turnirurile anunțate în cinstea grațiosului vostru fiu, Mihai-Voievod.

— Voi asista cu plăcere, nobile ambasador, la întrecerea cavalerească dintre vitejii Poloniei și vitejii Țării Românești.

Ambasadorul și însoțitorii lui se înclinară, apoi trecură în locul din stînga tronului, rezervat agenților diplomatici prezenți la serbări.

Dinspre intrare se auzi din nou vocea gravă a maestrului de ceremonii, precedată de cele trei lovituri de toiag.

— Ambasada regatului Ungariei !

Contele de Szent-Györgiy, urmat de suită, se apropie bățos de scaunul domnesc. Deopotrivă cu toți cei de față, purta veșminte occidentale bogat împodobite. Se opri în fața lui Mircea și salută cu gravitate.

— Mărite Doamne, grațiosul și puternicul meu suveran, Majestatea-Sa Sigismund de Luxemburg, rege al Ungariei, îți trimite salutul său frățesc...

În vreme ce ambasadorul își continua tirada diplomatică, urînd prosperitate și necurmată fericire coregentului Țării Românești, Mircea lăsa gîndurile să-i fugă la Sigismund de Luxemburg și la Vladislav Jagello, acești doi suverani pe care destinul sau poate trufia și iremediabila prostie omenească îi aruncase pe unul împotriva celuilalt. Dacă duelul dintre ei s-ar fi desfășurat într-un loc îngrădit și ar fi pus în joc numai existența lor fizică, nimeni n-ar fi avut ceva de obiectat. Răfuiala dintre cei doi monarhi angaja însă popoare. Zeci de mii de oameni muriseră și alte zeci de mii aveau să moară pe cîmpurile de bătălie, dînd o amploare dantescă unui conflict dinastic. Pricina zavistiei fuseseră o femeie și un tron. Mircea evoca adeseori cu profund interes fazele acestei lupte dintre coloși, care-i permisese — grație unui abil joc diplomatic și militar — să afirme și să consolideze puterea Țării Românești, astfel încît să ajungă la un moment dat unul dintre arbitrii politici în Europa sud-estică.

Relațiile lui cu Sigismund înregistraseră suișuri și scoborîșuri. Regele Ungariei se socotea suzeranul lui Mircea, deoarece

acesta deţinea feudele Amlaşului şi Făgăraşului, părţi componente ale regatului unguresc. Mircea lepădase aceste legături de vasalitate, fiindcă socotea pe drept cuvînt Amlaşul şi Făgăraşul pămînturi româneşti, care făceau parte din Transilvania românească, aflată temporar sub dominaţie străină.

Politica lui fermă de a cuprinde sub acelaşi sceptru pe românii de pretutindeni nu putea decît să-l irite pe Sigismund. Mircea-Voievod reprezenta însă o forţă de care regele Ungariei era obligat a ţine seama. Spre a-şi afirma independenţa, Mircea se intitula în documentele oficiale *mare autocrator*, formulă folosită de împăraţii bizantini. Ceva mai mult, cînd interesele ţării o cereau, nu şovăia să se alieze cu Polonia împotriva Ungariei sau viceversa. Dacă n-ar fi existat la fruntariile de miazăzi ale Ţării Româneşti primejdia cotropirii de către armatele otomane, Mircea era convins că ar fi fost în stare să realizeze renaşterea marii Dacii.

Se uită cu afecţiune la fiul său. Prinţişorul acesta plăpînd se va maturiza, personificînd virtuţile strămoşeşti. Dacă el, Mircea, nu va reuşi să îşi ducă la bun sfirşit misiunea pe care şi-o asumase, Mihai-Voievod îi va continua politica, izbîndind acolo unde părintele său eşuase.

Ambasadorul regatului Ungariei îşi încheie urările rostite însoţindu-le cu repetate rezerve mintale. În faţa suveranului Ţării Româneşti trecu acum ambasadorul veneţian. În numele dogelui Michele Steno şi al Serenissimei Republici, mîndrul diplomat prezentă felicitări pentru înălţarea lui Mihai-Voievod pe treptele tronului, alături de viteazul său părinte. Ca şi ambasadorii Ungariei şi ai Poloniei, adusese daruri scumpe pentru Mircea şi pentru feciorul său.

Cînd se îndreptă spre grupul ambasadorilor spre a-şi ocupa locul cuvenit, veneţianul nici nu se uită la trimisul ungar. Conflictul dintre Serenissima Republică a Veneţiei şi regatul Ungariei cu privire la stăpînirea Dalmaţiei nu se încheiase încă. Căutîndu-şi ieşire la Adriatica, Sigismund ocupa teritorii revendicate de Veneţia. Starea de încordare dintre cele două state nu putea decît să-i folosească lui Mircea, căci atrăgea atenţia ungurilor spre sud-vest.

Se înfăţişă apoi trimisul împăratului Baiazid. Selim, paşă cu două tuiuri, stătea băţos înaintea lui Mircea. Se înclinase voievodului, fiindcă aşa cerea protocolul, dar în sinea lui se socotea mai presus de acest principe creştin, pe care-l ura de moarte. Înainte şi după bătălia de la Nicopole — tragica hecatombă a cruciaţilor franco-burgunzi — Mircea fusese singura

căpetenie creştină care se încumetase a se lupta cu sorţi de izbîndă împotriva otomanilor. Dacă n-ar fi existat acest ghiaur blestemat, care bătuse oştirile lui Baiazid la Rovine şi apoi în Dobrogea, demult ar fi fluturat steagul verde al Islamului pe clopotniţele bisericilor din Buda.

Selim-Paşa fusese trimis în ambasadă fiindcă Baiazid voia să facă o tentativă de ultima oră spre a-l atrage pe Mircea în orbita politicii sale, înainte de a porni o nouă expediţie împotriva ungurilor. Ambasadorul turc ştia că misiunea lui era grea şi că Mircea nu se va lăsa uşor înduplecat. Selim era însă de părere că orice om — fie el monarh sau cerşetor — are preţul său. Dacă i se vor oferi lui Mircea compensaţii substanţiale, poate că va accepta să se rupă de cauza creştinătăţii, aşa cum procedase Stefan Lazarevici, principele sîrbilor.

Selim s-ar fi tulburat dacă ar fi ştiut că Mircea îi citea gîndurile ca într-o carte deschisă. Politeţea forţată şi atitudinea trufaşă a solului otoman îi dezvăluiau intenţiile ascunse sub învelişul înflorit al limbajului diplomatic. Era limpede că Baiazid, acest suveran care împletea calculat şiretenia, aroganţa şi brutalitatea, nu-şi trimisese ambasadorul la Argeş numai spre a-l firitisi pe Domn pentru asocierea la tron a fiului său.

— Prealuminatul meu stăpîn, reluă Selim-Paşa după ce încheie formula felicitărilor, a auzit cu interes de întrecerile vitejeşti organizate cu prilejul încoronării graţiosului tău fiu Cîţiva dintre supuşii săi, cu renume în mînuirea armelor, au fost trimişi spre a-şi măsura puterile cu vitejii tăi şi cu ceilalţi cavaleri creştini.

Arătă cu un gest larg pe cei zece turci în pitoreşti costume orientale şi cu săbii curbate atîrnate la cingătoare. Printre ei se remarca un colos cu un cap mai înalt decît camarazii săi. Un munte de muşchi încorsetaţi într-o cămaşă de zale.

Selim-Paşa îşi opri cu mîndrie privirile asupra uriaşului, apoi le întoarse spre Mircea.

— Măria-Ta, acesta este Mustafa, neîntrecut în ţara mea la jocul bărbătesc al trîntei.

Domnul Ţării Româneşti zîmbi cu bunăvoinţă.

— Ridicăm mănuşa, ambasadorule. Vitejii mei şi ai voştri se vor întîlni în întreceri.

Selim-Paşa nu adusese daruri. Sultanul Baiazid era deprins să le primească. nu să le ofere.

După generalul turc, urmară la rînd trimişi din Franţa, din Aragon, din Cipru, precum şi din ducatul de Bourgogne. Nu lipsi nici ambasada Bizanţului, dirijată de Nikiforos Lasca-

ris. din marea şi glorioasa familie a Lascarizilor. Importanţa acordată unei ambasade era direct proporţională cu importanţa conducătorului ei. Trimiterea unui sol fără mare suprafaţă politică în ţara sa de baştină echivala cu o nesocotire adusă suveranului care îl primea.

Lascaris nu venea la Argeş doar pentru a prezenta felicitări Cu o zi înainte fusese primit în audienţă de Mircea-Voievod, de faţă fiind vornicul Bogdan, care avea în sarcină treburile externe, precum şi Radul, mare ban al Severinului.

Lascaris vorbise despre situaţia grea a Constantinopolelui şi ceruse ajutoare.

— V-aţi adresat şi altor principi ? îl întrebase Mircea.

— Ne-am adresat, dar n-au răspuns cu entuziasm. Se pare că n-au înţeles ce pericol reprezintă Islamul pentru Europa.

— Cred că reţinerea lor are alt temei, replicase Vodă. Trista experienţă de la Nicopole le-a răcorit avîntul, nobile ambasador

— Dacă aliaţii v-ar fi ascultat atunci cuvîntul, suspină Lascaris, alta ar fi fost soarta războiului.

Mircea ridicase din umeri.

— Regretele tardive sînt inutile. Aş voi să vă ajut, *Clarissime*. Dar dacă aş deschide o campanie împotriva turcilor, m-aş expune primejdiei de a fi atacat de unguri sau de poloni, care ar încerca să profite de faptul că trupele mele sînt angajate în altă parte.

— Ştiam că relaţiile Ţărilor Româneşti cu vecinii ei sînt prieteneşti.

— Aparent, nobile ambasador. Aparent.

— Trebuie să faci totuşi ceva pentru Bizanţ, Mărite Doamne. Cobori dintr-o principesă bizantină. Eşti Despot. Ai legături de sînge cu împăraţii Bizanţului. În mijlocul lumii slave şi în faţa ameninţării Islamului, voi, românii, şi noi, romeii, sîntem urmaşii aceloraşi latini, încrucişaţi la voi cu dacii, iar la noi cu grecii.

După plecarea trimişilor bizantini, Mircea vorbise cu tristeţe boierilor :

— Ambasadorul bizantin pledează pentru o cauză pierdută. Şi el ştie acest lucru, dar continuă să lupte. Numai o minune îi mai poate salva. Bizanţul, acest glorios vestigiu al Imperiului Roman de Răsărit, este pe cale de a se stinge, ca o lumînare al cărei fitil se apropie de sfîrşit. Nouă ne revine misiunea de a continua tradiţia bizantină şi ortodoxismul, această emanaţie

a geniului bizantin. Este mai mult decît o misiune. E o datorie sfîntă, impusă de latinitatea noastră, aici, în estul Europei...

Pe Mihai-Voievod îl impresionase masivitatea luptătorului turc. În timpul praznicului dat de Mircea în cinstea delegaţiilor străine, vlăstarul domnesc se frămînta, fără să-şi găsească liniştea.

— De ce eşti îngîndurat, fiul meu ? îl întrebă Mircea. Toată lumea aceasta te sărbătoreşte, adăugă arătînd mulţimea de boieri şi de nobili din alte ţări, care se veseleau în jurul meselor orînduite de-a lungul pereţilor de piatră ai sălii. Se bucură cu toţii, Mihai, numai tu nu te bucuri.

— Mă gîndesc la Mustafa, Măria-Ta. N-aş vrea să-i bată pe ai noştri.

Vodă îi surîse cu blîndeţe.

— Românii nu se dau bătuţi. Să avem încredere în puterea lor şi în ajutorul Celui-de-Sus. Acum uită grijile şi veseleşte-te la rînd cu toţi cei care te înconjoară cu atîta dragoste.

Mircea-Voievod nu se lăsase totuşi numai în nădejdea ajutorului dumnezeiesc. După încheierea solemnităţii din sala tronului, îl chemase pe spătarul Stoica, purtătorul săbiei domneşti şi mai-marele armatelor ţării.

— Stoica, printre ostaşii tăi nu ştii să se afle un flăcău în stare să-l înfrunte pe bătăuşul lui Selim-Paşa ?

Spătarul se scărpinase gînditor în bărbuţa-i scurtă şi roşcovană ca o coadă de vulpe.

— Printre ostaşi nu ştiu să se afle asemenea minune. Dar m-am gîndit la un om care ar putea să iasă cu fata curată. Îl cheamă Ieronim şi este păstor. Am dat peste el odată, la o vînătoare. Era zdravăn ca un trunchi gros de copac, înfipt cu rădăcini viguroase în pămînt.

Mircea îl privise cu îndoială.

— Crezi că are să-l poată înfrunta pe turcul deprins cu toate tainele trîntei ?

— Să facem o încercare, Mărite Doamne. Cu alţii nu mă încumet.

Vodă încuviinţase, clătinîndu-şi pletele înspicate cu argint.

— Fie ! Adu-l pe Ieronim al tău. În cît timp poate să fie aici ?

— Mîine la ceasul prînzului mă leg să-l înfăţişez Măriei-Tale.

— Probele de trîntă au loc dimineaţa.

— Bine. Am să-i grăbesc sosirea, ca să ajungă aici la timp. Pînă acolo, în creierii munţilor, unde se află Ieronim, nu le trebuie oamenilor decît o jumătate de noapte. Altă jumătate îi va fi necesară păstorului ca să se înfăţişeze aici.

— Şi după ce va sosi, obosit după drumul lung, vrei să-l bagi în luptă ? se mirase Vodă.

— Păstorii noştri nu prea au timp de odihnă, Măria-Ta.

— Bine, dar să nu ne facă de ocară. N-aş vrea să ne ruşineze turcul punîndu-ne flăcăii cu umerii la pămînt...

Trei zile aveau să dureze întrecerile. Banierele nobililor care urmau să participe fluturau deja în dreapta şi în stînga tribunei rezervate lui Vodă şi oaspeţilor săi. În primele două ore ale dimineţii se desfăşurară tragerile cu arcul. Concurenţi de toate neamurile se înfruntară cu aprigă ambiţie.

Firea era în sărbătoare, ca şi întreg poporul. Trupe orînduite într-un vast dreptunghi ţineau în frîu „prostimea" care se îmbulzea la atracţiosul spectacol. Bogatele veşminte arborate de nobili ofereau un feeric joc de culori, la care se adăugau argintiul armurilor şi exuberanta fantezie a blazoanelor brodate pe flamuri.

Mircea-Voievod stătea pe un tron aurit, avînd în preajmă pe Doamna Mara, pe Mihai-Voievod, pe ambasadori şi pe demnitarii Curţii. Se mai aflau acolo şi oaspeţi cu vază veniţi din toate colţurile lumii. Tribuna era împodobită cu covoare orientale şi cu tapiserii aduse tocmai din Flandra.

Tragerile cu arcul se încheiară cu victoria unui tînăr boier român. Un nobil polonez se plasă pe locul al doilea.

Urmau probele de trîntă. Mustafa şi ceilalţi concurenţi se şi aliniaseră în faţa tribunei domneşti. Un crainic dădea citire numelor, adăugind la fiecare palmaresul obţinut la diferite competiţii. Lista isprăvilor lui Mustafa era impresionantă. Ieronim întîrzia. Mircea-Voievod aruncă o privire întrebătoare spătarului Stoica. Acesta îi zîmbi, sigur de sine. Părea să spună : „Omul nostru nu ne va face de rîs !"

Crainicul ajunsese către sfîrşitul listei, cînd Ieronim se ivi la capătul terenului de întreceri, călărind pe deşălate un bidiviu înspumat, nu prea arătos, dar care gonea ca vîntul.

Călăreţul îşi struni calul în faţa tribunei şi sări la pămînt. Ridicîndu-şi cuşma, strigă fără sfială în glas :

— Să trăieşti, Măria-Ta !

Mircea înclină din cap şi se întoarse spre Stoica spătarul.

— Acesta-i Ieronim ?

— Acesta, Măria-Ta.

Vodă încercă o ușoară dezamăgire. Mult lăudatul Ieronim nu era înalt de statură. Părea, ce-i drept, bine legat. Cămașa lui țărănească, udă de transpirație, i se lipea de piept și de spate. Avea înfățișarea unui bărbat voinic, dar pe lîngă Mustafa era ca și inexistent.

La chemarea crainicului, Mustafa făcu un pas înainte. Era gol pînă la brîu. Mușchii îi jucau sub piele, umflîndu-se ca niște cimpoaie. O tufă de păr negru, ca o minusculă coadă de cal, se ridica din creștetul capului ras și rotund ca o bilă. Avea ochi mongoloizi, răi, iar de deasupra gurii cu buze cărnoase, porneau de o parte și de alta șuvoaiele unei mustăți negre, lăsate în jos pînă sub bărbie. În numele turcului, crainicul lansă provocarea.

Ieronim se uita lung la mastodontul cu chip de om. Lui Vodă Mîrcea i se păru că deslușește în ochii păstorului o licărire șovăielnică. Se gîndi că ar fi o crimă să-l expună unei trînte care risca să-l betegească, fără a-l întreba dacă primește de bunăvoie lupta.

— Ieronime, întrebă de sus, de pe jilțul său, te încumeți să te iei la trîntă cu turcul ?

Ieronim clătină din cap cu îndoială.

— Știu eu, Măria-Ta...

Un murmur de dezamăgire făcu să freamăte mulțimea.

— Dacă ți-e teamă, Ieronime, spuse Vodă cu bunăvoință, nu ești silit să te lupți. Mai sînt destui concurenți.

Ieronim ridică din umeri.

— N-am spus că mi-e teamă, Măria-Ta. Dar nu se cuvine să ucid un oaspete, chiar dacă este turc.

Vodă clipi des. I se păru că nu auzise bine.

— Dar dacă poruncești Măria-Ta, îl ucid. Căci la noi, în inima munților, nu ne batem în joacă. Cînd e să ne luăm la trîntă cu urșii, nu ne întreabă nimeni dacă vrem sau nu să ne luptăm. Ne luptăm fiindcă așa trebuie. Iar omul, sau ursul, își lasă pielea. De obicei, ursul.

Cu o mișcare rapidă își aruncă în iarbă cușma și își smulse cămașa de pe trup. În fața privirilor mulțimii apărură niște mușchi noduroși, asemenea rădăcinilor groase și răsucite ale unui stejar bătrîn. O mușchiulatură care nu se făcuse în jocuri.

Răschirîndu-și picioarele și îndepărtîndu-și brațele vînjoase de trup, se întoarse spre turc.

— Haide, păgînule, fă-te-ncoa' !

Ochii turcului se micșorară. Fiara din el adulmecase primejdia. Mușchii lui păreau netezi și mătăsoși ca niște coapse de femeie pe lîngă mușchii butucănoși ai românului.

Crainicul anunţă cu glas puternic numele omului care acceptase provocarea lui Mustafa. Trompetele sunară, vestind începerea luptei.

Mustafa şi Ieronim se aşezară faţă în faţă. Stăteau încordaţi ca doi cocoşi gata să se încaiere. Se studiau din ochi. Deodată se înşfăcară. Mustafa încercă să-şi ridice în aer adversarul, spre a-l trînti apoi cu umerii jos. Dar românul nu se lăsa urnit. Părea şurupat în pămînt. Strînsoarea lui devenea din ce în ce mai puternică. Mustafa îşi umflă plămînii spre a rezista presiunii braţelor adversarului. Avea senzaţia că e pe punctul de a plesni. Nu era deprins cu acest fel de luptă. Văzuse odată în Africa, unde-l mînase într-o vreme aventuroasa-i existenţă, un om zdrobit de un şarpe imens, care i se încolăcise în jurul trupului. Aceeaşi senzaţie îngrozitoare de sufocare o încerca şi el acum. Strînsoarea românului se accentua. Broboane fierbinţi de sudoare se scurgeau pe trupul turcului, care se încordă într-o supremă sforţare. Simţea că rezistenţa lui este pe punctul de a se nărui. Se strădui să-l smucească pe adversar, dar nu izbuti nici de data asta să-l clintească. Vru să tragă aer în piept, dar nu putu. O pînză roşie i se lăsă peste ochi. Se înăbuşea. Deschise gura hăpăind în gol. Îi slăbeau puterile. O durere vie, fulgerătoare, însoţită de pîrîitul unor oase rupte, îi inundă fiinţa. Braţele îi căzură moi. Suspină şi îşi pierdu cunoştinţa.

Ieronim îl lăsă să cadă ca pe o cîrpă. Respirînd greu, se întoarse spre Vodă.

— Cred că l-am răpus, Măria-Ta.

Mircea-Vodă se uită la Selim-Paşa, care se înnegrise de ciudă, apoi se adresă cu bunăvoinţă păstorului :

— L-ai răpus, Ieronime. Să trăieşti !

Din rîndurile spectatorilor izbucni furtună de aplauze.

Ieronim îşi luă cămaşa de pe iarbă şi începu să se îmbrace domol. După ce îşi încheie şireturile de la gît, apucă şi cuşma şi şi-o îndesă pe cap.

— Acum pot să mă întorc la stînă ? întrebă cu simplitate, după ce ovaţiile se mai domoliră.

— Aşteaptă să ţi se dea premiul ! strigă arbitrul jocurilor. Uite, domniţa din tribună îţi înmînează cununa de lauri !

Ieronim se uită la domniţa tînără şi frumoasă şi la cununa pe care aceasta o ţinea în mînă. Un zîmbet şugubăţ îi luminâ chipul brăzdat de cute.

— Cunună ! ? Ce să fac cu ea ? Mi-o mănîncă oile !

Se proţăpi în faţa lui Vodă. Glasul lui puternic răsună stîrnind ecouri, aşa cum se întîmplă cînd păstorii strigă de pe un munte pe altul :

— Să trăieşti, Măria-Ta ! Apăi te las cu bine !

Îşi puse căciula şi dădu să se îndrepte spre calul lui.

— Stai ! strigă Selim-Paşa.

Toate privirile se îndreptară spre trimisul turc.

— Îl cumpăr pe omul ăsta, Măria-Ta ! Cît îmi ceri pe el ? Îţi dau în schimb zece cai arabi.

Mircea clătină din cap.

— Ieronim nu este rob. La noi oamenii liberi nu pot fi vînduţi.

— Stăpînul meu, preaputernicul sultan Baiazid, ar fi mulţumit să-l aibă în slujba sa.

Ieronim se oprise şi asculta curios dialogul purtat între Vodă şi Paşă. Mircea îi zîmbi cu prietenie :

— Ce zici, Ieronime ? Te învoieşti să intri în slujba Măritului Sultan ?

— Ba, Măria-Ta ! răspunse el sfătos. Îmi place mai mult la oile şi la asinul meu.

— Atunci, du-te sănătos, Ieronime ! Dumnezeu să te ajute !

Păstorul chiui muntenește, apoi merse la calul său. Se aruncă pe spinarea lui şi porni agale spre ieşirea din teren. Acum nu mai avea rost să se grăbească. Bidiviul era ostenit, căci alergase mult, iar pînă la munte mai era cale lungă.

Selim-Paşa îl urmări un timp cu privirile, apoi se adresă lui Vodă :

— O ţară cu oameni ca Ieronim şi cu principi ca Măria-Ta, e mai înţelept să o ai prietenă decît duşmană...

•

Sigismund de Luxemburg, prin voinţa socrului său Ludovic cel Mare şi prin graţia lui Dumnezeu, rege al Ungariei, se smuci uşor, astfel încît şoldul să i se frece de brăţarul aurit al tronului. În locul cu pricina îl înţepa un purice, care se găsise să-l chinuiască tocmai în timpul audienţei solemne acordate trimisului extraordinar al Papei şi ambasadorilor Imperiului Bizantin.

Pentru Sigismund, scărpinatul, atît de necesar în clipa aceea, constituia o problemă insolubilă. Cum să își potolească mîncărimea cumplită, cînd ținea într-o mînă sceptrul, iar în cealaltă sfera de aur simbolizînd globul pămîntesc ? Frecarea șoldului de brățarul tronului era discretă, fiindcă participanții la grandioasa ceremonie, orînduiți în imensa și impunătoarea sală, nu trebuiau să știe că în asemenea momente solemne „unsul lui Dumnezeu“ poate să fie incomodat de un vulgar purice, ca orice plebeu sau dulău de curte.

Sigismund auzea ca prin vis frînturi din cuvîntarea latinească a trimisului Papei : „Lupta creștinătății împotriva necredinței... mărețul rol care revine regatului Ungariei... cruciada sfîntă... imperioasa necesitate a înfrînării avîntului musulman... strivirea dușmanului...“ Regele suspină imperceptibil. Cum și-ar mai fi strivit acum puricele ! Cu ce voluptate l-ar fi căutat în izmene, l-ar fi prins și i-ar fi pus capăt zilelor !... Îl simțea cum se deplasează pe șold, căutînd un loc prielnic în care să-și înfigă din nou mandibulele... Mîncărimea era atît de puternică, încît Sigismund avea impresia că îi arde șoldul, întreaga coapsă...

— Sfîntul Părinte, continuă legatul Papei, lansează un apel vibrant gloriosului rege Sigismund și îl previne că ochii întregii creștinătăți sînt ațintiți asupra lui...

„Asta mi-ar mai trebui ! reflectă amărît Sigismund. Să mă vadă întreaga creștinătate cum mă perpelesc ca pe grătar încins.“

Se gîndi să scurteze ceremonia, ca să se poată dedica apoi în intimitate hăituirii puricelui, dar își zise că legatul Papei ar atribui un înțeles răuvoitor gestului, socotindu-l ofensator la adresa Suveranului Pontif. Ar mai fi un mijloc. Să dea semne — prefăcute, desigur — că i se face rău. Ce vor zice însă dușmanii săi dinlăuntru și din afara hotarelor țării ? Vor presupune că suveranul se află în pragul unei boli grave, sau al morții, și vor dezlănțui o răzmeriță sau o criză dinastică.

Nu ! Categoric, nu ! Trebuia să își suporte calvarul. Imposibilitatea folosirii firescului gest al scărpinatului, în anumite clipe ale vieții, constituie unul din inconvenientele meseriei de rege. Dacă ar fi fost acum un simplu vagabond, oploșit pe sub vreun pod, s-ar fi scărpinat în voie. Uneori scărpinatul prilejuiește adevărate delicii. „Poate fi ceva mai încîntător decît o fecioară care-ți strecoară prin păr degetele diafane, scărpinîndu-ți tandru occiputul ?“ O nouă și aprigă înțepătură îl smulse

din visare, readucîndu-l la realitate. Suferea atît de cumplit, încît avea senzaţia că îi vine să explodeze.

Sigismund avea impresia că ceremonia audienţei dura de secole. Tirada ambasadorului bizantin, ca şi exortaţia legatului papal se desfăşurară haotic, într-o înşiruire de goluri şi de cuvinte ininteligibile. Înţelese totuşi că Bizanţul cerea un ajutor grabnic, că Suveranul Pontif îi încredinţa apărarea creştinătăţii. Sigismund ar fi preferat ca onoarea aceasta să fie încredinţată altor suverani.

Către sfîrşitul ceremoniei, mîncărimile se mai liniştiră. Puricele îsi făcuse probabil preaplinul burţii şi acum se odihnea, savurîndu-şi siesta, în vreo cută a rufăriei intime împărăteşti. Regele răsuflă uşurat şi acordă, în sfîrşit, mai multă atenţie iluştrilor solicitanţi. Le răspunse apoi cu bunăvoinţă. Interesele creştinătăţii îl preocupaseră întotdeauna. Nu organizase el cruciada care, din nefericire, se încheiase cu dezastrul de la Nicopole ? Evident, această înfrîngere sîngeroasă nu constituia un titlu de glorie. Dezastrul nu putea fi însă atribuit decît conducătorilor francezi. El, Sigismund, era gata să participe la o nouă cruciadă, cu condiţia ca şi alte capete încoronate să-şi dea contribuţia. Ungaria, făgădui el, va furniza cel mai numeros contingent de trupe.

În sinea lui se întrebă dacă o va face. Era animat de cele mai generoase intenţii. Dar condiţiile politice existente îl sileau să-şi păstreze trupele la îndemînă. Evenimentele din Sfîntul Imperiu Roman luaseră o întorsătură gravă. Fratele său, incapabilul Wenzel, pierduse tronul Germaniei, pe care se instalase în sunete de surle şi trompete uzurpatorul Ruprecht von Wittelsbach. Înlăturarea dinastiei de Luxemburg îl duruse foarte tare pe Sigismund, fiindcă şi el era un Luxemburg. Fusese ispitit la un moment dat să intervină cu toate trupele sale, spre a înclina balanţa în favoarea lui Wenzel. Îi oferise chiar sprijinul său, dar se răzgîndise între timp. Nu merita să se angajeze în luptă pentru a-şi salva fratele. Dacă împrejurările îi vor fi favorabile, el, Sigismund, se va instala mai tîrziu pe tronul Germaniei. Trebuia să îşi creeze mai întîi un grup puternic de partizani, acolo, în inima Sfîntului Imperiu. Pe unguri nu se putea bizui.

Îşi amintea cu amărăciune grelele condiţii în care ajunsese rege al Ungariei. Cînd Ludovic cel Mare, suveran al Ungariei şi al Poloniei, lipsit de o descendenţă masculină, dar tată a două fete, Maria şi Hedwiga, îl desemnase pe el, Sigismund, să fie soţul Mariei, moştenitoarea tronului, acceptase cu bucurie.

Era preferabil să devină suveranul Ungariei, un regat, ce-i drept, de mîna a doua, decît să rămînă posesorul unui apanaj oarecare în Germania, în calitatea sa de frate mai mic al lui Wenzel. Maria îl plăcuse fiindcă era falnic şi plin de eleganţă. Sigismund, deşi afecta modestia în ceea ce priveşte fizicul său, încerca lăuntric o legitimă vanitate faţă de solicitările amoroase ale fiicelor Evei. Şi pe el îl atrăgeau femeile, dar îi plăceau mai mult lectura, operele de artă, muzica. Tatăl său, împăratul Karl al IV-lea, îl apreciase pentru calităţile sale intelectuale.

Moartea lui Ludovic cel Mare, mai înainte de a se fi oficiat căsătoria dintre el, Sigismund, şi Maria, încurcase toate socotelile. Nobilii unguri nu doreau un rege cu sînge german. Nu-l dorea nici regina-mamă Elisabeta, care, după moartea soţului, Ludovic, se dedulcise a conduce ţara împreună cu favoritul şi amantul ei, nobilul şi chipeşul senior Nicolae de Gara. Nu-l doreau nici polonezii, care se rupseseră de Ungaria, alegînd-o regină pe Hedwiga. El, Sigismund, îşi dăduse seama de antipatia polonezilor cînd încercase să se apropie de Hedwiga, după ce înţelesese că o căsătorie cu Maria devenise imposibilă. Ca să scape de el, polonezii îşi măritaseră la repezeală regina cu slavonul Vladislav Jagello, mare duce al Lituaniei.

Numai Maria îi păstra o iubire nealterată de interesele meschine ale anturajului ei. Îi trimitea în taină scrisori de dragoste, în care îl numea „comoara sufletului meu" şi „lumina sfîntă a ochilor".

Tocmai cînd se resemnase a rămîne un simplu vasal al lui Wenzel, intervenise un vîrtej de evenimente, restabilind situaţia în favoarea sa. Puternica familie nobiliară Horvathyi se răsculase împotriva reginei-mame şi a favoritului ei. Războiul civil cuprinsese în scurt timp întreaga Ungarie. Regina-mamă apelase atunci la ajutorul mult hulitului Sigismund, recunoscîndu-i, în acelaşi timp, potrivit voinţei defunctului Ludovic, titlul de rege şi de soţ al Mariei. În ţară se instalase haosul. Luptele, asasinatele, capcanele, trădările se înşiruiau într-o sîngeroasă sarabandă. Bătălia de la Djacovar păruse a soluţiona criza. Regina-mamă, favoritul ei şi regina Maria căzuseră în captivitatea lui Paul de Horvathyi. Acesta chemase pe tronul Ungariei pe Charles d'Anjou, din ramura italiană a Angevinilor.

Atunci intervenise Sigismund, ca paladinul din poveste. În fruntea unei puternice armate năvălise în Ungaria şi, după cîteva bătălii crîncene, îi pusese la pămînt pe rebeli, eliberînd-o din temniţă pe devotata lui Maria. Cu acelaşi prilej aflase — cu

secretă satisfacţie — moartea reginei-mame, executată în închisoare, laolaltă cu favoritul ei.

Totul se încheiase ca în romanele în care forţele binelui învinge forţele răului. Devenit, în sfîrşit, rege al Ungariei, căsătorit cu Maria, care-l diviniza, părea destinat să-şi depene firul existenţei într-o ambianţă de pace şi de bucurii.

Primejdia turcească, opoziţia surdă a nobilimii ungare, apoi moartea neaşteptată şi prematură a reginei Maria, intervenită în urma unei căderi de pe cal, îi sugrumaseră fericirea. Dispariţia gingaşei fiinţe pe care o iubise cu adevărat nu numai că îi lăsase un foc în suflet, dar rupsese şi legătura ce-i legitima stăpînirea asupra Ungariei.

Rămăsese un izolat în mijlocul unor curteni care-l acceptau ca pe o penibilă necesitate. Spre a restabili o legătură durabilă cu ţara, făcuse un pas socotit, la vremea lui, înţelept. Acum îl regreta din adîncul sufletului. Se însurase cu o unguroaică nu numai fascinant de frumoasă, dar şi coborîtoare dintr-o familie cu autentic sînge albastru, Barbara de Cyllyi.

Primele săptămîni după nuntă se scurseseră într-o beţie a simţurilor. În ciuda vîrstei ei — nu avea decît 16 ani — Barbara era de o senzualitate dezlănţuită. „Eşti o curtezană înnăscută", îi spunea el în glumă, fermecat de comorile acelui trup superb, care i se dăruia cu fervoare impudică.

Într-o dimineaţă, tristă şi nefastă dimineaţă, găsise pe masa lui de lucru, printre documentele supuse spre semnare, un mesaj care făcuse să i se urce sîngele în cap şi să i se împlînte în coşul pieptului cuţitul îndoielii. „Regina Barbara te înşală în văzul lumii, sire. Cum de eşti atît de orb şi nu vezi ? Iubirea ţi-a întunecat într-atît raţiunea încît suporţi cu seninătate podoaba cornoasă de pe frunte ? Trezeşte-te, sire ! Nu mai îngădui să fii de rîsul supuşilor ! Trezeşte-te !"

Sigismund avusese atunci senzaţia că i se scufundă pămîntul sub picioare. În primele clipe voise să cheme pe toţi secretarii şi consilierii care aveau acces în cabinetul său de lucru şi să-i supună unui aspru interogatoriu. Fusese tentat chiar să ordone deschiderea unei anchete în văzul şi în auzul lumii. Apoi se răzgîndise. Scandalul stîrnit l-ar fi împroşcat cu noroi şi pe el, iar reputaţia reginei s-ar fi dus definitiv de rîpă.

Neobservat de nimeni, luase mesajul şi îl aruncase în cămin, urmărindu-l cu privirea pînă ce focul îl consumase. Îşi zisese că este mai cuminte să facă o anchetă personală. Poate că totul se reducea la o farsă, la o glumă proastă. De la aceşti necioplţi nobili maghiari se putea aştepta la orice.

Evitase o confruntare imediată. Din lașitate sau din teama de a nu o pierde pe Barbara. Se gîndise poate și la consecințele care ar decurge dacă ar repudia-o. Familia de Cyllyi era puternică și avea aliați numeroși. Îndepărt nd-o pe Barbara, și-ar crea dușmani în însăși tabăra care-l susținea. Ar risca să-și piardă tronul, poate și viața. Pilda reginei-mame și a amantului ei uciși în temniță era grăitoare. Pe de altă parte, nu se cuvenea a se lăsa batjocorit, călcat în picioare de însăși femeia idolatrizată... Căci acesta era adevărul. O idolatriza ! Aștepta îmbrățișările ei neînfrînate așa cum însetatul așteaptă apa și înfometatul pîinea.

Trimișii Papei și ai Bizanțului îi vorbeau de Constantinopole, în vreme ce gîndurile lui răvășite se învîrtejeau în jurul unui singur și chinuitor subiect : Barbara !...

De ce nu se adresau ambasadorii aceștia regelui Poloniei, care nu găsise altceva mai bun de făcut decît să smulgă Galiția din trupul Ungariei, frămîntată în acea epocă de tulburări interne ? De ce nu se adresau cavalerilor teutoni, a căror menire, declarată cu atîta emfază, era creștinarea popoarelor păgîne ?

Cereau ajutorul Ungariei și al Țării Românești ! Gîndul lui Sigismund zbură, prin asociație de idei, la Mircea-Voievod. Îl stima pe omul acesta viteaz. Încercase să și-l apropie, să și-l facă prieten. Dar nobilii săi sfetnici nu concepeau să vadă în Valahia o aliată. După ce se instalaseră cu forța în Transilvania, supunînd pe autohtonii coborîtori din daci, ungurii voiau să-și întindă stăpînirea și asupra Valahiei și a Moldovei. Era firesc ca în aceste condiții Mircea să caute alianța Poloniei.

Cîteodată, lui Sigismund i se făcea scîrbă. Scîrbă de tronul ungar, pe care-l ocupa fără a-și fi atras simpatia supușilor, scîrbă de Barbara, care îl dezonora culcîndu-se cu cine știe ce filfizon, scîrbă de oamenii meschini și ingrați, care nu-și dădeau seama de sacrificiile făcute de el pentru a reda coroanei Sfîntului Ștefan strălucirea demult pierdută.

După încheierea audienței solemne, se înapoie în apartamentul său. Se dezbrăcă de veșmintele de ceremonie, își puse un halat de casă și se întinse pe pat, spre a se odihni înainte de banchetul ce urma să aibă loc după lăsatul serii. Se așeză pe pîntece — poziția lui preferată — își adînci obrazul în pernă și încercă să ațipească.

Se abținuse să facă o vizită Barbarei, în apartamentul ei din celălalt capăt al palatului. „Aici mi-am creat o oază de liniște, îi spusese Barbara. Detest agitația din jurul tău. Poate

că, fără să-mi dau seama, sînt geloasă pe curtenii care se învîrtesc în preajma ta ca fluturii atraşi de lumină, adăugase cu cochetărie. Poate că sînt geloasă pe doamnele de onoare. M-ar durea să văd că îţi pleci ochii asupra lor. Aici, în apartamentul acesta izolat, ne vom afla numai noi doi, ca într-un cuib de dragoste."

Vorbele acestea îi păruseră atunci mai încîntătoare decît un poem de Petrarca. Acum le socotea vulgare. Se lăsase amăgit de o adolescentă cu chip angelic şi cu suflet de diavoliţă.

Îşi vîrî mîinile sub pernă, căutînd răcoarea plăcută de acolo. Obicei păstrat încă din copilărie. Deodată inima începu să-i bată cu putere. Degetele-i atinseseră marginea zgrunţuroasă a unui pergament. Îl smulse de sub pernă, îl duse în preajma lumînării de ceară care ardea pe un *cassone* aşezat lîngă căpătîiul patului şi îl citi cu înfrigurare :

„Cînd ai să te smulgi din ruşinea în care te complaci ? Cînd ai s-o pedepseşti pe femeia ta, care trăieşte în păcat ? Sau poate turpitudinea ei nu te tulbură ? Îţi place să porţi coarne ? Dacă Boccaccio ar mai fi trăit, ţi-ar fi imortalizat complezenţa faţă de stricăciunea femeii tale într-una din nuvelele lui. Din fericire pentru tine, a murit. Nu te temi însă că se vor găsi rapsozi să-ţi zugrăvească în slove nimicnicia ? Trezeşte-te, Sigismund !"

O sudoare rece i se aşternuse pe tîmplele care-i zvîcneau, ca şi cînd l-ar fi lovit în cap nişte ciocane.

Începu să se învîrtească furios prin cameră. Cine cuteza să-i strecoare mesajele acestea infame ? Vreo doamnă de la Curte, pe care-o onorase, poftind-o în patul său, dornică să se răzbune pe Barbara ? Vreo slugă nevrednică, plătită de duşmani ? Vreun prieten adevărat, întristat de tragedia lui conjugală ?

Încercă să reconstituie întîmplări susceptibile să arunce o oarecare lumină asupra presupusei culpabilităţi a Barbarei. Îşi aminti că Barbara nu participa la ceremonii, la banchete, la marile vînători, fiindcă — pretindea ea — o oboseau. Îi acceptase motivele pentru că o socotea încă o adolescentă răsfăţată. Dar pretexele ei păreau să ascundă dorinţa de a se elibera din cînd în cînd de prezenţa unui bărbat care nu juca decît rolul de paravan al unor relaţii adultere.

Era îndurerat. În timp ce el se agita, cheltuindu-şi timpul şi energia în frămîntări domestice, Mircea-Voievod, acest conducător al unei ţări minuscule, repurtase izbînzi pe care principii creştini coalizaţi nu fuseseră în stare să le obţină.

Mircea încheiase ultimul an al secolului al XIV-lea respingînd invazia unor trupe turceşti şi inaugurase primul an al secolului următor nimicind un corp expediţionar otoman alcătuit din şaizeci de mii de oameni, care se înapoiau încărcaţi de pradă după o incursiune fulger în Ungaria. Agenţii diplomatici ai Veneţiei făcuseră mare publicitate acestui strălucit episod. Geloşi pe gloria lui Vodă Mircea, cronicarii maghiari îl trecuseră sub tăcere.

Sigismund socotea că aliatul său valah îi dăduse o lecţie. Va răspunde deci apelului Papei şi al lui Manuel al II-lea punînd, împreună cu Mircea, temeiul unei noi cruciade, spre a elibera Balcanii de sub călcîiul musulman şi spre a-i arunca pe turci înapoi, în străfundurile Asiei, acolo de unde veniseră.

Apoi gîndul îi fugi iarăşi la Barbara. Dacă el va pleca la război, o va lăsa singură, pradă tentaţiilor. Închipuirea lui zămisli o scenă exasperantă. Barbara, înnebunită de luxură, se dăruia unui tînăr cu chip pierdut în ceaţă, dar cu un corp superb. Şi ea şi partenerul ei de desfrîu erau despuiaţi, ca Adam şi Eva înaintea săvîrşirii păcatului ancestral. Perspectiva aceasta îi răsturnă toate hotărîrile generoase de mai înainte.

„Ducă-se dracului Papa ! Ducă-se dracului Bizanţul ! N-am să renunţ la Barbara pentru o nenorocită de expediţie militară împotriva lui Baiazid. În noaptea asta n-am să particip la banchet. Mă va reprezenta contele de Szent-Györgyi. Cred că cel mai nimerit lucru e să am o explicaţie cu Barbara. Dar dacă în acest chip creez o situaţie fără ieşire ? Oh, Doamne, învaţă-mă ce să fac ! Învaţă-mă !“

Îşi îngropă capul în mîini şi izbucni în plîns. Corpul îi era zguduit de suspine amarnice : „Barbara ! Barbara ! Barbara !“...

Trist, Manuel se plimba pe malurile Senei. Se uita la apele cenuşii ale bătrînului fluviu, care-i aminteau prin ricoşeu apele albastre ale Bosforului. Văzută de sus, de la fereastra apartamentului său din palatul Louvre. Sena era redusă la proporţii meschine. Bosforul, privit de pe înălţimile Blachernelor, păstra o splendoare imperială.

Dar comparaţiile acestea estetice îl preocupau mai puţin decît gravele probleme în legătură cu apărarea Bizanţului. Colindase Europa in lung şi in lat, îşi prelungise şederea la Paris, în speranţa că va reuşi să facă ceva pentru ţara lui. Dar pentru lumea occidentală Bizanţul părea să se afle la celălalt capăt al lumii. Oamenii de toate rangurile erau absorbiţi de propriile lor griji, care lăsau în umbră nenorocirile constantinopolitanilor. Pînă şi el, autocratorul Manuel, de cînd se afla la Paris, începuse să vadă cu alţi ochi şirul de dezastre din îndepărtata sa patrie. Evenimentele desfăşurate în Franţa şi în ţările învecinate îl captivaseră şi pe el prin amploarea şi gravitatea lor.

Manuel întîrziase în capitala Franţei şi din alte motive. Cei care nu-l cunoşteau îndeajuns ar fi putut să-l acuze de laşitate. În realitate, încerca o criză lăuntrică. Nu mai era în stare să asiste de aproape la lunga agonie a Bizanţului. Fiindcă nu se mai afla în miezul intrigilor care frămîntau societatea bizantină, analiza evenimentele la rece, eliberat de pasiuni şi prejudecăţi. La Constantinopole i se intîmplase nu o dată să se lase contaminat de acele frenezii bolnăvicioase ce puneau în fierbere periodic întreaga lume constantinopolitană. O agitaţie febrilă, neputincioasă, evocînd zvîrcolelile dezordonate ale unui ins gata să se înece.

Aici, la Paris, privea cu alţi ochi şi unirea catolicismului cu ortodoxismul, chestiune atît de controversată pe ţărmurile Propontidei. Era destul de lucid spre a-şi da seama că divergenţele iscate dintr-o interpretare deosebită în ceea ce priveşte pîinea folosită la împărtăşanie — să fie nedospită, afirmau cu intransigenţă catolicii, să fie dospită, susţineau cu egală încăpăţînare ortodocşii — erau lipsite de importanţă reală şi că, pentru salvarea imperiului, ortodocşii habotnici ar fi putut ceda din pretenţiile lor, spre a se ajunge la un compromis cu Papa. Dacă el, Manuel, ar accepta printr-un act de autoritate supremaţia religioasă a Romei, ortodocşii fanatici ar declanşa o răscoală sîngeroasă.

Manuel înţelegea că se afla în faţa unor piedici de neînvins. S-ar fi zis că Dumnezeu se coalizase cu turcii spre a nimici Constantinopolele.

Cînd se plimba pe malurile Senei şi lăsa privirile să-i rătăcească pe suprafaţa netedă a apelor, gîndurile i se mai limpezeau, o înseninare binevenită cobora temporar asupra lui.

De cînd se afla la Paris, găsise chiar acea linişte atît de necesară procesului de creaţie al oamenilor de litere. Compusese o „Descriere a primăverii, aşa cum este ea redată pe o

tapiserie din palatul Louvre", mult lăudată de poeţii de la Curte, care-i relevaseră fantezia şi graţia. Terminase şi „Apologia împotriva Islamului", începută cu cîţiva ani în urmă la Constantinopole. Dacă mai adăuga şi bogata corespondenţă purtată cu diverşi principi şi capete încoronate, putea afirma cu mîndrie că nu rămăsese inactiv.

Făcuse şi cîteva vizite la Sorbonne. Îşi delecta spiritul, întreţinîndu-se cu savanţi şi cu poeţi. Spre a lăsa o mărturie tangibilă asupra şederii sale la Paris, dăruise monastirii Saint-Denis un manuscris împodobit cu miniaturi executate de Dyonisos Aeropagitos.

În cursul plimbărilor lui solitare — care-i contrariau pînă la exasperare anturajul — colinda străzile oraşului, căutindu-le mai ales pe cele puţin umblate. Îmbrăcat în veşminte simple, de burghez, spre a nu atrage atenţia pungaşilor, nu se sfia să intre prin taverne, să se aşeze la cîte-o masă şi să lege conversaţii cu localnicii. Avusese şi cîteva aventuri sentimentale cu doamne din înalta nobilime. Era un bărbat atît de frumos, de falnic, încît sultanul Baiazid, văzîndu-i un portret, ar fi exclamat cu admiraţie, dar şi cu o umbră de gelozie : „Chiar dacă n-ai şti că poartă coroană imperială, ai spune că este împărat".

Cîteodată Manuel se simţea apăsat de un simţămînt de vinovăţie. Era nepermis să petreacă, să scrie, să facă dragoste, în vreme ce Constantinopolele abia îşi trăgea sufletul. Lua hotărîrea să se înapoieze fără întîrziere în patrie. Apoi se răzgîndea. Îşi găsea chiar scuze. Pe malurile Senei putea trage mai bine sforile în serviciul Bizanţului. Poate că pretextul era ieftin, îşi spunea cu tristeţe. Poate că îi era frică să se înapoieze la Constantinopole.

Se afla de un an şi mai bine la Paris, cînd primi o veste alarmantă de la nepotul şi locţiitorul său, Ioannos al VII-lea. Baiazid asediase Constantinopolele. Închipuindu-şi că în absenţa lui Manuel va putea smulge mai uşor o capitulare a romeilor, trimisese lui Ioannos o somaţie. Dacă oraşul nu va fi predat imediat otomanilor, va fi cucerit pe calea armelor, iar populaţia civilă va suferi consecinţele.

Padişahul se bizuise pe un întreg complex de împrejurări pe care le socotea favorabile lui. Forţele defensive bizantine erau neîndestulătoare şi în orice caz disproporţionate cu imensele lui resurse militare. Pe de altă parte, îl cunoştea pe Ioannos încă de pe vremea cînd acesta trăia la Adrianopole în calitate de zălog. Pe atunci, tînărul vlăstar imperial se făcuse remarcat

printr-o viaţă dezordonată, prin cheltuieli nesăbuite şi încurcături sentimentale, dar mai ales printr-o supunere fără cîrtire faţă de poruncile sultanului. Spre surprinderea şi mînia lui Baiazid, Ioannos nu numai că nu se lăsase intimidat de ultimatumul primit, dar îi dăduse un răspuns plin de îndrăzneală. „Te previn, Mărite Doamne, că, în pofida tuturor primejdiilor, îmi voi îndeplini pînă la capăt datoria. Apărătorii Constantinopolelui sînt puţini la număr, dar au încredere în Dumnezeu şi în Sfînta Fecioară, care le vor înarma braţul spre a doborî pe duşmanii Crucii, oricît ar fi aceştia de mulţi şi de puternici. Tu, Mărite Doamne, eşti liber să-ţi alegi calea pe care o vei socoti mai bună. Te asigur însă că oraşul nu va capitula, oricît de grave ar fi consecinţele."

Manuel citi şi reciti mesajul nepotului. Plînse cu lacrimi fierbinţi destinul tragic al imperiului. Nu-i rămînea decît să se înapoieze fără zăbavă la Constantinopole, să ia comanda trupelor şi să moară apărînd capitala şi tronul.

Ordonă curtenilor şi slujitorilor lui să se pregătească de drum. Făcu apoi o vizită la palatul Saint-Pol, spre a-şi lua rămas bun de la regele Charles.

Spre nedumerirea lui, suveranul Franţei îl primi cu braţele deschise şi cu o expresie de mare bucurie întipărită pe chip.

— Sire, Dumnezeu s-a milostivit şi a acoperit cu aripa sa proteguitoare capitala imperiului Măriei Tale.

Manuel îi aruncă o privire întrebătoare.

— N-ai aflat ? exclamă Charles. Chiar acum am primit vestea. Timur Lenk, împăratul mongolilor, a atacat hotarele răsăritene ale Imperiului Otoman. Baiazid a renunţat la asediul Constantinopolelui. Am de gînd să trimit lui Timur o ambasadă şi să-i propun încheierea unui tratat de alianţă îndreptat împotriva turcilor. Providenţa i-a învrăjbit pe mongoli şi pe otomani. Ce spui de acest miracol ?

Cei doi suverani se îmbrăţişară.

— Îţi mulţumesc pentru veste, Majestate, îi spuse Manuel, profund emoţionat. Plec imediat la Constantinopole.

— Firește, te înţeleg.

— Regret că va trebui să părăsesc Parisul, să mă despart de Măria-Ta. Am petrecut aici clipe de neuitat.

Manuel se înapoie la Louvre într-o stare de exaltare uşor de înţeles. Aici îl aştepta un mesager trimis de nepotul său. Ioannos îi relata cu bucurie extraordinara răsturnare de situa-

ție. „Constantinopolele este salvat, Sire. Poporul te așteaptă spre a sărbători laolaltă cu Măria-Ta minunea dumnezeiască."

Manuel își șterse lacrimile de fericire ce-i impăienjeneau ochii. Acum se putea întoarce acasă.

•

Timur Lenk își opri calul cu o smucitură bruscă a dîrlogilor, se ridică în scări și, de pe înălțimea aceea acoperită cu vegetație săracă, privi îndelung puzderia de focuri care ardeau în tabăra turcească. Emirii săi, blindați cu platoșe de fier, zale și căști care le protejau urechile și ceafa, stăteau neclintiți pe caii lor mărunți și vioi. O pasăre de noapte străbătu văzduhul, țipînd lugubru. Vaietele ei se pierdură dincolo de avanposturile musulmane.

— Cucuvaia zboară spre Baiazid. Îi cîntă a jale, rosti Timur Lenk, abia mișcîndu-și buzele subțiri, decolorate, ca niște viermi de pămînt. Mîine în zori un milion de oameni se vor bate. Pămîntul și iarba se vor înroși de sînge. Sîngele dușmanului va mînji și armurile noastre. Numai cerul va rămîne albastru și senin, spre a sărbători victoria lui Timur Lenk, purtătorul de sabie al lui Allah împotriva necredinciosului Baiazid.

Focurile din tabăra turcească sclipeau ca niște rubine încrustate într-o diademă de întuneric. Dincolo de zare scăpărau diamantele stelelor, aninate de culmile văzduhului.

— Stelele sînt mai multe decît focurile turcilor, adăugă Timur Lenk cu voce joasă, asemenea unui murmur. Chiar dacă ar fi fost mai puține, tot n-aș fi șovăit să mă războiesc cu cîinele ăsta, care și-a uitat credința strămoșească.

Silueta lui dreaptă se profila pe fundalul luminos al cerului și al focurilor rubinii.

— Ce spui, Altân ? întrebă Timur Lenk, întorcîndu-și privirile spre un bărbat scund, cu barbă sură și ochi bridați, de mongol.

Altân era un *ulema* respectat pentru vastele-i cunoștințe teologice. Nimeni nu-l întrecea în interpretarea celor mai obscure texte religioase. Omul acesta, capabil să recite cu ochii închiși întreg *Coranul*, nu se grăbi să răspundă. Știa că stăpînul său era iute la mînie și că un cuvînt care nu i-ar fi plă-

cut atrăgea cumplite consecinţe. Altân mai ştia că Timur Lenk se năpustise asupra Imperiului Otoman sub pretextul executării unei misiuni sfinte : pedepsirea musulmanilor degeneraţi, ce ajunseseră să dirijeze destinele Asiei Mici. Aceeaşi misiune o invocase şi cînd trecuse ca un tăvălug peste Persia, peste India, peste Mesopotamia, lăsind în urmă numai ruine, dezolare şi moarte. Altân îi reproşa în tăcere stăpînului său că aceste expediţii nu făceau decît să slăbească forţa combativă a Islamului, care avea nevoie de energii intacte, spre a pune la pămînt popoarele creştine din Europa.

Altân plecă fruntea în semn de omagiu.

— Allah şi Mohamed, profetul său, îţi călăuzesc paşii, Măria-Ta. Ceea ce trebuie să se întîmple se întîmplă.

— Ai dreptate, Altân. Eu sînt mîna destinului.

Timur Lenk se uită iarăşi la multitudinea de focuri.

— Mîine noapte, tabăra turcească are să fie bîntuită numai de corbi şi de jefuitori de cadavre.

Dădu pinteni calului şi, urmat de Statul-Major, făcu drumul întors, îndreptîndu-se spre cortul său de mătase care-l aştepta în mijlocul taberei. Mergea la pas, uitîndu-se gînditor la soldaţii care dormeau în prejma armelor făcute piramidă şi a focurilor întreţinute de cîte o santinelă ce veghea cu rîndul. Chipurile destinse ale luptătorilor ce se odihneau înaintea marii bătălii din dimineaţa următoare îl făcură să zîmbească.

— I-am iubit întotdeauna pe soldaţi, vorbi emirilor. I-am iubit chiar şi pe aceia care luptau împotriva mea. Le datorăm toată recunoştinţa acestor oameni ce-şi sacrifică o viaţă fericită şi de lungă durată, mulţumindu-se cu cîteva bunuri pieritoare. Ostaşii aceştia, de sub ochii voştri, sînt gata să jertfească totul pentru a-mi făuri o glorie ce va supravieţui veacurilor. Chiar şi soldatul care rămîne credincios stăpînului său are dreptul la stima şi la prietenia mea. Pe duşmanul înrolat în timp de pace sub steagurile mele l-am răsplătit după merit, făcîndu-i loc printre credincioşii mei. Dar pe soldatul care în viltoarea luptei şi-a părăsit generalul spre a veni la mine l-am socotit cel mai nemernic dintre oameni. În timpul războiului ce-am purtat împotriva lui Toktamiş-Khan, unii dintre emirii săi mi-au făcut în scris propunerea de a-şi pune serviciile la dispoziţia mea. Săvîrşeau o perfidie împotriva principelui lor, deşi acesta era şi duşmanul meu. Am fost atunci cuprins de indignare. Mi-am zis în sinea mea : „După cum l-au trădat pe stăpînul lor, aşa mă vor trăda şi pe mine". În loc de răspuns, i-am blestemat..

Luna arginta şi trupurile soldaţilor adormiţi, şi armele lor, şi caii adunaţi în parcuri, şi iarba rară, aproape arsă de arşiţa din timpul zilei, şi pămîntul pietros, sterp.

Ajuns în faţa marelui său cort, Timur Lenk sări de pe cal, în vreme ce slujitorii dădură la o parte draperiile grele de mătase de la intrare. Înăuntru il aştepta o cină frugală, puţin deosebită de mîncarea soldaţilor. Făclii aprinse luminau interiorul înfrumuseţat de minunate covoare orientale, cu culori pastelate, odihnitoare. Cîteva obiecte de artă de mare preţ erau orînduite pe măsuţele joase. Patul împăratului, adăpostit după o draperie de brocart bizantină, era pregătit pentru noapte.

— Firuz, porunci Timur Lenk primului său aghiotant, să vină la mine Ceref ed Din. Să-şi ia cu el şi manuscrisele.

— Îndată, Măria-Ta.

Aghiotantul alergă să execute porunca.

Timur făcu semn emirului Şammelic să-l urmeze în cort. Ceilalţi generali se ploconiră, apoi se retraseră tăcuţi. Împăratul se aşeză pe o sofa joasă, încrucişîndu-şi picioarele sub el.

— Ia loc, Şammelic.

Emirul, unul dintre cei mai valoroşi şi în acelaşi timp cei mai apropiaţi sfetnici ai lui Timur, se aşeză pe un covor întins direct pe pămînt.

— Te frămîntă gîndurile, Şammelic, zîmbi împăratul.

Luă dintr-o cupă de argint o stafidă, pe care începu s-o morfolească fără grabă.

— Şi ţie ţi-e teamă de Baiazid ?

Emirul îşi bombă pieptul.

— În lumea asta nu mi-e frică decît de Măria-Ta şi de Allah.

Timur îşi filtră privirile printre genele-i rare.

— Îl pui pe Allah în rangul doi ?

— Măria-Ta poate ordona să mi se taie capul aici, pe loc. Allah, fie numele său în veci slăvit, mă va judeca după moarte. Se va mai scurge ceva timp pînă atunci.

Timur rîse. Îi plăceau glumele lui Şammelic, singurul emir ce-şi îngăduia să-i mai descreţească fruntea rostind vorbe de duh. Expresia de veselie se topi treptat. Fruntea i se încreţi din nou.

— Atunci de ce eşti îngrijorat ?

— Nu sînt îngrijorat. Cîntăresc sorţii lui Baiazid în bătălia care se va încinge mîine.

— Crezi că are sorţi de izbîndă ? Am zdrobit rezistenţa persanilor, i-am pedepsit pe tătarii Hoardei Albe, i-am călcat

în picioare pe indieni, iar pe sirieni i-am făcut una cu pămîntul. Asta nu-ţi spune nimic ? De ce se tem generalii mei ? Căci se tem. O simt. Şi simţurile mele nu mă înşală, Şammelic.

Emirul clătină îndoielnic capul.

— Hai, vorbeşte ! îl zori Timur. De la cine vrei să aflu adevărul dacă nu din gura ta ?

— Persanii nu mai sînt decît nişte umbre ale războinicilor vajnici de odinioară. I-au moleşit huzurul, civilizaţia lor ajunsă pe culmile rafinamentului. Tătarii erau de acelaşi neam cu noi. Le cunoşteam metodele de luptă, slăbiciunile. Hinduşii de azi sînt doar coborîtorii decăzuţi ai unei lumi care a cunoscut cu milenii în urmă o strălucire inegalată. O strălucire însă care s-a stins.

— Dar sirienii ? Ce ai de spus de sirieni ?

— Pe sirieni nu-i trăgea inima să lupte. Ştiau că apără interesele sultanului din Cairo, cu care, între noi fie vorba, nu au nimic comun.

Timur rîse sarcastic. Nu-l încînta raţionamentul emirului, dar îl urmărea fără să dea semne de iritare. La un moment dat nu se mai putu totuşi abţine.

— După cum vorbeşti tu, Şammelic, s-ar putea trage concluzia că meritele noastre de pînă acum sînt relative.

Emirul îşi dădu seama că se plasase imprudent pe muchie de cuţit.

— Meritele Măriei-Tale sînt foarte mari, fiindcă ai izbutit să-ţi croieşti cu tăiuşul săbiei un imperiu cu nimic mai prejos de al marelui Gengis-Khan. Totdeauna ai răspîndit cuvîntul lui Allah, învăţăturile lui, curăţate de orice erezii, pînă în cele mai îndepărtate colţuri ale Asiei.

— Gengis-Khan şi-a impus stăpînirea, Şammelic, şi asupra Chinei. Eu n-am ajuns încă acolo. Şi asta mă roade, fiindcă timpul trece. Iar anii nu se mai întorc.

— Eşti încă tînăr, Doamne.

— Am cincizeci şi şase de ani, Şammelic. La vîrsta asta, oamenii care nu au apucat încă să moară îşi odihnesc oasele şi meditează asupra lungii călători pe care o vor întreprinde în imperiul întunericului.

— Măria-Ta vei fi tînăr şi la şaptezeci de ani. Nu eşti făurit din aceeaşi plămadă cu noi, muritorii de rînd.

Timur se încruntă.

— De ce vrei să mă măgulești, Şammelic ? Ştii bine că nu îmi plac linguşitorii.

În sinea lui îi dădea însă dreptate. Știa că Allah îl alesese spre a-i încredința o misiune unică. Pentru a-i da posibilitatea să o îndeplinească, îl înzestrase cu însușiri refuzate celorlalți oameni. În primul rînd îi dăruise geniul, astfel încît să poată făuri planuri grandioase, care altora ar fi părut de neconceput. Apoi îi dăruise tenacitatea, vitejia și talentul de conducător, calități indispensabile unui făuritor de imperiu universal.

— Și atunci de ce se tem? repetă întrebarea. De ce? De ce?

— Turcii nu sînt un popor de importanță secundară.

— Perfect. Victoria noastră va fi cu atît mai strălucită.

— Baiazid și părintele său, Orkhan, au băgat spaima în întreaga Europă. Orkhan a cîștigat treizeci și șapte de bătălii, smulgînd Imperiului Bizantin cele mai frumoase provincii. Iar Baiazid a nimicit la Nicopole coaliția celor mai puternici principi din Occident. Ce să mai spunem despre marșurile lui triumfale în Balcani și în Asia Mică! N-a pierdut o singură bătălie.

Timur scuipă stafida aproape de picioarele emirului, care tresări, îngălbenindu-se ușor.

— Eu am pierdut vreo bătălie, Șammelic? Emirii mei au uitat că i-am dus din victorie în victorie, că i-am acoperit cu aur, că le-am oferit satisfacții pe care puțini oameni pe pămîntul ăsta le-au gustat vreodată?

Interlocutorul își plecă fruntea în semn de omagiu.

— N-au uitat, Prea Mărite Doamne! De aceea te-au și urmat cu credință.

— Dar acum murmură!

— Nu murmură, Măria-Ta. Se frămîntă. Dar lasă-i să se frămînte! Să nu ia nimic în glumă. Mîine, cînd se vor avînta în luptă, să știe că au de a face cu un adversar puternic. Să-și calculeze loviturile ca și jucătorii de șah, care știu dinainte ce mișcări vor face, fiindcă le-au gîndit cu încordare și le execută fără să șovăie...

Timur se ridică în picioare, urmat de Șammelic.

— Poate că ai dreptate, emirule. Acum pleacă să te odihnești. Mîine vei avea nevoie de toate forțele tale.

Șammelic ieși de-a-ndaratelea, înclinîndu-se la fiecare pas.

Îndată ce rămase singur, Timur își chemă servitorii, care-i scoaseră armura și echipamentul de luptă, îmbrăcîndu-l cu un caftan de mătase grea, lucioasă ca oțelul lustruit. Un paj îi anunță sosirea lui Ceref ed Din.

— Să intre, zise Timur, așezîndu-se iarăși pe sofa.

Nici nu se atinse de cină. De cînd vîrsta începuse să-i aştearnă pe umeri ani tot mai grei, îl părăsise şi pofta de mîncare. Preţuia mai mult plăcerile spiritului decît ale trupului. Cîteodată avea senzaţia, confuză la început, apoi tot mai pregnant reliefată, că se desprindea de carapacea de ţărînă în care îi era întemniţat sufletul şi că se avînta pe aripi nevăzute spre culmi celeste. Medicul său personal, un persan din Ispahan, îi furniza nişte droguri cu proprietăţi miraculoase. În acele momente de euforie, el, Timur, uita de oboseală, uita că îl împovărează bătrîneţea, uita de grijile politice, de complicaţiile din sînul propriei sale dinastii... Uita tot ce este urît şi rău... Culmile văzduhului i se deschideau atunci primitoare, revărsînd asupra lui evantaie de culori vii ca nişte mirifice cozi de păun. Gloria dumnezeirii îi devenea acesibilă. Spiritul său se înfrăţea cu spiritul universal, care dirija nu numai destinele fiecărui popor, fiecărui individ, fie el cerşetor sau rege, ci şi pe ale celor mai plăpînde şi neînsemnate gîze...

Intrarea lui Ceref ed Din îi tulbură reveria. Noul-venit avea înfăţişarea tipică a cărturarului care şi-a închinat existenţa cercetării bibliotecilor şi căutării neobosite a adevărului. Era îmbrăcat într-un caftan galben de o simplitate ascetică. Turbanul îi prelungea parcă fruntea înaltă. Ceref ed Din îngenunche în faţa lui Timur.

— Sărut pulpana Măriei-Tale, Doamne.

— Ridică-te, istoricule! îl pofti cu bunătate Timur. În noaptea asta va trebui să-mi ţii de urît. De la o vreme dorm foarte puţin.

— Supuşii Măriei-Tale trebuie să fie fericiţi, fiindcă orele pe care le smulgi somnului le dedici bunului mers al împărăţiei.

Timur îşi strînse caftanul de mătase în jurul trupului, care, odată cu trecerea anilor, începuse să se usuce, aşa cum se usucă arborii bătrîni. Încetul cu încetul.

— Să-mi citeşti, istoricule, cîteva pagini despre ultima mea bătălie cu Toktamiş. Vreau să mai aud o dată povestea acelei victorii pe care cerul a dăruit-o celor mai vrednici fii ai săi... Stai acolo, lingă făclia aceea, căci are să-ţi lumineze mai bine paginile... Şi să începi cu pasajul în care ai descris şarja comandată de Mirza Mohamed.

Timur avea o memorie prodigioasă. Cunoştea pe dinafară textul pe care avea să i-l citească Ceref ed Din. Dar îi plăcea să-l asculte debitat de istoricul acesta bătrîn şi înţelept, cu glas molcom şi atît de odihnitor.

— „Şi atunci, preaviteazul Mirza Mohamed-Sultan, cel de-al doilea fiu al preamăritului şi invincibilului nostru stăpîn, a ridicat sabia, dînd semnalul atacului. Cei patruzeci de mii de călăreţi de sub comanda sa au scos din piepturile lor oţelite un strigăt de luptă şi, invocînd numele lui Allah, au înfipt pintenii în pîntecele cailor. Escadroanele s-au urnit, făcînd să duduie pămîntul sub grindina copitelor"...

Dar Timur Lenk nu mai auzea glasul lectorului. Puhoiul năvalnic al gîndurilor acoperise debitul verbal al venerabilului cărturar. Cu ochii minţii vedea aievea şarja aceea potopitoare, care se înfipsese ca un gigantic pinten în zidul alcătuit din cei două sute de mii de ostaşi ai lui Toktamiş. Şi atunci unii emiri cîrtiseră împotriva acestei campanii, purtată la cîteva mii de kilometri departe de Transoxiana natală. Dar imamul Seid Berké, coborîtor din profetul Mahomed, ceruse tuturor celor de faţă să-i de ascultare. După ce recitise primul capitol din *Coran*, spre a se înarma cu inspiraţia profetică, îngenunchease şi ridicase de jos un pumn de ţărînă. Murmurase cîteva cuvinte neînţelese, apoi aruncase ţărîna în direcţia oştirilor vrăjmaşe. „Fie ca acest pămînt să înnegrească faţa duşmanilor tăi, Prea-Mărite Doamne! i se adresase Seid Berké. Mergi într-acolo unde vei socoti că este mai bine! Victoria va fi a ta!" Bătălia durase trei zile încheiate. Copitele cailor avîntaţi în şarje năvalnice ridicau trombe de praf care aşterneau imense perdele cenuşii peste obrazul soarelui, întunecîndu-i strălucirea. Scînteierile săbiilor mînuite cu furie, urletele încrîncenate ale luptătorilor, zgomotul iataganelor, al buzduganelor, al lănciilor lovite de platoşe şi de scuturi se împleteau într-o măreaţă simfonie a morţii. Bătălia se încheiase cu măcelărirea Hoardei Albe. Puţinii supravieţuitori fugiseră în miez de noapte, pierzîndu-se în imensele păduri ale Rusiei. Cîmpul de bătălie se transformase într-o mare de leşuri. Zile întregi mongolii lui Timur prădaseră tabăra părăsită a lui Toktamiş şi cadavrele tătarilor duşmani. Nu plecaseră de-acolo decît după ce stîrvurile intrate în putrefacţie ajunseseră să infecteze atît de cumplit aerul, încît îl făcuseră irespirabil. Timur îşi dusese oamenii pe Volga, şi acolo unde se ridica mîndru oraşul de reşedinţă al imperiului lui Djotei, fiul lui Gengis-Khan, urcase treptele tronului ocupat pînă atunci numai de succesorii direcţi ai marelui împărat mongol. Ostaşii săi dăduseră iama prin haremul lui Toktamiş, îi sfeterisiseră proviziile, îi jefuiseră vistieria şi toate bogăţiile adunate de pe urma prădăciunilor fără număr. Chiolhanurile,

orgiile, violurile colective duraseră zece zile. Apoi Timur şi ostaşii lui se înapoiaseră la Samarkand, încărcaţi de comori...

Bătrînul împărat răsufla adînc. Amintirile acestea erau atît de minunate, incît îl îmbătau mai straşinc decît cel mai ameţitor parfum. Zîmbi, gindindu-se că îl lăsase pe lector să-şi obosească fără rost gura. Îşi îndreptă privirile asupra lui Ceref ed Din. Istoricul adormise cu bărbia sprijinită în piept. Cartea nu-i scăpase din mîini. Stătea însă în echilibru nestabil, gata să cadă.

Timur rîse tăcut. Dacă Ceref ed Din ar fi fost soldat, i-ar fi tăiat imediat capul. Adormirea în post se pedepsea cu moartea. Istoricului îi ierta însă slăbiciunea. Timur ştia că poeţii şi savanţii sînt oameni deosebiţi. Lor trebuie să le treci cu vederea greşelile, aşa cum i le treci şi lui Allah, fiindcă sînt creatori.

Un slujitor intră să strîngă cina. Cînd văzu că stăpînul nu se atinsese de nici un fel, îl privi întrebător.

— Poţi să iei totul, zise Timur. Dar să nu faci zgomot! Să nu-l trezeşti pe istoric!

După plecarea servitorului, se întinse pe sofa. În potire mari de metal admirabil cizelat ardeau substanţe aromatice, răspîndind miresme tari. În special mosc de China, care se spunea că are proprietăţi afrodisiace. Ar fi vrut să doarmă, dar somnul refuza să vină. Se uită cu jind la Ceref ed Din. Istoricul răsufla regulat, făcînd să-i tresalte mustaţa sură. Timur oftă adînc. Îi menaja pe oamenii de litere fiindcă slovele lor aşternute pe pergament supravieţuiesc generaţiilor. De pana lor depinde reputaţia unui om. Scriitorii pot să i-o înnegrească sau să i-o lustruiască, făcînd-o mai strălucitoare decît luna plină. El, Timur, ţinea să-şi asigure judecata favorabilă a posterităţii. De aceea la Curtea lui scriitorii şi savanţii trăiau atît de bine. În privinţa lor stabilise o regulă pe care nimeni nu îndrăznea să o încalce. Cînd lua cîte un oraş cu asalt, întreaga populaţie era trecută prin tăişul săbiei. Nu erau exceptaţi de la acest drastic tratament decît oamenii de litere, artiştii, constructorii şi savanţii. Pe constructori îi trimitea la Samarkand, spre a înălţa acolo edificii splendide, care să-i imortalizeze numele. Savanţii erau distribuiţi pe la diferite şcoli înalte, spre a întări corpul profesoral. Pe oamenii de litere îi păstra însă în apropierea lui. Mai toţi primeau sarcina să-i preamărească faptele de arme şi marile-i acte politice. Unii se achitaseră foarte bine de această obligaţie.

Timur nu știa să citească. Era însă dornic să se spună mai tîrziu despre el că a fost un suveran luminat, protector al artelor și al frumosului sub orice formă. Care monarh ar fi fost în stare, asemenea lui, să recite din memorie delicatele poeme ale lui Saadi sau ale lui Hafiz ? Care monarh s-ar fi putut lăuda, asemenea lui, că dintr-o capitală fără importanță, cu modeste case de chirpici, înconjurate de locuri virane, a făcut peste noapte o metropolă cu măreție edificii de marmoră și cu parcuri luxuriante ? Care cap încoronat i-ar fi putut egala isprăvile militare ? Crease din nimic un uriaș imperiu. Numai Alexandru cel Mare și Gengis-Khan s-ar mai fi putut ridica la înălțimea reputației lui. Dar toate aceste realizări fuseseră rodul unor strădanii supraomenești.

Timur simți un fior de plăcere. Dacă făcea bilanțul faptelor sale din anul cînd preluase domnia Transoxianei și pînă în clipa de față, putea să constate că talerul succeselor nu era precumpănit de nici un eșec. Cu toate acestea, ar fi fost de-ajuns un pas greșit ca totul să se năruie. În războiul cu Toktamiș se aflase la un moment dat la un pas de dezastru. Restabilise însă la timp situația în favoarea sa, repurtînd în final victoria. Mîine, de pildă, va sfida iarăși destinul. Știa că lupta cu Baiazid va fi grea, că va juca totul pe o aruncătură de zar. Doi suverani pînă atunci neînvinși aveau să se încleștеze într-o bătălie pe viață și pe moarte. Unul dintre ei trebuia să piardă. El, Timur, avea însă încredere în steaua lui. Allah nu-i va îngădui să își încheie cariera cu un eșec. Îl va învinge pe Baiazid. Iar musulmanilor habotnici care-l preveniseră că distrugerea Imperiului Otoman va avea drept consecință slăbirea Islamului le va da satisfacție atacînd Smirna, această fortăreață înaintată a cavalerilor de Rhodos, pe care Baiazid, în ciuda experienței sale militare, nu reușise să-i expulzeze din Asia Mică.

Timur se mai uită o dată la Ceref ed Din, care începuse să sforăie. Acum, în somn, chipul istoricului arăta jalnic de îmbătrînit. Obrajii îi atîrnau, gura i se căscase pe jumătate, iar un fir de salivă gălbuie i se scurgea din colțul buzelor în barba lungă, colilie. Timur simți o mare satisfacție. Era cam de aceeași vîrstă cu Ceref ed Din. Poate chiar ceva mai bătrîn. Dar în cazul lui se putea oare vorbi de bătrînețe ? Oamenii ajunși pe panta coborîtoare a vieții sînt istoviți, roși de boli sîcîitoare, incapabili să scruteze viitorul, de la care știu că nu mai au nimic de așteptat. Dezamăgiți, înăcriți, trăiesc numai în trecut. Își evocă tinerețea, amorurile, realizările. Plîng pe ruinele propriei lor vieți, care le fuge printre degete asemenea nisipului

nu dintr-o clepsidră. Pe cînd el, Timur, nu-şi simţea anii. Îl anima o energie vulcanică, o sete mistuitoare de a se împlini şi de a-şi împlini misiunea. Spre deosebire de bătrîni, privea numai în viitor. Trecutul nu-l interesa decît în măsura în care putea recapitula jaloanele unei cariere triumfale.

Timur Lenk rîse iarăşi. Rîsul acela tăcut, enigmatic, care băga spaima în oameni, îi schimonosi faţa ridată, dîndu-i o expresie diabolică.

Era îndreptăţit să fie mîndru de el. Vlăstar al unei familii nobile turceşti din Transoxiana — care, împreună cu Turkestanul oriental, constituise Khanatul lui Djagatai — izbutise printr-un îndrăzneţ joc politic, presărat, ce-i drept, cu primejdii mortale, să se substituie conducătorilor mongoli pe care-i doborîse pe rînd, iar după ce îşi însuşise programul politic al lui Gengis-Khan, ţintind la hegemonia universală, se proclamase succesorul acestuia, graţie unei pretinse legături de familie ticluite cu abilitate.

O schimă ironică încreţi şi mai tare chipul brăzdat de riduri al lui Timur Lenk. Reuşise să devină împăratul mongolilor fără a fi mongol şi purtătorul de steag al islamismului fără să creadă în Mahomed. Căci acesta era adevărul pur, pe care însă numai lui şi-l mărturisea. Îşi făurise din aceste idei cu un înalt potenţial dinamic arme de care se slujise în prodigioasa-i ascensiune. Le aservise propriilor lui interese. Teologii savanţi manifestaseră adeseori o chinuită nedumerire faţă de inconsecvenţele lui Timur pe tărîmul politicii religioase. Furia cu care măturase de pe faţa pămîntului State musulmane stăpînite de suverani drept-credincioşi le părea inexplicabilă. Numai el, Timur Lenk, ar fi putut să-i lămurească. Dar n-o făcea. Secretul acesta îl va duce cu el în mormînt. Se mărginea să-i privească pieziş cum se frămîntă şi cum încearcă să dea justificări religioase actelor lui celor mai năstrusnice. Cît erau de proşti toţi oamenii aceştia ! O turmă de oi ! Nu avea consideraţie decît pentru soldaţi, unelte naive ale înălţării lui, pe care-i mîna cu dezinvoltură la moarte, precum şi pentru poeţii şi istoricii ce-i ridicau osanale.

El, Timur Lenk, iubea „puterea" în sine. O adora ca pe o divinitate. Puterea aceasta de care uza şi abuza avea pînă şi proprietatea de a-i hrăni flacăra vieţii.

Timur chicoti iarăşi. Se spunea că încă din fragedă copilărie se arătase zurbagiu. Avea dinţi atît de puternici şi atîta forţă în fălci, încît sfîşia sînii doicilor care-l hrăneau cu lapte. În copilărie nu-i plăcuseră decît jocurile războinice. Făcea în aşa

fel încît el era întotdeauna şeful. Mai tîrziu, cînd începuse lupta serioasă pentru putere, nu ezitase să-şi suprime cumnatul, care începuse să-l jeneze. Straşnică tinereţe mai avusese ! Suişurile şi coborîşurile se succedau cu iuţeală. El însă nu-şi pierduse niciodată stăpînirea de sine şi nici nu se lăsase pradă disperării. După ce răsturnase pe urmaşii lui Gengis-Khan din fostul Khanat al lui Djagatai, începuse cucerirea Persiei. Un sultanat după altul. Îşi aminti mesajul trimis sultanului din Şiraz, după ce-i distrusese cîteva oraşe şi exterminase întreaga lor populaţie, inclusiv pruncii din leagăn : „Dumnezeu atotputernicul m-a desemnat să-ţi fiu stăpîn. După cum cred că ai aflat şi tu, m-am ridicat deasupra tuturor vrăjmaşilor mei, pe care i-am călcat în picioare, făcîndu-i una cu ţărîna. Dacă nu vei ţine seama de pilda lor şi vei refuza să recunoşti legitimitatea domniei mele asupra sultanatului tău, te previn că armatele mele sînt precedate de trei plăgi cu care va trebui să te lupţi : devastarea, secătuirea şi ciuma". Sultanul, un rafinat om de litere, ce aprecia mai mult un poem de dragoste decît o paradă militară, răspunsese printr-un mesaj, asigurîndu-l de supunerea lui necondiţionată. „Ştii prea bine că nu m-am unit niciodată cu cei care ţi-au purtat duşmănie, deşi am fost adeseori îndemnat să pornesc război contra ta. Sînt bătrîn şi cu un picior în groapă. Îngerul Azrael veghează spre a-mi închide ochii. Sper că fiii mei îmi vor împărtăşi sentimentele faţă de tine şi se vor comporta ca nişte vrednici slujitori ai măreţiei tale. Cruţă-i ! Aceasta este singura favoare ce-ţi solicit."

Din nenorocire pentru sultanul Şirazului, înţeleptul bătrîn îşi dăduse sfîrşitul mai înainte ca el, Timur, să fi apucat a-şi instala trupele pe teritoriile cucerite fără luptă. Şah Mansur, fiul defunctului, a refuzat să ţină seama de negocierile purtate de acesta. Pătruns de un naţionalism persan intransigent, n-a conceput să admită autoritatea supremă a unor mongoli neşlefuiţi. Fiindcă sultanii din jurul ţării sale — înspăimîntaţi de reputaţia cumplită a lui Timur — s-au temut să-l ajute, s-a hotărît să pornească singur la luptă. Fiindcă trupele lui erau mult inferioare numericeşte armatelor mongole, se folosise de o stratagemă, care şi acum, după trecerea anilor, îl făcea pe Timur să zîmbească apreciativ. Atunci însă îl usturase rău.

Şah Mansur ordonase să se lege de coada unui cal un mare ceaun turnat din bronz. S-au dat bice calului, care a fost mînat spre tabăra tătărască. Soldaţii lui Timur, treziţi în inima nopţii de acest vacarm atribuit unui atac inamic, au început să se bată, năuciţi, între ei. Înainte de a se dezmetici, mii de oameni

muşcaseră ţărîna. Profitînd de această debandadă, şah Mansur a ordonat trupelor sale să pornească la atac. S-a încins o bătălie crîncenă. Ostaşii lui Timur aveau senzaţia că cerul explodase, iar spărturile se prăvăliseră asupra lor. Un emir al viteazului persan îi năruise însă planurile, trecînd cu oamenii lui de partea invadatorilor. Datorită acestei trădări, el, Timur, restabilise situaţia în favoarea sa şi pusese capăt visurilor utopice de independenţă ale lui şah Mansur.

Apoi, prin asociaţie de idei, gîndul îi fugi de la Şiraz la Ispahan, oraşul trandafirilor, cum îl mai numeau persanii. Construcţiile Ispahanului erau de o splendoare fără seamăn. Timur regreta că nu le putuse transporta piatră cu piatră la Samarkand. Şi Ispahanul îi trezea amintiri plăcute. Oficialităţile oraşului, înţelegînd că o rezistenţă armată ar fi fost imposibilă, răspunseseră la somaţia generalilor lui Timur deschizînd larg porţile. El însuşi ordonase ca o garnizoană mongolă să fie instalată în oraş. Populaţia locală, exasperată, pare-se, de unele excese ale prea lacomilor şi prădalnicilor ocupanţi, se ridicase la chemarea unui pielar, luase prin surprindere garnizoana, o masacrase, apoi, temîndu-se de represalii, închisese porţile oraşului. Fapta lor nu putea rămîne nepedepsită. El, Timur, ordonase celor şaptezeci de mii de soldaţi ai lui să ia cu asalt Ispahanul şi să-i aducă şaptezeci de mii de capete tăiate ale locuitorilor care cutezaseră să se răscoale împotriva autorităţii sale. Rezistenţa populaţiei fusese zdrobită în cîteva ore. După ce pătrunseseră în inima oraşului, tătarii dezlănţuiseră o aprigă vînătoare de oameni spre a-şi procura capete. Primii mongoli intraţi în Ispahan avuseseră posibilitatea să îşi procure un însemnat număr de căpăţîni şi le puseseră în vînzare. Pe măsură ce populaţia era scoasă din ascunzişuri şi descăpăţînările se înmulţeau, preţul capetelor scădea treptat, pînă ce bietele trofee ajunseseră să fie oferite pe nimic. Din aceste capete însîngerate Timur ridicase patru piramide în cele patru puncte cardinale ale oraşului, spre a aminti trecătorilor isprăvile lui. După ce fiecare casă, fiecare edificiu public, fiecare lăcaş de rugăciune, fiecare prăvălie, fiecare palat fuseseră jefuite, tătarii dăduseră foc oraşului. Cîteva cete de copii, scăpaţi din acest infern, rătăceau, năuciţi de spaimă, de frig şi de foame, prin împrejurimile oraşului lovit de moarte. Timur ordonase călăreţilor lui să treacă în goana cailor peste fragilele făpturi, care-şi încheiaseră existenţa făcîndu-se una cu pămîntul sub copitele cailor.

Dar cîte se puteau spune despre Sarai, capitala regatului mongol al Hoardei de Aur ! El, Timur, nu lăsase piatră peste

piatră din această metropolă împodobită cu palate adăpostind comori incalculabile, cu moschei îmbrăcate în faianţă, cu monumente impunătoare, cu biserici bizantine şi cu bazaruri împănate de mărfuri aduse din toate unghiurile Asiei. După ce jefuiseră tot ce putea fi jefuit, mongolii incendiaseră oraşul, aşa cum făcuseră şi la Ispahan. Metropola arsese zile şi nopţi de-a rîndul, asemenea unui imens rug. După ce constatase că nu mai rămăsese nici o clădire în picioare, Timur ordonase să se are cu plugurile locul în care se înălţase trufaşul Sarai...

În India, locuitorii rajputi ai oraşului Bhatnir, asediat de tătari, îşi dăduseră seama că zidurile de apărare nu aveau să mai reziste asalturilor duşmanului. Cuprinşi de disperare, îşi incendiaseră locuinţele, îşi înjunghiaseră femeile şi copiii, apoi se aruncaseră în flăcări, spre a nu fi schingiuiţi sau luaţi robi... Timur nu putea să uite nici marşul irezistibil spre Delhi, avalanşa călăreţilor săi, ce zdrobeau armată după armată... Îi erau prezente în minte bătăliile cumplite încheiate cu hecatombe de indieni... Coloanele nesfîrşite de prizonieri... Sutele de mii de captivi ucişi, pentru că încetineau ritmul înaintării tătarilor... Apoi Delhi... Perla Indiei...

Un cal necheză, altul scormoni cu copita pămîntul. Timur auzi paşii unei santinele şi sfîrîitul unui foc de vreascuri. Îi plăcea nespus de mult muzica molcomă a taberelor militare în timpul nopţii.

Un zăngănit de arme în preajma cortului îl făcu să sară în picioare ca o pisică. Smulse o sabie curbată din panoplia de la capătul sofalei, dădu la o parte draperiile de mătase şi ţîşni afară. Află imediat explicaţia zgomotului. Uneia din santinele îi scăpase din mînă lancea, care se izbise de scutul altei santinele. Şeful corpului de gardă era consternat.

— Înseamnă că a adormit în post, rosti cu îngheţat calm Timur. Să i se taie capul ! Pe loc !

Vinovatul încremenise, copleşit de gravitatea faptei sale. Nu adormise. Îi scăpase doar arma din mîna amorţită. Fusese o greşeală, dar nu îndrăznea să se disculpe. Broboane mari de sudoare i se scurgeau pe frunte.

Şeful corpului de gardă scoase sabia din teacă şi, cu o secerare, zbură de pe umeri capul soldatului. Trupul descăpăţînat rămase cîteva clipe în picioare, în vreme ce sîngele ţîşnea din arterele secţionate, apoi se prăvăli. Timur nu se mai uită la zvîrcolelile lui. Şchiopătînd, se înapoie în cort.

Zgomotele de afară îl treziseră din somn pe venerabilul istoric. Tremurînd ca o frunză de plop, stătea în picioare şi

se uita înspăimîntat spre intrarea cortului. Era încredinţat că Timur se mîniase fiindcă îl văzuse aţipind, şi acum ordona soldaţilor să-l ucidă.

Împăratul îi zîmbi însă cu bunăvoinţă.

— Te-a sculat din somn, păcătosul!

— Iertare, Mărite Doamne! bîigui istoricul.

Timur crezu că savantul îi implora mila pentru soldatul căzut în greşeală.

— Iertare? Santinela care şi-a încălcat consemnul merită iertare? L-am şi expediat în imperiul duhurilor.

Timur se aşeză pe sofa.

— Stai jos, onorabile istoric!

Ceref ed Din se execută înfiorat. Înţelese că nu se aflase nici un moment în pericol. Dar emoţia fusese atît de puternică, încît i se tăiaseră picioarele. Profitînd de invitaţia lui Timur, se lăsă mai mult să cadă pe covor.

— Acuma, fiindcă tot te-ai trezit, zise împăratul, citeşte-mi un pasaj din istoria ta asupra căderii oraşului Delhi!

— Îndată, Mărite Doamne, răspunse savantul, răsfoind paginile de pergament scrise de mînă şi împodobite cu miniaturi şi arabescuri delicate.

— Cum au pedepsit ostaşii mei oraşul, preciză Timur.

Ceref ed Din găsi pasajul. Tuşi, spre a-şi drege glasul, apoi începu să citească anevoie, fiindcă îl sugruma încă emoţia:

— „Timp de trei zile, soldaţii mongoli au dat frîu liber mîniei lor. N-a existat cruzime de care să fie scutiţi necredincioşii locuitori din Delhi. În această sîngeroasă noapte de vineri, cincisprezece mii de soldaţi au ridicat bunuri, au incendiat şi au ucis pe păcătoşi, fără o clipă de răgaz. În mai multe puncte ale oraşului, hinduşii au încercat să se opună acestei dezlănţuiri furioase. Trei zile şi trei nopţi locuitorii au fost supuşi unei binemeritate terori. Fiecare soldat îşi lua sclavi, cîte douăzeci la număr, măcelărind pe cei ce prisoseau. Familii întregi au fost exterminate, începînd cu pruncii şi terminînd cu bătrînii. Rîuri de sînge impur curgeau pe străzi. Prada a fost neînchipuit de mare: pietre preţioase, bijuterii de toate soiurile, ţesături de mătase, vase şi cupe de aur şi de argint. Mongolii şi-au însuşit sume de bani imposibil de evaluat. Cele mai multe dintre femeile captive purtau la mîini brăţări de aur, iar la degetele de la picioare inele încrustate cu diamante. Într-a nouăsprezecea zi a lunii soldaţii au dat foc străvechiului Delhi, pentru că hinduşii supravieţuitori îşi căutaseră refugiu în Marea Moschee şi se pregăteau să-şi vîndă

scump viaţa. Dar soldaţii lui Timur au pătruns cu sabia în mînă în acest lăcaş sfînt şi pe toţi necredincioşii i-au trimis în Infern. Cu zecile de mii de capete ale locuitorilor masacraţi, mongolii au înălţat piramide înalte, iar trupurile celor ucişi au fost aruncate hrană fiarelor şi păsărilor de pradă. Mii de meseriaşi şi de muncitori calificaţi au fost scoşi din oraş şi trimişi la Samarkand"...

Timur se scărpină în bărbuţa-i rară, cu fire lungi şi drepte ca nişte codiţe subţiri de şoarece.

— Dorinţa mea sinceră, istoricule, a fost ca populaţiei să nu i se facă vreun rău. Allah a hotărît însă ca oraşul să fie nimicit. Şi voinţa lui Allah a fost mai puternică decît a mea, rosti împăratul cu prefăcută smerenie.

Ceref ed Din tăcu. Încheiase lectura pasajului cerut de împărat.

Timur izbucni deodată în rîs.

— Îţi aminteşti, istoricule, de faptele noastre de arme de la Meerut ? După ce am distrus oraşul, am jupuit de vii pe locuitori, apoi am pus să-i ardă pe ruguri... Am aplicat propria lor datină. Religia brahmană nu impune oare văduvelor să fie arse pe rug odată cu cadavrele soţilor ?... Rajahul de Jammnu, pe care l-am învins într-o bătălie purtată la lumina torţelor, s-a convertit la islamism ca să nu împărtăşească soarta supuşilor săi. Ce-am mai rîs în sinea mea cînd i-am dat să mănînce carne dintr-o vacă sfîntă. I-am lăudat hotărîrea de a trece la religia mahomedană. Dar, crede-mă, istoricule, l-aş fi preţuit mai mult dacă ar fi ales să piară pe rug...

Timur mai luă o stafidă din potirul de argint, jefuit din altarul unei biserici creştine.

— Ce-ai zis, istoricule, de asediul Sebastei ? Oraşul întărit al lui Baiazid, pe care l-am împresurat în cursul primei mele campanii împotriva otomanilor ?

— Ai săvîrşit acolo, Mărite Doamne, fapte de arme pe care le-ar fi invidiat cei mai străluciţi eroi ai Antichităţii.

— Ce frumos vorbiţi voi, savanţii !... La Sebasta m-am arătat milos faţă de garnizoana musulmană. Să se mai spună că nu-i menajez pe drept-credincioşi ! În schimb, pe cei patru mii de armeni creştini, care au luptat cot la cot cu turcii, i-am îngropat de vii. Numai capetele le-am lăsat afară. Ca să moară cu toţii de foame şi de sete... Parcă era un cîmp de pepeni, dar care se mişcau, gemeau şi implorau moartea... Iar pe femeile lor le-am agăţat de cozile cailor noştri şi le-am tîrît printre pietre, pînă n-a mai rămas nimic din trupurile lor

spurcate... Şi-au meritat soarta, istoricule! Trebuia să dau o pildă pedepsind pe cei ce avuseseră cutezanţa a se măsura cu oştirile lui Timur Lenk, neînvinsul!... Dar Alepul şi Damascul, pe care mamelucii trufaşului sultan al Egiptului, în nefericita lor nesocotinţă, au încercat să le apere?... Alepul l-am ras de pe faţa pămîntului, iar populaţia am măcelărit-o. Se poate spune însă că nu m-am arătat înţelegător faţă de savanţi şi de literaţi? Nu i-am ferit oare de furia soldaţilor mei? Nu i-am invitat într-una din cele mai frumoase încăperi din citadela cucerită, nu i-am tratat cu bunătăţi şi nu am stat cu ei de vorbă ca de la egal la egal?... Apoi Damascul!... Am transformat Damascul într-un deşert cu ruine. După ce soldaţii mei l-au golit de comorile jefuite de mameluci, i-am dat foc. Populaţia a fost exterminată. Îţi aduci aminte, istoricule, cum ardeau palatele, şi moscheile, şi bazarurile?... Lemnăria de cedru şi de cipres, lustruită cu *sumak* şi *sandarak*, împrăştia un parfum ameţitor, care îmbălsămase pînă şi cîmpiile din jurul oraşului incendiat. Toţi cronicarii au descris acest fenomen. Am distrus acolo moscheea Ommeyazilor, acel blestemat simbol al puterii unei dinastii ce şi-a dezonorat numele, îndepărtîndu-se de la dogmele dreptei noastre credinţe. Lovind Alepul şi Damascul, am lovit Siria. Crede-mă, istoricule, că am reflectat profund asupra nenorocirilor abătute asupra acestei ţări. Am săvîrşit însă un act de justiţie. Nu am putut să uit niciodată persecuţiile la care kalifii ommeyazi au supus pe rudele profetului nostru Mahomed, şi mai ales pe cei din ramura Alidă. Mi-am amintit că sirienii s-au asociat cu zel acestor persecuţii. Am încercat o mare indignare cînd am auzit cum o naţiune pretinsă musulmană a năpăstuit pe rudele Profetului, căruia îi datorau convertirea la islamism şi mîntuirea sufletelor. În miez de noapte odihna îmi era tulburată de ecourile vocilor plînse ale urmaşilor lui Ali, care îmi cereau să răzbun urgia căzută asupra capului lor datorită nemerniciei sirienilor. Duhurile asupriţilor mi-au dat de veste că Allah şi Profetul său au hotărît să-mi încredinţeze misiunea sfîntă de a-i pedepsi pe descendenţii autorilor acestor nedrepte şi ticăloase oprimări. Eu sînt astăzi sabia lui Allah, eu mînuiesc trăsnetele răzbunării şi plăgile aducătoare de moarte...

Timur tăcu. Chipul i se transfigurase. Vorbea ca un iluminat. După o pauză, adăugă solemn:

— Să scrii tot ce ţi-am spus acum, istoricule! Posteritatea trebuie să cunoască mobilele adevărate ale actelor mele!

Timur închise ochii, amintind un mediu care se străduieşte a ieşi din transă.

Ceref ed Din îl privi critic. Avea destulă experienţă, cunoscuse prea mulţi oameni, spre a nu-şi da seama că Timur juca teatru. Găsise un pretext care să justifice jefuirea Siriei şi masacrarea populaţiei siriote... Războiul sfînt purtat în numele lui Mahomed.

Pe sub faldurile draperiilor de brocart se zări o geană de lumină cenuşie.

— Se luminează de ziuă, istoricule! Înapoiază-te în cortul tău, împrospătează-ţi puterile cu hrană substanţială, pentru că în curînd va trebui să ai spiritul treaz şi mîna vioaie, spre a aşterne pe fîşiile tale de pergament impresii asupra bătăliei la care ai să asişti. Timur Lenk împotriva lui Baiazid. Hai, du-te! Să fii gata!

Ceref ed Din se ridică de jos, se ploconi adînc în faţa monarhului care întruchipa „sabia lui Allah", apoi părăsi cortul.

Deşi nu dormise în noaptea aceea, Timur se simţea proaspăt şi bine dispus. De la o vreme avea nevoie de tot mai puţin somn. Nici mîncarea nu-l mai ispitea. Îşi redusese hrana zilnică la strictul necesar.

După ce îşi îmbrăcă zalele şi platoşa de fier, îşi luă armele şi ieşi din cort. Emirii îl aşteptau, pregătiţi de luptă. Căştile, săbiile, pectoralele de fier, mînerele pumnalelor reflectau flăcările roşietice ale focului aprins dinaintea cortului împărătesc.

Timur Lenk le comunică în fraze scurte, precise, planul său de bătălie. Pe nisipul din faţa intrării cortului trase cu vîrful săbiei amplasamentul trupelor aliate şi al celor inamice. Schiţă şi accidentele de teren, rîpe, văi, înălţimi, care ar fi putut influenţa desfăşurarea bătăliei. Emirii îl ascultau cu atenţie. După ce îşi încheie ordinul de operaţii, ridică ochii cenuşii, iscoditori, asupra Statului său Major.

— Ştiţi fiecare ce aveţi de făcut?

— Ştim, Măria-Ta!

— Atunci Allah să vă înarmeze braţul şi să vă călăuzească paşii! Cînd soarele va răsări, începem lupta. La posturile voastre!

Emirii se risipiră fără grabă. Toţi erau pătrunşi de importanţa momentului.

Şchiopătînd, Timur Lenk se înapoie singur în cort. Îşi scoase casca, apoi bău o cană cu lapte de măgăriţă. Se trînti îmbrăcat pe sofa şi adormi. Odihna aceasta adîncă dură exact

o jumătate de oră. Se trezi fără ajutorul nimănui. Ofiţerii de Stat-Major îl aşteptau tăcuţi în faţa intrării cortului. În tabără domnea mare forfotă, dar această complexă şi disciplinată mişcare de furnicar se săvîrşea în cea mai adîncă linişte. Lui Timur nu-i plăcea zgomotul inutil.

Cînd zorile aşternură petalele lor roze peste bolta cenuşie a cerului, marele han al tătarilor îşi inspectă trupele instalate pe poziţiile de luptă. Numerosul lui Stat-Major şi un detaşament de gardă îl însoţeau, alcătuind o escortă puternică. „Bătrînul de la Munte" şi stolurile lui de asasini pieriseră, dar atentatele puse la cale de diverşi adversari — din afara sau dinlăuntrul hotarelor imperiului — nu se împuţinaseră. Suveranii erau obligaţi să păstreze permanent în preajma lor o ceată de ostaşi sau de slujitori verificaţi.

După ce termină inspecţia trupelor, Timur Lenk se plasă — împreună cu Statul său Major — pe o colină, spre a avea o privelişte de ansamblu asupra cîmpului de bătălie. În curînd soarele trebuia să-şi arate faţa dincolo de zare. Cerul se făcuse roşu, de parcă o cascadă de sînge s-ar fi revărsat din vămile văzduhului. Timur aruncă o ultimă privire asupra dispozitivului armatelor lui. Aripa stîngă, pusă sub comanda fiului său Şah-Rakh, era alcătuită din o sută douăzeci de mii de războinici din Khorassan şi Bactriana, din Sogdiana şi Hircania. Mulţi dintre aceştia coborau din sciţii neîmblînziţi, care, pretindeau legendele, îşi fierbeau prizonierii în cazane, apoi beau fiertura spre a-şi însuşi calităţile răposaţilor. Aripa dreaptă, avînd în frunte pe Miran-Şah, fiul cel mai mare al lui Timur, cuprindea treizeci de mii de călăreţi persani, neîntrecuţi în mînuirea arcului, patruzeci de mii de georgieni, pricepuţi să despice cu sabia în lung un fir de păr, dar şi mai pricepuţi la jafuri, precum şi patruzeci de mii de pedestraşi din Armenia, din Candahar, din Caucaz şi din Kabulistan. Corpul central, de sub comanda lui Mirza Mahomed-Sultan, avea în componenţa sa o sută de mii de războinici din Transoxiana, la care se adăugau masive contingente de masageţi, de circazieni, de siberieni şi de samoiazi. Timur reţinuse sub comanda sa directă rezerva — două sute de mii de tătari călări, căliţi cu toţii în expediţiile din Persia, Rusia meridională şi India. Unităţile acestea erau adăpostite după o perdea de copaci, care le ascundea vederii turcilor. Rezerva, această temută forţă de şoc alcătuită din trupe de elită, urma să fie aruncată în luptă acolo unde se va produce prima fisură în frontul inamicului, spre a

o lărgi, deschizînd o spărtură vastă, prin care să se reverse grosul armatei mongole.

Timur era într-o dispoziţie sufletească excelentă. Îşi privea soldaţii zîmbind patern. Expresia nu era deplasată. Se simţea ca un tată faţă de toţi aceşti oameni pe care-i mîna spre culmile gloriei, dar şi spre abisurile morţii. Ca un adevărat părinte îi răsplătea pentru faptele de vitejie, dar îi şi pedepsea crunt pentru cea mai mică abatere. „Prima greşeală iertată o atrage pe a doua, spunea Timur. Răul trebuie distrus din clipa cînd a scos la iveală primele mlădiţe. Dacă îl laşi să se dezvolte, este greu să-l mai smulgi din rădăcină."

În preajma lui se înălţa stindardul Marelui Khan : o coadă de cal vopsită în roşu, avînd deasupra o semilună de aur. În momentele de grea cumpănă, fireşti în cursul marilor bătălii, generalii şi ostaşii îşi îndreptau privirile spre acest simbol al puterii lui Timur. Ştiau că acolo se află stăpînul şi veghează asupra lor. Reconfortaţi de prezenţa lui, se avîntau din nou în luptă, hotărîţi să învingă sau să moară.

Miran-Şah aştepta emoţionat începerea bătăliei. Aripa dreaptă de sub porunca sa avea misiunea de a deschide lupta, executînd o mişcare de învăluire a inamicului. O răspundere grea, de care era deplin conştient.

Aşteptarea se prelungea, apăsătoare...

Poziţiile inamice erau acoperite încă de o perdea fină de ceaţă, care se va risipi odată cu răsăritul soarelui. Timur ştia că armatele lui Baiazid erau bine antrenate şi îmbătate de succese. Atît de înspăimîntătoare era reputaţia de invincibilitate a padişahului, încît ultimatumurile sale ajunseseră să fie urmate aproape invariabil de predarea necondiţionată a celor ameninţaţi. Timur era însă sigur că îl va învinge. Nu pornise în această campanie decît după ce îşi constituise o armată uriaşă, dotată cu cele mai eficace mijloace de luptă. Cavaleriştii săi se foloseau de cai iuţi, bine dresaţi, ocrotiţi de platoşe din piele lăcuită, de culoare roşie, neagră, albastră sau galbenă, potrivit unităţii din care făceau parte. Fiecare soldat era înzestrat cu cîte un arc astfel confecţionat încît să nu sufere din cauza umidităţii. Săgeţile prinse în tolbe acoperite cu huse de piele, spre a fi ferite de ploaie, erau calculate în aşa fel încît să poată lovi cu precizie ţinte aflate la depărtări imposibil de atins cu arcuri şi săgeţi obişnuite. Unităţile de cavalerie grea dispuneau în plus de securi, buzdugane şi lănci. Nu-i lipseau nici piesele de artilerie, care începuseră să-şi facă apariţia pe mai toate cîmpurile de luptă. Dar elementul sur-

priză îl alcătuia corpul de elefanţi, purtînd în spinare turnuri încărcate cu arcaşi de elită. Enormele pahiderme aveau menirea să năruiască zidul viu al ienicerilor, pe care pînă atunci nimeni nu-l răpusese.

Timur se mai uită o dată la elefanţii săi, ce evocau nişte movile cenuşii, mişcătoare. Îi inclusese în mijloacele sale de luptă, după ce le constatase eficacitatea în timpul campaniei din India. Acolo, soldaţii lui fuseseră pe punctul de a pierde una dintre cele mai însemnate bătălii din pricina acestor uriaşe vieţuitoare, aruncate în luptă de sultanul din Delhi pentru a zădărnici atacurile infanteriei mongole.

— Îi pregătesc lui Baiazid cea mai neagră zi a vieţii lui, grăi Timur, întorcîndu-se către generalii din preajmă.

Dinţii lui albi, intacţi, în ciuda vîrstei, apărură ca nişte colţi în rama buzelor deschise într-un rictus de o drăcească veselie.

Îşi îndreptă apoi privirile spre văzduhul învăpăiat de primele raze ale soarelui-răsare.

— Iar lui Ceref ed Din îi dau azi prilejul să scrie cîteva pagini despre cea mai strălucită victorie a lui Timur Lenk...

Sultanul Baiazid, călare pe un armăsar arab, mai alb decît zăpada de pe vîrfurile munţilor Caucaz, îşi trecea în revistă trupele orînduite pe cîmpul de bătălie. Veşmintele lui de brocart străluceau. Penele albe ce-i împodobeau turbanul erau prinse într-o broşă cu diamante de o uriaşă valoare. Şi diamantele, şi brocartul veşmintelor, şi calul alb proveneau din prada de război recoltată în cursul campaniei fulger dezlănţuită împotriva emirului Taherten, vasalul lui Timur Lenk. Pe atunci Timur bîntuia India mai aprig decît ciuma. Cînd se înapoiase victorios la Samarkand şi aflase că în absenţa sa padişahul turcilor cutezase să-i maltrateze vasalul, convocase un consiliu de război, la care participaseră toate căpeteniile armatelor sale. Baiazid aflase prin agenţi scump plătiţi că discuţiile fuseseră aprinse şi părerile împărţite. Unii emiri propuseseră pedepsirea exemplară a agresorului. Alţii, mai moderaţi, preconizaseră a se angaja negocieri diplomatice. Baiazid, opinau ei, reprezenta o forţă de temut.

„Le e frică de mine, îşi spusese cu trufie Baiazid. Nu cutează să-şi încerce puterile cu armatele mele, care nu au cunoscut vreodată înfrîngerea."

Scurt timp după aceea sosise la Adrianopole un ambasador extraordinar al lui Timur, emirul Berlas, care avea repu-

taţia unui negociator înţelept şi a unui savant interpret al *Coranului*. Baiazid îl primise cu tot fastul, spre a-i prilejui să vadă nu numai strălucirea Curţii, dar şi forţa sa militară. Cu ostentaţia unui parvenit care-şi etalează bogăţiile, invitase pe emir să asiste la o paradă a trupelor otomane concentrate la Adrianopole. Defilarea durase cîteva ore. Prin faţa ambasadorului se scursese un lung fluviu de ostaşi în veşminte mîndre şi cu arme scînteietoare După ce acordase emirului un răgaz de cîteva zile, spre a-i îngădui să mediteze asupra forţei Imperiului Otoman, Baiazid îl primise pe Berlas într-un cort de purpură brodată cu aur. Sfetnicii şi generalii sultanului erau acoperiţi cu pietre preţioase.

Ambasadorul îngenunchease în faţa „Sultanului Sultanilor" şi îi gîdilase vanitatea, aducîndu-i extravagante elogii. Exagerările lirice erau însă monetă curentă. Mai-marii zilei luau drept fireşti cele mai exaltate complimente. Nici nu concepeau că ar putea fi altfel. Nu dirijau ei după bunul-plac destinele omenirii ?

După ce oferise sultanului darurile trimise de Timur, emirul luase molcom cuvîntul :

— Atotputernice padişah, fie ca Allah să te ocrotească şi Mahomed să te binecuvînteze ! Sînt trimis de stăpînul meu pentru a-ţi cere explicaţii asupra comportării tale faţă de el. În vreme ce marele Timur, emirul emirilor, stăpînul stăpînilor, îşi conducea armatele victorioase pe cîmpurile de bătălie ale Asiei, tu ai lovit, fără a fi fost provocat, pe unul din vasalii săi. Ştii şi tu prea bine că marele Timur s-a străduit din răsputeri să cultive prietenia care-l lega de tine. Nu ţi-a atacat ţara şi nici popoarele de sub dominaţia ta. Deşi a fost adeseori solicitat de infideli — Allah să-i pedepsească — spre a le lua apărarea împotriva ta, a refuzat să dea urmare plîngerilor lor. A urmărit, fără să fie ros de gelozie, succesele militare pe care le-ai obţinut asupra unor ţări învecinate cu imperiul său. Nu s-a temut niciodată de consecinţele pe care aceste victorii ar putea să le aibă asupra Imperiului Mongol. Ceva mai mult, binecuvînta fără preget pe Allah, fiindcă avea convingerea că acţiunile tale glorioase erau destinate să sporească forţele şi prestigiul Islamului. Te socotea un erou căruia cerul îi dăruise viaţă pentru a îndeplini în Europa misiunea îndeplinită de stăpînul meu în Asia, şi anume implantarea steagului verde al Profetului pe ruinele regatelor curăţite de plaga ereziilor de tot felul. Nu te-a rugat în schimb decît să fii loial faţă de el, să nu încerci a-ţi extinde influenţa asupra ţărilor supuse

stăpînirii sale şi să cruţi principii pe care-i onora cu încrederea sa. Dar, spre amarnica lui surprindere, a aflat că tu ai încheiat o alianţă cu sultanul Bagdadului — Allah să-l trăsnească — şi că ai făcut pirjol în Armenia, al cărui rege era vasalul şi prietenul stăpînului meu, Allah să-l aibă în pază ! În zadar marele Timur ţi-a făcut îndreptăţite reproşuri. Gravele preocupări prilejuite în ultimii ani de expediţiile sale războinice în cele mai îndepărtate şi inospitaliere colţuri ale Asiei l-au silit să-şi stăpînească mînia stîrnită de faptele tale. Acum, după ce s-a înapoiat în mijlocul supuşilor săi, înnimbat de victoriile obţinute asupra unui mare număr de naţiuni şi strălucitor ca ziua ce se ridică în zare, a luat, în sfirşit, hotărîrea să-şi exprime nemulţumirea şi să-ţi facă unele propuneri. Tu, care eşti drept şi plin de înţelepciune, nu refuza să pleci urechea la recomandările lui. Stăpinul meu îţi cere să încetezi a mai acorda azil lui Kara Iusuf, sultanul turkmenilor, să rupi alianţa cu sultanul din Bagdad, să restitui lui Taherten regatul Armeniei, să ridici blocada Constantinopolelui şi să trimiţi la Samarkand pe doi dintre fiii tăi, spre a fi crescuţi laolaltă cu propriii săi copii.

La primele fraze ale ambasadorului, chipul lui Baiazid se posomorîse ca cerul în preajma unei vijelii. La început avusese impresia că îl înşală auzul. Aroganţa mesajului transmis de emirul Berlas făcuse să i se ridice sîngele în cap. Abia se abţinuse să nu-şi smulgă iataganul din teacă şi, cu o singură lovitură, să reteze capul neobrăzatului sol al lui Timur. Rumegindu-şi mînia, îl lăsase să spună tot ce avea de spus. Îl rodea curiozitatea să vadă pînă unde va merge cu îndrăzneala Timur, această căpetenie de nomazi, care avusese insolenţa de a-şi atribui calitatea de urmaş al lui Gengis-Khan. Ultimele cuvinte ale emirului se încheiaseră într-o tăcere de gheaţă. Vizirii şi generalii prezenţi la ceremonie stăteau nemişcaţi, aşteptînd cu spaimă reacţia sultanului.

— Ai mare noroc, ambasadorule, că eşti ocrotit de legea ospitalităţii, care nu-mi îngăduie să te izgonesc ca pe un cîine rîios ! îl apostrofă Baiazid, vrînd parcă să-l străpungă cu săgeţile privirilor. Să-i spui stăpînului tău că nu cunoaşte bine nici pe Baiazid Fulgerul şi nici adevărata forţă a turcilor. Îşi închipuie poate că are de-a face cu triburile din Caucaz, ori cu hinduşii care tremură de frică numai cînd îi aud rostit numele. Cu ce drept îmi pretinde să pun capăt cuceririlor mele, să renunţ a mai proteja pe nenorociţii refugiaţi sub aripa mea, spre a scăpa de sub teroarea regimului politic din ţara voas-

tră ? Ce interes are să-i susţină pe romeii infideli aflaţi atit de departe de el ? Nu m-am amestecat niciodată în treburile lui din Tartaria sau din India. Să nu se amestece nici el într-ale mele. Să-i spui stăpînului tău că marele Baiazid nu se teme de nimeni pe lumea asta. Şi să-i mai spui ceva. Dacă va cuteza să mă atace, îl voi face să-şi regrete nesăbuinţa !

El, Baiazid, se cutremura şi acum de mînie cînd îşi amintea vorbele ambasadorului. După acea audienţă de pomină, îl expediase la Samarkand, apoi începuse febril pregătirile de război. În primul rînd întărise relaţiile de prietenie cu sultanul Egiptului. Încheiaseră chiar o alianţă ofensivă-defensivă. Armatele lor îl vor prinde ca într-un cleşte pe Timur. Afrontul făcut de acest nomad barbar nu putea rămîne nepedepsit. Sfetnicii săi îl rugaseră să nu se pripească. Cunoşteau reputaţia militară a lui Timur şi voiau să evite o ciocnire între cele două imperii.

— Concepeţi că am putea pierde războiul ? îi înfruntase Baiazid, mîniat de lipsa lor de încredere în puterea Imperiului Otoman. Nu v-aţi gîndit că armatele lui Timur s-au epuizat în sterilele campanii din stepele tătărăşti şi din sultanatele indiene ? Trupele noastre sînt odihnite şi se bucură de un moral excelent. Trebuie să profităm de aceste avantaje şi să lovim.

Zarurile fuseseră aruncate. Lumea aştepta cu sufletul la gură riposta mongolă. Dar reacţia lui Timur întîrzia. „Mongolul şi-a închipuit că mă sperie cu fanfaronadele sale, reflecta Baiazid. Dar s-a înşelat.“ Sultanul îşi concentrase în Rumelia o formidabilă armată, şi pentru a nu o lăsa inactivă, accentuase presiunile asupra Constantinopolelui. Capitala Imperiului Bizantin era în mod practic condamnată. Dar tocmai cînd Baiazid se socotea mai aproape ca oricînd de împlinirea ţelului urmărit cu atîta rîvnă — cucerirea Constantinopolelui — îi ajunsese la ureche o veste care semănase consternarea printre viziri. În fruntea unei armate de opt sute de mii de oameni, Timur năvălise asupra ţinuturilor de la graniţa asiatică a Imperiului Otoman. Sebasta, fortăreaţă socotită inexpugnabilă, căzuse după un asediu de numai optsprezece zile. Malatia, a doua fortăreaţă, nu rezistase mai mult de douăzeci şi patru de ore.

Dezorientat, Baiazid ridicase asediul Constantinopolelui şi îşi trecuse trupele în Asia Mică, spre a pune stavilă invaziei. Timur nu avea însă de gînd să se afunde înlăuntrul Imperiului Otoman, lăsîndu-şi flancurile şi spatele descoperite. Înainte de a se ciocni cu forţele padişahului, năvălise în Siria. Mongolii

se abătuseră ca lăcustele asupra Alepului, luîndu-l cu asalt. După scurt timp, Damascul avusese aceeaşi soartă. Timur se năpustise apoi asupra Mesopotamiei, a doua aliată a lui Baiazid. După un asediu de patruzeci de zile, Bagdadul capitulase. Aliaţii turcilor erau la pămînt. Baiazid pierduse un prilej unic de a-şi surprinde adversarul în vreme ce acesta era angajat în luptă cu mamelucii sau cu oştirile sultanului din Bagdad. Timur, în schimb, printr-o serie de lovituri succesive foarte bine calculate, îşi nimicise inamicii unul cîte unul.

Urmase apoi o întrerupere a operaţiilor militare, datorită unei plăgi abătute asupra Asiei Mici : o epidemie de ciumă care îl determinase pe Timur să-şi retragă armatele înlăuntrul propriilor hotare. Nu concepea să-şi vadă soldaţii căzînd pradă cumplitei boli. Era dispus să aştepte cu răbdare ora răfuielilor.

Baiazid rămăsese nedumerit de manevrele şi contramanevrele marelui său duşman. Nu cutezase să se avînte pe urmele mongolilor. Preferase să îşi concentreze forţele în Ancyra, în aşteptarea unei noi ofensive a lui Timur. În cursul suspendării ostilităţilor pregătirile continuaseră şi într-o tabără şi într-alta. Iarna se scursese într-o încordată expectativă. Odată cu mijirea primăverii sosiseră la cartierul general al lui Baiazid veşti grave. Timur declanşase operaţiuni militare de mare amploare, străbătînd cu aproape un milion de oameni cimpia Erzendjanului şi pătrunzînd tot pe la Sebasta în Imperiul Otoman. În mai puţin de o săptămînă ajunsese în marş forţat la Cesareea din Cappadocia.

Baiazid ordonase trupelor lui să pornească spre soare-răsare, spre a-l întîmpina pe inamic şi a-l distruge într-o bătălie hotărîtoare, cît mai departe de inima ţării, pe care voia să o ferească de devastările războiului.

Spre surprinderea lui, avangărzile turceşti nu reuşiseră a stabili contactul cu mongolii, deşi se răspîndiseră în evantai spre a cerceta zone cît mai vaste. Armatele sale ajunseseră la Sebasta fără să fi întîlnit umbră de duşman. Părea că pămîntul înghiţise pe Timur şi pe soldaţii săi. Baiazid, care sperase să cadă în spatele armatelor lui Timur, se văzuse pus în situaţia de a face drumul întors. Se îndreptase în marş forţat spre Cesareea, închipuindu-şi că acolo va izbuti să-l surprindă pe Timur. Dar trupele mongole, după ce trecuseră prin acea zonă, se topiseră iarăşi în ţinuturile muntoase, sălbatice, din centrul Asiei Mici. În tot timpul deplasărilor, Baiazid avusese grijă să

facă popasuri scurte, pe poziţii alese cu multă judecată, pentru a-l pune pe Timur într-o situaţie defavorabilă în cazul unei ciocniri neprevăzute.

Tensiunea nervoasă a căpeteniilor militare turceşti atinsese paroxismul. Aveau impresia că se bat cu o armată de fantome, care se bucura de avantajul de a se putea materializa şi lovi la momentul ales. Tocmai cînd incertitudinea ajunsese pe punctul de a crea în sufletul turcilor un simţămînt vecin cu panica, sosiseră de la Ancyra mesageri înspăimîntaţi, anunţînd apariţia mongolilor în preajma oraşului. Timur, înşelînd vigilenţa lui Baiazid, străbătuse ţinuturile aride, cu drumuri aproape impracticabile, de la sud de rîul Kissil Irmak. Turcii parcurseseră în sens invers drumurile de pe malul nordic al acestui rîu. Astfel, Timur căzuse în spatele armatelor otomane, izolîndu-le de Europa şi deci de bazele de plecare şi aprovizionare.

Baiazid ordonase imediat trupelor lui să se îndrepte în mare grabă spre Ancyra. Se făcuse vară. O vară uscată, canriculară, cum nu mai pomeniseră nici bătrînii. O arşiţă atît de cumplită potopise natura, încît „păsările se prăvăleau moarte din văzduhul fierbinte". În timpul marşului forţat spre Ancyra, mii de turci căzuseră victime insolaţiei şi deshidratării. Timur ocupase în acest timp poziţii favorabile, lăsînd turcilor o zonă care-i dezavantaja. Trupele otomane, supuse unui efort atît de mare, ajunseseră istovite în preajma Ancyrei.

În noaptea din ajunul marii bătălii, Baiazid ţinuse un consiliu de război. După ce analizase posibilităţile armatelor proprii şi ale inamicului, precum şi ipotezele de luptă propuse de generalii săi — ipoteze care nu erau în realitate decît nişte soluţii disperate de ultimă oră — ajunsese la concluzia că superioritatea inamicului era netă şi că dezechilibrul n-ar putea fi răsturnat decît printr-o minune. Trebuia să se ţină în primul rînd seama de faptul că soldaţii săi erau sleiţi de puteri, în vreme ce mongolii beneficiaseră de odihnă. Timur nu numai că se instalase în fosta tabără pe care Baiazid şi-o pregătise cu grijă înainte de a pleca de la Ancyra spre Sebasta, dar pentru a îngreuna şi mai mult situaţia turcilor, deturnase cursul rîului ce străbătea cîmpia Ciubukabad, astfel încît şi puţurile folosite de aceştia se uscaseră. Baiazid fusese obligat să aducă apă cu burdufurile de la mare distanţă...

După ce ascultase încruntat părerile contradictorii ale generalilor, padişahul stabilise planul de luptă şi ordinea de bătaie. Trupele lui aveau să fie dispuse în formă de semilună,

spre a permite cele mai optime desfășurări tactice. Încredință-se cumnatului său aripa dreaptă, alcătuită din patruzeci de mii de cavaleriști sîrbi și din cincizeci de mii de infanteriști turkmeni. Aripa stingă, avînd în componență trupe provenite din Pamphilia, Cappadocia și Pont — optzeci de mii de călăreți și o sută de mii de pedestrași — urma să fie comandată de fiul său mai mare, Suleiman. Baiazid își rezervase comanda centrului, compus din ieniceri — elita armatei otomane — precum și din unități speciale, aproximativ o sută cincizeci de mii de oameni, la care se adăugau formații auxiliare de sirieni și de mesopotamieni, puse sub comanda altor trei fii ai săi.

După încheierea dezbaterilor consiliului, padișahul se retrăsese în cortul său. Se întinsese pe o sofa și încercase să atipească. Nu-i fusese însă cu putință să închidă ochii. Îl sufoca mînia la gîndul că se lăsase manevrat atît de copilărește de Timur. Își subestimase adversarul, altfel n-ar fi săvîrșit greșeli atît de grosolane. Acum nu mai putea da înapoi. Să încerce o apropiere diplomatică de ultimă oră? Și-ar fi descoperit și mai mult slăbiciunea.

Cînd se luminase de ziuă, ieșise din cort, încălecase, urmat de ofițerii din Statul-Major, spre a-și trece într-o ultimă revistă trupele. Acum, cînd galopa prin fața soldaților care-l aclamau agitîndu-și armele, era încolțit de îndoieli. Încrederea în destinul ce-i oferise cele mai depline satisfacții începuse să se clatine. Pe măsură ce inspecta frontul, își dădea seama cu o și mai dureroasă ascuțime de avantajele de care se bucura inamicul.

Se opri pe culmea unei coline și încercă să cuprindă cu privirea trupele lui Timur, desfășurate de la un capăt la celălalt al zării.

— Sînt mulți, Hassan, foarte mulți! se adresă unui general din suită.

— Mulți ca nisipul mării, stăpîne. Dar le venim noi de hac. La Nicopole am avut de înfruntat vrăjmași mai puternici.

Baiazid se întrebă dacă Hassan nu își făcea iluzii comparînd pe creștinii de la Nicopole cu tătarii lui Timur. Culmea era că în clipa aceasta se pregăteau de luptă doi turanici. Și el, Baiazid, și Timur erau de același neam. În vinele lor curgea același sînge. Numai că Timur era un renegat, care lovea în propriii lui frați. Invocînd numele lui Allah și propovăduind războiul sfînt, săvîrșea în realitate cea mai nerușinată trădare. Acest fiu de cățea trebuia să își primească pedeapsa.

Soarele pornise să se cațăre pe cer. Razele lui — deși dimineața era doar la început — ardeau de parcă ar fi fost din aur topit. Baiazid simțea că se înăbușă în armura grea care-i întemnița trupul. Ar fi preferat ca lupta să se angajeze imediat. Pe măsură ce soarele va urca spre zenit, canicula va crește, sporind și oboseala soldaților lui. Din nefericire, inițiativa nu-i aparținea. Trebuia să-l lase pe Timur să facă prima mișcare. Cînd trupele mongole în plin atac vor pătrunde în întrîndul semilunei, flancurile acesteia se vor închide, așa cum se închid petalele florilor carnivore asupra gîzelor aventurate în corolele lor. Așa cum se întîmplase și la Nicopole.

Dar Timur întîrzia să atace. Soarele torid se înălța, revărsînd potop de fierbințeală. S-ar fi zis că natura luase foc, așa de tare ardea pămîntul. Imaginile deformate de reverberațiile solare tremurau ca și cînd ar fi fost lovite de *delirium tremens*

Timur aștepta...

Baiazid se întoarse spre generalii săi.

— Ce are de gînd ciinele ăsta ? Va sta nemișcat toată ziua?

Un pașă cu două tuiuri își duse mîna la frunte, la gură și la piept, într-un salut plin de respect.

— Să nu ordonăm atacul, Mărite Doamne ? Șacalul așteaptă să ne topim în armurile și în zalele noastre.

Baiazid clătină negativ capul.

— Nu ! Chiar dacă va fi să fierbem, nu vom face nici o mișcare. Nu putem cîștiga bătălia decît speculînd greșelile lui Timur.

— E un ostaș hîrșit în arta războiului, Înălțimea-Ta, interveni Hassan-Pașa.

— Îi întindem o cursă, Hassan.

— Allah să ne ajute, Măria-Ta.

Calul sultanului zgîria nervos cu copita pămîntul ars transmițînd parcă neliniștea sa și călărețului.

Secundele, minutele, ceasurile se scurgeau chinuitor de încet. Timur îi supunea unei rafinate torturi.

— Credeți că ei nu suferă ? vorbi Baiazid, fără să se adreseze cuiva anume. Cel care va rezista mai mult în această bătălie a nervilor va cîștiga prima etapă. Iar prima etapă poate să fie hotărîtoare.

Baiazid simțea că îl toropește căldura. Sudoarea îi udase pînă și turbanul.

Deodată, dinspre poziţiile inamice ţişniră argintii sunete de goarnă.

Baiazid zimbi.

— Timur a cedat cel dintii. Casca ! ordonă.

Un paj îi aduse casca de luptă. Sultanul îşi scoase turbanul şi îşi puse casca de fier atît de încinsă, încît îi arse aproape degetele. Baiazid scrută cu privirea linia frontului inamic.

Cavaleria lui Timur pornise la atac. Era asemenea unui irezistibil flux care înainta impetuos, înghiţind uscatul. Erau mulţi călăreţii. Mulţi ca firele de iarbă ale unei cîmpii. Sunetele de goarnă străpungeau văzduhul. Ropotul cailor se apropia, evocînd rostogolul unui tunet. Zarea întreagă se pusese parcă în mişcare.

Primul obstacol care li se ridică în cale mongolilor fură călăreţii sîrbi, comandaţi de regele Stefan, vasalul lui Baiazid. Ciocnirea dintre cele două armate fu urmată de o învălmăşeală indescriptibilă, din care nu se desprindeau decît scînteierile săbiilor, ale hangerelor şi ale lăncilor.

— Regele Stefan nu-şi dezminte credinţa jurată Înălţimii-Tale, Doamne, zise Hassan, urmărind cu privirile îndîrjita luptă a călăreţilor.

— Acum Timur va avea prima surpriză, zise Baiazid.

Cavaleria sîrbească părea să şovăie sub presiunea escadroanelor tătăreşti. Rezistenţa-i din ce în ce mai slabă se transformă la un moment dat într-o mare derută. Regele Stefan şi călăreţii săi făcură stînga-mprejur şi o luară la fugă, urmăriţi de tătari.

A doua linie de apărare — surpriza pregătită de Baiazid — era alcătuită din turkmeni înveşmîntaţi în zale şi înarmaţi cu suliţe. Ei aveau să ridice un zid de fier în drumul cavaleriei uşoare tătăreşti. Sîrbii executaseră o manevră iscusită spre a atrage pe duşman în mijlocul unui cleşte care avea să se strîngă asupra lui. În momentul în care turkmenii vor angaja lupta cu mongolii, călăreţii sîrbi se vor întoarce, căzînd în flancurile duşmanului.

— Lovitura aceasta va decide soarta bătăliei, zise Baiazid, urmărind cu privirile tăvălugul cavaleriei inamice.

Unităţile turkmene îşi plecaseră suliţele întreptîndu-le spre călăreţii mongoli, care se apropiau în goana cailor, făcînd să se cutremure cerul cu strigătele lor de luptă.

— Tătarii vor fi luaţi ca în frigare ! exclamă Hassan-Paşa.

Deodată fruntea lui Baiazid se încreţi. În clipa cînd tătarii ajunseseră la cîţiva zeci de metri de frontul turkmenilor, aceştia ridicaseră lăncile şi începuseră să-şi vînture mîinile.

— Ce se întîmplă acolo, Hassan ? tună Baiazid. Ce se întîmplă ?

Turkmenii îşi deschiseseră rîndurile, lăsîndu-i pe tătari să treacă printre ei ca apa printr-o sită.

— Trădare ! exclamă Hassan uluit.

— Trădare ! Trădare, Înălţimea-Ta ! izbucniră ceilalţi generali.

— Ahmed-Paşa, strigă Baiazid întorcîndu-se spre una din căpeteniile militare din preajma sa, aleargă la fiul meu Suleiman ! Să intervină cu unităţile lui de cavalerie ! Înaintarea tătarilor trebuie oprită cu orice preţ !

„Cursa pe care am întins-o lui Timur s-a întors împotriva noastră, gîndi Hassan-Paşa consternat. Sîntem pierduţi !"

Se feri să-şi dezvăluie reflecţiile, căci Baiazid l-ar fi acuzat de defetism.

Bătălia luase o întorsătură urîtă. Sîrbii lui Stefan, surprinşi de trădarea turkmenilor, care întorseseră armele împotriva foştilor camarazi, declanşară un contraatac disperat, încercînd să oprească tăvălugul cavaleriei tătăreşti. Lipsiţi însă de sprijinul infanteriei, fură daţi peste cap, după o luptă îndîrjită, dar care nu avu decît semnificaţia unui simbol. O rezistenţă serioasă devenea imposibilă.

În acele momente de grea cumpănă Baiazid văzu marea de pedestraşi inamici punîndu-se în mişcare. Era asemenea unei uriaşe mase de lavă care se revărsa spre liniile turceşti. O forţă care nu mai putea fi zăgăzuită.

Bătălia se angajase pe tot frontul. Trupele turceşti, dispuse în semilună şi debordate de irezistibila presiune duşmană, evocau lui Hassan-Paşa un rac lovit de moarte, care îşi agită convulsiv şi ineficace cleştii. Primele unităţi de şoc tătăreşti reuşiseră să se infiltreze în dispozitivul de apărare turcesc, izolînd flancul stîng de corpul ienicerilor.

Baiazid îşi dădu seama de primejdie. Dacă nu va reuşi să restabilească frontul, folosindu-se de ieniceri, totul era pierdut. Făcu semn ofiţerilor să-l urmeze, apoi, înfigîndu-şi pintenii în flancurile calului, se îndreptă în galop spre trupele sale de elită, care aşteptau să intervină în bătălie.

În ziua aceea de iulie, zi memorabilă în analele Asiei, un milion şi jumătate de oameni se încleştaseră într-o luptă pe viaţă şi pe moarte. Sorţii se pronunţaseră pentru Timur. Dar

Baiazid nu concepea să fugă sau să capituleze. În fruntea ienicerilor, porni la contraatac. Se strădui zadarnic să restabilească joncțiunea cu flancul stîng. Tentativele de a sparge arcul de cerc care se strîngea în jurul armatelor sale erau zdrobite pe rînd. Bătălia devenise confuză. Norii de praf stîrniți de șarjele cavaleriei erau atît de groși, învălmășeala atît de haotică, încît turcii, dezorientați de atacurile concentrice ale tătarilor și de grindina de săgeți, ajunseseră să se bată între ei. Nu mai știau să facă deosebire între prieteni și vrăjmași.

Soarele se ridică la zenit, apoi prinse să coboare spre apus. Turcii se luptau cu disperare. Spre seară tătarii reușiră să-i izoleze în insule care se apărau în continuare cu furie. Cavaleria grea a lui Timur se năpusti asupra focarelor de rezistență, stingîndu-le pe rînd. Apoi interveniră elefanții, măturînd ultimele cuiburi turcești. Numai ienicerii se mai luptau cu o îndîrjire care atingea frenezia. În nebunia lor sîngeroasă refuzau să își recunoască înfrîngerea.

Cînd noaptea își pogorî vălurile negre asupra cîmpului de bătălie, un vînt de panică prinse să bată printre turcii care supraviețuiseră masacrului. Ultimele formații capabile încă să se apere începură să se disloce. Profitînd de întuneric, turcii și aliații lor încercară să iasă din încercuiri și să fugă. Mulți răzbiră, dar și mai mulți mușcară țărîna înroșită de sînge.

Printre ienicerii înconjurați de tătari, Baiazid se bătea ca un leu. Își dădea seama că pierduse partida. Dar mîndria, orgoliul său nu-i îngăduiau să cedeze. De fiii lui nu mai știa nimic. Numai doi sau trei ofițeri din Statul său Major i se mai aflau în preajmă. Restul pieriseră în luptă sau fugiseră.

Într-un tîrziu Baiazid trebui să se încline în fața evidenței. Continuarea rezistenței era inutilă. Nu-i rămînea decît să fugă. După ce se va vedea în siguranță, își va reconstitui armata și va porni din nou la luptă. Deodată se simți obosit. Avu senzația că brațele îi erau grele ca niște pietre de moară. Abia mai putea să ridice sabia. Spre a se mai ușura, aruncă platoșa, zalele, casca. Veșmintele îi erau sfîșiate și pline de sînge. Gîfîind ca un animal ajuns la capătul puterilor, făcu un semn lui Hassan-Pașa, care îl urmase ca o umbră. În cîteva cuvinte rostite printre gîfîieli, îi împărtăși gîndurile. Hassan-Pașa nu avea nevoie de explicații ample. Își cunoștea atît de bine stăpînul, încît ajunsese să-i descifreze intențiile numai privindu-l în ochi. Chemă pe aga ienicerilor și în cîteva clipe puseră la punct un plan de acțiune. O formație de călăreți, sprijinită de un detașament de ieniceri, va încerca să spargă încercuirea mongolă. Pe acolo se

va strecura sultanul, împreună cu cei pe care va binevoi să-i ia cu el.

Operaţia, executată expeditiv şi cu hotărîre, reuşi. Baiazid, însoţit de cîţiva credincioşi, putu să străbată bariera vie şi să iasă la cîmp deschis. Călare, se avîntă în galop întins spre soare-apune. Spera să ajungă la Brussa şi acolo să organizeze o apărare eficace.

Mongolii împînzeau însă cîmpia. Siluetele fugarilor nu scăpară vigilenţei oamenilor lui Timur. Pe urmele sultanului porniră sute de călăreţi inamici. Vînătoarea aceea infernală dură pînă la miezul nopţii. Cînd să treacă prin albia unui rîu secătuit de secetă, calul lui Baiazid se poticni de un bolovan şi se prăvăli, aruncîndu-şi stăpînul peste un aşternut de pietre. Mongolii îl ajunseră din urmă şi se năpustiră asupra lui. Hassan-Paşa, observînd ce se întîmplă, se întoarse din drum spre a-i veni în ajutor. După o luptă scurtă, se nărui străpuns de zeci de lovituri de sabie.

Sultanul se gîndi să-şi vîndă scump viaţa. Dar urmăritorii săi îl voiau viu. Izbuti să răpună trei sau patru mongoli, dar în cele din urmă fu copleşit de superioritatea lor numerică. Cu mîinile legate la spate, ca un răufăcător, se văzu tîrît în tabăra tătărască.

Încunoştinţat de capturarea vrăjmaşului său, Timur porunci să fie adus în prezenţa lui. Cînd îl văzu pe Baiazid Ildirim, sultanul sultanilor, împins de la spate de cîţiva ostaşi de rînd, îi veni să rîdă. Omul ale cărui fapte de arme făcuseră să se cutremure Europa şi Asia Mică stătea acum în faţa lui, mai neputincios decît un prunc. Plin de sînge, de praf, de sudoare, Baiazid emana un miros acru de ţap, acoperind pînă şi miresmele răspîndite din potpuriurile de argint. Ochii lui mici, arzători ca doi tăciuni, fixau cu exasperată ură pe renegatul care fusese în stare să-l doboare.

— Rîzi de mine, bolborosi el tremurînd de mînie. Faci rău că îţi baţi joc de nenorocirea mea. Să nu uiţi că Allah distribuie imperiile doar celor pe care-i socoteşte vrednici de încrederea sa. Iar mîine poate să le ia ceea ce le-a dăruit azi.

Timur clătină din cap în semn de îndoială.

— Foarte posibil. Asta însă nu mă poate împiedica să rîd acum, cînd te văd în faţa mea. Cred că Allah face prea puţin caz de aceste imperii, de vreme ce le dăruieşte unor inşi atît de sluţi cum sîntem noi. Un cocoşat ca tine şi un şchiop ca mine şi-au împărţit omenirea. Rîse iarăşi, tăcut, fără veselie. Să nu mă învinuieşti că aş fi cauza nenorocirilor tale. Tu, Baiazid, ţi-ai

săpat singur groapa. Îţi aminteşti ? Odinioară ţi-am oferit prietenia mea. Cum ai răspuns la mîna întinsă ? Ai respins-o cu dispreţ, deşi voiam să te ajut în lupta împotriva necredincioşilor, duşmanii noştri comuni. Dacă tu m-ai fi învins pe mine, ştiu ce tratament mi-ai fi rezervat. Ştiu şi ce le-ai fi făcut soldaţilor mei. Eu am să fiu mai îngăduitor cu tine. Am să te ţin în preajma mea. Vei avea propriul tău cort, caleaşcă proprie şi propria ta gardă, comandată de emirul Berlas, care ţi s-a înfăţişat nu demult, spre a-ţi propune în numele meu un pact de prietenie. Ori de cîte ori am să te privesc, am să reflectez asupra deşertăciunii omeneşti şi asupra păcatului trufiei. Luaţi-l ! porunci slujitorilor.

Timur nu făcea făgăduieli deşarte. Baiazid avea să-l însoţească pretutindeni, pînă la moarte, spre a fi o pildă vie pentru toţi aceia cărora le-ar mai trece prin cap să-i imite nesăbuinţa. Şi pentru a-l feri de ispita evadării, îi pregăti o caleaşcă ciudată, cu gratii, care amintea mai degrabă o cuşcă destinată animalelor sălbatice.

Timur avea toate motivele să fie încîntat de noua lui achiziţie. Muritorii de rînd păstrau în preajma lor pisici, ciini mai mari sau mai mici, papagali, maimuţe, peştişori şi tot felul de vietăţi drăgălaşe, destinate să le izgonească clipele de plictis. Maharajahii din India aveau tigri, lei şi elefanţi. El, Timur, era mai presus de toţi, fiindcă ţinea la picioarele sale un împărat autentic. Nu-i lipsea împăratului decît zgarda.

Cînd Baiazid muri de inimă rea cîteva luni mai tîrziu, Timur îl regretă sincer. Se gîndi cu cine să-l înlocuiască şi ajunse la concluzia că cel mai potrivit ar fi împăratul Chinei...

Începu deci să se pregătească de război...

SE STÎRNESC VÎNTURILE

1448—1453

Împărăteasa Helena stătea dreaptă, neclintită, ca una din acele hieratice cariatide care împodobesc tribuna Coreelor din templul Erechtheion, şi privea undeva în gol, peste catafalcul monumental, străjuit de o pădure de lumînări, pe care zăcea trupul lipsit de viaţă al fiului ei, basileul Ioannos al VIII-lea. Un cernit sobor de călugări, cu bărbi şi plete albe, prosternaţi la căpătîiul autocratorului, rosteau monocord rugăciunea morţilor. Aerul era îmbălsămat de mirosul puternic al tămiii şi de miresmele florilor. Cu două decenii în urmă, împărăteasa Helena priveghease rămăşiţele pămînteşti ale soţului ei, basileul Manuel al II-lea. Atunci succesiunea fusese asigurată. Opt fii avusese răposatul, dintre care şase erau în viaţă. Ioannos al VIII-lea murise însă fără a lăsa descendenţi. Dintre fraţii lui, numai trei supravieţuiseră frămîntărilor care făceau să se cutremure din temelii imperiul.

Pe umerii slabi ai bătrînei împărătese apăsa în aceste clipe povara unor răspunderi care pe alţi muritori i-ar fi zdrobit. Ea trebuia să vegheze ca transferul Coroanei să se facă fără tulburări dinastice şi mai ales fără vărsări de sînge. Imperiul avea nevoie de linişte lăuntrică spre a putea face faţă presiunilor formidabile din afară.

Chipul împietrit al împărătesei nu reflecta nimic din îndoielile şi temerile ce-i răvăşeau sufletul. Soborul de episcopi şi mitropoliţi care săvîrşiseră serviciul religios, curtenii copleşiţi de emoţie, înalţii demnitari apăsaţi de incertitudinea unui viitor ce se anunţa în culori foarte sumbre, căpeteniile militare ale unor armate fantomă, ostaşii din garda imperială, întunecaţi la chip şi cu lăncile plecate în semn de doliu, ambasadorii impresionaţi de măreţia spectacolului, toţi, dar absolut toţi cei

prezenți simțeau aproape instinctiv că se află în pragul unor mari și hotărîtoare evenimente.

Împărăteasa Helena înțelegea poate mai bine decît oricine cît de gravă era situația. Bătrîna aceasta firavă, care dusese pînă atunci o existență modestă, izolată, în ambianța aparent calmă a gineceului imperial, ieșise la lumină, își asumase din proprie inițiativă frîiele autorității supreme și, în cadrul unui consiliu imperial extraordinar, luase toate măsurile pentru ca sceptrul să revină lui Constantinos, al doilea frate în viață al decedatului basileu, și nu lui Demetrios, al treilea frate în viață, un ambițios fără pereche, ce aspirase să devină împărat grație unor intrigi, unor perfidii și unor jocuri de culise savante, procedee care în lumea bizantină ajunseseră de multă vreme monetă curentă.

Împărăteasa Helena intervenise în ceasul al unsprezecelea spre a zădărnici manevrele acelora care năzuiau să ridice pe treptele tronului un om destinat să fie un simplu instrument politic în mîinile lor. Nimeni nu îndrăznise să-i conteste autoritatea. În Bizanț o împărătească nu avea doar rolul de a aduce pe lume vlăstari meniți să continue dinastia. Cînd basileul Theophilos, căutîndu-și o tovarășă de viață, a poftit la palat — potrivit tradiției — pe cele mai frumoase fete din imperiu, pentru a oferi un măr de aur aceleia pe care o va socoti demnă să poarte coroana de împărătească, una dintre candidate, pe nume Eikasia — o replică reușită a prodigioasei Sapho din Lesbos — în cadrul unei scurte convorbiri cu suveranul asupra rolului femeii în căsnicie, i l-a descris în cîteva cuvinte : „Femeia te ridică, femeia te coboară. Dintr-un rege poate face un cerșetor, iar dintr-un cerșetor poate face un rege". Theophilos, neplăcut impresionat de acest exces de istețime, a preferat să ofere mărul de aur unei ființe mai modeste, Theodora. Mai tîrziu, Theodora avea să dea o lovitură mortală iconoclasmului proclamat de soțul ei. Dacă definiția Eikasiei păcătuia prin exagerare cînd generaliza importanța femeii în societatea bizantină, nu se îndepărta însă de adevăr dacă se referea la influența politică a basilisei și la rostul ei în guvernarea Statului. Autoritatea acesteia nu deriva din autoritatea împăratului, ci avea un caracter autonom. Împărăteasa Helena își amintea și acum cu duioșie, dar și cu legitimă mîndrie, ceremonia care urmase după logodna cu Manuel. O principesă din casa domnitoare îi pusese în picioare pantofii de purpură cu vulturul bizantin brodat în perle, simbolul puterii imperiale. Încoronarea ei avusese loc înaintea nunții, pentru a-i sublinia independența.

Fusese învestită cu toate drepturile suverane înainte de a rosti în fața altarului sacramentalul *da*, care avea să-i confere titlul de soție a autocratorului bizantin. Participarea ei la toate ceremoniile era indispensabilă. Cînd împăratul murea fără a fi lăsat un succesor, basilisei îi revenea rolul de a desemna pe viitorul purtător al sceptrului domnesc. Cînd împărăteasa Irina își atribuise titulatura de „Rege atotputernic și Autocrator al Romanilor", nimeni nu găsise cu cale să-i conteste autoritatea. Theodora nu fusese o simplă tovarășă de viață a lui Justinian, ci asociata acestuia la domnie. Nimeni nu cîrtise cînd văduva lui Zenon proclamase împărat pe propriul ei amant. „Ție, Augusta, îți aparține puterea imperială !" strigase printre ovații mulțimea adunată în incinta hipodromului.

Împărăteasa simțise în tot cursul ceremoniei funebre privirile încărcate de ură și de furie neputincioasă cu care o bombardase Demetrios. Deși îi era fiu, sînge din sîngele ei, carne din carnea ei, îi recunoștea deschis defectele. Desfrînat, cheltuitor, superficial, arțăgos, influențabil, capricios, ar fi fost un împărat detestabil. Odinioară, cînd imperiul era întins, puternic și temut, învestirea unui astfel de om cu autoritatea supremă nu ar fi avut urmări prea grave. Mulți depravați, vicioși, degenerați purtaseră purpura imperială fără ca efemera lor domnie să ducă Bizanțul de rîpă. Acum însă criza era atît de acută, existența Constantinopolelui atît de primejduită, încît numai un suveran vrednic, înțelept, ponderat ar fi putut face față periculoaselor probleme ale domniei. Și acest om providențial era numai Constantinos. Diplomat și în același timp viteaz, înzestrat cu o inteligență superioară, dar și cu modestie, se dovedise un sfetnic prețios și un ostaș devotat al fratelui său, împăratul Ioannos. Din nenorocire, moartea autocratorului intervenise în absența lui Constantinos din capitală. Demetrios deținea în acea epocă demnitatea de guvernator al Selymbriei, fortăreață din apropierea Constantinopolelui. Alesese acest post pentru a fi cît mai aproape de capitală în momentul morții împăratului. Planul lui era simplu. Ajutat de un grup de partizani și de cîteva unități din garda imperială, avea să pună mîna prin surprindere pe Coroană și să se proclame autocrator. Demetrios nu ținuse seamă însă de un factor care-i zădărnicise toate socotelile : împărăteasa-mamă, Helena.

Cînd el se înfățișase la palatul Blachernelor spre a-și însuși sceptrul, decrepita bătrînă îl înfruntase, contestîndu-i dreptul de a se încorona împărat. Convocase apoi consiliul imperial și, în prezența lui Demetrios, învinețit de mînie, pledase împotriva

lui, convingînd pe înalţii demnitari — dispuşi pînă atunci a se înclina în faţa faptului împlinit — să respingă candidatura guvernatorului Selymbriei şi să ofere Coroana lui Constantinos. Cu glas cutremurat de emoţie, evocase actul de trădare al lui Demetrios, care cu cîţiva ani în urmă încercase să-l detroneze pe fratele său şi să-şi însuşească puterea, ajutat de turci. Fapta lui fusese ulterior iertată. Împărăteasa Helena folosise cu durere acest suprem argument împotriva lui Demetrios. În ciuda cusururilor sale, rămînea totuşi fiul ei. O făcuse însă fiindcă îndatoririle ei de împărătească şi dragostea de ţară erau mai puternice decît simţămintele materne.

Guvernatorul Selymbriei înghiţise cu greu pilula amară a înfrîngerii, aducînd omagiu de supunere lui Constantinos.

Ceremonia religioasă de la palatul Blachernelor se terminase. Marele logotet — primul-ministru — se apropie solemn de catafalc şi rosti cu glas sepulcral :

— Basileule, părăseşte acest palat ! Regele regilor, stăpînul stăpînilor, Dumnezeu cel atotputernic te cheamă !

Căpeteniile militare luară pe umeri sicriul şi îl duseră afară din palat. Îl aşezară în dreptul intrării principale, dominată de vulturul bizantin, sculptat în piatră. Acolo, membrii familiei imperiale, înalţii demnitari şi curtenii sărutară pentru ultima oară mîna decedatului. Pentru cei mai mulţi gestul acesta nu mai avea decît semnificaţia unei simple formalităţi. Un împărat mort are mai puţină însemnătate decît un cerşetor viu. Prin faţa sicriului defilă apoi ore întregi un fluviu de oameni simpli, dornici să vadă chipul încremenit al aceluia care fusese întruparea lui Dumnezeu pe pămînt.

Împărăteasa Helena îşi amintea cu melancolie că pe treptele acestei intrări îl întîmpinase pe soţul ei, Manuel, după călătoria lui în Europa. Cerul era zguduit de uralele supuşilor entuziasmaţi de providenţiala ridicare a asediului capitalei. Copiii nevîrstnici, adunaţi în jurul fustelor ei, se uitau cu uimire la impunătorul lor părinte, pe care-l revedeau după o absenţă de peste doi ani. Aproape că şi uitaseră cum arată la faţă.

Trecuseră de atunci patru decenii şi mai bine. De pe aceste trepte asista acum la ceremonia funebră a fiului ei preferat. Înaltele personaje, care nu se puteau retrage mai înainte ca defunctul să fie coborît în cavoul imperial, începeau să ridice rugi către Cel-de-Sus ca perindarea aceasta lentă de plebei să se termine mai repede.

Soarele palid de toamnă tîrzie mîngîia cu razele sale aurii şi obrazul savant machiat al mortului, şi pe mai-marii zilei, şi pe cei mărunţi şi umili, ca şi cînd le-ar fi spus, folosindu-se de un limbaj simbolic : „În faţa mea toţi sînteţi egali, iar existenţa voastră este egal de efemeră".

Apoi sicriul fu iarăşi ridicat pe umeri spre a fi transportat — cu acompaniamentul imnurilor funebre intonate de corurile bisericeşti — spre monastirea Pantocratorului, unde avea să fie înmormîntat.

Cînd sicriul cu rămăşiţele lumeşti ale suveranului se opri, în sfîrşit, la poarta monastirii, se auzi iarăşi glasul marelui logotet pronunţînd formula macabră impusă de protocol : „Intră, basileule ! Regele regilor, stăpînul stăpînilor, Dumnezeu atotputernicul te aşteaptă !" Apelul acesta straniu, venit parcă de dincolo de lume, înfioră sufletele celor de faţă. Iar cînd cadavrul fu adus la gura cavoului, strigătul se auzi pentru ultima oară : „Lipseşte-te de coroana imperială !"

Ochii uscaţi ai împărătesei Helena se umeziră pentru prima oară. Fără să privească, intui gesturile acelora care luau coroana de pe capul fiului ei mort şi îi încingeau fruntea cu o fîşie lată de purpură, simbolul autorităţii pierdute.

Sicriul fu coborît în întunericul umed al criptei, aşezat cu grijă, apoi uşile de fier se închiseră cu zgomot metalic.

Ioannos al VIII-lea ieşise din viaţă şi intra în istorie...

*

Bolţile înalte ale catedralei, înnegrite de fumul lumînărilor, vibrau reflectînd sonorităţile profunde ale corului care intona cu fervoare *Kirie Eleison*. Slujba religioasă, oficiată de mitropolitul Mistrei, asistat de un numeros sobor de preoţi, se apropia de sfîrşit. Noul suveran al Imperiului Bizantin, Constantinos al XI-lea Dragases, murmura cucernic o rugăciune, implorînd cerul să-l întărească spre a-şi purta cu cinste Coroana, spre a păstra intactă independenţa ţării, spre a asigura fericirea supuşilor săi. Silueta-i înaltă, suplă, se contura pe fundalul aurit al catapetesmei împodobite cu icoane vechi. Pe frunte simţea apăsarea Coroanei imperiale, pe care o purtaseră atîţia înaintaşi glorioşi. Acum îi revenea lui, prin jocul unor

forţe insesizabile, numite de oameni destin. Doi înalţi demnitari, Manuel Paleologos Iagros şi Alexios Lascaris Philantropenos, i-o aduseseră de la Constantinopole, pentru ca solemnitatea încoronării să se facă fără zăbavă. Aşa recomandase consiliul imperial prezidat de basilisa Helena, iar Constantinos socotise că aşa era bine. Existenţa ţării nu trebuia primejduită de un interregn susceptibil să genereze tot felul de intrigi, conspiraţii şi pactizări cu inamicul. Fusese informat de manevrele fratelui său Demetrios, şi aceasta îi întărise convingerea că trebuia lucrat repede. Înainte de a intra în catedrală, avusese o lungă convorbire cu cei doi demnitari.

— Ştim că o încoronare în afara zidurilor capitalei constituie un fapt fără precedent, spusese Iagros. Dar necesităţi stringente au impus această derogare.

— Înţeleg, replicase Constantinos.

— Chiar şi în cursul nefericitelor evenimente care au impus odinioară strămutarea vremelnică a capitalei la Niceea, încoronările se făceau între zidurile acelui oraş tocmai spre a se respecta tradiţia, adăugase Lascaris. Evident, vom repeta solemnitatea încoronării şi la Constantinopole, spre a închide gura tradiţionaliştilor şi a pescuitorilor în apă tulbure.

— Dacă va fi nevoie, o vom repeta, replicase Constantinos. Important este să asigurăm continuitatea dinastiei şi stabilitatea internă.

— Din ordinul împărătesei Helena au şi fost trimişi în capitalele europene agenţi diplomatici spre a vesti urcarea pe tron a Majestăţii-Tale, reluase Iagros. Marele şambelan Georgios Sphrantzes a primit misiunea să plece la Adrianopole, spre a-l încunoştinţa pe sultanul Murad.

— Sphrantzes este un diplomat abil, replicase Constantinos. Cum a reacţionat Murad ?

— S-a arătat binevoitor.

— În bunăvoinţa turcilor nu am nici o încredere, zîmbise cu amărăciune Constantinos. Abia aşteaptă să ne lovească...

Într-adevăr, Islamul, asemenea unei uriaşe fiare apocaliptice, înghiţise încetul cu încetul trupul Imperiului Bizantin. Constantinopolele, capul acestui trup nefericit, rămăsese încă afară, la lumină. Moreea şi cele cîteva insule care mai alcătuiau rămăşiţele străvechiului Imperiu Roman de Răsărit nu prezentau importanţă. Supravieţuirea Constantinopolelui era o chestiune de viaţă şi de moarte...

Noul suveran se înapoie în capitala sa la bordul unei nave catalane. Autocratorul unui imperiu care dispusese odinioară

de una dintre cele mai puternice flote militare din lume traversa acum mările stăpînite în trecut de Bizanț în postura de pasager al unei corăbii sub pavilion străin.

La Constantinopole i se făcu o primire entuziastă. Este adevărat că veșmintele de paradă ale curtenilor își pierduseră din strălucire, că uniformele ostașilor din gardă erau roase pînă la urzeală, că tot mai mulți oameni umblau în zdrențe... Basileul încercă să nu mai vadă toate aceste semne ale unei decăderi lente și iremediabile. Se bucură de bucuria supușilor care-l întîmpinau cu urale, ca și cum acest răsărit de domnie avea să aducă numai liniște și prosperitate.

La un moment dat imaginația lui Constantinos o luă razna. Nu mai era basileul unui imperiu muribund, ci un viteaz purtător al săbiei Sfîntului Mihail. Înfrînsese pe dușmani și se înapoia la Constantinopole în fruntea unui cortegiu triumfal. Soldați încărcați cu lauri defilau pe străzile împodobite de sărbătoare. O mare de cetățeni urmărea cu încîntare parada. Unii stăteau ciucure la ferestre, alții umpleau balcoanele, foarte mulți se cățăraseră pînă și pe acoperișuri. Cerul se cutremura de dangătul sărbătoresc al clopotelor, de uralele mulțimii, de ropotul bidiviilor călăriți de veterani cu cicatrice glorioase, de sunetele înalte ale trompetelor. Furgoanele încărcate cu pradă de război stîrneau entuziasmul privitorilor. Captivi cu lanțuri la mîini, escortați de ostași învăluiți în zale, mergeau tăcuți, umiliți, rumegîndu-și disperarea. Printre ei se afla însuși sultanul Murad..

Constantinos se trezi brusc din visare. Printre spectatori văzuse cîțiva turci care-l priveau cu un fel de amuzament disprețuitor. Prezența lor în mijlocul constantinopolitanilor îi strică buna dispoziție. Îi amintiseră că victoriile militare deveniseră pentru el niște utopii. Trebuia să se socotească fericit dacă va izbuti să păstreze independența capitalei și a peticelor de pămînt din jurul ei.

La palat îl aștepta un mare praznic. Toate mărimile imperiului erau acolo. Împărăteasa-mamă Helena făcuse rost de bani spre a-și sărbători cum se cuvine fiul. Slujitorii aduceau mîncăruri alese și vinuri străvechi. Muzicile cîntau. Fete tinere, acoperite cu văluri diafane, aruncau flori asupra invitaților.

Constantinos știa că datora aceste onoruri mamei lui. O privi cu dragoste filială și cu recunoștință. Basilisa îi zîmbi. Un zîmbet cald, plin de afecțiune, de sobră bucurie.

Împărăteasa Helena încerca satisfacția misiunii îndeplinite. Acum putea să moară. Sceptrul încăpuse pe mîini bune. Poate

că împăratul ar mai fi avut nevoie de sfaturile ei. Nu dobîndise încă experienţa domniei. Va şti însă să se descurce şi singur.

Deodată închipuirea ei prinse să-i reînvie chipuri demult dispărute. În jilţul ocupat azi de Constantinos îl văzu aievea parcă pe socrul ei, împăratul Ioannos al V-lea. Bătrîn, posomorît, taciturn, purta pe chipul lui răvăşit de ani pecetea insuccesele şi a încercărilor grele întîmpinate în cursul unei domnii de cincizeci de ani. Cincizeci de ani întristaţi de interminabile războaie civile, de repetate înfrîngeri militare, de umilinţe, de eforturi disperate spre a redresa o situaţie definitiv compromisă. Cu un an înainte de a muri, încercase să repare zidurile înconjurătoare ale Constantinopolelui şi să refacă o serie de fortificaţii căzute în ruină. Iritat, sultanul Baiazid îi trimisese un mesaj ameninţător, pretinzînd imediata încetare a lucrărilor. Atît de sleit de puteri era imperiul, încît bătrînul basileu se supusese. Această ultimă şi supremă umilinţă fusese pentru el lovitura de graţie. Mai trăise cîteva luni, apoi se stinsese, înăbuşit de conştiinţa propriei sale neputinţe.

Împărăteasa Helena văzu apoi pe jilţul imperial umbra soţului ei, autocratorul Manuel. Atît de viu era chipul lui, încît basilisa îi desluşi pe buze un zîmbet plin de tristeţe. Inima ei se strînse îndurerată, aşa cum se strîngea ori de cîte ori soţul ei întîmpina eşecuri. În timpul celor treizeci şi patru de ani ai lui de domnie, trăiseră într-o atmosferă de amărăciune şi deznădejde. După înfrîngerea otomanilor de către Timur Lenk, împăratul Manuel încercase să profite de răgazul pe care i-l acordau turcii, prinşi în vîrtejul unor grave tulburări interne, spre a ridica un zid fortificat de-a lungul istmului Corint. Dar eclipsa osmanlîilor nu durase mult. Imperiul Otoman renăscuse din propria lui cenuşă. Sultanul Amurad al II-lea îşi inaugurase domnia asediind Constantinopolul. Rezistenţa viguroasă a apărătorilor capitalei bizantine îi silise pe turci să dea înapoi. Mîniat de acest eşec, Amurad se năpustise atunci asupra Peloponezului, nimicind zidul fortificat, trecînd prin tăişul săbiei populaţia grecească rămasă fără apărare.

Împărăteasa Helena suspină. Manuel fusese un soţ bun, un părinte afectuos şi un suveran devotat ţării şi poporului său. Îi lipsiseră mijloacele spre a acţiona aşa cum ar fi vrut. Cu chirpici nu poţi construi o catedrală.

Ochii împărătesei Helena se înceţoşară. Chipul lui Manuel dispăru, dar peste cîteva clipe apăru luminoasă silueta lui Ioan-

nos al VIII-lea, fiul ei. Își limpezi privirea spre a-l vedea mai bine. Și el avusese o domnie lungă, dar, vai, atît de sterilă... Ca și părintele său, colindase Europa, cerșind sprijinul creștinătății. O cruciadă inițiată de Papa Eugenius al V-lea se încheiase cu un dezastru. La Varna, turcii obținuseră o victorie strălucită. Creștinii, înfricoșați de puterea Islamului, își ziseră că era mai cuminte să caute un *modus vivendi* cu osmanlîii. Dezinteresîndu-se de soarta Bizanțului, începuseră să facă avansuri prietenești sultanului. Se hrăneau cu iluzii...

Împărăteasa Helena se smulse din urzeala visărilor. Îl văzu iarăși pe Constantinos tronînd în capul mesei imperiale. Frații săi, Thomas și Demetrios, îl încadrau, fără a manifesta o simpatie deosebită noului suveran. Ultimii vlăstari din liota de copii dăruiți de ea lui Manuel. Cîțiva dintre ei muriseră nevîrstnici. Trecuse atîta timp de atunci, încît abia își mai amintea trăsăturile lor. Le auzea însă glasurile subțiri ca ciripitul unor păsărele. Theodoros trăise mai mult. Apucase să se și însoare. Avea o fire închisă, bănuitoare, nimic nu-l mulțumea. Fiindcă fratele său mai mare, Ioannos, nu făcuse copii, îi aștepta cu nerăbdare moartea, spre a-i lua tronul. Destinul îi jucase farsa de a-l îmbolnăvi de ciumă cu trei luni înainte de moartea imperialului său frate.

Andronikos era cu doi ani mai mic decît Theodoros. Slab, cocîrjat, avea un umăr mai înalt decît celălalt și picioarele în formă de paranteze. Maică-sa nu-l găsea chiar atît de urît. Îi descoperise chiar un oarecare farmec aparte. Părerile ei nu erau împărtășite de nimeni, nici chiar de Manuel, părintele avortonului. Bărbat frumos, de o rafinată eleganță, Manuel se uita cu mirare și cu vagă aversiune la acest copil neisprăvit, care nu-i semăna sub nici un raport. Se spunea că Andronikos era simpluț la minte. Numit guvernator al Thessalonikului, se pricepuse totuși să vîndă orașul veneților în schimbul a 50.000 de ducați. Dar euforia prilejuită de această bizară tranzacție, care scandalizase Bizanțul, se topise repede. Îl păliseră remușcările. Atît de cumplit îl rodeau regretele, încît hotărîse să se pocăiască, îmbrăcînd rasa monahală. Nici în monastire nu făcuse mare ispravă. Alterna crizele de ascetism cu răbufniri de pasiuni lumești. Organiza atunci chiolhanuri cu femei și cu muzicanți care să-i înece în cîntece aleanul. Starețul monastirii era un bun curtean. Într-o zi lansase zvonul că avea de gînd să-l sanctifice pe fantascul călugăr. Dar Andronikos îl ferise de această dezonoare, murind fără veste după un foarte îmbelșu-

gat praznic monahal. Numai împărăteasa Helena îi deplînsese sfîrşitul.

Constantinos părea să împlinească toate aşteptările ei. S-ar fi zis că pronia avusese grijă să-i înlăture pe toţi fraţii care ar fi putut să-i împiedice accesul la tron.

Bătrîna basilisă se întrebă la un moment dat cine va fi urmaşul lui Constantinos. Acesta împlinise 45 de ani, dar nu avea copii. Se căsătorise de două ori. Prima dată, cu Theodora Tocco, principesă de Kephalonia, iar a doua oară, cu foarte frumoasa Catherina Gattilusio, principesă de Lesbos. Amîndouă muriseră lăsîndu-i domenii întinse, dar nu şi urmaşi. Basilisa era îngrijorată. „Să fie oare Constantinos steril ? Poate că soţiile lui nu au fost în stare să conceapă vlăstări." Împărăteasa îşi zise că fiul ei, basileul, trebuia să îşi caute o nouă nevastă. O obseda o întrebare chinuitoare : „Dar dacă nici a treia femeie nu-i va dărui copii ? În cazul că ar muri fără descendenţi direcţi, Demetrios ar prelua Coroana. Pentru Bizanţ, urcarea lui pe tron ar echivala cu un dezastru. Constantinos *trebuia* să aibă copii !"

Basilisa Helena se străduia să pătrundă cu ochii minţii tainele viitorului. Să vadă chipul urmaşului lui Constantinos. Se spunea la Constantinopole, nu fără oarecare temei, că împărăteasa-mamă avea darul previziunii. Adevărul este că în copilărie se deprinsese să *vadă* dincolo de existenţa obiectivă. Stătea, de pildă, pe una din esplanadele împodobite cu trandafiri agăţători din jurul castelului părintesc. Se uita la rozele învoalte, cu petale delicate ca obrazul unei fecioare, şi se întreba cum vor arăta mai tîrziu. Sub ochii ei, rozele păleau, se ofileau, frunzuliţele se îngălbeneau, cădeau, lăsînd ramurile goale. Mai tîrziu, îşi popula cu oameni închipuirile, dîndu-le un relief tot mai puternic. Cum va arăta pajul acesta, îmbujorat de sfiiciunea adolescenţei, cînd anii îi vor îngreuna umerii, îi vor aşterne omăt peste plete şi îi vor tulbura privirile ? Îl *vedea* atunci îmbătrînit, tîrîndu-şi picioarele deformate de gută, respirind greu, astmatic. Apoi tentativele ei cuprinseseră un cîmp mai larg. Se străduia să *vadă* cum va arăta logodnicul ei... Şi-l închipuia tînăr, frumos, mîndru... Ajunsă la vîrsta măritişului, constatase că Manuel, cel făgăduit ei, corespundea în totul imaginii pe care şi-o făurise. Între imaginaţie şi previziune, fruntariile erau anevoie de definit. I se întîmpla să *vadă* în viitor chipuri necunoscute. Se întreba ce reprezentau aceşti inşi iviţi parcă din neant ? Încerca să le interpreteze expresia feţei, gesturile, lim-

bajul privirilor... Cu timpul, aceste *vedenii* prinseseră să capete consistenţă. Helena deslușea nu numai chipuri şi gesturi izolate, ci chiar grupuri compacte, episoade de viaţă... Multe dintre aceste scene ciudate le uita. I se întîmplase însă — nu o dată — să se pomenească în faţa unui moment din viaţă care îi trezea brusc din ascunzişurile subconştientului acele „plăsmuiri" îndepărtate, care acum se îmbinau uluitor cu realitatea. În felul acesta avusese ea revelaţia darului previziunii cu care o înzestrase Dumnezeu. Stăpînirea acestei fantastice puteri o îngrozise. Treptat, însă, se deprinsese cu ea. Basilisa Helena *ştiuse*, de pildă, că fiul ei Theodoros va muri în chinuri grele. Îl *văzuse*, cu cîţiva ani înaintea înspăimîntătorului său sfirşit, canonindu-se, acoperit de pete şi de pustule din care ţîşnea puroiul. Mai *ştiuse* că fiul ei Ioannos se va prăpădi fulgerător, ca un copac lovit de trăsnet. Îl *văzuse* căzind, umflîndu-şi pieptul într-o ultimă şi căznită respiraţie. În general, nu căuta să afle prea multe din tainele viitorului. Îşi spunea că nu este firesc să concurezi dumnezeirea, să-i furi prerogativele... Acum, însă, la acest praznic împărătesc, simţi brusc dorinţa de a cunoaşte viitorul. De a *vedea* pe urmaşul lui Constantinos. Spera că fiul acestuia va prelua într-o zi sceptrul. Basilisa se surprinse înălţînd o rugăciune fierbinte, dar mută, către Dumnezeu. Îl implora să-i dezvăluie chipul succesorului la tron... Chipul lui Constantinos începu deodată să-şi piardă contururile, consistenţa, să se topească asemenea unor aburi eliberaţi într-o încăpere rece. Apoi, fără veste, dispăru. Jilţul imperial rămase cîteva clipe gol. Iar pe fundalul spătarului aurit apăru o umbră, sau un abur, care prinse a căpăta forme din ce în ce mai precise. Basilisa *văzu* un chip încă destul de confuz, ca şi cînd acesta ar fi fost oglindit pe învelişul unei ape străbătute de unde. Undele se liniştiră. *Văzu* un obraz tînăr, nişte trăsături frumoase, aproape seducătoare, şi ochi... Ochii aceia o înspăimîntară. Aveau o expresie rece, crudă, neîmpăcată... Pe fruntea acelui chip sclipea un diamant strălucitor ca un soare în miniatură... Iar diamantul era prins într-un turban...

Basilisa scăpă un ţipăt şi îşi îngropă faţa în mîinile-i bătrîne.

— Ce s-a întîmplat ? Ţi-e rău, mamă ? strigă speriat împăratul, ridicîndu-se din jilţ.

Împărăteasa îşi lăsă încet mîinile pe masă. Degetele ei, agitate îndeobşte de un uşor tremur nervos, erau acum nemiş-

cate, ca şi cînd ar fi fost săpate în piatră. Pe chipul ei se aşternuse un calm desăvîrşit. Ochii-i nu exprimau nimic. Erau seci.

— Mulţumesc... Nu mi-e rău, rosti ea domol. A fost o indispoziţie trecătoare...

•

Sultanul Murad-Khan se simţea obosit. Foarte obosit. De la o vreme avea senzaţia ciudată că trupul îi atîrnă atît de greu, încît părea turnat din plumb. Cînd se întindea pe sofa, credea că se scufundă în saltelele de fulgi ca într-un înveliş de nori, sub care se deschidea abisul. Uita pînă şi de propria sa fiinţă, pierdea noţiunea timpului, a mediului înconjurător. Se rostogolea în neant... Cînd îşi revenea, avea impresia că se trezeşte dintr-o amorţeală profundă, care nu fusese altceva decît preludiul morţii. Dar moartea nu venise la întîlnire. Îi mai acorda un răgaz spre a-l chinui, spre a-l face să treacă iarăşi prin vîrtejul acelor senzaţii îngrozitoare, care-i aminteau de fiecare dată proximitatea inevitabilă a morţii.

Cînd deschise ochii, văzu că se lăsase noaptea. La căpătîiul sofalei ardeau cîteva luminări de ceară. Licărirea plăpîndelor flăcărui se reflecta în aurul sfeşnicului cu multiple braţe, în aurul care ţesea flori stilizate pe draperiile de purpură, în aurul armelor de paradă încrustate cu pietre scumpe de pe panopliile fixate de-a lungul pereţilor îmbrăcaţi în mozaicuri policrome.

Privelişte acestor splendori, dar mai ales a armelor damaschinate, în mijlocul cărora trona sabia lui Osman, semnul distinctiv al padişahilor, îl smulgea din anticamera imperiului umbrelor şi îl readucea la realitate, amintindu-i că şi el dirija un imperiu — perisabil, ce-i drept, ca tot ce este omenesc — dar care reprezenta în lumea celor vii o realizare de proporţii uriaşe. La această realizare contribuise şi el, ca şi ceilalţi înaintaşi ai lui. Dar strădaniile depuse îl istoviseră, îl sleiseră de puteri. Toţi supuşii din imensu-i imperiu erau — legalmente — sclavii lui. Avea asupra lor drept de viaţă şi de moarte. Toţi aceştia, începînd cu marele vizir şi terminînd cu ultimul ţăran din fundul Anatoliei, vedeau în el o forţă căreia nimeni şi nimic nu i se puteau împotrivi. Dacă ar fi ştiut aceşti oameni cît de slab, cît de neajutorat se simţea uneori padişahul lor, şi-ar fi pierdut nu numai încrederea în atotputernicia şi infailibilitatea lui, ci ar fi lăsat să se năruie însuşi mitul autorităţii cvasidivine a dinastiei şi a invincibilităţii imperiului.

Spre a nu sfărîma iluziile supușilor, spre a nu-și compromite reputația de ales al lui Allah, de ființă înzestrată cu cele mai alese și extraordinare însușiri, se închidea în apartamentul său ori de cîte ori se făceau simțite semnele premonitorii ale crizelor. Dădea atunci porunci strașnice ca nimeni, absolut nimeni să nu-i tulbure liniștea și meditația. Celui care ar fi cutezat să încerce a ajunge la el trebuia să i se taie capul. Fără judecată.

În tinerețe, cînd cunoscuse pentru întîia dată aceste momente de slăbiciune, își închipuise în trufia lui că Allah îi crea cu bună-știință starea-i bizară de transă, spre a-i da posibilitatea să intre în contact nemijlocit cu divinitatea. Nu se spunea oare că epilepticii se bucură de privilegiul de a comunica direct cu Dumnezeu ? Credința aceasta o avuseseră romanii păgîni, se înrădăcinase în sufletul musulmanilor și era împărtășită chiar și de spurcații creștini.

Mai tîrziu, cînd înțelepciunea vîrstei și a experienței îi mai risipise vanele fumuri ale tinereții, își dăduse seama că nu era decît un om bolnav, istovit de eforturile impuse de ocîrmuirea împărăției.

Ridică încet capul de pe pernă și se sprijini într-un cot. Simțea încă în cutia craniană un fel de gol dureros și o accentuată slăbiciune în tot corpul.

Odată chemase la căpătîiul său pe un medic evreu cu mare reputație. Stătuse cu el de vorbă între patru ochi, deși aceasta constituia o gravă încălcare a protocolului. Îl prevenise. Nici un cuvînt din ceea ce aveau să discute nu trebuia să scape în afară. Nesocotirea opreliștii va atrage imediata-i pedepsire cu moartea. Medicul făgăduise că va avea gura pecetluită, apoi îl examinase fără să se grăbească, dînd cea mai încordată atenție tuturor simptomelor. La sfîrșit îl asigurase că nu suferă de epilepsie, dar că organismul său este „slăbit" — o asemenea blasfemie rostită de un musulman ar fi fost pedepsită cu spînzurătoarea — că trebuia să acorde mai mult timp odihnei și că ar fi indicat să reducă eforturile fizice și intelectuale. Îi explicase că stările-i de slăbiciune temporară se datorau unui dezechilibru umoral, care influența psihicul. Expunerea fusese presărată cu termeni savanți, pe care medicul îi tălmăcise apoi în limbaj profan. Padișahul nu-și mai amintea bine sensul lor. Își spusese atunci că nu va putea niciodată aplica prescripțiile medicului. Conducerea unei împărății nu-i îngăduia să se menajeze. Cei desemnați de destin a fi padișahi trebuie să știe a muri la datorie.

Îl lăsase pe medic să se retragă, după ce îl încărcase cu daruri. Acesta plecase bucuros, gîndindu-se că şi-a asigurat un client darnic şi puternic. În vreme ce străbătea un coridor îmbrăcat în faianţă cu motive împletite în diferite tonuri de verde, fusese însoţit de cîţiva slujitori nubieni, împins într-o cămăruţă laterală, fără ferestre, şi sugrumat cu un şiret de mătase, moarte rezervată numai personajelor importante. Sultanul avusese delicateţea să acorde evreului medic un sfîrşit onorabil. În felul acesta, secretul avea să moară odată cu el.

Bizar, de la o vreme amintirile din tinereţe şi din copilărie se trezeau cu atîta intensitate şi fidelitate, încît avea impresia că le retrăia aievea. Mai ales cînd în cameră domnea o semiobscuritate calmă, ce-i permitea să îşi depene netulburat gîndurile. Fenomenul se petrecea din ce în ce mai frecvent, de cînd începuse să simtă apăsarea anilor. Împlinise 45 de ani, ceea ce reprezenta o vîrstă înaintată. După cîte îşi amintea sultanul, puţini oameni depăşeau această limită. Bătrînii venerabili care atingeau şase sau şapte decenii puteau fi număraţi pe degete.

Şi tatăl său, padişahul Mehmed I-ul, murise tînăr. După o domnie scurtă, dar glorioasă, fusese doborît de apoplexie. Despre bunicul său, Baiazid, auzise doar că avusese un sfîrşit dezonorant, într-o cuşcă prevăzută cu drugi de fier, ca pentru animale. Nici unchii săi — fiii lui Baiazid — nu se bucuraseră de zile multe.

După dezastrul de la Ancyra, cei cinci feciori ai lui Baiazid se risipiseră care încotro. Mustafa dispăruse pe cîmpul de bătălie. Suleiman, antrenat în debandada supravieţuitorilor turci care fugiseră spre soare-apune, se retrăsese în Europa, sub protecţia lui Stefan Lazarevici, salvat, de asemenea, din încercuirea mongolă. Issa se refugiase în munţii Karamaniei. Mehmed — cel căruia Allah avea să-i călăuzească astfel paşii încît să se urce pe tronul străbunilor săi — îşi găsise ascunzătoare în regiunea muntoasă de la vest de Ancyra.

După bătălie, tătarii pustiiseră Asia Mică. Mai tîrziu, Murad-Khan aflase de la martori ce cumplită anarhie se abătuse asupra Imperiului Otoman după ce oştirile lui Timur părăsiseră Anatolia, pentru a se avînta asupra Chinei. Fiii lui Baiazid nu găsiseră altceva mai bun de făcut decît să se bată între ei pentru tron. Issa şi Mehmed se războiseră multă vreme, pînă ce Mehmed ieşise învingător, stabilindu-şi capitala la Brussa. Căzut în luptă, Issa fusese scos din competiţie. În acel timp, Mussa se înapoiase din captivitate şi reuşise să-şi asigure sprijinul militar şi politic al lui Mircea, Voievodul Ţării Româneşti.

Suleiman, un alcoolic şi un desfrînat fără pereche, solicitase protecţia împăratului Manuel al II-lea, apoi ridicase armele împotriva fratelui său. Îndîrjita bătălie de la Adrianopole se încheiase cu moartea lui Suleiman. Mussa rămăsese stăpînul posesiunilor otomane din Europa, iar Mehmed al celor din Asia Mică. Mehmed îşi trecuse trupele în Europa, folosindu-se de galerele bizantine. Bătălia hotărîtoare se angajase pe malurile rîului Isker. Mussa, un sadic însetat de sînge, fusese trădat de ai săi. Dîndu-şi seama că pierduse totul, încercase să fugă, dar, urmărit de ostaşii învingătorului, se prăbuşise cu calul într-o mlaştină şi pierise înecat.

Mehmed rămăsese astfel unicul stăpîn al Imperiului Otoman...

Acum, în semiîntunericul propice evocărilor, Murad îl revedea, înalt, spătos, cu o figură deschisă, blîndă. Îşi amintea vorbele sale molcome, sfaturile-i pline de înţelepciune, căldura simţămintelor lui de părinte iubitor. Copil fiind, Murad intra ţanţoş în sala de consiliu. Pe atunci purta la şold o sabie minusculă, proporţionată cu trupu-i puţintel. Vizirii se ploconeau în faţa lui şi îi preziceau o domnie tot atît de glorioasă ca şi a părintelui său. Sultanul Mehmed îi asculta încîntat, îmbrăţişîndu-şi cu privirile feciorul şi mîngiindu-l uşor pe obraz.

Mehmed păstrase relaţii de prietenie cu Bizanţul. Se războise însă cu emirii din Karamania şi din Smirna, apoi înecase în sînge o răscoală provocată de ascetul Beureklidji Mustafa, care propovăduia egalitatea absolută între oameni şi comunizarea tuturor bunurilor materiale. Pornise o expediţie şi împotriva ungurilor şi a valahilor, dar sorţii nu-i fuseseră favorabili...

Straniu ! Faptele de arme săvîrşite de părintele său îi apăreau lui Murad mai reale decît ale lui proprii.

Împlinise tocmai 18 ani, cînd i se adusese la cunoştinţă moartea subită a sultanului Mehmed. Pe atunci era guvernator al Amassiei. Escortat de trupe, alergase la Adrianopole. Acolo nu întîmpinase dificultăţi. În cadrul unei ceremonii sobre, marele muftiu îl încinsese cu sabia lui Osman.

Aşa îşi începuse domnia. O domnie pe care ar fi dorit-o paşnică — fiindcă era bun din fire — dar care avea să se dovedească mai furtunoasă şi mai istovitoare decît şi-ar fi închipuit vreodată...

Auzi un ciocănit timid în uşă. Se ridică brusc în capul oaselor. Cine îndrăznea să-l tulbure la ora asta ? Deodată mintea i se limpezi. Îşi aminti că dăduse poruncă marelui vizir să

i se înfățișeze după lăsatul serii. Suspină. Nu-i era dat să aibă nici o clipă de răgaz. Și mai ales acum avea atîta nevoie de liniște, de singurătate...

Dar de ce îl chemase ? Ah, da ! Voia să-l anunțe că dorește să renunțe la domnie, că a hotărît să predea sabia lui Osman fiului său, Mehmed, Allah să-l aibă în pază !

Bătu din palme. Ușa se deschise și în prag apăru kapugibașa Ferrid, șambelanul de serviciu. Demnitarul intră în încăpere frîngîndu-se de mijloc, iar cînd ajunse în preajma sultanului, îngenunche, sărutîndu-i papucul brodat cu aur.

— Înălțimea-Ta, marele vizir așteaptă să fie primit, spre a săruta poalele veșmîntului Înălțimii-Tale.

Padișahul își petrecu mîna peste ochi, ca și cînd ar fi vrut să și-i descețoșeze.

— Mai multă lumină ! porunci. Iar Khalil să intre !

— Îndată, Mărite Doamne !

Se retrase de-a-ndaratelea, ținîndu-și tot timpul șalele frînte și fruntea plecată, astfel încît privirile să nu i se ridice mai sus de picioarele padișahului.

Slujitori tineri, în veșminte țesute cu aur, aduseră în mare grabă, dar fără strop de zgomot, girandole venețiene cu lumînări albe de ceară, aprinse toate. Încăperea căptușită cu faianță multicoloră începu să sclipească.

Marele vizir intră, făcînd o adîncă plecăciune. Sărută cu umilință mîna întinsă alene de sultan.

— Stai jos, Khalil !

Marele vizir se ploconi din nou, apoi se așeză cu picioarele cruciș pe o pernă pătrată, din mătase roșie, plasată în preajma sofalei sultanului. Ținea în mînă un lung sul de pergament.

— Ce ai acolo ? întrebă padișahul.

— Un mesaj din partea lui Constantinos, împăratul Bizanțului.

Îl desfăcu tacticos.

— Pot să-i dau citire, Mărite Doamne ?

— Te ascult.

Marele vizir îndreptă pergamentul astfel încît lumina să cadă în plin asupra slovelor frumos scrise și cu capete de rînduri înflorate.

— „Noi, Constantinos al XI-lea, autocrator al Imperiului Roman..."

— Lasă titlurile ! îl repezi sultanul.

Khalil se execută și își coborî privirile asupra pasajului referitor la persoana padișahului.

— „... către Înălțimea-Sa, Murad I-ul, gloriosul Sultan al Sultanilor..."

— Sări peste epitetele laudative! reveni padișahul. Intră în subiect!

Marele vizir trecu la pasajul următor, care conținea miezul expunerii:

— „Acum, în pragul Domniei Mele, țin să..."

Murad îl întrerupse iarăși:

— Ai citit mesajul, Khalil?

— De bună seamă, Măria-Ta.

— Atunci spune-mi-l pe scurt.

Marele vizir tuși spre a-și drege glasul. În realitate, dorea să cîștige timp spre a formula într-o singură frază lapidară conținutul înfloritului și foarte prolixului mesaj, alcătuit în stilul alambicat, îmbîcsit cu termeni exagerat de elogioși, potrivit uzanțelor din acea vreme.

— Basileul Constantin te asigură în zorii domniei sale de dorința-i vie de a păstra relații cordiale cu Înălțimea-Ta, de a stabili între Imperiul Bizantin și cel Otoman un climat de înțelegere și pace...

— Vorbe, vorbe, vorbe! rosti Murad sec.

După ce fusese proclamat sultan, socotise că relațiile cu Bizanțul vor continua să fie bune, astfel încît să aibă mîinile libere în Asia. Dar împăratul Manuel, căruia răposatul sultan îi arătase numai simpatie, avusese îndrăzneala să-i ceară garanții. Pretinsese să i se trimită zălog la Constantinopole tineri din familia imperială turcă. Socotea că numai în acest chip noul sultan își putea manifesta intențiile pașnice. El, Murad, îi respinsese pretențiile absurde. Din clipa aceea relațiile dintre cele două state începuseră să se înrăutățească. Încordarea politică ajunsese la un moment dat atît de puternică, încît divanul se pronunțase pentru o imediată deschidere a ostilităților militare. Murad ordonase atunci armatelor sale să ia cu asalt Constantinopolele, acțiune de mare amploare, pe care nici unul dintre înaintașii săi nu izbutiseră să o ducă la capăt. Orașul acesta blestemat părea însă ocrotit de puteri supranaturale. Abia începuse asediul, cînd în tabăra turcească sosise o veste cutremurătoare. Mustafa, unul din frații săi, se răsculase, ocupînd cu trupele sale Niceea. El, Murad, fusese nevoit să renunțe la continuarea asediului capitalei bizantine și să pornească împo-

triva rebelului. Din fericire, campania nu durase mult. Victimă a unei trădări, Mustafa căzuse prizonier fără luptă. Din porunca fratelui său, fusese spînzurat fără nici un fel de judecată. În orice caz, el, Murad, nu va mai încerca să împresoare Constantinopolele. Va lăsa această inițiativă fiului său...

— Constantinos pare mai înțelept decît tatăl lui, rosti sultanul. Dar aşchia nu sare departe de pom... Şi acum să-ți spun pentru ce te-am chemat, Khalil.

— Ascult cu smerenie, Puternice Stăpîne.

Marele vizir strînse cu grijă sulul. Sultanul rămase cîteva clipe cu privirile ațintite asupra luminărilor aprinse, ca şi cînd flăcăruile lor l-ar fi fascinat.

— Am hotărît să renunț definitiv la domnie.

Marele vizir se feri să facă vreo schimă care să-i trădeze gîndurile. Vorbele padişahului îl impresionaseră penibil. Îi stătu pe limbă să exclame : „Iarăşi, Mărite Doamne ?", dar se abținu. Sultanul ar fi socotit replica lipsită de respect. Se mărgini să plece supus fruntea.

— Dorințele Măriei-Tale sînt legi pentru noi. Mi-aş îngădui însă — cu toată umilința — să te implor a-ți pleca ochii asupra supuşilor, care nu se pot lipsi încă de înțeleapta-ți guvernare. Trăim clipe grele... țara are nevoie de un cap luminat, de un braț puternic să o apere...

Sultanul mormăi ceva neînțeles. Îl iritaseră obiecțiile marelui vizir, deşi într-o oarecare măsură le înțelegea.

— Te-am ascultat cu bunăvoință, Khalil, acum patru ani, cînd mi-am exprimat pentru întîia dată dorința de a renunța la domnie. Am înțeles argumentele tale. Creştinii se abătuseră ca un nor de lăcuste asupra imperiului. Mi-am încins sabia şi am plecat la luptă. I-am întîlnit la Varna. Aş putea să repet cuvintele lui Caesar : „Veni, vidi, vici !"

— Strălucită victorie, puternice stăpîne ! rosti cu admirație bătrînul sfetnic. Pe măsura geniului Măriei-Tale.

Sultanului îi reveni în minte tabloul acelui devastat cîmp de bătălie după stingerea ultimelor focare de luptă. Stoluri cernite de corbi potopeau cerul. Veneau dinspre miazănoapte, dinspre soare-apune şi dinspre miazăzi, atraşi de duhoarea hoiturilor intrate în putreziciune. Atît de multe erau hoiturile, încît nu se mai vedeau iarba şi pămîntul. Simbolizînd victoria, un ienicer îi adusese în vîrful unei suliţe capul desprins de trup al regelui Vladislav, căpetenia creştinilor. Sultanul nu putea să uite expresia fixă, terorizată, a acelor ochi morți, care reflectau desigur simțămintele încercate de suveran în ulti-

mele lui clipe... Nu putea să uite nici picăturile de sînge care se mai scurgeau din vinele secționate... obrajii livizi... buzele subțiri, încremenite într-un rictus... părul blond, răvășit, întinat de noroi...

— Vladislav și-a meritat soarta, grăi el. Încălcase tratatul de pace încheiat cu noi, după ce jurase pe *Biblie* că îl va respecta... Și eu am jurat pe *Coran*... Dar nu am ridicat sabia decît după ce am fost atacat...

Luă de pe măsuța joasă din abanos încrustat cu sidef, din apropiere, un șirag alcătuit din boabe de chihlimbar perfect lustruite și atît de bătrîne, încît ajunseseră să bată în roșu. Începu să le plimbe printre degete.

Sultanul încetase să își mai exprime prin viu grai gîndurile. Khalil nu trebuia să știe că la un moment dat, el, Murad, se temuse că va pierde bătălia. Din fericire, Vladislav repetase la Varna greșeala săvîrșită de cruciații francezi la Nicopole... Vestea uciderii acestuia stîrnise panică printre creștini. Victoria așteptată de căpeteniile ghiaurilor se transformase în derută...

— Bătălia de la Varna a fost o strălucită izbîndă a Măriei-Tale, înclină iarăși fruntea Khalil.

Gîndurile sultanului își schimbaseră însă orientarea Îi revenise în minte Magnesia, acea localitate paradisiacă de la picioarele muntelui Sipylus — sau Manisa Dag, cum îi spuneau turcii — unde se retrăsese spre a se odihni după oboselile campaniei din Bulgaria. Masivul sălbatic cu povîrnișuri repezi era străbătut de cascade cîntătoare, care-și strecurau apele printre stînci, revărsîndu-se apoi în rîul șerpuitor din fundul văii. Legendele acelor locuri imortalizau tragedia nefericitei Niobe, fiică a și mai nefericitului rege Tantalus, ori reînviau evenimente demult intrate în istorie, ca, de pildă, bătălia dintre romani și armatele lui Antiochus cel Mare, încheiată prin victoria Romei.

Cit de dulce fusese odihna acolo... Lăsase grijile împărăției pe seama fiului său Mehmed, care împlinise tocmai 12 ani. „Trebuie să se deprindă din vreme cu grijile guvernării", spusese el sfetnicilor. „La doisprezece ani eu luptam pe front. alături de tatăl meu, Allah să-l odihnească. Khalil, se adresase el marelui vizir, să-i îndrumezi pașii. Va avea nevoie de experiența ta."

Eliberat de grijile domniei, se dedicase contemplației, speculațiilor religioase și filozofice. Noptile și le petrecea în brațele noii și tinerei sale soții, fiica emirului Candaroghlu, ră-

masă de curînd însărcinată. Murad aştepta cu nerăbdare un vlăstar care să coboare şi în linie maternă dintr-o familie ilustră. Mama lui Mehmed era o sclavă cu sînge plebeu. Această împrejurare ştirbea oarecum şi prestigiul fiului ei. Evident, Mehmed nu putea fi învinovăţit pentru asta. Faptul că nu se bucura de simpatii era datorit însă în primul rînd lui însuşi. Autoritar, fantasc, neconformist, de o ambiţie frenetică, indispusese prin excesele sale nu numai pe consilierii imperiali, ci şi armata. O revoltă a ienicerilor îl silise pe Murad să renunţe la odihna-i aurită şi să se întoarcă în mare grabă la Adrianopole. După ce zdrobise rebeliunea, reluase frîiele domniei şi îl expediase pe fiul său la Magnesia, într-un fel de exil deghizat. Se gîndise chiar să-l dezmoştenească. Mehmed se arătase incapabil a conduce împărăţia. Noi şi grave complicaţii politice internaţionale îi atrăseseră însă atenţia în altă direcţie. Ioannos al VIII-lea, Iancu de Hunedoara, Skander-beg ridicaseră iar capul. Victoria de la Kossovo îi consolidase poziţia, dar eforturile repetate, istovitoare îi surpaseră şi bruma de sănătate care-i mai rămăsese. Vlăguit, năzuia să se înapoieze la Magnesia şi acolo să-şi depene ultimii ani ai vieţii.

— Khalil, am să-ţi pun o întrebare. Dar să-mi răspunzi sincer. Ştiu că fiul meu Mehmed nu se bucură de popularitate. De ce ?

Marele vizir răspunse diplomatic :

— Poporul îl iubeşte pe tînărul său prinţ. Dar, pe de altă parte, se teme de avînturile prea impetuoase ale tinereţii.

— Trecerea anilor le mai astîmpără.

— Prinţul este la vîrsta cînd avînturile ating limita lor maximă.

— Să nu-mi spui, Khalil, că ienicerii s-au răsculat din cauza excesivei tinereţi a prinţului şi a avînturilor sale...

— Să-mi fie cu iertare, Înălţimea-Ta, dar acestea au fost adevăratele motive.

Sultanul respiră adînc, spre a-şi struni mînia brusc trezită. Dacă şi-ar manifesta-o, poate că marele vizir n-ar mai vorbi. Iar Murad voia să afle adevărul.

— Fii mai explicit, Khalil.

— Ienicerii sînt soldaţi buni, dar au o vanitate copilărească, Mărite Doamne.

— De asta s-au răsculat ? De asta şi-au ucis ofiţerii ? De asta au înfruntat autoritatea imperială ?

— Ca orice copii, ienicerii au reacţii imprevizibile, sînt violenţi, sîngeroşi, cruzi...

— Copiii sînt cruzi, Khalil ?

— Foarte cruzi, Măria-Ta. Nu i-ai văzut cu cîtă voluptate smulg aripile la muște, strivesc furniciile, chinuie animalele ?... O fac instinctiv, fără să raționeze. Aceste impulsuri primare i-au făcut și pe ieniceri să-și piardă cumpătul. Copiii nu trebuie conduși tot de un copil. Cruzimile antagoniste ciocnindu-se — cruzimea conduşilor și cruzimea conducătorului — țîșnește scînteia.

— Scînteia rebeliunii, Khalil ?

— Exact, Măria-Ta.

Sultanul bolborosi ceva. Marele vizir înțelese că reușise să adîncească neîncrederea padișahului în fiul său. Replica lui Murad îi demonstră temeinicia acestui raționament.

— Socotești, Khalil, că prințul nu a corespuns așteptărilor mele ?

Marele vizir își zise că nu trebuie să stăruie a-l denigra pe Mehmed, spre a nu se expune la o reacție nedorită. Din spirit de contradicție, sultanul ar putea fi tentat să ia apărarea prințului și să se năpustească asupra detractorilor săi. Cel mai înțelept lucru era să-l lase a trage singur concluzii defavorabile asupra purtărilor fiului său.

— Mărite Doamne, n-aș vrea să fiu înțeles greșit. Prințul este înzestrat de Allah cu cele mai frumoase însușiri. Ager, hotărît, aprig în luptă, înflăcărat, perspicace, mîndru, ambițios...

Înșiruise numai calități care subliniau totuși o anumită trăsătură de caracter, o anumită stare de spirit. Contrar legilor algebrei, în cazul acesta plus cu plus era egal cu minus. Totalitatea însușirilor puse cap la cap crea portretul unui om intransigent pînă la încăpățînare, de o trufie bolnăvicioasă și puțin accesibil sfaturilor unor consilieri care se străduiau să-i sugereze o atitudine mai ponderată, o analizare mai profundă a problemelor politice, o frînare a pornirilor oarecum haotice, inerente, dealtfel, vîrstei.

Lui Khalil nu i se putea contesta abilitatea. Dacă i-ar fi lipsit această calitate, nu și-ar fi păstrat atîta vreme sarcina de mare vizir, performanță realizată de foarte puțini înaintași ai a săi. Cuvintele-i meșteșugite, tonul cu care fuseseră rostite, subînțelesurile sporiră îndoielile sultanului în ceea ce privește capacitatea de conducător a fiului său. Intenția, încă vag conturată, de a-l deposeda de dreptul la succesiunea tronului căpătă mai multă consistență.

— Apreciez, Khalil, încercările tale de a-l pune într-o lumină frumoasă. Adevărat, are calități. Dar un șef de stat tre-

buie să fie nu numai energic, ci şi înţelept. Din nefericire, fiului meu îi lipsesc înţelepciunea, maleabilitatea, simţul diplomatic, duplicitatea indispensabilă unui monarh care trebuie să îşi joace cartea cu mare dibăcie.

Îşi îndreptă privirile asupra săbiei imperiale pe care o păstra în preajma sa, apoi clătină din cap cu neîncredere. Khalil îi urmărea cu atenţie fiecare gest, fără să lase însă a se înţelege acest lucru. Consecvent rolului său, afectă o schimă chinuită, ca şi cînd s-ar fi luptat cu sine însuşi.

— Vrei să-mi spui ceva, Khalil ! Hai, nu mai şovăi ! Ştii că îmi place să nu mi se ascundă nimic. Prefer adevărurile neplăcute unor minciuni menite să-mi adoarmă vigilenţa. Vorbeşte fără teamă ! Este ceva în legătură tot cu fiul meu ?

Marele vizir păru să facă un şi mai chinuitor efort.

— Vorbeşte, Khalil ! repetă sultanul, întunecîndu-se. Îţi poruncesc !

Marele vizir oftă, vădit îndurerat, ca şi cînd destăinuirea pe care avea să o facă l-ar fi costat foarte scump.

— În sînul corpului venerabililor *ulemas* s-a creat un curent ostil prinţului moştenitor.

— Ostil ? De ce ostil ? se invîrtoşă sultanul.

— Oameni de rea-credinţă, Mărite Doamne, au speculat anumite înclinări ale prinţului, scuzabile, desigur, dacă ne gîndim la vîrsta lui fragedă, la fireasca-i lipsă de discernămînt. Evident, cu timpul, aceste încă inofensive încălcări ale unor reguli morale...

Sultanul îşi încreţi sprîncenele.

— Ce încălcări ? Vorbeşte deschis, omule !

— Unii dintre tinerii nobili trimişi zălog la Curtea noastră, şi care trăiesc în preajma prinţului moştenitor, i-au transmis gustul pentru anumite devieri...

— Ce devieri ?

— Tînărul prinţ preferă compania masculină unor relaţii intime cu sexul opus.

— La vîrsta lui nu este de mirare că nu îi plac încă fetele. Fruntea sultanului se înnoură deodată : Sau vrei să spui că... înclinările lui pentru compania masculină au un sens mai deosebit ?...

Khalil înclină cu tristeţe capul.

— Se spune că ar avea acest sens... Evident, Mărite Doamne, nu este vina prinţului. Mediul înconjurător, moravurile tinerilor nobili romei, o anumită modă pernicioasă...

Chipul sultanului se congestionă. Sodomia îi făcea oroare. Urîse întotdeauna atracţia sexuală anormală practicată de unii bărbaţi. Din nefericire, aceste obiceiuri importate din apus făceau tot mai mulţi prozeliţi. Bunicul său, Baiazid, îşi etala fără jenă înclinările contra naturii. Se spunea că nici tatăl său nu le privea cu ostilitate.

— Khalil, nu vreau să iau măsuri grave mai înainte de a fi sigur că zvonurile corespund realităţii. Să faci o anchetă severă. Să nu menajezi pe nimeni. Nici chiar pe fiul meu. Vreau să stîrpesc aceste obiceiuri murdare. Şi o voi face! Voi lovi fără milă!

— Am înţeles, Mărite Doamne, se ploconi bătrînul sfetnic. Voi executa întocmai porunca. Voi scoate adevărul la lumină. Personal am însă convingerea că totul se reduce la nişte scorneli răuvoitoare...

— Bine. Poţi să pleci, Khalil.

Marele vizir sărută poalele caftanului imperial, apoi se retrase de-a-ndaratelea spre uşă.

— Încă ceva, Khalil! strigă sultanul. Să transmiţi fiului meu porunca de a se retrage definitiv la Magnesia. Acolo, în singurătatea munţilor, să se reculeagă şi să mediteze adînc asupra greşelilor pe care le-a săvîrşit pînă acum. Iar pe tinerii desfrînaţi din preajma lui să-i îndepărtezi fără zăbavă. Ai înţeles?

— Am înţeles, Mărite Doamne.

Marele vizir se înclină pentru ultima oară şi părăsi smerit încăperea. În sinea lui exulta. Dăduse o lovitură de maestru. Lărgise prăpastia dintre tată şi fiu, făcînd pe fiecare dintre aceştia să depindă de firele mînuite de el. Îndeobşte, cariera politică a unui înalt demnitar se încheie odată cu domnia suveranului ce i-a încredinţat puterea. Khalil era însă hotărît să supravieţuiască domniei lui Murad, făcîndu-se indispensabil şi viitorului sultan. Pentru a realiza acest tur de forţă, trebuia să îşi asigure încrederea, prietenia şi recunoştinţa prinţului moştenitor, făcîndu-i servicii pe care acesta să i le răsplătească după ce se va urca pe tron, prelungindu-i mandatul de mare vizir.

Khalil nu aşteptase ordinul sultanului Murad spre a face o anchetă discretă asupra componenţei anturajului prinţului moştenitor. Aflase astfel că tînărul Mehmed arăta o prietenie mai mult decît firească unui băieţandru aproape de aceeaşi vîrstă, dar frumos ca un zeu, pe nume Franco Acciaiuoli. Acest Franco era un important pion pe tabla de şah a politicii otomane. Nepot al lui Nerio al II-lea, duce de Athena, fusese luat zălog de

către turci, care voiau să aibă un mijloc de presiune asupra unchiului, în cazul că acesta s-ar fi arătat ostil Sublimei Porți. Amenințarea de a fi înlăturat și înlocuit cu tînărul Franco îl făcea pe Nerio să se arate foarte docil față de turci. Aceasta nu-l împiedicase să încerce a-și otrăvi nepotul prin intermediul unui eunuc de la Curtea otomană. Tentativa dăduse greș. Eunucul fusese prins și decapitat. Prințul Mehmed ordonase ca paza din jurul lui Franco să fie întărită. Nu concepea să-și piardă prietenul.

Marele vizir cunoștea aceste amănunte și multe altele. În partida care se angaja, avea avantajul de a se folosi de zaruri măsluite.

A doua zi după convorbirea cu sultanul, făcu o vizită prințului moștenitor. Tînărul Mehmed îl primi cu obișnuita lui aroganță. Nici nu-l pofti să șadă. Marele vizir nu se formaliză. Știa să-și ascundă ghearele, chiar dacă îl contraria aerul de superioritate dispreţuitoare al prințului. Era imperios să-i cîștige simpatia. După socotelile sale, sultanul nu mai avea multe zile de trăit. Sănătatea lui părea serios zdruncinată.

Khalil nu își făcea iluzii că va obține cu ușurință prietenia prințului. Relațiile lor se deterioraseră încă de pe vremea cînd Mehmed dirijase singur destinele imperiului. Conflictul izbucnise din cauza unui derviș persan, acuzat de erezie, care se aciuase pe lîngă Mehmed. Marele muftiu Fahreddin și venerabilii *ulemas* din jurul său nu văzuseră cu ochi buni influența dobîndită de eretic asupra prințului moștenitor. Somat de marele muftiu să ia măsuri, bătrînul Khalil încercase să explice lui Mehmed că nu era înțelept să acopere cu autoritatea sa activitatea primejdioasă a dervișului. Imperialul adolescent respinsese sugestiile lui Khalil. Marele muftiu, sprijinit de conservatorii habotnici din Divan, revenise la atac. Khalil ceruse o nouă audiență prințului. Cu diplomatic tact îi expusese pericolele la care se expunea dacă stăruia să-l apere pe derviș. În primul rînd risca să stîrnească mînia sultanului, susținătorul politicii religioase a lui Fahreddin. Mehmed înțelesese că puterile sale aveau limite și că nu trebuia să forțeze lucrurile. Își luase aripa protectoare de deasupra dervișului, care fusese ridicat din palat și, după o judecată sumară, condamnat la arderea pe rug.

Prințul nu avea să uite niciodată această înfrîngere. Khalil îi cunoștea resentimentele, dar dificultățile nu-l dezarmau.

După ce rosti cîteva complimente înflorite, potrivit datinii, îl informă pe prinț că era purtătorul de cuvînt al Măriei-Sale

sultanul Murad. Reţinut de treburile împărăţiei, acesta nu găsise timpul necesar pentru a-şi primi fiul şi a-i comunica personal hotărîrile sale.

Mehmed îşi încleştă fălcile. Pe chipul său adolescentin se aşternu o umbră de rău augur. Resimţise afrontul făcut de tatăl său.

— Deapănă-ţi mesajul, Khalil !

Marele vizir recunoscu în sinea lui că băieţandrul emana o autoritate nativă impunătoare. Afectînd o vizibilă părere de rău, îi comunică hotărîrea sultanului, folosind filistin termeni destinaţi să învenineze şi mai mult resentimentele tînărului.

— Sînt gata să execut porunca Înălţimii-Sale Padişahul, rosti cu îngheţată linişte prinţul. Cînd trebuie să plec la Magnesia ?

— De îndată ce pregătirile de călătorie vor fi terminate. Dacă Măria-Ta are de rezolvat anumite treburi aici, la Adrianopole, plecarea poate fi amînată cu cîteva zile.

— Prefer să pornesc cît mai repede la drum, vorbi sec prinţul. Mai ai ceva să-mi comunici ?

Marele vizir plecă mîhnit fruntea.

— Ar mai fi ceva, Măria-Ta.

Mehmed replică aspru :

— Dă-i drumul ! M-am deprins cu veştile neplăcute.

„Vestea asta chiar că nu are să-ţi placă, prinţişorule", rosti în sinea lui bătrînul demnitar.

— Înălţimea-Sa Padişahul, replică el cu glas tare, doreşte ca din suita Măriei-Tale să nu facă parte anumite persoane...

Privirile ascuţite ale tînărului se aţintiră asupra marelui vizir.

— Înălţimea-Sa Padişahul a fost informat că tineri din anturajul Măriei-Tale se dedau la practici care intră în conflict cu unele principii de morală cuprinse în *Coran*.

Prinţul îşi muşcă buzele spre a-şi stăpîni o explozie de mînie.

— La ce practici se referă Înălţimea-Sa ? întrebă cu forţat calm.

— Practici împotriva naturii, Măria-Ta. Sper că Măria-Ta nu mă va sili să intru în amănunte care îmi displac. În ceea ce mă priveşte, socotesc că nu am căderea să cenzurez comportarea Măriei-Tale. Nu fac decît să transmit poruncile Înălţimii-Sale.

— Tatăl meu a rostit nume ?

— Nu, Măria-Ta.

— Atunci de unde vrei să-i știu eu pe tinerii în chestiune ?

— Este cu neputință ca unii din ei să nu vă fi trezit bănuielile. Cîțiva nici nu se sfiesc să-și afișeze turpitudinea. Apreciez loialismul Măriei-Tale față de prietenii săi. Ar fi însă mai înțelept ca Măria-Ta să îndepărteze pe cîțiva.

Mehmed înțelese că marele vizir îi oferea complicitatea sa. Ce-i va cere în schimb ?

— Luînd această măsură, Măria-Ta va pune capăt unor critici pe care le dezaprob în totul, dar de care trebuie să țin seama, fiindcă aceasta este dorința Înălțimii-Sale.

Prințul îl privi lung.

— Te vei mulțumi cu cele cîteva nume rostite de mine, Khalil ?

— Mi le voi însuși, Măria-Ta. Pe propria mea răspundere.

Mehmed înțelese că marele vizir știa mai multe decît voia să pară. Nu ignora desigur nici relațiile întreținute de el, prințul, cu Franco Acciaiuoli și cu alți tineri.

Era ispitit să respingă mîna întinsă de Khalil. Acceptîndu-i-o, își recunoștea dependența față de un om care nu-i inspirase niciodată simpatie. Acum însă nu avea de ales. Pentru Franco era dispus să facă un sacrificiu. De Franco nu se putea lipsi. Alții puteau să cadă. Franco trebuia să rămînă în preajma lui. Afară de aceasta, alianța cu marele vizir prezenta și alte avantaje, acum, cînd tatăl său i se arăta atît de dușmănos. De ce îl ura sultanul ? Poate că îi ura tinerețea, viața ce i se deschidea înainte, puterea pe care o va dobîndi după ce se va urca pe tron.

Mehmed știa că își făcuse mulți dușmani. Khalil îl va feri poate de unele capcane întinse de cei care-i doreau pieirea. O comunitate de interese nu putea decît să le folosească amîndurora.

— Khalil, diseară vei avea lista cu numele celor de care pot să mă lipsesc.

Marele vizir își îngădui un zîmbet aproape imperceptibil.

— Prea bine, Măria-Ta.

Se întrebă dacă n-ar fi cazul să-l asigure pe prinț că-i va apăra interesele pe tot timpul absenței acestuia din capitală. Își zise că era totuși preferabil să nu-și manifeste prea de timpuriu devotamentul. Nu-i strica prințului o umbră de incertitudine. Va aprecia cu atît mai mult sprijinul bătrînului sfetnic.

— Cer Măriei-Tale permisiunea să mă retrag.

Mehmed șovăi o frîntură de secundă, apoi făcu primul pas în sensul unei apropieri mai strînse.

— Dacă va fi nevoie să corespondăm, Khalil, pe ce căi o vom face ?

— Prin curierii mei personali, Măria-Ta. Nimeni nu va îndrăzni să se atingă de corespondenţa prevăzută cu sigiliul meu.

— Nu mă sfătuieşti să mă folosesc şi de curierii mei ?

— Cînd aveţi de trimis mesaje deosebit de importante, ar fi preferabil să-i evitaţi.

— Este bine că m-ai prevenit, Khalil.

— Sînt la ordinele Măriei-Tale, Doamne.

Marele vizir se ploconi pînă la pămînt, apoi ieşi urmărit de privirile sfredelitoare ale tînărului prinţ. Făcuse un tîrg bun. În locul dervişului persan ars pe rug, i-l dăruise pe Franco Acciaiuoli... Prinţul avea oare să-i răsplătească acest gest de prietenie ?... Rămînea de văzut...

*

Clikor Avakumian avea pielea măslinie datorită eredităţii. În tinereţe, străbunica sa, surprinsă într-un oraş luat cu asalt de arabi, fusese violată de o ceată de soldaţi. După nouă luni adusese pe lume un prunc negricios, cu părul creţ ca blana de Karakül. Soţul, scăpat cu viaţă din prăpădul abătut asupra oraşului, avusese înţelepciunea să se încline în faţa fatalităţii, recunoscind că nevasta lui nu era cu nimic vinovată fiindcă ii suplimentase turma de copii cu un pui de arab. Deoarece nici pruncului nu i se putea aduce vreo imputare, se resemnase să-l crească creştineşte în casa lui, alături de ceilalţi vlăstari legitimi

Puiul de arab crescuse fără să ştie că intrase în familia părinţilor săi pe căi nu tocmai ortodoxe. Mai tîrziu se dovedise un fiu afectuos şi săritor la nevoie. Mai afectuos şi mai săritor chiar decît ceilalţi fii. Îmbrăţişase meseria tatălui, pe care-l slujise cu credinţă şi cinstire pînă la adînci bătrîneţe, se însurase cu o armeancă vrednică şi iubitoare şi avusese la rîndul său copii, nepoţi şi strănepoţi.

Înainte de a-şi da sufletul, mama puiului de cuc îi destăinuise taina venirii lui pe lume. În momentul acela, îngăduitorul părinte trecuse demult în lumea drepţilor. Cînd îşi dăduse seama că nu era decît un intrus în familie, tînărul fiu de arab plînsese, iar după înmormîntarea bătrînei, plecase în lume să

îşi caute norocul. Evident, păstrase numele soţului mamei lui, căci pe al adevăratului tată nu-l cunoştea nimeni.

Constantinopolele era pentru creştinii din Orientul Apropiat ceea ce era Mecca pentru mahomedani, ceea ce Roma era pentru creştinii de rit catolic. Armeanul cu sînge arab ajunsese singur în capitala Bizanţului, fiindcă tînăra-i soţie murise pe drum. Scrisoarea de recomandaţie încredinţată de un unchi din orăşelul natal găsise ecou în sufletul unui văr al acestuia, pe nume Vardan Agopian, stabilit la Constantinopole încă din tinereţe. Agopian era văduv. Înainte de a muri, nevastă-sa îi dăruise o fiică, ajunsă între timp la vîrsta măritişului. Bătrînul se îndeletnicea cu comerţul de mătăsuri. Avea prăvălie în apropierea măreţului Forum al lui Constantin. Vad bun, clientelă bogată. Afacerile mergeau strună.

Agopian îl primise cu bunăvoinţă pe tînărul refugiat, angajîndu-l băiat de prăvălie pe lîngă ceilalţi doi, aflaţi deja în serviciul său. Armenii se ajutau între ei. Spre plăcuta surprindere a lui Agopian, proaspătul său colaborator se dovedise la înălţimea încrederii acordate. Atît de bine se comportase acesta, încît bătrînul îi dăduse mîna fiicei sale, asociindu-l mai tîrziu la conducerea firmei. Tînăra pereche avusese copii, nepoţi şi strănepoţi.

Unul dintre nepoţi era Clikor Avakumian, actualul patron al prăvăliei. Bunicul său nu îşi ascunsese originea. După ce îmbătrînise, ajunsese să încerce o adevărată voluptate ori de cîte ori vorbea despre părintele său, arabul fără nume.

Cînd Clikor îşi pierdea cumpătul şi se dezlănţuia în bruşte şi violente răbufniri de mînie, nevastă-sa îl dojenea, reproşîndu-i că a ieşit la lumină arabul din el.

Clikor împlinise 45 de ani. Soţia pe care şi-o alesese era o grecoaică focoasă, tot atît de activă în dragoste cît şi în gospodărie. Cînd treburile îl mînau pe Clikor afară din oraş, ea îi ţinea locul la tejghea. Avea un pumn de fier şi o gură afurisită, ce băga spaima în băieţii de prăvălie. Prolifică, dăruise soţului ei trei fii şi patru fiice, toţi măslinii ca şi tatăl lor.

În ciuda sîngelui amestecat şi a faptului că reprezenta doar a doua generaţie din neamul său, născută şi crescută în capitala Bizanţului, Clikor se socotea un constantinopolitan tot atît de autentic ca şi cei ce coborau din întemeietorii magnificei metropole.

Peste măsliniul pielii lui Clikor se aşternuse, de la o vreme, o tentă gălbuie, aproape pămîntie, ce-i întuneca şi mai vîrtos chipul, amintind obrazul ars de soare şi tăbăcit de vînturi al

unui mongol. Dar Clikor nu avea sînge mongol în vine. Tenta aceasta bolnăvicioasă se datora unei afecțiuni cronice de ficat, care-l chinuia rău, deși Clikor nu se întrecea cu băuturile alcoolice, evita mîncărurile grase, precum și pe cele prea condimentate. O babă pricepută în vrăjitorii și farmece se jura că fusese deocheat și că numai descîntecele ei ar putea să-l vindece. Un medic îi pusese un diagnostic precis : afecțiune hepatică subsecventă unor tulburări nervoase repetate. Îi recomandase și un tratament adecvat : purgative ușoare și o decocțiune din laur, castraveciori amari, mere acrișoare și pepene galben nu prea copt, amestecate cu viperă pisată și macerată în vin, combinația fiind aplicată sub formă de comprese în regiunea ficatului. Cura se completa cu două ridichi mari, negre, mîncate în fiecare dimineață pe stomacul gol.

Clikor încercase și leacurile bătrînești și tratamentul medical, fără a i se ușura boala. O făcuse mai mult spre a închide gura nevestei, care-l sîcîia toată ziua, cerîndu-i să se „caute". Clikor știa că numai necazurile îi ruinaseră sănătatea și că liniștea sufletească ar fi fost cel mai potrivit medicament. Comerțul său de mătăsuri, odinioară atît de înfloritor, cunoștea o mare criză. Clienții se împuținaseră, fiindcă sărăcia se întinsese ca pecinginea. Viața negustătorilor și a meseriașilor nu fusese niciodată ușoară la Constantinopole. O reglementare administrativă foarte severă le încorseta activitatea, pentru ca beneficiile să fie reduse la un plafon modest, în scopul împiedicării acumulărilor de averi particulare, privite cu ochi răi de Stat.

Tocmai acum, cînd primise o comandă susceptibilă să-l scoată din marasm, nu găsea materialele trebuincioase. Umblase toată ziua de la un furnizor la altul, căutînd zadarnic un brocart fin, cu un desen artistic din fire de aur și argint. Dacă nici la Nikos Kalinikos nu va găsi așa ceva, putea să-și ia adio de la comandă.

Atelierul lui Kalinikos se afla lîngă Forumul lui Arcadius. Kalinikos lucra niște brocarturi de toată frumusețea, dar cerea prețuri exorbitante. De aceea îl și lăsase cel din urmă. Dacă achiziționa mătasea de la Kalinikos, însemna că beneficiile lui aveau să scadă foarte tare.

Pînă la Forumul lui Arcadius avea de străbătut drum lung, și cum pînă la ora asta cutreierase în lung și în lat Constantinopolele, picioarele i se îngreunaseră de oboseală, iar foamea începuse să-i dea ghes, vestindu-l prin chiorăituri jalnice în maț.

Clikor se aşternu stoic la drum. Va lăsa pentru mai tîrziu îndestularea burţii. Dacă pierdea comanda, era nenorocire. Ajunse istovit la atelierul lui Kalinikos. Îl găsi pe patron în prăvălie, petrecînd cu un client. Clikor aşteptă cu răbdare pînă ce clientul nemulţumit părăsi cu mîinile goale prăvălia.

— Iată că şi Kir Clikor Avakumian mă cinsteşte, călcîndu-mi pragul atelierului, îl întîmpină jovial Kalinikos, fixîndu-l cu unicul lui ochi zdravăn. Cu ce te pot servi ?

Clikor se scărpină în barbă, arătîndu-se nu prea grăbit a încheia un tîrg.

— Am nevoie de nişte brocarturi fine. Ştiu că la dumneata, Kir Kalinikos, pot găsi aşa ceva.

— Cred că am ce-ţi trebuie, zise Kalinikos. Aşteaptă-mă.

Intră în depozit şi, după cîteva clipe, se întoarse cu o bucată de brocart. O întinse pe tejghea.

— Ei, ce spui ? exclamă cu mîndrie.

Clikor simţi că i se taie respiraţia. Demult nu mai văzuse ceva atît de frumos. Brocartul, de inspiraţie bizantino-sassanidă, înfăţişa pe un fond albastru un decor alb cu verde şi roşu, împletit cu aur, alcătuit din vînători călare, în superbe costume stilizate, fugărind nişte lei cu coame bogate. Mătasea avea luciri calde, jucăuşe, şi o moliciune de catifea.

— O cumpăr, zise Clikor cu hotărîre. Dă-mi şi alte mostre.

— Pentru moment asta e tot ce am.

Clikor îl privi bănuitor.

— Hai, Kir Nikos, lasă-te de chestii d-astea. Plătesc bine. Am nevoie de material pentru zece caftane şi pentru nişte rochii de gală.

— Bine că nu-mi ceri limbi de canar ! exclamă Kalinikos, îngustîndu-şi ochiul teafăr. Manufactura de Stat nu mi-a mai furnizat mătase de nu ştiu cîtă vreme.

Clikor luă brocartul de pe tejghea şi îl măsură.

— Din bucata asta nu pot croi mai mult de două caftane. Şi asta cu economie.

— Îmi pare rău, dar n-am ce-ţi face.

Armeanul îl luă cu binişorul.

— Ascultă, Kir Kalinikos, îţi plătesc un supliment. Scoate-mi de unde ştii nişte brocarturi aşa cum le meştereşti numai dumneata. Senatorul Kalamides mi-a făcut o comandă importantă, pentru el şi pentru întreaga familie. În curînd fiica sa, Irina, va împlini paisprezece ani. Vor să o sărbătorească împărăteşte. Senatorul nu se uită la cheltuieli. Ne umplem de bani amîndoi.

Kalinikos ridică din umeri.

— Te cred. Fă-mi rost de mătase de la manufactură, şi ţi-o lucrez la repezeală, cu decorurile alese de dumneata. Îţi pun la dispoziţie planşele mele cu modele. Bineînţeles, are să te coste ceva mai scump. Oamenii mei vor trudi zi şi noapte.

Aduse planşele făgăduite. Clikor le privi cu tainică admiraţie.

— M'da. Îmi plac, rosti cu jumătate glas. Merge !

— Du-te la manufactură şi fă-mi rost de mătase. Altfel nu-ţi garantez să le termin înainte de o lună.

— O lună ? strigă alarmat Clikor. Într-o săptămînă trebuie să le am gata. Am şi eu nevoie de timp ca să le croiesc, să le cos... Alerg la manufactură.

Ţîşni ca din arc, uitînd să-l mai salute pe Kalinikos. Noroc că manufactura nu era prea departe. Cunoştea acolo pe un şef de atelier, pe care-l „unsese" de cîteva ori spre a obţine grăbirea unor comenzi.

Şeful de atelier, Dimitrios Frangopulos, un tip negricios, cu un smoc de păr în vîrful nasului, îi explică dezolat :

— Fă-mi rost de ţesături şi ţi le vopsesc cum îţi va plăcea. Sau măcar fă-mi rost de fire de mătase. Kalinikos mă cunoaşte. I-am furnizat cele mai frumoase mătăsuri. Nimeni nu le vopseşte ca mine.

Clikor îşi duse exasperat mîna la cap.

— Dumneata, de la manufactura de Stat, îmi ceri să-ţi aduc ţesături ?

Frangopulos ridică braţele în semn de neputinţă.

— Corporaţia ţesătorilor se plînge de criză. Nu mi-au mai furnizat mătase de două luni, deşi „Cartea prefectului" îi obligă să predea toate ţesăturile lor Statului.

— Birocraţia asta are să ne omoare ! strigă Clikor furios. Plec să văd ce pot face.

Nichitas Kostas, personaj cu vază în corporaţia ţesătorilor, îi ascultă doleanţele, apoi făcu o mutră lungă, de inmormîntare.

— Cu ce să ţes mătăsuri, cînd nu avem fire ? Du-te la cei din corporaţia achizitorilor de fire de la producători. Fă-mi rost de ce-mi trebuie şi te servesc.

Deznădăjduit, Clikor lăsă braţele să-i cadă de-a lungul corpului vlăguit.

— Renunţ ! Prea multe formalităţi ! Prea multe categorii de furnizori !

Kostas replică mohorît :

— Ce vrei, Kir Avakumian, sîntem şi noi la cheremul Statului. Vrea să cîştigăm cîte puţin, să nu ne îmbogăţim.

— Mai-marii zilei se îmbogăţesc fără ca nimeni să le ceară socoteală, mormăi mînios Clikor.

— Ei fac legile, Kir Avakumian. Cine să le ceară lor socoteală ? Împăratul sau Dumnezeu din cer ? Împăratul are acum alte griji. Iar Dumnezeu, oftă adînc ţesătorul, ne-a dat demult uitării... Fă şi dumneata, Kir Avakumian, ce fac ceilalţi neguţători de veşminte...

Kostas nu îşi încheie fraza, fiindcă era primejdios să discuţi asemenea subiecte. Clikor ştia însă la ce se referea ţesătorul. Opreliştile severe ale Statului în ceea ce priveşte proprii săi cetăţeni erau încălcate sistematic de neguţătorii veneţieni şi genovezi, care făceau mare contrabandă cu mătasea, deşi acest articol constituia un monopol de Stat.

I se întîmplase şi lui să achiziţioneze ţesături de mătase de la aceşti inşi certaţi cu legile ţării gazdă, dar o făcuse cu inima strînsă, fiindcă ştia că se expune unor pedepse grele, ce culminau cu scoaterea ochilor, cu tăierea braţelor sau chiar a capului. Dar ce nu încearcă omul spre a-şi asigura existenţa, mai ales cînd are o familie grea de întreţinut ?

Îşi luă rămas bun de la Kostas şi îşi zise că a doua zi va da o raită prin cartierul veneţian din preajma Cornului de Aur...

Poate că Clikor Avakumian nu s-ar fi vîrît în asemenea afaceri dubioase dacă nevastă-sa nu l-ar fi îmboldit să se zbată mai mult pentru bunăstarea familiei. Fetele aveau nevoie de zestre, iar băieţii trebuiau să umble prin şcoli înalte. Era dispusă să îngăduie unuia dintre ei a călca pe urmele paterne, ocupîndu-se în continuare de comerţul cu veşmintele de mătase. Ceilalţi aveau însă datoria să intre în rîndurile cărturarilor, spre a face cinste familiei şi a-i spori faima. De ce n-ar ajunge episcopi, savanţi, poeţi sau înalţi demnitari ? În Bizanţ un grădinar putea aspira să pună mîna pe sceptrul de împărat. Că vlăstarii ei erau armeni, nu conta. Narses fusese armean. Asta nu-l împiedicase să fie ridicat la rangul de generalisim de către împăratul Justinian. Armeni fuseseră şi autocratorii Leon al V-lea, Basile I-ul, Ioannos I-ul Tzimisces şi Romanos I-ul. Bizanţul avusese şi un basileu cu sînge arab : Nicephoros I-ul. Dighenis Akritas, eroul celui mai popular roman bizantin, era fiul unui sarazin convertit.

Împăratul Diocletianus decretase ca feciorii să urmeze profesiunea tatălui. Fiul unui pielar trebuia să se facă pielar. Fiul

unui negustător trebuia să se facă negustător. Clikor împărtășea ideile lui Diocletianus. Era un conservator convins, un adept al păstrării tradițiilor. Din nefericire, decretul lui Diocletianus căzuse în desuetudine. Fumurile nevestei îl tulburau pe Clikor tot atît de mult ca și combinațiile suspecte cu contrabandiștii genovezi și venețieni. Cercul otoman care se strîngea treptat în jurul Constantinopolelui îi sporea neliniștea. În asemenea condiții nu era de mirare că îl încolțise boala de ficat.

Nenorocirile care se abăteau asupra seminției armene cu un fel de tragică periodicitate strecuraseră în sînul acestor oameni o teamă permanentă, comparabilă poate cu frica superstițioasă resimțită de popoarele din Antichitate în prezența forțelor dezlănțuite ale naturii. Această teamă ancestrală se reflecta și în sufletul lui Clikor. Adeseori i se întîmpla să-i bată puternic inima, de parcă ar fi presimțit iminența unui dezastru. I se ridica atunci un nod în gît și îl treceau fierbinți și fiori de frig.

Cu cîțiva ani înainte de a se naște, toate rudele lui din Armenia fuseseră exterminate. Tatăl său îi istorisise chipul cum verii săi și copiii acestora pieriseră decapitați de soldații lui Timur Lenk, iar capetele lor întregiseră una din acele oribile piramide alcătuite din căpățîni omenești, înălțate în preajma Sebastei.

Clikor ajunsese să fie recunoscător acelui arab fără nume, cauza indirectă a pribegiei „puiului de cuc". Descendenții acestui biet copil din flori trăiau acum în liniște la Constantinopole, fiind ultimii supraviețuitori ai unei familii altădată atît de numeroase.

Lui Clikor nu-i plăceau chiolhanurile, beția, desfrîul, jocurile de noroc. Era un om așezat, un gospodar dedicat alor săi și profesiunii alese. Cîteodată însă îl cuprindea amocul. Atunci se înfunda în cîte-o circiumă, unde știa că poate întîlni oricînd inși din breasla lui, în tovărășia cărora bea pahar după pahar, pînă ce alcoolul i se urca la cap, făcîndu-l să uite mizeriile vieții. Uneori își prelungea evadările din mediul familial, făcînd cîte un ocol prin cartierele deocheate din preajma portului. Descoperise un bordel cu fete tinere, aduse de prin mai toate unghiurile Asiei Mici. Avea pînă și o preferată, pe Maria, o adolescentă cu sînge armenesc ca și el.

Patroana locantei se numea Theodora, ca și vestita soție a lui Justinian. Trecuse de 45 de ani. În lunga-i carieră dirijase armate de prostituate. Îl simpatiza pe Clikor fiindcă era potolit,

evita scandalurile şi plătea fără să se tocmească amorul furnizat ca o marfă de către adolescenta cu sînge armenesc.

Tîrziu, după miezul nopţii, pleca spre casă. Îl încolţeau atunci remuşcările, fiindcă se comporta deopotrivă cu desfrînaţii ce-şi neglijau familiile, cheltuindu-şi nebuneşte banii greu agonisiţi. Se jura pe tot ce avea mai sfînt să nu mai calce strîmb. Treceau apoi săptămîni fără ca gîndurile-i păcătoase să-l mai încolţească. Tocmai cînd se credea vindecat de patimi, îl cuprindea iar amocul, şi o lua de la început, beţivindu-se şi preacurvăsărind...

Cînd se întoarse acasă, obosit, nemîncat şi foarte prost dispus după discuţiile purtate cu furnizorii de mătase, nevastă-sa îl întîmpină, spunîndu-i că aveau la masă un musafir, pe vara ei, care lucra la palatul Blachernelor. Un personaj stimat în sînul familiei Avakumian. Cînd sosea încărcată de veşti, ca albina de miere, mari şi mici se adunau în jurul ei şi o ascultau cu pasiune, ca şi cum vorbele ar fi fost rostite de un oracol. Verişoara nu era în realitate decît o simplă spălătoreasă. Deopotrivă cu ceilalţi slujitori ai Curţii, cunoştea însă mai toate intrigăriile, maşinaţiile şi perfidiile de acolo. Uneori, spre a se face mai interesantă, născocea întîmplări năstruşnice, menite să dea mai multă culoare poveştilor ei. Îl ştia pe împărat încă de pe vremea cînd era un adolescent subţirel, cu faţa plină de acnee. Acum însă o impresiona cu statura lui înaltă, cu măreţia-i augustă, cu eleganţa gesturilor. Constantinos, spre deosebire de fraţii săi, care nu vedeau în slugi decît nişte obiecte grăitoare, se interesa de viaţa lor, le adresa cîte un cuvînt bun şi îi ajuta cînd erau la ananghie.

— Omul ăsta e un sfînt, le spuse ea după ce se aşezară la masă. Dumnezeu, în marea lui milă, ne-a blagoslovit cu un împărat care este nu numai stăpînul, ci şi părintele nostru. Fraţii lui sînt însă nişte nevolnici. Demetrios este mai viclean decît o vulpe, iar Thomas nu ştie decît să se ţină după muieri. Odată s-a dat şi la mine. Dar nu i-a mers. L-am pus la locul lui. Aşa cum mă vedeţi, ştiu să mă fac respectată.

Clikor ar fi pus rămăşag pe toată averea lui că Thomas nu avusese niciodată de gînd să atenteze la virtutea spălătoresei. Era mai plină la corp decît îngăduiau canoanele frumuseţii feminine, sărise peste 40 de ani, iar munca o deformase. Păstra însă o piele trandafirie şi un păr blond ca aurul. Grecoaică blondă. Poate că tatăl ei fusese unul din varegii spălăciţi din garda imperială. Mercenarii aceştia nordici socoteau că totul le

este permis. Dădeau iama printre slujnice, ca ereţii printre păsările de curte.

Viaţa sentimentală a lui Constantinos storcea spălătoresei lacrimi de duioşie.

— Bietul om ! A fost tare nenorocos în dragoste. A rămas de două ori văduv. Acum îşi caută o nouă soţie. A trimis soli la Taranto, s-o peţească pe Isabella Orsini. Se zice că italianca asta e foarte frumoasă. Are şi zestre mare. Dar se mai spune că nu-i surîde să fie împărăteasă a Bizanţului. Cică se teme să nu vină turcii peste ea şi să o ia în robie cu împărat cu tot. Trimişii lui Constantinos s-au înfăţişat şi la Curtea Portugaliei. Au cerut mîna uneia din fetele regelui de acolo. Îi zice infantă. Dar şi infanta a strîmbat din nas.

Spălătoreasa sorbi jumătate din paharul cu vin pe care Clikor i-l umpluse cu cîteva clipe înainte şi se înfruptă din imam-baialdiul pregătit de vară-sa.

— Unul din sfetnicii apropiaţi ai lui Constantinos a plecat în peţit după fata împăratului din Trapezunt. Dar şi ăsta se lasă greu. Cică ţinteşte la o partidă mai bună pentru fiica lui. Auzi nerușinare ! Poate să existe pe lume o partidă mai bună decît împăratul nostru ?

Clikor oftă.

— Din păcate, împărăţia lui s-a cam împuţinat.

— Vina este a lui, sau a noastră, a romeilor ? N-am fost în stare să ţinem piept turcilor spurcaţi ! Ar trebui să ne fie ruşine, fiindcă punem mai mare preţ pe tihna şi pe bunurile noastre lumeşti decît pe mîntuirea împărăţiei.

Clikor o contrazise mintal : „N-ai avere şi nici familie. D-aia vorbeşti aşa. Dacă s-ar întîmpla ceva rău, ţi-ai ridica fustele în cap şi ai fraterniza cu duşmanul".

— Am să vă spun o veste neplăcută, rosti spălătoreasa.

— Parcă pînă acum ne-ai spus vreuna plăcută ? bodogăni neguţătorul de mătăsuri.

— Clikor ! rosti cu ton de dojană nevastă-sa.

— Din noroi nu poţi să faci bici ! ripostă vizitatoarea. Ca să vă aduc veşti bune, ar trebui să le născocesc.

— Spune-o atunci pe aia proastă.

— Împărăteasa-mamă e pe ducă.

— Ei şi ? exclamă Clikor. E destul de bătrînă.

— Bătrînă, dar înţeleaptă, Clikor. Era cel mai bun sfetnic al lui Constantinos. Bătrîna asta, cum îi spui tu, a ştiut să strîngă în jurul ei şi pe prietenii şi pe duşmanii unirii cu Roma. I-a sucit, i-a învîrtit, pînă ce i-a făcut să se vrăjmăşească mai puţin

şi să înţeleagă că numai dacă vor pune cu toţii umărul la carul împărătesc îl vor putea scoate din clisă. Dacă moare ea, se termină şi cu împăcarea dintre oameni. Nu şi-a dat încă sufletul bătrîna basilisă, că marele amiral Notaras a şi început să se uite strîmb la Demetrios Cantacuzino, iar marele logotet Metochites să se zbîrlească la stratopedarhul Paleologos. Mi se frînge inima de jale cînd îi văd cum se învrăjbesc.

— Mînjii zburdă în grajdul care arde ! zise sentenţios Clikor.

— Nu mai cobiţi atîta ! interveni cu năduf nevastă-sa. D-aia vă merge prost. Clikor se descurcă tot mai greu cu prăvălia, iar tu, se adresă vară-si, laşi să treacă an după an, fără să-ţi pui pirostriile pe cap. Ce mai aşteaptă Zographos ? Nu se mai hotărăşte odată să se însoare cu tine ?

— De cînd l-a făcut şef bucătar al cofeturilor, nu-şi mai vede capul de atîta lucru. După ce s-or mai linişti treburile...

— Ai să îmbătrîneşti şi n-are să se mai uite nimeni la tine, adăugă aspru consoarta lui Clikor. Schimbă-l ! Alege-ţi alt om, să te ducă în faţa altarului...

Clikor nu mai asculta convorbirea dintre cele două femei. Nu-l interesa idila dintre tomnaticii amorezi. Se gîndea cu îngrijorare că mîine va trebui să dea ochi cu neguţătorii veneţieni. După aceea se va duce la Maria. Îmbrăţişările ei plătite îl vor face să mai uite cîteva clipe cît de mizerabilă este viaţa...

*

Nerio al II-lea Acciaiuoli, duce de Athena, stătea la picioarele Parthenonului şi privea cu încîntare armonia liniilor frontonului, care, printr-o firească iluzie optică, părea să se deplaseze într-o direcţie contrară fundalului de nori albi, tiviţi cu argint, ce se scurgeau de la răsărit spre apus. Nobilii din suita lui îl priveau deferenţi, gata să ridice în slăvi teoriile asupra artei, lansate adeseori cu complezenţă de duce.

— Ce perfecţiune a proporţiilor ! Ce concepţie magnifică ! exclamă extatic Nerio. Cineva spunea că Parthenonul este un vis cristalizat în marmoră de Pentelic.

— Phidias, Înălţimea-Ta, îl completă cu zîmbitoare supunere Francesco Albizzi, un curtean cu barbă roşie ca un morcov.

Episcopul latin de Athena se plecă spre urechea vecinului său, guvernatorul Thebei :

— Oare Phidias a rostit realmente aceste cuvinte ? murmură ironic. Dacă cineva ar interveni spre a preciza — poate pe drept cuvînt — că alt personaj ar fi autorul frazei, Albizzi ar susţine sus şi tare că cel care a enunţat-o este Phidias, dar că documentul care îi imortaliza vorbele s-a pierdut în timpul ultimului război cu turcii.

Nerio se întoarse spre un bărbat subţire, îmbrăcat în negru, cu părul argintat la tîmple, oarecum izolat de restul suitei. Între acesta şi duce exista o asemănare izbitoare.

— Ei, vere Donato, ce părere ai de minunăţiile de pe Acropole ? La Florenţa sau la Roma ai văzut asemenea opere arhitectonice ? Asemenea splendori ? Asemenea creaţii dumnezeieşti ?

Devenise liric. Monumentele de pe Acropole îl copleşeau cu incomparabila lor frumuseţe. Juca însă şi puţin teatru, spre a arăta însoţitorilor că este un suveran luminat, un protector al artelor. Nerio Acciaiuoli ajunsese duce de Athena printr-un complex fericit de împrejurări. Vărul său, bastardul Antonio, după o glorioasă, dar frămîntată domnie, care durase trei decenii, murise fără urmaşi în linie bărbătească. Urmaseră inevitabile conflicte de familie. Cu sprijinul turcilor, Nerio reuşise să se înscăuneze la cîrma ducatului. Spirit realist, nu se lăsase îmbătat de fumurile măririi. Ştia că devenise duce numai graţie unor abile manevre de culise, unor compromisuri puţin onorabile. Atît de nesigură fusese propria-i poziţie, încît, la un moment dat, fratele său, Antonio al II-lea, izbutise să-i uzurpe ducatul. Turcii se amestecaseră însă din nou în acest joc de basculă, răsturnîndu-l pe uzurpator şi reinstalînd la putere pe Nerio. Spre a-şi manifesta recunoştinţa şi a le da în acelaşi timp garanţii în ceea ce priveşte devotamentul său, acesta trimisese zălog la Adrianopole pe Franco, nevîrstnicul fiu al lui Antonio al II-lea. Cînd săvîrşise acest gest, Nerio socotise că dăduse dovadă de o înaltă înţelepciune politică. Nu numai că îl îndepărta pe Franco de la Curtea ducală, dar îl şi izola în temniţa cu gratii de aur rezervată tinerilor zălogiţi turcilor. Abia mai tîrziu Nerio avea să-şi dea seama că făcuse o mare şi ireparabilă greşeală. Franco era un copilandru de o frumuseţe care atingea culmi de miracol. Mehmed, moştenitorul tronului imperial, îl remarcase, luîndu-l în preajma sa. Prietenia înfiripată între cei doi adolescenţi luase proporţii nedorite de Nerio. Surghiunitul,

năpăstuitul Franco devenise primul favorit al viitorului sultan, perspectivă pe care Nerio o întrevedea cu tristeţe şi îngrijorare.

Ducele de Athena ştia că nu se putea culca pe proprii lauri. Precaritatea poziţiei sale îl făcea — pe de altă parte — să guste cu mai multă intensitate satisfacţiile puterii politice pe care şi-o însuşise. Acum, cînd vărul său Donato venise de la Florenţa spre a-l vizita şi a încheia totdeodată un acord comercial între Casa Acciaiuoli din Italia şi ducatul de Athena, Nerio nu se putea stăpîni să nu încerce a-şi epata vărul. În adîncul fiinţei sale — deşi n-ar fi conceput s-o recunoască — sălăşluiau încă apucăturile unui parvenit. Cei cincisprezece ani de domnie nu reuşiseră să facă din el un nobil. Reminiscenţele burgheze rămîneau încă înrădăcinate, în ciuda străduinţelor lui de a se dezbăra de mentalitatea-i negustorească. Aspectul financiar al aventurii ateniene — căci în realitate se îmbarcase într-o aventură cu urmări imprevizibile — îl preocupa mai mult chiar decît aspectul politic. Se simţea flatat fiindcă era duce de Athena, fiindcă stăpînea Acropolele, fiindcă trata de la egal la egal cu căpeteniile altor state, fiindcă avea drept de viaţă şi de moarte asupra supuşilor săi, fiindcă putea distribui titluri de noblеţe, demnităţi şi recompense princiare. Era însă conştient că trăia într-o stare de provizorat. Cît va mai dura acest ducat al Athenei, n-ar fi fost în stare să spună. Puterea turcilor creştea ameninţătoare. Cînd emirate, sultanate, regate şi imperii se năruiau în faţa osmanlîilor ca nişte castele de nisip, cînd Europa întreagă le ştia de frică, îşi putea face el iluzii că va reuşi să păstreze integritatea ducatului ? Italienii din jurul său nu aveau nici o afinitate cu populaţia grecească. Evident, n-ar fi fost imposibil ca un „Deus ex machina“ să intervină în ultimul moment şi să schimbe situaţia cu o sută optzeci de grade în defavoarea turcilor.

Nerio se uită zîmbind la vărul său Donato, care îşi plimba privirile asupra monumentelor arhitectonice de pe Acropole.

— Îţi dai seama, Donato, cît de sus am ajuns noi, cei din neamul Acciaiuoli ? Stăpînim azi Athena, leagănul culturii şi civilizaţiei greceşti. Athena lui Pericle, a lui Platon, a lui Praxitele... Athena care s-a numărat printre giuvaerurile cele mai de preţ ale Imperiului Roman... Aici au fost stăpîni basileii Bizanţului, cruciatul Geoffroi de Villehardouin, Othon de la Roche, apoi războinicii catalani... Urmaşii lor sîntem noi, purtătorii unui nume care acum un secol nu era cunoscut decît înlăuntrul fruntariilor Florenţei...

— Un nume modest, dar purtat cu cinste de toţi înaintaşii noştri. Ei au ştiut să facă din comerţ o artă, rosti Donato cu mîndrie.

Nerio îşi petrecu mîna peste verigile colanului său de aur.

— Membrii familiei Acciaiuoli au făcut din comerţ mai mult decît o artă, Donato. Negoţul a devenit în mîna lor o armă politică şi diplomatică. Dealtfel, nu sîntem singurii care am ridicat comerţul la asemenea culmi. Gîndeşte-te la cei din stirpea Medici, ori la cei din neamul Pitti ! Cosimo di Medici, prietenul tău, stăpîneşte azi Florenţa. Veneţia, Genova sînt republici ale neguţătorilor... Neguţătorul Jacques Cœur dirijează destinele economice ale Franţei...

Donato clătină cu îndoială din cap.

— Cœur este pe punctul de a fi răsturnat de la putere. I se reproşează mari fraude.

— Căderea lui Jacques Cœur n-ar fi decît un incident în procesul de ascensiune al oamenilor banului, Donato. Şi căderea templierilor — cavalerii neguţători — a fost un incident. N-ar fi exclus să ne prăbuşim într-o zi şi noi... Dar asta nu va însemna că ascensiunea neguţătorilor va fi frînată. Dimpotrivă !

Un curier acoperit de praf se apropie în grabă de Nerio. Puse un genunchi în pămînt, plecă fruntea într-un umil salut, apoi scoase din buzunarul dinăuntru al tunicii un mesaj făcut sul şi pecetluit cu ceară roşie.

— Îmi permiţi, Donato, zise maşinal Nerio.

Desfăcu mesajul, ţinîndu-l astfel încît nimeni dintre cei de faţă să nu-şi poată arunca ochii asupra textului. După umbra aşternută brusc pe chipul său, curtenii îşi dădură seama că primise veşti proaste. De acum înainte trebuiau să se pună la adăpost. Cînd treburile nu-i mergeau după plac, Nerio îşi descărca mînia asupra anturajului. Curtenii se grăbeau să se facă nevăzuţi, pînă cînd stăpînul revenea la toane mai bune. Cei care prin funcţiile lor nu se puteau sustrage obligaţiilor de a-l servi în permanenţă se pregăteau să înfrunte cu stoicism grindina.

Nerio era foarte tulburat. Agentul său florentin din Constantinopole, *Messer* Giaccomo Cherini, îl anunţa în limbaj convenţional că tentativa de a-l suprima pe Franco Acciaiuoli, folosindu-se de un slujitor al acestuia, dăduse greş. Atentatorul, prins şi supus torturilor, sfîrşise prin a-şi denunţa complicii. Din verigă în verigă, anchetatorii aflaseră rolul jucat de Cherini în această afacere. Făcuseră demersuri pentru a obţine extrădarea lui, dar împăratul Constantinos refuzase să le satis-

facă cererea mai înainte de a cerceta prin organele sale judiciare dacă faptele erau sau nu adevărate. Cherini încercase să părăsească în ascuns capitala Bizanțului, dar zbirii care-l țineau sub urmărire îl împiedicaseră. Pînă acum Cherini nu scosese nici un cuvînt susceptibil să-i incrimineze stăpînul. Se temea însă că se vor face asupra lui presiuni și că nu va fi în stare să reziste.

Pe Nerio nu-l încînta perspectiva de a se vedea tîrît într-un scandal. Era informat că prințul moștenitor Mehmed se afla acum la Magnesia, într-un fel de exil aurit. Ce se va întîmpla însă după ce bătrînul Murad al II-lea va muri, iar pe tronul rămas vacant se va sui Mehmed ? Se spunea că acesta avea deviza : „Nu uit și nu iert".

Nerio se strădui să zîmbească vărului său.

— Treburile de Stat sînt complicate și spinoase, Donato. Te fericesc fiindcă ai numai grija băncii și a familiei tale. Și acum să mergem la masă.

Donato se despărți cu greu de Parthenon. Începuse să-l iubească. Își va găsi el timp să-l cerceteze mai amănunțit in cele cîteva zile pe care intenționa să le mai petreacă la Athena.

Nerio îl luă de braț și se îndreptă spre reședința ducală, amenajată în Propylee de înaintașul său, bastardul Antonio. Edificiul construit de Mnésicles în secolul al V-lea fusese transformat într-un palat florentin de o somptuozitate rece. Aici se desfășurau marile recepții. Cînd Nerio se sătura de pompa obositoare de la Curte, se retrăgea la vila sa din preajma fîntînii Kallirhoé, unde ambianța era mai caldă, mai intimă. Și proporțiile vilei erau inferioare Propyleelor.

La praznic erau poftite numeroase personaje din lumea diplomatică, printre care și Ioannos Phocides, ambasadorul basileului de la Constantinopole. Programul banchetului era complicat și cuprindea pe lîngă un lung șir de mîncăruri și de vinuri alese, spectacole de balet, cîntece, scamatorii, bufonerii, necesare bunei digestii a convivilor.

După încheierea praznicului, urmă un turnir. Cei mai iscusiți și bravi calaveri aveau să se întreacă în lupte cu lancea, cu sabia și cu buzduganul. Nerio și invitații lui se instalară într-o tribună acoperită. Ziua era senină, răcoroasă. O vreme tocmai bună pentru jocurile vitejești.

Nerio și soția sa, Chiara Giorgi, născută principesă de Bodonitza, stăteau țepeni pe două jețuri aurite, cu spătare înalte, împodobite cu coroana ducală. Ducesa de Athena se afla la acea vîrstă periculoasă care împinge pe unele femei mature să să-

vîrsească nebunii cu urmări regretabile. Era frumoasă. O frumuseţe amplă, planturoasă, de fruct zemos, bine copt, care nu aşteaptă decît să cadă de pe cracă în mîna primului venit. În tinereţe ducesa de Athena afişase o scrupuloasă corectitudine conjugală. Dar fusese de-ajuns să păşească pragul menopauzei, spre a se dezlănţui ca o bacantă. Îşi căuta satisfacţiile amoroase fără discernămînt. Opera, ce-i drept, cu discreţie, lăsindu-şi soţul — preocupat numai de treburile Statului — într-o totală ignorare a noilor ei ocupaţii. La început se năpustise asupra pajilor adolescenţi. Îi luase pe rînd, spre a le desăvîrşi educaţia. Împrăştia nu numai mîngîieri experte, ci şi daruri bogate. Dar vai de imprudentul care ar fi săvîrşit vreo indiscreţie. Un paj scăpase cîteva vorbe nelalocul lor în legătură cu înclinările pedofile ale ducesei. Într-o dimineaţă fusese găsit străpuns de cîteva lovituri de pumnal pe o străduţă dosnică din Athena. Asasinul rămăsese necunoscut. Ducesa avusese grijă să împiedice desfăşurarea normală a anchetei.

Apoi renunţase brusc la amorurile impuberilor, spre a se îndrăgosti de un tînăr nobil veneţian, Bartolomeo Contarini. Pasiunea ei nebunească, mistuitoare, atinsese frenezia. Perspectiva inevitabilului asfinţit al vieţii ei sexuale o punea pe jăratic. Asemenea soarelui care, înainte de a apune, învăpăiază cerul şi pămîntul cu strălucirea lui sîngerie, ducesa ardea pe rugul unei iubiri mai aprinse decît nişte flăcări reale.

Bartolomeo Contarini era un tînăr cu multiple însuşiri fizice. La turniruri strălucea ca un astru. Adversarii săi muşcau invariabil ţărîna, sporindu-i palmaresul de victorii.

La turnirul organizat din ordinul ducelui în cinstea lui Donato, Contarini îşi nărui toţi rivalii, făcîndu-i să simtă, pe lîngă tăria loviturilor lui imparabile, amărăciunea unor înfrîngeri ce nu permiteau revanşe. Ducesa îi urmărea cu aviditate evoluţiile ecvestre, împletite cu măiestre isprăvi de arme. Pe un cavaler francez, cu o frumoasă reputaţie dobîndită în nenumărate întreceri, veneţianul Contarini îl doborî de pe cal cu o singură lovitură de lance încă de la prima ciocnire. Unui căpitan de mercenari care nu cunoscuse pînă atunci înfrîngerea îi smulse din mînă sabia graţie unei abile eschive, urmată de un contraatac şerpuitor ca un fulger.

Bartolomeo Contarini primi din mîinile ducesei premiul învingătorului. Cînd îi înmînă cununa de lauri, Chiara Giorgi îl învălui într-o privire înflăcărată. Chipul viril, bronzat al patricianului veneţian, părul lui negru, inelat, umerii pătraţi, mijlocul subţire, şoldurile strîmte, braţele-i vînjoase, picioarele

lungi, frumos proporţionate, o făcură să îşi îndrepte instinctiv ochii asupra soţului ei, ducele. Simţise nevoia să mai compare o dată însuşirile celor doi bărbaţi. Odinioară îl iubise pe Nerio, îi găsise calităţi multiple. Inteligenţă, îndrăzneală, dibăcie politică. Acum toate acestea fuseseră trecute în umbră de Bartolomeo, noul ei ales. Alături de veneţian, Nerio era pirpiriu, chelbos, cocîrjat, pungit la faţă, cu privirile stinse şi, mai rău decît toate, cu o burtă ţuguiată, revărsată ca un sac peste centura strînsă cu o palmă mai jos de ombilic. Nerio îi păru în clipa aceea mai grotesc decît bufonul Curţii. Se felicită, fiindcă relaţiile lor sexuale încetaseră. Puţinele lui avînturi amoroase şi le cheltuia în scurte şi incomplete îmbrăţişări furate în miez de noapte unor doamne de la Curte, dornice să asigure soţilor complezenţi o ascensiune politică rapidă şi compensaţii băneşti substanţiale.

Nerio nu remarcă privirile — de data aceasta imprudent de elocvente — ale ducesei. Îl preocupau veştile primite de la Constantinopole şi întrevederea pe care intenţiona să o aibă cu ambasadorul bizantin.

În clipa aceea ducesa simţi pentru întîia oară muşcătura urii. Avusese brusc revelaţia tinereţii ei irosite alături de un om incapabil să-i ofere satisfacţii depline în vreun domeniu. Ea, Chiara, cobora dintr-un neam princiar, aşa că tiara ducală a Athenei nu o impresionase în chip deosebit. Dacă Nerio ar fi fost regele Franţei sau suveranul Sfîntului Imperiu Roman, poate că l-ar fi stimat. Nici în cadrul relaţiilor intime ducele nu se dovedise la înălţime. Ce îi dăruise Nerio în afară de o existenţă ternă, lipsită de bucurii, într-un ducat de mîna a doua ?

Printr-una din acele farse jucate de închipuire celor mai raţionale fiinţe, ducesa văzu în locul soţului pe Bartolomeo Contarini. Nerio căpătase trăsăturile veneţianului, sau veneţianul se substituise lui Nerio ? Fantasma dură numai cîteva secunde. Dar fu de-ajuns spre a-i îngădui să întrevadă fericirea refuzată pînă atunci. O străbătu un fior de o incredibilă voluptate cînd se văzu împărţind tronul ducal cu Bartolomeo Contarini. Patricianul acesta cu chip de arhanghel ar fi desigur capabil să ridice ducatul pe culmi nebănuite. În fruntea armatelor va cuceri Despotatul Mistrei, insulele din Arhipelagul Grecesc, Thessalonikul, Constantinopolele şi — de ce nu ? — întreaga Anatolie, reconstituind Imperiul Roman de Răsărit. Bartolomeo va fi un nou Justinian, iar ea, Chiara, o Theodora *rediviva*.

Din nefericire, în calea împlinirii visului ei se ridicau două obstacole. Pe de-o parte, Nerio, pe de alta, soţia lui Contarini, o tînără incoloră, lipsită de importanţă. Pe cînd ea, Chiara, l-ar fi înarmat cu o ambiţie nemăsurată, l-ar fi stimulat, i-ar fi pus la dispoziţie mijloace spre a săvîrşi fapte mari, demne să rămînă însemnate cu litere de foc în istoria omenirii.

Încununarea cu lauri a cîştigătorului unic al turnirului avea să fie urmată de a doua parte a programului, dedicată unor lupte între fiare sălbatice, spectacol gustat cu deosebire de curtenii lui Nerio. În timpul pauzei, ducele se amestecă printre invitaţi. Manevră astfel încît să ajungă ca din întîmplare lingă ambasadorul lui Constantinos al XI-lea. După ratarea asasinării lui Franco şi din pricina animozităţii pe care avea să şi-o creeze în tabăra turcă, o apropiere de Constantinopole devenea poate necesară. Schimbă cu diplomatul bizantin cîteva amabilităţi protocolare, apoi îl trase deoparte. Un slujitor îi servi cu vin de Chios, cu baclavale şi cu migdale în zahăr ars.

Curtenii se uitau cu uimire la cei doi bărbaţi. Nerio era cunoscut pentru politica lui turcofilă. Atitudinea-i prietenoasă faţă de ambasadorul bizantin permitea tot felul de presupuneri.

— În ultima vreme m-am gîndit mult la propunerile de strîngere a relaţiilor de prietenie dintre Constantinopole şi Athena, zise Nerio. Propuneri pe care împăratul — stăpînul dumitale — mi le-a făcut recent. Va trebui să mai stăm de vorbă.

— Nu pot decît să laud hotărîrea Înălţimii-Tale, replică ambasadorul, înclinîndu-se. O alianţă între Imperiul Roman de Răsărit şi Ducatul Athenei ar fi profitabilă ambelor părţi. Islamul reprezintă un pericol comun.

Nerio îşi muie buzele în paharul cu vin.

— Relaţiile dintre ţările noastre nu s-ar fi deteriorat dacă Despotul Mistrei nu ar fi încercat să ne încalce graniţele şi să ne ştirbească teritoriile.

— Ducele Antonio, predecesorul Înălţimii-Tale, a dus o politică de prietenie faţă de turci, duşmanii noştri. Era firesc să rezulte unele fricţiuni...

— Despotul Mistrei m-a atacat şi pe mine. De ce ? se încruntă Nerio.

— Înălţimea-Ta nu trebuie să uite că Ducatul Athenei a făcut parte integrantă din Imperiul Roman de Răsărit. Despotul Mistrei a încercat să readucă la patria-mamă teritorii smulse odinioară de latini.

— Existența unui Ducat al Athenei, independent de vecinii săi, este o realitate tangibilă. Trebuie să o acceptați ca atare.

— Majestatea-Sa împăratul Constantinos a înțeles acest lucru, Înălțimea-Ta.

— Fra și momentul. Dacă împăratul, stăpînul dumitale, nu renunță la politica de recuperare a teritoriilor grecești pierdute în ultimele două secole, nu văd cum ar putea realiza o înțelegere cu noi.

Începuse să se înfierbînte, uitînd că el însuși provocase această discuție.

— Imperiul Otoman este atît de puternic, răspunse ambasadorul, încît în curînd ne va înghiți pe toți dacă nu vom reuși să punem stavilă neînțelegerilor care astăzi ne mai despart.

— Primejdia este mai mare pentru voi, ambasadorule.

— Dacă Bizanțul va cădea, Ducatul Athenei nu-i va supraviețui mult.

— Crezi, ambasadorule ? rosti ironic Nerio. Astăzi sîntem prietenii osmanlîilor.

— Sultanii s-au folosit întotdeauna de principiul *divide et impera* cînd a fost vorba de creștini. Din nenorocire pentru noi, au izbutit. Întîrzierea încheierii unui tratat defensiv-ofensiv între toate țările creștine echivalează cu o sinucidere.

— Care creștini, ambasadorule ? Balcanii, cu excepția Athenei și a Peloponezului, sînt în mîinile otomanilor.

— Ciprul este încă independent, Înălțimea-Ta. Și Creta este independentă. Și insula Rhodos. Dacă ne-am uni forțele...

Nerio își trecu mîna peste frunte. Fraza : „Dacă ne-am uni forțele“ o auzise de nenumărate ori rostită de diplomații bizantini. Avu brusc revelația inutilității oricărui efort. Creștinii erau prea divizați. Ceea ce se întîmpla în mare pe tărîm internațional își găsea reflectarea în frămîntările interne din însuși Ducatul Athenei. Turcii stîrneau zîzanie, ajutîndu-l pe Franco să uzurpe tronul athenian...

— Mă tem că sîntem condamnați, ambasadorule.

— Se prea poate, Înălțimea-Ta. Depinde însă numai de noi, creștinii, ca turcii să fie aruncați în Asia.

Nerio zîmbi cu tristețe.

— Ce-a făcut împăratul vostru, Manuel al II-lea, după înfrîngerea lui Baiazid la Ancyra ? În loc să ridice armele împotriva otomanilor, a pactizat cu Suleiman, dîndu-i ajutor militar spre a-și înfrînge frații.

— Împăratul Manuel a încercat o politică de basculă...

— O politică greșită, ambasadorule. O politică falimentară

Nerio clătină posomorit capul. Discuţia îi surpase şi mai vîrtos moralul, atît de anemiat în ultima vreme.

— Vom mai sta de vorbă, ambasadorule. Poate că Dumnezeu ne va lumina pînă atunci cugetul.

Ambasadorul se înclină.

— Să te audă Cel-de-Sus, Înălţimea-Ta. Creştinătatea are nevoie mai mult ca niciodată de ajutorul Atotputernicului. Se pare că singură nu se mai poate ajuta...

Nerio plecă fruntea fără să pronunţe un cuvînt. Salută mohorît, apoi se îndreptă spre soţia sa, care se întreţinea amical cu Bartolomeo Contarini.

— Ne întoarcem la palat, îi spuse el. Nu mai am chef să asist la încăierările dintre jivine. Mă doare capul. Nu mă simt bine.

Ducesa îl privi cu reproş.

— Vrei să plecăm tocmai acum, cînd urmează partea cea mai frumoasă a spectacolului...

Sublinia astfel că întrecerile din care Contarini ieşise învingător nu îi treziseră prea mult interesul.

— Dacă vrei să mai rămîi, replică el indispus, nu am nimic împotrivă. Are să mă însoţească Donato. Tot am să mai discut cu el unele chestiuni. La revedere, Doamnă !

•

Arhiepiscopul Jacques de Lusignan pătrunse tăcut şi modest în anticamera rezervată înalţilor demnitari, diplomaţilor şi persoanelor particulare care aşteptau a fi primite în audienţă de regele Jean al II-alea, suveran al Ciprului. Eminentul ecleziast schimbă saluturi protocolare cu cîteva dintre personajele prezente, gesturi de curtenie elementară la care se limitară toţi cei în cauză. Nu adresă nimănui cuvîntul şi nu-l interpelă nimeni.

Arhiepiscopul era tînăr. Foarte tînăr. Înaltul său rang ecleziastic nu-l obţinuse graţie unor merite deosebite, ci datorită simplei împrejurări că în vinele sale curgea sînge regal. Jacques de Lusignan era fiul suveranului. Dar cu un corectiv. Venise pe lume fruct al unui adulter. În acele vremuri, bastarzii regali se bucurau de un statut aparte, cu privilegii remarcabile dacă, bineînţeles, tatăl îşi recunoştea în prealabil co-

pilul din flori. În lipsa unor descendenţi legitimi, bastarzii moşteneau adeseori tronul patern.

În cazul arhiepiscopului Jacques de Lusignan situaţia era mai delicată. Maică-sa, Mariette de Patras, făcea parte din acea modestă *petite noblesse* care furniza suveranilor cele mai credincioase şi statornice contingente de ostaşi. Sedusă de regele Jean, trăise în taină o încîntătoare poveste de dragoste, ce avea să se termine în chip tragic. Regina Hélène, fiica despotului Moreii, Theodoros al II-lea, era o fiinţă energică, voluntară, tiranică, o adevărată *femme de tête*, capabilă să-şi dirijeze cu mînă de fier soţul, un molîu fără pereche. Cînd aflase că omul acesta, mediocru, lipsit de voinţă, de iniţiativă, reuşise să întreţină mulţi ani o legătură extraconjugală ascunsă cu dibăcie, fusese cuprinsă de o mînie fără margini. Nu o îndîrjise gelozia, fiindcă îl dispreţuia pe rege în dubla lui postură de om şi de soţ. Încercase însă un simţămînt de mîndrie rănită. Această femie inteligentă, calculată, în stare de cele mai rafinate disimulări, îşi pierduse brusc calmul şi, într-un acces de furie necontrolată, ordonase să i se taie nasul amantei regale. Apoi o surghiunise într-o monastire pierdută într-unul dintre cele mai sălbatice şi urîte colţuri ale Ciprului. Nici pe bastard nu-l iertase. Poruncise să fie ucis, pentru ca acesta să nu aibă vreodată pretenţii asupra tronului.

Regele Jean suportase cu resemnare sluţirea şi îndepărtarea de la Curte a iubitei. Dar cînd aflase că regina intenţiona să-i suprime bastardul, se trezise din amorţire, izbise cu pumnul în masă şi urlase ca un dement, ameninţînd cu moartea pe oricine ar îndrăzni să se lege de feciorul său. Regina, uluită de această neaşteptată explozie de autoritate, îşi retractase porunca, făcîndu-şi fireşti rezerve mintale. Chiar dacă bastardul avea să scape cu viaţă, existenţa lui nu trebuia să se prelungească mult. Se găseau destule mijloace pentru înlăturarea unui om jenant. Otravă, o lovitură de pumnal între coaste şi multe alte procedee mai expeditive sau mai lente, în funcţie de necesităţi, ce ar ascunde cît mai perfect o crimă.

Regele îşi salvase feciorul. Era însă conştient că nu va reuşi să-l păstreze în viaţă dacă nu va accepta şi un compromis destinat să adoarmă în parte temerile reginei în legătură cu o eventuală candidatură la tron a bastardului. Îşi călugărise fiul, înălţîndu-l la rangul de arhiepiscop, fără respectarea stagiilor orînduite de canoane. Regina se prefăcuse a accepta formula, care prezenta avantajul de a mulţumi aparent pe toată lumea.

Toţi cei interesaţi ştiau însă că soluţia avea un caracter de provizorat şi că regina — mai devreme sau mai tîrziu — va lovi cu hotărîre.

Tînărul arhiepiscop îşi dădea seama de primejdie. Nunţiul papal, prezent la hirotonisirea lui, fusese mişcat de tristeţea întipărită pe chipul adolescentului şi, spre a-l mai consola, încercase să aibă cu el o explicaţie între patru ochi. Nunţiul, un venerat principe al Bisericii Catolice, era înzestrat cu vederi largi asupra lumii.

— Nu trebuie să fii amărît, fiule. Crezi că situaţia unui principe laic este mai de invidiat decît a ta? Şi pentru tine şi pentru el, dragostea este un fruct oprit. Tu ai îmbrăcat rasa călugărească spre a sluji Biserica şi credinţa catolică. Castitatea pe care te-ai angajat s-o respecţi are o menire. Fiind lipsit de legături maritale, ce ţi-ar canaliza energiile în serviciul familiei, îţi mobilizezi toate forţele pentru apărarea şi sporirea bunurilor inalienabile ale Bisericii şi pentru îndeplinirea misiunilor ei în lume. Aceasta nu-i împiedică pe unii înalţi ierarhi să angajeze legături ilicite cu femei, care nu joacă însă nici un rol în viaţa lor publică. N-aş vrea să mă înţelegi greşit, fiule. Nu-i aprob pe cei ce încalcă severa noastră disciplină, şi nu te sfătuiesc nici pe tine să o faci. Am vrut numai să-ţi lămuresc unele lucruri indispensabile, tocmai fiindcă vei deţine o înaltă demnitate în sînul Bisericii Catolice. Am afirmat ceva mai înainte că nici înaltei nobilimi nu-i este accesibilă dragostea adevărată. Funcţia economică a alianţelor matrimoniale în sînul acestei lumi privilegiate are un efect imoral asupra tainei căsătoriei, fiindcă o lipseşte de însuşi rostul ei : validitatea emoţională. Căsătoria din dragoste este în afara moravurilor acestei caste. Nobilii se însoară cu femeile care le pot aduce zestre fie titluri înalte, fie domenii vaste, fie un puternic sprijin politic. Nu importă dacă tovarăşele lor de viaţă sînt urîte. Biserica sfinţeşte astfel o legătură între un bărbat şi o femeie apropiaţi doar de interese meschine. Nobilii îşi caută satisfacerea plăcerilor carnale în afara căsătoriei. Asemenea înalţilor prelaţi de care ţi-am vorbit.

Cardinalul rămăsese cîtva timp gînditor. O rază de soare cădea oblic pe calota lui de mătase violetă.

— Tu, fiule, simţi pe propria ta fiinţă urmările nefericite ale unor astfel de legături. În nenorocirea ta ai totuşi noroc. Te miră poate acest paradox. Am să-ţi explic. Faci parte dintr-o lume atît de înaltă, încît şi turpitudinea se sublimează. Împăraţii şi-au ridicat pe tron amantele. De ce? Au protestat

împotriva obligaţiilor tradiţionale de a se căsători numai pentru a satisface interesele dinastice sau de Stat. Copiii din flori reuşesc uneori să-şi pună pe cap Coroana regală. De ce acceptă lumea această încălcare a regulilor prestabilite ? Fiindcă bastarzii sînt superiori copiilor legitimi, proveniţi din legături matrimoniale lipsite de orice atracţie fizică.

Cuvintele nunţiului papal se întipăriseră adînc în conştiinţa tînărului arhiepiscop. Înţelesese rosturi pînă atunci lipsite pentru el de orice logică.

Acum, cînd păşea printre ilustrele personaje adunate în anticamera regelui, avea capacitatea de a descifra interesele care fierbeau înapoia faţadei demne arborate de toţi aceşti oameni. Nu le vorbea şi nici ei nu-i vorbeau, deoarece se temeau să aibă relaţii cu un individ urît de regină. Teama lor era cu atît mai justificată cu cît regele era bolnăvicios, iar după moartea lui, ce nu putea întîrzia, regina Hélène avea să fie învestită regentă pe tot timpul minoratului moştenitoarei legale a tronului, principesa Charlotte. Căci perechea regală a Ciprului dăruise ţării o viitoare regină, aşa cum i se cade unei perechi regale. Principesa era destinată să preia sceptrul, deşi acesta — gîndea arhiepiscopul Jacques — i se cuvenea lui, fiindcă îi era superior în vîrstă, fiindcă era bărbat şi fiindcă natura îl înzestrase cu o inteligenţă sclipitoare, cu tenacitatea de a-şi urmări neobosit îndeplinirea ţelurilor şi cu abilitatea de a-şi ascunde gîndurile.

Cît de ciudate erau căile acestei vieţi, reflectă tînărul arhiepiscop. Regina Hélène îşi găsise în bastardul călugărit o replică vie a tuturor calităţilor şi defectelor care alcătuiau propria ei forţă. Principesa Charlotte era tot atît de insignifiantă şi de superficială ca şi tatăl ei. Bătălia cea mare se va da între regina Hélène şi arhiepiscopul Jacques. Bătrîna suverană se va lupta ca o leoaică pentru apărarea drepturilor fiicei ei. Dar bastardul va cîştiga bătălia !

Jacques de Lusignan zîmbi uşor. Nu ezita să folosească expresia „bastardul", care în accepţia convenţională avea un sens pejorativ. Dar în acest fel se autoflagela, îşi găsea un stimulent spre a nu-şi uita o clipă misiunea.

Cît erau de „mărunţi" sufleteşte toţi aceşti nobili cu nume ilustre, care evitau să-i arate simpatie, spre a nu-şi compromite situaţia la Curte. Se aflau printre ei marchizi, baroni, conţi... Montfort, Porcelet, Ibelin, Bessan, Novare, Aleman, Picquigny, Blanchegarde, Montréal, Maraclée, Scandélion... Era de faţă şi un Morf, descendentul acelui Jean de Morf, conte de Rohas, care

fusese amantul reginei Eléonore şi participase la complotul încheiat prin asasinarea regelui Pierre I-ul, unul dintre cei mai valoroşi suverani ai Ciprului. Atît de înăcrită fusese perechea regală de traiul ei în comun, încît regele îşi luase tot felul de amante, iar regina trăia în ochii lumii cu acest Morf, conte de Rohas. Cît de bine ilustraseră cu toţii teoria bătrînului cardinal.

Privirile bastardului căzură asupra chipului falnic al regelui Pierre I-ul, imortalizat în mozaic de marmoră pe unul din pereţii anticamerei. Fusese plasat acolo pentru ca, înainte de a intra la rege, toţi demnitarii şi solicitanţii să îşi amintească epoca de glorie a Ciprului. „Imortalizat" este doar o figură de stil. După ce îşi uciseseră suveranul, atentatorii îi şterseseră chipul de pe toţi pereţii şi de pe toate monumentele. Mai tîrziu, portretul lui Pierre I-ul fusese pus iarăşi la loc de frunte. Aşa se scrie istoria.

Şambelanul de serviciu, contele de Jaffa, se apropie de Jacques bastardul. Îl salută cu răceală.

— Rog pe Măria-Ta să mai aibă puţină răbdare. Majestatea-Sa se află în conferinţă cu ambasadorul Bizanţului.

Bastardul înclină din cap cu bunăvoinţă. Şambelanul se grăbi a se depărta. „Au creat în jurul meu un cordon sanitar, reflectă tînărul arhiepiscop. Cînd voi ajunge regele Ciprului, îşi vor schimba purtarea. Dar va fi prea tîrziu."

Remarcă la un moment dat pe Thomas de Morée, şambelanul reginei, şi pe Jacques Urri, viconte de Nicosie, care stăteau lîngă una dintre ferestrele încununate cu ogive şi îl priveau cu nedeghizată insolenţă. Amîndoi făceau parte din tabăra reginei.

„S-ar zice că vor să-mi caute rîcă, reflectă arhiepiscopul. Se prefăcu a nu le observa manevrele. Nu trebuie să mă las antrenat în conflicte. Am altceva mai bun de făcut. Va sosi şi timpul meu. Atunci am să le arăt că am şi gheare."

În clipa aceea uşa camerei de lucru a regelui se deschise şi ambasadorul bizantin ieşi, precedat de şambelan. Avea o expresie dureros de preocupată.

Bailul Veneţiei, care aştepta să fie primit în audienţă, se apropie grăbit de şambelan.

— Rugaţi, excelenţă, pe Majestatea-Sa să mă primească dacă se poate mai repede. Am să-i fac o comunicare importantă.

Podestaul Genevei se repezi între şambelan şi trimisul veneţian :

— Sînt înscris la audienţă înaintea bailului Veneţiei, vorbi cu aroganţă. Pretind să fie respectată ordinea !

Era pus pe harță. Abia aștepta ca veneţianul să riposteze cu asprime, ceea ce i-ar fi îngăduit să acţioneze cu violenţă. Bailul se mărgini să-l privească de sus, cu scîrbă, ca pe o jivină puturoasă.

„Acum au să se încaiere", zîmbi pentru sine Jacques bastardul.

— Regret că nu vă pot satisface doleanţele, replică şambelanul, plictisit de necurmatele conflicte dintre cei doi reprezentanţi ai republicilor rivale. *Monseigneur*, se adresă tînărului arhiepiscop, Majestatea-Sa vă aşteaptă.

Bastardul îi surîse, ca şi cînd i-ar fi fost profund recunoscător pentru favoarea acordată. Străbătu sala, în vreme ce lumea se dădea la o parte, de parcă s-ar fi ferit să nu fie contaminată de ciumă. Cînd intră în cabinet, îl găsi pe rege stînd cu mîinile la spate, în dreptul unei ferestre deschise, şi uitîndu-se gînditor la marea ce-şi desfăşura pînă dincolo de zare apele albastre. Auzind paşii fiului său pe pardoseala de marmoră, se răsuci pe călcîie. Chipul regelui era pustiit nu atît de vîrstă, cît de boala cronică de stomac care-l rodea de multă vreme.

— Constantinos al XI-lea îmi cere ajutor, vorbi bastardului, intrînd direct în subiect. Şi eu nu-l pot ajuta cu nimic. Sînt legat de mîini şi de picioare, Jacques. Sultanul Egiptului ne stă în coastă, aşa cum Murad al II-lea stă în coasta bizantinilor.

Făcu o pauză şi se aşeză la masa de lucru, îngropîndu-şi capul în mîini.

— Dacă regele, tatăl meu, ar fi avut generali mai buni, nu am fi suferit dezastrul de la Khérakotia. Cine ar fi crezut că după şaizeci de ani de la cucerirea Alexandriei de către Pierre I-ul, mamelucii îşi vor lua o revanşă atît de zdrobitoare, încît Ciprul nu va mai putea în veci să-şi vindece rănile ?

Arhiepiscopul ridică mîinile spre cer într-un gest de cucernică resemnare.

— Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat. Fie numele Domnului binecuvîntat !

Regele îl privi pieziş. Se aşteptase la alt răspuns.

— Sînt tocmai potrivite citatele tale biblice. Te-au îndoctrinat bine dascălii tăi.

— N-am făcut decît să mă supun poruncilor tale, sire.

Jean al II-lea zîmbi ironic.

— Cînd te-am îndemnat să îmbraci rasa monahală, m-am temut că fac o greşeală. Te îndemnam să îmbrăţişezi o carieră pentru care nu aveai înclinare. De atunci lucrurile s-au schimbat, după cîte ştiu.

Un zîmbet şugubăţ lumină chipul ecleziastului. Şi chipul regelui se însenină.

— Dar tu nu te-ai schimbat, Jacques. Mă bucur.

— Am mulţi duşmani, Sire.

— Ştiu. M-am gîndit adeseori să te trimit în Italia, ca să te scap din viesparul de aici. Dar nu m-am îndurat. Voiam să te ţin lîngă mine.

— Dorinţa mea cea mai vie este să rămîn în Cipru, lîngă Majestatea-Voastră.

Regele rîse tăcut. Se ridică şi se îndreptă iarăşi spre fereastră. Vorbi fiului său fără a-şi lua privirea de la marea albastră :

— După ce am să mor, să o slujeşti cu credinţă pe Charlotte. Va avea nevoie de sprijinul tău. Eu am ajuns să nu mă mai încred în nimeni.

Îşi puse mîinile la spate şi începu să se legene cînd pe vîrfurile picioarelor, cînd pe călcîie.

— Am de gînd să o mărit pe Charlotte cu Louis de Savoie, conte de Genève. Ce părere ai ?

— Nu se putea o alegere mai judicioasă, sire. Contele de Genève are multe însuşiri frumoase. Moderaţie, prudenţă, prevedere... Va fi un soţ bun, liniştit, supus...

— Culorile în care îl înfăţişezi nu sînt tocmai trandafirii. Dacă faci bilanţul, culoarea rezultată e destul de cenuşie. Crezi că e un om mediocru ?

— N-am spus asta, Sire.

— Regina Hélène l-a ales.

— Fiindcă e supus şi poate fi condus fără dificultăţi, sire.

— Să revenim la Bizanţ, Jacques. Ce mă sfătuieşti ?

— Dacă ne-am fi aflat în ceasul al unsprezecelea, mi-aş fi îngăduit a vă povăţui să-l ajutăm cu toate puterile. Din nefericire, mai este puţin şi va trece şi ceasul al doisprezecelea.

— Vrei să spui că este prea tîrziu ?

— Mă tem că da, Sire.

— Socoteşti că este preferabil să concentrăm forţele pentru apărarea regatului nostru, în eventualitatea unui atac turcesc, şi să lăsăm Constantinopolele în plata Domnului ?

— Dacă va cădea Constantinopolele, va veni şi rîndul nostru, Sire.

— Atunci, ce propui să fac ?

— Să acţionăm în sensul constituirii unei noi cruciade. Noi singuri nu vom putea face nimic pentru apărarea Constantinopolelui.

— Consilierii mei pretind că cea mai înțeleaptă politică este să ne vedem de interesele noastre.

— Consilierii Majestății-Voastre nu văd mai departe de lungul nasului.

Regele se întoarse brusc spre fiul său.

— Aș vrea să mijlocesc o apropiere între tine și regina Hélène.

Jacques recunoscu firea nestatornică a tatălui său, care trecea fără tranziție de la un subiect la altul, fără a adînci pe vreunul.

— Poruncile Majestății-Voastre sînt legi pentru mine.

Regele își împreună mîinile. Era palid și atît de slab, încît părea mai înalt decît în realitate.

— Bine, Jacques, vom mai sta de vorbă.

Bastardul înțelese că audiența se încheiase. Tatăl său îi permitea să se retragă, fără a fi căutat să ajungă la vreo concluzie. Atunci de ce îl mai chemase ?... Ciprul avea nevoie de un suveran mai energic în aceste momente de criză. Ar fi preferat ca părintele său să fi fost plămădit din același aluat ca Pierre I-ul. Îi părea rău că era pus in situația de a-și privi cu dispreț tatăl. Ciudat ! În copilărie îl socotise cel mai înțelept, cel mai puternic, cel mai bun dintre oameni.

Salută, apoi părăsi încăperea. Străbătu anticamera fără să privească în dreapta sau în stînga. Traversă un șir de săli cu tavane înalte, cu pardoseală de piatră și cu coloane gotice, ieșind, în sfîrșit, în curtea palatului. Acolo îl izbi o scenă neplăcută. Slujitorii lui se sfădeau cu slujitorii lui Thomas de Morée. Toți aceștia purtau pe piept blazonul casei de Morée. Tonul altercației era foarte ridicat, iar unii din ei puseseră deja mîna pe sabie. La apariția sa, cearta încetă brusc. Un singur om din slujba șambelanului reginei, un fel de șef de gardă, judecînd după platoșa și casca mai bogat împodobite, stătea proțăpit în mijlocul curții și îl privea provocator.

Jacques nu-l luă in seamă. Încălecă și ieși pe poarta cea mare, urmat de slujitorii lui — șase la număr — înarmați toți...

În ziua aceea luă prînzul în compania nunțiului papal. Vorbiră îndelung despre situația disperată a constantinopolitanilor și despre apatia Occidentului. Teoria bătrînului ecleziast era simplă.

— Europa este lovită de orbire. Indiferența ei față de tragedia bizantină pare să dovedească temeinicia concepției fataliste, potrivit căreia dezastrele nu pot fi evitate fiindcă oamenii nu sînt în stare să le preîntîmpine. Am încercat să deschid ochii

Sfîntului Părinte şi ai cardinalilor de la Vatican. Pe toţi nu-i preocupă decît revenirea ortodoxismului sub autoritatea Bisericii Catolice. Subordonează acordarea unui sprijin material Bizanţului reunirii celor două credinţe, ca şi cînd îndeplinirea acestei condiţii spirituale ar avea cea mai mare importanţă. Primejduiesc existenţa creştinismului şi a Europei creştine, ignorînd ameninţarea pe care o reprezintă Islamul în plin marş. Din nenorocire, glasul meu nu are destulă influenţă. Poate unindu-ne forţele, vom reuşi să urnim munţii inconştienţei umane...

După-amiaza Jacques şi-o dedică rezolvării treburilor bisericeşti legate de funcţia sa. Cina o luă la palatul episcopal, iar după lăsarea nopţii, se pregăti să iasă în oraş. Îşi schimbă veşmintele sacerdotale cu un costum sobru, laic. Se inarmă ca şi cînd ar fi trebuit să plece într-o expediţie, îşi aruncă peste umeri o mantie neagră şi trase pe ochi o pălărie cu boruri largi. Cînd se privi în oglindă, constată cu plăcere că era de nerecunoscut.

Luna arunca ploaie de argint peste uliţele adormite, mărginite de clădiri din piatră. Toate storurile erau trase. Zece scutieri îl escortau. Noaptea era imprudent să te aventurezi afară din casă fără a-ţi asigura o pază eficientă.

Jacques avea o destinaţie agreabilă. Casa unei renumite curtezane, instalată la marginea oraşului. Circula zvonul că aceasta acumulase — închiriindu-şi farmecele — peste o sută de mii de florini. Nu era, dealtfel, singura curtezană capabilă să realizeze asemenea beneficii.

O chema Rosalba, era blondă, iar pielea-i catifelată avea o tentă albă-aurie. Se spunea că maică-sa, înainte de a o naşte, admirase o statuie a lui Phidias, înfăţişînd o neasemuit de frumoasă Veneră. Impresia lăsată asupra mamei fusese atît de puternică, încît Rosalba devenise replica faimoasei statui.

Jacques bastardul era un client statornic al curtezanei. O acoperea cu daruri, cerîndu-i în schimb o discreţie absolută. Rosalba îi respectase dorinţa. Slugile ei fuseseră însă mai guralive, aşa că destul de repede întreaga capitală a Ciprului începuse să comenteze escapadele tînărului arhiepiscop.

Străzile pe care Jacques le străbătea spre a ajunge la locuinţa curtezanei erau îndeobşte pustii, căci, după ce se întuneca, bandiţii bîntuiau oraşul, silindu-i pe burghezii timoraţi să se încuie în casele lor. Arhiepiscopul avea însă încredere în propria-i stea şi în braţul oamenilor săi.

Nu se îndepărtase prea mult de reşedinţa lui. Aproape de capătul unei stradele ce se îngusta ca şi gura unei pîlnii, văzu ţîşnind din întunericul unor ganguri cîteva umbre. Tresări. I se întinsese o capcană ? În urmă apăruseră alte umbre. Jacques bastardul îşi struni calul şi îşi pipăi mînerul săbiei. De undeva o căruţă fu împinsă în calea călăreţilor. Bariera improvizată le tăie drumul. Se opriră. Altă căruţă hurui în urmă, tăindu-le retragerea. Călăreţii din escortă făcură cerc în jurul tînărului episcop. De sub pelerinele negre răsăriră lamele săbiilor şi ale pumnalelor. Îi împresuraseră treizeci sau patruzeci de haidamaci, pedestraşi şi călăreţi.

Lupta se angajă rapid, stîrnind tumult. Săbiile se ciocneau scoţînd scîntei. Copitele cailor ropoteau pe caldarîmul colţuros.

Cîteva obloane de la clădirile învecinate se deschiseră timid, apoi se închiseră repede. Localnicii ştiau că este mai cuminte să nu se amestece în treburi care nu-i privesc.

În ciuda inferiorităţii numerice, oamenii bastardului se descurcau admirabil. Mînuiau armele cu calm şi uşurinţă. Nici atacanţii nu erau novici. Lupta continua cu furie. Înjurături, blesteme, chiuituri, îndemnuri se împleteau cu clinchetul săbiilor şi cu bocănitul copitelor. Se auzi un strigăt. O umbră se rostogoli de pe cal şi rămase întinsă pe caldarîm. Mai căzu una. Şi încă una. Doi inşi din escorta bastardului se prăbuşiră din şa, străpunşi de lamele adversarilor. Ceilalţi profitau de îngustimea străzii, care nu permitea să fie atacaţi de prea mulţi duşmani deodată. Măiestria lor prinse în curînd să-şi dea roadele. Rîndurile agresorilor se răreau cu iuţeală. Conducătorul lor îşi dădu seama că săvîrşise o greşeală tactică alegînd acest loc îngust. Înjurînd furios, îşi îndemna oamenii să îşi sporească vigoarea atacurilor. Bastardul nu îşi pierduse calmul. Mînuia cu dreapta sabia, iar cu stînga pumnalul, dirijîndu-şi din genunchi calul. Doborîse deja trei sau patru adversari. O lovitură de sabie bine plasată îi sfîşie capa neagră şi tunica în dreptul inimii, dar alunecă pe cămaşa de zale. Vîrful unei rapiere lucitoare i se repezi spre frunte, dar Jacques plecă la iuţeală capul, astfel încît numai pălăria cu boruri largi fu luată ca în frigare. În acelaşi timp fandă, vîrîndu-şi sabia în gîtlejul vrăjmaşului. care se rostogoli de pe cal vărsînd sînge.

Şeful bandei, un ins îndesat, cu coiful adîncit pe frunte, se avîntă chiuind asupra arhiepiscopului. Ciocnirea, deosebit de violentă, se prelungi printr-un schimb de lovituri oarecum echilibrate. Bastardul îşi tatona adversarul, spre a-i ghici

jocul. Cînd avea de a face cu un duelist de forţă, folosea în prima fază un sistem de luptă defensiv. Îl lăsa să se obosească în atacuri viguroase şi repetate, blocate însă de o apărare surprinzător de eficace. Abia mai tîrziu, cînd socotea că energia rivalului a început să scadă, trecea la contraatac.

Şi de data aceasta folosi aceeaşi tactică. O eschivă, urmată de o fandare fulgerătoare îl făcură să simtă vîrful săbiei pătrunzînd adînc în carnea adversarului. Acesta scăpă arma din mînă, vîsli cu braţele aerul, lăsînd să i se vadă gîtul descoperit, din care ţîşnea sîngele, apoi se năruí din şa, rostogolindu-se printre picioarele cailor. Casca de metal îi sărise din cap. În acea frîntură de secundă bastardul recunoscu chipul individului care-l privise cu atîta insolenţă de dimineaţă, la ieşirea din palat.

„Omul şambelanului reginei, reflectă încîntat Jacques. Am să le-o plătesc şi lui de Morée şi protectoarei lui."

Cînd se văzură lipsiţi de conducător, agresorii încetară lupta. Cei scăpaţi teferi o luară la fugă, topindu-se în noapte. Pierduseră doisprezece oameni. Rămas stăpîn pe cîmpul de luptă, bastardul îşi numără slujitorii. Şase se mai aflau în viaţă. Coborî de pe cal, îşi şterse lama mînjită de sînge cu pulpana pelerinei unuia dintre cei ucişi şi o vîrî apoi în teacă.

— Daţi căruţa la o parte ! porunci.

Se mai uită o dată la cadavre, făcu un rapid semn al crucii şi încălecă. Incidentul nu-i stricase buna dispoziţie. Era mai nerăbdător ca oricînd să ajungă la Rosalba.

Ridică braţul, făcînd semn escortei să-l urmeze, dădu pinteni calului şi se avîntă în galop spre marginea oraşului, pe drumul rămas acum liber...

■

Un curier imperial turc, cu turbanul şi cu hainele îmbibate de sudoare şi de praf, se îndrepta în galopul întins al calului spre Magnesia. Purta un mesaj de cea mai mare însemnătate, destinat prinţului moştenitor Mehmed. I-l încredinţase însuşi marele vizir Khalil, cu straşnică poruncă :

— Pînă la Magnesia n-ai să cobori din şa. Caii de schimb te aşteaptă la locurile ştiute. Să zbori pînă la Măria-Sa Prinţul !

Khalil știa că se putea bizui pe Mustafa, sclavul nubian vestit prin rezistența-i fizică. Omul acesta era capabil să călărească zile și nopți, mulțumindu-se doar cu cîteva înghițituri de apă și cu un pumn de orez înfulecat la repezeală în timpul scurtelor popasuri cînd schimba caii. I se întîmpla cîteodată să aţipească în șa, dar odihna aceasta furată nu dura decît cîteva clipe. Pentru nubian, marele vizir Khalil era întruparea lui Dumnezeu pe pămînt. Mustafa, deși era răbdător și supus pînă la anihilarea propriei lui personalități, avea momente cînd izbucnea în crize de o violență necontrolată, atingînd demența. În copilărie fusese luat în sclavie de o bandă de arabi, care făcuseră o razie prin satul lui natal. Împreună cu mama și cu frații lui, fusese dus, în lanțuri, pînă la Alexandria. Acolo, la tîrgul de robi, îl cumpărase un negustător turc și îl adusese la Brussa. Negustătorul, un sadic, încerca o exaltantă desfătare cînd își chinuia sclavii, cînd îi vedea smucindu-se sub loviturile de bici, cînd le citea suferințele întipărite pe chip. Pe Mustafa îl tortura cu rafinament și cu voluptate pentru niște păcate imaginare. Stoicismul bietului rob ii înzecea plăcerea. Și astăzi se mai vedeau pe spinarea nubianului cicatricele lăsate de loviturile bicelor cu noduri, ce-i sfîșiau nu numai pielea, ci și mușchii. Patru ani îndurase Mustafa cumplitele cazne. Dar într-o dimineață, pe cînd stăpînul său îi aplica porția săptămînală de lovituri de bici, se repezise ca o panteră asupra lui, îi smulsese pumnalul de la brîu și i-l împlîntase în piept. Totul se petrecuse cu atîta iuțeală, încît slugile și robii aflați în curte nu avuseseră timp să intervină.

Mustafa fusese judecat de kadiu și condamnat la moarte prin spînzurătoare. Sentința urma să fie executată în piața publică, pentru a sluji drept pildă. În ziua sorocită îl duseseră cu alai la locul execuției. Gîdele îi petrecea tocmai lațul în jurul gîtului, cînd marele vizir Khalil trecuse întîmplător pe acolo. Bătrînul demnitar, izbit de atitudinea mîndră, dispreţuitoare a tînărului sclav, oprise calul și ceruse lămuriri kadiului asupra celui condamnat. Kadiul îi explicase cazul, fără să omită partea de vină a negustătorului.

Marele vizir se gîndise cîteva clipe, apoi ordonase ca execuția să fie amînată în vederea unui suplîment de anchetă, care să stabilească precis vinovățiile. Kadiul era un funcționar abil, care se pricepea să profite de ocaziile favorabile. Concluziile lui atribuiseră negustătorului cea mai mare parte din vină. Martorii audiați relevaseră cruzimile lui gratuite. Autoritățile ar fi fost obligate să pună capăt acestor abuzuri, dar decedatul avusese

legături sus-puse, fiind ferit de orice neplăceri. Kadiul își justificase noua hotărîre arătînd că la prima judecată nu dispusese de toate probele.

Marele vizir analizase dosarul nubianului, apoi ordonase să fie scos din închisoare. De atunci îl luase în slujba sa. Tînărul i se arătase recunoscător fiindcă i se făcuse dreptate. Dacă noul stăpîn i-ar fi poruncit să-l ucidă pe sultan, ar fi făcut-o fără șovăire. Khalil avusese în mai multe rînduri prilejul să-i verifice devotamentul.

Acum îi încredințase un mesaj sigilat pentru prințul moștenitor. În afară de acesta, nu avea voie să-l deschidă nici beylerbeyul Anatoliei. Pe umerii lui Mustafa atîrna o mare responsabilitate. Trebuia să călărească singur. O escortă ar fi atras atenția autorităților.

Mustafa ajunse la Magnesia tîrziu, după miezul nopții. Comandantul gărzii avea ordin să vestească prințului moștenitor fără zăbavă sosirea oricărui curier trimis de marele vizir. La nevoie, putea să-l trezească din somn.

Comandantul gărzii și șambelanul de serviciu îl escortară pe Mustafa pînă în apartamentul lui Mehmed, care abia se culcase după o strașnică vînătoare cu șoimi, încheiată cu un praznic sardanapalic. Ochii prințului erau tulburi de somn. Mustafa îngenunche și îi întinse mesajul. Șambelanul vru să-l ia spre a-l preda lui Mehmed, potrivit ceremonialului, dar nubianul își trase repede mîna.

Prințul zîmbi. Îi plăcuse zelul sclavului. Luă personal mesajul, îl desfăcu și își aruncă mașinal privirile asupra lui. Deodată obrazul i se înăspri, iar ochii-i aruncară scîntei. Somnul îi pieri ca prin farmec. Simți că sîngele începe să-i circule viforos prin vine. Marele vizir îi anunța moartea subită a sultanului Murad și îl implora să vină în zbor pînă la Adrianopole, spre a prelua însemnele domniei mai înainte ca popoarele conlocuitoare pe teritoriul imperiului să afle vestea decesului. Nu omise a-l informa că ienicerii manifestau un neastîmpăr de rău augur și că dușmanii dinastiei nu ar întîrzia să ridice capul spre a profita de acest interregn care nu trebuia să se prelungească.

Prințul sări din pat și, ajutat de un stol de slujitori, începu să se îmbrace. Dădu ordin șambelanului să convoace imediat pe principalii demnitari ai Curții.

— Și să mi se înșeueze calul. Peste o jumătate de oră plec la Adrianopole, rosti cu glasu aspru, metalic. Escorta să fie gata de drum. Executarea !

Porunci unui eunuc să alerge la Franco Acciaiuoli.

— Să vină îmbrăcat de călătorie. Fugi !

Tînărul florentin își făcu în curînd apariția. Purta un costum european, care-i reliefa formele de o suplețe sculpturală. Părul răvășit îi cădea pe frunte în neorînduială, sporindu-i farmecul.

Mehmed îl mîngîie cu afecțiune pe obraz.

— S-a terminat cu exilul, Franco. Plecăm la Adrianopole. Înainte, însă, îmbrățișează-mă !

Florentinul îl sărută tandru.

— Știi pe cine ai sărutat tu acum, Franco ? Pe sultanul Mehmed-Khan, Padișahul Imperiului Otoman.

În același moment șambelanul intră solemn.

— Demnitarii Curții așteaptă în sala Divanului poruncile Măriei-Tale.

Franco se uită uluit la Mehmed.

— Da, da ! Așa e adevărul, îi spuse prințul. De acum înainte vom trăi altă viață. Vino după mine !

Urmat de Franco, de șambelan și de comandantul gărzii, părăsi apartamentul său, străbătu cîteva coridoare slab luminate, străjuite de spahii înarmați cu lănci și iatagane — lui Mehmed îi plăcea să fie bine păzit — și pătrunse în sala Divanului. Un grup alcătuit din șaisprezece bărbați, în costume de Curte, aștepta curios. Hotărîse oare prințul moștenitor să dea o lovitură de Stat ? Intenționa să preia puterea din mîna sultanului ? Convocarea aceasta în plină noapte părea să vestească evenimente mari.

Mehmed se urcă pe treptele estradei imperiale, dar nu se așeză pe tron. Aruncă asupra curtenilor o privire atît de mîndră, de autoritară, încît aceștia se simțiră striviți. Cu voce clară, vibrantă, vorbi sacadat :

— Înălțimea-Sa Sultanul Murad al II-lea, imperialul meu părinte, a murit. În virtutea drepturilor conferite de primogenitură, de tradiția sfîntă și de legile acestei țări, preiau sabia lui Osman și mă proclam Padișah al Imperiului Otoman.

Deopotrivă cu toți cei prezenți, Iusuf-Pașa, șeful casei militare a lui Mehmed, simți un fior străbătîndu-i ființa. Îl zguduise nu numai tonul, dar și calitatea vocii noului sultan : „Glasul lui răsună ca și cînd ar vesti Judecata de Apoi. Ceva îmi spune că ne aflăm în pragul unei mari domnii".

Majoritatea demnitarilor prezenți, partizani convinși ai lui Mehmed, întrezăriră funcții înalte, recompense regești, satisfacții necuprinse. Se socoteau îndrituiți să le aștepte. Nu-și

manifestaseră ei devotamentul, urmîndu-l pe prinţ în acest deghizat exil ? Nu-i satisfăcuseră toate dorinţele, nu-i împliniseră toate poruncile, nu i se închinaseră ca unui Dumnezeu ?

Plini de teamă erau doar acei demnitari care acceptaseră să joace rolul unor spioni pe lîngă tînărul Mehmed, pîndindu-i mişcările, încercînd să-i tălmăcească gîndurile, spre a preveni pe divaniţii din Adrianopole în cazul că aici, la Magnesia, s-ar unelti împotriva autorităţii imperiale. Se întrebau acum dacă partizanii prinţului nu le descoperiseră jocul, dacă Mehmed însuşi nu-şi ascundea resentimentele, amînînd ceasul răfuielilor, după ce va fi preluat oficial puterea ?

Căpetenia spionilor era Güneyt-Aga, unul dintre cei şase comandanţi ai spahiilor şi aghiotant personal al lui Mehmed. Marele vizir Khalil îi încredinţase această însărcinare delicată din ordinul suveranului defunct. Pe Aga Güneyt îl fulgeră un gînd înspăimîntător. Nu cumva prinţul anunţase moartea sultanului Murad spre a se proclama padişah, deşi tatăl său domnea încă la Adrianopole ? Se pregătea oare un nou război civil, şi el, Güneyt, era luat prin surprindere ? De ce nu-i trimisese marele vizir şi lui instrucţiuni, în caz că Murad murise cu adevărat ? Nu-i rămînea decît să-l urmeze pe Mehmed, şi pe drum să avizeze asupra măsurilor necesare. La nevoie să-l şi aresteze.

Mehmed îşi încheie scurta cuvîntare grăind cu fermitate :

— În clipa aceasta plec la Adrianopole. Cine mă iubeşte mă urmează !

Curtenii îl ovaţionară. Güneyt-Aga îi imită, dar numai cu jumătate de gură.

Cînd Mehmed ieşi în curtea palatului, zorii mijeau, argintind zarea. Caii erau pregătiţi de drum. Tînărul sultan se aruncă în şa. Înfipse pintenii în flancurile armăsarului său arab, care cabră nechezînd, apoi se avîntă spre porţile larg deschise. Şi Franco Acciaiuoli încălecă, repezindu-se încotro o luase protectorul său.

Güneyt-Aga se strîmbă dezgustat.

— Nici în asemenea momente Mehmed nu se poate lipsi de histrionii săi !

Se aruncă la rîndul lui în şa, odată cu spahiii din escortă şi cu ceilalţi demnitari. Porniră cu toţii în galop pe urmele sultanului. Dar acesta se şi depărtase. Armăsarul lui fugea ca lumina.

Mehmed exulta. În sfîrşit, era padişah. Tatăl său nu se va mai întoarce din mormînt spre a-i relua tronul. Într-o vreme îl stimase. Nu-i putea însă ierta căsătoria pe care i-o impusese.

El, Mehmed, se ataşase de o sclavă, Gülbehar, care-l captivase cu finețea trupului ei cu linii ceva mai suple. Nu-i plăceau formele femeieşti ultrapline, atît de apreciate de turci. Nu înțelesese niciodată concepția celor ce prețuiau frumusețea în funcție de amploarea şoldurilor şi de masivitatea rotunjimilor subdorsale.

Tatăl său hotărîse să-l însoare cu Sitt Hatun, fiica prințului turkoman Suleiman Zulkadroglu, personaj influent şi cu mari avuții. Sînii ii erau voluminoşi ca două pepenoaice, iar pîntecele, dolofan şi rotund ca o cupolă de moschee, tremura la fiecare mişcare ca un imens aspic. Pulpele, mai groase decît coloanele de la Baalbeck, susțineau şolduri atît de masive, încît lăsau in umbră pînă şi frontonul monumentalului mormînt roman din Milas.

Cînd o văzuse pentru întîia dată, Mehmed avusese impresia că se află la picioarele muntelui Ararat ; dar un munte de piftie. Serbările organizate la Adrianopole în cinstea nunții princiare duraseră trei luni de zile. Turcii de toate rangurile şi de toate vîrstele îl fericeau pentru norocul de a fi fost blagoslovit cu o mireasă atît de planturoasă. Pentru Mehmed fusese o epocă neagră. Tatăl său o privea cu încîntare pe Sitt Hatun, zicîndu-şi că făcuse mare ispravă dăruind fiului său o soție atît de plină, care avea să-l dezbare cu siguranță de preferințele lui pentru amorul grec.

Spre mijlocul lui decembrie, Murad îşi lăsase feciorul să se înapoieze cu soția la Magnesia. De îndată ce se văzuse în orașul său de reşedință, Mehmed îşi zăvorise nevasta în harem şi de atunci n-o mai chemase în prezența sa.

S-ar putea spune că Sitt Hatun îi purtase într-un fel noroc. Foarte curînd după nuntă, sultanul Murad plecase în călătoria cea mare, de unde nu se mai întoarce nimeni, lăsînd tronul liber pentru fiul său. Mehmed zîmbi cu răutate. Are s-o păstreze pe Sitt Hatun în harem, aşa cum îşi păstrează ghiaurii moaştele în racle de sticlă. Departe de el, în siguranță şi izolare deplină.

Vîntul stîrnit de galopul calului îi şuiera pe la urechi. Gusta goana aceasta ca pe un elixir. În urma lui nu mai auzea ropot de cai. Armăsarul se distanțase de escortă. Mehmed îşi dădea seama că săvîrşise o imprudență avîntîndu-se de unul singur pe drumurile Anatoliei. Sultanii nu erau iubiți de supuşi şi un atentat ar fi fost oricînd posibil. El avea însă credința că o forță superioară ii călăuzea paşii, apărîndu-l de primejdii.

Pintenii lui de argint se înfipseră adînc în pîntecele armăsarului, care îşi spori iuţeala. Goana drăcească dură pînă aproape de prînz, cînd Mehmed se opri într-un sat de pe ţărmul mării, spre a-şi lăsa puţin calul să se odihnească. Descălecă în faţa unui han lăsat pe-o rînă, cu pietre răspîndite pe acoperiş, ca să nu-l ia vîntul. Pătrunse într-o încăpere scundă, unde se înghesuiau vreo douăzeci de ţărani bărboşi, beau ceai şi sporovăiau pe întrecute. La intrarea lui Mehmed, învăluit într-o amplă manta de zibelină, sub care se vedeau veşminte brodate cu aur, clienţii şi hangiul amuţiră. De bună seamă, tînărul era un personaj important, nu numai după frumuseţea îmbrăcăminţii, ci şi după privirea-i imperioasă, vulturească. Mehmed se aşeză la o masă, pe un scăunel liber, alături de trei bătrîni cu bărbi albe, puţind cumplit a capră.

— Un ceai ! ordonă.

— Imediat, efendi, răspunse cu umilinţă hangiul, precipitîndu-se spre a executa comanda.

Se întoarse cu o ceaşcă de ceai fumegînd şi o aşeză atent pe masă.

— Ai grijă să-mi buşumeze careva armăsarul ! porunci iarăşi Mehmed. Du-i şi ceva grăunţe.

Hangiul zîmbi sărman.

— N-am decît puţin fîn, efendi. Recolta n-a fost bogată anul ăsta.

Mehmed încuviinţă cu o scurtă înclinare a capului. Îşi muie buzele în ceaiul fierbinte. Nu îi era frig, fiindcă îl încălzise zdravăn cursa. Dorea însă a-şi astîmpăra setea cu o băutură caldă. Dar ceaiul era fad, iar ceaşca, de o curăţenie îndoielnică.

Tînărul sultan îşi plimbă privirile asupra oamenilor din sală. Îşi zise că toţi aceştia, ca şi celelalte milioane de supuşi răspîndiţi pe întreg cuprinsul imperiului, erau robii lui. Cu un singur cuvînt îi putea expedia pe lumea cealaltă. Cu un singur cuvînt putea face dintr-un vizir un om de rînd şi dintr-un om de rînd un vizir. Înţelegea acum mai bine ca oricînd imensa-i putere, o putere care-l punea oarecum pe picior de egalitate cu Allah. Firesc ar fi fost ca un personaj învestit cu asemenea privilegii să posede şi imortalitatea. Într-un fel se bucura şi de această favoare. Numai faptul că figura pe lista împăraţilor îi asigura atenţia posterităţii.

Reflecţiile-i dulci-amare fură întrerupte de intrarea în ceainărie a lui Franco Acciaiuoli şi a cîtorva demnitari din suită. Gîfîiau cu toţii şi aveau obrajii înroşiţi de biciuirea frigului.

— De ce ați întîrziat ? întrebă Mehmed.

— Escorta este înșiruită pe tot drumul, Mărite Doamne, replică eunucul Hrisafi, secretarul său personal. Nimeni nu s-a putut ține după armăsarul Măriei-Tale.

Bărbia și obrajii lui Hrisafi erau văduviți de pilozități. Avea forme pline ca femeile și glas cu modulații de falset.

Un zîmbet îmblînzi chipul lui Mehmed

— Da, am un cal bun. Un cal foarte bun. Vezi să i se dea fîn mult.

Eunucul plecă genunchiul, salută ducîndu-și mîna la inimă, la gură și la frunte, apoi părăsi încăperea.

— Ceaiuri pentru toată lumea, hangiule ! ordonă din nou Mehmed.

Țăranii din preajma lui se ridicară temători, spre a face loc mărimilor din anturajul acestui tînăr, căruia eunucul îi spusese „Mărite Doamne". Hangiul se făcuse mai galben decît dovlecii atîrnați pe sfoară în preajma cuptorului. Picioarele-i dîrdîiau în șalvarii peticiți. Deși în ceainărie nu era prea cald, broboane de sudoare i se scurgeau de sub turbanul jegos.

Mehmed zăbovi cam un sfert de oră, apoi se ridică, poruncind să i se aducă armăsarul. Cînd ieși din sală, urmat de curteni, localnicii respirară ușurați.

— Cine să fi fost ? întrebă unul din ei, fără să se adreseze cuiva anume.

— Aș pune rămășag că este un mufetih trimis de la Adrianopole, opină hangiul.

Se mai liniștise după plecarea neobișnuiților oaspeți.

Țăranii din regiune trimiseseră de multă vreme jalbe la Curte, spre a se plînge de abuzurile săvîrșite de autorități și de către mărunții tirani locali. Cînd plîngerile se înmulțeau, marele vizir trimitea de la Adrianopole un mufetih, un inspector, care verifica temeinicia sesizărilor. Dacă nu erau gros mituiți de funcționarii anchetați, întocmeau rapoarte severe, recomandînd destituirea celor învinuiți, sau chiar sancționarea lor penală. Dacă bacșișurile primite erau satisfăcătoare, redactau rapoarte elogioase, scoțînd basma curată pe funcționarii abuzivi.

Mehmed își continua frenetica-i cavalcadă, urcînd spre nord de-a lungul țărmurilor Anatoliei, pînă ce ajunse în dreptul Dardanelelor. Traversă strîmtoarea și își îngădui un popas de o zi la Gallipoli, unde garnizoana i se alătură numaidecît. De acolo expedie curieri la Adrianopole, anunțînd Divanul că în următoarele douăzeci și patru de ore își va face intrarea solemnă în capitală. Mesajele primite de la marele vizir, îndată după

debarcarea în Europa, nu erau liniştitoare. Ienicerii ameninţau cu răzmeriţa. În cîteva unităţi militare fuseseră semnalate adunări de ostaşi ce îşi ridicaseră glasul împotriva ofiţerilor şi a ocirmuirii Statului.

De la Gallipoli pînă la Adrianopole, Mehmed mai avea de străbătut o distanţă bună. Zorind caii şi reducînd haltele la minimum, putea ajunge la destinaţie în timp util. Nu-l înspăimîntau dificultăţile. Văpaia lui lăuntrică se transmisese pe căi nevăzute şi însoţitorilor, care-şi mînau caii dîndu-le parcă aripi.

Locuitorii satelor străbătute ca un vifor de Mehmed îşi iţeau cu teamă capul şi se trăgeau înapoi de îndată ce vedeau şirul de călăreţi cu mantii fluturînd în vînt şi cu arme bogate atîrnînd la oblîncul şeilor. Se pornise o lapoviţă urîtă.

Cînd drumul se alipi de albia riului Maritza, Mehmed acceleră galopul. Se apropiau de Adrianopole. Minaretele oraşului, coloane albe sprijinind cerul cenuşiu, se iviră în zare aproape de ora prînzului. În preajma capitalei, Mehmed fu întîmpinat cu mare alai de căpeteniile militare, politice şi religioase ale imperiului. Toţi înalţii demnitari purtau veşminte cernite. Îndoliate le erau şi chipurile.

Cînd Mehmed ajunse în dreptul lor, îngenunchează în ţărînă, îi sărutară mîna şi îl implorară să se milostivească asupra lor. În genunchi stăteau şi soldaţii, şi mulţimea de locuitori ai capitalei, gătiţi în straie de sărbătoare spre a-l primi pe noul stăpîn. Toţi voiau să-i cîştige bunăvoinţa cu un ceas mai devreme. Pînă şi ienicerii se arătară supuşi.

Străbătînd în pasul calului viermuiala de oameni prosternaţi, Mehmed pătrunse în oraş. Cu fruntea sus, cu pieptul scos înainte, dominînd cu privirile norodul, ridica din cînd în cînd braţul în semn de salut, asemenea împăraţilor romani primiţi în triumf. La palat toate fuseseră orînduite spre a fi găzduit aşa cum se cuvine.

În noaptea aceea Mehmed porunci să fie lăsat singur, cu gîndurile şi cu durerea sa. Regimentul lui de gardă preluă paza palatului. Punctele strategice ale oraşului — pieţe publice, instituţii, bazaruri — fură ocupate de trupele sosite de la Gallipoli odată cu noul suveran.

Printre căpeteniile împărăţiei domnea neliniştea. Nimeni nu cunoştea adevăratele intenţii ale lui Mehmed. Îndeobşte, în prag de domnie cădeau multe capete. Noul stăpîn al ţării îşi afirma autoritatea, îşi consolida puterea exterminînd pe toţi cei care nu-i conveneau. Piereau atunci vinovaţi, dar şi mulţi nevinovaţi.

A doua zi de dimineaţă urma să aibă loc ceremonia învestiturii noului padişah. Dregătorii Curţii, membrii Divanului, căpeteniile militare, religioase şi judecătoreşti, agenţii diplomatici, personalităţile străine se adunară iarăşi sub cupola căptuşită cu mozaicuri multicolore a sălii tronului. Acum însă nimeni nu mai purta veşminte de doliu. Toţi arborau costume de ceremonie în cinstea noii domnii. „Padişahul a murit ! Trăiască Padişahul !“

Contrar obiceiului, solemnitatea nu dură mult. Mehmed era neràbdător să-şi atîrne la briu sabia lui Osman. Onorurile îl interesau mai puţin decît realitatea puterii. Se urcă pe treptele tronului în uralele asistenţei, şi de acolo, de sus, o privi cu aspră îngîndurare. Băgă de seamă că în dreapta estradei tronului se afla numai marele eunuc Şehab-ed-Din, omul său de încredere, şi Iusuf-Paşa, generalul care-l urmase la Magnesia. Vizirii decedatului sultan stăteau umili deoparte. Printre ei se afla marele vizir Khalil, Sarudja-Paşa, Işak-Paşa, Zaganos-Paşa, cei mai apropiaţi şi preţuiţi sfetnici ai lui Murad al II-lea.

Mehmed nu uitase că marele vizir Khalil contribuise odinioară la înlăturarea lui de la domnie şi la revenirea în fruntea treburilor Statului a sultanului Murad, dar mai ştia că acelaşi mare vizir i-l lăsase mai tîrziu pe Franco şi i se arătase credincios. Khalil cunoştea bine treburile împărăţiei şi avea puzderie de partizani, gata să-l urmeze orbeşte. Trebuia încă menajat. Noul padişah se întoarse spre Şehab-ed-Din.

— De ce stau deoparte vizirii tatălui meu ? Cheamă-i aici, în dreapta mea. Locul marelui vizir Khalil este în preajma tronului.

Divaniţii răsuflară uşuraţi. Tînărul padişah nu voia să rupă cu trecutul.

Khalil se apropie de treptele tronului, se prosternă, atingînd cu fruntea pămîntul, apoi sărută vîrful cizmei aurii a padişahului. Mehmed îl ajută — simbolic — să se ridice în picioare.

În aceeaşi zi avu loc prima şedinţă a Divanului. Deşi confirmase pe Khalil în funcţia de mare vizir, făcu schimbări printre ceilalţi viziri. Pe Işak-Paşa, prietenul de casă al lui Khalil şi unul dintre cei mai credincioşi sfetnici ai defunctului sultan, îl numi beylerbey — guvernator — al Anatoliei, post de mare însemnătate în ierarhia demnităţilor Statului. Şehab-ed-Din, Zaganos-Paşa şi Sarudja-Paşa fură numiţi viziri în cabinetul prezidat de Khalil. Padişahul mai încredinţă lui Işak-Paşa onoarea de a transporta la Brussa trupul neînsufleţit al lui Murad

al II-lea şi a-l depune în mausoleul ridicat din ordinul sultanului însuşi înainte de a muri. Divanul trecu apoi la rezolvarea treburilor curente.

După şedinţă, Mehmed chemă pe marele vizir în apartamentele sale. Ascultă complimentele ditirambice ale lui Khalil, fixîndu-l cu ochii-i sfredelitori, ce păreau să pătrundă pînă în adîncul sufletului.

— Destul cu vorbele umflate, Khalil ! Să trecem la lucruri mai serioase. Aş vrea să ştiu cum a murit tatăl meu.

— A avut un sfîrşit blînd, Mărite Doamne. Obosit de ceremoniile nunţii Măriei-Tale, s-a retras la vila sa din apropierea Adrianopolelui, spre a se odihni.

— Vila pe care şi-a construit-o pe insulă ?

— Da. Acolo unde Maritza se desface în mai multe braţe. Era însoţit doar de cîţiva curteni şi de o gardă restrînsă. Îi plăcea mult liniştea de pe insulă. Într-o seară, după o masă poate prea copioasă, a fost lovit de un atac de apoplexie. Medicii îi recomandaseră un regim alimentar strict, indicat pentru afecţiunea circulatorie de care suferea Înălţimea-Sa. N-a bolit decît patru zile, fără să se chinuiască. În ciuda străduaniilor depuse de medicí, şi-a dat obştescul sfîrşit. Allah l-a blagoslovit cu o moarte uşoară, fiindcă sultanul Murad-Khan a fost cucernic, milostiv faţă de cei săraci, drept faţă de cei obidiţi, viteaz în războaie şi respectuos faţă de cuvîntul dat. Un împărat mare, iubit de supuşii săi şi temut de duşmani.

Mehmed clătină din cap.

— Allah să-l primească la dreapta lui.

— În privinţa haremului său ai luat vreo hotărîre, Măria-Ta ?

— M-am gîndit şi la asta. Mîine am să-ţi spun hotărîrea mea. Acum poţi să pleci, Khalil. Trebuie să fii obosit după o zi atît de grea.

— În slujba Înălţimii-Tale nu îmi este îngăduit a mă lăsa pradă măruntelor slăbiciuni omeneşti.

„Dar cu lăcomia de arginţi cum stai ?“ replică mintal padişahul.

Khalil salută, rupîndu-se de mijloc, apoi se retrase.

Rămas singur, sultanul izbucni în rîs. Cît de vicleni erau oamenii aceştia. Dar el, Mehmed, îi întrecea pe toţi.

Bătu din palme. Un slujitor se ivi ca din pămînt.

— Cina ! Cu tot ce trebuie ! ordonă Mehmed.

Slujitorul ştia că „tot ce trebuie“ era un eufemism care îmbrăca într-o formulă vagă şi de neînţeles pentru neiniţiaţi

băuturile alcoolice, foarte apreciate de Mehmed, în ciuda oprelиştilor *Coranului*. Îi mai porunci să cheme pe Franco Acciaiuoli şi pe toţi acei tineri prinţi ce-i ţineau companie cînd era înclinat spre petrecere şi veselie.

Franco sosi cel dintîi. Purta un costum de brocart foarte scurt şi strîns pe corp, după moda veneţiană.

Mehmed îl primi zîmbind şi îl pofti să se aşeze pe sofa, în preajma lui.

— Ce arătos eşti azi ! exclamă padişahul îmbrăţişîndu-l lacom cu privirea.

— Mă gîndeam să-ţi solicit o favoare, Doamne, şi ţineam mai întîi să te cuceresc cu înfăţişarea mea.

Mehmed rîse cu poftă.

— Cinismul tău este irezistibil, Franco. Spune ce doreşti.

— Ducatul de Athena, Sire. Mi l-ai făgăduit de multă vreme.

Veselia pieri de pe chipul sultanului.

— Eşti atît de nerăbdător să te depărtezi de mine ?

— N-am vrut să spun asta, Mărite Doamne, se grăbi tînărul florentin să răspundă. Exemplul oferit de Înălţimea-Ta m-a stimulat şi pe mine. Splendoarea tronului Măriei-Tale mi-a adus aminte că am şi eu drepturi asupra tronului ducal al Athenei, mai modest, ce-i drept, dar foarte valoros pentru umilul tău serv, Franco Acciaiuoli.

Sultanul îi puse mîna pe umăr.

— Ţi-am făgăduit ducatul Athenei şi îl vei avea. Dar nu te grăbi. Ţi s-a urît să-mi fii prieten ? Nu eşti înconjurat de un lux imperial ? Nu ţi se împlinesc toate capriciile ? O lume întreagă ţi se închină. Crezi că ai să te mai bucuri de asemenea privilegii cînd ai să te întorci la Athena ? Ai să te urci pe treptele unui tron sărăcăcios, administrat acum pentru tine de unchiul tău Nerio.

— Nerio are un copil nevîrstnic. Potrivit legilor, acesta îi va moşteni ducatul.

Mehmed făcu un gest de nepăsare.

— Ştii cît de puţin importante sînt pentru mine legile succesorale ale vasalilor. Nerio va părăsi tronul Athenei cînd voi socoti eu de cuviinţă. Tu ai să-i fi succesor. Dar în ziua cînd vei pleca la Athena, să nu te bucuri prea mult.

— De ce, Înălţimea-Ta ?

— Va însemna că prietenia mea pentru tine a început să se răcească, de vreme ce am putut să mă lipsesc de prezenţa ta.

Franco își dădu seama că insistase prea mult. Trebuia să-și atingă scopul pe alte căi.

— Atunci, Mărite Doamne, prefer să nu mă mai întorc niciodată la Athena. N-aș putea supraviețui pierderii prieteniei Înălțimii-Tale. Amărăciunea m-ar ucide.

Padișahul zîmbi enigmatic. Atît de enigmatic, încît Franco simți că îl trec răcorile.

— Vrei să fii abil, Franco, dar pentru mine ești mai transparent decît sticla. Din fericire pentru tine, îmi plac și cusururile tale.

— Iertare, Mărite Doamne ! rosti florentinul, surizînd cu forțată veselie.

— Greșelile tale sînt iertate anticipat. Dar cît timp vor mai fi iertate ? murmură Mehmed, privindu-l cu șiretenie.

Sosiră și ceilalți prinți. Toți erau tineri, frumoși și supli ca niște lame de spadă. Regii și emirii vasali, dornici să capteze bunăvoința lui Mehmed, ii trimiteau ostatici pe cei mai superbi adolescenți.

Înainte de cină, slujitori dirijați de bagheta marelui pivnicer — ciașneghirbași — aduseră în cupe de aur, încrustate cu pietre scumpe, cele mai alese vinuri. Mehmed ridică cea dintîi cupă :

— Prieteni, în noaptea aceasta n-am să jelesc. Mă voi reculege, prefirînd amintiri legate de viața neprețuitului meu părinte, răposatul padișah, cînd voi fi singur cu gîndurile mele. Acum să ne veselim, să cinstim cu fruntea senină și cu sufletul deschis zorii domniei mele. Să vă bucurați cu toții alături de mine și să fiți vrednici și mai departe de prietenia mea !

Vorbele bune ale lui Mehmed erau întotdeauna dublate de aluzii obscure, de insinuări cu tîlc, ce băgau frica în interlocutori.

Abdul Rahman, marele mareșal al Curții — kislar agasi — și șef al eunucilor, intră în sală călcînd ușor, catifelat. Îngenunche în fața padișahului.

— Ce vrei ? îl repezi Mehmed.

Mai-marele haremului imperial își plecă repede capul, ca și cînd ar fi încercat să se ferească de o lovitură. Știa că zilele funcțiunii sale erau numărate. Noul sultan avea să numească pe oamenii săi de încredere în toate posturile-cheie. Mai-marele haremului imperial deținea o demnitate de cea mai mare importanță, iar pe Abdul Rahman îl durea iminenta lui trecere în anonimat.

— Sultana Kasseki Büllbül solicită favoarea de a prezenta Înălțimii-Tale felicitări cu prilejul urcării pe tron...

Mehmed se înnegri la față. Abdul Rahman săvîrșise o mare gafă atribuind sultanei Büllbül titlul de Kasseki, acordat numai acelor soții ale padișahului care aduceau pe lume prinți. Mehmed nu putea să ierte tatălui său intenția exprimată odată în prezența lui Khalil, potrivit căreia fiul său mai mare — rezultat dintr-o legătură cu o sclavă — urma să fie înlăturat de la succesiunea tronului în favoarea copilului dăruit de Büllbül, această foarte onorabilă fiică de emir. Planul nu fusese pus în practică, fiindcă Murad al II-lea murise prea repede. Abdul Rahman sosise într-un moment puțin prielnic. Mehmed își adorase mama. Biata sclavă murise de inimă rea fiindcă Murad o neglijase, înlocuind-o cu Büllbül.

— Mîine de dimineață, după ședința Divanului, am s-o primesc în audiență, Abdul Rahman. Tot mîine de dimineață am să stau și cu tine de vorbă.

Șeful eunucilor atinse cu fruntea podeaua acoperită cu covoare.

— Mă supun poruncii Înălțimii-Tale.

Ieși tot atît de tăcut și de umil precum intrase.

În noaptea aceea padișahul bău vin și alte alcooluri tari, savură cele mai fine și mai savant elaborate mîncăruri, se desfrînă în impudice și nefirești îmbrățișări și se culcă, stors de vlagă, abia la al doilea cîntat al cocoșilor...

Cînd se trezi din somn, soarele se ridicase cam de-o suliță. Deși se afla după o noapte de orgii, se simțea mai proaspăt, mai odihnit ca niciodată. Capul îi era limpede și mișcările vloaie. După ce i se făcu toaleta de dimineață, potrivit ceremonialului complicat de la Curte, își luă micul dejun, apoi chemă la sine pe Ali, marele portar.

Ali, fiul lui Efrem, era un colos înzestrat cu o forță herculeană. Fiindcă îi cunoștea devotamentul, Mehmed îl folosea în misiuni tainice de mare importanță. Padișahul îi dădu cîteva instrucțiuni și îi încredință un ordin scris prevăzut cu sigiliul imperial, apoi, urmat de alai, plecă spre sala Divanului. Ședința dură mult. Mehmed participă activ la dezbateri. Asculta opinia consilierilor, dar lua hotărîri independente de punctul lor de vedere. Spre deosebire de Murad, care dădea mînă liberă marelui vizir în conducerea treburilor împărăției, Mehmed își anunță sfetnicii că deciziile definitive îi reveneau numai lui. Vizirii înțeleseră că își găsiseră un stăpîn incomod, că puterile

lor discreționare își aflaseră stavilă, că epoca de huzur și de îmbogățiri ușoare, caracteristică domniei lui Murad, se încheiase.

După ședință, sultanul se înapoie în camera sa de lucru. Avea acolo o masă lungă cu tot felul de hărți și de documente, un mare glob pămîntesc confecționat de un specialist din Florența, un dulap cu tomuri groase, frumos legate în piele de vițel, și, drept podoabe, cîteva arme scumpe, aninate pe pereți. Încăperea și-o amenajase după gustul său încă de pe vremea cînd tatăl lui îi predase temporar conducerea împărăției.

Aici primi Mehmed pe sultana Büllbül. Îi manifestă cea mai mare prietenie și o asigură că îi va purta și pe viitor de grijă, astfel încît să nu simtă prea greu pierderea soțului ei Murad.

— Ești încă tînără, sultană Büllbül, îi vorbi cu blîndețe. Ai toată viața înaintea ta. S-o trăiești din plin. Să nu te privezi de bucuriile ei, afundîndu-te într-o sihăstrie prostească. Nu înseamnă că moartea soțului tău, care este și tatăl meu, te obligă să fii o moartă printre cei vii. Știi, sultană Büllbül, m-am gîndit să contribui la refacerea vieții tale, găsindu-ți un soț potrivit cu rangul și meritele tale.

Sultana tresări inspăimîntată.

— Mulțumesc cu recunoștință Înălțimii-Tale, dar am hotărît să mă dedic creșterii fiului meu și operelor de binefacere.

Evitase să spună „fiul sultanului Murad", spre a nu-l indispune pe Mehmed. Îi cunoștea gelozia, căci Murad o prevenise.

— Voi avea grijă și de fiul tău, sultană Büllbül. În ceea ce privește căsătoria ta, te anunț că am luat o hotărîre irevocabilă. Vreau să te fac fericită, la nevoie chiar împotriva voinței tale.

Sultana înțelese că orice opunere ar fi fost inutilă. Continuă totuși să lupte, sperînd, în chip absurd, că va reuși să-l clintească.

— Implor pe Înălțimea-Ta să mă lase a-mi încheia zilele veghind la căpătîiul mormîntului soțului meu. Mă lipsesc de măriri, de fericire...

— Le vreau eu pentru tine! rosti domol padișahul.

Glasul lui exprima o nestrămutată hotărîre, în ciuda aerului patern pe care-l adoptase.

— Ți-am și găsit un soț. Te va venera, îți garantez acest lucru. De fericirea ta va răspunde față de mine.

Sultana i se aruncă la picioare.

— Îndurare, stăpîne!

— Soţul tău, continuă tînărul padişah fără să ridice tonul, va fi Işak, beylerbeyul Anatoliei. Veţi conduce împreună la Brussa trupul neînsufleţit al defunctului padişah. Vezi, sultană Büllbül, ţi-am îndeplinit pînă şi dorinţa de a veghea lîngă mormîntul fostului tău soţ. Evident, n-ai să-ţi petreci tot timpul în umbra rece a mausoleului. Vei avea îndatoriri şi faţă de noul tău bărbat. Să i te supui şi să-i fii soţie iubitoare !

Cu capul îngropat în mîini, sultana plîngea încet.

— Acum şterge-ţi lacrimile, sultană Büllbül. Pregăteşte-te de căsătorie şi de drum. Mîine în zori ai să pleci cu soţul tău în Anatolia...

În aceeaşi clipă, Ali, fiul lui Efrem, se înfăţişa la poarta haremului imperial şi cerea să fie primit de mai-marele eunucilor. Abdul Rahman îi ieşi în intîmpinare. Tremura, convins că Ali venise să-l aresteze.

— Cu ce te pot servi, mare portar ? întrebă cu glas stins.

Picioarele i se înmuiaseră şi inima îi bătea tare, mai să-i spargă pieptul.

— Să mă duci de îndată în prezenţa prinţului imperial Kuciuk Ahmed, fiul răposatului padişah şi al sultanei Büllbül.

— Prinţişorul se află în apartamentul din harem al sultanei. Nu pot să te duc acolo, se bîlbîi Abdul Rahman. Ştii prea bine că datina nu îngăduie bărbaţilor străini...

Ali exhibă ordinul scris al padişahului.

— Documentul ăsta îţi ajunge, kislar agasi Abdul Rahman?

Mai-marele eunucilor îşi aruncă privirile asupra pergamentului prevăzut cu sigiliul sultanului. Ochii i se împăienjeniră, glasul i se împuţină :

— Îmi ajunge... Poftеşte înăuntru...

— Să mă conduci pînă la apartamentul prinţului.

— Cum ţi-e voia, mare portar. Dacă binevoieşti să mă urmezi...

— Lasă vorba şi ia-o înainte !

Abdul Rahman plecă fruntea şi se îndreptă spre adîncurile haremului. Paşii lui nu se auzeau, dar călcătura masivă a lui Ali stîrnea ecouri în sălile înmiresmate, căptuşite cu mozaicuri şi înfrumuseţate de fîntîni arteziene, cu ape cristaline. La apariţia lui Ali, femeile întîlnite în drum îşi acopereau speriate faţa şi fugeau în camerele învecinate. Ali nu le acorda o privire. Mergea înainte ca un automat. Chipul îi era împietrit.

Străbătură un şirag de săli şi de coridoare, unele mai încîntătoare şi mai ornate decît altele, şi ajunseră în faţa unei uşi de abanos încrustat cu flori de sidef.

— Aici, rosti laconic Abdul Rahman, oprindu-se.

Avea înfăţişarea jalnică a unui cîine bătut.

— Aşteaptă-mă ! zise Ali. Apoi să mă îndrumezi pînă la ieşirea din harem. E greu să mă descurc singur prin labirintul ăsta.

Abdul Rahman încuviinţă, plecînd posomorît capul.

Ali intră în apartament şi închise uşa în urma lui. Se afla într-un vestibul încăpător din marmoră verde. Era cald şi bine. De undeva îi ajunseră la ureche trilurile vesele ale unor canari. O uşă cu două canaturi deschise răspundea într-o încăpere îmbrăcată în plăci minuscule de faianţă, feeric colorate. În a treia cameră, cu uşi de asemenea deschise, văzu o slujnică negresă, care se agita în jurul unui leagăn, pregătind pentru baie pe pruncul princiar.

La vederea lui Ali, femeia scăpă un strigăt. O înspăimîntase chipul lui întunecat ca noaptea.

— Ce cauţi aici ? îl apostrofă ea. Ieşi afară ! Acum chem eunucii...

Se aşezase ca o barieră între Ali şi leagăn. Încerca să apere cu trupul ei pruncul. Ali o îmbrînci, izbind-o de perete. Negresa icni, prăvălindu-se pe pardoseala de marmoră, dar se ridică repede de jos şi se avîntă furioasă ca o tigresă asupra lui Ali. Acesta cuprinse într-o singură privire şi pe pruncul cu obraji trandafirii din leagăn, şi putina cu apă călduţă pregătită pentru spălat. Mîna dreaptă şi-o înfipse în gîtlejul femeii, ţinînd-o departe de el, astfel încît aceasta să nu-l împiedice a-şi îndeplini misiunea, iar cu stînga înşfăcă de ceafă pruncul din leagăn şi, ridicîndu-l în aer ca pe un căţel, îl plimbă pînă deasupra putinei, apoi îl vîrî cu capul sub apă. Trupul micuţ se zbătu de cîteva ori spasmodic, îşi încheie picioarele, braţele plăpînde, apoi încetă să se mai mişte. După ce îl mai ţinu cu capul sub apă încă un timp, spre a se asigura că orice pîlpîire de viaţă din trupul micuţ dispăruse, Ali îi dădu drumul în putină, apoi se întoarse spre negresă, îi cuprinse cu amîndouă mîinile gîtul şi strînse, strînse cu putere, pînă ce simţi vertebrele sfărîmîndu-se sub degetele lui. Horcăind, femeia se prăbuşi.

Ali o lăsă nepăsător să cadă şi, după ce verifică încă o dată moartea copilului, părăsi încăperea. Kislar agasi îl aştepta, cu-

tremurat de spaimă. Auzise urletele disperate ale negresei şi le pătrunsese înţelesul. Năucit de emoţie şi de frică, îl conduse pe Ali pînă la ieşirea din harem.

— Să spui Înălţimii-Sale că nu am şovăit să-i execut porunca, bîlgui, uitîndu-se umil la colos.

— Bine, am să-i spun, rosti acesta cu superioritate.

Ali se îndreptă spre apartamentul padişahului, spre a raporta îndeplinirea sarcinii. Mergea apăsat, triumfător, sigur că stăpînul său îi va încredinţa o funcţie corespunzătoare devotamentului său. Ostaşii care făceau de gardă la uşă îl lăsară să intre în anticameră. Acolo domnea o lumină slabă, roşiatică, izvorîtă dintr-o lampă de argint cizelat. Ali străbătu anticamera, apropiindu-se de uşa care răspundea în încăperea de primire a sultanului. Deodată simţi o frînghie strîngîndu-se în jurul gîtului. Din umbra anticamerei apăruseră nişte namile înveşmîntate in negru, ce-l imobilizară, în pofida împotrivirii lui înverşunate. Laţul din jurul gîtului se strîngea înăbuşindu-l. Ar fi vrut să tragă aer în piept, dar nu-i fu cu putinţă. Văzu miriade de stele, în vreme ce o suferinţă mistuitoare, incredibilă, îi potopea fiinţa. Braţele, gîtul, picioarele, capul îi erau prinse parcă în chingi de fier... Infernala tortură dură — pentru el — o eternitate... Apoi totul se făcu negru în jur şi nu mai simţi nimic...

În miez de noapte, cadavrul unui bărbat uriaş, neobişnuit de greu, fu aruncat dintr-o barcă în apele tulburi ale Maritzei. Pietroiul, legat cu un lanţ de grumaz, îl trase repede la fund...

A doua zi de dimineaţă, după şedinţa Divanului, Işak, noul guvernator al Anatoliei, veni să-şi ia rămas bun de la Khalil. bunul lui prieten. Pe marele vizir îl frămîntau gîndurile. Işak era încă buimac după intempestiva-i nuntă cu fosta sultană Büllbül.

— Ar trebui să te felicit, Işak, pentru funcţia pe care ţi-a încredinţat-o tînărul nostru sultan, zise Khalil, dar mai ales pentru frumoasa-ţi soţie. Dar mă reţine ceva. Ce anume, n-aş putea să-ţi spun.

— Te muncesc presentimente rele ?

Khalil ridică braţele către cer.

— N-aş vrea să stîrnesc mînia lui Allah cu jelaniile mele. Pe tine Mehmed te-a ridicat la rangul de beylerbey. Pe mine m-a reconfirmat mare vizir. Nu ne putem plînge, Işak. Ceva îmi spune însă că lucrurile nu merg tocmai bine.

— Ştiu la ce te gîndeşti, Khalil. După o colaborare strînsă şi fructuoasă de aproape două decenii, ne despărţim. Tu rămîi

la Adrianopole, eu plec la Brussa... Alcătuiam o echipă puternică...

— Prea puternică, Işak, zise marele vizir, mîngîindu-şi cu gesturi automate barba moale, uşor ondulată. Atît de puternică, încît a deranjat anumite cercuri. De acum înainte va trebui să colaborez cu Zaganos-Paşa şi cu Sarudja-Paşa. Deşi amîndoi l-au slujit cu credinţă pe fostul nostru stăpîn — Allah să-l odihnească — pe mine nu m-au simpatizat niciodată.

— Antipatia a fost reciprocă, zise Işak.

Marele vizir suspină.

— Voi avea doi spini în coastă. Ehe, este foarte iscusit tînărul nostru padişah.

Işak replică, scăzîndu-şi timorat glasul :

— Să nu te audă cineva, Khalil. Şi pereţii au urechi.

— Ai aflat de moartea marelui portar Ali ?

— Am aflat. Dar n-am căutat să pătrund misterul morţii lui. E mai prudent.

— Nu crezi că există o legătură între dispariţia lui şi tragicul sfîrşit al micului prinţ Ahmed ?

— Nu mă ispiti, Khalil.

Marele vizir zîmbi trist.

— Ai devenit un perfect curtean, Işak. Mai ales acum, după ce te-ai înrudit cu familia domnitoare.

— De ce mă ironizezi, Khalil ?

Guvernatorul Anatoliei îşi îmbrăţişă prietenul.

— Trebuie să plec, Khalil. Cortegiul funebru se va pune curînd în mişcare.

— Drum bun, Işak. Ţie şi soţiei tale. Ah, să nu uit. Dacă ai să-l întîlneşti la Brussa pe Abdul Rahman, să-i transmiţi complimentele mele.

— Ce caută Abdul Rahman la Brussa ?

— Azi de dimineaţă i-am semnat ordinul de exilare.

— A cui a fost iniţiativa ?

— A marelui nostru padişah Mehmed. Nici n-am avut timp să-l salut pe fostul nostru kislar agasi. L-au luat pe sus. Astă-noapte.

Işak-Paşa vru să spună ceva, dar se abţinu. Rosti apoi sec :

— Te las cu bine, Khalil.

— La bună vedere, Işak. La bună vedere...

În aceeaşi noapte marele vizir primi la reşedinţa sa o vizită simandicoasă. Dar nu pe uşa din faţă, aşa cum s-ar fi cu-

venit, ci printr-o intrare dosnică. Vizitatorul, învăluit într-o capă amplă, ce-i lăsa numai ochii descoperiți, era senatorul Andreas Gudelis, ambasadorul împăratului Constantinos al XI-lea Paleologos al Bizanțului. Diplomatul fu introdus de un slujitor surd și mut într-o cămăruță legată printr-un culoar secret de apartamentul marelui vizir.

Focul din cămin încălzea plăcut încăperea, aruncînd reflexe roșietice peste mozaicurile așternute pe ziduri. Cînd se văzu în prezența lui Khalil, musafirul își scoase gluga și salută ceremonios.

— Bine ai venit, Excelență, rosti marele vizir. Dezbracă-ți pelerina. Aici e destul de cald.

Ambasadorul își lepădă capa pe o ladă florentină lipită de perete. La invitația lui Khalil, se așeză pe unul din jețurile libere din preajma căminului.

În loc de orice alt preambul, ambasadorul scoase din buzunarul dinăuntru al tunicii cenușii o punguță de piele și o deșertă pe cuvertura de catifea așternută pe masa pătrată din apropierea sa. Un pumn de diamante, cu ape scînteietoare și dimensiuni prodigioase, atrase privirea interesată a marelui vizir.

— Din însărcinarea împăratului meu, vă ofer acest modest dar, cu prilejul înnoirii mandatului de mare vizir.

Khalil rîse :

— Fii sincer, Excelență ! Dacă Zaganos-Pașa ar fi fost numit mare vizir, lui i-ai fi dus aceste nestimate ?

— Legăturile mele cu Zaganos-Pașa nu sînt atît de strînse ca prietenia dintre noi doi.

Khalil își plimbă degetele subțiri și uscate peste pietrele strălucitoare ca jăraticul.

— Sînt frumoase, ambasadorule. Foarte frumoase. Ce-mi cere împăratul tău, de vreme ce mi-a trimis acest dar ? Presupun că nu mi le-a oferit pe gratis.

— Pietrele sînt doar un omagiu...

— Bine, bine ! Dacă așa cere jocul, să ne supunem regulilor lui. Ce ar *dori* împăratul Constantinos ?

— Amînarea *ad calendas graecas* a unei confruntări între Bizanț și imperiul Otoman. Cred că nu va fi prea greu. Noul padișah e tînăr și înclinat spre desfătări...

Marele vizir avea senzația că focul diamantelor îi încălzea mîna bătrînă.

— Înclinarea spre desfătări e numai o fațadă, ambasadorule. Noul stăpîn al Imperiului Otoman este un om care știe

ce vrea. Îi place să se distreze, dar nu şi-a pierdut vremea în petreceri. Are o pregătire intelectuală solidă. Răposatul sultan a vrut să asigure fiului său o educaţie desăvîrşită. Şi a reuşit. Ştii cîte limbi cunoaşte tînărul nostru stăpîn ? Pe lîngă turcă, limba maternă, vorbeşte curent greaca, franceza, latina, araba, persana şi ebraica. A studiat temeinic literaturile greacă, latină şi persană, iar ştiinţele pozitive şi filozofia nu mai au pentru el nici o taină. Nu ştiu dacă i-a plăcut să înveţe, ori dacă şi-a însuşit aceste cunoştinţe fiindcă se temea de părintele său. Importante sînt rezultatele. Am uitat ceva. Este expert în arta militară. Principiile de tactică şi de strategie le stăpîneşte în teorie, dar le-a aplicat şi pe teren. Nu trebuie să uiţi că defunctul sultan îşi lua cu el fiul ori de cîte ori pleca la război. În ultimele campanii împotriva lui Iancu de Hunedoara, actualul padişah a făcut parte din Statul-Major al părintelui său. A lucrat sub ordinele celor mai vestiţi generali turci, dobîndind o experienţă pe care mă tem, ambasadorule, că o va folosi cu efecte nimicitoare pentru duşmanii lui.

Khalil se uită iarăşi la diamantele care-l fascinau cu focul lor lăuntric.

— Voi încerca să fac totuşi ceva pentru împăratul tău, spre a amîna scadenţa.

Andreas Gudelis îşi frecă gînditor bărbia. „Exagerezi însuşirile războinice ale suveranului tău, spre a-ţi spori meritele faţă de noi", reflectă. Întrebă apoi cu glas tare :

— Scadenţă ? Care scadenţă ?

— Căderea Constantinopolelui.

Ambasadorul îşi împreună mîinile pe masă.

— Nu ne temem, Excelenţă, că ar putea să cadă Constantinopolele, vorbi cu neroadă vanitate. Capitala imperiului nostru a cunoscut nenumărate asedii, şi de fiecare dată le-a înfrînt. Constantinopolele romaic are o existenţă milenară.

— Toate au un sfîrşit, ambasadorule. Odinioară nu existau tunuri. Făcu o pauză, apoi ridică privirile spre vizitator : Dacă dublaţi cantitatea de diamante, declanşez un război de diversiune la fruntariile răsăritene ale imperiului nostru. Vă acord un respiro, ca să vă pregătiţi alianţe şi să vă reparaţi fortificaţiile.

Ambasadorul rosti stînjenit :

— Mă tem, Excelenţă, că nu vom putea adăuga nimic la darul acesta. Diamantele pe care le vedeţi sînt printre ultimele bijuterii ale Coroanei.

Marele vizir oftă, luă diamantele în pumn şi le strecură în buzunarul caftanului.

— Nu vreau să ziceţi că sînt hapsîn. Mulţumesc împăratului Constantinos pentru darul său şi îl rog să fie încredinţat că voi face totul spre a-l servi.

După plecarea ambasadorului, Khalil scoase diamantele din buzunar şi le întinse iarăşi pe masă. Ochii lui bătrîni scăpărau ca şi pietrele preţioase de pe cuvertura de catifea. Erau într-adevăr magnifice diamantele. Împăratul Constantinos sîngerase vistieria spre a-i oferi aceste splendori. Khalil îi cunoştea bine posibilităţile financiare, fiindcă avea agenţi iscusiţi la Constantinopole, care-i raportau totul. Cunoştea pînă şi numele femeilor cu care basileul burlac se culca din cînd în cînd. Avea agenţi şi în celelalte ţări vecine. Aşa după cum el, Khalil, era plătit spre a face unele servicii, în acelaşi chip plătea şi el pe alţii, spre a obţine alte servicii. De data aceasta alese din grămăjoara de diamante patru pietre de mărime mijlocie, dar excepţional de limpezi, destinate să ajungă în mîna marelui vizir al turbulentului emir din Karamania. Regreta că trebuia să se despartă de aceste nestemate, dar jocul viclean al politicii înalte cerea sacrificii. Va semăna sămînţa răscoalei printre emiratele Aydin şi Sermyon. Va atrage în vîrtej şi emiratul Mentese. Va aprinde astfel la fruntariile orientale ale Imperiului Otoman focarul unui război de uzură, a cărui stingere va cere timp şi multe jertfe umane. Khalil cunoştea firea noului său stăpîn. Mehmed nu se va mulţumi să lîncezească la Adrianopole, în vreme ce generalii săi se vor bate la graniţă. Îşi va asuma comanda supremă a armatei şi va pleca să se lupte împotriva emirilor rebeli. El, Khalil, se va strădui ca războiul să dureze mult şi să-l reţină pe Mehmed departe de capitală. Între timp, al său mare vizir va avea libertatea să tragă sfori. Dacă Mehmed se va arăta incomod, cine ştie, va pieri poate otrăvit sau înjunghiat... Căi erau o mie. Iar viitorul padişah va fi o creatură a lui Khalil. Din clipa aceea, el, marele vizir, va fi adevăratul stăpîn al imperiului...

Manevrele lui Khalil avură efectul aşteptat. Anatolia orientală luă foc. Flăcările se întinseră cu repeziciune, ca şi cînd ar fi cuprins un depozit cu pulbere detonantă. Explozia făcu să se cutremure din temelii Turcia asiatică. Isa-Bey, comandantul militar al regiunii, luat prin surprindere, nu fu în stare să facă faţă atacurilor venite din afara graniţelor, concertate cu răscoa-

lele dinlăuntru. Trupele lui, debordate de răbufnirea violentă a ofensivei inamice, se repliară spre vest, suferind mari pierderi. Trebui să intervină însuşi Işak-Paşa, guvernatorul Anatoliei, cu grosul armatelor turceşti din Asia Mică, spre a frina înaintarea inamicului. Informat de neaşteptata criză, Mehmed părăsi Constantinopolele în fruntea unui important corp expediţionar, alcătuit din infanterie, cavalerie şi unităţi de artilerie, şi se îndreptă în marş forţat spre teatrul operaţiunilor.

În capitală, Khalil îşi freca încîntat mîinile. Maşinaţiile lui dădeau rezultate excelente. Mehmed avea să se afunde în nisipurile mişcătoare ale Asiei, care veniseră de hac atîtor cuceritori. Vulpea reuşise să-l manevreze pe leu.

Khalil îşi dovedise încă o dată dibăcia politică. Mulţumirea lui ar fi fost deplină dacă nu l-ar fi avut în coastă pe Zaganos-Paşa, rămas la Adrianopole...

Zaganos era kihayabeg — ministru al afacerilor interne — avînd şi titlul de mareşal al imperiului. Graţie acestei înalte funcţiuni, putea desfăşura in taină operaţii de „contramină", îndreptate împotriva marelui vizir. Eunucul Şehab-ed-Din, care preluase atribuţiile exilatului Abdul Rahman, îi acorda tot sprijinul. Cei mai apropiaţi colaboratori ai lui Zaganos proveneau din rîndurile armatei. Familiarizaţi cu stricta disciplină militară, executau ordinele fără a cere explicaţii. În asemenea condiţii, lupta surdă angajată între marele vizir şi Zaganos-Paşa ameninţa să fie mai spectaculoasă decît o încăierare între două monstruoase reptile antediluviene. Peripeţiile ei n-aveau să fie cunoscute decît într-un cerc foarte restrîns de iniţiaţi. Şi aceasta doar in preajma răfuielii celei mari...

*

Leandru Melissenos Comnen privea lumea şi evenimentele prin prisma celor 16 ani ai săi. Lipsa de experienţă, tradusă printr-o ingenuitate adeseori înduioşătoare, dar mai ales acea înflăcărare entuziastă, rod al unei imaginaţii debordante şi al unor visări pline de fascinaţie, făceau ca raţionamentele lui să fie de o originalitate socotită de adulţi cel puţin barocă.

Nu numai în sînul familiei, dar şi în casele prietenilor, la şcoală ori pe stradă, Leandru auzise tot felul de comentarii în jurul schimbării sultanilor de la Adrianopole. Răsăritul domniei

adolescentului Mehmed al II-lea fusese primit cu un simțămînt de ușurare de întreaga creștinătate. Îndeobște ocîrmuirile nevîrstnicilor încoronați sînt plăcute țărilor vecine. Tinerii suverani cărora abia le-a mijit mustăcioara preferă plăcerile trupești sîciitoarelor treburi politice, lăsate îndeobște pe seama sfetnicilor. Marele vizir Khalil, cunoscut pentru moderația sa, făcuse mare propagandă înclinărilor pașnice ale tînărului său stăpîn. Campania din Anatolia — explicase el diplomaților străini acreditați la Adrianopole — nu era decît un incident de politică internă, emiratul Karamaniei avînd caracterul unui Stat satelit.

Leandru fusese întîmplător de față la cîteva discuții purtate de părintele său, patricianul și senatorul Constantinos Melissenos Comnen, cu diverși bărbați politici veniți în vizită. Toți erau de părere că Imperiul Bizantin se va bucura de o perioadă de pace care va dura cel puțin zece ani. Leandru aprecia altfel evenimentele. Își împărțise prietenii de joacă în două tabere — bizantinii și turcii — care se băteau, folosind în joacă arme adevărate. Se întîmpla să cadă și cîte un rănit. Dar asemenea incidente erau repede date uitării și încăierările reîncepeau cu sporită înverșunare. Vastul parc al palatului Comnen din Constantinopole era teatrul acestor repetate bătălii.

Odată, pe cînd se afla în mijlocul prietenilor, Leandru începu să peroreze cu însuflețire :

— Dacă ar fi să urc pe tron, așa ca Mehmed al II-lea, mi-aș aduna soldații și aș porni în iureș nebun de la un capăt la celălalt al lumii. Nu m-aș lăsa pînă nu mi-aș făuri un imperiu mai mare decît imperiul lui Alexandru Macedon.

— Dacă ai avea un mare vizir iubitor de pace, ca bătrînul Khalil, ce-ai face ? îl întrebă un camarad de joacă pistruiat, cu părul numai inele.

— L-aș lăsa acasă la gura sobei, să-și încălzească bătrînețele, și l-aș îndemna să-i țină de vorbă pe diplomați, în vreme ce eu m-aș pregăti în taină de război...

Vorbele-i ajunseră pînă la urechea tatălui său, care stătea pe o terasă din apropiere, în compania unor prieteni din Senat.

— Ați auzit cum judecă tinerii ? se adresă Comnen senatorilor. Mehmed e aproape de aceeași vîrstă cu fiul meu. Nu greșim oare cînd îi atribuim intențiile pașnice anunțate cu atîta zgomot la Adrianopole ?

Leandru nu avea să afle niciodată că vorbele lui hrăniseră — pentru cîteva momente — gîndurile unor importanți demnitari ai imperiului. Căci trîmbițatele asigurări de pace, împrăș-

tiate cu dărnicie în lume de sultanul Mehmed şi de marele său vizir, îşi făceau efectul. Pînă şi la biserica Sfînta Sophia, Leandru şi prietenii lui auzeau aproape în fiecare duminică predici despre harul dumnezeiesc coborît asupra popoarelor însetate de pace.

Este adevărat că Leandru nu acorda decît o atenţie marginală acestor înalte probleme politice. Preocupările lui se concentrau asupra altor chestiuni, mai arzătoare pentru el. Încurcăturile cu dascălii de la şcoală, îngrijirea celor doi cai arabi primiţi în dar de la bătrînul său tată, sfadele-i fără de sfîrşit cu copiii din cetele rivale, jocurile de circ, alergările de cai, dar, mai presus de toate, iubirea-i tainică pentru Irina, gingaşa fiică a senatorului Evghenis Chrisolora-Kalamides, fost logotet al tezaurului public.

Era într-o duminică. În vreme ce arhiepiscopul constantinopolitan revărsa din înaltul amvonului izvor de cuvinte mîngîietoare pentru auzul şi inima enoriaşilor smeriţi, Leandru se rupse din ambianţa cucernică. Într-una din stranele bogat sculptate stătea Irina. O rază de soare se strecura printr-una din ferestrele înalte, strălucitor colorate, şi îi învăluia chipul gingaş într-un nimb de aur, cum aveau doar sfintele de pe icoane. Irina era mai frumoasă decît Maica Domnului însăşi. Gîndul acesta păcătos — era o blasfemie să compari o biată muritoare cu Neprihănita Fecioară — îl făcu pe Leandru să se cutremure. Ceru iertare Divinei Imaculate, dar chipul angelic al Irinei îl îndepărtă iarăşi de la drumul cel drept. Era atît de minunată, încît şi sfinţii din icoane rămîneau cu ochii aţintiţi asupra ei.

Tulburată de intensitatea privirilor lui, Irina tresări şi îşi întoarse ochii spre el. Nu-i fu greu să-l deslușească în mijlocul norodului înveşmîntat de sărbătoare. Deşi varietatea de chipuri şi de culori ar fi trebuit s-o zăpăcească, obrazul lui trandafiriu, nasul fin, bărbia frumos modelată, părul ondulat se singularizau. Cîteva momente lumea din jur se pierdu într-o ceaţă închipuită şi numai ei doi rămaseră să se soarbă din ochi. Un surîs plin de dulceaţă se aşternu pe buzele ei, iar în obraji îi apărură gropiţe.

Deodată Irina îşi aminti că se afla în biserică şi că nu se cuvenea a-şi lăsa gîndurile să o ia razna. Dacă ar fi bănuit ce se petrece în capul ei, maică-sa i-ar fi făcut o aspră observaţie. Irina îşi întoarse iarăşi ochii către amvon. Vraja privirilor ei ţesute minunat cu privirile lui Leandru se rupse. Tînărul îndrăgostit se uită cu vădit resentiment la Cleopé Kalamides şi se

întrebă cum de era posibil ca o femeie atît de ţeapănă, de urîtă, cu pieptul scos înainte ca un cocoş fudul, să fie mama Irinei. Irina nu semăna nici cu tatăl ei, senatorul. Bătrînul Chrisolora-Kalamides era slab ca o undrea, avea ochiul aspru, buzele strînse, chipul anost, expresia înţepată, mersul ţanţoş şi verbul sonor. Tipul omului trufaş, care se socoteşte alfa şi omega într-o lume de neisprăviţi. Lîngă Kalamides se aflau cei trei fii ai săi. Prîslea, Andreas, împlinise de curînd 17 ani şi era cel mai înverşunat duşman al lui Leandru. Elevi la aceeaşi şcoală, egal de ambiţioşi, se băteau pe aceleaşi premii şi distincţii. În lupta lor pentru întîietate îşi tîrîseră şi colegii, împărţindu-i în două tabere. Conflictele erau dese, iar după fiecare încăierare, combatanţii se înapoiau acasă plini de vînătăi şi de zgîrieturi. Părinţii celor doi rivali nu se amestecau în certurile copiilor. Se mărgineau să le recomande moderaţie, să-i mustre dacă încăierările depăşeau anumite limite, deşi în sinea lor erau mîndri fiindcă odraslele se arătau pline de temperament războinic, aşa cum se cuvine unor tineri nobili destinaţi să-şi facă din cariera armelor supremul scop în viaţă. Relaţiile dintre cei doi senatori erau încordate. Membri ai Consiliului imperial, se plasau îndeobşte pe poziţii diametral opuse, disputele lor luînd adeseori proporţii nedorite. Basileul, dornic să păstreze armonia între sfetnici, intervenea, poruncindu-le să îşi tempereze avînturile. În mai multe rînduri încercase să-i concilieze, dar tentativele lui dăduseră de fiecare dată greş.

După încheierea serviciului religios, Leandru se plasă aproape de ieşire, astfel ca Irina să treacă prin preajma lui cînd va părăsi biserica, însoţită de părinţii şi de fraţii ei. Enoriaşii erau într-o foarte optimistă stare de spirit. Comentau cu interes predica, făceau glume, rîdeau, vorbeau cu glas tare, potrivit importanţei pe care fiecare şi-o atribuia cu mai mult sau mai puţin temei.

Leandru îşi expediase prietenii în piaţa din faţa catedralei, recomandîndu-le să-l aştepte acolo. Flăcăiandrii nu încercaseră să-l descoase. Ştiau că cel mai sigur mijloc spre a-l face să se închidă în sine şi să păstreze o tăcere încăpăţînată era să-i pună întrebări indiscrete.

Leandru scoase un boboc de trandafir de la butoniera tunicii scurte, cu mîneci despicate de la umăr şi pînă la cot, şi se uită spre interiorul bisericii, pentru a descoperi pe Irina în şuvoiul compact de oameni ce se scurgeau spre ieşire. Deodată o zări. Inima începu să-i bată cu putere. Ochii îi străluciră. Emoţionat, îşi umezi cu vîrful limbii buzele uscate. Şi Irina îl vă-

zuse. Mironosiță, plecase capul, mărginindu-se a-i arunca pe sub sprincene priviri șăgalnice, neobservate de ai ei.

Cînd trecu pe lîngă Leandru, acesta profită de îmbulzeală și îi strecură în mînă bobocul de trandafir. Mîinile lor tinere se atinseră o frîntură de secundă. Cînd Irina luă floarea, băiatul simți că îl îmbată fericirea. Nimeni în afară de ei doi nu surprinsese subtila manevră. Tînărul îndrăgostit rămase lîngă ușă pînă ce Irina și cu ai ei se pierdură în mulțime, apoi se îndreptă agale spre prietenii care-l așteptau în piață. Stăteau lîngă o fîntînă de piatră și chicoteau.

— Iubire, iubire, iubire ! începu să fredoneze cel mai înalt dintre ei, un pistruiat cu părul roșu-foc.

— Nu tachinați băiatul ! interveni al doilea, vîrîndu-și mîna în cîrlionții lui Leandru în semn de mîngîiere.

— Unde scrie că oamenii n-au voie să iubească ? supralicită al treilea, scuturîndu-și chica neagră și creață.

Avea o tipică înfățișare de armean.

În jurul lor se foiau tot felul de plimbăreți duminicali, de toate vîrstele, neamurile și rasele. Făcîndu-și loc printre lume, Andreas, fratele Irinei, se apropia bătăios de Leandru, urmat de unul din frații săi și de patru prieteni cu mutre încruntate.

— Fraților, miroase a păruială ! exclamă pistruiatul, ducîndu-și instinctiv mîna la stiletul prins în centură.

— Sînt șase contra noi patru, replică negriciosul, uitîndu-se plin de sfidare spre grupul lui Andreas. N-avem ce alege din ei !

Leandru își îngustă ochii. Apariția neașteptată a fratelui Irinei nu prevestea nimic bun.

Andreas se opri in fața lui Leandru. Ochii îi scăpărau. Mîna stîngă se încleștase pe minerul săbiei atîrnate la șold. Scoase cu dreapta — din buzunarul dinăuntru al tunicii cu mineci bufante — bobocul de trandafir pe care Leandru îl strecurase Irinei și i-l aruncă la picioare.

— Păstrează-ți zarzavatul ! rosti cu aroganță. Iar pe viitor să nu te mai apropii de sora mea. În familia mea nu sînt iubiți cei vînduți papistașilor.

Leandru se făcu vînăt. Tot sîngele i se urcase în cap. Dădu să se repeadă asupra lui Andreas, dar pistruiatul și armeanul îl prinseră de brațe.

— Liniștește-te, Leandru ! Sîntem în fața bisericii, ce Dumnezeu ! îl preveni cu seriozitate pistruiatul. Nu se cade să vă bateți tocmai aici.

Leandru se eliberă cu o smucire bruscă. Duse mîna la garda săbiei.

— Insulta asta ai s-o plătești cu sîngele tău, Andreas.

Lamele săbiilor lor țîșniră brusc la lumină, încrucișîndu-se ca niște șerpi de foc. În ochii tinerilor combatanți se citea o mînie ucigașă. Clinchetul săbiilor atrase la repezeală lumea, care făcu cerc.

— De ce se bat ?

— Derbedeii ăștia nu mai respectă nici sfînta duminică !

— Tocmai aici și-au găsit să se ia la harță !

— Blasfemie !

— Să-i dăm pe mîna străjilor !

— Nu le-a mijit bine mustața, și se bat cu săbiile ! Rușine !

— Edictele imperiale interzic duelurile !

— Rușine !

— Ar trebui să li se dea o lecție !

— Din ce se luară ?

Exclamațiile curioșilor țîșneau ca niște fuzee.

Unul dintre însoțitorii lui Andreas, îngrijorat de ostilitatea privitorilor, dădu o explicație perfidă :

— Andreas, fiul senatorului Kalamides, apărătorul adevăratei noastre credințe ortodoxe, se bate cu fiul papistașului Melissenos-Comnen.

Murmure de mînie se ridicară din rîndurile spectatorilor.

— Rușine papistașilor !

— Jos cu papistașii eretici !

— Jos cu vînduții Papei !

O bîtă răsucită prin aer se abătu asupra săbiei lui Leandru, smulgîndu-i-o din mînă. Prietenii lui, deși speriați de întorsătura gravă pe care o luase incidentul, îi săriră în ajutor. Și însoțitorii lui Andreas se aruncară în învălmășeala stîrnită din senin. Cîțiva partizani ai unirii cu Roma interveniră la rîndul lor. Se iscă o mare busculadă. Profitînd de confuzia creată, pistruiatul îl înșfăcă de braț pe Leandru și, cu prezență de spirit, izbuti să-l smulgă din îngrămădeală. Alergară spre o stradă laterală, urmați de ceilalți doi prieteni, scăpați și ei din încăierare.

Micșorară pasul abia după ce se îndepărtară bine de piață.

— Ticăloșii ! exclamă Leandru gîfîind. Am să i-o plătesc lui Andreas !

— Bizuie-te pe noi, Leandru ! replică negriciosul. N-o să ne scape el din mînă ! Dar acum să ne risipim pe la casele noastre. Ai mei mă așteaptă cu masa. Dacă întîrzii, îmi aplică tata o corecție zdravănă, indiferent de opiniile mele religioase.

Flăcăiandrii izbucniră în rîs.

— De data asta am scăpat uşor, zise pistruiatul, scărpinîndu-se în cap.

— Am tras o mare spaimă pentru tine, Leandru, spuse al doilea prieten, ştergîndu-şi cu dosul palmei sudoarea de pe frunte. Erau să te jupoaie de viu energumenii...

— Iubire, iubire, iubire ! fredonă iarăşi pistruiatul.

— Dacă nimereau străjile peste noi, dădeam de dracul ! opină armeanul.

Îşi luară rămas bun, apoi plecară care încotro. Leandru se înapoie trist acasă. Ce se întîmplase cu Irina ? Cum de ajunsese floarea în posesia lui Andreas ?

Nu suflă un cuvînt fraţilor săi despre neplăcuta-i aventură. Ar fi tare rău dacă arhontele imperial — şeful poliţiei constantinopolitane — ar afla că feciorii senatorilor Comnen şi Kalamides s-au bătut pe stradă, ca nişte zurbagii de rînd. Ar aduce cazul la cunoştinţa marelui logotet, iar acesta ar chema pe cei doi senatori şi le-ar reproşa proasta educaţie a tinerilor, prevenindu-i totdeodată că pe viitor va lua aspre măsuri împotriva vinovaţilor, fără a ţine seamă de originea lor nobilă. Leandru ştia că tatăl său va muşamaliza şi acest scandal. Se va alege însă acasă cu o săpuneală penibilă. Leandru îşi iubea mult părintele, dar îl ştia şi de frică. Constantinos Comnen nu şovăia să pună mîna pe cravaşă şi să aplice corecţii usturătoare nărăvaşilor săi copii.

După cină, băieţandrul trecu în camera lui şi se aşternu pe lucru. Avea de învăţat pe dinafară cincizeci de versuri din *Iliada* şi nişte plictisitoare teorii matematice ale lui Pitagora. Dar Leandru nu prea avea acum poftă de studiu. Gîndul îi fugea fără voie la Irina.

Odată Constantinos Comnen îl luase deoparte şi îi vorbise molcom, ca de la bărbat la bărbat : „Eşti cel mai mic dintre copiii mei. Fraţii tăi mai vîrstnici mînuiesc cu dibăcie armele şi au dat în repetate rînduri dovadă de îndrăzneală, tenacitate şi spirit de iniţiativă. Pe scurt, sînt nişte buni executanţi. Ţie, Leandru, ţi-a dăruit Dumnezeu o inteligenţă vie, superioară fraţilor tăi. Vreau să te ridici prin ştiinţă. Avem în familie un mare învăţat : pe episcopul Macarios Melissenos. Îţi urez să-l depăşeşti. Apoi să nu uiţi că descinzi dintr-un neam de împăraţi. Strămoşii tăi au domnit pe tronul Bizanţului...“

Leandru n-ar fi conceput să îşi dezamăgească părintele. Îi şi plăcea învăţătura. Pînă a nu o cunoaşte pe Irina, treburile merseseră foarte bine. Dar din ziua cînd o văzuse la serbarea

din casa unchiului său, Demetrios Cantacuzino, își pierduse liniștea și echilibrul sufletesc. Dacă studia *Apologia împotriva Islamului* sau analiza *Considerațiunile asupra educației unui împărat*, vedea apărînd printre rîndurile scrise chipul surîzător al Irinei. O visa noaptea în somn, o vedea și ziua, treaz, conturîndu-se peste chipurile interlocutorilor lui. Cea mai năstrușnică pățanie i se întîmplase cu cîteva săptămîni în urmă. Se afla în plin examen. Deodată avusese impresia că peste obrazul aspru, ridat, ciupit de vărsat al rectorului — care prezida comisia de examinare — se suprapusese umbra chipului Irinei. Pierduse atunci șirul raționamentului și bîiguise cîteva vorbe neînțelese. Rectorul îl privise cu mirare și cu vagă compătimire : „Mă tem că ai învățat prea mult în ultima vreme, băiatule. Ar trebui să te mai odihnești, să schimbi puțin aerul. Ești palid. Nu-mi place. Să faci sport, să-ți întărești și trupul, nu numai spiritul."

Leandru simțise atunci că îl copleșește rușinea. Niciodată nu-i vorbise un profesor cu atîta solicitudine. După o scurtă întrevedere cu rectorul, bătrînul Melissenos Comnen îl chemase în cabinetul său de lucru : „Te obosește învățătura, fiul meu ? Rectorul mi-a spus că ești obosit. Eu n-am impresia asta. Dacă mă uit mai bine la tine, văd că ai culoare în obraji, ochii îți sclipesc... Ia dă mîna, nu ai cumva fierbințeală ?... Hm, ești rece ! Rece ca o șopîrlă. Ar trebui să te examineze medicul".

Băiețandrul se roșise ca o tomată strașnic coaptă. Spusese că n-are nimic și că niciodată nu se simțise mai bine. Se ferise, totuși, să-i vorbească despre Irina...

Conflictele lui Leandru cu Andreas își aveau obîrșia într-o rivalitate firească. Întîietatea și-o disputau nu numai la învățătură, dar și în întrecerile sportive. Andreas era un adolescent armonios construit, cu un chip extrem de agreabil și cu ochii de un albastru limpede ca apele Bosforului. Îl urîțea însă o expresie de aroganță și de trufie. „Aerul familiei", rostea persiflant pistruiatul, care nu-i putea suferi pe cei din neamul Kalamides.

Cîteva zile după incidentul din Piața Bisericii Sfînta Sophia, un servitor se înfățișă în camera lui Leandru și îi spuse că este chemat de stăpîn. Leandru simți o vagă neliniște. Bătrînul Melissenos Comnen îl primi stînd în jețul său cu spătar înalt, împodobit cu stema imperială a Comnenilor. Chipul îi era întunecat. Degetele mîinii drepte băteau darabana în brațul jilțului.

— Azi de dimineață, Leandru, am avut o foarte penibilă convorbire cu arhontele imperial. Se pare că te-ai încăierat în mijlocul unei piețe cu fiul lui Kalamides. Este adevărat ?

Băiatul plecă fruntea.

— Adevărat.

— Știi că legile pedepsesc asemenea fapte ?

— Știu

— Ați încrucișat săbiile ?

— Da.

— De ce ?

— Copilării... Mai mult în joacă... Nu știu de ce s-a dat atîta importanță unui fleac.

— Sînt informat că ți-a adresat cuvinte grele.

— N-am reținut bine...

— Ți-a spus că în familia lui nu sînt iubiți cei vînduți papistașilor. Așa este ?

— Așa.

Constantinos Comnen rămase cîteva clipe tăcut. Își mușcă buzele, apoi ridică privirile asupra fiului său.

— Ești destul de mare, Leandru, ca să afli anumite adevăruri. În primul rînd nu este o rușine să dorești o apropiere între noi, bizantinii, și Biserica Romei. Militez pentru unirea cu Roma fiindcă apreciez că numai Apusul ne poate salva. Dacă rămînem singuri în fața Islamului, sîntem pierduți.

— Îți împărtășesc convingerile, tată.

— Bun. Kalamides și cei care gîndesc ca el nu sînt în stare să vadă mai departe de lungul nasului... Și acum spune-mi adevărul, Leandru. Convingerile religioase au provocat conflictul tău cu fiul lui Kalamides ? Sau acestea n-au fost decît un pretext ?

În clipa aceea Leandru se simți foarte apropiat sufletește de părintele său. Fu ispitit să-i destăinuie iubirea lui pentru Irina. Își zise însă că era prea tînăr spre a-și permite să vorbească tatălui său despre dragostea lui pentru o fată. Mai ales cînd această fată era fiica lui Kalamides, unul dintre cei mai înverșunați dușmani ai familiei Comnen.

— Există o veche rivalitate între mine și Andreas...

— Știu. Asta e tot ?

— Tot.

— Atunci am să-ți dau un sfat, fiul meu. Cînd ai să te mai bați cu Andreas, să n-o mai faci în locuri publice, căci riscați să nimeriți amîndoi în închisoarea Blachernelor. Găsiți un teren mai retras, cu martori puțini, care să știe a-și ține gura

în caz că vreunul din voi ar cădea rănit. Asta nu înseamnă că trebuie să cauţi cu lumînarea motive de ceartă. Dar dacă onoarea ta şi a familiei tale sînt în joc, nu ezita să te baţi. Nu există o moarte mai frumoasă decît cu arma în mînă pentru apărarea unei cauze drepte.

În ziua aceea Leandru avu senzaţia că între el şi tatăl său se statorniciseră alte relaţii decît cele obişnuite între părinte şi fiu. Deşi nu împlinise încă 17 ani, trecuse pragul bărbăţiei şi i se acorda cu încredere acest statut.

În acelaşi an Leandru termină *con brio* şcoala superioară de pe lîngă monastirea Pantocratorului şi, potrivit voinţei tatălui său, se înscrise la Universitatea imperială constantinopolitană, secţia de filozofie. Ar fi putut să urmeze dreptul, dar nu avea de gînd să se facă om de legi. Cunoaşterea filozofiei deschidea perspective promiţătoare unui tînăr. „Aici, în Bizanţ, îi spusese odată părintele său, cariera armelor nu mai are viitor. De cînd imperiul şi-a pierdut cea mai mare parte din teritorii, forţele noastre armate s-au redus la efective derizorii. Comandamentele militare, puţine la număr, sînt suprasolicitate. Nobilii, lipsiţi de venituri funciare, în urma pierderii domeniilor, au ajuns a se mulţumi cu cele mai umile funcţii militare şi administrative, rezervate altădată burgheziei mărunte. Nu se ştie ce ne pregăteşte viitorul. Poate că într-o zi va trebui să părăseşti Constantinopolele şi să-ţi cauţi norocul aiurea... Cine ştie ?...

Andreas se înscrisese la secţia de drept. „Îmi pregătesc fiul pentru cele mai înalte demnităţi politice, trîmbiţa senatorul Kalamides. Vreau să dăruiesc acestei ţări un legislator înţelept. Şi mai năzuiesc ceva, adăuga el cu subtilitate. În visurile mele îl văd pe Andreas compunînd un «Tratat al Ceremonialului Curţii», care să lase în umbră *Cartea Ceremonialului* a lui Codinos. În anexă să enumere cele mai ilustre şi mai nobile familii, atribuind un loc de cinste familiei Chrisolora-Kalamides."

Cîteodată venea în vizită la palatul Comnen episcopul Macarios Melissenos, savantul familiei. Toţi îl ascultau cu desfătare pe înaltul prelat vorbind cu nesecată vervă şi doctorală autoritate despre cele mai năzdrăvane şi complicate subiecte. Ştia, de pildă, cu precizie anul naşterii lui Abraham, discursul ţinut de Noe vietăţilor necuvîntătoare înainte de a le îmbarca pe arca ce avea să le scape de la înec, numărul exact al penelor din aripile Sfîntului arhanghel Mihail, sau vîrsta lui Barac, feciorul lui Abinoam, cînd s-a suit pe muntele Tabor.

În urma reducerii hinterlandului constantinopolitan la o fîşie de teritoriu cu cîteva localităţi lipsite de importanţă, populaţia capitalei nu mai avea posibilitatea să îşi petreacă vilegiatura în staţiunile climaterice altădată foarte apreciate, dar astăzi aflate sub stăpînirea turcilor. Insulele Prinkipo nu puteau oferi un spaţiu îndestulător amatorilor de excursii în aer liber. Bogătaşii — împuţinaţi şi ei — îşi permiteau să facă unele călătorii în insulele Egeii ori în Italia. Sărăcimea — îngroşată de numeroşi nobili decăzuţi — era nevoită să îşi petreacă vara la Constantinopole, într-o atmosferă fierbinte, de etuvă. În palatele căzute în paragină, tineretul petrecea organizind baluri, la care trataţia se reducea la o tavă mare cu pesmeţi, la cîteva felii de pepene şi la o balercuţă cu vin ieftin. Aceasta era tot ce-şi mai îngăduiau latifundiarii de ieri.

Reşedinţa constantinopolitană a Comnenilor îşi păstra grandoarea de odinioară. Slugile erau mai puţine la număr, dar atîtea cîte mai rămăseseră se întreceau a face încăperile să strălucească de curăţenie. Helena Melissenos Comnen, mama lui Leandru, era o femeie pricepută a-şi dirija autoritar gospodăria şi copiii. Relaţiile cu soţul ei nu se remarcau printr-o mare cordialitate. În primii ani după căsătorie se iubiseră cu pasiune. Dar vîrsta le potolise treptat elanurile, făcîndu-i să-şi piardă nu numai ingenuitatea tinereţii, ci şi iluziile. Grijile, tot mai numeroase, mai apăsătoare, îi înăcriseră înainte de vreme. Voluntari, irascibili, posomorîţi, se ciocneau ca două pietre egal de tari, scoţind scîntei, spre spaima copiilor şi a servitorimii.

Nici relaţiile dintre părinţii Irinei nu erau mai călduroase. Cleopé Kalamides, fiică de neguţători genovezi înnobilaţi cu un secol în urmă, adusese o zestre apreciabilă, pe care Evghenis Kalamides o folosise spre a-şi redobîndi echilibrul financiar, într-o vreme foarte compromis. Despotică, arţăgoasă, trufaşă, nu pierdea ocazia să-i amintească rolul de înger salvator pe care-l jucase în primii ani ai căsniciei. De atunci Kalamides îşi înzecise averea, reuşind să devină unul dintre cei mai bogaţi oameni nu numai din Constantinopole, dar şi din Mediterana Orientală.

Cleopé Kalamides îşi crescuse odraslele insuflindu-le aceeaşi imensă încredere în propriile lor calităţi. Inteligenţa strălucitoare a lui Andreas, de pildă, era precumpănită de un orgoliu şi de o impertinenţă insuportabile. Ceilalţi fraţi ai lui erau şi mai goi sufleteşte. Plini de ifose, capricioşi, violenţi, socoteau că totul li se cuvine. Numai Irina îşi păstrase simpli-

tatea, simțul măsurii, delicatețea și o ingenuitate cu totul deosebită. Idila ei cu Leandru, surprinsă de Andreas, stîrnise mare furtună in sinul familiei Kalamides.

— Cum ai putut să primești o floare de la fiul lui Comnen ? îi reproșă, plin de indignare, bătrînul ei părinte. De la fiul unui romeu care și-a trădat credința ortodoxă !

Irina se uită mînioasă la Andreas, prezent la această scenă.

— Faci rău, tată, că te iei după intrigile lui Andreas.

— Îndrăznești să spui că nu e adevărat ?

Irina îi aruncă o privire plină de sfidare.

— Și dacă ar fi așa ?

Senatorul izbi cu pumnul în masă.

— Renunță la tonul ăsta ! Nu-l tolerez !

Ochii fetei se umplură de lacrimi.

— Leandru mă iubește.

— Da ? Te iubește ? replică sarcastic Kalamides. Își închipuie poate că am să i te dau de soție... Află de la mine, fetițo, că n-am de gînd să aduc în familie un sărăntoc. Foarte curînd, toți cei din neamul Comnenilor nu vor mai avea nici un blid cu linte spre a-și astîmpăra foamea. Crezi că sînt atît de prost încît să-i hrănesc pe toți din munca mea ? Crezi că am să plătesc cu aur greu mîngîierile cu care va binevoi să te desfete fiul ereticului ? Tonul lui persiflant se transformă brusc în furie : Dacă ți s-a făcut de bărbat, am să-ți găsesc eu soțul potrivit. Nu m-am gîndit pînă acum la asta, deși peținorii n-au lipsit. Te-am socotit nevîrstnică. Dar constat că ești mai precoce decît mi-am închipuit. Trebuie să-i mulțumesc mamei tale, fiindcă ți-a dat prea multă libertate.

— Acum te legi de mine ! exclamă vexată Cleopé. Ca și cînd n-aș fi destul de nefericită. Irina ar putea să năzuiască la un prinț dintr-o casă domnitoare.

Andreas rîse batjocoritor. Chipul lui frumos se urîțise, reflectînd tot veninul din suflet.

— Prinț ? Irina a preferat să se înhăiteze cu un derbedeu.

Bătrînul Kalamides schimbă brusc de front :

— Cum îți permiți să folosești un limbaj atît de vulgar în prezența părinților tăi ? Pentru asta ți-am dat educație ? Pentru asta te-am trimis în cele mai înalte școli ? Ca să vorbești ca un hamal din port ?

Cleopé ridică deznădăjduită ochii spre cer.

— Oh, Doamne ! Cu ce-am păcătuit ca să mă pedepsești dîndu-mi copii atît de nevolnici ? Oh, nenorocire mie !

Accentele ei teatrale atingeau grotescul. Kalamides hotărî să pună capăt acestei discuţii.

— Pe viitor să nu mai aud un cuvînt despre Leandru Comnen. Consider chestiunea definitiv închisă... Cleopé, să te ocupi de trusoul fiicei tale. La toamnă o mărit. Zilele acestea îi voi prezenta logodnicul pe care i l-am ales. Pînă atunci să o ţii sub cea mai strictă supraveghere. Şi cu asta am terminat.

Părăsi demn încăperea, trîntind uşa în urma lui şi lăsînd-o pe Irina pradă unei crize de plîns...

A doua zi Andreas se grăbi să istorisească scena prietenilor săi. În curînd povestea făcu ocolul oraşului. Printre cancanurile banale aflate în circulaţie, noul scandal făcu vîlvă.

Supărat la culme, Leandru se înfăţişă tatălui său şi îi repetă versiunea difuzată în public de Andreas.

Bătrînul senator nu păru deloc impresionat.

— Fiul meu, adevărul nu trebuie să te supere. Andreas şi tatăl său, nişte parveniţi care văd totul prin prisma banului, n-au făcut decît să repete ceea ce se ştie de multă vreme. Familia noastră trece printr-o criză financiară, consecinţă directă a marasmului economic abătut asupra lumii bizantine. Crezi că sîntem singurii ?... Domeniile noastre din Anatolia ocupată de turci sînt definitiv pierdute. Mai avem ceva pămînturi în Peloponez, dar toate puţin productive Maică-ta dispune încă de bijuteriile ei de familie. Dacă situaţia politică se va complica, vom apela la această ultimă resursă, vînzîndu-le pe un preţ acceptabil... Maică-ta şi cu mine facem adevărate scamatorii financiare spre a păstra aparenţa traiului îmbelşugat de odinioară. Faţada este încă arătoasă. Nu mă întreba însă ce se ascunde dincolo de ea. Se uită la splendidele tapiserii de pe pereţi, ameninţate a fi scoase la mezat dacă situaţia nu se va ameliora. Nu ţi-am vorbit pînă acum despre încurcăturile noastre băneşti, fiindcă am socotit că ai nevoie de linişte spre a putea învăţa. Fraţii tăi mai mari ştiu că nu stăm pe roze. Sperăm că lucrurile se vor îndrepta. Din nefericire, mersul evenimentelor nu ne îngăduie să privim cu seninătate viitorul. Sîntem pîndiţi de o lentă şi iremediabilă sufocare.

Leandru vru să spună ceva, dar era atît de emoţionat, încît i se încurcau vorbele în gîtlej.

— Tată, sînt alături de dumneata şi de mama. Dacă va fi nevoie, sînt gata să pun umărul, să fac orice...

— Tu vezi-ţi de învăţătură. Lasă celelalte griji pe seama noastră. O să ne descurcăm noi, zîmbi senatorul.

Leandru ieşi din cabinetul de lucru şi închise încetişor uşa în urma lui. Comnen îi auzi paşii îndepărtîndu-se pe coridor.

„Bun băiat, murmură el. Bun băiat. Trebuie să-i mulţumesc lui Dumnezeu fiindcă m-a fericit cu trei vlăstare de nădejde."

•

Nerio al II-lea, duce de Athena, era înspăimîntat. Bunăvoinţa stranie pe care i-o arătau turcii după urcarea pe tron a lui Mehmed al II-lea nu-l lăsa să doarmă. „Cînd duşmanul îţi declară iubire, să te fereşti mai mult ca oricînd", cugeta, încolţit de presimţiri rele.

Îndată după înscăunarea noului sultan, îi trimisese în dar o lădiţă cu ducaţi, şaluri şi covoare orientale, obiecte de artă din sticlă de Murano şi un set de volume cu isprăvile lui Alexandru cel Mare. Tînărul padişah îi răspunsese printr-un mesaj plin de bunăvoinţă, asigurîndu-l de dorinţa sa de a vedea statornicindu-se între Imperiul Otoman şi Ducatul Athenei relaţii de veşnică prietenie. Nerio cunoştea valoarea acestor legăminte. Perfidia turcilor întrecea pînă şi perfidia florentinilor.

Lui Nerio i se năzărise că fiul său nu va apuca să moştenească ducatul. Se vor ivi piedici care-l vor face să se poticnească înainte de a pune mîna pe însemnele puterii. O ghicitoare tuciurie îi citise în palmă, şi acolo, în urmele numai de ea ştiute, văzuse silueta descărnată a Doamnei cu Coasa călcînd peste un spic retezat de la pămînt. Ce semnificaţie avea spicul? Se întreba Nerio. Simboliza oare viaţa lui? Ori a dinastiei? După ce terminase cititul în palmă, ţiganca îi şoptise repede:

— Să te fereşti de otrăvuri, Măria-Ta.

Nerio îngheţase. De atunci îşi pierduse şi bruma de linişte. Spre a se feri de surprize, angajase serviciile unui degustător, care punea pe limbă orice aliment destinat mesei ducale. Omul, adus tocmai din Italia, acceptase primejdioasa slujbă în schimbul unui salariu foarte gras.

Nerio se simţea singur. Îngrozitor de singur. Curtenii lui, originari din Italia şi din Spania, nu pierdeau ocazia să-i manifeste loialitatea. Dar Nerio mai ştia că toţi veniseră în Grecia numai spre a se căpătui şi că ar fi fost oricînd gata să-l trădeze dacă s-ar fi ivit un candidat la tron dispus să le acorde avan-

taje mai mari. Nu se putea bizui nici pe mercenarii din garda sa personală, fiindcă le cunoştea mercantilismul. Funcţionarii din aparatul de Stat, de asemenea străini de Grecia şi preocupaţi numai de propria îmbogăţire, jupuiau şapte piei de pe spinarea localnicilor. Nerio nu înţelegea cum reuşise înaintaşul său, bastardul Antonio, să-şi ataşeze populaţia grecească. Ar fi fost o explicaţie. Antonio fusese concesiv în colectarea impozitelor. El, Nerio, trebuia să dea dovadă de intransigenţă, fiindcă mercenarii se arătau nesăţioşi. În repetate rînduri pretinseseră cu aroganţă sporirea lefurilor şi a avantajelor făgăduite prin contract. Strins cu uşa, ducele le satisfăcuse de fiecare dată pretenţiile.

Nerio îşi găsise un sprijin moral — destul de fragil dealtfel — în soţia sa, Chiara. Ducesa, intuindu-i parcă frămîntările — pe care el nu i le împărtăşise spre a nu o înspăimînta — era mai atentă, mai binevoitoare ca niciodată. Recunoscător, ducele o acoperea cu daruri scumpe. Căsnicia lor — clădită pe temeiuri politice — nu fusese fericită. Ducesa îi dăruise un copil, asigurind continuarea dinastiei în linie bărbătească. Nerio, absorbit de problemele de Stat, îşi neglijase soţia. Cînd simţea nevoia să se destindă, prefera compania unor femei tinere, puţin complicate, recrutate de majordomul său dintr-un mediu cît mai obscur. De la o vreme nu-i mai făceau plăcere nici aceste rare aventuri amoroase.

Era pur şi simplu obsedat de ameninţarea întruchipată de Franco. De ce întîrzia nepotul lui să atace ? Era imposibil ca tînărul ostatic de la Curtea otomană să nu fi aflat că moartea tatălui său, Antonio uzurpatorul, intervenise în condiţii suspecte şi că lui Nerio i se atribuia un rol dubios. Ce lovitură de teatru pregătea Franco ? Îl instiga desigur pe sultan... Iar la momentul oportun se va răzbuna...

Nerio nu era muncit de remuşcări, deşi dirijase din umbră asasinarea fratelui său. Deghizase însă cu abilitate crima într-un plauzibil accident de vînătoare. Acum aştepta... Aştepta inevitabilul...

Dacă ar fi fost deplin sănătos, poate că nu ar fi privit cu atîta nelinişte viitorul. Îl submina însă boala, surpîndu-i moralul, slăbindu-i puterea de rezistenţă. Suferea de o veche afecţiune la rinichi, agravată în ultima vreme. Medicul său personal, un şarlatan originar din Pistoia, îi prepara tot felul de ceaiuri şi de poţiuni menite să-l însănătosească. Rezultatele se lăsau aşteptate. Medicul avea însă talentul de a-l îmbrobodi cu tot felul de explicaţii elucubrante. Calmante tari, administrate

în timpul crizelor, potoleau temporar suferinţele bolnavului, care îşi închipuia că medicul său este cel mai strălucit urmaş al lui Aesculap.

Boala făcea progrese. Cînd se deplasa, Nerio era nevoit să folosească o litieră purtată de doi sclavi abisinieni, nişte coloşi capabili să-l care pe distanţe mari, fără să resimtă oboseala. Deşi rinichii îl supărau tot mai tare, Nerio ieşea adeseori din palat spre a aspira aerul curat, dar mai ales spre a contempla templele de pe Acropole. Cînd vremea rea sau boala îl împiedicau să le viziteze, încerca o suferinţă fizică. Îndeobşte era însoţit de ducesa Chiara, de cîţiva curteni şi de un detaşament restrîns, alcătuit din mercenari din garda ducală.

Într-o sîmbătă după-amiază, pe cînd străbătea în litieră o stradă din centrul Athenei, un ţăran înfăşurat într-un cojoc miţos se repezi spre el. Luat prin surprindere, Nerio scăpă un strigăt de spaimă. Cu prezenţă de spirit, Bartolomeo Contarini, care călărea în preajma litierei, îşi smulse din teacă sabia şi îl trăsni în creştet pe ţăran, despicîndu-i ţeasta şi risipindu-i creierii.

Urmă o anchetă. Unii curteni din suita lui Nerio fură de părere că ţăranul intenţionase să prezinte ducelui o suplică, pe care tocmai voia să o scoată de la brîu. Contarini pretinse însă că fusese vorba de o tentativă de asasinat. Argumentele lui părură să capete oarecare temei cînd soldaţii găsiră la brîul mortului, pe lîngă suplică, şi un cuţit de vînătoare.

Incidentul îl zgudui pe Nerio. Atribui atentatul nereuşit maşinaţiilor lui Franco. Ducesa Chiara, entuziasmată de gestul providenţial al tînărului veneţian, propuse soţului ei să-l recompenseze. Impresionat, Nerio oferi nobilului veneţian comanda gărzii ducale. Contarini mulţumi pentru onoarea care i se făcea, dar refuză postul, deoarece operaţiunile sale comerciale cu Levantul îi răpeau tot timpul. Atunci ducele îi propuse să deschidă o reprezentanţă permanentă la Athena, asigurîndu-l totdeodată că îi va acorda sprijinul. Solicitat şi de ducesa Chiara, Contarini acceptă.

Curînd după acest eveniment, starea ducelui se înrăutăţi. Îl mistuiau dureri intestine atroce, însoţite de vărsături repetate. Deşi degustătorul mîncărurilor ducale nu manifestă tulburări gastrice, Nerio se plînse lui Contarini — care era văzut tot mai des la palat — că i se administra o otravă cu efecte lente, dar sigure.

— Asta e opera nepotului meu Franco. Mi-a cumpărat servitorii, curtenii. Nu mai am încredere în nimeni. Sînt con-

vins că urmărește de acolo, de la Adrianopole, agonia mea și își freacă satisfăcut mîinile. Am să-i cer cu limbă de moarte fiului meu să mă răzbune.

Leacurile șarlatanului din Pistoia nu mai reușeau să-i ușureze durerile. Exasperat, Nerio își concedie medicul, înlocuindu-l cu altul, adus de Contarini de la Veneția.

În aceste împrejurări, ducesa Chiara manifestă soțului ei un devotament exemplar. Ore întregi stătea la căpătîiul lui, străduindu-se să-l reconforteze cu prezența și afecțiunea ei. Arta medicală a noului specialist se dovedi neputincioasă față de progresele rapide ale bolii. Dindu-și seama că i se apropia sfîrșitul, Nerio își făcu testamentul, desemnînd-o pe ducesa Chiara regentă pe tot timpul minoratului fiului lor. Îi recomandă apoi să se ferească de Franco și de turci, protectorii lui. La nevoie, să se alieze cu Bizanțul împotriva otomanilor. În noaptea următoare își dădu sufletul, torturat pînă în ultima clipă de dureri care-i smulgeau urlete animalice.

După înmormîntare, ducesa Chiara Giorgi luă în primire însemnele regenței, în cadrul unei ceremonii solemne. Cu această ocazie, curtenii remarcară prezența lui Bartolomeo Contarini în stînga noii stăpîne a ducatului Athenei...

•

La Constantinopole, consiliul imperial avea să se întrunească spre a analiza complicațiile de ordin politic și militar semnalate la hotarele sud-estice ale Anatoliei otomane. Ședința ar fi trebuit să aibă loc în cursul dimineții, dar suferise o amînare, datorită sosirii în ultimul moment a unui mesaj cifrat, trimis din Adrianopole de un agent secret bizantin, Stavros Kakulia, care, sub paravanul unor afaceri de import-export, izbutise să se strecoare în intimitatea cîtorva înalți funcționari turci din Departamentul Afacerilor Externe.

În așteptarea descifrării și a transcrierii mesajului, împăratul Constantinos se plimba gînditor prin parcul palatului Blachernelor, urmat în tăcere de aghiotanții săi și de cîțiva paji. Îl preocupau frămîntările din Imperiul Otoman, căci în funcție de ele trebuia să adopte o atitudine cît mai potrivită intereselor Bizanțului. Se opri în dreptul unui bazin de marmoră, cu măiestrite fîntîni arteziene. Razele soarelui străbăteau

snopurile de apă țișnitoare, deschizînd evantaie feerice în care se contopeau toate culorile curcubeului. Spectacolul ar fi fost magnific, dacă nu l-ar fi știrbit întrucîtva postamentele din jur, văduvite de statui, toate furate încă de pe timpul cotropirii latine. Grădinarul-șef încercase să împlinească această lacună instalînd, în locul sculpturilor dispărute, vase cu flori. Combinația, în ciuda unui oarecare exotism, rămînea hibridă. Cîteva lebede negre, de o imperială eleganță, își plimbau siluetele grațioase peste undele apelor.

Deodată împăratul fu trezit din reflecțiile sale de un zgomot de glasuri iritate, ce se ciocneau după un pîlc de rododendrii.

— Du-te și vezi ce se întîmplă ! porunci unui paj cu bucle negre lăsate pe umeri.

Peste cîteva momente pajul se înapoie însoțit de grădinarul-șef și de ajutoarele acestuia.

— Ce e tărăboiul ăsta ? întrebă Constantinos enervat.

Grădinarul-șef, un bătrîn albit de ani, i se aruncă în genunchi. Supărarea îi umezise ochii.

— Mărite Doamne, iertare ! S-a întîmplat o nelegiuire pe care nici nu îndrăznesc să o aduc Măriei-Tale la cunoștință.

Constantinos făcu un gest de nerăbdare.

— Vorbește, omule !

— Am găsit după un tufiș pene de lebădă neagră. Fulgerat de o bănuială, am numărat păsările. Lipsesc trei.

Împăratul se făcu palid de mînie.

— Cine a cutezat să se atingă de lebedele mele ?

— N-am aflat încă. Deși nu stă în căderea mea să fac anchete, Mărite Doamne, mi-am descusut oamenii. Se pare că varegii din garda imperială le-au capturat și le-au sugrumat spre a ie mînca.

— Lebede ? rosti împăratul uluit. Cine a mai auzit așa ceva ? Lebedele nu sînt bune de mîncat.

— Varegii au înjumătățit și căprioarele din parc, Mărite Doamne. M-am plîns clarissimului mareșal al palatului, dar bag de seamă că pînă acum nu a luat nici o măsură.

Basileul își încleștă pumnii. I se părea de neconceput. Varegii din gardă cutezau să se dedea la asemenea vandalisme în însăși incinta palatului imperial. Nu mai exista disciplină militară. Dispăruse respectul față de autoritatea augustă a basileului... Se întoarse spre grupul de aghiotanți.

— Să vină la mine Theophilactos ! Și comandantul gărzii varegilor să vină !

În vreme ce i se executa porunca, împăratul se adresă cu forțat calm grădinarului-șef :

— Am să fac lumină în chestiunea aceasta. Poți să pleci.

Bătrînul grădinar se ridică anevoie în picioare și, după ce se ploconi de nenumărate ori, plecă împreună cu oamenii săi.

Rămas pe marginea bazinului, împăratul urmărea întunecat cu privirile evoluțiile lebedelor pe învelișul apei.

După un răstimp, mareșalul palatului își făcu apariția. Gifîia fiindcă era gras și mersese repede spre a răspunde neîntîrziat la chemarea stăpînului. Comandantul gărzii varege, căpitanul Reynaud de Brienne, venea în urma lui Theophilactos, pășind țanțoș, fără să se grăbească.

Cînd ajunseră în preajma împăratului, cei doi bărbați salutară fiecare în felul lui. Mareșalul palatului frîngîndu-se de mijloc, căpitanul înclinîndu-se și rotindu-și cu eleganță toca împodobită cu pene.

— V-a spus aghiotantul meu ce ispravă au făcut varegii ? îi întîmpină basileul.

— Ne-a spus, Majestate, replică demn căpitanul. Există însă probe certe cum că oamenii mei ar fi de vină ?

Mareșalul palatului ridică nerăbdător mîna.

— Au mai făcut ei și altele. Au mîncat și niște căprioare.

Sudoarea i se scurgea pe frunte și pe obrajii bucălați. Colanul de aur cu stema imperială, purtat la gît — semn al înaltei sale funcții — se agita în ritmul respirației.

— Cum îți explici aceste acte de indisciplină ? se adresă Constantinos căpitanului.

Reynaud de Brienne schiță un gest de neputință.

— Dacă oamenii mei sînt într-adevăr autorii faptelor incriminate, este desigur foarte grav. Au însă o scuză. Nu și-au mai primit leafa de opt luni, iar mîncarea de la cazan este foarte proastă. O ciorbă lungă, în care abia dacă se găsesc cîteva ciozvîrte de carne. În condițiile acestea, Sire, actele lor de indisciplină capătă altă coloratură.

Mareșalul palatului se făcu verde.

— Frumos ! Le găsești justificări... .

Căpitanul îl privi de sus.

— Ați prefera să dezerteze ? Să se dedea la dezordini ? Nu cred că v-ar conveni dacă vi s-ar înfățișa amenințători și v-ar pretinde achitarea imediată a sumelor la care au dreptul.

— Sînt eu vinovat dacă vistieria este goală ? se zborși Theophilactos. Să mă vînd pe mine ?

— Nu cred că ați găsi cumpărător, replică ironic Reynaud de Brienne.

Adoptase o atitudine disprețuitoare. Deși nu-și încasase nici el leafa luni de-a rîndul, purta veșminte de o rafinată eleganță. Armele-i damaschinate erau extrem de valoroase.

— Cred că dumneata ai găsi ușor amatori, replică ţîfnos mareșalul palatului, făcînd aluzie la reputația de seducător de profesie a francezului.

Se zvonea — nu fără oarecare temei — că Brienne nu respingea darurile femeilor cucerite de virila-i frumusețe.

— Nu e momentul și nici locul să vă împungeți cu răutăți ieftine, interveni împăratul, spre a îndepărta o înveninare nedorită a relațiilor dintre cele două personaje.

Se simțea oarecum vinovat de cele întîmplate. Dacă ar fi transformat în bani diamantele trimise marelui vizir Khalil, ar fi acoperit pe cîteva luni lefurile varegilor. Înaltul demnitar turc reprezenta însă o investiție necesară. Oricum, criza financiară a imperiului era atît de serioasă, încît el, Constantinos, se întreba adeseori dacă va mai putea asigura în viitorul apropiat subzistența celor mai indispensabili slujitori.

— Brienne, voi da dispoziție marelui trezorier să procure fondurile necesare achitării lefurilor, cel puțin pe trei sau patru luni.

— Cu ce bani, Mărite Doamne ? exclamă cu parapon Theophilactos.

— Există soluții. Să se pună în vînzare tapiseriile din apartamentele imperiale.

Mareșalul palatului clătină din cap descurajat.

— Vom căuta alte expediente, Sire...

Basileul se întoarse spre căpitanul gărzii.

— Pînă atunci, Brienne, ține-ți oamenii în frîu ! Dacă va fi necesar să sacrificăm animalele din parc, o vom face. Dar asta n-ar rezolva criza.

Căpitanul salută.

— Am înțeles, Sire. Voi lua măsuri. Cred însă că o severitate excesivă nu este de recomandat. Nu trebuie să învrăjmășim spiritele, și așa destul de încordate.

— Sînteți liberi, li se adresă împăratul, îndreptîndu-și privirile spre fîntînile arteziene.

Era scîrbit. Profund scîrbit. Voia să facă față puterii otomane, cînd vistieria nu-i garanta nici cel puțin hrana ostașilor din garda imperială.

Theophilactos şi Brienne se îndepărtară, mergînd la distanţă unul de celălalt.

Împăratul simţi o grea tristeţe. Sufletul îi era tot atît de cernit ca şi penele graţioaselor lebede negre.

Auzi deodată înapoia sa paşi călcînd cu autoritate pietrişul de pe alee. Întoarse capul. Avu surpriza să-l vadă pe fratele său, Demetrios, fluturîndu-şi de departe mîna în semn de salut. În acelaşi timp îi ajunseră la ureche şi hohotele lui de ris. Istorisea probabil vreo glumă piperată celor doi aghiotanţi ai săi şi rîdea cu poftă de propriile-i glume. De cînd îl ştia departe, împărţind cu celălalt frate, Thomas, ocîrmuirea Despotatului Moreii, el, Constantinos, respira mai în voie.

Ajuns în preajma împăratului, noul-venit trase un salut larg, după moda spaniolă.

— Te aşteptam abia la sfîrşitul lunii, îl întîmpină Constantinos.

— Am profitat de vînturile favorabile, ca să vin mai repede. Sper că nu te-am indispus, rosti despotul cu dublu înţeles.

— Cum poţi să spui una ca asta? Mi-ai făcut o mare bucurie.

Demetrios îşi zise că fratele său nu era un bun actor. Basileul nu reuşea să-şi ascundă supărarea provocată de sosirea fratelui său.

— Eram nerăbdător să revăd Constantinopolul, vorbi cu înflăcărare despotul Moreii. Să petrec cîteva zile în ambianţa acestei incomparabile metropole. Viaţa de provincie mă ruginește.

Îşi trase fratele deoparte, spre a nu fi auzit de persoanele din suită:

— La Mistra sînt silit să mă limitez la compania nevestei şi a cîtorva femei fade. Dar aici am de gînd să mă despăgubesc, destrăbălîndu-mă ca în tinereţe. Îţi mai aduci aminte, Constantinos, cum fugeam împreună din palat, furişîndu-ne ca să nu ne prindă santinelele, şi cum colindam cîrciumile şi bordelurile, dîndu-ne drept studenţi? Ah, ce viaţă minunată! Îşi lăţi gura pînă la urechi într-un zîmbet şmecher: I-ascultă, Constantinos, nu te-ar ispiti să ne travestim la noapte — în negustori, să zicem — şi să facem o escapadă tainică prin bordeluri? Ce plăcut ar fi! Ei, nu te ispiteşte?

Împăratul surîse cu indulgenţă.

— Demetrios, eram cu douăzeci de ani mai tineri, nu uita! Strengăriile de atunci nu ni s-ar mai potrivi acum.

— De ce ? Îţi închipui că am îmbătrînit ? Că mi s-a tocit pofta de viaţă, de femei ? Poate că tu eşti în situaţia asta. Să ne veselim, Constantinos, cît mai e timp. Se plecă la urechea basileului : Am luat cu mine şi bani pentru femei. Nu prea mulţi, căci şi noi o ducem greu, dar îndeajuns ca să trăim bine cîteva zile.

— Prefer să folosesc banii pentru plata parţială a lefurilor.

Îi vorbi pe scurt despre lipsa de fonduri şi despre braconajul varegilor.

Demetrios făcu o schimă dezgustată.

— Cum vrei. Dar n-ai să poţi plăti — cu ce ţi-am adus eu — decît lefurile pe o lună, cel mult două. Iar noi vom rămîne cu buza umflată. Am venit aici să mă distrez. O săptămînă, două, în sfîrşit, cît voi beneficia de ospitalitatea ta.

Împăratul ridică din umeri.

— Cum ţi-e voia. Nu te împiedic. Eu am alte griji.

Unul dintre secretarii împăratului se apropie în grabă.

— Mărite Doamne, documentul a fost descifrat. Clarissimul Demetrios Cantacuzino aşteaptă să ţi-l supună.

— Bine, vin îndată. Consilierii s-au adunat ?

— Da, Mărite Doamne. Sînt cu toţii în sala de consiliu.

Constantinos îşi luă de braţ fratele.

— Să mergem. Ai să asişti împreună cu mine la o şedinţă de mare însemnătate.

— Ah, nu ! se feri Demetrios. Sînt obosit de drum...

— După şedinţă ai să te culci, sau ai să te duci la femei. Trebuie să auzi şi tu ce se discută. Sîntem la răscruce, Demetrios. Vom avea poate nevoie de povaţa ta. Eşti despot al Moreii. O demnitate care implică şi obligaţii, nu numai drepturi.

Constantinos avu brusc revelaţia că îl despărţea o lume de fratele său. Ciudat, la vîrsta adolescenţei se înţeleseseră foarte bine. Demetrios era pe atunci capricios, fantasc, orgolios, senzual. Păstrase aceleaşi trăsături de caracter şi mai tîrziu.

Şi el, Constantinos, fusese un tînăr aprins, extravagant, uşuratic. Avusese nenumărate aventuri sentimentale şi înainte de a se însura şi după aceea. Dar din clipa în care i se încredinţase sceptrul domniei, devenise alt om. S-ar fi zis că în sufletul lui se îngrămădiseră toate virtuţile înaintaşilor. Cîteodată avea senzaţia că personalitatea i se anihilase, că fiinţa lui ajunsese receptacolul unor fluide ancestrale, că existenţa lui se contopise cu alte existenţe, venite de undeva, de dincolo de lume. Devenise auster şi în acelaşi timp tolerant, sever, dar omenos, cumpătat, însă nu zgîrcit, prudent, dar totdeodată

hotărît, calităţi într-un fel cenuşii, însă indispensabile unei firi calme, echilibrate. Se schimbase atît de mult, încît nu se mai recunoştea.

Acum, cînd se îndrepta spre sala de şedinţe, simţea aproape material apăsarea responsabilităţilor legate de prerogativele-i imperiale. Aproape că încetase să mai fie un om, cu toate bucuriile, durerile, slăbiciunile lui. Poate că aceleaşi simţăminte le încercau şi împăraţii Romei cînd se socoteau semizei. Coroana imperială îi rupea de restul umanităţii. Spre deosebire însă de iluştrii săi înaintaşi, el, Constantinos, nu mai păstra decît umbra puterii, a autorităţii...

În marea sală a Consiliului, dregătorii imperiali aşteptau apariţia basileului. Purtau costume de ceremonie, aşa cum impunea tradiţia. Unii căscau discret. Se simţeau obosiţi. Abia se ridicaseră de la masa de prînz. O siestă odihnitoare, într-o cameră răcoroasă, cu perdelele trase, ar fi fost mai indicată decît nişte discuţii sterile şi plictisitoare. „Marele Consiliu al imperiului a ajuns să aibă atribuţiile unui simplu consiliu municipal, rostise odată Alexios Lascaris, preşedintele Senatului. Primul-ministru al Bizanţului nu este cu nimic mai presus de primarul unui oraş"... „În cazul acesta, de ce mai avem nevoie de un împărat ?" ar fi răspuns marele amiral Notaras.

Intrarea basileului în sală îi trezi din amorţire pe consilieri. După ploconelile de rigoare, se aşezară cu toţii în jurul mesei lungi, la care ar fi încăput uşor cincizeci de persoane.

Împăratul prezida adunarea, stînd drept, neclintit, ca o coloană de marmoră. Gînditor, privea razele de soare ce se strecurau prin vitraliile colorate, aruncînd pete de lumină policromă peste penele de gîscă din preajma călimării monumentale de onix din faţa sa.

Marele drongar Lucan Nichiforos, deţinătorul portofoliului Marinei, îşi mîngîia bărbia lată, lăsînd gîndurile să-i fugă la tînăra şi frumoasa-i soţie. Începuseră să-l contrarieze de la o vreme vizitele prea dese pe care i le făcea căpitanul gărzii varegilor. Dacă nu i-ar fi fost teamă de consecinţe, i-ar fi interzis accesul în casa sa. Reynaud de Brienne era însă un tip de o violenţă proverbială. Zevzecul ăsta n-ar fi ezitat să-l provoace la duel dacă el, Lucan, i-ar fi făcut vreun afront...

Reflecţiile senatorului Alexios Iagros se învîrteau tot în jurul căpitanului francez. Fiica lui, Marula, rămăsese nemăritată, deşi trecuse de 35 de ani. Nu-i găsise partide corespunzătoare pentru că toţi candidaţii la însurătoare, coborîtori din

familii nobile, pe care el, Iagros, i-ar fi socotit potriviți pentru Marula, preferaseră să-și îndrepte privirile spre alte fete de măritat, mai frumoase. Iar tinerii cu origine modestă, ce ar fi acceptat-o pentru zestrea, dacă nu pentru fizicul ei, fuseseră respinși fiindcă nu corespundeau din punct de vedere social. Brienne era sărac, dar nobil, și, pe deasupra, frumos ca un arhanghel. Marula suspina după el în tăcere, uscîndu-se ca o floare nestropită la timp. Iagros plănuia să forțeze lucrurile, propunîndu-i deschis căpitanului o alianță matrimonială avantajoasă și pentru el și pentru Marula...

Stavros Pavlidis, marele trezorier, era muncit de pierderile mai mult decît serioase înregistrate la mesele de joc. Dacă la aceasta se mai adăuga și întreținerea costisitoarei lui amante, Leila, o curtezană rafinată, perspectivele deveneau foarte sumbre. Îl pîndea ruina. Dacă vistieria Statului ar fi fost plină, el, Pavlidis, n-ar fi ezitat să vîre miinile în sacii cu aur și să scoată de acolo atîția bani cît i-ar fi trebuit. Din nefericire, sipetele vistieriei serveau drept adăpost păianjenilor...

Și ceilalți demnitari, printre care marele amiral Notaras, senatorii Kalamides și Comnen, erau preocupați de felurite chestiuni, mai mult sau mai puțin personale. Veniseră la consiliu din obișnuință. Știau că vorbăria care avea să se încingă nu le va aduce nici un folos. Imperiul evoca o corabie cu pînzele sfîșiate și cu roata cîrmei sfărîmată. Vînturi năprasnice o împingeau încolo și încoace pe întinderile unui ocean dezlănțuit. Echipajul se agita în van, sperînd într-o minune care să-i salveze de la pieire...

Demetrios Cantacuzino, primul locțiitor al marelui logotet și titular al portofoliului Afacerilor Externe, se ridică din jeț și ceru împăratului îngăduința de a da citire mesajului descifrat.

— E lung ? întrebă nerăbdător despotul Moreii.

— Cîteva pagini scrise rar, Înălțimea-Ta.

— Prea mult. Rezumă-le !

Împăratul fu ispitit să-l pună la punct pe fratele său, amintindu-i că dirijarea ședinței nu-i aparținea. Dar se abținu, spre a nu da naștere la discuții supărătoare.

— Rezumă-l, Cantacuzino ! confirmă Constantinos, spre a avea ultimul cuvînt.

Demetrios Cantacuzino tuși, dregîndu-și glasul, apoi anunță laconic :

— Agentul nostru secret din Rumelia otomană semnalează grave tulburări la Adrianopole. Unități de ieniceri s-au răsculat, angajînd lupte cu trupele din capitală, rămase credincioase

guvernămîntului. Circulă zvonul că sultanul Mehmed-Khan se va înapoia de pe frontul oriental, spre a înăbuşi personal răzmeriţa.

— Spune ceva şi despre luptele din Karamania ?

— Da. Dar foarte puţin şi cu toate rezervele, datorită faptului că nu sînt veşti de prima mînă. Se pare că armatele turceşti întîmpină dificultăţi.

— Nu m-ar mira să-l vedem pe Mehmed sfîrşindu-şi zilele într-o cuşcă zăbrelită, ca şi străbunul său Baiazid, zise Lucan Nichiforos, clămpănindu-şi fălcile late şi proeminente ca un cioc de pelican. Faţă de desfăşurarea evenimentelor din ţara vecină, socotesc că n-ar fi rău să păşim la o mobilizare a forţelor noastre militare.

— Mobilizare ? exclamă cu tristă ironie Iagros.

— Da ! De ce nu ? ripostă agresiv Lucan. Dacă puterea militară a Imperiului Otoman intră în eclipsă, nu înţeleg de ce nu am interveni pentru a recupera teritoriile bizantine vremelnic ocupate de turci ?

Nu i-ar fi displăcut declanşarea ostilităţilor între Bizanţ şi Imperiul Otoman. În acest caz, căpitanul de Brienne ar fi fost trimis să se bată în linia întîi. Poate că acolo şi-ar găsi moartea.

— Mă tem că optimismul dumneavoastră debordant este prematur, vorbi iarăşi Iagros. Mi-a căzut de curînd în mînă o copie a unui raport întocmit de agentul diplomatic veneţian din Adrianopole. Potrivit părerii lui, dificultăţile întîmpinate de sultanul Mehmed-Khan sînt trecătoare.

Senatorul Kalamides urmărise cu interes duelul verbal dintre cei doi consilieri. Găsi necesar să intervină ritos :

— Mă tem, *Clarissime*, se adresă lui Iagros, că de data aceasta vă înşelaţi şi dumneavoastră şi agentul veneţian. Mă asociez părerii senatorului Lucan. Imperiul Otoman se află în pragul unei mari crize. N-ar fi exclus să se reediteze situaţia din 1402. Depinde numai de noi ca să contribuim la grăbirea surpării atotputerniciei osmanlîilor.

Lucan aprobă intervenţia lui Kalamides, clătinînd viguros din cap.

— Aveţi dreptate, nobile senator. Cînd un obiect se află în echilibru nestabil, este de-ajuns un bobîrnac spre a-l răsturna.

Kalamides, încurajat de sprijinul lui Lucan, se lansă în enunţarea unei teorii îndrăzneţe, preconizînd o intrare în acţiune a trupelor din Constantinopole, conjugată cu o ofensivă

declanşată spre nord de forţele militare ale Despotatului Moreii. După ce se vor reuni, cele două armate vor ataca Adrianopolele.

— Absurd ! exclamă marele amiral Notaras. E absurd să vorbim despre un război pornit de noi împotriva turcilor. Nobilii senatori Lucan şi Kalamides nu ţin seamă de trei factori. În primul rînd, nu cunoaştem cu precizie întinderea înfrîngerilor suferite de Mehmed în Karamania. În al doilea rînd, Bizanţul nu dispune de trupe suficiente spre a se angaja într-un război de asemenea proporţii, fără a-şi asigura alianţe puternice. În al treilea rînd, vistieria e goală. Un război nu se poate face fără aur, fără mult aur. Flota militară trebuie refăcută. Cu ce bani ? Armata de uscat necesită un armament nou. Cu ce bani ? Noi nu avem nici cu ce plăti lefurile soldaţilor aflaţi sub arme.

— Nu ne vom mai întîlni prea curînd cu ocazia de acum, stărui Kalamides. Propun o sporire a impozitelor şi a taxelor de import.

Pavlidis ridică privirile spre cer.

— Oh, *sancta simplicitas !* Impozitele sînt concesionate pe cinci ani. Cît despre taxe, să nu mai vorbim. Exportul este ca şi inexistent, iar importul s-a redus la cereale şi la vite. Constantinopolele are stomacul mare şi nesăţios.

Pe chipul lui Kalamides se aşternu un zîmbet mefistofelic.

— Vreţi bani ? Nimic mai simplu.

— Să te auzim, rosti cu neîncredere Pavlidis.

— Îndată după urcarea sa pe tron, reluă Kalamides, sultanul Mehmed a făgăduit un tribut de trei sute de mii de aspri pentru întreţinerea lui Orkhan. Acest pretendent la tronul otoman, care şi-a găsit refugiul între zidurile capitalei noastre, reprezintă un pion preţios pe tabla de şah a relaţiilor noastre cu turcii.

— *Tribut* este un termen nepotrivit, îl întrerupse Comnen. *Contribuţie* ar fi o noţiune mai apropiată de realitate. Să păstrăm sensul proporţiilor.

— *Contribuţie* să-i zicem, acceptă concesiv Kalamides. Să-i cerem lui Mehmed să o sporească, ameninţîndu-l că, în cazul unui refuz, vom permite lui Orkhan să pornească la luptă spre a-şi cuceri tronul, la care are, dealtfel, tot dreptul.

— Treaba asta miroase a şantaj, rosti cu repulsie Iagros.

— Facem o simplă încercare, stărui senatorul Kalamides. Dacă Mehmed cedează, înseamnă că este la mare ananghie.

— Şi dacă refuză ? întrebă Pavlidis.

— Examinăm atent situaţia. Dacă vom constata că Mehmed nu este încă la pămînt, propunem o soluţie de compromis. În

același timp activăm campania pentru încheierea unei coaliții antiturcești.

— Ideea nu e rea, conveni Pavlidis.

Îl încînta perspectiva intrării în tezaur a unor sume de bani susceptibile a fi dijmuite.

— Formulînd pretenția sporirii contribuției, nu facem decît să tatonăm terenul, interveni Cantacuzino. Suplimentul obținut de la Mehmed l-am folosi pentru întărirea armatei.

— Felicitări, *Clarissime*, se adresă Lucan lui Kalamides.

Senatorul Comnen făcu notă discordantă.

— Vă îmbătați cu apă rece, *Clarissimi*. Dacă ridicăm o asemenea pretenție, înseamnă că declarăm caduc tratatul încheiat cu Mehmed. Îi dăm prilejul să ne acuze că ne-am încălcat angajamentele.

— Mă asociez nobilului senator Comnen, interveni Iagros. Nu putem accepta riscul de a ne vedea tîrîți, mai ales acum, într-un război cu turcii.

— Război ? rîse ironic Kalamides. Mehmed este într-o situație atît de precară, încît nu va ști cum să ne împlinească mai repede pretențiile.

— Detest defetismul ! declară cu vădit dispreț Lucan Nichiforos.

— Resping hotărît această expresie jignitoare ! ripostă Iagros cu violență.

Comnen aruncă o privire aspră spre grupul beliciștilor.

— Nu mă surprinde faptul că senatorii Kalamides și Lucan acceptă cu atîta ușurință perspectiva unui război. N-au pus niciodată mîna pe sabie. În timpul ultimului asediu al capitalei noastre, au fugit cu familiile în Italia. S-au înapoiat abia după încetarea ostilităților.

Lucan se ridică brusc de pe scaun :

— Mă acuzați de lașitate ? Am să vă cer reparații ! bolborosi furios.

— Vă stau oricînd la dispoziție, spuse Comnen fără să se tulbure.

Împăratul Constantinos era consternat. Consilierii ajunseseră să se certe în prezența lui, uitînd respectul pe care i-l datorau.

Notaras susținu punctul de vedere al lui Comnen, atacînd cu violență pe belicești :

— Sînteți gata să jucați existența Bizanțului pe o singură aruncătură de zaruri ? Ce inconștiență ! Nu înțelegeți că nu sîntem pregătiți de război ?

— Nici nu e de mirare, ripostă Lucan. Ce-aţi făcut dumneavoastră spre a stăvili incuria din sînul flotei militare ?

Socotindu-se ofensat, Notaras îşi duse mîna la sabie.

— De data asta eu am să vă cer satisfacţie. Aţi făcut afirmaţii jignitoare la adresa mea personală.

Împăratul socoti că sosise clipa să arunce în balanţă toată greutatea autorităţii sale. Ridică mîna, cerînd să se facă linişte

— În aceste momente cruciale sînt gata să ascult şi opiniile unora şi ale altora. Dar nu sînt dispus să asist la o gîlceavă care ştirbeşte prestigiul acestui for. Vreau să consider că expresiile dure şi aluziile nelalocul lor, formulate în cursul discuţiilor, n-au fost rostite. Şi acum vă invit să ascultaţi concluziile mele. Demersul propus de nobilul senator Kalamides merită toată atenţia. Dar nu-l putem pune în practică mai înainte de a ne asigura spatele. Ambasadorii noştri vor cere din nou sprijinul suveranilor din Apus, al Papei şi al republicilor italieneşti. Dacă vom obţine garanţii, vom trece la fapte, înăsprindu-ne atitudinea faţă de turci. Primul locţiitor al marelui logotet va duce la îndeplinire cu cea mai mare grabă hotărîrea mea.

Constantinos îşi întoarse privirile spre fratele său, spre a-i cere avizul. Însă Demetrios adormise cu capul rezemat de spătarul jilţului. Gura i se deschisese şi un fir de salivă i se prelingea pe bărbie. Basileul suspină şi se ridică de la masă.

Urmat de fratele său, pe care-l trezise un secretar, părăsi sala consiliului. Se întrebă dacă nu greşise acceptînd în principiu soluţia prezentată de Kalamides. Bizanţul se afla însă într-o situaţie atît de grea, încît orice formulă era preferabilă unui imobilism care-l conducea la o dezagregare lentă, iremediabilă. Poate că domnia lui, inaugurată cu acţiuni eroice, va deschide o eră nouă...

Curtenii din anticameră se frîngeau servil de mijloc. Împăratul salută cu bunăvoinţă şi trecu mai departe...

•

În aceeaşi seară, consilierii imperiali se întîlniră din nou. De data aceasta, la o serbare oferită de Girolamo Minotto, bailul veneţian, în magnifica lui vilă de pe ţărmul Cornului de Aur. Nobilimea bizantină răspundea cu plăcere la invitaţiile lui, fiindcă Minotto era foarte bogat şi îşi etala bogăţia.

Romeii avuți își ascundeau buna stare, fiindcă i-ar fi jupuit fiscul. Minotto, ca și ceilalți membri ai coloniei venețiene, se bucurau de întinse privilegii, scăpînd controlului autorităților bizantine.

Bailul, încadrat de soția și de fiii lui, își primea oaspeții în capul scării de onoare. Îmbrăcămintea lor era de o somptuozitate princiară, reflectînd prosperitatea Serenissimei Republici și a cetățenilor ei.

Bizantinii priveau cu neputincioasă invidie luxul venețienilor, belșugul din casele lor, echipajele splendide, libertatea de care se bucurau înlăuntrul zidurilor Constantinopolelui. „În propria noastră țară străinii sînt tratați mai bine decît noi", spuneau cu obidă romeii. Tinerele fete bizantine se socoteau fericite cînd erau cerute în căsătorie de venețieni. Devenind cetățene ale Serenissimei Republici, își schimbau nu numai statutul, ci și felul de viață. Duceau un trai mai bun, își puteau ajuta părinții și frații, erau invidiate de prieteni, de cunoscuți.

Minotto își cîștigase simpatii în sînul lumii bizantine, fiindcă, spre deosebire de alți venețieni și genovezi din Constantinopole, nu-i privea de sus pe romei. Comnenii, Paleologii, Cantacuzinii, Pavlizii îl acceptau în intimitatea lor, acordîndu-i toată prețuirea.

Oaspeții, în calești sau călări, escortați de slujitori cu făclii aprinse, soseau într-un neîntrerupt șirag la serbarea bailului. Printre ei se afla și senatorul Alexios Iagros, cu fiica sa Marula. Veniseră cu o caleașcă vetustă, trasă de doi cai bătrîni. Iagros nu era sărac. Făcea însă economii, spre a rotunji zestrea fetei. Spirit practic, realiza cu luciditate și oarecare amărăciune că nu va reuși să-și mărite fiica dacă nu-i va asigura un suport material, menit să închidă ochii candidaților asupra imperfecțiunilor ei fizice. Căci Marula era urîtă. Pe cît de fin construit era tatăl, pe atît de masivă, de osoasă arăta fiica. Înaltă cît un vareg din garda imperială, avea fălci greoaie, pometi proeminenți, umeri lați de luptător și șolduri strimte. Părul era distribuit din belșug pe această carcasă colțuroasă, dar nu în locurile cele mai potrivite. În afara sprîncenelor stufoase, îmbinate într-un fel de streașină bogată deasupra nasului lung, firele de păr avuseseră fantezia să apară în aglomerări vîrtoase și deasupra buzei superioare, și pe bărbia puternică, și pe brațele vînjoase, și pe picioarele zdravene. Babele pricepute în leacuri îi recomandaseră tot felul de unguente, spre a o scăpa de pa-

costea-i piloasă. Zadarnic ! În disperare de cauză, Marula apelase la bărbierul tatălui ei, un bătrînel care își epuizase de multă vreme apetitul sexual, și care îi rădea pilozitățile nedorite fără a fi stîrnit de luxură.

Numai ochii Marulei erau frumoși. Negri, scînteietori ca jăraticul, oglindeau din nefericire o amărăciune adîncă, pricinuită de respingătoarea urîțenie a chipului.

La serbarea lui Minotto arbora o colecție de diamante. Tinerii candidați la însurătoare îi admirau cu jind nestematele, regretînd cu toată sinceritatea înfățișarea antiafrodisiacă a fetei.

Alexios Iagros se deprinsese cu urîțenia fiicei lui. Nedumerirea sa față de abținerea tinerilor era cu atît mai mare, cu cît făgăduise — prin intermediul petitoarelor — pe lîngă o zestre apreciabilă, și un puternic sprijin politic.

Cînd senatorul și fiica lui intrară în sala balului, privirile Marulei căzură asupra căpitanului de Brienne, care dansa cu frumoasa Chrisanta, soția senatorului Lucan Nichiforos. Respirația i se acceleră, obrajii uscați i se îmbujorară și în piept simți o apăsare surdă. Se cramponă de brațul tatălui. Acesta, înțelegîndu-i frămîntarea lăuntrică, îi mîngîie duios mîna.

Alexios Iagros se apropie de grupul senatorilor, evitîndu-l însă pe Lucan, care stătea în primul rînd și privea întunecat evoluțiile dansatorilor. Chiar dacă Iagros s-ar fi așezat în preajma sa, Lucan nu i-ar fi observat prezența. Atenția lui se concentra numai asupra căpitanului francez, care profita din plin de prilejul prielnic oferit de măiestritele figuri ale dansului, spre a-i cuprinde soția de mijloc, mai aproape decît îngăduia bunacuviință. Lucan fierbea. Îl încolțise de multă vreme gîndul răzbunării. Nu aștepta decît ocazia potrivită.

Chrisanta, deși se simțea foarte bine în compania ofițerului francez, simțea pe ceafă ca o arsură privirile soțului ei.

— Iubitule, se adresă în șoaptă lui Reynaud, arată-te mai rece față de mine. Nichiforos e cu ochii pe noi.

Căpitanul răspunse cu sfidare :

— Nu-mi pasă ! Să sufere ! N-are decît. De ce s-a însurat cu o femeie atît de frumoasă ? Ascultă-mă, Chrisanta ! Sîntem făcuți pentru a ne iubi. Numai asta contează. Pentru tine aș fi în stare să-l înfrunt nu numai pe Lucan, ci și pe toți bizantinii care te importunează cu omagiile lor.

— Ești gelos, Reynaud ? îi zîmbi ea cochet.

— Gelos ca un maur.

— E frumos ce-mi spui. Dar situaţia actuală nu mai poate dura. Lumea a început să bîrfească pe seama noastră. Dacă te-ai însura, ar fi mult mai bine. M-aş împrieteni cu soţia ta, am deveni inseparabile, şi în chipul acesta am fi şi noi în permanenţă împreună. Aparenţele ar fi salvate.

— Cu cine să mă însor ?

— Marula Iagros te adoră. Întreg Constantinopolele ştie.

— Marula ? exclamă dezgustat Brienne. Cămila aceea ?

— Urîţenia ei îmi convine. Ştiu că n-ai să te îndrăgosteşti niciodată de ea.

Reynaud de Brienne clătină din cap în semn de refuz.

— Iartă-mă, divino, dar nu pot să fac acest pas. Gîndeşte-te şi la mine ! La scîrba pe care aş încerca-o cînd aş găsi-o pe Marula în patul conjugal, după ce m-aş întoarce de la tine ! Hotărît lucru ! Marula e în afara oricărei discuţii.

— Trebuie totuşi să te însori.

— Găseşte-mi altă candidată.

Chrisanta aruncă o privire circulară asupra dansatoarelor.

— Fata lui Chiscasis nu te ispiteşte ? Priveşte-o ! E brună, zveltă, apetisantă...

— Dar atît de săracă... Cu ce s-o întreţin ? Cu nenorocita mea de leafă, încasată cu atîtea întîrzieri ? Ori cu banii primiţi de la tine ?

— Ce ai de spus despre fiica lui Chiminas ?

— Prea grasă.

— Nu cer să-ţi placă. O candidată prea frumoasă mi-ar strecura temeri în suflet.

— Pentru mine, Chrisanta, nu există femeie în afara ta. Dar nu-mi poţi pretinde să stau în casă cu o fiinţă care să-mi fie odioasă.

Chrisanta oftă.

— Eşti atît de dificil, Reynaud. Te-ar tenta poate fata lui Kalamides ? Frumoasa Irina, adăugă ea cu şiretenie.

— *Frumoasa* Irina ? replică de Brienne, răscolindu-şi vizibil memoria. Nu ştiu să existe în întregul Bizanţ vreo femeie care să poată pretinde calificativul de *frumoasă*. Tu l-ai monopolizat.

— Şi Irina ţi-ar ofensa simţul estetic ?

De Brienne ridică din umeri.

— Ştiu eu ? În orice caz, e mai acceptabilă decît celelalte.

Chrisanta făcu o strîmbătură gingaşă.

— Vezi ? Irina îţi place ! Pentru ea ai fi în stare să-mi trădezi iubirea...

— Eşti un copil, Chrisanta ! Tu mi-ai propus-o de nevastă. Dacă ar fi după mine, m-aş lipsi cu dragă inimă de asemenea expediente.

Tînăra-i parteneră suspină resemnată.

— Va trebui să accept riscul. Am să arunc o nadă fetei. S-o pregătesc sufleteşte. Am să-i vorbesc despre tine şi senatorului Kalamides.

— Îmi încredinţez soarta în mîinile tale, Chrisanta, rosti de Brienne cu supunere.

O căsnicie cu Irina Kalamides i-ar surîde, desigur. Fata era nu numai superbă, ci şi fabulos de bogată.

Flavia, nepoata lui Girolamo Minotto, o luase pe Marula într-un grup de prietene. Rămas singur, Alexios Iagros se apropiase de senatorul Chiscasis. Îi înfrăţea aceeaşi durere. Imposibilitatea de a-şi căpătui fiicele.

Chiscasis băuse cîteva pahare cu vin şi — uşor turmentat — se simţea înclinat spre confidenţe.

— Fata mea îmbătrîneşte, Alexios, se văită aproape în şoaptă. Îmbătrîneşte fără să-i pot găsi un soţ. E drăgălaşă, vrednică, afectuoasă, veselă... Ar fi o podoabă la casa bărbatului...

— Marula mea a îmbătrînit demult, înclină din cap, cu tristeţe, Iagros.

— N-am găsit pînă acum decît un singur candidat, reluă Chiscasis.

— Ei ? exclamă plin de curiozitate interlocutorul.

— Un turc, grăi posomorît Chiscasis. Un comandant de spahii în trecere prin Constantinopole. Mi-a trimis vorbă că o place, că n-are nevoie de zestre...

— Şi ce i-ai răspuns ?

— Fata mea nu va deveni niciodată turcoaică. Nu-şi va lepăda credinţa strămoşească, căsătorindu-se cu un necredincios, şi nici nu se va spurca lăsîndu-se pîngărită de un circumcis.

Iagros clătină din cap cu îndoială.

— Poate că te-ai grăbit, Chiscasis. Dacă mi-ar cere-o pe Marula un comandant de spahii, cred că i-aş da-o. Aş prefera să i-o dau de bunăvoie decît să mi-o ia fără voie.

— Ce vrei să spui, Alexios ?

— Am participat astăzi la o şedinţă a consiliului imperial M-a îngrozit. Dacă nişte descreieraţi vor izbuti să-şi impună

punctul de vedere, prăpădul se va abate asupra noastră. Iagros își trecu mîna prin păr, apoi își stăpîni un oftat : Mă tem că va sosi o zi în care vei regreta că nu ți-ai dat fata după spahiul turc.

•

Duelul politic angajat între marele vîzir Khalil și Zaganos-Pașa nu putea avea decît un singur final : nimicirea unuia dintre adversari. Khalil cobora dintr-o familie cu autentic sînge otoman. Tatăl său, Ibrahim-Pașa, îndeplinise sarcina de mare vizir. Mare vizir fusese și bunicul său, Kara Khalil-Pașa. Păstrător sever al tradițiilor și virtuților străvechi, vedea cu nemulțumire și neliniște ascensiunea renegaților creștini, care reușeau treptat să ocupe cele mai înalte demnități în Stat, înlăturînd pe reprezentanții vechilor familii turcești. Exponent al unei politici de pace, socotea că imperiul trebuie să se consolideze înainte de a se lansa în noi expediții militare. „Cînd apele sînt liniștite, mîlul stă la fund", spunea el referindu-se la aventurierii și ariviștii oricînd gata să profite de pe urma vremurilor tulburi.

Zaganos-Pașa, grec de origine, făcea parte din tagma ostilă turcilor tradiționaliști. Deși descindea dintr-o familie de creștini, îmbrățișase cu atîta fervoare cauza Islamului, încît nu visa decît să cuprindă în umbra steagului verde al Profetului întreaga Europă. Cînd Mehmed al II-lea îl numise al doilea vizir, înhămase — cu bună-știință — în același tandem doi dușmani de moarte. Știa că în chipul acesta interesele lui vor fi bine apărate. Cei doi bărbați de Stat se deosebeau tot atît de mult ca și ziua de noapte.

Khalil, marele vizir, era deprins cu rezolvarea treburilor publice. Mare amator de comoditate, nu se întrecea cu firea în îndeplinirea îndatoririlor de serviciu și își rezerva destul timp liber spre a se bucura de ambianța oferită de magnificul său palat, în care erau acumulate obiecte de artă, manuscrise vechi, colecții de pietre prețioase.

Zaganos-Pașa avea un caracter diametral opus. Ferestrele camerei sale de lucru din palatul guvernamental erau luminate pînă tîrziu noaptea. Adeseori i se întîmpla să-l prindă zorile rezolvînd hîrtii oficiale, împărțind ordine, redactînd mesaje. Ex-

cesul lui de zel îl făcea pe Khalil să strîmbe dispreţuitor din nas. „Parvenitismul lui Zaganos pute de la depărtare, declara intimilor. Mare minune dacă într-o zi nu are să-şi frîngă gîtul."

Pînă atunci, Zaganos-Paşa se pregătea în taină să frîngă gîtul lui Khalil. Spre a-şi atinge scopul, începuse să lupte folosindu-se de armele marelui vizir. Khalil, consecvent politicii sale de pace, încheiase — îndată după instaurarea noului padişah — tratate de bună înţelegere cu Veneţia, cu Ungaria, cu genovezii din Galata, cu seniorii din Chios şi Mitilene, cu marele maestru din Rhodos, cu Muntenia, cu Ragusa şi cu Serbia. Mehmed al II-lea, îndemnat de Khalil, se arătase prietenos şi faţă de Bizanţ. Jurase pe Allah, pe Profetul său, pe *Coran*, pe îngeri şi pe arhangheli că nu se va atinge în tot cursul vieţii de Constantinopole ori de celelalte posesiuni ale basileului Constantinos al XI-lea, căruia îi mai acorda şi o rentă anuală de 300 000 de aspri, provenită din veniturile oraşelor de pe Struma, pentru întreţinerea prinţului Orkhan.

Din umbră, Zaganos-Paşa manevra astfel încît să-i provoace pe greci a denunţa tratatul încheiat cu Imperiul Otoman, spre a permite stăpînului său sultanul să lovească Bizanţul la momentul oportun, fără a i se putea reproşa reaua-credinţă.

În fiecare noapte Zaganos îl primea pe Yakub-Paşa, şeful serviciului secret, şi împreună lucrau pînă în primele ore ale dimineţii. Zaganos era un bărbat înalt, frumos, cu umeri laţi şi şolduri strîmte. Se îmbrăca întotdeauna cu eleganţă, distonînd cu simplitatea marţială a turcilor tradiţionalişti. Şi Yakub-Paşa era renegat. Vîrsta şi rănile primite în bătălii îl sluţiseră, lăsîndu-i obrazul brăzdat de cicatrice. Îi lipseau braţul sting şi trei degete de la mîna dreaptă. Invaliditatea nu-l împiedica să dirijeze cu pricepere şi eficienţă o reţea de spioni folosiţi nu numai dincolo de hotare, ci şi înlăuntrul lor. Teoretic, şeful serviciului secret ar fi trebuit să lucreze numai cu şeful cancelariei imperiale şi cu marele vizir. În mod practic, acţiona însă mînă în mînă cu Zaganos-Paşa, ascunzîndu-se de Khalil. Jocul său era primejdios. Dacă marele vizir ar fi izbutit să-l demaşte, Yakub-Paşa şi-ar fi încheiat cariera. Khalil avea încă destulă putere spre a zdrobi pe cei de o seamă cu şeful serviciului secret. Pe Zaganos-Paşa era mai greu să-l dărîme, fiindcă acesta se bucura de încrederea sultanului. Aduna însă cu sîrg piese scrise şi mărturii de tot felul, înainte de a-l discredita pe al doilea vizir.

Yakub-Paşa se înfăţişă în camera de lucru al lui Zaganos, ca de obicei, aproape de miezul nopţii.

Al doilea vizir se asigură că toate uşile cabinetului său erau închise.

— Ce veşti ai mai furnizat grecilor ?

— Ultima este cea mai gogonată minciună dintre toate. Oştirile sultanului au fost măcelărite de forţele militare reunite ale emirului Karamaniei şi ale aliaţilor săi. Mă tem să nu dăm de bănuit bizantinilor că îi jucăm, zise Yakub.

— Kalamides şi Lucan sînt oamenii noştri. Au ei grijă să-l convingă pe autocratorul Constantinos că Imperiul Otoman este pe ducă. Cum a reacţionat basileul la această veste ?

— A acceptat să ceară sporirea rentei de 300 000 de aspri.

Entuziasmat, Zaganos izbi cu palmele în masă.

— Bravo ! Şi cînd va face demersul ?

— În curînd. Aşteaptă unele asigurări din Occident.

— Oh, interesant ! Foarte interesant ! Înălţimea-Sa Împăratul Mehmed va rămîne neplăcut surprins cînd va afla că basileul se pregăteşte a ne lovi. Apelurile lansate Apusului sînt destul de compromiţătoare ?

Yakub-Paşa scoase din buzunarul tunicii patru documente şi le aruncă pe masă.

— Primul, explică el, copia mesajului semnat de Francesco Filelfo de Tolentino, a fost expediat direct regelui Charles al VII-lea al Franţei. Filelfo este unul dintre agenţii secreţi ai împăratului Constantinos. S-a stabilit de cîţiva ani în Italia şi de acolo asigură o comunicare permanentă între Occident şi Bizanţ.

Zaganos luă copia mesajului redactat în franţuzeşte şi începu să-l citească. Întrerupse lectura.

— Cum l-ai obţinut ?

Yakub-Paşa zîmbi viclean.

— Mi l-a furnizat însuşi Jacques Cœur, trezorierul regelui Charles.

— Ciudat om şi acest Jacques Cœur ! Se spune că este cel mai bogat om din Franţa.

Yakub-Paşa începu să rîdă.

— Din Franţa ? Flota lui comercială este mai numeroasă decît flotele Franţei şi Angliei reunite. Cœur ne-a făcut numeroase servicii. Ar fi înţelept să-l aveţi în vedere.

— Bineînţeles, ne vom revanşa.

Zaganos reluă lectura. Trecu repede peste formulele de politeţe de la început şi îşi concentră atenţia asupra pasajelor esenţiale. „Otomanii, scria Filelfo, nu dispun de mai mult de 60 000 de soldaţi nepregătiţi pentru o campanie de mari pro-

porţii. La aceasta se adaugă incapacitatea noului sultan, un tînăr superficial, de o inteligenţă mediocră, lipsit cu desăvîrşire de experienţă şi înrobit patimilor. Femeile, vinul, dezmăţul constituie singurele lui preocupări."

La acest pasaj, Zaganos izbucni în rîs.

— Înălţimea-Sa Sultanul va fi neplăcut impresionat de rîndurile astea. Exact ceea ce ne trebuia.

Îşi aruncă iarăşi ochii asupra mesajului. Filelfo îndemna pe regele Franţei să pornească în cruciadă împotriva Islamului. Va fi un joc pentru armata franceză să sfărîme rezistenţa turcilor şi să-i izgonească din Europa. Poate chiar şi din Asia Mică. Astfel sarazinii vor dispărea de pe harta lumii civilizate.

— Pasajul ăsta e savuros ! exclamă Zaganos. Ascultă-l, Yakub ! „Rege Charles, dedică-ţi întreaga fiinţă acestui război atît de necesar, de onorabil, de glorios. Nu vei avea să te lupţi decît cu nişte sălbatici inculţi, cu o ceată de briganzi, cu o adunătură de robi ticăloşi şi abjecţi."

Yakub îşi schimonosi obrazul într-un fel de zîmbet care voia să fie vesel, dar arăta fioros.

— Dacă am fi ticluit-o noi, n-am fi potrivit-o mai bine.

Zaganos puse documentul pe masă. Luă a doua copie.

— Asta ce mai e ?

— Copia unei scrisori adresate de împăratul Constantinos Veneţiei. Roagă a fi autorizat să recruteze arcaşi din Creta, necesari completării unităţilor sale de infanterie. Mesajul a fost încredinţat ambasadorului Andronicos Bryennios Leontaris, care, după încheierea vizitei sale la Veneţia, va pleca la Roma cu o scrisoare a basileului către Papă. Iată şi această copie. Basileul se declară gata să păşească la unirea Bisericii ortodoxe cu cea din Roma.

— Ce cere în schimb ?

— Sprijinul Papei în lupta pe care o va angaja fără îndoială cu Islamul pus pe cuceriri.

— Cunoaştem formula. N-aş crede totuşi că basileul va izbuti să convingă pe ortodocşii habotnici să accepte unirea cu Roma.

— Frica va realiza poate şi acest acord.

Zaganos citi cu atenţie cele două documente.

— Extraordinar ! Duplicitatea Bizanţului reiese din plin. Dar copiile astea cum le-ai procurat ?

— Prin intermediul lui Kalamides.

— L-ai plătit bine ?

— Deşi e foarte bogat, lăcomia lui de arginţi n-are margini.

— Crede în victoria noastră ?

— Crede. Aşteaptă să-i recompensăm complicitatea, încredinţîndu-i un înalt post în Constantinopolele stăpînit de noi.

— Întăreşte-i speranţele, Yakub. Promisiunile nu costă nimic. Ce e cu al patrulea mesaj ? Tot atît de interesant ?

Yakub-Paşa se scărpină în barbă.

— Basileul cere regelui Jean al II-lea al Ciprului ajutor militar.

— În plină pace ! rîse ironic Zaganos.

— În plină pace ! replică Yakub. Mai interesant este modul cum l-am procurat.

— Să nu-mi spui că ţi l-a trimis regele însuşi !

— Nu. Nu mi l-a trimis regele. L-am obţinut prin intermediul unui personaj poate tot atît de important : arhiepiscopul Jacques de Lusignan.

— Bastardul ? Fiul din flori al regelui ?

— Exact.

— Şi ce vrea în schimb ? Nu presupun că gestul său e dezinteresat.

— Evident. Are şi el năzuinţele lui.

— Anume ?

— Tronul Ciprului. În schimbul ajutorului nostru, este gata să ni se vîndă trup şi suflet.

Zaganos izbucni în rîs. Un rîs zgomotos, homeric, ce-i zguduia tot corpul. Yakub-Paşa îl privea imperturbabil. După ce se mai linişti, Zaganos exclamă într-o nouă explozie de veselie :

— Ce ne-am fi făcut noi dacă nenorociţii aceştia de creştini nu s-ar fi mîncat între ei ? Proşti mai sînt oamenii, Yakub !

— Dacă n-ar exista oameni proşti pe lume, ce s-ar face deşteptii ?...

A doua zi de dimineaţă, înainte de întrunirea Divanului, Zaganos-Paşa convocă la o conferinţă secretă pe eunucul Şehab-ed-Din şi pe Turahan-Paşa, căpetenii ale partidei beliciştilor şi duşmani de moarte ai marelui vizir. La reuniune participă şi Yakub-Paşa. Documentele furnizate de acesta aveau să constituie subiectul conferinţei. După lectură, Şehab-ed-Din şi Turahan-Paşa conveniră că piesele erau de o valoare uriaşă.

— Ce facem ? întrebă Zaganos. Le înfăţişăm Înălţimii-Sale Sultanul ?

Eunucul îşi adînci în pernele sofalei corpul uriaş, îngropat în grăsime.

— Cred că ar fi cuminte să mai aşteptăm. Înălţimea-Sa Sultanul are sîngele iute. Se va aprinde şi va ordona asedierea capitalei bizantine. Scrisorile acestea, procurate prin mijloace nu tocmai ortodoxe, nu justifică deplin o acţiune militară. Împăratul Constantinos s-ar putea apăra susţinînd că a prevăzut agresiunea noastră şi că şi-a luat măsuri de protecţie. Trebuie să mai aşteptăm. Bizantinii să facă primul pas, astfel ca Europa să nu ne poată învinui că am provocat războiul.

— Crezi că Europa creştină se va ridica împotriva noastră dacă atacăm Constantinopolele ? întrebă Turahan-Paşa, mîngiindu-şi nervos mustaţa ţepoasă.

— Cînd opinia publică se montează, nu ştii niciodată la ce te poţi aştepta. Dacă bizantinii vor provoca războiul, suveranii din Apus vor fi bucuroşi să se spele pe mîini.

Zaganos se întoarse spre Yakub-Paşa.

— Oamenii tăi din Constantinopole vor fi în stare să-l determine pe basileu a săvîrşi primul gest care să justifice o reacţie din partea noastră ?

— Voi face tot ce-mi va sta în putinţă spre a crea o astfel de situaţie.

Zaganos se uită la clepsidra de pe masa lui de lucru.

— E timpul să mergem la şedinţa Divanului. Zîmbi mefistofelic : Nu se cuvine să-l lăsăm pe marele vizir să aştepte.

Cei patru bărbaţi părăsiră încăperea, ieşind pe un coridor cu uşi multe, păzite de soldaţi înarmaţi cu suliţe. Toţi purtau cămăşi de zale, căşti de fier cu un fel de limbă metalică între ochi, spre a le proteja nasul. La trecerea lui Zaganos-Paşa şi a însoţitorilor lui, soldaţii plecau lateral suliţele, în semn de salut. Funcţionarii care umblau aferaţi încolo şi încoace, ţinînd sub braţ genţi de marochin roşu, se lipeau de perete spre a face loc înaltelor personaje.

Clădirea Sublimei Porţi, sediul celei mai înalte autorităţi administrative a Statului, nu se remarca printr-o somptuozitate deosebită. Murad al II-lea şi înaintaşii lui se preocupaseră mai mult de bunul mers al treburilor ţării decît de luxul reşedinţelor imperiale şi de măreţia edificiilor publice. Mai puţin modest, Mehmed al II-lea, îndată după urcarea pe tron, îşi exprimase intenţia de a dura construcţii de o splendoare neegalată. Poruncise chiar arhitecţilor să-i supună planuri în vederea ridicării unui magnific palat pe insula Tundja, acolo unde îşi dăduse sfîrşitul părintele său, padişahul Murad.

Sala şedinţelor Divanului era împodobită cu mozaicuri de faianţă policromă şi cu numeroase colonete de marmoră subţiri

ca niște liane. Cînd Zaganos își făcu intrarea laolaltă cu însoțitorii lui, majoritatea demnitarilor își și ocupaseră locurile, atribuite potrivit unei imuabile etichete. Rangul și funcția fiecărui înalt funcționar puteau fi identificate nu numai după croiala veșmintelor, după lărgimea mînecilor sau după bogăția garniturilor de blană, ci și după forma turbanului sau tăietura bărbii. Un criteriu tot atît de important îl alcătuia culoarea hainelor. Vizirii se îmbrăcau în verde, muftiii în alb, șambelanii în roșu, molahii în albastru-deschis, ulemașii în violet, căpeteniile grajdurilor imperiale în verde-deschis. Funcționarii Sublimei Porți purtau cizme galbene, în vreme ce personalul afectat palatului imperial avea rezervată culoarea roșie.

Cînd marele vizir Khalil apăru, precedat de secretari, demnitarii din sală se ridicară în picioare, apoi se ploconiră adînc. Khalil se așeză în jilțul său, făcînd semn și celorlalți membri ai consiliului să ia loc. Marele vizir era primul personaj al imperiului după sultan și reprezentantul personal al acestuia în rezolvarea treburilor administrative. Păstrător al sigiliului imperial, dispunea de puteri discreționare. Nu avea de dat socoteală decît padișahului, care-i acorda din principiu întreaga sa încredere. Se bucura de cele mai înalte onoruri. Reședința lui personală nu era mai prejos de a sultanului. Două mii de slujitori îl serveau în permanență, iar o gardă militară îi asigura paza. Medalia avea și revers. Puteau fi numărați pe degetele unei singure mîini marii viziri ce-și încheiaseră mandatul fără a fi strangulați sau decapitați din ordinul sultanului. Cei care se alegeau cu o destituire bruscă, urmată de un lung surghiun, se puteau socoti fericiți, fiindcă scăpau cu viață. În ciuda riscurilor, funcția de mare vizir avea căutare. Amatorii de măriri uitau de primejdii și se lansau orbește în gura aurită a lupului.

Khalil desfăcu portofoliul de piele roșie și scoase cîteva documente. Își aruncă privirile asupra vizirilor din dreapta sa și asupra căpeteniilor magistraturii, trezoreriei și cancelariatului imperial, plasați în stînga.

Jilțul padișahului, neocupat în acel moment, amintea tuturor celor de față că nu erau decît slujitorii acestuia.

— Vă anunț o veste bună, rosti bătrînul Khalil, întinzînd mîna peste documentul dinaintea sa. Sîntem în preajma semnării unui armistițiu de trei ani cu Iancu de Hunedoara. Tratativele se desfășoară mulțumitor și sper în curînd să le încheiem spre deplina noastră satisfacție. Sînt bucuros că vom putea vesti Înălțimii-Sale Padișahul — Allah să-l aibă în pază — încheierea

unor relaţii pacifice cu toate popoarele învecinate cu imperiul nostru.

Consilierii, cu excepţia lui Zaganos-Paşa, a lui Şehab-ed-Din şi a lui Turahan-Paşa, înclinară din cap în semn de mulţumire. Khalil se uită pe sub sprîncene la cei trei bărbaţi care păstrau imobilitatea.

— Dacă evoluţia politicii noastre externe înregistrează succese remarcabile, nu pot spune acelaşi lucru despre situaţia internă.

Printre consilieri se stîrni un uşor neastîmpăr. Marele şambelan tuşi semnificativ. Şehab-ed-Din îşi împreună placid mîinile peste pîntecele-i rotund.

— În sînul corpului ienicerilor se manifestă o agitaţie de rău augur. Nu este pentru prima oară că aceste trupe dau dovadă de lipsă de disciplină. Am convocat pe aga ienicerilor, Kurci Doghan, spre a ne furniza explicaţii.

Bătu din palme. Unul dintre secretari se îndreptă spre uşă, o deschise şi făcu un semn celor de afară. Peste cîteva clipe, generalul Kurci intră în sală călcînd apăsat, autoritar, conştient de importanţa sa. Avea obrazul negricios, aproape tuciuriu, pleoape grele, mustaţă cu colţuri căzute, bărbuţă scurtă, neagră, ce-i dădea un aer drăcesc. Se proţăpi în mijlocul sălii, aşteptînd să i se ofere un jilţ. Marele vizir stătea cu privirile plecate asupra hîrtiilor din faţa sa. Zaganos-Paşa era calm. Evenimentele nu-l prinseseră nepregătit. Dacă ienicerii ar fi provocat dezordini serioase în capitală, Khalil ar fi scos împotriva lor gărzile imperiale — acei 2 000 de *bostangii* care asigurau poliţia palatului — precum şi cei 7 000 de slujitori ai vînătorilor imperiale. Pe toţi aceştia îi înarmase în eventualitatea unei crize, pe care deocamdată nu o socotea iminentă. Se uita pe sub sprîncene la Kurci Doghan şi se întreba dacă acesta nu se pregătea să ia cu asalt puterea, imitînd isprăvile prefecţilor gărzii pretoriene din Roma Imperială. Poate că cel mai înţelept lucru ar fi să-l aresteze acum, profitînd de faptul că îl aveau în mînă. Rămaşi fără conducător, ienicerii ar depune armele. Exista însă primejdia ca aceştia, exasperaţi de întemniţarea generalului lor, să grăbească izbucnirea unor ostilităţi deschise.

Khalil ridică privirile asupra comandantului ienicerilor.

— Kurci-Aga, te-am chemat aici spre a căuta împreună o soluţie în vederea liniştirii agitaţiei manifestate de trupele de sub comanda dumitale.

— Soluţia este una singură, ripostă înţepat generalul. Sporirea soldei ienicerilor.

— Socoteşti această sporire întemeiată, Kurci-Aga ? interveni Şehab-ed-Din.

Comandantul ienicerilor îl privi pieziş. Întrebarea ascundea o cursă. Încercau să-l facă răspunzător de nemulţumirea trupelor de sub comanda sa.

— Nu este de competenţa mea să apreciez dacă cererea lor este sau nu întemeiată. O constat însă şi socotesc că trebuie să facem ceva spre a linişti spiritele.

— Socoteşti solda lor insuficientă ? întrebă iarăşi Şehab-ed-Din.

Comandantul ienicerilor îl privi cîteva clipe cu făţişă duşmănie.

— Trebuie să recunoşti, Luminate Vizir, că puterea de cumpărare a monetei noastre a scăzut apreciabil în ultimii ani. Ienicerii alcătuiesc un corp de elită. Le pretindem sacrificii. Trebuie să le acordăm în schimb unele satisfacţii.

Zaganos-Paşa îşi netezi barba pătrată.

— Nu crezi, Kurci-Aga, că sporirea soldei ienicerilor, acum, în zorii unei noi domnii, ar constitui un precedent primejdios ?

Kurci îl fixă cu insolenţă.

— Ar fi şi mai primejdios dacă le-aţi refuza sporirea cerută.

Khalil ridică mîna albă, cu vine albastre vizibile.

— Ienicerii primesc o soldă zilnică de 3 pînă la 5 aspri, la care se adaugă 32 de aspri pentru întreţinerea uniformei. În plus, li se mai furnizează stofă albastră pentru uniformă, cîte un caftan de lînă şi cîte o cămaşă în fiecare an.

Kurci-Aga încreţi ironic sprîncenele.

— Ştiţi la cît se ridică totalul acestor sume, inclusiv obiectele de îmbrăcăminte ? Exact 2 500 de aspri anual. În vreme ce un mare vizir primeşte 1 600 000 de aspri, vizirii, trezorierii şi cancelarii, cîte 600 000 de aspri, ceilalţi demnitari în jur de 400 000 de aspri. Comandanţii militari primesc sume corespunzătoare.

Khalil se cutremură. Omul acesta sfida consiliul, făcîndu-se vinovat de rebeliune.

— Socoteşti că salariile noastre sînt prea mari ? întrebă fără să ridice tonul.

— Nu le socotesc prea mari. Soldele ienicerilor sînt prea mici. Şi fiindcă m-aţi chemat aici pentru a-mi cere părerea, am să vă spun ceea ce cred că ar trebui să faceţi.

— Ascultăm, Kurci-Aga.

— Acordaţi-le un spor care să nu reprezinte un sacrificiu prea mare pentru tezaur. Soluţia aceasta este preferabilă unor excese care ar provoca pagube materiale mult mai mari, primejduind în acelaşi timp ordinea internă.

Marele vizir înclină din cap. Expresia chipului său nu spunea nimic.

— Kurci-Aga, consiliul va discuta propunerea dumitale şi va lua hotărîri corespunzătoare.

— Pot să mă retrag ? întrebă comandantul ienicerilor.

— Te rog, replică marele vizir cu aceeaşi linişte. Îşi plimbă privirile asupra consilierilor : Ce părere aveţi ? Să începem cu marele defterdar.

Ministrul de Finanţe se ridică încet din jilţ.

— Tezaurul nu poate suporta în clipa de faţă o amputare serioasă. Războiul din Anatolia a necesitat cheltuieli extraordinare. Cifrele precise pot să vi le supun.

— Le cunoaştem, replică marele vizir.

Marele judecător al armatei ceru cuvîntul :

— Corpul ienicerilor din Adrianopole cuprinde, după cîte ştiu, 7 000 de oameni. Chiar dacă le-am dubla solda, suma respectivă n-ar fi deloc fabuloasă.

— Cedăm şantajului ? întrebă mînios un vizir cu barba cenuşie şi nas încovoiat ca ciocul unei păsări de pradă. Este vorba de principiu, nu de cuantumul sumei.

Al doilea defterdar interveni prudent :

— Trebuie să ştim mai întîi dacă sînt atît de stîrniţi încît să devină primejdioşi în cazul că nu le-am încuviinţa sporirea pretinsă.

— Te temi să nu fim cu toţii traşi în ţeapă ? rosti ironic Şehab-ed-Din. N-ar fi imposibil.

— Pentru liniştea lăuntrică a ţării, mă întreb dacă n-ar fi mai înţelept să cedăm, reveni al doilea defterdar.

— Ce părere au divaniţii ? întrebă marele vizir, aruncînd o privire circulară.

— Nici nu poate fi vorba de cedare ! vorbi răspicat Zaganos-Paşa, ridicîndu-se în picioare şi descriind lateral cu braţul un hotărît gest negativ. Divanului nu-i este îngăduit a-şi asuma răspunderea stabilirii unui precedent cu care Înălţimea-Sa Padişahul ar putea să nu fie de acord. Vreţi să-l punem în faţa faptului împlinit ? Nu cred că ne-ar mulţumi.

Khalil suspină imperceptibil. Ar fi fost favorabil sporirii soldei ienicerilor, căci şi-ar fi atras simpatia lor. Zaganos, acest

renegat blestemat, îi dădea însă o asemenea interpretare, încît făcea imposibilă orice soluţie de compromis.

— Nu ne rămîne decît să cîştigăm timp pînă la înapoierea Înălţimii-Sale Padişahul de pe front. El să hotărască.

Majoritatea consilierilor îmbrăţişară părerea lui, căci îi ferea de riscul dezavuării de către sultan.

— Pînă atunci îmi iau obligaţia să-l ţin în frîu pe Kurci-Aga, făgădui Zaganos-Paşa.

Îşi şi făcuse un plan de bătaie. Va promite comandantului ienicerilor un vizirat şi rangul de paşă cu două cozi de cal. Zaganos surîse în sinea sa. Ce nu făceau bieţii oameni pentru onoarea de a fi însoţiţi de un ostaş care să poarte în permanenţă acest simbol al celor mai înalte grade militare. Paşă cu o coadă de cal, cu două cozi de cal, cu trei cozi de cal... El, Zaganos, obţinuse patru cozi de cal, onoare acordată de sultan doar cîtorva generali. Îl rodea însă o invidie tenace la gîndul că marele vizir dispunea de cinci cozi de cal, cel mai înalt simbol al puterii în Stat, cu excepţia — bineînţeles — a padişahului. Dacă îşi va manevra cu dibăcie barca, va reuşi poate să ia locul şi cozile de cal ale lui Khalil...

•

•

Acakios, monahul, se trezi din somn, tulburat de un vis îngrozitor. Se făcea că fraţii săi de călugărie îl îngropaseră de viu, socotindu-l mort. El se aflase însă într-o stare de catalepsie. În vreme ce i se oficia slujba morţilor, iar corul cînta *Veşnica pomenire,* încerca să se smulgă din amorţeala-i profundă şi să strige cu glasul lui, care făcea să se cutremure biserica: „Fraţilor, sînt viu! Nu mă băgaţi în pămînt! Nu mă lăsaţi pradă viermilor! Viaţa nu mi-a părăsit încă trupul. Sînt tot atît de viu ca şi voi, ca şi părintele protopop, care citeşte din *Evanghelie!*" Slujba morţilor continuase însă netulburată, fiindcă Acakios nu găsise puterea să rostească vorbele dorite. Îl duseseră apoi la groapă. Prin pleoapele uşor deschise, Acakios văzuse bolta de ramuri înfrunzite, aşternută deasupra aleii principale a cimitirului, defilînd în ritmul paşilor rari ai monahilor ce-i purtau pe umeri sicriul. Auzea răsuflarea grea a lui Pafnutios, astmaticul, simţea mirosul de usturoi al respiraţiei lui Christodulos, mîncăciosul, şi auzea mormăiala lui Niki-

foros, care nici în somn nu înceta să sporovăiască încetişor despre lucruri numai de el ştiute. Pe al patrulea monah nu-l putuse identifica. Poate că era Satana însuşi. Urechile-i ascuţite erau ascunse sub potcap, iar coada stătea vîrîtă printre cutele rasei negre. Îl coborîseră apoi în groapă. Auzise frînghiile frecîndu-se de fundul sicriului şi icnirile fraţilor ce-l lăsau încet spre fundul locaşului care-i va adăposti carcasa omenească pînă ce i se va slei suflul vieţii, cărnurile îi vor putrezi şi oasele vor rămîne albe şi curate, aşa cum li se cuvine cînd urmează a fi dezgropate şi mutate în osuarul monastirii. Capacul sicriului îl izolase de lume, de cer, de aer, de gîzele zglobii. Rămăsese în beznă, în vreme ce bulgării de pămînt aruncaţi de lopeţile sîrguincioase se prăvăleau cu zgomot lugubru peste coşciug. Apoi deodată se făcuse linişte. O linişte adîncă, înfiorătoare, neagră, anticamera obligatorie a Raiului, sau — Doamne fereşte ! — a imperiului blestemat al lui Belzebut.

Pe Acakios îl străbătu un fior rece, ca de moarte. Fusese un vis, sau trăia cea mai îngrozitoare realitate ? În jur domnea un întuneric adînc.

Monahul îşi mişcă plin de teamă mîna dreaptă, apoi pe cea stîngă. Băgă de seamă că acestea executau porunca, încleştîndu-se şi descleştîndu-se ritmic. Mişcă şi degetele de la picioare, dar acestea se aflau întemniţate în încălţările de iuft, aşa că nu putu săvîrşi mare treabă. Însemna că ieşise din starea de catalepsie. Sau se trezise din vis.

Ridică încet mîna şi deodată sughiţă, fulgerat de o spaimă cumplită. Deasupra lui, cam la două palme, se afla un înveliş de lemn. Era oare capacul sicriului ? Încercă să-l împingă în sus, dar nu răzbi. Învelişul de lemn era greu ca plumbul. De ce ? Îl apăsa pămîntul ? Într-o frîntură de secundă Acakios asudă de spaimă. Simţi cum i se udă cămaşa pe spinare şi cum broboanele de transpiraţie pornesc în pîrîiaşe pe gît, pe frunte, la colţurile ochilor... Scăpă un oftat adînc şi începu să plîngă. Apoi îşi aduse aminte că în împrejurări grele cel mai potrivit lucru este să înalţi o rugăciune către Dumnezeu atotputernicul. Poate că se va milostivi de Acakios păcătosul şi-l va slobozi din temniţa coşciugului. Plînsul făcea să i se zguduie tot trupul. Disperarea creştea ca pîinea la dospit. Împinse din nou învelişul de lemn de deasupra. Îşi încordă toate puterile ! Zadarnic !

Auzi un scîrţîit şi paşi greoi călcînd apăsat pe lespezi de piatră. Venea Lucifer să-l înşface de ceafă spre a-l arunca în cazanul cu smoală.

Un glas răcni, vestind parcă Judecata de Apoi :

— Binecuvîntează, cuvioase !

În clipa aceea Acakios simţi o mare fericire. O fericire atît de intensă, încît îi veni să urle şi să joace tontoroiul. Se abţinu însă, şi bine făcu. Recunoscuse timbrul vocii de stentor a părintelui epistomonarc, care în fiecare noapte colinda chiliile monastirii, spre a trezi din somn pe călugării leneşi şi a-i trimite la slujba utreniei. Cînd vreunul din monahi nu se trezea nici la auzul acestui apel mai răsunător decît trompetele Ierihonului, părintele epistomonarc îi turna în cap o oală cu apă rece, smulgîndu-l brusc din dulcele regat al lui Morfeu.

Acakios îl auzi pe părintele epistomonarc ieşind din chilie şi închizînd uşa în urma lui. Cuprins de un avîntat extaz religios, ieşi de sub pat, îngenunche şi ridică o rugă de mulţumire Atotputernicului şi Sfintei Fecioare, fiindcă spaima prin care trecuse nu fusese decît rodul unui coşmar datorit praznicului prea copios din ajun. Îndeobşte, hrana monahilor de rînd de pe Muntele Athos era săracă. „Sfînta supă", nelipsită la fiecare masă, era preparată din vreo treizeci de cepe fierte într-un cazan de apă, peste care se mai turnau şi cîteva picături de untdelemn. Al doilea fel era pregătit dintr-un peşte atît de sărat, încît monahii beau la apă de li se umflau burţile ca nişte cimpoaie.

Dar Acakios era bun prieten cu Afanasios, ajutorul mult temutului şi respectatului părinte Iosif, *horearios*, sau, în termeni laici, păstrător al proviziilor monastirii, inclusiv al celor destinate egumenului şi consilierilor săi. Afanasios îl folosea la curăţatul cartofilor, al cepei, al prazului şi al celorlalte zarzavaturi ieftine destinate călugărilor mărunţi, dar îl chema şi cînd avea de pregătit praznicele mai-marilor monastirii. Atunci se înfrupta în taină şi modestul Acakios din boabele icrelor negre, din nisetrii, curcanii, căprioarele şi fazanii rezervaţi meselor egumenului. De la o vreme, Acakios începuse să se îngraşe, minunîndu-şi fraţii întru Domnul, care nu se puteau dumiri cum de reuşea el să se rotunjească de pe urma anemicului regim alimentar. Pe ceilalţi monahi, „sfînta supă" îi uscase mai straşnic decît peştii puşi la afumat în podurile monastirii.

După plecarea părintelui epistomonarc, care îşi încerca tunătoarele coarde vocale şi în celelalte chilii ale monahilor, Acakios se urcă în pat şi se culcă din nou, încîntat că toate se încheiaseră cu bine.

Se trezi doar după răsăritul soarelui, cînd motanul său, botezat în duşmănie Christodulos, se înapoie obosit după o aventuroasă expediţie nocturnă şi se urcă în pat, torcînd tacticos.

Îşi plimbă coada pe sub nasul cuvioşiei-sale, care strănută cu poftă, deschizind, în sfîrşit, ochii cîrpiţi de somn. Lumina pătrundea zgîrcit prin fereastra îngustă a chiliei. Acakios îşi dădu totuşi seama că soarele ajunsese sus şi că el trebuia să se grăbească dacă nu voia să întîrzie la curăţatul cartofilor şi al cepei. De la această îndatorire n-ar fi tras chiulul, cum făcea, de pildă, cu utrenia. Lipsa hranei spirituale este mai uşor de îndurat decît lipsa hranei lumeşti, mai ales cînd aceasta e nu numai îmbelşugată, dar şi de un mare rafinament. Papilele gustative ale lui Acakios, un biet ţăran născut şi crescut în sărăcie, se deprinseseră uluitor de repede cu mîncărurile fine, cu vînatul fraged şi fezandat, cu dulciurile pregătite după cele mai fantasmagorice reţete. Dacă hrana nu mai constituia de multă vreme o problemă pentru Acakios, nu se putea spune acelaşi lucru despre plăcerile trupeşti. Nu vedea chip femeiesc cu anii. Canoanele monastireşti hotărîte de Sfîntul Christodulos erau severe. Nici unei fiinţe de sex feminin nu-i era îngăduit să calce pragurile unei monastiri de călugări. Oprelişteа se extindea şi asupra necuvîntătoarelor, fie ele pisici, vaci, capre, iepe sau măgăriţe. Acakios avea sînge potolit. Rareori îl năpădeau poftele păcătoase. Atunci însă îl afurisea cu mare ciudă pe Sfîntul Christodulos. Acesta era şi motivul pentru care îl botezase cu numele sfîntului pe motan — socotit de credinţa populară delegatul lui Satana pe pămînt.

În vreme ce se îmbrăca şi îşi pieptăna pletele şi barba, aflate în permanentă sfadă cu apa şi cu săpunul, Acakios se întreţinea cu motanul :

— Bine de tine, Christodulos, că noaptea poţi să sari zidurile monastirii şi să umbli ca un bezmetic după pisici. Hai să facem schimb ! Tu să fii călugăr, iar eu, motan !

Entuziasmat de această idee, Acakios scoase un miorlăit cu tremolo, care îl indispuse probabil pe Christodulos, pisoiul, căci acesta se ridică în patru labe şi îşi ascuţi spinarea în formă de accent circomflex.

— Nu-ţi place ! clătină spăsit din cap călugărul. Te pomeneşti că am miorlăit fals ! Nici cu cîntul nu mă prea întrec. Aşa că fii şi tu mai îngăduitor, Christodulos !

Acakios resimţea dimineaţa lipsa unei oglinzi. Odată, cînd fusese chemat în casa părintelui epistomonarc pentru nişte treburi, văzuse oglinda în care acesta îşi potrivea barba şi mustăţile. Cînd se văzuse în apa aceea de sticlă, mai lucie decît cel mai limpede lac de munte, se întrebase dacă este el sau altul. Pînă la urmă se lămurise cum stau lucrurile, fiindcă apăruse

Afanasios, care se uitase la rîndul său în oglindă, descoperind acolo un Afanasios identic cu originalul. Cu această ocazie Acakios îşi dăduse seama cu mîndrie că nu este urît şi că, deşi sărise pragul celor 40 de ani, nu arăta deloc îmbătrînit, ca atîţia călugări de o vîrstă cu el.

Mîngîie motanul ce-şi încovoie încă o dată spinarea — de data aceasta de plăcere — apoi părăsi chilia. Cînd ieşi pe coridor, constată că monahii însărcinaţi cu măturatul şi cu spălarea podelelor se şi puseseră pe lucru. Grădinarii trebăluiau deja printre straturile de flori, iar grăjdarii duceau vitele şi caii la adăpost. Îngrijitorii de păsări curăţau coteţele în care nu vieţuiau decît cocoşi şi alte necuvîntătoare înaripate de sex bărbătesc, răţoi, gîscani, păuni, care se împăcau destul de greu cu celibatul. Cocoşii, de pildă, se încăierau uneori cu atîta furie, încît mulţi dintre ei mureau de pe urma rănilor, spre disperarea îngrijitorilor, care vedeau cum li se împuţinează orătăniile.

Acakios trecu pe lîngă biserica înconjurată de schele, pe care doi pictori stăteau căţăraţi ca nişte maimuţe şi renovau sfinţii zugrăviţi pe pereţi, coti pe lîngă arhondărie şi se îndreptă spre pavilionul bătrînului *horearios*, unde Afanasios îl aştepta desigur cu nerăbdare. Socotind după soarele înălţat de două prăjini pe cerul limpede ca o imensă căldare de sticlă albastră, Acakios conchise că nu întîrziase prea mult. Lăsă în urmă clădirea părintelui epiteret, supraveghetorul ordinii în monastire, care se mai îndeletnicea şi cu educaţia religioasă a tinerilor monahi. Pe ferestrele deschise răbufneau pînă afară glasurile tinere ale unor călugări ce executau sub supravegherea părintelui Visarionos coruri bisericeşti.

Lui Acakios îi plăceau mult aceste voci angelice, ce se împleteau în imnuri pline de farmec şi de măreţie. Ar fi fost în stare să le asculte ore întregi. Îi părea tare rău că glasul lui behăit nu-i îngăduia să se alipească heruvimilor din cor. Dar pe lumea asta nu poţi avea tot ce-ţi doreşti !

Afanasios îl întîmpină cu nerăbdare. Barba-i neagră, ascuţită, ochii oblici, faţa prelungă îl făceau să semene cu un ţap. În ciuda înfăţişării lui aspre, urîte, ascundea un suflet bun şi o înţelegere creştinească pentru nevoile şi durerile altora.

— Acakios, ştii să slujeşti la masă ? îl întrebă Afanasios grăbit.

— Cum adică ?

— Inochentios, monahul care slujeşte pe părintele econom, s-a îmbolnăvit de pojar. Şi părintele econom i-a poftit astăzi

la masă pe părintele epistomonarc, pe părintele *trapezarios*, pe părintele *chartophilax* şi pe părintele *horearios*.

— Oho, numai consilieri !

— Se pare că are să vină şi părintele egumen.

— Şi vrei să mă bagi pe mine între mărimile astea ?

— Unde dă Dumnezeu să te ia slujitor vreuna din mărimi ! Ai trăi ca în sînul lui Abraham.

— Şi la masă ce trebuie să fac ?

— Mergem la Inochentios. Are să te lămurească. Eu nu sînt decît magazioner.

— Crezi că e bine să-mi vîr nasul unde nu-mi fierbe oala ? întrebă cu îndoială Acakios.

— Să faci cum îţi spun eu. Să te smulgi odată din gloata asta de monahi proşti şi umili.

— Dacă zici tu, frate Afanasios, am să te ascult.

— Ei, aşa îmi placi. Haidem la fratele Inochentios.

Afanasios închise grijuliu uşa magaziei cu provizii, încuind-o cu un lacăt mare cît o varză. Băgă cheia în buzunar.

Acakios îl privi cu uşoară invidie. Zîmbi sfios :

— Parc-ai fi Sfîntul Petre, cu cheile Raiului.

— Mare adevăr ai grăit, fratele meu. Magazia asta e pentru mine raiul pe pămînt.

— Amin, rosti Acakios.

Îşi făcură drum printre monahii care măturau curtea, pînă la infirmerie. Îl găsiră pe Inochentios izolat într-o cămăruţă cu două paturi. Al doilea pat era liber. Ca şi Acakios, Inochentios era un bărbat între două vîrste. Canoanele monastireşti, stabilite de Sfîntul Christodulos, nu îngăduiau egumenului şi sfetnicilor lui să îşi aleagă slujitori din rîndurile monahilor tineri, ca nu cumva Diavolul să le stîrnească pofte nerușinate. Cum de îl lovise pe Inochentios pojarul, era greu de înţeles. Boala asta păcătoasă cădea îndeobşte pe capul celor nevîrstnici. Inochentios era roşu ca un rac fiert. Fruntea, obrajii, gîtul nespălat, mîinile îi erau pline de broboane mărunte ca nişte boabe de mărgean. În camera supraîncălzită domnea un miros greu de ţap, care nu-i stînjenea deloc pe Acakios şi pe călugărul magazioner. Era un miros natural între zidurile monastireşti. Apa, puţină şi anevoie de adus, era cheltuită cu economie. Numai egumenul şi consilierii aveau îngăduinţa să se spele după pofta inimii. Este adevărat că cei mai mulţi profitau destul de rar de acest privilegiu. La vîrsta lor înaintată nu-i mai preocupa cochetăria.

— Ţi-am găsit un înlocuitor pe timpul cît ai să fii bolnav, spuse Afanasios.

Înochentios mormăi ceva neutru, apoi rosti posac :

— Să-i fie de bine.

— Părintele econom dă astăzi o masă. A poftit pe mai toţi consilierii monastireşti. Învaţă-l pe Acakios cum să slujească la masă. Şi mai învaţă-l cum să-l slujească pe părintele econom. Bietul bătrîn, nu se mai poate ajutora singur.

— Bătrîn ? se oţărî Inochentios. E Diavolul împieliţat. Toată ziua îmi scoate sufletul. „Adu lemne !... Fă focul !... Pregăteşte-mi apă caldă ! Şi cada de lemn a mare, ca să încap în ea !... Spală-mă pe spate !... Freacă mai bine !... Dă şi cu săpunul, nu numai cu labele tale păroase !... Adu-mi prosopul să mă usuc !... Şi cămaşa !... Şi hainele !... Potcapiul ! Ai uitat potcapiul, nătărăule !... Acum mă duc la metoc. Cînd mă întorc, să găsesc masa pusă ! Am musafiri. Pe părintele epiteret şi pe părintele *trapezarios*. Să nu uiţi vinul ! Să-l pui la gheaţă !... Şi pepenii, şi perele, şi strugurii să stea la gheaţă !... Mi-ai cîrpit patrafirul ? Da' ciorapii ?... Nu-mi place cum mi-ai călcat cămaşa !... Farfuria asta nu e spălată bine !... Paharul are urme de degete !... Brrr ! Am răcit !... Să mă freci pe spate !... Mai cu inimă, mai cu inimă, prea eşti mototol !... Adu-mi cartea de rugăciuni !... Unde-s ochelarii ?... Aleargă la părintele epistomonarc ! Cred că i-am uitat pe masa lui de lucru !... Nu i-ai găsit acolo ? Aleargă atunci la părintele *scenophilax* ! Dacă nu-i găseşti la el, fugi la părintele *taxiarc* !... Deschide fereastra !... Închide fereastra !... Las-o întredeschisă !... Du biletul ăsta la părintele *horearios* !... N-ai făcut curăţenie în casă ! Pe scrin praful e de un deget ! Uite şi o pînză de păianjen !... Au, mă dor şalele !... Ah, mă doare ficatul !... Mă împunge ceva în inimă !... Pcé, pcé, pcé, pîrdalnică tuse ! Adu-mi şalul de lînă !... Nu pe ăsta, idiotule, pe ăl gros !... Să-mi împleteşti o pereche de mănuşi !... Cheamă frizerul !... Cheamă pe părintele casier !... Mi-e somn ! Fă-mi patul ! Cînd mă întorc de la vecernie, să găsesc cearşafurile calde ! Nu cumva să sară dopul de la sticla cu apă caldă şi să-mi uzi salteaua, ca data trecută !... Puiul de pe măsuţa de noapte să fie bine rumenit ! Iar sticluţa de vin negru să aibă temperatura camerei !... La noapte să mă veghezi, fiindcă nu mă simt bine ! Mă trec fiori !... Fir-ar să fii de bătrîneţe !...

Inochentios se uită încruntat la Acakios.

— Poate vrei să-mi iei locul! Ţi-l dau cu dragă inimă! Mai bine spălător de rufe murdare la infirmerie decît slugă la părintele econom!

Acakios se ridică de pe scaun.

— Am plecat!

Afanasios îl privi alarmat.

— Unde te duci?

— La Necuratu!

— Vai, Acakios, ce blasfemie! Stai să te înveţe cum să serveşti la masă!

— Plec!

— Ba n-ai să pleci!

— Ba am să plec!

Exasperat, Afanasios lansă un ultimatum:

— Dacă pleci, porţile magaziei nu ţi se vor mai deschide niciodată! Să te mulţumeşti cu „sfînta supă" şi cu peştele sărat.

Argumentul atîrnă greu în balanţă. Oftînd, Acakios se lăsă pe scaun. Afanasios se lumină la faţă.

— Aşa te vreau! După lecţie, să vii să te mulţumesc cu o duşcă de *rakė*. Din cel mai bun. Rezervat pentru masa egumenului.

— Am să vin, fornăi cu năduf Acakios.

Afanasios plecă la treburile lui, lăsîndu-i pe cei doi monahi să se descurce cum vor şti. Era încîntat că executase porunca părintelui *horearios*. Părintele *horearios* îl ameninţase cu expulzarea definitivă din magazie dacă nu va găsi un înlocuitor lui Inochentios. „Dar să fie un om de nădejde, nu un dobitoc!"

Acakios stătu două ore la dascălul său. Plecă de acolo năuc. Inochentios îi dăduse atîtea instrucţiuni, încît făcuse să-i vîjîie capul. De la infirmerie nimeri direct la magazia cu provizii. Avea nevoie mai mult ca oricînd de un păhărel de *rakė*, spre a-şi mai limpezi mintea. Afanasios îşi respectă făgăduiala. Îi umplu trei păhărele, iar Acakios le dădu pe gît la repezeală. Băutura îi încălzi măruntaiele şi îi linişti agitaţia lăuntrică.

— Ţi-a luat cu mîna neliniştea, nu-i aşa? îl întrebă Afanasios.

— Mi-a luat, conveni Acakios.

— Atunci să mergem la părintele econom. Are să te întrebe ce ştii. Să-i torni tot ce te-a învăţat Inochentios.

— Am înţeles.

Ajunseră la părintele econom. Cînd se văzu în faţa ursuzului adjunct al egumenului monastirii, Acakios simţi că i

se taie picioarele. Alcoolul, care pornise să-i umble prin vine, îl sprijini însă miraculos, așa cum îi sprijină cîrjele pe ologi.

— Știi să servești la masă ? îl întrebă părintele econom.

Acakios repetă lecția învățată pe de rost.

— Mîinile ți-s cam murdare, reluă părintele. Să le speli și să-ți tai unghiile. Au crescut ca niște copite.

Acakios își făcu semnul crucii cu limba în cerul gurii. Afurisit mai era la vorbă părintele econom. După cîte știa Acakios, copite nu aveau decît ființele necuvîntătoare și Ucigă-l-Toaca. Iar el nu era decît un biet monah cu frica lui Dumnezeu.

— Ai să mă slujești pînă se face bine Inochentios.

Acakios plecă smerit ochii.

— Am înțeles, cuvioase.

— Acum du-te la bucătărie. Afanasios are să-ți arate ce mai ai de făcut.

Acakios se frînse de șale.

— Binecuvîntează, cuvioase !

— Să fii binecuvîntat, fiule ! rosti cu onctuozitate părintele econom. Și la treabă. Diseară am musafiri.

Acakios și prietenul său traversară cîteva încăperi împodobite cu tot felul de covoare și obiecte de artă. Pe un dulap scund și cu sertare se afla chiar o statuie a Sfintei Fecioare, dar fără Sfîntul Prunc în brațe, și cu o privire lascivă, puțin potrivită cu ascetismul monahal. Acakios o arătă stingherit lui Afanasios.

— Unde o fi pruncul ?

— Care prunc ?

— Pruncul dumnezeiesc.

Afanasios rîse.

— Asta nu-i Sfînta Fecioară, slăvit să-i fie numele !

— Ah, o fi sfînta Maria-Magdalena înainte de a se cuminți !

— Ai uitat învățătura din Scripturi. Să nu-ți faci ție chip cioplit ! Asta e o zeitate păgînă.

— Și ce caută aici ?

— Știu eu ? Întreabă-l pe părintele econom.

— Nu mă împinge la cele rele, Afanasios, îi reproșă monahul cu blîndețe.

Cînd ajunseră în bucătărie, Acakios se puse pe lucru. Pe o masă erau aliniate multe pahare de sticlă fină, pe care nu avusese cine să le spele, și cîteva stive de farfurii murdare.

— Să le faci lună pînă vine bucătarul cu mîncărurile, îi recomandă Afanasios. Eu am să aduc vinurile. Bagă de seamă, să serveşti o cină ca la Nunta din Canaan. Am plecat.

Rămas singur, Acakios îşi blestemă clipa cînd se lăsase tîrît în treaba asta. Ce bine s-ar fi simţit acum la el în chilie, cu Christodulos torcîndu-i pe genunchi. Eh, ceasul rău!

Tot făcînd orînduială prin bucătărie, Acakios descoperi într-un dulap cu multe rafturi cîteva sticle cu băuturi tari, frumos colorate. Curiozitatea fu mai tare decît scrupulele. Cerînd iertare îngerului păzitor fiindcă se lăsa tîrît în ispită, gustă lichidul dintr-o sticlă. Îi păru foarte bun. Trase o duşcă şi dintr-alt clondir. Îi păru şi mai bună.

— Iertaţi, Sfinţilor părinţi, pe Acakios păcătosul! ridică o scurtă rugă către cei de sus.

Încercă şi a treia sticlă. Straşnică. Alcoolurile îl dispuseră grozav. Cînd se înfăţişă bucătarul, împreună cu Afanasios, încărcaţi cu provizii şi cu balercuţe rotofeie, Acakios cînta pe nas prohodul, cîntarea lui favorită.

— Să ne grăbim, fraţii mei! îi îndemnă magazionerul. Acuşi se întunecă şi vin musafirii.

Acakios şi Afanasios întinseră masă lungă, acoperită cu faţă albă ca neaua proaspătă, orînduiră şervete scrobite, farfurii, cuţite, linguri, solniţe de argint, pahare strălucitoare ca giuvaerurile ce împodobeau icoana făcătoare de minuni a Sfintei Fecioare din biserica monastirii, aşezară pe tăvi tot de argint pîine caldă, rumenă, abia scoasă din cuptor de monahul pitar, în vreme ce monahul bucătar punea pe soba din bucătărie mîncărurile la încălzit. Şi ce de bunătăţi mai erau acolo! Acakios simţi saliva mustindu-i sub limbă. Afanasios făcu semn cu ochiul fratelui bucătar, care, fără să se lase rugat, îi servi cu cîte o ciozvîrtă bună de friptură de curcan şi cu nişte plăcinte calde, rotunde ca nişte coapse de femeie. Comparaţia o făcu Afanasios însuşi. În timp ce fraţii întru Domnul se înfruptau la repezeală, bucătarul făcea de pază, uitîndu-se pe fereastră, ca nu cumva părintele econom, care se afla la părintele *scenophilax*, să vină pe neaşteptate şi să-i prindă dijmuind bunătăţile rezervate mai-marilor monastirii.

După lăsatul nopţii, apărură şi musafirii, îndrumaţi chiar de părintele econom. Clopotele vestind vecernia prinseră să bată tocmai cînd venerabilii părinţi călcau pragul sufrageriei. Spre marea lui spaimă, Acakios recunoscu printre oaspeţi pe însuşi preacuvioşia-sa egumenul. Spaimă nu fiindcă bătrînul acesta cu barbă albă şi nas roşcovan ar fi fost biciul lui Dumnezeu, ci

datorită pur şi simplu tradiţiei care învăluia pe conducătorul monastirii într-o aură de autoritate şi prestigiu, ridicîndu-l — în ochii umililor săi păstoriţi — la un nivel cel puţin egal cu al Sfîntului Petru.

Venerabilii părinţi se aşezară în jurul mesei. Afanasios şi Acakios aduseră pe tăvi icre moi, asemenea unor grămăjoare de minuscule perle negre, plăcinte fumegînde, mîncăruri savuroase, vînat rar şi de o frăgezime potrivită cu gingiile văduvite de dinţi ale cuvioşilor oaspeţi, fripturi înmiresmate de mirodenii, dulciuri de tot felul, începînd cu baclavalele zemoase şi terminînd cu fructele zaharisite, apoi vinuri vechi, albe şi negre, brînzeturi şi fructe zemoase, parfumate.

Musafirii părintelui econom îşi desfăcură brîiele, căci burţile sporite, ca şi cozonacii puşi la crescut, nu mai încăpeau în veşminte. Se deschiseseră şi la piept, lăsînd să li se vadă cămăşile de borangic fin, prin care răzbăteau rebele fire de păr din periile ţepoase de pe piepturile cu piei lăbărţate şi căzute.

La primele feluri comesenii vorbiră despre treburile monastirii, apoi prinseră să facă glume şi să povestească snoave, din care partea femeiască era riguros exclusă. Către sfîrşitul cinei, prinseră să cînte pe nas, popeşte, dar la fructe începură să discute iarăşi despre lucruri serioase.

— Cum de nu s-au îmbătat după atîta vin ? întrebă cu mirare Acakios pe prietenul său, în vreme ce se aflau în bucătărie, unde veniseră după tăvile cu rahat şi cu halva.

— Au burţile tăbăcite, nu ca noi, Acakios. Abia spre dimineaţă, cînd va bate clopotul de utrenie, îi vor cuprinde ameţelile, aşa că va trebui să-i ducem pe rînd, de subsuori, pînă la casele lor.

Mai-marii monastirii vorbeau cu voce joasă, aproape pe şoptite. Cînd călugării slujitori intrau în sufragerie, comesenii îşi întrerupeau conciliabulul, spre a-l relua după ieşirea celor doi monahi. Acakios surprinse la un moment dat un fragment de discuţie.

— Cred că ar fi bun, spunea părintele egumen. Are o mutră nevinovată.

— Oamenii ăştia săraci cu duhul au un fel al lor de a fi, încît nu dau niciodată de bănuit, adăugă părintele *chartophilax*.

Pînă şi părintele epistomonarc, care, credea Acakios, nu scădea niciodată puterea glasului mai jos de răget, vorbea acum abia auzit.

— Da, da. Pe el să-l trimitem. Curierul monastirii ar putea să fie urmărit. E prea cunoscut.

Acakios nu-şi bătu capul să dezlege enigmele mai-marilor săi. La urma urmei, rostul lor era să-şi facă griji. De aceea erau conducătorii monastirii...

Prezicerea lui Afanasios se îndeplini întocmai. În preajma zorilor, oaspeţii părintelui econom plecară pe rînd pe la casele lor. Afanasios şi Acakios îi sprijineau de subsuori, ca să nu cadă bieţii oameni şi să-şi rupă cumva vreun mădular. Îl dezbrăcară apoi pe părintele econom şi îl culcară. Stinseră toate luminile, lăsînd aprinsă doar candela de sub icoana Sfintei Varvara. Monahii se înapoiară în bucătărie. Laolaltă cu bucătarul, se mai cinstiră cu ceva trufandale stropite cu vin negru de Chios, apoi plecară la rîndul lor să se culce. Potrivit instrucţiunilor lui Afanasios, care-l lăudă pentru chipul cum se descurcase, Acakios rămase să doarmă în bucătăria părintelui econom. După un dulap, găsi un pat de campanie, o salteluţă de puf, perne moi, cearşafuri şi două pături groase şi de bună seamă foarte călduroase.

Cînd clopotele prinseră să vestească utrenia, Acakios se trezi din somn, clipi speriat, fiindcă uitase să se ascundă sub pat, apoi îşi aminti că se află în siguranţă, în bucătăria părintelui econom, aşa că se întoarse pe partea cealaltă şi adormi din nou...

Cînd somnul îi era mai dulce, îl trezi clopoţelul părintelui econom. Sări din pat, îşi îmbrăcă la repezeală rasa, îşi puse brîul şi, după ce îşi trecu degetele prin barbă şi prin plete în chip de pieptene, alergă să răspundă la apel. Părintele econom era gata îmbrăcat şi stătea în faţa mesei de lucru.

— Pot să pregătesc ouăle fierte, Cuviosia-Ta ? întrebă Acakios, plin de sîrg.

— Nu. Avem altă treabă. Ia-ţi potcapiul şi mergi cu mine. Şi mai piaptănă-te ! Îţi stă părul ca o claie de fîn.

— Mă pieptăn, Cuviosia-Ta, şi îmi iau potcapiul.

Bătrînul clătină din cap.

— Bun. Grăbeşte-te !

Cîteva minute mai tîrziu, Acakios îl urma pe părintele econom, care mergea zorit pe poteca pardosită cu piatră spre locuinţa preacuviosiei sale egumenul.

— Fratele curier nu se simte prea bine şi am vrea să-l înlocuieşti o bucată de vreme.

„Încă unul care s-a îmbolnăvit, reflectă Acakios. A dat tignafesul printre monahi."

Păşi emoţionat pragul locuinţei părintelui egumen. Călca pentru întiia dată în acest lăcaş care adăpostea bătrîneţele maimarelui monastirii. Şi aici văzu covoare, icoane multe, candele, mobile grele, frumos lustruite. Mirosea a ceară şi a fructe proaspete. Îl găsiră pe părintele egumen într-o încăpere largă, plină cu cărţi, ce-i servea drept cameră de lucru. Stătea la o masă şi scria ceva. La intrarea părintelui econom şi a lui Acakios, făcu sul documentul din faţa sa şi îl pecetlui cu ceară roşie, peste care apăsă piatra cu monogram a inelului său.

— Binecuvîntează, Preacuvioşia-Ta, rosti umil Acakios.

— Să fii binecuvîntat, fiule, grăi solemn părintele egumen. Ţi-a spus, cred, părintele econom că vreau să te trimit cu o scrisoare.

— Mi-a spus, Preacuvioase.

— Tocmai la Constantinopole.

Acakios făcu o mutră tîmpă.

— La Constantinopole, Preacuvioase ? N-am fost niciodată pînă acolo.

— Nu-i nimic. Ai să te descurci. Toate drumurile duc la Constantinopole. Asta e scrisoarea.

Acakios o luă cu mîini tremurînde.

— Bag-o în sîn ! îi porunci părintele egumen. Nimeni să nu afle că ţi-am încredinţat acest mesaj. Ai înţeles ?

— Am înţeles, Preacuvioase.

— Nici dacă te arde, să nu scoţi vreun cuvînt. Bagă de seamă. Te leg cu strașnică afurisenie.

— Am să fiu mut, Preacuvioase.

— Cînd ajungi la Constantinopole, te înfăţişezi la catedrala Sfînta Sophia şi ceri să vorbeşti cu Înaltpreasfinţia-Sa Patriarhul Alexandriei. Numai lui personal îi predai mesajul pe care ţi l-am încredinţat.

— Numai Înaltpreasfinţiei-Sale, Preacuvioase, repetă Acakios, plin de supunere.

— Apoi te înapoiezi la monastire.

— Mă înapoiez, Preacuvioase.

— Dacă Înaltpreasfinţia-Sa Patriarhul îţi predă un mesaj pentru mine, mi-l aduci în cea mai mare taină.

Acakios făgădui că aşa va face.

— Părintele econom, reluă bătrînul egumen, îţi va da ceva bani ca să ai pe drum. Are să-ţi ajungă şi la întoarcere.

— Are să-mi ajungă, Preacuvioase.

— Dumnezeu să-ţi călăuzească paşii, fiule. Fii binecuvîntat !

După ce Acakios ieşi de la părintele egumen, părintele econom îi mai dădu cîteva instrucţiuni.

— Dacă te întreabă cineva unde te duci, spui că ai o rudă la Constantinopole care este pe moarte. Te-a chemat să o veghezi în ultimele clipe. Nici o vorbă despre mesaj. Plecarea mîine în zori...

Cînd fraţii monahi aflară că Acakios pleacă la Constantinopole se minunară foarte.

— Habar n-aveam că ai rude acolo ! se cruci Afanasios.

— Bărbat sau femeie ? întrebă Pafnutios, clipind cu şiretenie şi zîmbind echivoc.

— Dacă moare, îţi lasă bani mulţi ? se interesă, plin de curiozitate, Kirilos, despre care se spunea că ar fi adunat ban cu ban o adevărată comoară ascunsă în zidul chiliei sale.

— Îmi lasă o sărăcie lucie, scorni Acakios, în vreme ce îşi strîngea într-o legăturică puţinele şi sărmanele lui bagaje.

O cămaşă de schimb, din pînză de in, purtată numai la sărbători, o pereche de ciorapi de lînă, o basma colorată cu care se lega la gît cînd îl potopea tusea, pieptenul, ceva provizii furnizate de Afanasios şi o sticluţă cu agheasmă, să-l apere pe drum de rele şi mai ales de ispite. În privinţa aceasta, Acakios îşi făcuse o idee năstruşnică despre lumea din afară. Fiindcă nu ieşise din monastire de mai bine de douăzeci de ani, îşi închipuia că dincolo de zidurile ei se petreceau orgii de ţi se ridica părul în cap perie. Fecioarele umblau legănîndu-şi şoldurile şi poftindu-te cu ocheade să le urmezi prin ascunzişuri, tineri frumoşi se învîrteau de colo pînă colo, ispitindu-te la scîrbavnice împerecheri, iar femeile mai coapte se arătau atît de îndrăzneţe, încît te trăgeau de mînă prin hăţişuri. De hoţi nu-i era frică lui Acakios. Rasa lui era atît de tocită la coate şi în alte părţi expuse frecărilor, iar soarele o decolorase cu atîta sîrg, încît din neagră ajunsese să bată în maroniu. Cu o asemenea înfăţişare nu risca să stîrnească lăcomia furilor. Puţinii bani primiţi de la părintele econom îi cususe în tivul veşmîntului monahal.

Înainte de a pleca la drum, Acakios ceru binecuvîntarea fraţilor săi întru Domnul, care-l însoţiră buluc pînă la poarta monastirii. Îşi luă rămas bun, strivind o lacrimă în colţul ochiului, de parcă ar fi plecat la capătul lumii, apoi, chemînd în ajutor pe toţi îngerii şi arhanghelii, se avîntă în necunoscut.

După claustrarea din monastire, spaţiile largi şi libere din afara ei îi părură ameţitor de vaste şi mai ales încărcate de ameninţări momentan invizibile, dar care nu aşteptau decît să se dezlănţuie asupra lui, asemenea diavolilor asmuţiţi asupra păcătoşilor trimişi în Iad. Inima începea să i se zbată în piept ori de cîte ori se întîlnea cu vreun mirean. Dacă vedea însă o femeie, îşi scuipa în sîn şi se ruga de Sfîntul Pafnutios, protectorul lui, să-l ferească de păcat. Cînd observă însă că oamenii cu care se încrucişa pe drum nici nu-l luau în seamă, se mai linişti. La un moment dat începu chiar să se simtă vexat de această lipsă de atenţie.

Trase o spaimă cumplită cînd se întîlni cu primul turc. Îi zărise de la depărtare turbanul roşu şi iataganul atîrnat de brîu. Se întrebă cu groază dacă nu-i sunase ceasul din urmă. Dar şi turcul trecu pe lîngă el de parcă nici nu l-ar fi văzut. Acakios îşi aminti — ceea ce le spusese odată preotul din amvon — că monastirile de pe muntele Athos se aflau pe pămînturile Imperiului Bizantin cucerite de turcii hapsini. Acolo, sus, între zidurile monastirilor, aproape că nici nu ajungeau ecourile frămîntărilor din afară. Sultanul îngăduise monahilor să-şi depene existenţa molcomă într-o cvasiautonomie. Se zvonea că va veni totuşi o opreliştе. Creştinilor nu li se va mai permite să sune din clopote. Vor avea însă voie să se folosească de toacă spre a vesti credincioşilor slujbele religioase. Dar zvonurile sînt zvonuri. Le dai crezare şi nu le dai. Abia cînd se înfăptuiesc bagi de seamă că nu e de joacă.

Acakios merse şi iar merse, străbătu ţinuturi muntoase, cu stînci multe şi golaşe, încinse de soare, trecu peste rîuri împuţinate de arşiţa verii şi prin sate lipsite parcă de viaţă. Bău apă din fîntîni cu undă limpede ca sticlele de pe masa părintelui econom, se odihni la umbra zgîrcită a măslinilor cu tulpina mai noduroasă decît genunchii unui bătrîn şi reumatic călugăr, se culcă odată cu lăsatul serii, adăpostindu-se prin căpiţe de fîn ori prin colibe părăsite, cu acoperişul desfundat, se înfruptă din proviziile dăruite de Afanasios — brînză, peşte afumat, măsline, pastramă, pîine — dar cu drămuială riguroasă, ca să ţină cît mai mult. Se găsiră oameni milostivi care, din toată sărăcia lor, îi strecurară în palmă cîte-o băncuţă sau de-ale gurii. Intra prin biserici, se ruga în faţa icoanelor cu sfinţi hieratici, apoi pornea iarăşi la drum, împăcat cu sine însuşi şi încîntat de lumea largă, descoperită parcă pentru întîia oară. Ispitele atît

de temute nu se buluceau spre a-i fura castitatea, așa cum i se întîmplase Sfîntului Antonios. Acakios ajunsese chiar să regrete că nu i se oferea prilejul de a se lupta cu ademenirile vreunei urmașe a Evei, trimisă de Necuratul spre a-l îmbia cu mărul păcatului. Ar fi rezistat victorios ispitei, dar și-ar mai fi distrat puțin ochiul cu goliciunea rotunjimilor femeiești. Cînd își dădu seama că îl năpădesc tot mai stăruitor gîndurile păcătoase, făcu semnul crucii și îngenunche acolo, în țărîna drumului, închinînd metanii Celui-de-Sus...

Cînd ajunse în preajma zidurilor înconjurătoare ale Constantinopolelui, îl apucă amețeala. Erau înalte și mărețe ca niște munți, cu turnuri cenușii în loc de piscuri. Pe drum se îmbulzeau acum tot felul de oameni, călări sau pietoni, în lectici sau căruțe, în veșminte ponosite ori bogate, bătrîni și tineri, unii frumoși, alții urîți, copii, ostași, femei cu poveri pe cap, măgăruși, cai nervoși, înaripați, țigani, turci, romei, arapi, în sfîrșit, tot felul de chipuri și de porturi, iar pe deasupra o gălăgie asurzitoare, de bîlci. Praful plutea în volute peste neîntreruptul șuvoi de oameni, așa după cum pluteau și cele mai felurite mirosuri, din nenorocire mai mult grețoase decît plăcute.

Împins de puhoiul uman, Acakios se trezi trecînd pe sub o arcadă vastă, străjuită de canaturile deschise ale unei porți atît de înalte, încît evocau catapeteasma despicată în două a unei biserici. De o parte și de alta stăteau soldați cu chivăre strălucitoare, cămăși de zale și lănci mai ascuțite decît frigările folosite la monastire de fratele bucătar.

Ulițele orașului, despre care Acakios auzise atîtea minunății, îl lăsară fără glas. Ce-i drept, casele nu erau de cleștar, iar bolovanii pe care călca nu străluceau ca pietrele prețioase. Dar palatele, statuile, arcurile de triumf, fîntînile monumentale erau din marmoră albă sau trandafirie și luceau în soare de îți luau ochii. Dar bisericile... bisericile întreceau toate visurile lui Acakios. Erau mîndre, impunătoare și acoperite cu aur. Da, cu aur ! Acoperișurile de aur răsfrîngeau razele soarelui, învăpăind văzduhul.

Și iarăși lume, multă lume, atît de multă, încît Acakios se simțea printre oamenii aceștia ca un grăunte de nisip printre miriade de grăunțe de nisip răspîndite pe o plajă fără sfîrșit.

Văzu prăvălii multe, cu tot felul de covoare, cu pietre scumpe, cu veșminte bogate, cu mătăsuri, cu statuete de bronz

şi de jad, cu vase de argint şi de aur, apoi fructe, fructe multe, de tot felul, parfumate, cărnoase, ce nu aşteptau decît să fie muşcate.

Iar printre toate minunăţiile astea se mişcau aerian femei tinere şi frumoase, atît de frumoase şi de încîntător împodobite, încît păreau nişte sfinte desprinse din icoane şi coborîte printre drept-credincioşi. Este adevărat că rotunjimile sînilor şi ale şoldurilor, contururile coapselor şi finefea braţelor nu inspirau gînduri tocmai cucernice. Dar Maria-Magdalena nu fusese oare o păcătoasă înainte de a deveni sfîntă ? Pe Acakios îl fulgeră un gînd. Păcatele nu deschideau oare mai sigur drumul către sfinţenie decît metaniile, castitatea şi canonirea trupului însetat de luxură ?

Acakios îşi scutură înspăimîntat fruntea. Desigur că Belzebut se aciuase in mintea-i păcătoasă, împingîndu-l la necurăţenii trupeşti. „Fugi, Satana ! Fugi ! Iar voi, îngeri păzitori, feriţi-mă ! Să nu păcătuiesc nici cu trupul, nici cu graiul, nici cu gîndul !“

Tot umblînd zăbăuc pe străzi şi luptîndu-se cu sine însuşi, Acakios băgă de seamă deodată că soarelc dimineţii, care-l întîmpinase la intrarea în oraş, o pornise acum la vale şi se pîrguise gata să apună, fără ca el, nevrednicul, să fi întrebat măcar unde se află biserica Sfînta Sophia, ţinta călătoriei lui.

Se apropie de un bărbat ce stătea în pragul unei prăvălii şi se uita mohorît la forfota mulţimii. Lumea se scurgea în susul şi în josul străzii, fără a arunca cel puţin o privire asupra mărfurilor orînduite în toate chipurile pe taraba din faţa prăvăliei.

— Aveţi bunătatea să-mi spuneţi încotro se află biserica Sfînta Sophia ? îl întrebă Acakios cu politeţe.

— Cobori drept înainte, spre mare. Ai să dai de o piaţă întinsă. Acolo, la capătul pieţei, se află Sfînta Sophia, îl îndrumă neguţătorul. Nu eşti de pe aici, părinţelule ?

Acakios simţi în creştet sunetul unui clopoţel de alarmă. De ce îl descosea prăvăliaşul ?

— Nu sînt de pe aici, fiule. Am venit să-mi văd o rudă bolnavă, foarte bolnavă. Locuieşte aproape de Sfînta Sophia.

Fără să mai aştepte replica interlocutorului, o zbughi, vîrîndu-se acolo unde era îmbulzeala mai aprigă, spre a i se pierde urma. O luă spre mare, făcîndu-şi loc prin mulţime.

Soarele în asfinţit arunca o lumină purpurie asupra oraşului, muindu-l parcă în sînge. Sîngerii erau bolovanii de pe stradă, şi casele erau sîngerii, şi oamenii, şi cerul...

Acakios ieşi într-o arteră largă, foarte umblată, pavată cu marmoră şi străjuită de statui uriaşe, obeliscuri, colonade şi palate. Din loc în loc, calea aceasta se strecura pe sub arcuri de triumf, închinate împăraţilor. Acakios străbătu Forul lui Arcadius, Forul lui Theodosius şi Forul lui Constantinos cel Mare, înfricoşat de coloşii de marmoră şi de basoreliefurile gigantice, cu personaje necunoscute lui, care dominau fluviul de oameni.

Tocmai cînd începuse să se întrebe exasperat dacă nu cumva se rătăcise, văzu că se deschide înaintea lui o piaţă enormă, mărginită de clădiri majestuoase. Dintre ele se desprindea ca luceafărul între stele un edificiu grandios, încoronat cu o cupolă centrală uriaşă, flancată de patru semicupole, încadrate la rîndul lor de alte cupole mai mici. Atît de mare era această construcţie, încît, văzută de departe, putea fi comparată cu muntele Ararat.

Fără să mai întrebe pe nimeni, Acakios ştiu că aceasta era biserica pe care o căuta. Cupolele erau învăluite în lumină. Vitraliile înalte străluceau aşa cum străluceşte lava ce se revarsă incandescentă pe povîrnişurile vulcanilor. Slujba de noapte, oficiată la catedrală, atrăgea mulţime de credincioşi.

Antrenat de puhoiul de oameni, Acakios se pomeni luat aproape pe sus şi dus pe sub arcada unei intrări în interiorul lăcaşului dumnezeiesc. Auzise atît de multe laude despre frumuseţea Sfintei Sophia, încît era pregătit sufleteşte să vadă nişte minunăţii de neuitat. Realitatea depăşea însă închipuirile lui cele mai înaripate. Era atîta strălucire acolo înăuntru, atîta măreţie, încît Acakios simţi că i se curmă răsuflarea. Marmoră şi aur, aur şi marmoră, efluvii de tămîie şi de parfumuri, glasuri calde şi cristaline de heruvimi, lume multă, îngenuncheată, prosternată spre altarul muiat în lumină orbitoare, pe care se proiectau siluetele ecleziaştilor înveşmîntaţi în odăjdii parcă şi mai luminoase. Pietre preţioase se revărsau cascadă peste icoanele scînteietoare. Iar vocile mîngîietoare răscoleau sufletul mirenilor...

Acakios îşi zise că aşa trebuia să arate Raiul. Convingerea îi era întărită şi de vălurile sidefii ce pluteau în aer, dînd impresia că zidurile îmbrăcate în onix, coloanele de marmoră,

cupolele imense se dematerializau, căpătînd o fluiditate aeriană, magică, de vis.

Acakios simţi că îl podideşte plînsul. Acel plîns purificator, rod al extazului celui mai profund. Se lăsă în genunchi, alături de sutele de oameni, şi începu să se izbească în piept cu pumnii, rostind ca o incantaţie numele Atotputernicului.

Apoi Acakios îşi aminti scopul venirii sale aici, la Constantinopole. Se uită peste capetele mulţimii spre locul unde stăteau grupaţi principii Bisericii ortodoxe. Îi deosebi de îndată, fiindcă purtau pe piept cruci împodobite cu nestemate.

După încheierea minunatei slujbe religioase, Acakios se îndreptă spre grupul venerabililor ecleziaşti. Curentul dreptcredincioşilor ce părăseau catedrala îl împiedică să ajungă la ilustrele figuri bisericeşti mai înainte ca acestea să fi ieşit pe o uşă scundă, laterală.

Cînd ajunse acolo, îl întîmpină un diacon tînăr, frumos, dar cu o expresie aspră pe chip. Părea un arhanghel mîniat de îndrăzneala bietului călugăr, care bătea la poarta Paradisului.

— Ce pofteşti, cuvioase ? îl întrebă diaconul cu superioritate.

— Trebuie să vorbesc Înaltpreasfinţiei-Sale Patriarhul Alexandriei, replică sfielnic Acakios.

— Ce vrei să-i spui Înaltpreasfinţiei-Sale ? Înaltpreasfinţia-Sa nu poate primi pe oricine.

Acakios simţi deodată imboldul răzvrătirii. Făcuse atîta drum ca să se poticnească tocmai acum de un tinerel atît de sclivisit, încît părintele egumen nici nu l-ar fi primit între zidurile monastirii.

— Am ceva de seamă să-i spun, stărui el, uitîndu-şi timiditatea.

— Voi încerca să-l anunţ pe vicarul Sfintei Patriarhii...

— Nu-l vreau pe vicar ! izbucni el furios, apropiindu-se ameninţător de tînărul diacon. Pe Înaltpreasfinţitul îl vreau !

Diaconul ridică instinctiv mîna, ca şi cînd ar fi încercat să se ferească de o lovitură ce întîrzie însă a se materializa.

— Bine, bine, aşteaptă, rosti speriat.

Ieşi pe uşă şi o trase după el.

Acakios zîmbi încîntat de succesul repurtat asupra cochetului serv al bisericii. În aşteptarea patriarhului, începu să-şi scuture cu palma rasa prăfuită. Se mai uită pe la minunăţiile din jur, aşa, ca să mai treacă timpul. Catedrala se golise. Un stol de monahi stingeau cu mare grabă mănunchiurile de lu-

mînări înfipte în înalte sfeşnice de argint. Diaconul nu mai apărea. Acakios se încruntă. Dacă ar şti tinerelul acela că el, Acakios, era purtătorul unui mesaj semnat de Preacuviosul Egumen, desigur că n-ar mai face atîtea fasoane. Se gîndea tocmai să bată la uşă, cînd aceasta se deschise.

— Poftește, cuvioase ! rosti diaconul, dîndu-se la o parte spre a-i îngădui să treacă pragul.

Strîmbă din nas cînd simţi mirosul acru al călugărului. Îl conduse printr-un coridor lung, luminat de cîteva lumînări, şi îl invită să intre într-o încăpere alăturată.

Acakios pătrunse într-o cameră îmbrăcată în lambriuri de stejar, în care se aflau cîţiva ecleziaşti bătrîni, cu strălucitoare cruci aninate de grumaz. Purtau bărbi albe şi aveau în ochi acea expresie severă a bărbaţilor obişnuiţi să poruncească.

— Ce vrei cu mine, fiule ? îl întrebă un cleric înveşmîntat în alb. Eu sînt Patriarhul Alexandriei.

Acakios se lăsă să cadă în genunchi şi sărută pulpana veşmîntului alb. Patriarhul îl pofti să se ridice. Sugrumat de emoţie, Acakios scoase dinăuntrul anteriului preţiosul mesaj. Sulul se turtise şi arăta jalnic. Îl înmînă patriarhului. Acesta îl desfăcu fără să se grăbească. După ce îl citi, se întoarse spre însoţitorii lui.

— Athosul se pronunţă împotriva unirii. Athosul este alături de noi !

Patriarhul îşi încleştă mîna pe măciulia de aur a toiagului păstoresc :

— Decît să supraveţuiască Imperiul Bizantin datorită sacrificării ortodoxismului, prefer să supravieţuiască ortodoxismul şi să fie sacrificat Imperiul Bizantin.

Vorbea cu atîta patimă, încît îi vibra glasul de parcă s-ar fi aflat în amvon :

— Conciliul trebuie să condamne definitiv şi irevocabil unirea ! Cu orice risc !

Tresări, ca şi cînd s-ar fi smuls din transă. Se uită lung la Acakios, de parcă în clipa aceea l-ar fi văzut pentru întîia dată, apoi se întoarse spre suita sa :

— Să fie găzduit la mnonastirea Sf. Evdokimos cît timp va rămine la Constantinopole. Fiule, se adresă el lui Acakios, îţi voi încredinţa o scrisoare către Preacuviosul Egumen al monastirii tale. Pînă atunci ai să rămîi în oraşul acesta. Să vizitezi bisericile cele mai frumoase şi să înalţi rugi Domnului, spre a apăra ortodoxismul de urgia împăratului.

Înclină capul, apoi făcu un semn lui Acakios că poate să plece. Acesta căzu iară în genunchi. Avusese senzaţia bizară că în tot acest timp stătuse de vorbă cu un trimis al lui Dumnezeu pe pămînt...

•

Senatorul Evghenis Chrisolora-Kalamides zdrobi între dinţi o smochină cărnoasă, savurîndu-i aroma, apoi îşi spălă degetele acoperite cu inele în apa parfumată cu esenţă de trandafiri din bolul de sticlă plasat în stînga sa.

Suspină satisfăcut. Cina fusese delicioasă. Bucătarul, adus tocmai din Alexandria, nu-şi dezminţise reputaţia. Lui Kalamides îi plăcea să se spună că în casa lui se mînca mai bine ca oriunde, că el însuşi era un sibarit cu gusturi ultrarafinate. Imita pe Lucullus şi pe Petronius, fără să-şi dea seama că în realitate căzuse într-o vulgară contrafacere. Luxul orbitor al reşedinţei sale constantinopolitane oglindea un parvenitism de prost gust.

Slujitorii, îmbrăcaţi în livrele de catifea mov, serviseră cina, apoi se retraseseră în vîrful picioarelor. În sufrageria imensă, dominată de o cupolă cu mozaicuri viu colorate, înfăţişînd scene cinegetice, rămăseseră numai senatorul Kalamides şi soţia sa, Cleopé. Copiii primiseră îngăduinţa să plece în camerele lor îndată după desert.

— I-ai vorbit Irinei despre proiectele mele ?

Cleopé îşi muie la rîndul ei degetele în apa parfumată.

— I-am vorbit. Nici n-a vrut să mă asculte. Mi-a spus că preferă să intre la monastire decît să se mărite cu de Brienne.

Kalamides se încruntă.

— I-a rămas gîndul la feciorul lui Comnen. Mă întreb ce-o fi găsit la neisprăvitul ăsta ?

Cleopé schiţă un gest de nerăbdare.

— De ce neisprăvit ? Leandru Comnen e un băiat drăguţ, manierat, cu multă carte, şi pe deasupra şi de o familie aleasă.

— Dar sărac lipit pămîntului. Ei, nu cumva ai început să ţii cu fiică-ta ? se zborşi senatorul.

S-ar fi zis că întreaga familie, cu excepţia fiului său Andreas — un băiat într-adevăr de nădejde — se coalizase împotriva autorităţii lui. Culmea este că la un moment dat şi Cleopé

se arătase favorabilă căsătoriei fiicei lor cu Reynaud de Brienne. Ce o determinase să își schimbe optica ?

Cleopé își flutură prin aer mîinile albe, spre a-și usca degetele ude încă.

— Spui că Leandru Comnen este sărac. Nu te contrazic. Dar ce avere are de Brienne, în afară de solda gradului ?

Kalamides tuși, spre a-și masca încurcătura. Întrebarea soției lui nu era lipsită de logică. Dar Cleopé nu cunoștea și nici nu trebuia să cunoască adevăratele motive ale alegerii făcute de el. Căpitanul de Brienne, în calitatea lui de comandant al gărzii imperiale, era destinat să joace un rol important în înfăptuirea planurilor puse la cale de el, Evghenios.

— De Brienne e un stricat, stărui Cleopé, încrețindu-și buzele. Am aflat deunăzi, din sursă sigură, că trăiește cu Chrisanta Lucan în văzul lumii.

— Dacă ar fi așa, bărbatul Chrisantei n-ar sta cu brațele încrucișate. Și, mă rog, care este această faimoasă sursă ?

— Propria ta soră, Glafira.

— Ce se amestecă Glafira în treburile mele ? ripostă Kalamides iritat. Mai bine și-ar vedea de educația copiilor ei. Niște descreierați... Ascultă, Cleopé, am hotărit s-o mărit pe Irina cu de Brienne, și cu asta, basta !

Soția lui ridică din umeri.

— Vrei să-ți nenorocești fiica.

Senatorul nu răspunse. Vedea mult mai departe decît Cleopé. Cu sprijinul comandantului gărzii imperiale putea oricînd să încerce o revoluție de palat. Dacă aranjamentele lui cu turcii n-ar da rezultatele așteptate, s-ar folosi de de Brienne spre a pune mîna pe putere.

— Să pregătești degrabă trusoul Irinei, vorbi cu hotărîre Kalamides. La primăvară facem nunta.

Glasul lui exprima o finalitate atît de categorică, încît Cleopé renunță să-l mai contrazică. De la o vreme încoace se simțea foarte obosită. Ciudat ! În tinerețe fusese un pachet de nervi, o sursă inepuizabilă de energie. Apoi corpul începuse să i se îngreuneze, puterile să o părăsească. O rodea ceva insidios înăuntru, în pîntece. Ceva care o storcea de vlagă. Medicii consultați și babele pricepute în descîntece nu fuseseră în stare să o ușureze. Aproape că se deprinsese cu durerea aceea vagă, difuză, așa cum te deprinzi și cu binele, și cu răul.

Kalamides se ridică de la masă.

— Mi-am angajat cuvîntul față de de Brienne și nu concep să mă dezic.

— Prostii ! exclamă plictisită Cleopé.

De cînd era bolnavă, devenise mai îngăduitoare, mai bună. Nu se mai recunoştea.

— Am să ies puţin în oraş, zise Kalamides. Am nişte treburi urgente.

— Acuma, noaptea ?

— Acuma, noaptea ! ripostă el sec.

Nu-i plăcea să i se ceară socoteală. Bătu din palme. Apăru un slujitor, împreunîndu-şi umil mîinile, ca şi cînd s-ar fi aflat la rugăciune.

— Porunceşte, stăpîne !

— O pelerină. Iar Manoli să-şi ia un felinar. Are să mă însoţească în oraş.

— Ce idee ! exclamă Cleopé. Să umbli noaptea cu un singur slujitor după tine. Eşti de o imprudenţă...

Senatorul o salută cu o înclinare a capului şi părăsi încăperea...

Kalamides trecu prin faţa catedralei Sf. Sophia cînd lumea ieşea tocmai de la slujba de seară şi se revărsa şuvoaie în Forum Augusteum. Se învăluise în ampla sa pelerină, lăsîndu-şi numai ochii descoperiţi, asemenea tuaregilor. Îşi luase acest lux de precauţiuni fiindcă nu voia să fie recunoscut. Avea o ţintă precisă. Cartierul veneţian din preajma portului. Trebuia să ajungă acolo cît mai repede.

Cînd ieşi din Forum Augusteum şi se adînci în labirintul de străduţe de pe versantul nordic al oraşului, trecătorii — atît de numeroşi pe Calea Triumfală — se răriră, apoi, treptat, dispărură. Cleopé, îşi zise el, avusese dreptate cînd îl prevenise asupra primejdiilor ce-i pîndeau pe toţi aceia care circulau prin oraş noaptea fără o pază sigură. Se întunecase. Străzile nu mai erau luminate decît de razele lunii şi de licărul stelelor. Kalamides ştia că oraşul era împînzit de jefuitori, de ucigaşi, de vagabonzi, dar mergea însoţit numai de Manoli fiindcă se temea de indiscreţiile celorlalţi servitori, îndeobşte foarte limbuţi.

Manoli îl preceda purtînd un felinar cu opaiţ, ce lumina palid pavajul din bolovani de rîu, pereţii albi ai caselor, cu uşi şi ferestre ferecate.

La un moment dat, Kalamides încercă o emoţie puternică. O ceată de beţivani, ieşiţi dintr-o uliţă laterală, se înfipseră în mijlocul drumului şi începură să-l înjure pe Manoli, fiindcă, pretindeau ei, îi orbea cu felinarul. Era limpede, căutau gîl-

ceavă. Poltron, Kalamides simţea că i se taie picioarele. Dar Manoli îl scoase din încurcătură smulgîndu-şi de la brîu o toporişcă pe care începu s-o rotească ameninţător prin aer. Intimidaţi, scandalagiii se potoliră brusc, topindu-se în întuneric.

Răsuflînd uşurat, senatorul îşi continuă drumul. În curînd ajunse la destinaţie. Clădirea în faţa căreia se opri avea la parter ferestre mici, cu grile de fier. Un balcon lung, cu colonete, se întindea de-a lungul întregii faţade la nivelul primului etaj. Kalamides bătu într-o uşă înaltă, de stejar, straşnic ghintuită, spre a putea, la nevoie, înfrunta un asediu. Auzi un zgomot de zăvoare metalice puse în mişcare, apoi o uşă scundă, practicată într-unul din canaturi, se deschise cu precauţie.

— Ai întîrziat, rosti în greceşte un glas cu puternic accent străin.

— Ştii bine că trebuia să aştept noaptea ca să pot veni, Leone, replică în şoaptă Kalamides.

— Bine, intră.

Precedat de gazdă şi urmat de slujitor, senatorul pătrunse într-un coridor luminat de un opaiţ. Bărbatul care-i deschidea drumul era înalt, spătos, pletele îi cădeau pe umeri, iar hainele-i scumpe de brocart aveau luciri discrete.

— Înseamnă că n-am să pot pleca decît mîine de dimineaţă la Adrianopole, spuse gazda, aruncînd o privire bănuitoare asupra servitorului. Omul tău nu are obiceiul să pălăvrăgească ?

— E surd şi mut. Ştiu să-mi aleg oamenii.

Îl lăsară pe Manoli într-un vestibul, apoi intrară într-o încăpere mobilată sobru, dar cu piese de o reală frumuseţe. O ladă bizantină încrustată cu fildeş avea săpat pe capac cifrul imperial.

Kalamides, mare amator de obiecte rare, se uită lung la magnifica mobilă.

— De unde ai procurat-o ?

— Taina mea, zise Leone.

— Dacă află împăratul că ţii în casă un obiect cu cifrul său, n-are să-ţi meargă bine.

— Cine să-l informeze ? Tu ?

— Să mă ferească Dumnezeu !

— Atunci n-am de cine să mă tem. Şi oamenii mei ştiu să-şi ţină gura. Ai adus mesajul ?

— Copia mesajului.

— S-o văd !

Kalamides îşi lepădă pelerina şi o aruncă pe o ladă. Scoase dinăuntrul tunicii un pergament făcut sul. Îl înmînă gazdei, care îl desfăcu şi îl citi cu atenţie.

— Straşnic ! exclamă admirativ. Zaganos are să fie încîntat. Îi dai grozav apă la moară.

Kalamides se lăsă să cadă pe un scaun în formă de „X".

— Dacă ai şti cît m-am luptat cu imbecilii din consiliul imperial ca să obţin redactarea asta îndrăzneaţă...

— Khalil are să înnebunească.

— Cred şi eu. Îi dărîmăm eşafodajul combinaţiilor politice.

Leone făcu sul pergamentul şi îl vîrî într-o geantă de piele.

— Mă întreb dacă Zaganos îmi va răsplăti serviciile aşa cum mi-a făgăduit, rosti senatorul.

— Pînă acum nu mă pot plînge, zise Leone. Am încasat de la el sume frumoase.

— Pe mine nu mă interesează banii, grăi Kalamides.

Gazda ridică mîinile cu palmele în sus şi zîmbi.

— Nu au toţi averile tale, Evghenis. Tot ce pot să spun este că mesajul ăsta are să facă minuni.

— Meritul meu ! se împăună Kalamides.

— Şi al meu, fiindcă ţi-am dat prilejul, rosti sec Leone.

— Ţi-am contestat vreodată aportul ? replică uşor iritat senatorul.

— Nu. Pînă acum, nu. Dar ţin să nu am surprize.

— Am hotărît să lucrăm în tovărăşie. Nu m-am dezis şi n-am să mă dezic nici de acum înainte.

— Prea bine. Nu uita că Zaganos este omul meu.

— Nu înţeleg aceste precauţii, se încruntă Kalamides.

Cîteodată îl indispuneau libertăţile de limbaj pe care veneţianul şi le îngăduia faţă de el, un senator al imperiului.

Leone rîse.

— Mi-au plăcut întotdeauna situaţiile limpezi. Te supără ?

— Nu mă supără Dar mi-ar plăcea să fii mai puţin bănuitor.

— Bine. Şi ca să pecetluim înţelegerea noastră, să bem un pahar cu vin.

Leone aduse o carafă cu „Lacrima Christi" şi două cupe. Le umplu.

— În cinstea lui Zaganos-Paşa şi a succesului nostru comun ! ridică un toast Leone.

Vinul aromat şi foarte tare risipi indispoziţia lui Kalamides. Reuşita lui Zaganos ar fi fost şi reuşita lui. Îl aşteptau onoruri mari. *Do ut des !* Dă-mi ca să-ţi dau ! În ceea ce-l pri-

veşte, îşi îndeplinise angajamentele. Acum nu-i mai rămînea lui Zaganos decît să şi le îndeplinească pe ale lui.

Plecă de la Leone într-o stare de euforie. Dar aerul rece de afară risipi fumurile sidefii ale vinului. Veneţianul era un tip periculos, îşi zise. Ar fi fost în stare să-l vîndă şi pe Dumnezeu, numai să-i fie bine. Dacă el, Kalamides, ar fi lucrat direct cu Zaganos-Paşa, alta ar fi fost situaţia. Din nefericire, împrejurările îl obligau să folosească serviciile unui intermediar cu pretenţii excesive.

Kalamides se înfăşură şi mai strîns în pelerină. Îl pătrunsese deodată un fior. Ce s-ar întîmpla dacă preţioasa copie ar cădea în mîna autorităţilor bizantine mai înainte ca Leone să o fi putut preda lui Zaganos ? El, Kalamides, va fi somat să se explice. Dacă nu va reuşi să-i înşele pe anchetatori cu minciunile lui — şi este greu să minţi cînd te supun torturilor — nu-i va rămîne decît să-şi încredinţeze trupul şi sufletul lui Hades... Nu ! N-avea rost să-şi facă gînduri negre. Leone va trece nestingherit documentul pe sub nasul autorităţilor bizantine şi îl va preda lui Zaganos. El, Kalamides, avea presimţirile lui... Apoi zarurile fuseseră aruncate... Ce-o fi, o fi !

Leone Storlato părăsi în zori Constantinopolele. Deasupra Bosforului plutea o pîclă lăptoasă. Părţile înalte ale oraşului se desprindeau din masa compactă de ceaţă, evocînd o imensă corabie navigînd pe un ocean de nori. Spectacolul era măreţ şi bizar totdeodată. Leone Storlato nu avea însă timp să admire peisajul. În vreme ce calul îl purta în trap întins spre capitala Imperiului Otoman, gîndurile lui se învîrteau în jurul avantajelor pe care le va obţine de la Zaganos-Paşa. Pe Leone nu-l interesa numai aspectul beneficiilor pecuniare. Deşi era un simplu negustător, avea nu numai înfăţişarea, dar şi apucăturile unui *condottiere*. Puterea şi mai ales satisfacţiile legate de manifestările ei exercitau asupra lui o atracţie irezistibilă. Grandoman, făcea caz de legăturile lui de rudenie, insistînd asupra faptului că Maria Storlato, o soră a străbunicii sale, se căsătorise cu Giacomo Tiepolo, doge al Veneţiei în cel de-al doilea sfert al secolului al XIII-lea.

Din nefericire, calităţile lui nu erau la înălţimea ambiţiilor. Şi el, Leone, ştia acest lucru. Superficial, renunţa la afaceri pe jumătate încheiate, spre a se avînta în altele, care-i stîrneau mai vîrtos fantezia. Femeile şi jocurile de noroc îl costau mari sume de bani. Spre a-şi acoperi găurile din buget, se lansa în tot felul de operaţii dubioase, cu cîştiguri fru-

moase şi rapide, dar şi cu riscuri considerabile. Spionajul era una din ocupaţiile lui lăturalnice cele mai rentabile. Făcea spionaj şi pentru turci, şi pentru romei. Leone îşi închipuia că numai el îşi cunoştea jocul. În realitate, şi turcii, şi romeii prinseseră a nutri bănuieli.

Într-o vreme lucrase pentru Khalil, apoi fusese recrutat de agenţii lui Zaganos-Paşa, care se străduia să dezorganizeze reţeaua de spioni ai marelui vizir. În această nouă postură intrase în contact cu senatorul Kalamides, colaborator al serviciilor secrete ale lui Yakub-Paşa. Leone spera ca această colaborare să dea rezultate rodnice. În ultimul timp pierduse la zaruri încărcătura unei nave sosite de la Trebizonda. Dacă asociaţii săi din Veneţia ar fi aflat ce ispravă făcuse, l-ar fi jupuit. În cazul că ar fi ajuns a i se cere socoteală, ar fi dat foc unui antrepozit, pretinzînd că acolo fuseseră descărcate mărfurile în cauză. Aroganţa lui ar fi impus poate asociaţilor.

Folosindu-se de cai cu schimbul, Leone parcurse în mai puţin de două zile distanţa dintre Constantinopole şi capitala Imperiului Otoman. Ajuns la Adrianopole, se opri la caravanseraiul unde era găzduit de obicei, iar după ce se bărbieri şi îşi schimbă hainele de călătorie, se înfăţişă la Sublima Poartă. Zaganos-Paşa îl primi de îndată. Lectura copiei aduse de Leone îl umplu de bucurie. Oferi veneţianului o pungă de aur, făgăduindu-i mari recompense în viitorul apropiat.

Zaganos exulta. Îndată ce rămase singur, reciti documentul. Nu numai conţinutul, dar şi redactarea erau explozive. Basileul Constantinos căzuse, în sfîrşit, în cursă, formulînd într-o notă ultimativă sporirea alocaţiei de întreţinere a prinţului Orkhan. Zaganos voia să fie de faţă cînd ambasadorii bizantini o vor supune sultanului. Va fi un spectacol inegalat. Porunci deci aghiotanţilor şi slujitorilor săi să se pregătească fără zăbavă de călătorie. Fiindcă nu putea părăsi capitala fără îngăduinţa marelui vizir, îi strecură o explicaţie credibilă. In calitatea sa de conducător al Departamentului Armatei, dorea să inspecteze trupele de pe frontul oriental şi să facă totdeodată investigaţii asupra stării de spirit a ienicerilor încadraţi în armata expediţionară.

Marele vizir îi încuviinţă plecarea. Dar subita hotărîre a lui Zaganos de a se deplasa în Anatolia îi dădu de gîndit. Ce punea la cale renegatul ? Khalil ştia că se făcuse odinioară util lui Mehmed, dar mai ştia că pe recunoştinţa celor mari nu te poţi bizui.

A doua zi după plecarea lui Zaganos pe front, Khalil își anunță colaboratorii că va face o călătorie de inspecție la Brussa. De acolo nu-i va fi greu să găsească un pretext spre a se înfățișa la cartierul general al sultanului. Simpla sa prezență va îngrădi libertatea de manevră a lui Zaganos și va impune lui Mehmed, care se va gîndi de două ori înainte de a lua vreo hotărîre fără să-l consulte.

Neașteptata plecare a lui Khalil la Brussa iscă frămîntare și temeri în rîndurile divaniților. „Se pregătesc evenimente mari!" șopteau ei, înfricoșați de schimbările ce s-ar putea ivi. Khalil porni la drum, fără a părea să se grăbească. Făcea scurte popasuri prin localitățile mai însemnate și stătea de vorbă cu dregătorii locali, ascultîndu-le cu răbdare păsurile. La Brussa îl ajunse din urmă delegația bizantină, aflată în drum spre cartierul general al sultanului. Cînd i se aduse la cunoștință hotărîrea împăratului Constantinos de a trata cu padișahul, trecînd peste capul său, Khalil se supără foarte. Îndeobște, basileul îl informa dinainte ori de cîte ori voia să poarte negocieri cu Sublima Poartă. De ce își schimbase tactica? Nu mai avea încredere în căpetenia Divanului? Ce intrigi se țeseau? Ambasadorii, somați de Khalil, îi supuseră spre citire cererea adresată sultanului.

După ce parcurse cu privirile mesajul imperial, marele vizir simți că i se urcă sîngele în cap. Ridică mînios ochii asupra delegaților bizantini — niște figuri șterse, aproape necunoscute — care stăteau în picioare în fața sa.

— O, romei nesocotiți și fără de minte, cunosc de multă vreme viclenia cugetului vostru! Ați pornit pe drumul pierzaniei. Întoarceți-vă cît mai e timp! Răposatul Sultan Murad-Khan era blajin și prieten neprefăcut al tuturor celor de bună-credință. Sultanul Mehmed-Khan, stăpînul nostru de azi, nu este un om slab, așa cum îl credeți voi. Are o fire îndrăzneață, sălbatică, impulsivă. Dacă vă veți duce misiunea la capăt și Constantinopolele va scăpa nevătămat, înseamnă că Dumnezeu are milă de fățarnici și de proști. Oameni fără de minte, cerneala de pe tratatul încheiat cu voi nu s-a uscat încă, dar fiindcă vă închipuiți că sîntem la ananghie în Karamania, încercați să ne speriați cu momîile pe care le-ați pregătit în taină. Credeți că aveți de a face cu niște copilandri slabi și lipsiți de minte? Dacă v-a intrat în cap că ne puteți înfrunta proclamîndu-l pe Orkhan sultan în Tracia, n-aveți decît să o faceți. Poate că ați uneltit cu ungurii să treacă Dunărea și să se arunce asupra noastră. Să încerce numai! Poate că ați hotărît

să porniţi război împotriva noastră, spre a recuceri teritoriile pierdute. Atacaţi-ne ! Dar vă previn ! Nu numai că nu veţi cîştiga nimic, dar veţi pierde şi bruma care v-a mai rămas.

Khalil înclină fruntea şi îşi încleştă mîinile. Se uită la documentul desfăşurat în faţa lui, apoi ridică din nou privirile asupra trimişilor Bizanţului.

— Stăruiţi să vă înfăţişaţi Înălţimii-Sale Sultanul după toate cele ce v-am spus ? Sau lăsaţi înţelepciunea să vă îndrumeze paşii înapoi spre casă, uitînd că aţi purtat vreodată un astfel de mesaj nesocotit ?

Şeful delegaţiei desfăcu neputincios mîinile.

— Mulţumim Luminăţiei-Tale pentru povaţă. Dar mandatul nostru este imperativ. Trebuie să executăm porunca împăratului Constantinos.

Khalil făcu un gest ca şi cînd s-ar fi spălat pe mîini.

— Dacă vă trage aţa la nenorocire, n-aveţi decît să mergeţi înainte. Voi raporta cererea voastră puternicului meu stăpîn. Cum va hotărî el, aşa va fi !

Îngădui trimişilor Bizanţului să plece, apoi dădu poruncă slujitorilor să pregătească trăsurile şi caii pentru drum.

La cartierul general al sultanului domnea neliniştea. Sosirea neaşteptată de la Adrianopole a lui Zaganos-Paşa, şi apoi a marelui vizir, urmate la scurt interval de apariţia ambasadei bizantine, stîrni vii comentarii printre căpeteniile militare şi dregătorii civili aflaţi în preajma sultanului.

Zaganos-Paşa se afla în cortul purpuriu, în tainice discuţii cu padişahul, cînd Khalil ceru să fie primit spre a aduce la cunoştinţa puternicului stăpîn demersul diplomatic al bizantinilor. Înainte de a-i acorda audienţă, Mehmed chemă în preajmă pe Işak-Paşa, guvernatorul general al Anatoliei, pe ofiţerii săi de Stat-Major şi pe principalii demnitari ai Curţii.

Khalil îşi zise că nu era de bun augur refuzul sultanului de a-l primi între patru ochi. Cînd intră în cort, îl văzu pe Zaganos-Paşa stînd în dreapta tronului şi savurîndu-şi triumful. Însemna că acesta ştia ce avea să urmeze. Poate că el însuşi trăsese din culise sforile, spre a se ajunge la această situaţie explozivă. Privirile marelui vizir şi ale lui Zaganos se ciocniră scurt, aşa cum se ciocnesc două săbii.

Khalil plecă genunchiul în faţa tînărului sultan. Îi expuse elaborat doleanţele trimişilor basileului, străduindu-se a le înfăţişa într-o lumină mai puţin gravă.

Mehmed îl ascultă cu atenţie, apoi zîmbi ciudat, etalîndu-şi dinţii albi şi atît de regulaţi.

— Mesajul împăratului Constantinos aduce a ultimatum, Khalil.

Marele vizir îşi zise că sultanul îl lăsase să-şi descarce sacul veştilor, deşi ştia ce avea să i se spună.

— Nu i-aş acorda atîta importanţă, Mărite Doamne, grăi noul-venit. Mîrîitul unor căţelandri arţăgoşi nu poate schimba mersul istoriei.

— Numai atît, Khalil ? Nu ai impresia că eşti prea indulgent faţă de ei ?

— Am iubit întotdeauna pacea, Mărite Doamne.

— Poţi ierta cu atîta uşurinţă pe duşmanii noştri care vor s-o încalce ?

— Copiii obraznici trebuie pedepsiţi, interveni cu asprime Zaganos-Paşa.

— Ambasada bizantină a sosit ? întrebă Mehmed.

— A sosit şi aşteaptă afară, Mărite Doamne, raportă mareşalul palatului.

— Atunci să intre ! ordonă sultanul.

Marele şambelan se grăbi să introducă în cort pe ambasadori. Mehmed răspunse impasibil la salutul lor, abia ridicînd mîna.

Şeful delegaţiei bizantine citi cu glas tare conţinutul mesajului, înmînîndu-l apoi marelui şambelan. Acesta îngenunche spre a-l preda sultanului. Mehmed aruncă documentul fără să îşi coboare privirile asupra lui.

Toţi cei de faţă îi aşteptau cu răsuflarea tăiată răspunsul. Trimişii Bizanţului nu se îndoiau că vorbele rostite de el vor fi grele şi încărcate de mînie. Spre uimirea tuturora, Mehmed zîmbi cu bunăvoinţă.

— Spuneţi împăratului vostru că am să examinez cu toată atenţia mesajul său. Îndată după înapoierea mea la Adrianopole — şi aceasta se va întîmpla cît de curînd, deoarece emirul Karamaniei s-a predat cu toate armatele lui, cerşindu-mi mila — voi discuta cu împuterniciţii Imperiului Bizantin chestiunea sporirii apanajului acordat prinţului Orkhan. Vă rog să asiguraţi pe suveranul vostru de toată bunăvoinţa şi prietenia mea.

Tonul măsurat, calm, diplomatic al lui Mehmed era nu numai neobişnuit, dar în această situaţie, cu totul neaşteptat. Zaganos-Paşa şi intimii padişahului ştiau însă că liniştea acestuia era numai de faţadă şi că în sinea lui sultanul spumega. Doar muşchii feţei îi tresăltau uşor, exteriorizînd mînia-i ascunsă. Însă bizantinii nu cunoşteau acest semn. Încîntaţi de primirea făcută şi de cuvintele pline de înţelegere ale sultanu-

lui, îşi ziceau că misiunea lor se încheiase surprinzător de bine. Un singur element îi nedumerea, îi neliniştea chiar. Înainte de a părăsi Constantinopolele, li se spusese că armatele lui Mehmed fuseseră puse pe fugă de neînvinşii călăreţi ai emirului Karamaniei. Acum aflau cu mirare că tot ceea ce ştiuseră ţinea de domeniul născocirilor şi că turcii cîştigaseră o victorie deplină. Minţea sultanul ? Cert este că atmosfera de la cartierul general nu reflecta starea de spirit a unor militari învinşi. Dacă şi versiunea cu nemulţumirile ienicerilor era tot atît de fantezistă, atunci lucrurile puteau lua o întorsătură nedorită.

Diplomaţii bizantini se retraseră. Mehmed îi urmări cu privirea pînă ce draperiile cortului fură lăsate după ei. Abia atunci se întoarse spre marele vizir.

— Khalil, Khalil, romeii tăi sînt nişte ticăloşi. Au crezut că ne-a sosit sfîrşitul. Vor constata la timpul potrivit că s-au înşelat amar. Îşi plimbă privirile asupra celor prezenţi : Mă întreb dacă printre voi nu se află oameni care vorbesc mai mult decît trebuie.

O tăcere de mormînt cobori asupra tuturor. Fiecare îşi auzea bătăile propriei inimi. Tăcerea aceea grea ca o lespede dură un timp care le păru nemăsurat de lung. Mehmed se uită iarăşi la marele vizir.

— Khalil, vei acorda condiţii de pace moderate Karamaniei. Emirul Ibrahim îmi va jura credinţă veşnică şi va recunoaşte că deţine stăpînirea ţării lui în temeiul unei donaţii făcute de cumnatul său, răposatul Sultan Murad al II-lea. Vei accepta în numele meu mîna fiicei sale, care va intra de îndată în haremul imperial. Toţi ceilalţi emiri care l-au sprijinit pe Ibrahim Beg vor fi izgoniţi din emiratele lor. Am zis !

Încheierea tratatului — redactat în grabă şi semnat cu şi mai mare grabă — readuse liniştea la fruntariile răsăritene ale imperiului. Mehmed îşi putea acum îndrepta — în toată libertatea — atenţia spre Europa.

Călătoria sa de întoarcere spre capitală avea să fie tulburată însă de o răbufnire a nemulţumirilor manifestate dealtfel de mai multă vreme de ieniceri. O unitate a acestui corp, amplasată la Brussa, ieşi în întîmpinarea sultanului, agitîndu-şi armele în chip ameninţător şi făcînd larmă. Mehmed fusese prevenit de Şehab-ed-Din şi de Zaganos-Paşa asupra tulburărilor care se pregăteau. Nu uitaseră să-i strecoare în ureche veninul unor calomnii subtile. Incapacitatea lui Khalil şi favoritismele lui dăduseră naştere acestei grave situaţii.

Tînărul padişah nu era lipsit de îndrăzneală. Îşi dovedise nu numai abilitatea, dar şi curajul, cînd preluase tronul imperial şi îşi manifestă temeritatea şi de data aceasta. În loc să se lase intimidat de vociferările ienicerilor, dădu pinteni calului şi se avîntă în mijlocul lor. Gestul său de bravadă făcu impresie. Îndrăzneala acestui tînăr, care, fără a se teme că ar putea fi lapidat, înainta calm printre nişte rebeli, provocă un reviriment surprinzător. Cînd Mehmed ridică braţul, prevenindu-i că dorea să le vorbească, zarva încetă.

— Credeţi că era nevoie să strigaţi, să vă agitaţi, să ameninţaţi, pentru ca părintele vostru să vă asculte păsul ? Să vorbească unul dintre voi ! Un ostaş care v-a cîştigat încrederea datorită vitejiei, rănilor primite în luptă, camaraderiei sale. Vă ascult ! Pe cine îl desemnaţi să vorbească ?... Hai !... Nu vă sfiiţi !

Se auzi un glas din mulţime :

— Ibrahim să vorbească !

Alte glasuri repetară :

— Ibrahim ! Da ! Ibrahim ! Ibrahim să spună ce ne doare!

Dintre ieniceri se desprinse un colos mai înalt cu un cap decît camarazii săi. Avea mustăţi cu colţurile lăsate, ochi tulburi, înroşiţi, braţe puternice de gorilă.

— Vorbeşte, Ibrahim ! porunci cu voce clară sultanul.

Colosul se iţi pe picioarele lui masive ca nişte trunchi de copaci.

— Vreau, Mărite Doamne, un semn de bunăvoinţă din partea ta, acum, la început de domnie. Semnul ăsta l-au făcut şi înaintaşii tăi. Acum ţi-a venit rîndul.

Tonul vlăjganului ascundea o ameninţare abia deghizată. Mehmed zîmbi cu paternă îngăduinţă. Atît de caldă, de sinceră era expresia ochilor săi, încît ienicerii din preajma lui începură a-l privi cu simpatie.

— Dacă aceasta este datina, vorbi răspicat sultanul, eu sînt cel dintîi care trebuie să o respect. Ieniceri, strigă el, părintele vostru, padişahul, este bucuros să vă dăruiască zece pungi cu aspri, spre a vă bucura din toată inima.

Ochii colosului scînteiară.

— Bine ai grăit, Mărite Doamne ! Allah să-ţi dea putere ! Se întoarse spre ieniceri, lăsînd privirile să plutească asupra lor : Să trăiască stăpînul şi părintele nostru, Sultanul Mehmed-Khan !

— Trăiască ! Trăiască ! Trăiască ! se ridicară glasuri, umflîndu-se într-o vijelie de urale care făcu să vibreze cerul.

Mehmed se uită la gloata de ieniceri, care trecuseră de la potop de vociferări la cel mai delirant entuziasm, şi zîmbi cu prefăcută afecţiune.

„Turmă, turmă de animale meschine şi nesocotite!“ rosti pentru sine.

Cînd dădu iarăşi pinteni calului, îndreptîndu-se spre porţile Brussei, ienicerii îşi despicară rîndurile, deschizîndu-i o cale triumfală. Ovaţiile nu mai conteneau. Generalii respirară uşuraţi şi porniră pe urmele sultanului.

După ce intră în oraş şi se instală în palatul imperial, Mehmed convocă pe ofiţerii superiori ai ienicerilor, în frunte cu Aga Kurci Doghan, care sosise în Anatolia, însoţindu-l pe Khalil. Ofiţerii răspunseră bucuros la apel. Erau siguri că vor primi daruri proporţionale cu gradul fiecăruia.

Mehmed anunţase că îi va primi în sala tronului, în cadrul unei audienţe festive. Căpeteniile imperiului îl încadrau în semicerc. La porţi făceau de strajă soldaţi din garda imperială, înveşmîntaţi de paradă.

Ofiţerii îşi făcură intrarea, zornăindu-şi pintenii. Se opriră în mijlocul sălii şi se prosternară în faţa sultanului. Gestul acesta nu exprima însă umilinţa sclavului faţă de stăpîn, ci acceptarea — fără tragere de inimă — a unei corvezi. Mehmed prinse nuanţa, dar se prefăcu a o ignora. Îi privea printre pleoapele îngustate, astfel încît să nu lase a se vedea scăpărarea mînioasă a ochilor. Pe chipul lui se aşternu un zîmbet binevoitor la început, dar care se schimbă treptat într-un fel de rictus rău. Ofiţerii din primele rînduri se înfiorară. Unii se uitară cu coada ochiului în dreapta şi în stînga, spre a-şi da seama de ceea ce se petrece. Uşile păzite de soldaţii din gardă, înarmaţi de luptă, făcură să le strecoare în suflet o teamă nelămurită. Ce se pregătea? Li se întinsese o cursă? Fuseseră atraşi departe de ieniceri spre a fi pedepsiţi? Îngrijorarea oglindită pe chipurile lor dădu de înţeles sultanului că atinsese acel punct psihologic care trebuia să fie urmat de fapte.

Pleoapele lui se ridicară, lăsînd să i se vadă ochii mari, adînci şi limpezi. Ochii aceştia reflectau însă asprimea rece, implacabilă, a destinului care nu iartă. Privirile lui ascuţite se înfipseră asemenea unor pumnale în ochii lui Aga Kurci, care se străduí să le înfrunte fără să clipească. În clipa aceasta regreta cumplit că nu dăduse amploare răzmeriţei ienicerilor, canalizînd-o împotriva sultanului. Acum pierduse partida.

— Ţi-am încredinţat comanda ienicerilor, Aga Kurci, rosti Mehmed în surdină, obligînd pe ofiţerii din ultimele rînduri

să-şi încordeze auzul spre a prinde înţelesul cuvintelor lui. Comanda unui corp de elită. Comanda celor mai viteji ostaşi din armata mea. Am avut încredere în tine... Ridică glasul, adresîndu-se şi celorlalţi ofiţeri : Încredere am avut şi în voi. V-aţi arătat însă demni de misiunea ce v-a fost încredinţată ? Şi tu, Aga Kurci, şi voi aţi făcut din ienicerii mei nişte precupeţi lacomi de bani, nişte mercenari gata oricînd să îşi vindă braţul celui mai bun platnic... Aţi merita să vă retez capul. Dar n-am s-o fac. Ar fi o moarte onorabilă. Vă rezerv altă pedeapsă. Mai ruşinoasă. Veţi fi biciuiţi în faţa trupelor pe care le-aţi comandat, după ce vi se vor smulge însemnele gradelor. Apoi veţi fi plimbaţi prin faţa tuturor unităţilor militare de pe cuprinsul imperiului meu, spre a fi pildă celor ispitiţi să vă imite indolenţa, incapacitatea, reaua-credinţă. Soldaţii vă vor scuipa în obraz, unul cîte unul, ca să aflaţi cît este de grea povara ruşinii, a batjocurii. Pînă la moarte nu veţi mai avea dreptul să purtaţi arme. Ostaşi, luaţi-i !

Soldaţii din gardă se năpustiră cu iataganele scoase asupra ofiţerilor, înconjurîndu-i. Dacă vreunul din aceştia ar fi făcut vreo mişcare, l-ar fi ucis pe loc. Nu întîmpinară însă nici o împotrivire.

Aga Kurci se uită năuc la soldaţii care făcuseră zid între el şi sultan. Căzu în genunchi.

— Iertare, Mărite Doamne ! Iertare !

Mehmed îi aruncă o privire plină de dispreţ, apoi părăsi sala, urmat de demnitari. Era mulţumit. Reacţionase aşa cum ar fi trebuit să reacţioneze împăraţii Romei faţă de presiunile crescînde ale pretorienilor. De azi înainte, toţi supuşii lui, începînd cu marele vizir şi terminînd cu ultimul creşetor, vor şti că au un stăpîn. Un stăpîn care nu uită şi nu iartă.

În aceeaşi noapte, Mehmed convocă Divanul în şedinţă extraordinară. Potrivit hotărîrii lui, dezbaterile urmau să înceapă la trei ceasuri după ultima cîntare a muezinului. În cursul zilei avusese o lungă convorbire cu Zaganos-Paşa, care subliniase perfidia romeilor, încheind cu faimoasele cuvinte puse de Virgiliu în gura marelui preot Laocoon al troienilor : „Timeo Danaos et dona ferentes". Insinuase că Bizanţul n-ar fi fost străin de răzmeriţa ienicerilor şi de anumite curente nesănătoase manifestate în sînul Divanului. Nu rostise numele lui Khalil, dar sultanul înţelesese aluziile lui Zaganos.

Apoi Mehmed cină însingurat în gîndurile lui. Nu schimbă o vorbă cu favoriţii din jur. În asemenea momente, pînă şi Franco

Acciaiuoli stătea prudent deoparte, căutînd a se face cît mai puţin remarcat.

Mehmed era atît de preocupat, încît mînca bucatele fără a le simţi gustul. Din cînd în cînd îşi muia buzele în cupa cu muscat de Samos. De multă vreme îşi luase obiceiul de a încălca preceptele *Coranului*, referitoare la interzicerea consumului băuturilor alcoolice. Un venerabil *ulema* îndrăznise să înfiereze abuzul sultanului, folosind un limbaj tare. Informat, Mehmed ordonase biciuirea bătrînului cenzor, apoi îl exilase în fundul Anatoliei. Asemenea gesturi de autoritate despotică le săvîrşea cu premeditare, spre a-i face să înţeleagă pe supuşi că persoana padişahului era deasupra tuturor legilor, chiar şi a *Coranului*. Avea de gînd să-l întreacă în asprime pe Baiazid Ildirim. Idealul lui nemărturisit încă era să obţină din partea posterităţii supranumele de „Cuceritorul". Dar pentru asta trebuia să-şi dovedească însuşirile de neînvins conducător de oşti. Alexandru cel Mare plecase din Occident în fruntea unui pumn de oameni şi cucerise Orientul. El, Mehmed, va porni din Orient şi, cu uriaşele sale armate, va supune Occidentul. Nici un rege sau împărat din Europa nu dispusese vreodată de atîţia soldaţi.

Evident, primul său obiectiv va fi cucerirea Constantinopolelui. Îl reţinea însă o temere. În timpul vieţii tatălui său, cînd i se încredinţaseră frîiele imperiului, iscase o nemulţumire atît de mare printre turci de îndată ce îşi dezvăluise intenţia de a asedia capitala romeilor, încît nu numai că se răsculaseră trupele în cap cu ienicerii, ci el însuşi fusese înlăturat de la ocîrmuirea Statului. Dacă va ordona acum împresurarea Constantinopolelui, nu s-ar expune pericolului de a provoca aceeaşi reacţie ? Este adevărat că acum partizanii păcii, în cap cu Khalil, nu se mai puteau folosi de autoritatea lui Murad. Partida războinică era astăzi mai puternică. El, Mehmed, nu va grăbi lucrurile, dar nici nu va renunţa la ţelurile lui. Va acţiona însă pe etape. În final, Constantinopolele trebuia să fie al lui. Ar fi preferat să îşi piardă tronul decît să abandoneze această idee. I se înrădăcinase straşnic în minte credinţa că turcii erau moştenitorii de drept ai Imperiului Roman şi că bizantinii nu fuseseră decît nişte intermediari nevolnici între cezarii Romei şi conducătorii Islamului.

După cină îşi mai limpezi mintea urmărind evoluţiile pline de graţie ale unor dansatoare circaziene. Dar nici spectacolul de balet nu reuşi să-l smulgă multă vreme din vîrtejul preocupărilor. Şedinţa Divanului pe care avea să o prezideze îl frămînta, fiindcă acum urma să se ia o hotărîre definitivă : pacea sau războiul.

Cînd şambelanul îl vesti că sosise timpul să treacă în sala de consiliu, Mehmed se ridică de la masă. La un semn al lui, dansatoarele se risipiră, topindu-se după o vastă draperie.

La apariţia sa în marea sală, sfetnicii se înghesuiră unii într-alţii, ca nişte animale speriate. Sultanul surîse. Reuşise, în sfîrşit, să-i stăpînească. Se aşeză la locul său. În dreapta lui se plasă Khalil, iar în stinga, Zaganos-Paşa. Padişahul şi Zaganos schimbară rapid priviri complice. Dintre toţi cei de faţă, numai generalul renegat ştia ce avea să urmeze, căci Mehmed îi dezvăluise dinainte intenţiile.

— Harta imperiului ! porunci scurt Mehmed.

Cu mişcări tăcute, secretarii întinseră pe masa lungă foile de pergament bine lipite cap la cap, peste care cartografii trasaseră în culori semnele convenţionale topografice, reproducînd fruntariile, oraşele, munţii şi rîurile imperiului. Erau înfăţişate acolo şi pădurile, şi înălţimile, şi deşerturile, şi trecătorile, şi coastele sfîşiate de apele mărilor. Mehmed trecu în faţa hărţii, lungă de peste cinci metri. Arătă cu degetul un desen care înfăţişa in cîteva linii rudimentare o fortificaţie instalată pe malul asiatic al strîmtorii.

— Aici se află fortăreaţa Güzel Hissar, rosti el apăsat, construită de bunicul meu, Sultanul Baiazid, Allah să-i ocrotească somnul ! Dincoace, pe ţărmul european, vreau să durez altă fortăreaţă, care să poarte numele de Boghaz Kessen.

Sfetnicii se priviră nedumeriţi şi uşor alarmaţi. Khalil luă cel dintîi cuvîntul, exprimînd obiecţiile formulate mintal de ceî mai mulţi consilieri.

— Îmi îngădui a-ţi aminti că ţărmul european al Bosforului este cuprins în graniţele Imperiului Bizantin.

Mehmed zîmbi acru.

— Crezi că nu ştiam acest lucru, Khalil ? Îl ştiam nu numaî din lecţiile de geografie, ci şi datorită tristelor păţanii ale înaintaşilor mei. Ori de cite ori voiau să treacă Bosforul cu armatele lor, spre a se apăra de duşmanii care încălcau hotarele imperiului, se pomeneau că bizantinii le închideau strîmtoarea, silindu-i să facă un mare ocol, spre a traversa marea tocmai prin Dardanele. Astfel, concentrarea trupelor se făcea anevoie, dînd posibilitatea duşmanului să ne găsească nepregătiţi şi să ne lovească din plin. Cunoşti asemenea cazuri, Khalil, nu-i aşa ? îl întrebă sultanul cu falsă ingenuitate.

— Cunosc, Înălţimea-Ta. Pentru moment nu avem însă a ne teme de opreliştile Bizanţului. Ne aflăm în pace cu toţi ve-

cinii noştri. Cît priveşte Imperiul Bizantin, sîntem legaţi de un tratat semnat de curînd...

Mehmed îl întrerupse tăios :

— Împăratul Constantinos l-a încălcat. Ai uitat acest lucru ?

Marele vizir se făcu vînăt. Riposta padişahului era nu numai dură, dar şi îndreptăţită. „Romei nesocotiţi, reflectă Khalil cătrănit, singuri v-aţi săpat groapa !"

— Sînt încredinţat, Mărite Doamne, că Împăratul Constantinos va renunţa la cererea lui nechibzuită dacă îi vom da un răspuns aspru, prevenindu-l de primejdiile la care se expune în cazul că va continua să încalce prevederile tratatului.

Sultanul, care se sprijinea cu mîinile pe masă, încadrînd cu degetele lui răsfirate Bosforul, ridică încet privirile asupra marelui vizir.

— Să-l previn că are obligaţia să respecte tratatele ? vorbi rar, rostind răspicat fiecare cuvînt. Frazele următoare le debită rapid, ca nişte şuierături de bici : Nici nu mă gîndesc, Khalil. Prin cererea sa nesăbuită, Constantinos a denunţat tratatul. Denunţat să rămînă ! Înţeleg să-mi reiau libertatea de acţiune. Cea mai deplină libertate, Khalil. M-ai înţeles, nu-i aşa ?

Marele vizir zări în clipa aceea privirile triumfătoare ale lui Zaganos-Paşa şi ale lui Şehab-ed-Din. „M-aţi lucrat, tîlharilor !" cugetă furios şi înfricoşat totdeodată. Era furios fiindcă adversarii politici îl jucaseră in chip atît de perfid, şi mai ales înspăimîntat de perspectivele care se deschideau dacă Mehmed, acest tînăr imberb, avea să-şi ducă la îndeplinire gîndurile.

Se ploconi, deschizînd braţele în semn de supunere.

— Înţeleg indignarea Ta, Mărite Doamne, grăi cu umilinţă. Dar ţara noastră mai are nevoie de cîţiva ani de pace spre a se consolida după frămîntările de pînă acum. Sîntem in zori de domnie, Înălţimea-Ta. Pescuitorii în apă tulbure abia aşteaptă un prilej spre a-şi face jocul.

— Ce vrei să spui, Khalil ? întrebă sultanul, încreţindu-şi fruntea.

— Înălţimea-Ta abia a izbutit să înfrîngă răscoala ienicerilor. Sîntem siguri că nu mai există şi alte focare de nemulţumire în armată ?

Mehmed izbi cu pumnul în masă :

— Sînt sătul de răzvrătiri ! Lumea trebuie să înţeleagă odată pentru totdeauna că în Imperiul Otoman există un singur creier, creierul meu, şi o singură voinţă, voinţa mea. Toţi tre-

buie să se supună fără crîcnire. Iar cei care nu vor înţelege vor trebui să piară !

Aruncă o privire cruntă asupra divaniţilor consternaţi :

— Supunere sau moarte ! vorbi şuierat. Nu voi şovăi să retez capetele cele mai sus puse dacă se vor împotrivi politicii mele. Voi construi fortăreaţa de pe malul apusean al Bosforului, indiferent dacă teritoriul respectiv se află sub stăpînirea bizantinilor. Avem nevoie de această strîmtoare spre a ocroti interesele superioare ale imperiului nostru. Dacă romeii se vor opune, cu atît mai rău pentru ei. Astăzi sînt în situaţia de a pune condiţii, nu de a le primi. Luaţi aminte ! reluă, cuprinzînd intr-o privire circulară pe toţi sfetnicii. Ordon ridicarea cetăţii Boghaz Kesen pe ţărmul european al Bosforului ! Lucrările de construcţie vor începe la primăvară, de îndată ce condiţiile atmosferice vor permite punerea fundaţiilor. Pînă atunci, guvernatorii provinciilor din Europa şi din Asia vor aduna materiale şi vor recruta meşteri constructori, astfel ca programul lucrărilor să nu sufere întîrziere. Khalil-Paşa, Zaganos-Paşa şi Ţariţias-Paşa vor conduce personal execuţia construcţiei, sub directa mea supraveghere.

Ochii sultanului aruncau văpăi. Se uită plin de sfidare la marele vizir, ca şi cînd ar fi aşteptat o nouă obiecţie, spre a-l zdrobi. Khalil era însă prea diplomat spre a face jocul adversarilor, continuînd politica de frînare a avînturilor războinice ale sultanului. Plecă fruntea şi rosti recules :

— Poruncile Tale, Mărite Doamne, sînt sfinte pentru toţi supuşii Tăi. Sfinte sînt şi pentru mine, cel mai umil slujitor al Tău, Doamne.

Mehmed era încîntat că izbutise să-şi impună voinţa. Hotărî să exploateze succesul, reducînd anticipat la zero argumentele pe care pacifiştii ar fi fost poate ispitiţi să le mai ridice.

— Am chibzuit temeinic. Cele două fortăreţe, durate în cea mai strimtă porţiune a Bosforului, îşi vor combina tirul de artilerie, împiedicînd navigaţia corăbiilor aflate sub pavilionul duşmanilor noştri. Sugrumînd Bosforul, stăvilim aprovizionarea Constantinopolelui. Îl izolăm de ţările limitrofe Mării Negre. Blocat, se va stinge prin sufocare şi ne va cădea apoi în palmă, aşa cum cade din pom un fruct putred. Stăpînind Bosforul, ne asigurăm un nou punct de trecere de pe un continent pe altul. Apele veşnic învolburate ale strîmtorii nu vor mai fi o piedică.

Mehmed ştia că vorbele lui vor ajunge foarte repede la urechile bizantinilor. Fusese prevenit că printre consilierii lui

se aflau cîţiva vînduţi creştinilor. Zaganos pretindea că şi marele vizir s-ar număra printre aceştia. Dar nu fusese în stare să furnizeze dovezi. Lui Mehmed îi era indiferent dacă chestiunile discutate în consiliu vor ajunge la cunoştinţa constantinopolitanilor. Ar fi chiar indicat să se întîmple acest lucru. Cuprinşi de panică, bizantinii vor încerca să intervină spre a împiedica lucrările, dîndu-i prilejul de a trece la represalii. Romeii vor apărea astfel în postură de provocatori. Raţionamentele lui erau oarecum specioase, dar ce importanţă avea, de vreme ce de partea lui era puterea ?

— Vom păstra secretul operaţiilor, spre a le asigura succesul, rosti Khalil, dornic să-şi dovedească zelul.

— Secretul ? exclamă Mehmed cu mirare. Nu putem păstra secretul. Depozitarea materialelor şi deschiderea lucrărilor vor da alarma în tabăra duşmanilor. Şi încă ceva, Khalil. Sistezi imediat alocaţia fixată pentru întreţinerea prinţului Orkhan. Protestele bizantinilor vor fi respinse fără discuţii.

— Aşa vom face, Mărite Doamne, făgădui cu slugărnicie marele vizir.

Sufletul lui era îndoliat. Edificiul politicii paşnice pe care se străduise să-l consolideze în ultimii ani se năruia acum, fiindcă acest tînăr înfumurat şi temerar voia să cucerească Bizanţul, fără a se teme că ar putea ridica Europa împotriva sa.

— În zilele care vor urma, privirile întregii omeniri se vor aţinti asupra noastră, continuă Mehmed cu tenacitate. Trebuie să-i arătăm că sîntem tari, că nu ştim ce înseamnă frica. Orice şovăială va fi socotită slăbiciune, iar duşmanii noştri vor încerca să profite. Deci, îndrăzneală ! Îndrăzneala în acţiunile diplomatice dă rezultate mai bune decît o campanie militară. Să te arăţi întotdeauna mai hotărît, mai violent, mai rigid decît adversarul, spre a-l intimida.

Se întoarse spre marele vizir şi îi zîmbi cu afectată bunăvoinţă :

— Treburile curente ale împărăţiei le vom discuta mîine. În noaptea asta să te culci devreme. Eşti vîrstnic şi ai nevoie de odihnă. Doresc să te bucuri de sănătate, spre a mă sluji cu folos. Divaniţi, mîine în zori plecăm la Adrianopole. Acolo vom avea mult de lucru. Zaganos-Paşa, mă urmezi ! În noaptea asta vreau să desăvîrşesc planurile reformei ienicerilor. Vreau să încadrez în unităţile lor pe cei şapte mii de slujitori ai vînătorilor. N-am nevoie de atîţia purtători de şoimi, ca să dobor din zbor cîteva păsări paşnice şi laşe. Prefer să am soldaţi cu însuşiri de şoimi... Şi încă ceva. Trupele noastre de pe frontul Karamaniei, care se

înapoiază în garnizoanele lor din Europa, nu vor mai face ocol spre a traversa Dardanelele. Vor trece peste Bosfor, folosind cel mai scurt drum dintre Brussa și Adrianopole.

Khalil simți un nou fior în inimă. Sultanul grăbea deliberat confruntarea cu Bizanțul.

— Voi transmite de îndată ordinul Înălțimii-Tale comandanților de mari unități, zise Zaganos-Pașa, manifestîndu-și adeziunea deplină față de hotărîrea sultanului.

Khalil înțelese rostul acestei intervenții. Rivalul său îl avertiza că armata era alături de sultan, că epoca în care comandanții militari erau ostili politicii de cuceriri a lui Mehmed apusese pentru totdeauna.

— Vom executa cu supunere ordinele Înălțimii-Tale, își plecă marele vizir grumazul în fața tînărului suveran.

Mehmed rîse iarăși. Îl bătu ușor cu palma peste umăr, gest de o intimitate șocantă, pe care nu și-l permisese pînă acum, apoi părăsi cu pas vioi încăperea consiliului.

*

— Unirea cu Roma ? Niciodată !

Brațul lui Ghenadios Scholarios, cea mai temută figură monahală din întregul Bizanț, descrise un violent arc de cerc, însoțindu-și vorbele neînduplecate de un gest tot atît de neînduplecat.

— Dealtfel, recentul conciliu, prezidat de Patriarhul Alexandriei, chiar aici în Constantinopole, și-a afirmat în termeni categorici ostilitatea față de Roma și față de ideea unui compromis cu reprezentanții catolicismului, adăugă Ghenadios cu intransigență.

Vorbele lui, debitate în prezența unor înalți ierarhi și a marelui amiral Lucas Notaras, aveau drept cadru o umilă chilie din monastirea Pantocratorului. Acolo se retrăsese Ghenadios Scholarios — în semn de protest — după ce „ereticul" patriarh Gregorios Mammas hotărîse să accepte unirea Bisericii ortodoxe cu cea catolică.

— Niciodată ! Niciodată ! repetă cu neclintită încăpățînare Gherasimos. Nu voi trăda niciodată ortodoxismul. Imperiul lumesc al Bizanțului poate să dispară. Tot ceea ce se naște trebuie să și piară. Este în ordinea firească a lucrurilor. Nu numai

ființele grăitoare sau negrăitoare sînt supuse acestei legi, ci și Statele, oricît ar fi ele la un moment dat de mari și de puternice. Se prea poate ca misiunea încredințată de Dumnezeu Bizanțului să se fi apropiat de sfîrșit. Ortodoxismul este însă un imperiu spiritual, destinat să dăinuie atît cît va dăinui și dumnezeirea veșnică.

Marele amiral își bătu nervos cu cravașa cizma din piele fină, roșie.

— Înțeleg scrupulele Cuviosiei-Tale și mă alătur lor. Mai știu însă că avem o datorie și față de poporul acestei țări. Dacă Bizanțul se va prăbuși și va fi strivit sub călcîiul Islamului, suferințele pe care le vor îndura milioane de creștini ne vor împovăra conștiința pînă dincolo de mormînt. Trebuie să găsim o soluție de compromis, Cuviosia-Ta. Trebuie! Soarta imperiului nu ne poate lăsa indiferenți!

Marele amiral își lipi spinarea de spătarul tare al jețului și își ridică privirea asupra fețelor bisericești prezente la aceste discuții. Se aștepta la un sprijin moral, cel puțin din partea moderaților. Întîlni însă numai expresii întunecate, aspre.

— Ortodoxismul pur, iubit de Dumnezeu și de oameni, nu poate și nu trebuie să îngenunche în fața catolicismului eretic, rosti cu aceeași înverșurare călugărul Ghenadios. Memoria ecleziaștilor ortodocși înclinați să accepte o asemenea ticăloșie va fi stigmatizată în vecii vecilor.

— Să nu fim atît de necruțători, interveni Lucas Notaras. Patriarhul Gregorios Mammas a avut un rol ingrat.

Ghenadios se ridică brusc din jeț. Ochii lui negri, umbriți de sprîncene groase, cenușii, scînteiară.

— Să nu mai pomenești în prezența mea numele acestui trădător al ortodoxismului. Rușinoasa lui fugă la Roma a demonstrat cu prisosință lipsa de temeinicie a argumentelor lui și scîrba cu care au fost primite de întreaga suflare ortodoxă.

Marele amiral schiță un gest care-i oglindi îndoielile.

— Termenul *fugă* nu este cel mai potrivit. Patriarul Gregorios Mammas și-a ales singur și nesilit de nimeni calea surghiunului.

— Desigur! Rămînerea lui în scaunul patriarhicesc al Constantinopolelui nu mai era cu putință după ce se declarase sluga Romei. Mă surprinde, *Ilustrissime*, că îi iei apărarea, clamă Gherasimos.

Și ochii lui Lucas Notaras căpătară ascuțiri de sabie.

— Cred, Cuviosia-Ta, că n-ai să mă acuzi și pe mine de trădare a cauzei ortodoxismului.

— Nu ! Ştiu că eşti un vrednic fiu al Bisericii noastre.

— Am însă în vedere, Cuvioşia-Ta, viaţa milioanelor de creştini ortodocşi, pe care trebuie să-i apărăm de urgia Islamului. Cînd am primit demnitatea de mare amiral, am jurat credinţă Împăratului şi Imperiului nostru. Păcătuiesc dacă îmi respect jurămîntul ? Tu, Cuvioase, vei păcătui dacă vei accepta, de formă, o împăcare cu Roma ? Însuşi apostolul Petru s-a lepădat de Isus Hristos cînd interese înalte...

— Nu sînt apostolul Petru ! ripostă aprig călugărul.

— Trebuie totuşi să găsim o cale ! stărui cu răbdare Lucas Notaras. Miza este atît de mare în acest tragic joc politic, încît nu ne este îngăduit să scutim nici o strădanie pentru a obţine un rezultat cit de mic, în stare însă a uşura într-o oarecare măsură povara ameninţării cu nimicirea totală, povară care în clipa aceasta apasă atît de greu pe umerii tuturor. Lasă-mă, Cuvioase, să-ţi formulez propunerile mele. Dacă ai să le socoteşti demne a le acorda atenţia ta...

— Vrei să-ţi pierzi timpul ?

— Dacă lupta pentru salvarea Bizanţului reprezintă o pierdere de timp, ingăduie-mi, Cuvioase, să nu mă simt deloc ruşinat că îmi pierd în acest chip vremea.

Expresia ochilor lui Ghenadios se îndulci. Îndrăzneala marelui amiral nu-i displăcuse.

— Vorbeşte, *Ilustrissime !* Te ascult. Asta nu înseamnă că am să-ţi îmbrăţişez opiniile.

— N-am cerut niciodată semnături în alb, Cuvioşia-Ta. Doresc numai să urmăreşti cu atenţie cuvintele mele şi abia după aceea să le judeci.

Domolit, călugărul se instală din nou în jeţ. Îşi netezi barba mătăsoasă, albă, în contrast cu roşul buzelor cărnoase.

— Zilele acestea va părăsi capitala Andronic Bryennios Leontaris, ambasador extraordinar al Majestăţii-Sale Împăratul. Se va opri mai întîi la Veneţia, spre a cere dogelui ajutoare în oameni, în vederea întăririi garnizoanei constantinopolitane, apoi îşi va continua drumul pînă la Roma, spre a preda Papei un mesaj prietenesc din partea Majestăţii-Sale.

— Mai era nevoie ? rosti cu ironie amară Ghenadios. Papa ştie că basileii din stirpea Paleologilor sînt slugi preaplecate ale Romei.

Buzele lui Lucas Notaras se strînseră cîteva clipe, exteriorizîndu-i contrarietatea. Se stăpîni însă a-şi manifesta nemulţumirea şi se mărgini să îşi continue raţionamentul.

— Cred că n-ar suferi cu nimic ortodoxia dacă un sinod alcătuit din personalităţi potrivnice unirii...

— Mă ierţi că te întrerup, *Ilustrissime*, interveni vicarul bisericii Sf. Sophia. Un *sinod* nu poate lua hotărîri legale în absenţa patriarhului. O astfel de adunare, cum o preconizezi dumneata, nu şi-ar putea atribui decît denumirea de *synaxis*.

— Atunci să folosim cuvîntul *synaxis*, grăi concesiv Lucas Notaras. Pentru a demonstra Papei că avem totuşi bunăvoinţă şi că nu respingem *ab initio* orice discuţii cu Roma, am propune convocarea unui nou conciliu — dar nu în Italia, ca în trecut, ci la Constantinopol — un conciliu cu caracter ecumenic, deoarece şi-ar asigura participarea tuturor patriarhiilor răsăritene. La dezbateri ar asista şi o delegaţie de prelaţi catolici, desemnaţi de Papă. Înalta adunare ar urma să discute posibilitatea găsirii unei înţelegeri între catolici şi ortodocşi.

Ghenadios clătină din cap cu îndoială.

— Şi care ar fi folosul imediat al acestui conciliu ?

— Un folos triplu. Ar acorda un răgaz clerului ortodox spre a-şi formula în linişte condiţiile, ar anula angajamentele luate de delegaţii noştri în conciliul de la Florenţa şi i-ar îngădui Papei să ne sprijine pe tărîm politic şi militar, fără a-şi pierde faţa.

Gherasimos rîse cu neîncredere.

— Îl crezi prea naiv pe Papă, *Ilustrissime*. De ce ar renunţa la nişte avantaje cîştigate, în vederea obţinerii altor avantaje ipotetice ? Pentru Roma, conciliul de la Florenţa reprezintă un punct cîştigat.

— Hotărîrile luate la Florenţa n-au fost urmate de rezultate practice. Sau dacă au existat oarecare efecte, acestea au fost iluzorii. În orice caz, am face o încercare. Sîntem într-o situaţie atît de grea, încît o concesie măruntă nu este de lepădat. Trebuie să recunoşti, Cuvioşia-Ta, că impasul actual nu ne foloseşte cîtuşi de puţin.

Ghenadios aspiră adînc aerul. Privirile lui rămaseră cîteva clipe aţintite în gol.

— Argumentele tale, *Ilustrissime*, nu par lipsite de temei. Nu cred însă că veţi ajunge la vreun rezultat. În ceea ce mă priveşte, nu mă voi împotrivi constituirii unui *synaxis*, dar nici nu voi participa la dezbaterile lui. Semnătura mea pe mesajul adresat Papei rămîne bineînţeles în afara oricărei discuţii. Poziţia mea nu se schimbă.

Înalţii prelaţi, care abia îndrăzneau să scoată cîte un cuvînt în prezenţa lui Ghenadios, se priviră întrebători. Cum de izbu-

tise marele amiral să-l clintească ? Dominați de puternica personalitate a călugărului, de reputația lui de savant, de intransigența-i nebiruită, de fanatismul său dus pînă la extremele limite, nu le venea să creadă că li se dădea posibilitatea să adopte o atitudine de mijloc în cadrul *synaxis*-ului.

Marele amiral înțelese că repurtase un prim succes. Îl exploată jucîndu-și a doua carte.

— Dacă vreunul dintre Sfinția-Voastre mai are vreo îndoială în ceea ce privește politica dușmănoasă a turcilor față de noi, este de-ajuns să vă aduc la cunoștință că trupele sultanului Mehmed, aflate în drum spre Adrianopole, au trecut Bosforul, traversînd teritorii bizantine, fără a cere autorizația împăratului nostru.

Cîțiva clerici se mișcară stingheriți în jilțurile lor. Una era să bravezi Curtea și pe împărat, deoarece cochetau cu Roma, și alta era să aștepți pasiv prăbușirea Bizanțului, ultima fortăreață a creștinismului grec în calea formidabilei presiuni exercitate de Islam în Europa sud-estică.

— Dar sultanul nu s-a mulțumit cu atît, continuă Notaras cu pasiune. Am fost informați că în ultimele zile a ordonat trupelor lui să izgonească populația romaică de pe valea inferioară a Strumei, aflată încă în stăpînirea noastră. În momentul de față, detașamente de ieniceri execută porunca lui Mehmed, expulzînd sau luînd în robie supuși ai împăratului Constantinos, confiscîndu-le averile, ridicîndu-le copiii nevîrstnici spre a-i turciza cu forța. Cunoșteați aceste fapte sau nu le cunoșteați ?

— Nu le cunoșteam, rosti cu glas slab vicarul bisericii Sf. Sophia.

— Nu va întîrzia ceasul cînd sultanul va bate la porțile Constantinopolelui, dar nu pentru a fi autorizat să intre ca orice vizitator pașnic, ci pentru a ne soma să predăm orașul turcilor, rosti sumbru marele amiral.

Glasul lui, cu sonorități adînci, căpăta accente sepulcrale, strecurînd fiori în inimile prelaților.

— Avem nevoie de ajutoare din afară. Altfel sîntem pierduți. La ora actuală Papa este singurul personaj capabil și în același timp dornic să ne ajute.

Discuțiile continuară pînă la miezul nopții. Intransigenții păreau să piardă teren. Ghenadios păstra o tăcere încăpățînată. Tratativele fură reluate în ziua următoare. În cele din urmă, cîțiva antiunioniști moderați trecură la redactarea unei scrisori adresate Papei, formulînd — cu ușoare modificări — propunerile inspirate de Lucas Notaras. Rămînea ca *synaxis*-ul să o aprobe.

Adunarea convocată de vicarul Patriarhiei constantinopolitane la monastirea Pantocratorului frămîntă trei zile chestiunea reluării discuţiilor cu Roma şi a formei definitive pe care urma să o aibă mesajul destinat Suveranului Pontif. După discuţii furtunoase, se ajunse la un acord. Ultima şedinţă se încheie în zori, după douăzeci de ore de dezbateri neîntrerupte.

Încăperile ce adăpostiseră adunarea erau încă luminate de flăcăruile gălbui ale luminărilor, cînd Lucas Notaras părăsi monastirea, avînd asupra sa preţiosul document, semnat şi sigilat.

Se simţea copleşit de oboseală. Mergea călare, la pas, aspirind aerul proaspăt al dimineţii. Lumea, mînată de treburi, împînzise deja străzile şi forumurile.

În drum spre palatul Blachernelor, marele amiral trecu pe lîngă una din pieţele unde se ţineau tîrgurile de sclavi. Cîţiva neguţători turci se agitau pe estradele înalte, lăudîndu-şi „marfa" umană, examinată atent de amatorii cu parale multe. Puzderie de gură-cască făcea galerie. Se distrau gratuit la un spectacol cu femei goale şi cu bărbaţi de asemenea goi. Cumpărătorii erau autorizaţi să cerceteze „marfa", s-o pipăie, să se convingă de calităţile ei.

Lucas Notaras se simţi nu numai îndurerat, dar şi profund scîrbit de această lume care tolera ca nişte bieţi robi creştini să fie expuşi spre vînzare într-o piaţă creştină de către neguţători turci.

Dădu pinteni calului spre a scăpa mai repede de acest spectacol, mai degradant decît luptele de gladiatori din circ. Cînd ajunse la palat, se înfăţişă şambelanului de serviciu. Fiindcă era prea devreme spre a fi primit in audienţă de împărat, îi încredinţă mesajul semnat de membrii *synaxis*-ului, recomandînd ca după ce-l va supune aprobării basileului, să-l predea ambasadorului Andronic Bryennios, aşa cum fusese convenit.

Lucas Notaras plecă apoi spre locuinţa lui. Îşi încheiase cu bine misiunea încredinţată de împărat. Nu i se putea cere mai mult. În ceea ce-l privea, rămăsese un convins antiunionist.

Marele amiral avea o înfăţişare mîndră, nobilă, ce inspira respect. Militarii şi chiar trecătorii anonimi îl salutau cu plăcere. „E falnic cum numai un împărat poate fi !" spuneau ei, împărtăşindu-şi impresiile. Vorbele lor ajunseseră la cunoştinţa lui Notaras. Flatat, se întreba adeseori dacă n-ar fi fost un împărat mai înţelept, mai capabil decît Ioannos al VIII-lea sau decît acest Constantinos, care nu fusese în stare nici măcar a face copii, spre a asigura o succesiune imperială normală. În

cazul morţii lui. Coroana ar trece la vreunul din fraţi. Din nefericire, nici Demetrios şi nici Thomas nu erau demni să urce treptele tronului. Notaras nu se gîndise niciodată cu tot dinadinsul să ajungă basileu. Dar dacă împrejurările ar fi impus-o, evident, nu s-ar fi dat înapoi...

Cînd ajunse la locuinţa lui — unul dintre cele mai somptuoase palate din Constantinopole — constată că oboseala îi trecuse ca prin farmec. Poate că aerul curat şi rece al dimineţii îi făcuse bine.

Soţia sa, Maria, îl întîmpină în capul scării.

— Toată noaptea ţi-am purtat de grijă. Vremurile sînt tulburi şi oamenii tare cîinoşi.

Notaras o mîngîie tandru pe obraz.

— Cine să-mi dorească răul, Maria ? Apoi sînt întotdeauna înconjurat de slujitori înarmaţi. Crede-mă, nu mă expun pericolelor, colindînd noaptea Constantinopolele. Îi zîmbi cu căldură : Nu risc decît să întîlnesc o femeie frumoasă...

Maria Notaras rîse cu veselă nepăsare.

— De concurenţa femeilor întîlnite în miez de noapte pe stradă nu mă sinchisesc. Mai de temut sint respectabilele doamne de la Curte.

Notaras zîmbi.

— Nu uita că a existat cîndva o femeie de stradă, pe nume Theodora.

— Asemenea exemplare abia dacă apar o dată la un mileniu. Afară de asta, tu nu eşti Justinian.

— Nu am stofă de basileu ? se prefăcu supărat marele amiral.

— Nu ai gusturile lui Justinian, preciză ea. Eşti mai rafinat. Dar să lăsăm discuţiile frivole. Te-am aşteptat cu un mic dejun care să te refacă după oboseala de astă-noapte. Stropit — ghici — cu Salern şi cu Mamertin. Am primit chiar acum cîteva butoiaşe aduse din Italia de Leone Storlato.

— Bravo ! Să le încerc. Copiii ce fac ?

— Învaţă. I-am sculat devreme.

— Foarte bine.

Un servitor în livrea albastră cu verde — culorile familiei Notaras — intră afectat.

— Senatorul Evghenis Kalamides vă roagă să-l primiţi.

— La ora asta ? se miră marele amiral.

— Mi-a ordonat să vă aduc la cunoştinţă că doreşte să vă vorbească despre o chestiune importantă.

Notaras se întoarse spre soţia lui.

— Mă tem, Maria, că micul dejun va trebui să mai aştepte.

— Prefer să aştepte Kalamides pînă ai să mănînci ceva.

— Nu se poate. Trebuie să-l primesc. Kalamides este un personaj de seamă chiar şi pentru mine.

— L-au făcut mare logotet ?

— Ar vrea el. E un ambiţios fără pereche. Se bucură de influenţă în anumite cercuri antiunioniste. Nu strică să îngroş rîndurile partizanilor mei dacă vreau să devin mare logotet, trecînd chiar peste voinţa împăratului.

— Ioannos al VIII-lea îţi făgăduise funcţia asta. Mă întreb de ce Constantinos nu-i respectă recomandările făcute pe patul de moarte.

— Constantinos are oamenii lui, suspină marele amiral.

Maria Notaras făcu o mutră dezgustată.

— Chrisanta Lucan declara într-o societate că împăratul intenţionează să-l facă pe Sphrantzes mare logotet.

— Nu m-ar mira. Sphrantzes este omul de casă al împăratului.

— Ar săvîrşi o nedreptate.

— Nu ar fi nici prima şi nici ultima. Paleologii şi recunoştinţa sînt două noţiuni care se exclud. În sfîrşit, să-l primesc pe Kalamides.

Vorbi servitorului :

— Poftește-l pe senator în camera de porfir. Vin imediat.

Servitorul ieşi.

— Să nu fii prea deschis cu senatorul ăsta, îl povăţui Maria. Se spune că e un personaj dubios.

— Nu ştiu dacă este chiar aşa. Se pricepe însă a trage sfori. Îţi promit că n-am să zăbovesc în compania lui. Am să discut doar despre vreme.

Maria îl sărută cu afecţiune.

— Săruţi ca o îndrăgostită.

— O îndrăgostită cu păr alb.

— Ai dreptate, draga mea. Cine ar crede că avem cinci copii mari ?!

— Anii nu au reuşit să ne biruie, Lucas.

În sala de porfir, senatorul Kalamides se plimba îngîndurat, cu mîinile la spate. Parcurgea zece paşi la dus şi zece la întors. Încerca o ciudată agitaţie lăuntrică de cînd evenimentele începuseră să se precipite. Prezenţa sa în consiliul imperial şi colaborarea ascunsă cu turcii îi îngăduiau să urmărească desfăşurarea jocului ambelor tabere. Se apropia deznodămîntul, ca într-o piesă antică bine regizată. Bizantinii se comportau de parcă o mînă nevăzută i-ar fi împins încet, dar irezistibil spre

prăpastie. El, Kalamides, interpreta rolul destinului. Nu-l determinase oare pe Constantinos să facă acel fatal demers pe lîngă Mehmed, declanşînd o serie de forţe menite să-l ducă la dezastru ? Este drept că operaţia îl costase scump. Împăratul şi consilierii imperiali nu-i iertau rolul jucat în cazul Orkhan. Aici, în Constantinopolul bizantin, atmosfera devenise pentru el aproape irespirabilă. Dar cît va mai dura Constantinopolele bizantin ? Cînd va dispărea această ultimă enclavă a unei lumi perimate, rămasă în coasta vigurosului Imperiu Otoman, Zaganos-Paşa îl va recompensa, oferindu-i cele mai înalte funcţii în Constantinopolele turcesc. În aşteptarea deznodămîntului, el, Kalamides, ar fi preferat să se retragă într-un colţ unde să fie bine apărat. Turcii erau însă nesăţioşi. După ce le făceai un serviciu, pretindeau un altul şi mai mare. Acceptase noua sarcină, fiindcă intrase într-un joc din care nu se mai putea ieşi. Era însă de-ajuns să facă un pas greşit, ca totul să se năruie.

Cîteodată, Kalamides se întreba dacă riscurile nu erau mai mari decît miza. Atunci regreta că se angajase în acest maelstrom, dar era prea tîrziu ca să mai dea înapoi.

Intrarea marelui amiral îl făcu să tresară. „Am nervii prea ascuţiţi", îşi zise. „Trebuie să mă stăpînesc."

Notaras îi întinse condescendent o mînă moale.

— Ce vînt te aduce pe la mine, *Clarissime ?*

— Plăcerea de a vedea un om pe care-l preţuiesc îndeosebi.

— Numai pentru asta ai venit ? zîmbi Notaras.

Surîsul de pe chipul senatorului se şterse.

— Adevărul este că desfăşurarea evenimentelor m-a adus la dumneata. Ne aşteaptă vremuri grele.

— Ştiu. Toată lumea ştie.

— Trăim pe un vulcan care poate erupe dintr-un moment într-altul.

Kalamides se avîntă într-o lungă introducere, relevînd prestigiul cîştigat de marele amiral în ochii antiunioniştilor, cît şi ai tuturor duşmanilor Romei.

— Paleologii, ploconiţi Papei, au provocat numai zavistie printre supuşii lor, adăugă.

„Unde vrea să ajungă ?" se întrebă gazda.

— Din nefericire, sau poate din fericire, continuă Kalamides sibilin, actualul nostru suveran nu are copii. Cine are să-l urmeze la tron ? Fraţii lui ? Exclus. Romeii ar prefera să-i lapideze...

Kalamides se lansă într-o pledoarie îndrăzneaţă, care-l făcu pe Notaras să-i pună la îndoială buna-credinţă. Să fi fost sena-

torul un agent provocator ? Încerca să-l compromită, smulgîndu-i declaraţii duşmănoase actualului regim ? În favoarea sincerităţii lui Kalamides pleda faptul că şi el se compromisese în ochii basileului.

Vizitatorul se uită pe fereastră la soarele care se ridicase pe cer.

— Ah, cît de repede trece timpul ! Ştiu că aţi petrecut o noapte albă. Vă las să vă odihniţi. Dar am să revin în curînd. Avem multe de vorbit.

După plecarea senatorului, îl treziră din gînduri chiote vesele, cristaline, ce ţîşneau în parc asemenea apelor dintr-o fîntînă arteziană. Ieşi pe balcon. Băieţii lui îşi terminaseră probabil lecţiile, căci acum jucau polo pe o vastă peluză. Fluturîndu-şi pletele în vînt, alergau pe cai arabi vioi ca nişte spiriduşi, manevrind cu dibăcie mingea, într-o întrecere îndrăcită. Cîteva minute le urmări încîntat jocul, apoi se înapoie la soţia lui şi la micul dejun.

— Ce-a vrut Kalamides ? îl întrebă Maria.

— Nu ştiu. A bătut cîmpii.

Se aşeză la masă şi decupă artistic calota unui ou fiert. Puse apoi cuţitul pe masă, rămînînd cufundat în gînduri.

— Ce te preocupă, Lucas ? îl întrebă ea, plină de solicitudine.

Marele amiral puse cu delicateţe mîna lui mare şi grea peste mîna fină şi subţire a nevestei.

— Kalamides mi-a vorbit despre vremurile grele pe care le trăim.

— Nu ţi-a spus o noutate.

— Nu. Dar asta m-a făcut să meditez şi asupra situaţiei noastre. Trebuie să luăm măsuri de prevedere. Să ascundem banii, bijuteriile, aurul...

— M-am gîndit şi eu la asta, Lucas, suspină ea. Dar am tăcut, fiindcă n-am vrut să-mi spui că sînt prăpăstioasă.

— Avem aici în palat tainiţe destule. Rămîne doar să le folosim...

Propuse cîteva soluţii, pe care le cîntăriră amîndoi cu multă băgare de seamă. Absorbit de acest subiect, Notaras uită şi de ouăle fierte, şi de vinul de Salern, şi de celelalte bunătăţi de pe masă. Era şi firesc. Căci marele amiral stăpînea avuţii fără număr. Nici el şi nici soţia lui n-ar fi fost capabili să-şi evalueze comorile.

— Dacă aş vrea să-mi însuşesc cu forţa tronul, îi spusese odată Notaras, aş putea să plătesc numai cu echivalentul colecţiei noastre de diamante treizeci de mii de mercenari.

— De ce să le arunci lor banii, cînd ai putea să-ţi atingi scopul pe alte căi ! replicase ea, practică.

Maria Notaras cobora dintr-o familie nobilă, dar sărăcită. Averea în care intrase, după căsătoria ei cu marele amiral, o ameţise. Giuvaerurile pe care mirele i le înfăţişase a doua zi după nuntă o lăsaseră fără glas. Cîteva încăperi cu uşi blindate, din preajma apartamentului lor, ascundeau cea mai superbă colecţie de pietre preţioase din întregul Orient. Se aflau acolo rubine de toate nuanţele, începînd cu rozul tandru al petalelor de trandafiri, continuînd cu roşul-purpuriu străbătut de ape luminoase şi terminînd cu roşul „sînge de porumbel", atît de preţuit de persani. Unele proveneau din Birmania, altele din Ceylon ori din Africa Centrală. Smaragdele în care tonurile de albastru şi de galben se contopeau, realizînd incomparabilul lor verde catifelat, scînteiau ca nişte licurici în noapte. Smulse din adîncurile pămîntului indian — valea Bhilwara, şi din Egipt — regiunea stîncoasă Kosseir, atingeau mărimi prodigioase. Safirele albastre — frînturi de cer senin oglindite în nestemate — cuprindeau exemplare rarisime, printre care pietre galbene, verzi, trandafirii sau violete, aduse din Ceylon, Birmania, ori din misterioşii munţi ai Caşmirului. Unul dintre safire, „Frumuseţea albastră a Asiei", avea patru sute de carate. Diamantele încoronau colecţia, aşa cum Calea lactee încoronează cerul nocturn. Aceste „Fragmente de eternitate", cum le denumeau indienii, sau „Neîmblînzitele", cum le caracterizau grecii, scăpărau ca şi cînd înlăuntrul lor ar fi fost întemniţate razele soarelui. Erau acolo şi diamante albastre, galbene, roze, verzi, roşii, unele mai uluitoare decît celelalte. Cele mai multe îşi aveau obîrşia în minele Golgondei. Perlele magnifice şi atît de gingaşe încît trebuiau păstrate în condiţii deosebite, spre a nu se deteriora, înmagazinau strălucirea tandră a lunii. Luminozitatea aceea misterioasă — denumită poetic „Orient" — izvora dinlăuntru, irizîndu-se la suprafaţă şi creînd efecte de o nemaipomenită frumuseţe. Scoase din Marea Roşie şi din Golful Persic, erau de un alb imaculat, străbătut uneori de tonuri roze, jucăuşe. În colecţia marelui amiral se găseau şi topaze, şi granate, şi olivine, şi turcoaze, şi cornaline, pînă şi acele enigmatice opale, aducătoare de nenoroc. Înaintaşii lui Lucas Notaras fuseseră nu numai mari

amatori de nestemate, dar avuseseră şi mijloace aproape nelimitate spre a şi le procura.

Secretul asupra existenţei splendidei colecţii era păstrat cu stricteţe. Împăraţii Bizanţului, uneori mai capricioşi decît femeile, îşi ridicau favoriţii pe culmi, apoi, fără de veste, îi lăsau să cadă în hăurile celei mai negre dizgraţii. Pe de altă parte, schimbările de suverani ori de dinastii se făceau îndeobşte într-o ambianţă de violenţă şi de haos politic şi social. Sfetnicii, încărcaţi cu daruri şi onoruri de către basileii doborîţi fie de moarte, fie de duşmani, erau întemniţaţi şi deposedaţi de averi cînd alţi autocraţi se instalau la putere.

Era natural ca realista Maria Notaras, crescută în sărăcie, să nu conceapă a înstrăina nici măcar o parte din această avere, spre a *cumpăra* pentru soţul ei tronul Bizanţului. Senatorul Kalamides avea să le ofere o soluţie providenţială, susceptibilă să împace spiritul de economie al Mariei Notaras şi visurile de mărire ale soţului ei.

Vizitele lui Kalamides la palatul Notaras se repetară, manifestările-i de prietenie devenind tot mai calde, mai zgomotoase. Într-o convorbire confidenţială, cu multe ocolişuri preliminare, senatorul îşi dezvălui adevăratele intenţii. Cercuri antiunioniste ar fi văzut cu ochi buni schimbarea dinastiei. Constantinos trebuia înlăturat, fiindcă trădase cauza ortodoxismului. Kalamides înşirui numele unor personalităţi constantinopolitane care — asemenea lui — îl socoteau pe marele amiral omul desemnat de Pronie spre a prelua sceptrul imperial. Raţionamentul acestora era limpede. O confruntare militară între Bizanţ şi Imperiul Otoman era inevitabilă. Turcii, ostili lui Constantinos — devotat Occidentului şi Romei — s-ar arăta mai binevoitori dacă pe tronul Bizanţului s-ar instala un autocrator prieten al Islamului. Numele marelui amiral Lucas Notaras fusese rostit cu simpatie în anturajul lui Zaganos-Paşa, preciză Kalamides. În continuare, îl rugă pe Notaras să păstreze secretul asupra convorbirilor purtate şi, înainte de a lua o hotărîre, să reflecteze temeinic asupra avantajelor ce vor decurge pentru familia Notaras dacă el, marele amiral, va accepta propunerea. Ceva mai mult, senatorul se oferi să mijlocească o întîlnire cu emisarii lui Zaganos-Paşa, omul de încredere al sultanului. În încheiere, îl preveni să fie reticent faţă de agenţii diplomatici oficiali ai Imperiului Otoman, deoarece aceştia erau partizanii lui Khalil, apărătorul din umbră al intereselor lui Constantinos.

În seara aceea, senatorul și marele amiral se despărțiră strîngîndu-și călduros mîinile. Înainte de a-l lăsa să plece, Notaras îl asigură că îi va da un răspuns la momentul potrivit.

Kalamides părăsi palatul marelui amiral frecîndu-și încîntat mîinile. Notaras mușcase momeala. Desigur că în clipa aceasta se și vedea purtînd pe cap coroana imperială.

Senatorul își zise că nu trebuia să mai grăbească nunta fiicei sale cu Reynaud de Brienne. Poate că în cele din urmă o va mărita cu fiul cel mare al lui Lucas Notaras. Băiatul avea 18 ani, vîrstă potrivită spre a-și pune pirostriile pe cap. Poate că marele amiral va face nazuri, apreciind că numai o principesă de sînge regal ar fi bună pentru fiul său.

Kalamides își mai spuse că trebuia să negocieze cît mai curînd alianța matrimonială dintre Irina și feciorul marelui amiral. În orice caz, mai înainte ca acesta să fie încoronat autocrator al Bizanțului.

Zîmbi cu anticipată încîntare. Își imagina cum se va simți cînd va fi primit cu toate onorurile la Curte, în postură de cuscru al basileului. Mai tîrziu, Irina va ajunge împărătească... Ah, viața merita să fie trăită...

*

Pe Kosmas îl trezi din somn nevoia de a urina. Își coborî de pe laviță trupul bolovănos și, cînd să iasă pe prispă, se izbi cu creștetul de pragul de sus. Înjură în gînd. Era atît de înalt, de masiv, încît trebuia să se frîngă de șale ca să iasă din colibă. Dacă îl mîna graba, cînd în odaia mică și joasă domnea încă întunericul, se izbea de toate muchiile.

Cînd se văzu afară, o luă la picior spre buza rîpei din dosul colibei. Îndată ce se ușură, Kosmas răsuflă adînc. Se întrebă de unde scotea atîta lichid ? Nu mai pusese vin sau *raké* pe limbă de foarte multă vreme, fiindcă nu avea cu ce să le cumpere, iar cu apa nu se prea împăca.

Afară era tare frig, așa că simți cămașa jilăvită de sudoare înghețîndu-i la ceafă și de-a lungul spinării. Deodată, un țipăt scurt, urmat de un fel de horcăit de pisică strangulată, îl făcu să-și ascută auzul. Pentru că își terminase treaba și liniștea se lăsa iarăși adîncă, vru să pornească repede spre casă. Dar țipătul se repetă, de data aceasta foarte deslușit.

Un țipăt subțire, melodios, de femeie, țîșnind parcă din adîncul rîpei.

Kosmas văzuse atîta suferință în jurul lui — în cei cincizeci de ani înscriși pe răbojul vieții — încît țipetele care oglindeau durerea, spaima, disperarea îi sfîșiau sufletul, îi încrîncenau trupul și îi încleștau fără voie pumnii. Nu mai stătu la gînduri și se avîntă spre fundul rîpei. Acolo, după un desiș de tufe jumulite de frunze, văzu un flăcău cu nădragii lăsați, prăvălit peste o fată cu fustele ridicate și brațele răstignite pe pămînt de alți doi tineri. Un al patrulea îi acoperise cu palma gura, spre a o împiedica să țipe. Mîna îi sîngera, căci, în deznădejdea ei, fata îl mușcase.

Kosmas căzu în mijlocul lor ca un erete într-o ogradă cu găini. Apucă de ceafă pe tînărul bulucit asupra fetei, îl ridică în sus ca pe un cățel, apoi îl aruncă de-a rostogolul pe pămîntul rece. Ceilalți trei flăcăi, uluiți de apariția neașteptată a lui Kosmas, dădură drumul fetei și se ridicară în picioare, gata să răspundă atacului. Lamele cuțitelor smulse de la brîu luciră în noapte, adunînd parcă pe latul lor toate razele lunii. Fata se ridică de jos plîngînd și acoperindu-și cu poalele fustei picioarele dezgolite, pe care șiruia o ață de sînge.

Kosmas se încovoie, încordîndu-și mușchii și îndepărtîndu-și de trup brațele curbate, în poziție de luptă. Calculă cu fulgerătoare iuțeală asupra cărui adversar să se abată mai întîi, astfel încît să-l dezarmeze, și, ridicîndu-l în aer, să-și facă din el nu numai un scut, dar și o armă pe care să o rotească în jur ca pe o uriașă ghioagă.

Deodată unul dintre flăcăi exclamă înăbușit :

— Tata !

Flăcăul vîrî cuțitul la brîu și o zbughi, urmat de ceilalți tineri.

Deși nu-i deslușise bine chipul în întunericul din fundul rîpei, Kosmas îi recunoscuse glasul.

— Haritos ! zbieră el, plin de mînie. Haritos ! Vii tu acasă, Haritos ! Acolo o să stăm noi de vorbă !

Rămase numai cu fata.

— A cui ești ? o întrebă ursuz. Și ce-ai căutat noaptea prin rîpe ?

Fata îl privi năucită încă de spaimă.

— Sînt din satul de peste deal, bîigui, ștergîndu-și lacrimile cu dosul palmei.

Kosmas se întunecă. Scăpase din mîinile lui Haritos și ale prietenilor lui pe fiica unuia din țăranii aceia *pareci*, îmbui-

baţi şi graşi, atît de huliţi de sărăcimea din rîndurile căreia făcea parte şi el, Kosmas.

— Casa noastră e afară din sat. Ieşisem să... stau de vorbă cu... viitorul meu mire...

— În miez de noapte ! rosti cu ton de dojană Kosmas. Uite ce-ai păţit ! Să ştie taică-tău...

— M-ar omorî ! hohoti fata. Dar acolo n-am făcut nimic rău. Stăteam numai de vorbă... Atunci s-au năpustit băieţii ăştia străini asupra noastră. Nici nu ştiu pe unde au venit. Au căzut ca din cer. Deşi m-am zbătut cît am putut, mi-au pus un căluş la gură şi m-au luat pe sus...

— Logodnicul nu ţi-a sărit în ajutor ?

— Ba mi-a sărit. Dar mă tem că l-au înjunghiat cu cuţitele.

— Şi ai ajuns aici, în văgăuna asta !

Fata plecă deznădăjduită capul.

— Marş acasă ! porunci Kosmas.

Ea se răsuci pe călcîie, gata să fugă. Se uită peste umăr.

— Dacă mă prind iarăşi băieţii ?...

— N-au să-ţi mai facă nimic. Hai ! Du-te !

Fata ţîşni din loc, pierzîndu-se în întunericul ripei.

Kosmas, deopotrivă cu ceilalţi ţărani *eleutheri*, săraci lipiţi pămîntului, îi ura de moarte pe *parecii* ghiftuiţi din satul de peste deal. Dar nu încuviinţa ca fiicele lor să fie siluite. Avea şi el fete. Nu i-ar fi plăcut să cadă pe capul lor asemenea ruşine...

Se mustră fiindcă nu intervenise mai devreme. Dar de unde era să ştie... La urma urmei, cum i-o fi bietei fete norocul. Taică-său are destui bani să o mărite, chiar dacă ea nu mai e fată mare. Îi dă o zestre bună, şi gata. Se va găsi un mire mai nevoiaş care să o ia, deşi au început-o alţii.

Atît de tare îl înfierbîntase păţania asta, încît uitase şi de frig. Porni spre casă. Era cătrănit fiindcă şi Haritos călca pe urmele fratelui său mai mare. Deşi căzuse în mare sărăcie, Kosmas socotea că fiii lui trebuiau să-şi păstreze demnitatea. Dar unii dintre aceştia îl dezamăgiseră...

Cînd ajunse la colibă, deschise uşa şi intră precaut în odaie. De data aceasta nu se mai izbi cu fruntea de pragul de sus. Cu mişcări neîndemînatice, de uriaş deprins să mînuiască buzduganul şi uneltele muncii de pe ogoare, aprinse opaiţul şi îl plimbă pe deasupra chipurilor nevîrstnice ale copiilor întinşi pe laviţele orînduite de-a lungul pereţilor. Trebuia să fie acolo şase băieţi şi fete, ultimii dintre cei douăzeci şi opt de vlăstari

aduşi pe lume. Cîţiva muriseră, alţii plecaseră să-şi caute norocul în lume, iar unul — cel mai înzestrat — fusese răpit de turci. Pe acesta din urmă îl căina cel mai mult.

Pe Haritos nu-l văzu pe laviţă. Lipsea şi Manolakis, fiul său mai mare, venit de cîteva zile de la Constantinopole.

Kosmas suflă în opaiţ, stingînd flăcăruia sfioasă şi plăpîndă, fiindcă uleiul — foarte scump — era folosit numai cînd vreun copil se îmbolnăvea peste noapte. Puse opaiţul la locul lui, pe poliţa de sub icoană, se aşeză pe laviţă şi rămase cu ochii aţintiţi spre uşă, în aşteptare...

Somnul îi pierise. Asculta respiraţiile regulate ale copiilor şi nevestei. Suflul domol şi căldura trupurilor micuţe încropiseră aerul. Deşi focul se stinsese demult în vatră — gătejele erau puţine şi greu de procurat — cei din colibă erau feriţi de frigul aspru de afară.

Kosmas se gîndea cu grijă şi teamă la viitorul copiilor lui, atît al celor din preajmă, cît şi al celor despre care mai ştia cîte ceva. Unul dintre aceştia era Manolakis. Frumos, isteţ, mîndru la înfăţişare şi cu multă trecere la femei, avea sufletul înrăit şi putred. Kosmas se întreba de la ce străbun o fi moştenit Manolakis firea asta răzvrătită, bătăioasă, pătimaşă. Lenea, o lene copleşitoare, adîncă, nevindecabilă, se împletea cu accese de o violenţă turbată, trăsătură de caracter existentă şi la Kosmas, dar care la acesta se manifesta numai în împrejurări justificate.

Cînd Manolakis sosise de la Constantinopole, Kosmas se întrebase dacă este înţelept să-i deschidă uşa. Se temea că tînărul acesta neînfrînat va molipsi şi pe fraţii săi, transmiţîndu-le propria-i nimicnicie. Îl primise în casă numai la stăruinţele Pelaghiei, nevastă-sa. Era încredinţat că Manolakis venise printre ai lui numai fiindcă făcuse vreo năzbîtie la Constantinopole şi jandarmii erau pe urmele lui. Acum regreta că fusese îngăduitor şi nu îi trîntise uşa în nas, aşa cum avusese de gînd la început. Haritos se arătase foarte receptiv la lăudăroseniile lui Manolakis. Cînd îl auzea vorbind despre minunăţiile de la Constantinopole şi despre isprăvile lui de acolo, îi sorbea cuvintele, iar ochii îi scînteiau de plăcere.

Kosmas avea convingerea că Haritos n-ar fi convenit să fie părtaş la răpirea şi la batjocorirea fetei aceleia dacă nu l-ar fi îndemnat Manolakis să-şi manifeste bărbăţia. Haritos era încă un copilandru. Fratele său mai mare se apropia însă de 30 de ani, fără ca în tot acest răstimp să fi făcut vreo treabă bună.

Între Manolakis şi Harilaos — cel de-al treilea fiu — era o deosebire ca de la cer la pămînt... Ochii lui Kosmas se umeziră. Ori de cîte ori îşi amintea de Harilaos, îl podidea plînsul. Şi, slavă Domnului, nu era o muiercă bocitoare. Dar Harilaos întrunise toate calităţile fraţilor săi, fără să aibă nici unul dintre defectele acestora. Sau poate că el, Kosmas, îl vedea în această lumină fiindcă trecuseră ani mulţi de-atunci. Deşi nu ieşise încă din vîrsta copilăriei, Harilaos avea mintea sprinţară şi spunea lucruri cu atîta miez, încît bătrînii care-l ascultau clătinau din cap cu minunare, prezicîndu-i un viitor măreţ. Lui Kosmas i se urcaseră la cap laudele aduse feciorului. In visele lui îl şi vedea magister la vreo şcoală înaltă, egumen, patriarh sau chiar împărat. Autocratorul Mihai al V-lea Calfatul nu fusese un simplu meşter priceput doar să dreagă bărcile ?...

Pe vremea aceea Kosmas şi familia lui trăiau într-un sat din apropierea Thessalonikului. Avea gospodărie frumoasă, îndestulată, nevastă vrednică şi iubitoare, copii sănătoşi şi mai presus de toate îl avea pe Harilaos. Thessalonikul, unde Kosmas îşi desfăcea cu mari cîştiguri produsele agricole, era pe atunci un oraş prosper, care făgăduia să lase în umbră capitala. Nobilii aveau palate grandioase, neguţătorii erau mai bogaţi decît confraţii lor din Constantinopole, iar în academii predau cursuri savanţi cu faimă europeană. Preotul din sat îl povăţuia pe Kosmas să-şi dea fiul la o astfel de şcoală. Promisese chiar să-i asigure sprijinul financiar al unui neguţător filantrop.

Dar visurile atît de trandafirii n-aveau să se împlinească. În acelaşi an turcii porniseră cu război împotriva romeilor. După un asediu cumplit, luaseră cu asalt Thessalonikul, jefuindu-l şi masacrînd cea mai mare parte din populaţie. Nesfîrşită este capacitatea de a suferi a oamenilor. În mai puţin de trei secole, acest oraş martir trecuse prin încercări îngrozitoare — asedii, distrugeri, incendieri, cutremure — renăscînd de tot atîtea ori din propria cenuşă. Fusese cucerit de normanzi, devenise apoi capitala unui imperiu latin, după aceea a unui minuscul imperiu grec, din nou capitală de regat latin, revenind, după mari frămîntări, sub stăpînirea bizantină. Fusese zguduit pînă în temelii de revolta zeloţilor, un despot îl pusese la mezat veneţienilor, ca, în cele din urmă, să cadă în mîinile turcilor. Este de mirare cum de mai rămăsese piatră peste piatră.

Intrarea Thessalonikului şi a ţinuturilor înconjurătoare sub dominaţia Islamului avusese urmări teribile şi asupra fa-

miliei lui Kosmas. Detaşamentele turceşti, care bîntuiau satele luînd în sclavie bărbaţi şi femei, dar mai ales copiii nevîrstnici destinaţi să împrospăteze rîndurile faimosului corp al ienicerilor, îl smulseseră de lingă ai lui şi pe Harilaos. Kosmas pusese mîna pe bardă într-o disperată încercare de a-şi scăpa fiul. Un turc îl pocnise cu o măciucă în moalele capului, culcîndu-l la pămînt. Apoi, fără să ţină seama de urletele Pelaghiei, l-au luat pe Harilaos şi duşi au fost.

Pe Kosmas toţi îl crezuseră mort. Însă îşi revenise în simţiri, iar îngrijirile devotate ale nevestei şi leacurile unor babe pricepute îl puseseră din nou pe picioare. După însănătoşire, începuse să umble încolo şi încoace în căutarea lui Harilaos. Auzise că băieţii destinaţi corpului de ieniceri erau încredinţaţi spre educare — în anii copilăriei — unor familii de turci, spre a fi crescuţi în legea Islamului. Bătuse la uşile multor case de turci, sperînd că la vreuna din ele Harilaos se va ivi în prag. Dar fiul său cel neasemuit de isteţ părea să se fi topit în aer sau să-l fi înghiţit pămîntul. Odată, înapoindu-se descurajat acasă, Kosmas aflase că peste ai săi căzuse o nouă nenorocire. Într-o seară, cete de turci înarmaţi dăduseră iama prin sat, ridicînd din casele creştinilor loviţi de panică tineri şi tinere. Şi familia lui Kosmas îşi plătise tributul, întregind ceata de captivi cu două fete sub 15 ani.

Kosmas înţelesese atunci că nu mai avea ce căuta în satul stăpînit de turci şi că locul lui şi al familiei sale nu era decît sub ocîrmuirea bizantină. Într-o noapte fără lună îşi luase nevasta şi progenitura — redusă pe atunci la şapte copii din unsprezece — şi, ferindu-se de caraule, pornise spre Constantinopole. Ziua stăteau ascunşi prin păduri ori prin văgăuni şi se aşterneau la drum numai după lăsatul serii. Infernala călătorie îi mai costase un prunc mort de epuizare.

Dar calvarul nu încetase nici după ce Kosmas socotise că atinsese limanul, călcînd pe pămînt bizantin. Tîrgurile şi satele din preajma Constantinopolelui gemeau de mulţimea refugiaţilor căzuţi în cea mai jalnică mizerie. Latifundiarii nu-i primeau pe domeniile lor, fiindcă nu aveau ce face cu această masivă ofertă de mînă de lucru, ce depăşea nevoile reale. Din sate erau izgoniţi de ţăranii localnici, care vedeau în puhoiul de refugiaţi o pacoste asemănătoare invaziilor de lăcuste. Comparaţia nu era exagerată. Mareea de oameni înfometaţi scormoneau pămîntul în căutarea roadelor lui, despuiau pomii de fructe şi copacii de coajă. Mulţi, foarte mulţi fierbeau ierburi

spre a se hrăni. Cu miile mureau de inaniţie. Alte mii erau secerate de boli.

Deznădăjduiţi, unii băjenari se înapoiaseră în satele lor, preferînd robia otomană unei agonii lente, dar inevitabile. Turcii îi primeau cu aparentă bunăvoinţă, fiindcă aveau nevoie de braţe de muncă şi de o repopulare a satelor rămase pustii.

Kosmas nu se mai întorsese la locul său de baştină. După cîteva încercări neizbutite de a găsi de lucru la proprietarii agricoli, îşi construise o colibă de chirpici acoperită cu paie, într-o rîpă din preajma satului Asomaton, de pe ţărmul Bosforului.

Tot în rîpa aceea se mai aciuaseră şi alţi nenorociţi, căzuţi într-un asemenea hal de mizerie, încît ajunseseră să-şi vîndă copiii neguţătorilor de sclavi. Dar pe lîngă băjenari, îşi mai găseau acolo cîte un temporar sălaş şi vagabonzi incapabili să prindă undeva rădăcini. Toţi aceştia umblau aiurea, asemenea ciulinilor uscaţi, împinşi de vînturi. Atît de împovăraţi de sărăcie erau locuitorii rîpei, încît pînă şi fiscul îi scosese din rolurile lui. Calicii aceştia, denumiţi oficial *eleutheri,* erau puşi în afara legilor...

Kosmas avea groază de amintiri. S-ar fi scuturat de ele ca şi cîinii de purici. Dar amintirile se agăţau de el neîndurătoare, bîntuindu-i pînă şi visele. Mai toate erau legate de dragostea-i nemăsurată pentru pămînt şi pentru copiii aduşi de el pe lume. Dar fusese parcă blestemat să nu aibă parte de pămînt şi nici să se bucure de împlinirile vlăstarilor lui.

Într-o vreme crezuse că Haritos va călca pe urmele fratelui său Harilaos. Se străduise — atît cît se pricepuse — să-i dea o creştere deosebită, să-i insufle patima pentru carte, pentru disciplină, pentru măriri. Dar Manolakis, netrebnicul Manolakis, stricase totul. Fuseseră de-ajuns cîteva zile, ca Haritos, blajinul Haritos, înţeleptul Haritos să o ia razna, culminînd cu violul colectiv din văgăună. Kosmas încerca o cumplită dezamăgire.

În noaptea aceea somnul nu i se mai lipi de gene. Stătea pe laviţă şi se uita la ferestruica luminată vag de mijirile zorilor. Amintirile îl potopeau, sporindu-i amărăciunea.

Cîte sacrificii nu făcuse pentru a-i oferi lui Haritos o viaţă mai bună. Se învoise cu orice fel de munci, oricît de grele şi de prost plătite. Se angajase şi hamal în port, la Constantinopole. Dar îndeletnicirile acestea nu aveau viaţă lungă. Neguţătorii bizantini îşi restrînseseră activitatea, iar

armatorii veneţieni, genovezi sau pisani preferau să lucreze cu propriii lor conaţionali. Kosmas se îndeletnicise şi cu braconajul, furase — nu prea mult — grîne sau zarzavaturi din recoltele aflate încă pe cîmp, fiindcă, deşi îi repugna necinstea, nu-şi putea lăsa copiii şi nevasta să moară de foame. Cînd Pelaghia era bolnavă — se mai întîmpla şi asta — Kosmas se pricepea ca nimeni altul să înfeşe pruncii sau să pregătească mîncare pentru numeroasa-i progenitură. Cînd îi rămînea timp liber, turna copiilor tot felul de poveşti. Fiindcă foamea era senzaţia care-l chinuise cel mai mult, istorisirile lui se învîrteau mai ales în jurul ospeţelor şi al ghiftuielilor rămase de pomină. Kosmas povestea cu exaltare minunea Sfîntului Benedictus, care numai prin puterea rugăciunilor obţinuse de la Atotputernicul două sute de modii de făină pentru îndestularea fraţilor săi din monastire, ameninţaţi de foamete, sau minunea Sfîntului Iacob, care făcuse ca un pelerin sărac să găsească atîrnată de ramura unui copac sub care dormea o pîine coaptă în spuză. Oricît ar fi mîncat din pîine, pelerinul o afla a doua zi întreagă, în desagă, de parcă nici nu s-ar fi atins de ea. Istorisea cu însufleţire şi minunea Sfîntului Ghermanos. Poftit la cină de un porcar sărman, care-şi tăiase singura sa viţică în cinstea vizitatorului, acesta, laolaltă cu învăţăceii săi, mîncase carnea, apoi îndemnase pe gazdă să pună oasele în pielea viţelului, ce căpătase iarăşi viaţă.

Kosmas evoca plin de spaimă şi uscăciunile cumplite, ori invaziile de lăcuste ce nimiceau recoltele, lăsîndu-i pe oameni fără hrana de toate zilele. Nenorociţii încercau să-şi astîmpere foamea mîncînd pisici, şobolani, cîini, şerpi şi tot felul de hoituri. Unii amestecau pămînt cu tărîţe. Amintea Kosmas şi foametea care devastase Imperiul Bizantin şi insulele greceşti la începutul secolului trecut. Atît de grozav fusese flagelul, încît latifundiarii îşi împărţiseră proviziile cu populaţia nevoiaşă. N-o făcuseră din generozitate. Îşi dăduseră seama că dacă n-ar fi deschis porţile grînarelor, ar fi murit atît de mulţi ţărani, încît n-ar mai fi avut cine să muncească pămînturile, aşa că pînă la urmă ar fi murit şi bogătaşii pe lîngă cei săraci. Se spunea că prin păduri se adunau cete de înfometaţi care atacau pe călători, îi ucideau, îi tăiau bucăţi, puneau carnea la fript, apoi se ghiftuiau de parcă ar fi avut pe masă porci mistreţi sau viţei fragezi. Alţi descreieraţi ademeneau copiii şi, după ce-i atrăgeau în locuri ascunse, îi sugrumau şi le beau sîngele. Ştia Kosmas şi o poveste cu nişte săraci pe care bogătaşii îi poftiseră pe o corabie, unde avea să li se distribuie pîine, carne

și brînză. Cînd nava ajunsese în largul mării, marinarii dăduseră drumul apei să pătrundă înăuntru, apoi trecuseră în bărci, lăsîndu-i pe calici să piară înecați.

Lui Haritos îi istorisea însă întîmplări minunate, în care tineri din pătura cea mai de jos ajungeau, grație muncii, cinstei și înțelepciunii lor, patriarhi, comandanți de armate sau chiar împărați. Repeta educația pe care i-o dăduse lui Harilaos.

Haritos îi înșelase însă amar așteptările. Kosmas își îngropă capul în mîini. Poate că Dumnezeu îl pedepsise pentru păcatul trufiei.

Ușa colibei se deschise încet, lăsînd să pătrundă înăuntru frigul aspru de afară. Manolakis intră în vîrful picioarelor, precedîndu-l pe Haritos, care călca tot atît de precaut. Kosmas îi vedea foarte bine, pe cînd feciorii lui, deprinși cu lumina de afară, întrezăreau confuz silueta de pe laviță a tatălui lor, pe care-l credeau adormit.

— De unde veniți, Manolakis ? întrebă Kosmas cu amenințătoare liniște.

Tinerii încremeniră în mijlocul odăii.

— De unde veniți, Haritos ? repetă Kosmas întrebarea. Glasul lui aducea cu mîrîitul unui urs.

Manolakis și Haritos își scoaseră căciulile. Pelaghia și copiii se treziră din somn.

— Am fost să ne plimbăm pe marginea apei, răspunse Manolakis cu prefăcut calm.

— În miez de noapte ? stărui Kosmas.

— Aerul este mai curat noaptea, rosti Manolakis cu un ton în care se deslușea o vagă sfidare.

— De ce l-ai luat pe Haritos după tine ? vorbi cu aceeași liniște de gheață Kosmas.

Îl revolta purtarea necuviincioasă a fiului său, care, deși se știa vinovat, afecta o atitudine atît de dezinvoltă.

— Haritos e băiat mare, ripostă Manolakis cu îndrăzneală. A sosit vremea să cunoască viața.

— Viața așa cum o înțelegi tu, Manolakis ! Viața unui trîntor care umbrește în van pămîntul ! Ești un netrebnic ! Nu numai că n-ai fost în stare să faci nimic bun pe lumea asta, dar vrei să-l tragi și pe Haritos după tine în noroiul în care te tăvălești ca un porc !

Manolakis simți că i se urcă sîngele în cap. Demult își pierduse respectul pentru omul acesta.

— Şi tu ce-ai făcut în viaţă, tată ? În casa asta n-am cunoscut decît sărăcia şi foamea. Pentru atîta lucru ne-ai adus pe lume ?

Manolakis lovise în punctul cel mai vulnerabil al platoşei bătrînului. Pe Kosmas îl dezorientă atacul necinstit al fiului său.

— Deşi eşti învinuitul, cutezi să mă învinuieşti tu pe mine, rosti cu mînie reţinută.

— Adevărul supără, tată.

— Aş fi putut trăi în huzur la Thessalonik. V-am adus aici ca să vă apăr libertatea.

— Bravo ! Sîntem liberi să plesnim de foame ! Liberi să ne uităm la *parecii* de peste deal cum se îmbuibă ! Iar ei ne privesc de sus ! Se poartă cu noi ca şi cînd am fi nişte vagabonzi ! Copiii lor îi izgonesc pe ai noştri ! Fetele lor strîmbă din nas cînd ne apropiem de ele !... Ce te supără că am silit-o pe una dintre ele să ne iubească ? Să ne ştie de stăpîni ?

Kosmas fornăi mînios :

— Nu te-ai gîndit că neamurile ei, prietenii neamurilor ei şi toţi *parecii*, care abia aşteaptă o pricină spre a se năpusti asupra noastră, vor căuta să se răzbune ? Tu n-ai să prinzi rădăcini aici, în văgăună. Ai să te întorci la Constantinopole, în lumea ta de trîntori şi derbedei. Te-ai întrebat vreodată ce se va întîmpla cu Haritos ? Nu te-ai gîndit că tinerii de peste deal îl vor vîna ca pe o jivină ?...

— Ai noştri au să-i ia apărarea...

— Da. Şi se va face vărsare de sînge ! Vor curge lacrimi ! Vor suferi nevinovaţi de pe urma nesăbuinţei tale ! Ascultă-mă bine, Manolakis ! Zorii zilei de mîine să nu te mai găsească sub acest acoperiş ! Dacă te mai aflu aici, mîine, la răsăritul soarelui, te trăsnesc în moalele capului cu pumnul ăsta, de n-ai să te mai ridici !

Kosmas ridică în aer pumnul său mare şi greu ca un baros.

Manolakis nu răspunse. Era puternic, dar ştia că n-ar fi fost în stare să reziste tatălui său.

— Lasă băiatul ! îl mustră Pelaghia. Ştii bine, Kosmas, că Manolakis a plecat din Constantinopole fiindcă are acolo mulţi duşmani. Îl trimiţi în gura lupului ?

— Lupul să stea între lupi, Pelaghia ! tună Kosmas.

Manolakis îşi rotea gînditor căciula între degetele-i lungi şi puternice.

— Bine, zise. Mîine în zori plec. Mai înainte am să-mi scutur țărîna de pe opinci pe pragul colibei ăsteia nenorocite, care n-are să mă mai vadă cît ai să trăiești tu, tată.

— Amin ! rosti scurt Kosmas.

Manolakis se îndreptă spre ușă.

— Unde te duci ? strigă Pelaghia. Stai să-ți dau ceva de mîncare.

Dragostea-i maternă se răscula împotriva sentinței bărbatului ei, dar nu îndrăznea să îl înfrunte.

Manolakis o privi peste umăr.

— Trebuie să-mi orînduiesc niște treburi înainte de a pleca, mamă. Diseară poți să-mi faci o fiertură. Să am ceva cald în burtă cînd oi pleca la drum.

Își puse căciula pe cap și ieși bocănindu-și picioarele. După ce ușa se închise în urma lui, Kosmas se uită cu severitate la Haritos, care stătea pocăit deoparte.

— Ia ceva și mănîncă, apoi culcă-te !

Coborî de pe laviță, își puse pantalonii, opincile, cojocul, căciula, luă o toporișcă și porni spre ușă.

— Mă duc după niște lemne, Pelaghia. S-a făcut frig în casă.

Cînd se lăsă iarăși noaptea și liniștea coborî asupra colibei, Kosmas se întinse pe lavița lui și încercă să adoarmă. Îl durea sufletul fiindcă își izgonea din casă fiul, dar nu-i rămînea altceva de făcut. În felul acesta îl apăra și de urgia *parecilor*. Mai greu era cu Haritos. Kosmas se uită la cei doi fii ai lui, ghemuiți pe lavița din față. Jăraticul din vatră arunca asupra lor o lumină slabă, roșiatică. Cum de se depravase Manolakis ? Cine îl învățase să ia drumul relelor ? Cui semăna ? Haritos își începuse viața bărbătească într-un chip care va lăsa urme adînci asupra firii sale. Kosmas înălță o rugă Atotputernicului să-l ferească pe băiat de deprinderi rele. Adormi într-un tîrziu...

Îl trezi brusc din somn un strigăt de femeie, venit de undeva, de prin vecini. Un strigăt lung, ascuțit, mai degrabă un vaiet care nu se mai termina. Mai auzi pași grăbiți, agitație, tumult...

Kosmas se ridică de pe laviță și ieși pe prispă. Alături de el apărură Manolakis, Haritos, Pelaghia și copiii mai mărișori.

Vaietele, însoțite de blesteme cumplite, rostite de un glas bărbătesc, veneau dinspre casa lui Barbaianis.

— Mă duc să văd ce se întîmplă acolo, spuse Kosmas Pelaghiei. Tu să stai aici cu copiii.

Se îmbrăcă la repezeală, apoi, urmat la cîţiva paşi de Manolakis şi de Haritos, ieşi în uliţă. Şi din alte case se iviră oameni. Cînd ajunse la bordeiul lui Barbaianis, văzu în curte multă lume făcînd cerc în jurul unei mogîldeţe întinse pe jos.

Elefteria, nevasta lui Barbaianis, îşi smulgea părul din cap şi urla ca o lupoaică. Barbaianis, cu pumnii încleştaţi, ridicase braţele spre cer, bolborosind cumplite imprecaţii.

Kosmas se apropie de cercul de oameni, care-i făcură loc. Se uită la mogîldeaţa de jos şi deodată împietri. Andukas, fiul lui Barbaianis, era întins pe pămînt fără viaţă. Ochii-i larg deschişi fixau cerul. Din carotidele tăiate se scursese un sînge roşu-vineţiu, năclăindu-i faţa, gîtul, hainele. Era despuiat, iar sub vintre avea o rană adîncă, îngrozitoare. În gura-i căscată era înfipt semnul propriei bărbăţii, retezat de la rădăcină.

Pentru Kosmas, spectacolul nu era nou.

— Ce s-a întîmplat? îl întrebă pe Mistigri, dulgherul şchiop, care stătea lîngă umărul său.

— Curînd după miezul nopţii, Barbaianis şi nevastă-sa au fost treziţi din somn de o bătaie în uşă. Cînd Barbaianis a ieşit pe prispă, să întrebe cine îl caută, l-a văzut pe Andukas aruncat în mijlocul curţii, aşa cum îl vezi şi tu acum.

Kosmas se uită lung la trupul sfîrtecat, apoi întoarse capul spre Manolakis şi Haritos, buluciţi la spatele lui. Manolakis era vînăt la faţă. Haritos se albise ca un boţ de cretă.

— Andukas a fost cu voi în noaptea trecută? îşi întrebă fiii, fără să se adreseze vreunuia anume.

Haritos înclină din cap în semn de încuviinţare. Buzele i se subţiaseră ca două fire de aţă. Bărbia îi tremura. Îşi vîrîse mîinile sub cojoc, ca să nu li se vadă şi lor tremurul.

Bărbaţii valizi din neamul lui Barbaianis se adunaseră deoparte şi îşi vorbeau în şoaptă. În mîna unuia luci lama unui cuţit. Kosmas înţelese imediat că puneau la cale răzbunarea lui Andukas. Se apropie de Barbaianis, care stătea acum îngenuncheat lîngă cadavrul fiului său:

— Barbaianis, dacă ai să ai nevoie de mine, ştii unde să mă găseşti. Poţi să te bizui pe braţul meu.

Se întoarse spre fiii săi:

— Haidem acasă!

Lăsă pe Manolakis să împărtășească vestea Pelaghiei. El se adresă sec lui Haritos :

— Zilele astea să nu te depărtezi de casă fără mine. N-aș vrea să împărtășești soarta lui Andukas.

— Da, tată, bîigui Haritos. Dar să știi că nu mi-e frică.

Kosmas știu că fiul său nu mințea. Era doar emoționat.

— Nu fi tîmpit ! îl repezi Kosmas. Acum nu e timpul să faci pe viteazul !

Cătrănit, intră în colibă, își luă cele două cuțite de vînătoare de pe o poliță meșterită dintr-o scîndură negeluită, le examină cu atenție, apoi, mulțumit de starea lor, le așeză la loc. Se întinse pe laviță. Intrară în odaie și Pelaghia cu copiii. Tăcuți, se așezară pe păturile lor. Nu-și vorbeau, fiindcă lui Kosmas nu-i plăcea limbuția.

Vaietele Elefteriei continuau să scurme adîncurile nopții. Se mai potoliră abia spre dimineață...

Kosmas adormi cu gîndul la Haritos. Andukas plătise cel dintîi tributul sîngelui. Kosmas va avea grijă ca Haritos să nu fie înscris alături de Andukas pe răbojul neamurilor fetei...

Se crăpa de ziuă cînd se smulse din cețurile somnului. Se uită spre lavița unde dormea de obicei Manolakis. Locul lui era gol. Kosmas respiră liniștit. Bine că plecase Manolakis ! Nu-i va mai purta și lui de grijă. Își mută privirile asupra lui Haritos. Dar și el dispăruse.

Kosmas sări drept în picioare. Se îmbrăcă în grabă și ieși afară. Cerul se făcuse vioriu. Bătea un vînt rece, tăios ca o lamă de cuțit. Atît de puternice erau vînzolelile lui, încît sfîșiase și perdelele de negură care pe vremea aceasta se lăsau îndeobște asupra Bosforului. Dinspre casa lui Barbaianis se auzea cor de vaiete înăbușite. Însemna că duseseră cadavrul în casă și că bocitoarele își făceau datoria.

Pe Manolakis sau pe Haritos nu-i văzu. Ieși în uliță, coborî în văgăună și se urcă pe versantul opus. De pe culmea unei movile putea să deslușească spre miazăzi drumul care ducea la Constantinopole. Nu mai încăpea îndoială. Manolakis îl luase cu el pe Haritos. Să pornească pe urmele lor ? Ar fi fost zadarnic. Plecaseră desigur în toiul nopții, profitînd de faptul că el, Kosmas, dormea adînc.

Blestemă pe Manolakis fiindcă își nenorocise fratele. Apoi își zise că soluția îndepărtării lui Haritos din văgăună — cel puțin în zilele acestea — era poate cea mai potrivită. Dacă Dumnezeu îi va fi într-ajutor, îi va deschide și la Constantinopole drumul măririlor visate de tatăl său.

Dinspre miazănoapte ajunse la urechea lui Kosmas scîrțiitul unui convoi de căruțe. Se uită intr-acolo. Pe drumul Adrianopolelui venea un detașament de pedestrași turci. Depărtarea nu era prea mare, așa că le putea deslușî armele și sacii cu merinde. Pedestrașii erau urmați de o formație de călăreți și de un lung șir de căruțe trase de cite patru cai. Faptul în sine nu-i făcu prea mare impresie, fiindcă turcii mai trecuseră pe aici cu un an în urmă, cînd se înapoiaseră din Anatolia.

Turcii îi aminteau însă de răpirea lui Harilaos, și asta îi sîcîia sufletul. Nu prea înțelegea el cum de îngăduia împăratul Constantinos ca spurcații ăștia cu turban să treacă pe pămînturile romeilor. Fiindcă nu se pricepea la politica înaltă, accepta cu mirare această ciudățenie.

Dar turcii, în loc să coboare versantul trecătorii spre brațul de mare al Bosforului, spre a trece în Anatolia, se opriră pe un cîmp, dincolo de măreața biserică Sf. Mihail din golful Sostenius, și începură să-și instaleze o tabără. Kosmas se înapoie la coliba lui. Nu-l încînta vecinătatea — nici măcar temporară — a bivuacului otoman. Știa că turcii sînt zurbagii și nu au nici un respect pentru creștini.

În preajma după-amiezei, împins de curiozitate, se urcă iarăși pe dîmb, spre a vedea dacă turcii mai sînt acolo. Nu numai că nu plecaseră, dar se și înmulțiseră. Tabăra amintea un uriaș furnicar. Dinspre Adrianopole veneau alte trupe, în coloane lungi, ce se pierdeau în zare.

Kosmas se uită spre malul turcesc. Pe culmea versantului răsăritean al Bosforului se profilau pe cerul cenușiu sute și sute de osmanlîi. Detașamente izolate coborau povîrnișul spre brațul de mare. De pe țărmul turcesc se desprindeau barcazuri lăbărțate, joase, încărcate pînă la buză cu mari calupuri de piatră. Cîteva traversaseră deja Bosforul și acostaseră la țărmul bizantin. Puzderie de turci descărcau calupurile pe mal, într-un necontenit du-te-vino.

Tulburat, Kosmas o chemă și pe Pelaghia să-i arate viermuiala de oameni. Pelaghia își făcu înspăimîntată semnul crucii.

— Ce-o mai fi și asta, Maică Precistă ? Ce caută necredincioșii aici, pe pămînt romaic ?

Kosmas își înfundă căciula pe cap.

— Numai Dumnezeu știe ! Mă duc în sat să-i dau de veste preotului. Poate că n-a aflat încă. Tu să ai grijă de fete. Dacă

vin turcii, ascunde-le ! Şi pe băieţi să-i ascunzi. Ştii ce-am păţit cu Harilaos.

— Nu se poate să te duci în sat, se împotrivi Pelaghia. După cele ce s-au întîmplat...

— Primejdia turcească e mai mare, femeie.

— Şi copiii ? Unde să-i duc ?

— În desişurile din rîpă. La nevoie, să stea acolo pînă mă întorc. La noapte om vedea ce-o mai fi.

Se întoarseră acasă. Kosmas îşi puse barda la brîu, luă un toiag noduros şi porni spre bordeiul lui Barbaianis. Acolo se adunase lume multă. Veniseră să-l plîngă pe Andukas. Cînd Kosmas le vorbi despre turci, ochii romeilor se uscară. Îngrijoraţi, îşi duseră instinctiv mîna la cuţitele înfipte la brîu. Îl sfătuiră, ca şi Pelaghia, să nu se ducă în sat. Kosmas nu se lăsă înduplecat.

— Ştiu ce am de făcut !

Porni hotărît la drum. De cîteva luni de zile nu mai călcase prin Asomaton. Cînd avea treabă la Constantinopole, deşi drumul străbătea satul, prefera să facă un ocol, ca să nu dea ochi cu *parecii* duşmănoşi, care se uitau la *eleutheri* ca la nişte reptile.

Vîntul se înmuiase şi soarele prinsese să pripească plăcut pămîntul. Dar Kosmas n-avea timp să se gîndească la vreme. Cînd coborî în sat, înţelese după neastîmpărul oamenilor că şi aceştia ştiau de venirea turcilor. Îl găsi pe preotul Mavrulis în piaţa din faţa bisericii, perorînd în mijlocul cîtorva zeci de enoriaşi. Apariţia *eleuther*-ului Kosmas nu mai stîrni acel val de duşmănie atît de obişnuit în trecut. Oamenii aveau acum alte preocupări.

— Ziua bună, sfinţite ! zise Kosmas, ridicînd căciula.

Preotul, bondoc, roşcovan, cu barba rară, îl privi lung, dar în acelaşi timp absent. Nici nu-i răspunse la salut, atît era de tulburat.

— Aţi văzut ce se întîmplă pe cîmpul de dincolo de biserica mare ? întrebă Kosmas.

Preotul Mavrulis ridică mîinile în semn de neputinţă.

— Am văzut. Dar nu ştiu ce vor. Am încercat să mă apropii de tabără, ca să cer lămuriri, dar sentinelele m-au izgonit. Am alergat atunci la primar. Dar şi el părea căzut din lună. Nu primise nici o poruncă de la şefii lui în legătură cu venirea turcilor. Acum o oră a plecat la Constantinopole, să ducă veste şi să întrebe ce are de făcut.

— Sîntem în război cu turcii ? întrebă un *parec* cu haine curate, arătoase şi chip bucălat, de om bine hrănit.

Clericul ridică din umeri.

— Nu sîntem. Dar mai ştii ?

— Aş zice să punem clopotele să sune, opină un ţăran cu faţa ciupită de vărsat. Să ne înarmăm cu furci şi cu topoare. Dacă turcii dau năvală peste sat, să le punem stavilă.

Preotul îşi mîngîie nervos crucea aninată pe piept cu un lanţ gros de argint.

— Dacă ar fi avut de gînd să dea buzna peste noi, ar fi făcut-o pînă acum.

Un bătrîn cu saricâ pe umeri zise că oamenii nu trebuiau să treacă la fapte necugetate. Să aştepte şi să vadă ce va urma.

— Să aşteptăm să ne batjocorească femeile şi să ne uităm, stînd cu mîinile în sîn, cum ne răpesc băieţii ! se burzului Kosmas.

— Cine scoate sabia, de sabie va pieri ! rosti sentenţios preotul. Afară de asta, ce putem face noi, cu slabele noastre puteri ? Prin gura bătrînului a vorbit înţelepciunea. Să aşteptăm poruncile împărăţiei. Pînă atunci să ne vedem de treabă, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Să nu le dăm turcilor prilej de sfadă.

Se auziră glasuri în sprijinul poveţelor ce îndemnau la cuminţenie. Apoi oamenii prinseră să se răspîndească. Kosmas părăsi nemulţumit piaţa. Dacă preotul i-ar fi spus să pună mîna pe arme şi să se repeadă asupra turcilor, laolaltă cu ceilalţi ţărani — *eleutheri* şi *pareci,* fără deosebire — ar fi făcut-o, deşi ar fi mers la sinucidere. Îl împresurase o frică grozavă. Nu pentru pielea lui, fiindcă era bătrîn şi moartea trebuia să vină într-un fel sau altul. Pentru fetele şi băieţii lui îl sugruma spaima. Pentru cei rămaşi în viaţă şi aflaţi sub ocrotirea sa.

Înapoiat în văgăună, se duse de-a dreptul la Barbaianis acasă. Împărtăşi oamenilor adunaţi acolo veştile aduse de la Asomaton. Adică mai nimic.

— Asomaton ? zbieră printre suspine Elefteria. Dumnezeu să-l ardă aşa cum a ars Sodoma şi Gòmora ! Turcii şi tătarii să-l radă de pe faţa pămîntului ! Să nu scape sămînţă de om din satul ăsta blestemat ! Mi-au omorît băiatul ! Ticăloşii !

Kosmas părăsi îndurerat casa lui Barbaianis. Se gîndea la bietul Andukas, care zăcea pe năsălie, la Haritos, la Manolakis, la ceilalţi copii ai lui şi la toţi tinerii oploşiţi în văgăună. „Ciudaţi mai sînt şi copiii aceştia, cugeta el. Foarte ciudaţi !

Îţi sînt mai scumpi decît ochii, decît sufletul, decît pămîntul, decît aerul şi decît apa. Te uiţi la ei cu dragoste şi îţi zici că dacă i-ai pierde, n-ai putea să le supravieţuieşti. Simţi că ţi se topeşte sufletul cînd îi vezi gungurind în pruncie, ori luîndu-şi aere de bărbaţi în toată firea cînd le apar tuleiele în barbă. Fetele sînt atît de gingaşe, de frumoase, încît ajungi să te întrebi cum de ai fost în stare să le zămisleşti, tu, un om atît de urît. Şi într-o zi se despart de tine. Unii pleacă pe la casele lor, pe alţii ţi-i fură străinii, sau Bătrîna cu Coasa. Durerea te apasă mai greu decît o lespede de mormînt. Crezi că ai să înnebuneşti. Cu toate astea, suferinţele trec peste tine ca apele unui rîu de munte peste bolovani. Vine o vreme cînd te trezeşti că s-a făcut gol în jurul tău, că nu o mai ai decît pe femeia ta. Uneori o coseşte şi pe ea moartea. Atunci rămîi singur, cum a rămas bietul tata, Dumnezeu să-l odihnească ! Îţi tîrăşti picioarele şi îţi spui că viaţa nu mai merită să fie trăită, că soarele nu mai străluceşte ca altădată, că dimineţile sînt cenuşii, că apusurile de soare şi-au pierdut farmecul. Dacă ai totuşi bucuria de a fi păstrat copiii în preajma ta, deşi ai ajuns la o vîrstă înaintată, te potopesc grijile, fiindcă nu ştii cum ai să-i fereşti de răul care-i pîndeşte la fiecare pas. Îi invidiezi cîteodată pe cei care nu au decît grija propriei lor persoane. Dar simţămîntul ăsta dăinuie doar cîteva clipe. Îţi dai seama că oamenii singuri sînt tot atît de nenorociţi ca şi întemniţaţii ce-şi irosesc viaţa între zidurile unei celule. Te bucuri fiindcă ai copii şi plîngi pentru că nu poţi face mai mult pentru ei. Rîzi cu un ochi şi plîngi cu altul. Dar asta e viaţa. Aşa ţi-a hărăzit-o Dumnezeu. Lui trebuie să-i mulţumeşti şi pentru clipele de bucurie, şi pentru cele pline de amărăciune. Dacă n-ai şti cît de înveninată este tristeţea, n-ai putea să guşti cu adevărat dulceaţa fericirii. Îmi spuneam acum cîteva zile că sînt un nenorocit, fiindcă nu am de ale gurii pentru copii. M-a pedepsit Dumnezeu pentru că am cîrtit. Acum pluteşte asupra copiilor mei o ameninţare mai cumplită decît foamea. Ştiu ce ne aşteaptă dacă turcii au să ajungă stăpînii noştri. Ceea ce am păţit eu au păţit şi alţii. De ce ne-o fi hărăzit Dumnezeu atîtea încercări ? Ai zice că-i place să ne vadă suferind. Îţi cer iertare, Doamne, fiindcă am păcătuit cu gîndul împotriva Ta ! Ajută-mă să-mi pot feri copiii şi nevasta de urgie ! Dacă trebuie să plătească cineva pentru păcatele bunilor şi străbunilor noştri, apoi eu să fiu acela, nu copiii nevinovaţi ! Ajută-mă, Doamne ! Ajută-mă, Maică Precistă ! Ajutaţi-mă ! Ajutaţi-mă !“

Kosmas ajunse năuc acasă. O găsi pe nevastă-sa în uşa colibei. Era palidă şi înfricoşată.

— Ei, ce-ai aflat ? îl întrebă.

— Nimic. Popa din sat ne-a spus să aşteptăm în linişte.

Pelaghia rîse amar.

— Linişte ! Parcă poţi fi liniştit cu turcul la uşă !

— Unde-s copiii ? întrebă Kosmas.

— I-am dus în fundul văgăunii. Acolo-s mai feriţi.

— Adu-i încoace. Are să-i pătrundă frigul şi umezeala şi au să se îmbolnăvească. De bine, de rău, aici sîntem mai la adăpost decît cei din sat. Apoi monastirea e aproape. Dacă lucrurile se strică şi mai rău, ne refugiem acolo. Păgînii au să respecte lăcaşul lui Dumnezeu.

Kosmas se frînse de mijloc spre a intra pe uşa joasă a colibei. Pelaghia plecă după copii. Cînd se văzu singur în odaia de chirpici, încălzită zgîrcit de cîteva găteje sfrijite care ardeau în vatră, îşi zise că clipele acestea puteau fi socotite fericite faţă de ceea ce îi aştepta.

Ziua se scurse urîtă, iar noaptea, populată de spaime, îşi lăsă cortinele de întuneric asupra firii. Kosmas îşi pitise progenitura în podul colibei. Acolo aveau să stea înghesuiţi pînă se vor mai limpezi lucrurile. A doua zi rămase acasă, fiindcă nu-şi putea lăsa familia lipsită de apărare. Kosmas zîmbi trist. Parcă braţul lui ar face mare ispravă dacă turcii s-ar năpusti asupra lor.

Aproape de ora prînzului se urcă din nou pe colină, ca să vadă ce se mai întîmplă în tabăra turcilor. Îl mînau presimţiri rele şi aştepta fatalist să se împlinească. Ajuns pe coama colinei, îşi roti privirile peste furnicarul turcesc. Erau mai mulţi decît in ajun. Deodată simţi că îi îngheaţă sîngele. Osmanii tăbărîseră cu tîrnăcoapele asupra bisericii Sf. Mihail, îi desfundaseră acoperişul şi descopereau acum clopotniţa.

Kosmas îşi duse mîinile la cap şi gemu înfricoşat : „Spurcaţii ! Nimicesc un lăcaş sfînt al creştinilor, în ţară creştină ! Pe pămînt stăpînit de creştini !“ Din străfundul fiinţei lui cutremurate se ridică un val de fierbinţeală, înzecindu-i puterile, dîndu-i aripi. O luă la goană pe dîmb în jos, spre văgăună. În colibele *eleutheri*-lor femeile se învîrteau pe la treburile lor. Bărbaţii, cei mai mulţi dintre ei, se adunaseră în ograda lui Barbaianis. Nici unul nu se încumetase să se ducă la muncă. În casă, popa Mavrulis oficia slujba morţilor. Bocitoarele se aflau la datorie şi se întreceau să-l jelească pe bietul Andukas.

Kosmas dădu buzna în mijlocul oamenilor. Ochii-i ardeau în fundul capului, iar braţele-i vîsleau zănatic aerul.

— Oameni buni, nu mai e timp de vaiete ! zbieră, învîrtoşindu-şi vinele gîtului. Păgînii dărîmă biserica Sf. Arhanghel Mihail ! Săriţi ! Săriţi cu toţii ! Să împiedicăm nelegiuirea ! Săriţi !

Nervii ţăranilor, încordaţi la maximum de ultimele evenimente, explodară. Dacă pînă acum nu interveniseră, lăsînd pe seama stăpînirii să ia măsuri, socotiră că de data aceasta aveau de lichidat o răfuială personală. Profanarea unei biserici creştine privea direct pe orice drept-credincios. În cîteva clipe nu numai bărbaţii valizi, dar şi bătrînii şi copilandrii puseră mîna pe tot ce găsiră că le-ar putea folosi drept arme : securi, topoare, furci, coase, ghioage, cuţite, şi porniră înflăcăraţi spre biserică. În fruntea lor se afla însuşi popa Mavrulis, care întrerupsese slujba morţilor. Răsucind o ghioagă pe deasupra capului, alerga filfîindu-şi pulpanele negre ale veşmîntului său bisericesc. În urma lui venea gloata. În rîndurile ei se aflau Kosmas, Barbaianis, Mistigri şchiopul, pînă şi Hagisava, ciung de braţul sting. Se avîntau la luptă fără a se gîndi că un pumn de oameni nu puteau face mare ispravă împotriva unei armate de turci. Fanatismul care-i mîna nu ţinea seama de prudenţă, de raţiune. Cuprinşi de o furie oarbă, ştiau doar că trebuiau să se bată. Erau încredinţaţi că Maica Precistă şi Sfîntul Arhanghel Mihail îi vor ajuta, săvîrşind minunea de a-i trăsni pe păgîni.

Treizeci şi şase de romei, exaltaţi, dezlănţuiţi, se avîntară într-un nebunesc iureş asupra soldaţilor turci care făceau de pază la lucrările de demolare. Luaţi prin surprindere, osmanlîii fură ucişi pînă la unul, după o luptă scurtă, dar înverşunată. Romeii, stimulaţi de acest prim succes, dădură iama printre oamenii care dărîmau biserica, măcelărindu-i. În tabăra turcească se sună alarma. Comandanţii trupelor otomane, închipuindu-şi că sînt atacaţi de importante forţe militare bizantine, aruncară în luptă unităţi de pedestraşi şi de spahii călări, punînd repede capăt biruinţelor efemere ale romeilor. Împresuraţi de forţe mult superioare, ţăranii căzură seceraţi ca spicele de secară. Popa Mavrulis muri printre ultimii. Scăpară cu viaţă doar patru *eleutheri*, care izbutiră să se strecoare printre dărîmături, ieşind din încercuire. Printre ei se afla şi Kosmas.

Atacul romeilor nu fu urmat de represalii. Isfendiar-Paşa, comandantul trupelor concentrate pe ţărmul european al Bosforului, nu se încumetă să dea urmare incidentului înainte de a căpăta încuviinţarea sultanului. Deşi pierduse douăzeci şi doi

de soldaţi şi treizeci şi nouă de lucrători, Isfendiar-Paşa îşi zise că nu era înţelept să alarmeze Apusul, masacrînd populaţia creştină a satelor din regiune. Era diplomat. Operaţiile ordonate de padişah trebuiau executate cu cît mai puţin zgomot...

•

Vestea pregătirilor făcute de turci pe malul grecesc al Bosforului avea să cadă la Constantinopole tocmai cînd creştinii ascultau cucernici slujba religioasă în biserica Sf. Sophia.

Corul turna potop de armonii asupra drept-credincioşilor, stîrnind ecouri venite parcă de dincolo de lume sub vasta cupolă centrală. Constantinos al XI-lea stătea rigid pe scaunul împărătesc, evocînd, prin imobilitatea şi măreţia atitudinii, statuia unei divinităţi. Expresia impasibilă a chipului nu era însă decît o mască înşelătoare, care-i ascundea frămîntarea lăuntrică. Îl împovărau gînduri amare. Foarte curînd, între zidurile acestei biserici vor răsuna acordurile orgilor, iar serviciul religios va fi oficiat în latineşte. Chipurile cioplite ale sfinţilor, adorate de catolici, vor popula nişele, alături de icoanele zugrăvite ori lucrate în mozaic, singurele autorizate de strictul rit ortodox. Unirea celor două biserici era astăzi imperios necesară. Răuvoitorii îl vor acuza de trădarea ortodoxismului. Accepta cu seninătate riscul. Diviziunea actuală a creştinilor nu putea decît folosi otomanilor.

Îl mai îngrijorau şi veştile primite de la Khalil. Marele vizir îl informase că demersul imprudent făcut de bizantini pe lîngă sultan nu numai că înveninase atmosfera, dar crease posibilitatea izbucnirii unui nou război între romei şi otomani. Dacă se ţinea seama de extrema anemie a forţelor militare bizantine, se putea prevedea cu uşurinţă care vor fi rezultatele unei confruntări pe calea armelor între un imperiu bătrîn, neputincios, căzut într-o senilitate ireversibilă, şi un stat tînăr, viguros, în plină ascensiune.

Era atît de apăsat de gînduri împăratul, încît nu se ridică de pe tron şi nu făcu semnul crucii cînd arhiepiscopul care oficia slujba, asistat de un sobor de douăzeci de preoţi, îl cădelniţă, înclinîndu-se în faţa lui. Neglijenţa basileului nu scăpă celor prezenţi, atît laici, cît şi ecleziaşti. „Împăratul nesocoteşte sfînta noastră credinţă!“ reflectară iritaţi habotnicii. În bise-

rică se stîrni rumoare. Abia în clipa aceea Constantinos se trezi din meditări. Îl văzu pe arhiepiscop pendulîndu-şi cădelniţa şi se ridică repede în picioare, făcînd semnul crucii, aşa cum cerea datina ortodoxă. Bigoţii nu-l iertară. „Şi-a dat seama că a făcut o neghiobie şi acum încearcă să o dreagă !"

În clipa aceea intră în biserică un ostaş cu zalele acoperite de colb şi se apropie de împărat, făcîndu-şi energic loc printre drept-credincioşi. Ajuns la picioarele scaunului împărătesc, plecă genunchiul.

— Mărite Doamne, trupe otomane s-au instalat pe ambele maluri ale Bosforului, încălcînd pămînturile noastre !

Împăratul se albi la faţă, de parcă tot sîngele i s-ar fi scurs din obraji. Se uită la soldatul prosternat, fără să rostească un cuvînt. Oamenii din primele rînduri prinseseră din zbor vorbele ostaşului şi le transmiseră cutremuraţi celor dinapoia lor. În cîteva clipe ştirea făcu ocolul bisericii. Un fior de gheaţă împietri toate sufletele. Apoi oamenii se priviră uluiţi. Suspine necontrolate prinseră să agite piepturile. Tineri şi bătrîni se lăsară să cadă în genunchi şi, împreunîndu-şi mîinile, începură să murmure rugăciuni. Vestea ajunse şi la balcoanele rezervate femeilor. De acolo, de sus, se auziră strigăte de consternare şi hohote de plîns.

Arhiepiscopul îşi întrerupsese înmărmurit cădelniţarea şi schimbă o privire elocventă cu împăratul. În ochii acestuia citi o poruncă fermă : „Slujba continuă !"

Constantinos nu-şi schimbă atitudinea hieratică de mai înainte. Se mărgini să schiţeze un gest aproape imperceptibil soldatului, care înţelese că trebuia să aştepte sfîrşitul ceremoniei. Înalţii demnitari schimbau priviri alarmate, dar nu îndrăzneau să scoată un cuvînt. Imobilitatea împăratului le impunea o reţinere care descuraja oricare manifestări de nervozitate.

Basileul aştepta cu sufletul îndoilat încheierea slujbei religioase. În vremurile de mult apuse ale gloriei bizantine, autocratul ar fi întrerupt ceremonia, iar după o scurtă şi bătăioasă cuvîntare, ar fi proclamat starea de război pe întreg cuprinsul imperiului. Ar fi poruncit să se adune oştirile şi, în fruntea lor, ar fi plecat să-l înfrunte pe duşman.

Astăzi graba aceasta ar fi fost tot atît de inutilă ca şi o încercare de a zăgăzui cu simpla putere a braţelor omeneşti o gigantică avalanşă de stînci.

Dacă împăratul îşi făcuse vreodată iluzii asupra dorinţei de pace clamată cu atîta stăruinţă de tînărul sultan Mehmed, avea acum prilejul să constate cît de amar se înşelase. Nu se aşteptase

ca deznodămîntul să vină atît de repede. La actele de război ale padişahului, trebuia să răspundă prin demersuri diplomatice. Constantinos cunoştea însă un mare adevăr. Cine îşi închipuie că poate stăvili tendinţele expansioniste ale unui imperiu folosindu-se de negocieri este un mare naiv. Forţa nu poate fi contracarată decît prin forţă. Din nefericire, Bizanţul, lipsit de o armată puternică proprie, era silit să-şi pună nădejdea numai în sprijinul Papei şi al principilor creştini din Europa.

Cînd slujba se termină, Constantinos coborî fără grabă treptele tronului. Demetrios Cantacuzino se apropie, plecîndu-şi grumazul.

— Ce facem, Mărite Doamne ?

— Consiliul imperial să se întrunească peste o oră la palatul Blachernelor, replică basileul cu voce scăzută.

În vreme ce Cantacuzino transmitea consilierilor ordinul imperial, Constantinos se îndreptă spre ieşire, încadrat de strălucitoarea-i suită. Simţea aproape material tensiunea privirilor aţintite asupra lui. Mii de ochi îl fixau cu înfrigurare, aşteptînd din partea lui salvarea... Basileul simţi o infinită amărăciune. Ce le putea oferi în afară de încurajări platonice ?

La un moment dat mulţimea din biserică i se prosternă, cerşindu-i un cuvînt.

Împăratul ridică mîna, binecuvîntînd-o. Atît !

Cînd ieşi din biserică, clipi uluit. Piaţa din faţa catedralei fusese invadată de o mare de oameni îngenuncheaţi, care întindeau spre el mîinile într-o mută implorare. Cînd avusese timp să se adune ? Niciodată Constantinos nu simţise mai acut povara propriei sale responsabilităţi. Coroana imperială şi sceptrul nu reprezentau numai însemnele unei puteri discreţionare încredinţate de Dumnezeu şi de oameni unui ales între aleşi. „Imperiul" impunea îndatoriri grele, sacrificii şi mai grele.

În clipa aceea Constantinos avu senzaţia că între el şi poporul său se stabilise nu numai o comuniune sufletească, ci şi una fizică. Simţea în inimă bătaia inimilor mulţimii, simţea în vine pulsaţia sîngelui tuturor acelor oameni care-l venerau ca pe o divinitate.

Constantinos se stăpîni să nu-şi ducă mîinile la frunte, spre a-şi opri zvîcnetul tîmplelor. Nu-i era îngăduit să dea semne de slăbiciune. Avea obligaţia să îşi joace rolul de împărat. Marea de oameni aştepta să fie încurajată, să i se redea încrederea în propriile forţe, să primească asigurări că bărbaţii de Stat vor face totul, astfel ca imperiul să supravieţuiască şi acestei crize.

Auzi un cor de plînsete ridicîndu-se pînă la el. Afectînd o liniște olimpiană, înălță brațul.

— Tăcere! Tăcere! Împăratul vrea să ne vorbească! Tăcere! țîșniră voci din mulțime. Vaietele încetară treptat.

Constantinos avu deodată dureroasa revelație a neputinței sale. Să-i mintă, pretinzînd că totul se va termina cu bine? Cum ar putea susține o asemenea teorie, cînd el însuși se întreba dacă Bizanțul va supraviețui acestei încercări? Asupra pieței se lăsase o tăcere adîncă. Se auzeau doar țipetele unor pescăruși și dangătul îndepărtat al unui clopot vestind moartea unui om, sau poate moartea imperiului.

— Dumnezeu este alături de noi! grăi cu patos basileul. Glasul lui părea să exprime, în afară de înțelesul firesc al cuvintelor, o nestrămutată încredere. Constantinopolele nu va pieri! adăugă, silindu-se a se convinge că exprima o realitate. Misiunea noastră milenară nu s-a încheiat încă. Cetățeni ai imperiului, nu vă pierdeți speranțele! Să priviți cu încredere viitorul! Ne așteaptă încercări grele, dar le vom învinge. Orașul acesta minunat va dăinui peste veacuri, fiindcă așa îi este scris. Chiar dacă vom suferi un nou asediu, vom respinge armatele dușmane. Nu uitați, Constantinopolele și-a mai văzut zidurile împresurate de vrăjmași mai numeroși ca nisipul mării. Au reușit să-l cucerească? Nu! N-au reușit, fiindcă Dumnezeu este alături de noi!

Încheia scurta cuvîntare cu aceleași vorbe cu care o deschisese. Mulțimea rosti prin mii de glasuri același cuvînt:

— Amin!

Constantinos încălecă pe calul ținut de un vareg din garda imperială, apoi se îndreptă spre palat. Lumea îi deschise drum, binecuvîntîndu-l...

Ședința consiliului imperial, întrunit la palatul Blachernelor, nu dură mult. Consilierii erau buimăciți de evoluția evenimentelor. Pacifiștii, care se pronunțaseră împotriva cererii de sporire a alocației lui Orkhan, se dezlănțuiră împotriva beliciștilor. Vorbele pline de mînie aveau mai degrabă semnificația unei descărcări nervoase decît a unei discuții menite să găsească soluții. Kalamides și Lucan păstrau o tăcere mohorîtă. Ceilalți beliciști ripostară cu violență, reproșînd pacifiștilor insuficiența creditelor acordate pentru întreținerea unei armate numeroase și bine pregătite.

Împăratul își zise că reproșurile nu mai aveau nici un rost.

— Este adevărat că am săvîrșit cu toții o greșeală, trimițînd sultanului acel mesaj prost inspirat. Credeți însă că numai

aceasta a determinat declanşarea operaţiilor militare ordonate de Mehmed ? Dacă nu l-am fi formulat, turcii ar fi găsit alt pretext. Ne-am întrunit spre a găsi căi de ieşire din impas. Regretele sînt tîrzii şi zadarnice, iar imputările nu vor aduce lumină, ci numai amărăciune şi duşmănie.

Kalamides ceru cuvîntul. Afişînd un optimism moderat, susţinu că defetismul acelora care socoteau cauza Bizanţului pierdută merita tot dispreţul. Constantinopolele nu era la primul asediu.

— Războaiele de azi nu se mai potrivesc cu cele de ieri, interveni vehement Constantinos Comnen. Pe cimpul de luptă a survenit un element nou : tunul ! Zidurile cele mai puternice se năruiesc sub violenţa şocurilor provocate de tirul artileriei. Sultanul Mehmed acordă o importanţă deosebită acestei arme, care poate juca în cazul nostru un rol hotărîtor.

— Să întărim zidurile de apărare ! zise Lucan.

— Să alocăm fonduri extraordinare ! adăugă Kalamides, cu o înflăcărare perfect trucată.

Lucas Notaras, care-i cunoştea perfect jocul, se minună de tonul său plin de sinceritate. *„Mascalzone !“* reflectă scîrbit, folosind o tipică injurie italienească, învăţată în cursul lungilor sale şederi la Roma. Ar fi putut să-l denunţe. Dar la ce bun ? Soarta Constantinopolelui era pecetluită. Afară de asta, el, marele amiral, acceptase să-i devină complice. Dacă oraşul va cădea în mîinile turcilor, trebuia să rămînă cineva cu suficientă autoritate spre a apăra interesele creştinilor.

Demetrios Cantacuzino interveni în discuţie :

— Trebuie să tatonăm intenţiile sultanului. Poate că nu are de gînd să-şi eternizeze stăpînirea asupra ţărmului bizantin al Bosforului.

— Îţi faci iluzii, Cantacuzino, ripostă Lascaris.

— Propun să trimitem la faţa locului un grup de observatori, zise locţiitorul marelui logotet, ignorînd întreruperea lui Lascaris.

Şedinţa consiliului se încheie după desemnarea nominală a observatorilor. Grupul avea să fie condus de Constantinos Comnen însuşi.

Urmară cîteva zile de incertitudine. Basileul spera, împotriva evidenţei, că apele se vor linişti. Dar aşteptările lui fură înşelate. Observatorii se înapoiară cu veşti rele. În primul rînd, comandantul trupelor otomane, Isfendiar-Paşa, refuzase să-i primească. În al doilea rînd, informaţiile adunate duceau la concluzia că turcii nu aveau de gînd să plece. Biserica Sf. Ar-

hanghel Mihail şi cele două monastiri din apropiere începuseră a fi demolate. Călugării fuseseră izgoniţi. Avuseseră loc incidente între populaţia localnică şi musulmani, încheiate cu morţi şi răniţi. Situaţia era foarte gravă. Încălcînd graniţele Imperiului Bizantin, turcii săvîrşeau un act de război. Se impunea un demers diplomatic.

Împăratul îmbrăţişă opinia celor mai mulţi consilieri şi ordonă să se redacteze un protest adresat sultanului. Recomandă a se folosi termeni moderaţi. Delicata misiune diplomatică avea să fie încredinţată aceluiaşi Constantinos Comnen, care îşi cîştigase reputaţia unui negociator abil. În cursul carierei sale — curmată temporar în urma unei neînţelegeri cu Paleologii — repurtase cîteva succese remarcabile, ce îndrituiau speranţe şi în noua-i însărcinare.

Înaintea încheierii dezbaterilor consiliului, basileul ordonă ca, paralel cu activitatea agentului său Francesco Filelfo di Tolentino, să se intensifice şi intervenţiile diplomatice oficiale pe lîngă Papă şi pe lîngă celelalte căpetenii ale Statelor occidentale, în scopul obţinerii unor ajutoare militare rapide.

— Papa Niccolo al V-lea este prietenul Bizanţului, afirmă el, şi nu ne va lăsa să pierim. Cînd vor afla ce primejdie ne pîndeşte, regii Franţei, Angliei şi Aragonului se vor ridica în apărarea noastră. Nu se poate să fie altfel.

Încerca să-şi încurajeze consilierii, deşi în sufletul lui se oploşise de multă vreme îndoiala asupra solidarităţii Europei creştine cu Bizanţul.

Şedinţa se termină într-o atmosferă funebră. Numeroşi consilieri erau obsedaţi de iminenţa unui dezastru. Vor reuşi oare noile demersuri ale basileului să trezească din amorţire Europa creştină ? Vor izbîndi ambasadorii lui acolo unde eşuaseră Manuel al II-lea şi Ioannos al VIII-lea ? Era greu de presupus. Dar încercarea trebuia făcută.

*

— Pentru cîţi arginţi te-ai vîndut, Khalil ?

Glasul şuierat al sultanului îi biciui obrazul. Marele vizir simţi că îl înăbuşă spaima. În coşul pieptului i se închegase un ghem dureros. Voi să spună ceva în apărarea sa, dar nu reuşi să scoată decît un geamăt înăbuşit.

— Hai, Khalil, vorbeşte ! Ţi-a îngheţat glasul ?

Pe chipul tînăr al lui Mehmed se aşternuse un zîmbet rău, care-i ridicase colţul stîng al gurii, schimonosindu-i obrazul.

Khalil i se aruncă la picioare, lipindu-şi buzele de vîrful cizmei roşii, cu pinteni de aur. Dar Mehmed îşi trase piciorul, ca şi cînd s-ar fi ferit de atingerea unei reptile.

— Sînt nevinovat, Doamne ! bolborosi marele vizir.

Sultanul izbucni în rîs. Un rîset crud, diabolic, nefiresc pe un chip atît de tînăr.

— Dar astea ce sînt, Khalil ? scrîşni cu reţinută mînie.

Marele vizir ridică terorizat privirile.

— Uită-te bine, Khalil !

În mîinile sultanului scăpărau nişte diamante cu ape incandescente. Marele vizir înlemni. Cum de ajunseseră diamantele lui în posesia sultanului ? Le ştia la loc sigur. Cine îl trădase ?

Mehmed i le azvîrli cu violenţă în obraz.

— Preţul trădării, Khalil ! Preţul ticăloşiei tale.

Sultanul ridică mîna într-un gest de o implacabilă severitate. De după o perdea apărură doi sclavi abisinieni, două huidume impasibile, cu lanţuri de mătase în mîinile lor puternice. Înspăimîntat, marele vizir îşi duse mîna la grumaz.

— Nu, Doamne ! Nu ! Nu !

Sclavii se năpustiră asupra lui, imobilizîndu-l. Marele vizir se zbătea ca o vietate prinsă în laţ. Eforturile-i păreau puerile în comparaţie cu irezistibila forţă musculară a brutelor negre. Două mîini cu degete lungi, puternice, îi petrecură rapid pe după gît un laţ fin.

— Nu ! horcăi marele vizir, smucindu-se...

Cînd deschise brusc ochii şi se văzu în patul lui moale, cu cearşafuri trandafirii de mătase, încetă să mai geamă Odalisca goală din preajmă-i îl privea speriată. Corpul ei, cu unduiri de felină, era poleit de lumina aurie izvorîtă din lumînările de ceară înfipte în candelabrele din jurul patului.

Tremurînd, marele vizir îşi masă uşor cu mîna gîtul care-l mai durea încă. Îi părea rău că se dăduse în spectacol faţă de odaliscă. Arătase tinerei fete că şi pe el, Khalil, cel mai puternic om din imperiu după sultan, îl terorizau spaimele. „Îngrozitor vis !“ îşi zise. Îşi va consulta astrologul. Bătrînul tălmăcitor al limbajului tainic al stelelor îi va dezlega enigma acestui vis.

Khalil îşi scutură capul, ca şi cînd ar fi încercat să-şi elibereze creierii de zgura coşmarului. Se mustră fiindcă avusese

slăbiciunea de a lăsa să-i treacă prin minte un gînd atît de nătîng. Era de neconceput să-şi dezvăluie visul cititorului în stele. Oricît i-ar fi fost acesta de credincios, ar fi făcut unele legături între plăsmuirile somnului şi realitate. Ar fi destul să scape o vorbă în legătură cu temerile marelui vizir, ca zvonurile să pornească la vale, asemenea avalanşelor, riscînd să-l zdrobească sub greutatea lor. Visul acesta trebuia îngropat în cele mai inviolabile taine ale sufletului său.

Încercă să-şi izgonească temerile. Diamantele erau ascunse bine. Atît de bine, încît, în cazul unei morţi accidentale a stăpînului lor, aveau să rămînă întemniţate de-a pururi în hruba lor subterană.

Khalil zîmbi, încercînd a-şi face curaj. Temerile lui erau neîntemeiate. Niciodată poziţia sa nu fusese mai puternică. Recîştigase încrederea sultanului, căruia îi îndeplinea toate capriciile.

Aseară mîncase prea mult. Bucătarul-şef era neîntrecut în pregătirea unor mîncăruri atît de delicioase, încît îţi era cu neputinţă să le rezişti. Khalil îşi aminti pateurile umplute cu carne şi spanac, sarmalele în foi de viţă sau de alun, umplute cu orez, ficat şi inimă de miel, kebabul fraged fript pe jăratic, chiftelele savuroase din carne de batal, peştele fript, învăluit în jeleuri transparente, puii cu orez şi cu scorţişoară, apoi pilafurile cu migdale şi struguri de Corint. Dar desertul ? Ce putea fi mai bun decît kataifurile, sarailiile, lokmalele, baclavalele, gurabieurile, halvalele, toate delicioase şi atît de parfumate ?! Khalil îşi zise că, înainte de a se culca, mîncase fără moderaţie şi băuse pahar după pahar de boza, de hidromel şi de *pekmez*. Apoi se desfrînase în braţele odaliscăi. Fata, deşi foarte tînără, era expertă în arta amorului. Îi oferise clipe încîntătoare, dar il şi storsese ca pe o lămîie.

Consecinţele exceselor nu întîrziaseră să se facă simţite. După ce adormise, îl potopiseră coşmarurile.

Făcu semn odaliscăi să plece. Supusă, fata sări din pat, îşi aruncă pe umeri un veşmînt de voal, apoi dispăru după o draperie grea, ce răspundea în harem.

Khalil făcu socoteala femeilor lui — foarte aproximativă, fiindcă i se aduceau adeseori în dar sclave unele mai frumoase decît altele — şi conchise că dispunea de vreo trei sute, dintre care se culcase cu vreo două sute. Restul nu mai contau. Fie că erau prea vîrstnice spre a-l mai ispiti, ori prea tinere, şi în acest caz păcătuiau prin lipsă de experienţă. La anii lui avea nevoie de fete foarte primăvăratice, dar în acelaşi timp

pricepute să-i trezească simţurile. Pe vremuri era un client asiduu al tirgurilor de sclave. Treptat, însă, treburile imperiului îl absorbiseră în asemenea măsură încît rărise desfătările erotice.

Gîndul i se întoarse brusc la coşmarul care-i transformase noaptea într-un infern. Nu încerca oare să se adoarmă cu apă de trandafiri cînd îşi spunea că reuşise să cîştige încrederea sultanului ? Duşmanii lui îi săpau groapa, făcînd tot felul de intrigi, iar Zaganos-Paşa, cel mai neîmpăcat rival al său, se vîrîse pe sub pielea sultanului.

Khalil simţi deodată că îl trec sudori reci. Poate că în clipa aceasta Zaganos turna în urechea padişahului, picătură cu picătură, otrava calomniilor. Poate că visul care-i tulburase somnul prevestea destituirea lui din demnitatea de mare vizir ! Un val de panică îl făcu să se ridice în capul oaselor. Bătu din palme. Mustafa, nubianul, răspunse la chemare. Noaptea dormea în anticameră, în faţa uşii odăii de culcare a marelui vizir.

— Güneit-Aga să vină la mine ! porunci Khalil. Şi slujitorii să vină ! Vreau să mă îmbrac.

Deşi zorii nu apucaseră încă să se îngîne cu noaptea, marele vizir îşi făcu toaleta ca şi cînd ar fi trebuit să se înfăţişeze sultanului.

— Secretarii să-mi aducă mapele, Mustafa !

Îşi puse caftanul îmblănit cu zibelină, apoi îşi părăsi apartamentul. Străbătu cîteva săli îmbrăcate în marmură, înfrumuseţate de fîntîni ce susurau, împrăştiind jerbe de apă parfumată.

„Dacă Mehmed m-ar scoate din funcţie, aş fi izgonit de aici ca un cîine rîios", cugetă plimbîndu-şi privirile asupra mozaicurilor multicolore, asupra obiectelor de artă orînduite pe măsuţe scunde de abanos, ori în nişe luminate de candelabre înţesate cu lumînări aprinse în tot cursul nopţii. Avea oroare de întuneric. Din beznă ţîşnesc asasinii...

Intră enervat în camera de lucru şi se adînci în jeţ. Secretarii îl aşteptaseră aliniaţi şi ţinînd sub braţ mapele încărcate cu documente. Găzduiţi în palatul marelui vizir, munceau optsprezece ore din douăzeci şi patru — cîteodată şi mai mult — iar noaptea dormeau iepureşte, spre a răspunde fără întîrziere şi cu mintea limpede la apelurile stăpînului, care se trezea uneori în miez de noapte şi cerea să i se aducă dosare cu diferite probleme de Stat.

— Ferhat! ordonă unui tînăr cu bărbuţă ascuţită şi ochi vioi de viezure. Mapa construcţiilor imperiale! Ceilalţi puteţi pleca!

Secretarii concediaţi ieşiră în tăcere. Ferhat îi prezentă mapa cerută, apoi rămase nemişcat, spre a nu tulbura reflecţiile stăpînului.

Marele vizir răsfoi cîteva file şi se opri asupra unui deviz privind construcţia noului palat imperial de la Adrianopole, care — în concepţia sultanului — trebuia să oglindească prin măreţia şi operele sale de artă splendoarea Statului otoman. Sumele cheltuite în ultimul trimestru depăşiseră cu mult intenţiile şi planurile arhitecţilor. Mehmed ordonase o serie de modificări costisitoare. Khalil se executase fără crîcnire, acoperind cu dărnicie cheltuielile suplimentare, impuse de extravaganţele padişahului. Împlinindu-i fanteziile, îşi realiza propriul plan. Sumele tot mai mari necesitate de continuarea construcţiei erau rupte din bugetul destinat armatei. O deturnare de fonduri destinată să slăbească potenţialul militar al imperiului. Mehmed nu va cuteza să pornească o campanie împotriva Constantinopolelui înainte de a fi sigur că dispune de o armată numeroasă, perfect antrenată şi bine utilată. Este însă greu să-ţi durezi în acelaşi timp palate costisitoare şi să-ţi sporeşti numărul soldaţilor.

El, Khalil, nu făcuse aceste operaţii financiare fără să-l fi înştiinţat pe sultan. Mehmed, entuziasmat de măreţia edificiului imperial, acceptase scamatoriile băneşti, fără a reflecta la dezavantajele care vor rezulta. Dacă i se va cere vreodată socoteala, el, Khalil, se va apăra declarînd că nu făcuse altceva decît să execute poruncile padişahului.

Cînd Mustafa îi anunţă prin semne sosirea lui Güneit-Aga, marele vizir îşi concedie secretarul. Vizitatorul, învăluit într-o amplă pelerină neagră, cu o glugă ce-i acoperea faţa, lăsîndu-i numai ochii la vedere, intră printr-o uşă secretă.

— Sper că nu ştie nimeni că ai venit aici, spuse Khalil, în vreme ce Güneit-Aga îşi lepădă pelerina.

— Nimeni, Luminăţia-Ta.

— Dacă Zaganos ar afla, nu s-ar lăsa pînă nu te-ar elimina din corpul aghiotanţilor sultanului.

— Înălţimea-Sa Padişahul îmi acordă toată încrederea.

— Să nu te bizui niciodată, Güneit, pe statornicia sultanilor. Slujindu-mă pe mine, ai să ajungi paşă cu trei cozi de cal şi ai să iei, pînă la urmă, şi locul lui Zaganos. Locul tău este printre viziri.

— Aşa să fie cum ţi-e dorinţa, Luminăţia-Ta.

— Ce se mai învîrteşte pe la palat ?

— Aseară, Zaganos-Paşa a stat pînă noaptea tîrziu în cabinetul de lucru al Înălţimii-Sale Sultanul.

„Deci visul nu m-a înşelat, cugetă marele vizir, întunecîndu-se. Îmi pregăteşte pierzania, cîinele !“

— Fahim mi-a furnizat nişte informaţii preţioase, Luminăţia-Ta, continuă Güneit-Aga. Se pare că Zaganos-Paşa a pus mîna pe copiile unor scrisori prin care basileul Constantinos cere ajutoare Apusului. Marele mareşal al palatului a fost în cunoştinţat de acest lucru.

— Nu mă mir, replică Khalil. Zaganos şi Şehab-ed-Din lucrează de multă vreme mînă în mînă.

Informaţia privitoare la scrisori îl lăsă pe gînduri. Constantinos săvîrşea imprudenţe peste imprudenţe.

Güneit-Aga îi mai dezvălui şi alte manevre de culise, dibuite cu preţul unor abile subterfugii. Toate erau însă lipsite de însemnătate faţă de importanţa „scrisorilor“.

Discuţia dintre cei doi bărbaţi dură pînă în zori, cînd Güneit-Aga părăsi palatul marelui vizir pe acelaşi drum tainic.

Khalil mai lucră cîteva ore în cabinetul său. În cursul dimineţii, o ambasadă extraordinară a Bizanţului urma să fie primită de sultan. Khalil avea obligaţia să asiste la audienţă. Cînd se înfăţişă la palatul imperial, şambelanul de serviciu îl anunţă că Înălţimea-Sa Sultanul il aştepta în cabinetul său, înaintea audienţei acordate solilor bizantini.

Condus în prezenţa padişahului, marele vizir constată că Zaganos-Paşa îl devansase. Stătea în stînga jilţului lui Mehmed, iar chipul său era impenetrabil. Tot atît de nepătruns era şi chipul sultanului.

Mehmed îl întimpină pe Khalil cu o întrebare brutală :

— Comandanţii armatelor mele se plîng că înzestrarea unităţilor de artilerie cu utilaj greu se face într-un ritm nesatisfăcător. Arsenalul nu lucrează folosind întreaga sa capacitate. De ce ?

Marele vizir îi explică elaborat că înălţarea edificiilor imperiale înghiţise sume enorme.

— Nu am precupeţit cheltuielile, fiindcă aşa îmi poruncişeşi Tu, Doamne.

Îi debita lecţia pe care şi-o pregătise de acasă. Sultanul se încruntă.

— Nu m-am gîndit niciodată, Khalil, să execut lucrări de construcţii în detrimentul întăririi forţelor armate. Bizanţul nu

se astîmpără. Ca să-l pun cu botul pe labe, am nevoie de o armată puternică şi de o flotă puternică.

Marele vizir se înclină.

— Le vei avea, Mărite Doamne. Voi aloca fonduri speciale. Chiar azi voi da porunci primului defterdar.

Khalil *simţea* privirile lui Zaganos aţintite asupra sa.

— De azi înainte mă voi ocupa personal de înzestrarea armatei cu tunuri, spuse Mehmed. Vreau ca arsenalul central să nu ducă lipsă de nimic.

— Nu va duce, Mărite Doamne.

— Vreau să ştii, Khalil, că ridicarea palatului imperial şi a celorlalte edificii publice nu reprezintă decît un pretext. Vreau să înşel guvernele ţărilor creştine. Toţi agenţii diplomatici străini de aici vor expedia note, informînd pe cei care i-au trimis că sînt ahtiat după lux, după construcţii grandioase, după monumente uriaşe. Nimeni nu va bănui care sînt adevăratele mele intenţii. Vorbesc de pace, dar mă pregătesc intens de război.

Mehmed se lansă într-o tiradă grandilocventă asupra rolului pe care Imperiul Otoman trebuie să-l joace în lume.

Khalil îl asculta smerit. Deodată îl fulgeră un gînd. „De ce nu-mi vorbeşte despre scrisori ? Se teme că am să-l înştiinţez pe basileu ? Dacă este aşa, înseamnă că asupra mea se adună nori grei. Ar mai fi o posibilitate. Zaganos să nu-i fi vorbit încă despre scrisori. Să le păstreze în mînecă spre a mă lovi la momentul ales de el. Varianta a doua ar fi cea mai fericită."

Khalil mai băgase de seamă că Zaganos nu scosese pînă atunci nici un cuvînt. Păstra o tăcere plină de subînţelesuri. S-ar fi zis că Mehmed era purtătorul lui de cuvînt. Reuşise să-l subjuge pe sultanul acesta tînăr şi înfumurat.

— Cred că a sosit timpul să trecem în sala tronului, zise Mehmed. Ambasadorii bizantini trebuie să fi venit demult.

Trecură în anticameră, unde îi aştepta alaiul imperial. Încadrat de demnitarii Curţii, de ofiţeri şi de ostaşi din corpul de gardă, Mehmed pătrunse în sala cea mare. Miniştrii, generalii şi înalţii funcţionari din Departamentul Afacerilor Externe, prezenţi la ceremonie, se prosternară la picioarele lui.

Mehmed se instală pe tron. Avea un aer majestuos, care impunea. „Cine l-a învăţat pe tînărul acesta să se comporte cu atîta măreţie ?" se întrebă Khalil. Ibn Temdjid, guvernorul şi dascălul tînărului sultan, fusese un mare savant, dar un educator mediocru. Caracterul lui Mehmed nu fusese plămădit nici

de părintele său — care-l neglijase în tot timpul vieţii — şi nici de profesori, care se mărginiseră a-l îndemna să aibă o purtare conformă principiilor morale din *Coran*. Tînărul padişah se dezvoltase asemenea puilor de leu crescuţi în menajeriile imperiale. Instinctele lor sîngeroase se dezvoltau firesc, odată cu vîrsta, fiindcă aşa lăsase Allah. Mehmed nu făcea decît să se supună propriului său atavism. Era în orice caz mai primejdios decît Baiazid, mai viclean decît Mehmed I-ul şi mai aprig decît Murad al II-lea.

Tînărul padişah bătu din palme. Mareşalul palatului făcu un semn spre uşă. Slujitori îmbrăcaţi în verde deschiseră canaturile aurite. Maestrul de ceremonii intră, anunţînd ambasada bizantină. Constantinos Comnen îşi făcu o intrare solemnă. Suita sa, alcătuită din senatori, patricieni şi agenţi diplomatici, păşea cu gravitate, apropiindu-se de tronul imperial.

Deşi îi repugna servilismul, Comnen făcu o concesie etichetei otomane şi plecă genunchiul, imitat de toţi însoţitorii săi. Mehmed al II-lea abia înclină capul.

Se scurseră cîteva momente de tăcere, apoi sultanul ridică mîna, invitîndu-l pe Comnen să vorbească. Senatorul purta un document făcut sul, pe care-l desfăcu şi începu a-l citi cu voce clară, frumos timbrată. Cunoştea perfect limba turcă, fiindcă în copilărie fusese zălog la Curtea otomană.

— Se împlinesc astăzi o sută şi ceva de ani de cînd străbunul tău Murad I-ul, feciorul lui Orkhan, a cucerit Adrianopolele. De atunci şi pînă în zilele noastre au fost încheiate o serie de tratate între ţările noastre. Coborîtorii din neamul lui Murad I-ul n-au încercat niciodată să ridice pe teritoriile bizantine din preajma Constantinopolelui cetate sau colibă. Chiar dacă unele pricini — pe care nu noi le-am dorit — au dus la războaie între noi, s-a ajuns de fiecare dată la noi înţelegeri, ce au consfinţit drepturile noastre. Cînd bunicul tău Mehmed — Dumnezeu să-i aibă în pază sufletul — a găsit necesar să zidească o fortăreaţă pe malul asiatic al Bosforului, nu a ordonat săparea fundaţiilor înainte de a căpăta încuviinţarea părintelui său spiritual, împăratul Manuel al II-lea. Acesta şi-a dat consimţămîntul, fiindcă cetatea urma să fie durată pe malul răsăritean al Bosforului, aflat de mulţi ani sub stăpînire otomană. Deşi între ţările noastre domnesc astăzi relaţiile cele mai bune, tu ai hotărît să închizi Marea Neagră pentru traficul navelor creştine, spre a înfometa Constantinopolele şi a-l lipsi de veniturile obţinute graţie legăturilor comerciale cu ţările limitrofe acestei mări. Rugămintea noastră este să renunţi la această

hotărîre, şi să păstrezi în continuare relaţii de prietenie cu imperiul nostru, aşa cum le-a păstrat şi părintele tău, bunul şi înţeleptul sultan Murad al II-lea. Dacă doreşti tribut, sîntem gata să ţi-l dăm, deşi sîntem o ţară săracă, fiindcă dorinţa noastră cea mai vie este să trăim în înţelegere şi pace cu imperiul tău.

Ambasadorul îşi încheie lectura. Sultanul îl ascultase fără să se clintească. Diplomatul făcu documentul sul şi îl înmînă marelui vizir, care îl primi înclinîndu-se.

Un zîmbet sibilin se aşternu pe buzele strînse ale padişahului. După ce păstră cîteva momente tăcerea, spre a spori curiozitatea şi incertitudinea trimişilor bizantini, începu să vorbească răspicat, cu o evidentă asprime în glas :

— Doresc să reţii bine cuvintele mele, ambasadorule ! Nu am nici o pretenţie asupra Constantinopolelui. Dar limitele lui teritoriale nu trec dincolo de zidurile-i înconjurătoare. Toate ţinuturile aflate în afara capitalei voastre sînt ale mele. Am hotărît să ridic pe malul european al Bosforului o fortăreaţă. Nimeni şi nimic nu mă poate împiedica să-mi duc la îndeplinire gîndul. Repet ! Toate pămînturile de pe ţărmul european al Bosforului şi ale Mării de Marmara, cu toate cetăţile, oraşele şi satele aferente, fac parte integrantă din Imperiul Otoman. Am trecut aceste aşezări sub puterea mea fiindcă multe din ele sînt locuite şi de turci. Iar eu nu concep ca osmanlîii să aibă alt stăpîn decît pe sultanul lor. Pămînturile nelocuite tot ale mele rămîn. Bizantinii nu mai au voie să se stabilească în aceste ţinuturi. Este nevoie să amintesc împăratului vostru în ce cumpănă grozavă s-a aflat părintele meu, Murad, cînd basileul romeilor, înţeles cu ungurii, a împiedicat oştirile otomane din Anatolia să treacă în Rumelia spre a-şi apăra hotarele încălcate de duşmani ? Profitînd de situaţia noastră grea şi de complicitatea bizantinilor, triremele frîncilor au blocat Dardanelele. Tatăl meu a fost nevoit să traverseze Bosforul sub protecţia tunurilor de pe Güzelhissar, deşi triremele împăratului vostru îl pîndeau spre a-i zăgăzui trecerea. Pe atunci eram copil şi mă aflam la Adrianopole. Ungurii se apropiau de Varna, pustiind tot în jurul lor. Aşteptam înspăimîntat să ajungă sub zidurile Adrianopolelui şi să-l asedieze. În vremurile acelea basileul vostru se bucura. Se bucurau şi ungurii. Numai musulmanii sufereau şi se tînguiau. Dar pînă la urmă Allah a dăruit victoria părintelui meu. Acesta, amintindu-şi atunci de tot ce a pătimit, s-a jurat să ridice pe ţărmul de apus al Bosforului o cetate în dreptul fortăreţei de pe malul răsăritean. N-a apucat

să își îndeplinească legămîntul, fiindcă viața i-a fost scurtă. Eu însă am să execut ceea ce tatăl meu a voit. Îmi puneți piedici ? Cu ce drept ? Îmi interziceți să fac ce vreau pe pămînturile mele ? Încercați numai să vă împotriviți mie ! Mergeți și spuneți împăratului vostru ! Sultanul care domnește azi nu se aseamănă cu cel dinaintea sa. Știe ce vrea și mai știe și cum să înfăptuiască ceea ce vrea. Acesta este ultimul meu cuvînt. Dacă împăratul vostru îmi va mai trimite ambasadori, îi voi jupui de vii !

Vorbele padișahului, rostite la început molcom, crescuseră în volum, așa cum un izvor de munte crește, transformîndu-se treptat în ape viforoase, ce gonesc printre stînci. Expresia feței lui, atît de tînără și de plăcută, se înăsprise, trăsăturile i se adînciseră, furia îl îmbătrînise, așternîndu-i o mască hidoasă. Ambasadorii creștini îl priveau cutremurați. Își ascultaseră sentința de moarte. S-ar fi zis că destinul vorbise prin gura lui Mehmed. Asemenea profeților din vechime, sultanul se transfigurase, căpătînd înfățișarea unui iluminat fanatic.

După plecarea precipitată a bizantinilor, obrazul împăratului se liniști, așa cum se liniștesc apele învolburate după ce a trecut vijelia.

Mehmed era încîntat de arta cu care își jucase rolul. Izbutise să bage spaima în ghiauri. Și acesta era numai începutul...

•

Hanul lui Iakumi Christofakis se afla în piața Therapia, la hotarul dintre cartierul venețian și cartierul bizantin al portului din Cornul de Aur. Iakumi se lăuda că grație acestei împrejurări ajunsese să călărească pe două lumi. Cert este că hanul se bucura de o poziție extraordinară, care asigura proprietarului însemnate beneficii. În sala joasă, afumată, cu mese multe, lustruite decenii de-a rîndul de mîini și de funduri de pahare, se întîlneau tot soiul de inși cu reputație dubioasă — contrabandiști, prostituate, pungași, derbedei, clerici răspopiți — dar și oameni cinstiți — marinari, mici meseriași, negustători mărunți, hamali din port — dornici să se destindă în jurul unei ulcele cu vin după munca istovitoare a zilei.

Se spunea că Iakumi Christofakis era norocos și că se născuse cu căiță pe cap. Drept este că toate îi mergeau în plin.

Fusese căsătorit cu o femeie energică, un model de hărnicie, care-l ajutase să-şi dureze piatră cu piatră prosperitatea de azi. După o căsnicie fără umbre, femeia se stinsese aşa cum se stinge un cal de povară, care se prăbuşeşte în ham, istovit de muncă. La 60 de ani, Iakumi rămăsese să-şi administreze hanul, ajutat doar de soră-sa, Garafulia, o văduvă vrednică şi voluntară, precum şi de fiul acesteia, Dimitraki, un flăcău dezgheţat şi zelos, care se apropia de 20 de ani.

Ajuns în pragul bătrîneţii, Iakumi simţise trezindu-i-se în suflet regretul de a-şi fi irosit viaţa adunînd ban cu ban. Se alesese astfel cu o prosperitate materială mai fadă decît o prăjitură fără zahăr.

Printre vecinii lui se afla un cizmar sărman, Leonidas Krasogeorgis, cu o liotă de copii, printre care Aretusa, o fată de 18 ani, frumoasă şi proaspătă ca o fructă abia pîrguită. Iakumi o văzuse de cîteva ori, cînd Aretusa venise, trimisă de tatăl ei, să cumpere vin. Bătrînul hangiu o măsurase din ochi, îi mîngîiase cu mîini imaginare sinii mici, şoldurile pline, umerii rotunzi şi îi sorbise în gînd licoarea buzelor. Mistuit de pofte mai zdravăn decît o grămadă de lemne uscate cuprinse de flăcări, se înfăţişase într-o seară cizmarului şi ceruse mîna Aretusei. Cizmarul clipise uluit, dar nu stătuse mult la gînduri. Deşi era cu douăzeci de ani mai tînăr decît candidatul la însurătoare, îşi dăduse consimţămîntul, fiindcă numai aşa putea să mai scape de sărăcie. Căsătoria se oficiase repede, spre consternarea Garafuliei, care sperase să-l vadă pe fiul ei moştenind hanul după moartea bătrînului.

Intrarea Aretusei în familie îi stricase toate socotelile. Dar Garafulia nu se dăduse învinsă. Ştia din experienţă că femeile tinere sînt aprinse, nesăţioase, şi că un soţ de 60 de ani, oricît ar fi de bine păstrat, nu poate acoperi nevoile senzuale ale unei copilandre de care-l despărţeau mai bine de patru decenii.

Garafulia era sigură că Aretusa îşi va găsi un iubit. Pe de o parte ar fi fost bine să se întîmple aşa ceva, fiindcă fratelui ei i s-ar fi deschis, în sfîrşit, ochii şi ar fi izgonit-o pe femeia adulteră. Exista însă primejdia ca bătrînul să nu afle că este încornorat şi, mai rău decît atît, Aretusa să rămînă însărcinată de pe urma unui străin, iar copilul, atribuit lui Iakumi, să închidă definitiv lui Dimitraki perspectiva de a deveni mai tîrziu stăpînul hanului.

Căsnicia părea să fie fericită. Aretusa îşi răsfăţa soţul, făcîndu-l să guste din plin plăcerea de a avea o tovarăşă de viaţă atît de ispititoare. Iakumi radia fericirea. Dimineaţa cobora mai

tîrziu ca de obicei în sălile de jos ale hanului, fiindcă nopţile îi erau atît de delicios frămîntate, încît nu adormea, istovit, decît în zori. Îi trebuiau şi lui cîteva ore de odihnă. Afară de aceasta, ştia că soră-sa îl suplinea foarte bine, aşa că îi lăsa cu seninătate toate grijile pe cap.

Garafulia acceptase rolul acesta ingrat pentru că avea planurile ei. În ultima vreme Iakumi începuse să slăbească şi, deşi se bucurase pînă atunci de o sănătate de fier, suferise două crize de inimă, scăpînd ca prin urechile acului să nu treacă Styxul. În ciuda gravelor semne premonitorii, bătrînul hangiu nu se astîmpărase. Erotica-i activitate nocturnă continua cu aceeaşi intensitate.

În tot acest timp, Garafulia o supraveghea pe Aretusa, fie direct, fie prin oamenii de serviciu ai hanului, pe care-i băcşeluia generos. Stabilise în jurul tinerei neveste un cordon sanitar pe care nu trebuia să-l străbată vreun bărbat străin. Nici fraţii adolescenţi ai Aretusei nu aveau voie să rămînă singuri cu sora lor. Garafulia ştia că pe lume există incesturi. Şi fiindcă o socotea pe Aretusa capabilă de orice stratagemă spre a rămîne însărcinată, nu-şi slăbea supravegherea nici cînd Iakumi se afla în apartamentul de sus, în tovărăşia tinerei sale soţii. În privinţa lui, Garafulia nu-şi făcea griji. Iakumi nu fusese niciodată în stare a face copii, şi nu era de presupus că acum, în apusul vieţii, va deveni prolific.

În microcosmosul acestei familii evenimentele din afară nu găseau ecou. Complicaţiile politice externe nu-l interesau pe Iakumi decît în măsura în care îi sporeau veniturile. De pildă, pe măsură ce creştea ponderea coloniei veneţiene în afacerile de import-export ale Bizanţului, sporeau şi cîştigurile lui. Clientela se îmbulzea în sălile hanului din zori şi pînă noaptea tîrziu, contribuind la înflorirea bunăstării hangiului. Iakumi nu refuza, dacă i se oferea ocazia, să participe la cîte-o contrabandă bănoasă. Dar nu o făcea decît foarte rar, fiindcă se ferea să intre în conflict cu autorităţile.

Clienţii de toate categoriile îl preţuiau, fiindcă ştia să servească cele mai alese bunătăţi muşteriilor plini de bani şi să dea băutură şi mîncare pe datorie celor loviţi de sărăcie. Asta nu însemna că era un filantrop. Avea însă un fler neîntrecut, care îl ajuta să nu acorde avantaje decît clienţilor capabili să-şi onoreze debitele la o dată mai apropiată sau mai îndepărtată. Se mai îndeletnicea şi cu camăta. Lua dobînzi exorbitante, dar cei în nevoie ştiau că pot găsi oricînd orice sume de

bani, cu condiția să le restituie la termen, potrivit înțelegerii. Iakumi avea la îndemînă cîțiva zdrahoni care se pricepeau să-i pună la punct pe clienții nărăvași și pe debitorii rău platnici.

Dimitraki se înțelegea foarte bine cu unchiul său. Era nelipsit din han și nu se codea să se înhame la muncile cele mai grele. Deși rolul lui se limita la servirea clienților, ajuta la căratul butoaielor, spăla pe jos cot la cot cu slujnicele, aplica la nevoie cîte un ghiont scandalagiilor, se arăta îndemînatic la tot felul de reparații mărunte și, mai presus de toate, executa cu grăbire și cu surîsul pe buze toate poruncile lui Iakumi. Și cu Aretusa se înțelegea bine.

Dimitraki nu era nemulțumit de soarta lui. Îi plăcea să muncească la han, iar contactul cu clientela atît de diferită și de pitorească nu-i îngăduia nici un moment de plictis. Cunoștea maniile și curiozitățile fiecărui obișnuit al localului. Îl amuzau snoavele lui Murțuflos, pielarul ; fanfaronadele comice ale lui Ventuzos, vînzătorul din prăvălia cu mărunțișuri de vizavi ; aerele fals virtuoase ale lui Mastrapas, preotul răspopit ; talentul de măsluitor în zaruri al lui Fanurios ; anecdotele piperate ale lui Diamandis, marinarul de cursă lungă ; combinațiile sentimentale ale lui Miaulis, cocoșatul ; neînfrînarea lui Manolakis, tînărul vagabond cu mușchi de fier și chip atît de plăcut femeilor ; pungășiile lui Polixinghis, care intra și ieșea din pușcărie cu regularitate de metronom. Venețienii care călcau pragul hanului nu erau mai prejos decît romeii. Bassola, oricînd gata să furnizeze cele mai rare obiecte de contrabandă ; Colangione, pictorul tot atît de iscusit în mînuirea penelului cît și a sabiei ; Chiari, mijlocitorul celor mai năstrușnice aventuri amoroase ; Picco, bețivanul capabil să dea peste cap dintr-o singură sorbire o damigeană pîntecoasă ; Valiante, gazda de hoți ; Novarisio, cu ochii lui încrucișați ; Lazzarino, sadicul, care simțea o diabolică plăcere să înțepe cu lama cuțitului sînii și șoldurile femeilor întîlnite în amurg pe stradă ; Stefanis, adolescentul languros, cu atitudini și maniere de femeie ; bătăiosul Lavero, amator de încăierări homerice ; generosul Parrochio, oricînd dispus să-și deschidă punga spre a ajuta un seamăn ajuns la ananghie. Și prostituatele care frecventau hanul aveau farmecul lor. Kubelina, subțiratică și manieră ; Vanghelia, planturoasă, masivă și atît de milostivă ; Penelopa, veșnic veselă și mare amatoare de anecdote porcoase; Aglaia, răutăcioasă, veninoasă, pusă pe harță ; Chira, scurtacă, jucăreață și atît de

fantască ; Caterina plîngăreața, dornică să istorisească oricui povestea vieții ei ; Noemi, evreica roșcovană, pătimașă, ca o bacantă ; Katiniţa, în necontenită vînătoare de clienți, deși vîrsta o sluțise, transformind-o într-o sperietoare de ciori. Apoi oamenii legii, iscoditori, autoritari, abuzivi, puși pe afaceri și gata oricînd să închidă ochii dacă li se ofereau cadouri corespunzătoare. Printre aceștia se remarcau Kasapakis, cu nelipsitul lui baston de vișin ; Diakos, viciosul, temut de prostituate fiindcă pretindea să le biciuiască înaintea actului sexual ; Minotis, severul, cu aerele lui de proconsul roman.

Dimitraki se făcuse simpatic tuturor, fiindcă se comporta cu fiecare de parcă ar fi avut de a face cu un personaj de seamă. Ca și pe unchiul său, nu-l interesa politica. Observase însă că înrăutățirea relațiilor dintre turci și romei devenise subiectul cel mai comentat de mușteriii hanului. Pentru afacerişti, vremurile tulburi sînt îndeobște aducătoare de profituri. Atunci înflorește specula, atunci se pot crea din nimic averi mari. Dimitraki surprinsese fragmente de discuții în care erau menționate sume de bani pentru el fabuloase. Atunci visa să devină și el unul dintre acei bogătași răsfățați de soartă și de oameni.

Dar reveriile lui nu aveau viață lungă. Îl chemau ba unchiul Iakumi, ba Garafulia, ba mușteriii, iar Dimitraki se înapoia la treburile lui, uitînd de fumurile măririlor și ale bogăției.

Cînd Iakumi avea treabă pe la autorități, ori pleca în oraș după afaceri, iar Garafulia făcea piața — atribuție rezervată numai ei — Dimitraki rămînea să dirijeze hanul.

Într-o dimineață întunecată de o ceață groasă, ce acoperea ferestrele cu perdele compacte țesute parcă din scame de bumbac, Iakumi coborî, din odăile sale de la etaj, îmbrăcat în haine negre de sărbătoare, îi spuse lui Dimitraki că are o întîlnire în oraș și îi recomandă să fie cu ochii în patru în tot timpul lipsei lui. Garafulia se afla în piață după cumpărături.

Deși dimineața era încă la începutul ei, în sala cea mare a hanului mai toate mesele erau ocupate de mușterii, care tratau cu voce scăzută tot felul de afaceri dubioase.

O slujnică se apropie de Dimitraki, care lua comanda de la doi negustători de mătăsuri, unul venețian și altul bizantin.

— Stăpîna te poftește sus, Dimitraki. Nu se simte bine. Du-te repede ! Iau eu comanda.

Tînărul o privi perplex. Pentru întîia dată era chemat sus în absența unchiului. Lăsă pe slujnică în locul său și urcă scara, sărind cîte două trepte deodată. Ajuns pe culoarul de la

etaj, ciocăni în uşa odăii de culcare a Aretusei. Un glas feminin rosti slab :

— Intră.

Cînd Dimitraki pătrunse în cameră, o văzu pe Aretusa întinsă pe pat. Ţinea ochii închişi şi respira greu.

— Ce s-a întîmplat, Aretusa ?

— Mi-e rău, vorbi ea şoptit. Mi-e tare rău. Inima ! adăugă, ducîndu-şi mîna la sînul stîng. Bate să-mi spargă coşul pieptului. Simt că mă înăbuş...

Dimitraki se uită speriat în jur, căutînd prosteşte un ajutor.

— Adu-mi o cîrpă, o batistă udă, şopti iarăşi într-un suflu Aretusa, şi pune-mi-o la inimă.

Tînărul văzu pe o ladă o basma roşie. O luă, o muie în apa din doniţa de lemn de lîngă uşă, apoi se apropie de pat. O întinse timid Aretusei.

— Poftim.

Aretusa ridică mîna, apoi o lăsă să cadă fără vlagă.

— Nu pot... Pune-mi-o tu, murmură.

Dimitraki tuşi încurcat. Aretusa era în cămaşă de noapte. Sînii ţîşneau sub pînza subţire. Se întrebă dacă era cazul să-i dezgolească pieptul, sau dacă nu ar fi mai înţelept să-i vîre basmaua sub cămaşă. Optă pentru a doua soluţie. Stîngaci, strecură basmaua deasupra sînului, pe care-l atinse cu mîna. Carnea ei tare îl electriză. Îi simţi rotunjimile, apoi bătăile cadenţate ale inimii.

Aretusa deschise ochii şi zîmbi recunoscătoare.

— Îţi mulţumesc, Dimitraki. Îţi mulţumesc.

Tînărul vru să-şi tragă mîna, dar mîna ei se lăsă peste a lui suficient de tare spre a i-o opri.

— Mă simt mult mai bine aşa, dragule.

Dimitraki avu brusc senzaţia că un foc lăuntric îi aprinde vintrele. O ceaţă alburie, ca şi cea de afară, îi întunecă raţiunea. Sînul acela rotund, mic şi atît de tare, îl atrăgea ca un magnet. Degetele lui îi mîngîiară involuntar contururile.

Aretusa suspină. Suspină şi Dimitraki, plecîndu-se încet asupra ei. Buzele lor aproape că se atinseră. Îşi auzeau respiraţiile, bătăile inimilor şi îşi amestecau suflurile.

În clipa aceea uşa se deschise brusc. Dimitraki sări de parcă l-ar fi atins un fier roşu. „Unchiul !“ reflectă împanicat. Se linişti puţin doar cînd o văzu în prag pe maică-sa.

— Ce cauţi aici ? scrîşni Garafulia, aţintindu-l cu ochi minioşi.

— I s-a făcut rău Aretusei, bîigui el.

Aretusa îşi muşcă buzele înciudată, dar nu deschise ochii.

— Inima... se tîngui ea.

Garafulia îşi dădu imediat seama că tînăra ei cumnată juca teatru.

— Du-te jos la clienţi ! porunci cu asprime flăcăului. Mă ocup eu de ea.

Înfricoşat de aerul ameninţător al maică-si, Dimitraki se strecură la repezeală prin preajma ei şi ieşi pe culoar. Cînd se văzu afară, respiră adînc. Din puţin scăpase să nu se aleagă cu o palmă grea peste ceafă. Cunoştea violenţa Garafuliei. În copilărie şi chiar mai tîrziu, în adolescenţă, maică-sa nu se sfiise să-i aplice corecţii aspre.

Ajuns jos, în sală, începu să se învîrtească aferat printre mese. Nu înţelegea de ce Garafulia se supărase atît de tare fiindcă el — ca un bun samaritean — dăduse un ajutor mătuşii sale, aflată în suferinţă.

După vreo zece minute coborî şi maică-sa în sală. Era furioasă. Îl chemă într-o cămară unde nu era nimeni. Cînd Dimitraki se apropie de Garafulia, aceasta îl plesni cu sete peste obraz.

— Idiotule ! şuieră. Era să cazi în cursă ca un nătîng. Puţin a lipsit să nu te tragă peste ea. Dacă-i făceai un copil, se termina cu moştenirea noastră. Am fi rămas pe drumuri.

Îl pocni din nou peste gură :

— Dacă te mai prind că te duci la ea, te dau pe mîna lui unchiu-tău.

— Iartă-mă, mamă, bolborosi.

— Marş în sală şi să bagi la cap ce ţi-am spus !

Dimitraki porni ca din praştie. Îşi dădea seama că maică-sa avea dreptate. Aretusa voise să facă din el un instrument. Ticăloasa !... Cîteva clipe de dragoste nu precumpăneau o avere pierdută.

Cînd intră în sală, îl izbi un spectacol nu prea rar la Constantinopole. Un călugăr cu părul răvăşit şi cu barba crescută în dezordine se proţăpise printre mese şi, ridicînd braţele spre cer, se avîntase într-un înflăcărat îndemn adresat oamenilor din jur :

— Pocăiţi-vă ! Îngenuncheaţi, plecaţi-vă fruntea în ţărînă şi lăsaţi cugetul să se înalţe către Isus Hristos, care ne iubeşte, care ne-a dezlegat din păcatele noastre întru sîngele său...

Vocea puternică a călugărului stîrnea ecouri de tunet sub bolțile afumate. Și mușteriii, și slugile îl priveau cu un fel de teamă superstițioasă.

— Iată, vociferă bătrînul, arătînd cu un gest tavanul, vine odată cu norii. Orice ochi îl va vedea, așa cum l-am văzut și eu. Îl vor vedea și cei ce l-au împuns cu sulițele, iar din pricina lui, toate seminţiile pămîntului se vor jeli... Priviți ! Vine Fiul omului, îmbrăcat în veșmînt lung pînă la picioare și încins pe sub sîni cu un brîu lung de aur... Capul și părul lui sînt albe ca lîna albă și sclipesc ca zăpada, iar ochii lui s-au aprins ca para focului... Picioarele sînt asemenea aramei arse în cuptor, iar glasul lui este ca vuietul apelor... În mîna dreaptă ține șapte stele, iar din gura lui iese o sabie ascuțită cu două tăișuri. Înfățișarea lui este ca a soarelui care strălucește întru a sa putere... Cînd l-am văzut, am căzut la picioarele lui ca un mort, iar el, punîndu-și mîna dreaptă peste mine, a grăit : „Nu te teme ! Eu sînt cel dintîi și cel de pe urmă !...“

Călugărul ridică ochii către cer, apoi îi pogorî asupra oamenilor :

— Pocăiți-vă, voi, care ați mîncat carne jertfită idolilor și v-ați dat desfrînării ! Pocăiți-vă, căci se va stîrni cutremur mare, soarele se va înnegri precum părul unui arap, iar lumea întreagă se va înroși ca sîngele. Cerul se va deschide, munții și ostroavele se vor urni. Atunci împărații pămîntului, și nobilii, și căpitanii, și cei bogați, și toți robii, și toți slobozii se vor ascunde în peșteri și în stîncile munților. Și voi, cei de aici, vă veți ascunde, veți căuta adăpost sub pămînt, asemenea cîrtițelor ! Dar va fi prea tîrziu, căci ziua cea mare a mîniei se apropie !... În acele zile cumplite veți căuta moartea, și nu o veți afla, căci moartea va fugi de voi... Pocăiți-vă ! Antihrist vine cu două sute de milioane de călăreți ca să vă nimicească ! Iar din capetele cailor, aidoma unor capete de lei, se vor deschide guri, iar gurile vor vărsa foc, fum și pucioasă !... Pocăiți-vă ! Pocăiți-vă, toți cei care vă închinați idolilor de aur, și de argint, și de aramă, și de piatră, și de lemn, și de carne ! Pocăiți-vă, căci se apropie Apocalipsul !

Călugărul tăcu, rămînînd cu privirile înălțate spre cer. În sală nu se mai auzeau decît răsuflările precipitate ale oamenilor. Vorbele grele de înțelesuri ale bătrînului monah îi copleșiseră chiar și pe cei mai puțin credincioși.

Dimitraki se apropie respectuos de călugăr.

— Îţi mulţumim pentru vorbele tale înţelepte, cuvioase!

Monahul se trezi ca dintr-un vis. Lăsă încet braţele în jos şi plecă ochii asupra lui Dimitraki.

— Ce spui, fiule?

— Îmi îngădui, cuvioase, să-ţi aduc puţin vin pentru împrospătarea puterilor şi ceva hrană...

Bătrînul îi puse mîna pe umăr.

— Vin de împărtăşanie şi hrană a sufletului! Numai de atît mai avem nevoie.

Se întoarse şi se îndreptă cu paşi mari spre uşă. Ieşi, mistuindu-se în ceaţa de afară. Muşteriii din sală se priviră stingheriţi.

— Ce bazaconii spunea şi bătrînul ăsta nebun? rosti Diamandis, marinarul de cursă lungă, care se afla la un conciliabul cu doi neguţători veneţieni.

— Nu blasfema, Diamandis! îl mustră Murţuflos, pielarul.

Uitase de fanfaronadele lui şi se făcuse mic, asemenea unui prunc neputincios.

— Prezicea moartea! Pentru noi toţi! exclamă posomorit Stavrulios, neguţătorul de mătase.

Diamandis izbucni în rîs:

— Morţii cu morţii, viii cu viii! Dimitrakis, adu o bărdacă plină ochi cu vin de Samos! Mai repede, că mi s-a uscat gîtlejul...

•

Căţărat pe schelă şi culcat cu faţa în sus pe o platformă, Fra Giovanni da Fiesole, mai cunoscut sub numele de Fra Angelico, picta cu mişcări repezi şi sigure tavanul capelei Sacramenta din palatul Vaticanului. Aşternea culorile cu mare iuţeală, fiindcă în curînd avea să se lase seara, şi Fra Angelico ştia că lucrul pe tencuiala proaspătă este anevoios şi că trebuia să termine în întregime porţiunea preparată pentru ziua aceea. Energia lui nesecată era izvor de mirare şi de admiraţie pentru cei care-i cunoşteau vîrsta: 15 ani peste o jumătate de veac. Barba cenuşie, sprîncenele stufoase, tonsura, obrajii cu riduri adînci, rasa călugărească îi erau stropite cu tot felul de culori. Fra Angelico avea ochi frumoşi, blajini, de copil. Expresia lor

blîndă îi oglindea, dealtfel, şi firea. Nu se ştia ca monahul acesta bun ca pîinea caldă să fi supărat vreodată pe cineva.

În preajma lui lucra cu aceeaşi înfrigurare şi rîvnă elevu-i preferat, florentinul Benozzo din Lese di Sandro, poreclit de prieteni Gozzoli. Benozzo împlinise 33 de ani. La vîrsta aceasta cei mai mulţi pictori se smulgeau de sub aripa maeştrilor care le desăvîrşiseră educaţia artistică şi primeau comenzi pe cont propriu, bineînţeles în măsura reputaţiei cîştigate pînă atunci. Dar Benozzo nu găsea nimic ruşinos în a se socoti încă discipolul lui Fra Angelico.

Negricios, cu ochi strălucitori ca jăraticul, veşnic bine dispus şi mare amator de glume, nu se dădea înapoi nici de la un pahar cu vin bun, nici de la o noapte petrecută în braţele vreunei femei ospitaliere şi voluptoase. Pentru Benozzo, abstinenţa ascetică a maestrului său era un subiect de mare nedumerire. Evident, nu-i pusese niciodată întrebări în legătură cu aceasta, dar nu fiindcă Fra Angelico s-ar fi supărat — probabil că bătrînul pictor l-ar fi lămurit asupra legămîntului de castitate al călugărilor — ci datorită faptului că nu cutezase să le formuleze. Candoarea venerabilului monah, ce nu trebuia confundată cu naivitatea, îl dezarma.

— Zoreşte, Benozzo ! îl îndemnă Fra Angelico. Ai văzut ce scoarţă a făcut tencuiala în colţul de colo cînd am lăsat treaba neterminată ? N-am să-mi iert niciodată neglijenţa. Sfîntul Lorenzo m-a dojenit în vis fiindcă i-am deteriorat imaginea.

— Mă grăbesc, *padre,* răspunse cu răbdare discipolul. Cît priveşte treaba neterminată, nu este vina dumitale. Sanctitatea-Sa Papa ţi-a dat poruncă să începi portretul împăratului Federigo. Puteai să-l refuzi ? Nu puteai.

— De bună seamă că nu puteam, mormăi Fra Angelico.

Se oploşi iar liniştea. Cei doi pictori aşterneau cu măiestrie pe tencuială culorile de pămînt, singurele îngăduite la pictura pe zid.

— Albul din travertin ars este gata ? întrebă călugărul.

— Gata, *padre*... Ptiu ! făcu deodată Benozzo. Vopseaua asta pîrdalnică mi-a căzut tocmai pe limbă.

— De ce stai cu gura căscată, fiule ? rîse Fra Angelico. Tot e mai bine să-ţi cadă vopseaua pe limbă decît în ochi.

— Gura e făcută pentru mîncăruri gustoase, *padre,* pentru un strop de vin aromat şi tare, nu pentru vopsele.

— Tot răul e spre bine, fiule. Diseară ai să guşti cu mai multă plăcere felurile pe care ţi le prepară gazda. Spuneai că e neîntrecută în *spaghetti alla arabiata* şi în *gnocchi alla romana.*

— Diseară nu mănînc la gazdă, *padre*. Mă întîlnesc cu niște prieteni la o cîrciumioară din Trastever.

— Pictori ?

— Iepurii se unesc cu iepuri, pictorii cu pictori.

Fra Angelico îl privi cu îngrijorare.

— Mîine de dimineață să nu vii la lucru cu capul tulburat.

— Vai, *padre !*

— Știi ce pocinog ai făcut data trecută.

— Se mai întîmplă, *padre,* rosti spășit Benozzo. Diseară n-am să beau mai mult de o jumătate de sticlă.

Se lăsă iarăși liniștea.

— Grozav îmi mai pîrîie vertebrele de la ceafă, se plînse Fra Angelico. Eh, bătrînețea !

Benozzo pufni în rîs :

— Dumneata, bătrîn, *padre ?* Prietenii mei spun că ești mai tînăr decît tinerii de douăzeci și cinci de ani.

— Da ? exclamă cu încîntare Fra Angelico. Și ce mai spun ? Să-mi ierte Dumnezeu Atotputernicul curiozitatea și păcatul trufiei ! Îți face totuși plăcere cînd se vorbește frumos despre tine.

Benozzo tuși încurcat. Cu un gest rapid așternu o tușă de ocru peste obrazul unui sfînt bărbos.

— Nu spun ei numai lucruri bune, *padre.*

Călugărul încreți sprîncenele.

— Cu ce i-am supărat ? Dacă au dreptate, am să le cer iertare. Zidul ăsta, Benozzo, nu e udat destul.

— Spun că strici prețurile, *padre.*

Fra Angelico rămase cu penelul în aer.

— Stric prețurile ? exclamă stupefiat.

— Nu ceri pentru operele dumitale decît costul culorilor și al ustensilelor de pictat.

Bătrînul zîmbi cu îngăduință.

— Asta era ? Îmi pare rău. Dar eu sînt călugăr. Puțină hrană și adăpostul unei chilii e tot ce-mi trebuie. Iar Sfînta Monastire îmi acoperă cu prisosință aceste nevoi. M-aș lipsi și de ele, dar nu se poate.

— Știu, grăi Benozzo. Asta ți se și reproșează, *padre.*

Fra Angelico rîse potolit. Vorbi ca despre o revelație :

— Nu m-am gîndit niciodată să cer bani pentru picturile mele. Muncesc pentru gloria lui Dumnezeu.

— *Amen !* suspină resemnat Benozzo.

Își dădea seama că este inutil să încerce a-l convinge de contrariu. În clipa aceea se auziră pași grăbiți pe pardoseala de marmoră a capelei.

— Cine-o mai fi ? exclamă înciudat bătrînul călugăr. Numai să nu mă întrerupă din lucru.

— Eu sînt ! se auzi de jos un glas onctuos. Eu, Fra Bernardo ! Secretarul Sanctității-Sale Papa.

— Ce vrei, Fra Bernardo ? întrebă bătrînul pictor fără să-și întrerupă lucrul.

Terminase tocmai o fîșie purpurie frumos drapată, care acoperea goliciunea rușinoasă a Sfîntului Lorenzo.

— Sanctitatea-Sa vine să vadă cum merge lucrul. Este însoțit de împăratul Federigo.

„Asta mai îmi trebuia ! Vizite !“ bolborosi pentru sine Fra Angelico. Cînd vru să se ridice din poziția *culcat*, se izbi cu fruntea de tavanul proaspăt pictat. Culoarea de pe coapsa Sfîntului Lorenzo i se lipi de frunte. Scăpă o exclamație de durere, se trase pe spate pînă la marginea platformei, apoi coborî pe scara cu stinghii îndepărtate în loc de trepte.

— Tu rămîi sus, Benozzo ! porunci discipolului. Dă-i zor ! Să cîștigăm timp !

Benozzo rîse înveselit. Știa cît de mult îl contraria pe bătrînul călugăr întreruperea lucrului. Continuă cu rîvnă să mînuiască penelul.

Abia apucă Fra Angelico să își dreagă dezordinea veșmîntului monahal, că Papa Niccolo al V-lea își și făcu intrarea, însoțind pe înaltul său oaspete, împăratul Friedrich al III-lea al Germaniei, rege al Romanilor. Urmașul Sfîntului Petru nu avea înfățișarea majestuoasă a celor mai mulți dintre predecesorii lui. Fiu al unui apreciat, dar modest chirurg din Liguria, pe nume Parentucelli, se ivise pe lume la Pisa, în penultimul an al secolului al XIV-lea. După o carieră lipsită de zgomot și strălucire, devenise arhiepiscop de Bologna. Conclavul cardinalilor din 1447 îl alesese Papă, preferîndu-l cardinalului Prospero, din ilustra familie a principilor Colonna, o personalitate puternică, de care sfinții părinți se temuseră a-i încredința rangul de primat al Bisericii Catolice. Devenit Papă sub numele de Niccolo, obscurul arhiepiscop Tomasso Parentucelli își luase în serios rolul și, spre surprinderea generală, își cîștigase în curînd o mare faimă datorită virtuților, înțelepciunii și reformelor fericite pe care le inițiase. Înfățișarea lui lipsită de măreție era precumpănită însă de scăpărarea ochilor, care oglindeau un spirit elevat, o inteligență superioară. Fiindcă aprecia modestia,

îl simpatiza atît de mult pe Fra Angelico. Îi apropia dragostea comună pentru umanitate, pentru frumos. Se știa că oferise monahului pictor scaunul de arhiepiscop al Florenței. Fra Angelico îi declarase cu umilință că nu se simțea în stare să păstorească mulțimile și că se socotea la largul său doar în fața șevaletului, pe schele, ori în preajma celor săraci și smeriți. Papa îl înțelesese și îl lăsase la vechile sale îndeletniciri.

— Progresează lucrurile, Fra Angelico ? i se adresă cu bunătate, întinzîndu-i mîna.

Monahul îngenunche și îi sărută inelul.

Papa îl ajută să se ridice.

— Cu mila lui Dumnezeu, progresează, Sanctitate, răspunse Fra Angelico.

— Va trebui să întrerupi pentru cîtva timp lucrarea aceasta, ca să poți termina portretul Majestății-Sale Împăratul, rosti Papa, arătînd cu un gest pe augustul său oaspete. În curînd, spre regretul nostru, va părăsi Roma.

Friedrich al III-lea se uită pe sub sprîncene la ilustra-i gazdă și zîmbi imperceptibil. „Aș pune totuși rămășag că abia aștepți să mă vezi plecînd ! reflectă cinic. Regele Romanilor și Papa n-au făcut niciodată casă bună."

— Într-adevăr, trebuie să vă părăsesc, Fra Angelico, adăugă cu politețe Friedrich al III-lea. Treburile împărăției mă cheamă. Mîine am să-ți pozez în tot cursul dimineții.

— Mulțumesc cu recunoștință Majestății-Voastre, răspunse cu smerenie pictorul.

Împăratul se uită la tavanul acoperit pe trei sferturi cu o magnifică frescă ce înfățișa înălțarea la cer a Mîntuitorului Isus Hristos. Grația aeriană a personajelor zugrăvite cu sensibilitate, excesul de aur, de albastru, de culori „plate", specifice manierei gotizante, făceau ca arta lui Fra Angelico să fie lipsită de acel fad formalism al celor mai mulți dintre contemporanii săi. Pictura lui se remarca prin prospețimea inspirației, printr-o ingenuitate fermecătoare.

— Frumos ! Foarte frumos ! exclamă împăratul. Se întoarse curtenitor spre Papă : Înainte de a veni la Roma, am auzit vorbindu-se mult despre înclinarea Voastră spre artă, Sanctitate. Am crezut atunci că este o simplă figură de stil. Abia după ce am sosit aici mi-am dat seama de autenticitatea gustului Vostru.

Papa îi zîmbi cu amabilitate.

— Mulțumesc, Sire. Idealul meu este ca Roma să devină, pe lîngă un centru al creștinismului catolic, și un centru al literelor și al artelor. Am găsit Orașul Etern în ruine. Cu ajutorul

lui Dumnezeu vreau să-l transform într-un vast ansamblu de monumente, care să cuprindă şi cea mai mare bibliotecă din lume.

— Da, da, se vorbeşte mult şi despre biblioteca pe care aţi înfiinţat-o la Vatican. Aveţi de gînd să-i daţi o asemenea amploare ?

— Absolut. Dacă voi reuşi, biblioteca va fi cel mai înalt titlu de glorie al meu.

Suita Suveranului Pontif şi a Împăratului Germaniei cuprindea, pe lîngă numeroşi nobili laici, un grup de principi ai Bisericii Catolice, printre care cardinalii Bessarion, Capranica şi Alfonso Borgia.

Schimbul de complimente dintre Sfîntul Părinte şi imperialul său oaspete îi amuza copios. În cursul secolelor lupta dintre papalitate şi împăraţii Germaniei luase o atît de fantastică amploare, încît însîngerase întreaga Europă Centrală, de la Baltica şi pînă la Mediterană. Ireductibila rivalitate dintre guelfi şi ghibelini, cu acel nenorocit cortegiu de masacre, de trădări, de nelegiuiri fără număr, fusese doar unul din efectele funestei ciocniri de interese dintre cei doi giganţi ai lumii feudale. Astăzi, reconcilierea dintre Friedrich al III-lea şi Niccolo al V-lea era un fapt împlinit. Şi papalitatea şi Imperiul German renunţaseră la luptă şi îşi lingeau rănile ca doi cîini hărtăniţi după o încăierare *epică*. Bărbaţii de Stat din ambele tabere se întrebau dacă pacea aceasta, dorită de toată lumea, va avea o lungă durată, sau se va reduce la un simplu şi precar armistiţiu.

Spre a pecetlui înţelegerea, Papa şi Friedrich al III-lea semnaseră un concordat prin care îşi făceau concesii reciproce. Ceva mai mult, în cadrul unor grandioase ceremonii, ce aveau să rămînă de pomină în analele Oraşului Etern, Sfîntul Părinte îl încoronase pe Friedrich rege al Romanilor.

Niccolo făcuse acest gest fiindcă voia să ceară unele compensaţii suveranului german. Ambasadori sosiţi de la Constantinopole îi dezvăluiseră grava ameninţare care plana asupra acestei metropole. Papa rămăsese foarte impresionat de tragedia lumii bizantine, pîndită de o iminentă anihilare. În timpul şederii împăratului Germaniei la Roma, încercase în mai multe rînduri să-l convingă a lua conducerea unei cruciade antimusulmane. Suveranul îşi manifestase simpatia faţă de cauza creştinilor din Bizanţ, dar evitase a-şi asuma angajamente precise. Pentru a scăpa de stăruinţele Papei, hotărîse să îşi scurteze şederea la Roma. Niccolo al V-lea nu era însă omul care să renunţe cu uşurinţă la luptă. Cu înflăcărarea şi tenacitatea dove-

dite în toate acțiunile sale de pînă atunci, îmbrățișase și cauza Bizanțului muribund.

Papa era un bun cunoscător al firii omenești. Nu-i scăpase imensa vanitate a împăratului Germaniei, care se socotea urmașul direct al Caesarilor. Drepturile și demnitățile acestora fuseseră transmise romeilor prin Constantin cel Mare, iar germanilor, prin Charlemagne și Otto cel Mare. Unul dintre înaintașii lui Friedrich, împăratul Sigismund al III-lea, lăsase cu limbă de moarte ca trupu-i neînsuflețit să fie expus mai multe zile publicului, astfel încît fiecare om să poată vedea că „stăpînul lumii murise". Iar cînd principii electori se întruniseră spre a instala un nou împărat pe tronul Germaniei, se adresaseră lui Friedrich cu formula : „Sire, v-am ales căpetenia, protectorul și îndrumătorul întregii creștinătăți".

Papa se temea de un singur lucru. Amețit de grandoarea propriei sale poziții, Friedrich ar fi poate ispitit să accepte cu ascunsă satisfacție dispariția basileilor. Astfel, suveranii Germaniei ar fi fost dispensați de prezența unor rivali care să le dispute formal supremația laică asupra lumii creștine.

În seara aceleiași zile, Papa avu o lungă consfătuire cu bătrînul cardinal Bessarion, fost mitropolit ortodox al Niceei, trecut la catolicism după conciliul de la Florența. Bessarion nu își renega trecutul. Întreaga lui activitate și-o dedicase unirii dintre Bisericile Catolică și Ortodoxă, precum și apărării intereselor Imperiului Bizantin. La Roma avea un aliat puternic, pe cardinalul Isidor, fost mitropolit ortodox al Kievului și izgonit din țara sa de baștină fiindcă îmbrățișase catolicismul.

Papa și cardinalul Bessarion se plimbau pe o alee din grădina Vaticanului și discutau cu voce joasă, spre a nu fi auziți de prelații din suită. Pe cîțiva dintre aceștia Suveranul Pontif îi bănuia că ar furniza informații secrete — în schimbul arginților — unor suverani din occidentul Europei.

— Mă tem că strădaniile noastre vor rămîne sterile, grăi cu amărăciune cardinalul. Împăratul Friedrich nu este un om de acțiune. Preferă rolul de arbitru. Din nenorocire, Europa, asaltată de mareea otomană, are nevoie de războinici, nu de mijlocitori.

Papa clătină gînditor capul.

— Ar exista totuși o soluție, Bessarion. Să cîntăm pe coarda vanității lui Friedrich. Să încercăm a-l determina să trimită un ultimatum sultanului. Poate că Mehmed i-ar da un răspuns arogant, scoțîndu-l din apatie.

— Să încercăm, Sanctitate. Nici un efort nu este prea mare față de măreția cauzei pentru care luptăm.

A doua zi Papa făcu o vizită neanunțată împăratului, în vreme ce acesta poza lui Fra Angelico. Se afla acolo și împărăteasa Eleonora, fostă principesă regală a Portugaliei. Ședința se desfășura într-una din încăperile apartamentului atribuit perechii imperiale în timpul șederii la Roma.

Friedrich stătea țeapăn într-un jilț și se silea să arboreze un aer cît mai falnic. Împărăteasa, înconjurată de cîteva doamne de onoare, se așezase la fereastră, și de acolo contempla cu melancolie frumoasa grădină a Vaticanului. Nu o încînta hotărîrea de ultimă oră a soțului ei de a-și grăbi înapoierea în Germania. Aici, în însorita și încîntătoarea Romă, împărăteasa cu sînge fierbinte, meridional, se simțea mai bine decît în cețurile nordice.

La intrarea Papei, suveranul german dădu să se ridice din jilț, spre a-l saluta.

— Rog pe Majestatea-Voastră să nu se deranjeze, rosti cu politețe Sfîntul Părinte. Să nu întrerupem activitatea prețuitului nostru Fra Angelico.

Monahul pictor se simți stingherit. Modestia lui suferea.

Împărăteasa și doamnele ei făcură o reverență Papei. Acesta le binecuvîntă, apoi se opri lîngă pînza instalată pe șevalet. O contemplă cîteva momente.

— Remarcabil portret ! rosti el. Absolut remarcabil !

Cardinalul Bessarion se uită la tablou, apoi la model.

— Bizară asemănare ! exclamă.

— Asemănare ? Ce asemănare ? întrebă Niccolo al V-lea.

— Sanctitate, n-aveți impresia că chipul Majestății-Sale, zugrăvit aici pe pînza aceasta, amintește capul Sfîntului Arhanghel Michele de pe fresca bisericii din Fiesole ?

Papa își mută privirile de la portret la împărat și viceversa.

— Ai dreptate, Bessarion ! Ce părere ai, Isidor ? se întoarse spre fostul mitropolit al Kievului.

Cardinalul Isidor studie îndelung tabloul.

— Uluitor ! rosti cu minunare. Nu cred că greșesc dacă acord o adîncă semnificație acestei asemănări.

— E un miracol ! supralicită Bessarion. Un adevărat miracol ! Ai zice că spiritul Sfîntului Arhanghel și-a găsit sălaș în trupul Majestății-Sale.

Cardinalul Isidor își împreună mîinile.

— Da, da, da ! Sînt încredinţat că Majestatea-Sa ar dezarma cu o singură privire o întreagă armată duşmană.

— Virtuţile ostăşeşti ale Sfîntului Arhanghel retrăiesc în fiinţa împăratului. Sublimă revelaţie !

Deşi complimentele erau excesive, Friedrich nu le sesiză ridicolul.

— Aveţi impresia ? rosti infatuat.

— Certitudinea, Sire ! întări Papa, ridicînd în sinea lui o scurtă rugăciune Domnului, spre a-i cere iertare pentru păcatul făţărniciei.

Dar scopul scuza mijloacele.

Bessarion ridică privirile spre cer.

— Sînt convins că Sfîntul Arhanghel a ales acest mijloc spre a-l nimici pe Antihrist.

Împăratul clipi des, săgetat brusc de o bănuială.

— Pentru început, zise cardinalul Isidor, ar fi de-ajuns ca Majestatea-Sa Împăratul să adreseze un cuvînt de imputare padişahului. Cutremurat de această intervenţie, Mehmed şi-ar reconsidera proiectele războinice.

— Chiar acum de dimineaţă am primit o veste îngrozitoare din capitala Imperiului Bizantin. Turcii au ocupat ţărmul apusean al Bosforului şi au început să dărîme biserici şi monastiri creştine, interveni Bessarion. Cînd ţăranii romei din satele învecinate au încercat să împiedice această nelegiuire, au fost masacraţi de spahiii şi ienicerii padişahului.

Împăratul Friedrich îşi mişcă stînjenit şezutul, care începuse să-l furnice. Discuţia luase o întorsătură neplăcută şi primejdioasă.

Papa îşi desfăcu braţele într-un gest teatral.

— Iartă-ne, Doamne ! Aici, la Roma, ne bucurăm, miruind fruntea alesului tău, augustul împărat Friedrich, în vreme ce la hotarele de răsărit ale Europei creştinii sînt ucişi mişeleşte de păgîni.

— Simple incidente de frontieră ! replică nemulţumit suveranul german.

Papa îl privi cu mustrare.

— Te-am încoronat Rege al Romanilor, Sire. Acceptînd acest sceptru, ţi-ai asumat misiunea de apărător al creştinătăţii.

Friedrich simţi că îl cuprinde panica. Nu trebuia să se lase angajat în combinaţiile războinice ale Sfîntului Părinte.

— Poate că veştile primite de Eminenţa-Sa sînt false, grăi, plasîndu-se în defensivă.

— False ? se încruntă Papa. Ai să le dai crezare cînd turcii vor ajunge sub zidurile Vienei ?

— Turcii la Viena ? exclamă Friedrich, uluit de grotescul acestei ipoteze. Aşa ceva nu se va întîmpla niciodată. Turcii sînt foarte departe de Viena.

— Cu armate mai puţin numeroase, Attila a cucerit trei sferturi din Europa.

Ochii cardinalului Bessarion se aţintiră cu severitate asupra împăratului.

— Dacă vom sta cu braţele încrucişate, în vreme ce Islamul calcă în picioare crucea, pe lespezile noastre funerare va scrie cu litere de foc : „Trădători ai creştinismului !"

Friedrich simţi că îl trec sudori fierbinţi. Uitase să mai pozeze pentru posteritate în chip de paladin al creştinătăţii.

— Păstorul care îşi lasă în părăsire turma merită tot dispreţul ! interveni cu hotărîre cardinalul Borgia.

Împărăteasa Leonora era înfricoşată de implicaţiile discuţiei care se desfăşura în prezenţa ei. Era de-ajuns de inteligentă spre a-şi da seama că acelaşi Papă care consolidase puterea soţului ei, încoronîndu-l Rege al Romanilor, putea tot atît de bine să-l discrediteze, înfăţişîndu-l în ochii Europei ca pe un laş, nedemn de a mai purta titlul de împărat creştin. Niccolo, acest călugăr fanatic, n-ar şovăi să-l excomunice, compromiţînd astfel viitorul dinastiei.

— Sanctitatea-Sa are în mare măsură dreptate, interveni aruncînd în balanţă toată greutatea autorităţii ei.

Friedrich o privi înspăimîntat. Se înroşise ca o creastă de cocoş. O ştia pe Leonora capricioasă şi voluntară. Nu o dată refuzase să-l primească în patul conjugal, spre a-i pedepsi nesăbuinţele. Se simţi încolţit.

— Şi ce credeţi că ar trebui să fac ? strigă exasperat, ridicîndu-se din jilţ. Să organizez o nouă cruciadă ? Nu ştiţi ce roade au dat toate celelalte ?

— Pentru dreptate trebuie să luptăm pînă la capăt, oricare ar fi primejdiile ! vorbi cu autoritate Papa.

Lepădase masca de diplomat subtil, de gazdă amabilă. Redevenise şeful celei mai puternice biserici din lume.

— Nu dispun de o armată numeroasă ! scînci Friedrich. Organizarea unei expediţii militare cere timp. Luni de zile, sau chiar ani.

— Să spunem că războiul n-ar fi de imediată actualitate, replică Suveranul Pontif. Trebuie totuşi să facem ceva. Un

ultimatum adresat lui Mehmed i-ar aminti că Europa creştină nu va rămîne indiferentă faţă de crimele lui.

Împăratul respiră uşurat. Un ultimatum însemna vorbe. Iar vorbele, oricît de grele, sînt mai uşoare decît faptele. Se simţi fericit fiindcă i se cerea numai atîta. Încercă să-şi îmbrace răspunsul într-o formă cît mai demnă. Se instală din nou în jeţ şi făcu semn lui Fra Angelico să-şi reia ocupaţia.

— Bună idee, rosti cu gravitate. M-am gîndit şi eu la aşa ceva. Mă bucură identitatea vederilor noastre, Sanctitate. Să redactăm de comun acord un ultimatum. Termenii să fie aspri. Să afle Padişahul că Împăratul Germaniei şi Rege al Romanilor este hotărît să apere crucea !

•

Sosirea lui Leone Storlato la Roma coincise cu plecarea lui Friedrich al III-lea în Germania. Cu trei săptămîni în urmă se îmbarcase la Constantinopole pe o corabie veneţiană, navigase pe Propontida pînă la Dardanele, coborîse printre puzderia de insule stîncoase ale Egeei şi, după un mic ocol pînă la Nicosia, unde luase în taină legătura cu arhiepiscopul de Lusignan, pornise spre soare-apune. Străbătuse strîmtoarea Messinei, navigase spre nord-vest, de-a lungul coastelor regatului Neapolelui, şi încheiase ultima etapă a călătoriei sale maritime la Ostia, unde debarcase, îndreptîndu-se apoi spre Oraşul Etern.

În acele vremuri tulburi, cu o Mediterană infestată de corăbii veneţiene, genoveze şi turceşti, aflate într-un endemic război, la care se adăugau navele piraţilor barbareşti, Leone avusese norocul să navigheze fără incidente notabile. Îşi zisese că zeii îi sînt favorabili şi că misiunea ce-şi asumase avea să se încheie cu succes.

Cînd ajunse la Roma, se înfăţişă în birourile agenţiei care reprezenta interesele propriei sale firme. Şeful agenţiei era un tip expansiv, vorbăreţ, care se exprima şi cu mîinile şi cu ochii. Foarte întreprinzător, se lansa cu îndrăzneală în cele mai riscante operaţii dacă promiteau beneficii importante. Prieten din copilărie al lui Leone, îi împărtăşea lăcomia de bani,

dar, spre deosebire de acesta, nu-i risipea la mesele de joc, ci îi fructifica socotit.

Revederea dintre cei doi prieteni fu de o zgomotoasă cordialitate. Se îmbrăţişară, se înghiontiră în glumă, îşi amintiră isprăvi trăsnite din copilărie, apoi hotărîră să cineze împreună într-o tavernă din Trastever, renumită pentru vinurile ei. Emo se grăbi să ofere lui Leone găzduire pe tot timpul şederii acestuia la Roma.

— Soţia mea — o gospodină neîntrecută — va avea grijă să-ţi pregătească cele mai bune mîncăruri, ca să te inapoiezi la Constantinopole rumen şi plesnind de sănătate.

Leone îi mulţumi pentru intenţie, dar îi refuză ospitalitatea.

— Prefer să trag la un han, unde să pot intra şi ieşi la cele mai neregulate ore, fără să deranjez pe nimeni.

Emo îl bătu cordial pe umăr.

— Fericitule ! Eh, de ce nu mai sînt şi eu holtei ?... Dar cu ce ocazie la Roma ?

— Treburi ! Diseară, la cină, am să-ţi spun mai pe larg despre ce e vorba. Acum recomandă-mi un han pe gustul meu. Confort, slujnice frumuşele, vinuri bune... şi tot ce urmează.

Emo rîse

— Nu te-ai schimbat deloc, Leone. Îţi recomand un han pe cinste. „Albergheria dell' Orso". Se spune că şi Dante trăgea acolo cînd venea la Roma. Are şi avantajul că se află în preajma piaţetei Fiammetta, unde se fac execuţiile capitale. Poate vei avea norocul să asişti la vreun astfel de spectacol.

Leone simţi un fior. Afacerea în care se angajase l-ar fi putut uşor mîna sub braţul spînzurătorii. Dar prefera să nu se gîndească la asemenea eventualităţi.

Se instală la „Albergheria dell' Orso", care, spre satisfacţia lui, corespundea laudelor lui Emo. Camerele erau curate, serviciul prompt, mîncărurile apetisante, vinurile excelente, dar, mai presus de toate — şi acest amănunt nu era deloc neglijabil — lumea intra şi ieşea ca la moară. Condiţii perfecte pentru ceea ce avea el în perspectivă.

În aceeaşi seară purtă o lungă convorbire cu Emo, în jurul unei balercuţe cu vin de Castello-Romano şi al unor fripturi de căprioară, uşor fezandate, preparate cu sos de Madera. Spuse prietenului că venise la Roma spre a tatona încheierea unei afaceri cu Vaticanul.

— După cum cred că știi și tu, Papa are de gînd să dea sprijin militar Bizanțului, amenințat de turci. Potrivit unor informații pe care le dețin din sursă serioasă, este pe punctul de a închiria cîteva nave de la genovezi, spre a transporta provizii și trupe la Constantinopole. Se zice că ar fi purtat tratative în acest sens și cu Serenissima Republică, dar nu s-a ajuns la rezultate concrete. Valoarea contractului fiind importantă, m-am gîndit să ne substituim genovezilor.

Emo modelase o minusculă sferă din miez de pîine și o juca între degete.

— Vaticanul nu este un platnic bun. Afară de asta, există un pericol. În cazul unei morți premature a Papei Niccolo, urmașul său — eventual mai puțin favorabil Bizanțului — ar putea refuza să-i onoreze angajamentele. N-ar fi pentru prima oară.

Leone se bucură în sinea lui. Discuția alunecase întîmplător pe o pantă pe care el intenționase încă de la început să se angajeze.

— Moarte prematură ? exclamă cu prefăcută candoare. S-a îmbolnăvit Papa ?

— Moartea i-o doresc dușmanii. În primul rînd familia Colonna, care năzuia să ridice pe tronul pontifical pe unul de-ai lor.

— Sînt atît de primejdioși ?

— Cred că nu s-ar da înapoi de la un asasinat. Dar Papa are de înfruntat și alte primejdii. În popor circulă zvonul că se va ridica un nou Cola di Rienzi, care va curăța Roma de nobili și de clerici corupți.

— Și zbirii lui Niccolo stau cu mîinile în sîn ?

— Zvonurile sînt ca și fantomele. Umblă de colo pînă colo, fără să le poți da de urmă. Dacă te ispitește totuși afacerea de care mi-ai vorbit, și dacă dorești să pătrunzi în cercurile apropiate Papei, nimic nu este mai ușor. Te prezint cîtorva membri ai nobilimii negre, care-mi sînt îndatorați pînă în gît. I-am împrumutat cu bani pe care-i socotesc pierduți. Dar oamenii aceștia mi-au deschis porți ferecate pentru alții, așa că beneficiile tot ale mele au fost.

Prin intermediul lui Emo, Leone cunoscu în zilele următoare pe Giuliano, principe di Santa Vittoria, comandant al gărzii papale, precum și pe cardinalul Bessarion. Pe Leone îl interesau mai puțin figurile bisericești. Laicii se lăsau mai ușor

corupți. Tot de la Emo află că di Santa Vittoria întreținea o amantă costisitoare, pe superba curtezană Rossana, pe care o adora. Pentru a-i crea o ambianță de lux, cheltuia sume fabuloase. Papa, informat de pasiunea oarbă a principelui, îl chemase într-o audiență particulară și îl povățuise să-și modereze avînturile amoroase. Di Santa Vittoria îl ascultase cu smerenie, făgăduise a se îndrepta, dar continuase să ducă aceeași existență dezmățată. Indulgența Suveranului Pontif fusese blamată de unii cardinali, precum și de alte persoane din anturajul său. Printre cei mai severi critici ai moravurilor care domneau în anumite cercuri romane sus-puse se afla și un tînăr nobil, pe nume Stefano Porcari. Impresionat de integritatea acestuia, Papa îi arăta o stimă deosebită și îl acoperea cu binefaceri.

Tot prin Emo îl cunoscu Leone și pe Stefano Porcari, cu care purtă cîteva convorbiri interesante. Venețianul manifesta receptivitatea unui zelos neofit față de teoriile lansate de Porcari, care preamărea virtuțile republicane, întruchipate de Cato Cenzorul. O revenire la simplitatea moravurilor din străvechea Romă, la onestitatea și rigorismul proclamate de frații Tiberius și Caius Gracchus, la sobrietatea impusă de Marius ar fi contribuit hotărîtor la salvarea Italiei.

Cînd ataca acest subiect, chipul de ascet al lui Porcari se ilumina, reflectînd un fanatism dus pînă la cele mai extreme limite.

— Mă întreb ce ochi ar face Sfîntul Pietro dacă ar coborî din ceruri și ar vedea în ce promiscuitate se bălăcesc principii catolicismului. Simonia, desfrîul, luxul deșănțat, blasfemiile, falsitatea, asemenea valurilor unei maree corupte, asaltează Roma catolică. Episcopatele, cardinalatele, pînă și Scaunul Papal sînt scoase la mezat. Înalții păstori sufletești nu mai sînt aleși după criterii corespunzătoare vechilor canoane ale creștinismului pur. Virtuțile propovăduite de Isus Hristos sînt călcate în picioare, iar slujitorii bisericii, în loc să vegheze la păstrarea lor neîntinată, sînt primii care le nesocotesc. Tripla tiară papală trebuie înlocuită cu alte simboluri. De pildă, cu scorpionul, care întruchipează fățărnicia și minciuna, cu țapul, care reprezintă destrăbălarea și corupția, cu struțul, care oglindește nesocotirea îndatoririlor față de Dumnezeu și de oameni.

Întîlnirile lui Leone cu Porcari deveneau tot mai frecvente. De fiecare dată, venețianul asculta cu reculeasă umilință

teoriile volubilei sale gazde, subliniind cu înclinări din cap şi o mimică adecvată pasajele cele mai tari.

Într-o seară, după ce ascultă un lung pamflet al lui Porcari, făcu o vizită lui Emo.

— Ce părere ai despre Stefano Porcari ?

— Un tip ciudat, replică Emo. Se spune că ar fi suferit de boala franţuzească şi că asta l-ar cam fi scrîntit la cap. Papa îi acordă consideraţie fiindcă, printre oamenii necinstiţi şi vicioşi care viermuiesc în jurul Vaticanului, Porcari apare în lumina unui apărător al moralei creştine. Poate că omul acesta e un prefăcut. Şarlatanii şi-au găsit întotdeauna la Roma un teren prielnic.

În cursul întrevederilor sale ulterioare cu Porcari, Leone avu în repetate rînduri prilejul să se convingă de buna lui credinţă. Omul acesta îl critica vehement pe principele di Santa Vittoria, intitulîndu-l „agentul lui Lucifer pe pămînt".

— Papa nu este decît un instrument în mîna unor aventurieri instalaţi în incinta Vaticanului ca la ei acasă. Sînt însă convins, declara cu aprindere Porcari, că într-o zi se va ridica un om înarmat cu un bici de foc, care va izgoni din templu — ca şi Isus Hristos — pe toţi profitorii, pe toţi arivişti, pe toţi depravaţii ce au invadat Roma Eternă.

— De ce n-ai fi dumneata acel om ? rosti cu prefăcută ingenuitate Leone.

Porcari tresări. Mîna-i dreaptă se încleştă făcîndu-se pumn.

— Eu ? Aş fi eu vrednic să deschid lupta împotriva stîlpilor Iadului ? Sînt oameni mai capabili decît mine.

Leone zîmbi sceptic.

— Mă îndoiesc. N-am întîlnit încă la nimeni focul sacru care te mistuie pe dumneata, *Messer* Porcari. Ai fi cel mai potrivit să ridici biciul !

Nobilul roman înălţă privirile spre cer.

— Numai Dumnezeu mă poate călăuzi. Dacă mă va socoti demn şi îmi va porunci să plec la luptă, voi pleca ! Aştept însă un semn din partea lui.

Conciliabulele dese ale lui Leone cu Porcari îi lăsau totuşi timp să-şi joace cu abilitate pionii, astfel încît să se apropie şi de cardinalul Bessarion. Nu-i fu greu să-i cîştige încrederea, folosindu-se de argumente iscusite şi manifestînd o vădită simpatie pentru cauza Bizanţului. În calitatea lui de veneţian stabilit la Constantinopole, putea invoca fără a da de bănuit

un atașament firesc față de romei, de care-l apropiau nu numai prietenia, ci și interesele.

Discutînd cu Leone, cardinalul ajunse la concluzia că își găsise în acest tînăr inimos un agent capabil de a fi folosit cu succes. Leone se oferi să mijlocească închirierea de către Vatican a unor nave venețiene, pentru transportarea de trupe la Constantinopole. Chestiunea se afla încă în stadiul tatonărilor, dar promitea să dea rezultate bune.

Seara, după încheierea lungilor sale discuții cu Bessarion și cu Porcari, Leone se înapoia la han, se încuia în camera lui, și acolo, la lumina unei lumînări, întocmea rapoarte cifrate, destinate lui Zaganos-Pașa. Curieri de încredere purtau mesajele pînă la Adrianopole. Leone era satisfăcut. Se dovedise a fi un spion perfect. Dar aceasta nu-i era de-ajuns. Trebuia să dea o lovitură mare, spre a merita o recompensă pe măsura serviciilor sale. Primele jaloane le pusese. Un incident neprevăzut avea să-i indice că se afla pe drumul izbînzii.

Asistase la un serviciu religios oficiat în biserica Santi Giovanni e Paolo. Era întovărășit de Stefano Porcari, care urmărise, plin de iritare, predica rostită cu onctuoasă gravitate de un înalt ecleziast cu obraz bucălat și trandafiriu ca pîntecele unui purcel de lapte. Cînd ieșiră în stradă, Porcari îl apucă de braț.

— Ai văzut, *Messer* Storlato? Condamna luxura, dar arăta ca o replică pămîntească a lui Bachus. Nu-i lipsea decît cununa din viță-de-vie și butia pe care să stea călare. Sfîntă mare nerușinare! Ah, Doamne, cît ai să-i mai rabzi pe păcătoșii aceștia, care-ți invocă numele, săvîrșind cele mai dezgustătoare turpitudini?

Mergeau agale pe strada îngustă, mărginită de ziduri înalte, acoperite cu iederă, lăsîndu-se antrenați de mulțimea credincioșilor care, ca și ei, ieșiseră de la biserică. Din josul străzii apăru un grup de călăreți în costume strălucitoare. În fruntea lor se aflau principele di Santa Vittoria și Rossana, amanta lui, amîndoi călări pe armăsari albi de Lipizza, atît de frumoși, încît păreau niște Pegași gata să-și ia zborul spre culmile văzduhului. Părul blond al Rossanei părea și mai auriu în contrast cu toca-i neagră, împodobită cu o vaporoasă pană de struț. Frumusețea ei era într-adevăr divină. Trecătorii se opreau și o priveau cu admirație.

— Tîrfa asta a pozat lui Benozzo pentru un tablou care o înfățișa pe Sfînta Fecioară cu pruncul! exclamă scîrbit Por-

cari, arătînd-o cu degetul. Simbolică împerechere, *Messer* Storlato !

Armăsarul principelui di Santa Vittoria, mînat în trap întins printre oameni, lovi o bătrînă şi un copil, doborîndu-i la pămînt. Se auziră ţipete, vociferări. Tumultul se umflă ca rafalele unei furtuni. Cîţiva bărbaţi, cuprinşi de revoltă, se repeziră asupra lui di Santa Vittoria. Unii apucară calul de dîrlogi, alţii încercară să-l răstoarne pe călăreţ din şa. Surprins, apoi furios, principele începu să împartă sudălmi şi lovituri de cravaşă. Porcari, luat de curentul gloatei tălăzuitoare, se văzu proiectat în picioarele armăsarului alb, care cabra, izbind cu copitele pe oamenii aflaţi în preajmă. Di Santa Vittoria, exasperat de întorsătura urîtă a incidentului, scoase sabia din teacă şi porni să lovească în stînga şi în dreapta, dînd în acelaşi timp pinteni calului, spre a se smulge din mijlocul mulţimii întărîtate. Porcari făcu o mişcare bruscă înlături, evitînd să fie tăiat de sabia care-i trecu şuierînd pe lîngă ureche. Surescitat, se repezi asupra principelui şi, profitind de un moment favorabil, îl apucă de braţ şi îl trase jos de pe cal. Di Santa Vittoria, dezechilibrat, scăpă picioarele din scări şi se prăbuşi pe caldarîm. Lumea turbată de furie se năpusti asupra lui, călcîndu-l, strivindu-l, sfîşiindu-l, transformîndu-l în cîteva clipe într-o masă sîngerîndă de carne şi de oase sfărîmate. Călăreţii din suită nici nu avură timp să-i sară în ajutor. Erau şi puţini la număr. Cînd văzură că nu mai e nimic de făcut, înfipseră pintenii în burţile cailor şi se îndepărtară laolaltă cu Rossana, urmăriţi de blestemele şi huiduielile norodului.

Leone se vîrî în îmbulzeală şi îl apucă de braţ pe Porcari.

— Haidem ! îi strigă. Acum au să vină gărzile Papei. N-are rost să ne găsească aici. Haidem ! Repede !

Porcari îl urmă năucit. O luară la dreapta, pe o străduţă strîmtă, şerpuitoare ca un rîuşor cu multe meandre.

— S-a dus un discipol al Satanei ! bolborosi, lăsîndu-se tîrît de veneţian. Şi-a meritat sfîrşitul ! Da ! Şi l-a meritat !

Leone se opri deodată, împietrit, ca şi cînd ar fi fost martorul unei revelaţii. Ridică înspirat mîna spre cer şi vorbi cavernos, ca un oracol :

— Acesta a fost semnul aşteptat, Porcari ! Tu l-ai doborît pe di Santa Vittoria. Dumnezeu te-a desemnat să-i fii armă ! Iată semnul !

Confuz încă, nobilul roman își scoase toca și își trecu degetele prin păr, de parcă gestul acesta ar fi avut rostul să-i limpezească gîndurile.

— Da! Cred că ai dreptate. Mi-a făcut semn! Da, da! Dumnezeu mi-a făcut semn!

•

Regele Charles al VII-lea își lipi obrazul de pîntecele suplu, catifelat al amantei. Aspiră cu nesaț mirosul acela curat, dar atît de excitant, de carne tînără.

— Ești frumoasă, ești foarte frumoasă, Antoinette! fornăi stîrnit. Pielea îți este parfumată! Parfumate îți sînt și gura, și părul!

Cuprinse în cupele mîinilor sînii albi, marmoreeni, atît de încîntător modelați, apoi rosti cu fervoare:

— Abia acum înțeleg *Cîntarea Cîntărilor*! Sărută-mă cu sărutările gurii tale, căci dezmierdările tale sînt mai plăcute decît vinul! Miresmele-ți îmbălsămează dulce, iar mireasma revărsată este numele tău: Antoinette!

Privirile-i căzură asupra propriilor lui degete, galbene, noduroase, respingător de urîte în contrast cu albeața mată a sînilor ei. Își dădu brusc seama că este bătrîn, dezgustător de bătrîn față de tinerețea ei. Dar poate că se pripea. Numai învelișul trupului său era bătrîn. Inima, care bătea sarabanda în coșul pieptului, rămăsese tînără. Tînără ca și poftele lui nesățioase, trezite de splendoarea divină și totdeodată atît de pămîntească a corpului ei.

Cugetul îi fugi în clipa aceea la Agnès. Nu se împliniseră doi ani de cînd neprețuita lui Agnès închisese pe vecie ochii. Atunci își închipuise că și viața lui se terminase. Dar Agnès îl iubise atît de mult, încît voise să-l mîngîie, să-l facă fericit și după ce ea nu va mai fi. O chemase la căpătîiul patului pe Antoinette, vara ei, îi luase mîna albă, fină, și o pusese în mîna lui.

— Să-l iubești, Antoinette, așa cum l-am iubit eu! De dincolo de mormînt am să vă veghez dragostea. Și acum plecați! Nu vreau să vă aflați lîngă mine cînd aripa morții se va lăsa grea. Să-mi păstrați o amintire vie, frumoasă, ca un rîset

cristalin într-o dimineaţă de primăvară. Plecaţi ! Plecaţi ! Rămîneţi cu bine ! Sfînta Fecioară să vă binecuvinteze !

Agnès Sorel, femeia care-i luminase viaţa, pînă atunci atît de tristă, de cenuşie, îi dăruise patru fiice, făcîndu-l să guste din plin bucuriile paternităţii, îl transformase dintr-un om mohorît, blazat, apatic, îmbătrînit înainte de vreme, într-un suveran cu vederi largi, ager la minte, energic şi integru, rezolut şi tolerant, îl ajutase prin simpla ei prezenţă să elibereze Franţa de cotropitorii englezi. Atît de incîntătoare fusese Agnès, încît nu numai oamenii, ci şi jivinele îşi plecau grumazul în faţa ei. La Curte se vorbea şi acum cu minunare despre magnificul cerb din pădurea Fontainebleau, care, mai înainte de a pieri ucis de cuţitele vînătorilor, îngenunchease acolo, în umbra copacilor, la picioarele lui Agnès.

Însăşi regina Marie d'Anjou fusese cucerită de farmecul ei. O acceptase la Curte şi îi îngăduise să frecventeze apartamentele regale fără să rostească un cuvînt de protest. Încîntată de drăgălăşenia lui Agnès, îi făcea daruri, o răsfăţa şi se ruga lui Dumnezeu pentru sănătatea ei. Charles se întrebase adeseori dacă atitudinea reginei era sinceră, sau izvora din calcul. Şi într-un caz şi într-altul — complezenţă sau mărinimie — situaţia prezenta avantaje.

Biata Marie d'Anjou era atît de blajină, de maleabilă, de îngăduitoare. Cîteodată încerca faţă de ea un simţămînt de milă. Căsnicia lor nu fusese fericită. Poate că era firesc. Regii nu au dreptul să se căsătorească din dragoste.

Marie, femeia aceasta blîndă ca o oaie, zămislise un vlăstar neastîmpărat, refractar la îndrumările paterne. Delfinul Louis, prinţul moştenitor, se dovedise a fi nu numai un inadaptabil, ci şi un rebel. Charles se îndoia că va reuşi vreodată să-l îmblînzească. Dacă analiza bine lucrurile, explicaţia se impunea de la sine. Louis cobora — în linie paternă — dintr-un bunic nebun. Charles al VI-lea nu fusese decît un biet bolnav, care-şi petrecuse jumătate din viaţă în cămaşă de forţă. Dacă în momentele de criză ar fi fost lăsat liber, şi-ar fi zdrobit capul de pereţi.

Lui Charles îi veni deodată să rîdă. „Întortocheate mai sînt căile tale, Doamne !“ Dacă intransigenta regină-soacră Yolanda — care-l ţinuse în chingi strașnice — ar fi murit cu un an mai tîrziu, el n-ar fi avut prilejul s-o cunoască pe Agnès. Evocă ziua aceea norocoasă, cînd fiinţa aceasta sublimă venise la palat, în audienţă, spre a solicita o favoare. Era atît de fru-

moasă, încît el, regele, se îndrăgostise de ea din clipa în care o zărise.

Scumpă Agnès ! Toţi îi ridicaseră osanale. Numai Delfinul făcea excepţie. Nu pierdea ocazia să o umilească, să-i aducă cele mai grave jigniri. Poate de aceea se înveninaseră atît de mult relaţiile dintre tată şi fiu.

Charles se trezi brusc din reveria care nu durase decît cîteva secunde. Ciudat ! Agnès rămînea prezentă chiar cînd el se afla în patul celeilalte amante. Se uită cu patimă la Antoinette. Îşi plimbă înfiorat degetele pe umerii ei, pe şoldurile încîntător curbate, pe coapsele, pe pîntecele ei. O acoperi cu sărutări, de la bărbie şi pînă la degetele mici şi trandafirii ale picioarelor. Antoinette avea o pată maronie, cît o băncuţă, pe coapsa stîngă. Această imperfecţiune devenise pentru el un element de atracţie. Pînă şi cusururile o înfrumuseţau.

Charles o căsătorise cu un favorit al său, André de Villequier, care acceptase rolul unui soţ de paie. La Curte, Antoinette se bucura — ca şi Agnès odinioară — de un statut aparte. Ambasadorii străini primiţi în audienţă de prezentare aveau instrucţiuni să facă în prealabil o vizită de curtoazie amantei regale. „Suveranul a legalizat turpitudinea !“ declara cu dezgust principele moştenitor, fără să se teamă că vorbele lui ajungeau la urechile părintelui său. Charles se gîndise la un moment dat să-l dezmoştenească în favoarea celui de-al doilea fiu, dar ulterior renunţase la acest plan. Poate că Louis va fi un rege bun. Caracterul său tare — pe care Charles refuza să-l denumească încăpăţînare — îl va servi, eventual, cînd va veni timpul să urce treptele tronului.

Regele îşi zise, oarecum iritat, că nici în clipele de abandon erotic nu era în stare să se elibereze de grijile domniei.

Cu corpul său decrepit şi descărnat spurcă trupul magnific al tinerei femei. După ce îşi consumă prea plinul energiei amoroase, o sărută pe gură, apoi se ridică din pat. Îi părea rău că trebuia să scurteze zbenguielile. Îl aştepta însă o vînătoare cu şoimi, singurul sport care-l pasiona, iar înainte de aceasta avea de gînd să discute cu cîţiva dintre sfetnicii săi cererea de ajutor militar şi economic formulată de împăratul Bizanţului. În linii mari, ştia dinainte ce hotărîre va lua. Voia să asculte însă şi cîteva păreri autorizate.

De după draperie apăru un stol de slujnice tinere şi drăguţe, care, fără a părea că-i observă nuditatea, se grăbiră a-l îmbrăca. În condiţii normale, operaţia aceasta ar fi fost îndeplinită de curteni desemnaţi anume. În apartamentul amantei,

ceremonialul nu era respectat. În vreme ce slujnicele zglobii îi puneau cămaşa, ciorapii, pantalonii, el le ciupea cînd de sîni, cînd de crupă, cînd de guşă, fără ca Antoinette să dea semne de gelozie. Chiar dacă încerca asemenea sentimente, se silea să le ascundă. Ştia că regelui îi place să aibă un serai la dispoziţie. Printre iubitele lui se aflau şi spălătorese, şi femei de serviciu, şi înalte doamne. Înclinarea aceasta se accentua odată cu trecerea anilor. „Se cunoaşte că este fiul desfrînatei Isabeau !“ murmurau în culise unii nobili, căci la lumina zilei n-ar fi îndrăznit să crîcnească. „Ramolismentul se manifestă printr-o exacerbare a erotismului în preajma ultimelor pîlpîiri ale unei sexualităţi ţinute prea multă vreme în frîu“, explicau doct oamenii de ştiinţă, adăugînd cu indulgenţă : „Eh, cîntecul lebedei !“

„Viaţa mea a fost influenţată numai de femei“, reflecta Charles, în vreme ce una din fete îi încheia legăturile pantalonilor. „Tirania soacrei mele, îngăduinţa moliie a reginei, entuziasmul dezinteresat al bietei Jeanne d'Arc, iubirea reconfortantă a lui Agnès, tinereţea excitantă a Antoinettei... Şi pe lîngă ele, alte multe femei“...

Îmbrăcă o robă roşie, tivită cu zibelină, şi îşi puse pe cap o pălărie albastră, ornată cu broderii de aur. Marginile răsucite în sus o făceau să semene vag cu un turban. Charles se privi în oglindă. Această combinaţie de culori îi plăcea mult. Era îmbrăcat la fel cînd Jean Fouquet, pictorul Curţii, îi zugrăvise portretul cu aproape zece ani în urmă. Din nefericire, chipul nu era la înălţimea splendidelor sale podoabe vestimentare. Avea nasul borcănat, ochii blegi, obrajii decoloraţi, bărbia căzută. Se strîmbă, scîrbit de propria sa imagine. „În definitiv, îşi zise, un om nu le poate avea pe toate după pofta inimii. Coroana precumpăneşte celelalte cusururi.“

Cu un gest voit strengar, atît de nepotrivit cu obişnuita-i morgă regală, îşi înclină uşor pălăria pe-o parte şi o sărută pe Antoinette, care stătea goală pe pat, aşteptînd să fie ajutată a se îmbrăca după plecarea augustului vizitator.

— Grăbeşte-te, Antoinette ! o zori regele. Peste o jumătate de oră plecăm la vînătoare. Nu este nevoie să-ţi pierzi vremea cu o toaletă complicată. Eşti mai frumoasă goală decît îmbrăcată şi înzorzonată.

Se îndreptă hlizindu-se spre uşă, dar se opri la jumătatea drumului şi se uită peste umăr la Antoinette.

— De la o vreme mă ispiteşte gîndul să ordon obligativitatea femeilor de a umbla goale. Ce spectacol magnific ne-ar

oferi strada ! Mă reţine un singur lucru. Ce ne vom face cu cele urîte şi bătrîne ? Să le silim să stea acasă ? Au şi ele treburi prin oraş. Cu tot regretul, mă văd obligat să renunţ la acest edict.

Îşi adînci pălăria pe cap şi, rîzînd cu hohote, îşi continuă drumul spre uşa pe care o subretă i-o deschise făcînd o adîncă reverenţă.

Cînd ieşi pe coridor, Charles îşi şterse automat de pe chip expresia de satisfacţie virilă încercată de orice bărbat după îmbrăţişările amoroase şi arboră o mutră lungă, blazată, de monarh plictisit de corvezile etichetei. Soldaţii care făceau de pază la uşa apartamentului favoritei îl salutară, plecînd lateral halebardele. Charles străbătu cîteva coridoare, întîlnind în cale numai spinări încovoiate. Spinările ajunseseră să-l obsedeze. Ar fi preferat să vadă chipuri omeneşti, mai ales cînd erau agreabile, nu numai cefe plecate. Din nenorocire, ceremonialul impunea acest mod ridicol de manifestare a respectului. Charles pufni indispus. „Ce-ar fi să schimb eticheta ? Să privesc surîsuri în loc de spinări ?“ Zîmbi. „Ce de gînduri îi mai trec omului prin cap !“

Cînd intră în cabinetul de lucru, îl întrebă pe sambelanul de serviciu :

— L-au adus pe Jacques Cœur ?

— L-au adus, Sire.

— Are lanţuri la picioare ?

— Nu, Sire. A sosit escortat de un detaşament militar.

— Numeros ?

— Destul de numeros spre a împiedica o eventuală tentativă de evadare, cu sprijin din afară.

— Trimite-l aici ! Neînsoţit !

Şambelanul ieşi spre a executa ordinul. Rămas singur, regele se uită la mapa cu documente de pe masa de lucru. Rezolvarea lor putea să mai întîrzie o zi sau două.

Uşa se deschise, şi în prag se ivi prizonierul de Stat Jacques Cœur, fost pînă mai ieri unul dintre cele mai însemnate personaje din Franţa. *Sic transit gloria mundi.* Acest burghez înnobilat, pornit de la zero, ajunsese în mai puţin de două decenii fabulos de bogat, fiind numit *argentier du Roi* — ministru de finanţe — apoi consilier al regelui. Charles îşi amintea amuzat că în timpul campaniei victorioase din Normandia, împotriva englezilor, îşi făcuse intrarea triumfală în Rouen, urmat de Dunois, şeful suprem al armatelor, de Brézé, primul consilier

regal, şi de Jacques Cœur, care călăreau scară la scară, purtînd costume identice. El, Charles, ordonase a fi confecţionate pe cheltuiala sa. Uniformitatea lor dovedea că cele trei personaje se aflau pe picior de egalitate şi că regele înţelegea să sublinieze acest lucru. Azi, Jacques Cœur era un simplu deţinut şi i se instruia procesul.

Pentru Charles, asemenea ascensiuni meteorice, urmate de prăbuşiri spectaculoase, nu reprezentau o raritate. Cînd îşi trecea în revistă favoriţii, încerca un simţămînt de perplexitate la gîndul că nişte mediocrităţi patente, lipsite de orice principii morale, izbutiseră atîta vreme să-l stăpînească. Jean Louvet, administratorul finanţelor Statului, bătea monetă cu un aliaj dubios, amaneta bijuteriile Coroanei la cămătari evrei şi, din toate aceste afaceri, îşi reţinea partea leului. Apoi Tanguy du Chastel împletea devotamentul faţă de rege cu un spirit lucrativ dedicat în exclusivitate înavuţirii proprii. Aceste două personaje, împreună cu Guillaumme d'Avagour şi cu Guillaumme de Champeaux, episcop de Laon, alcătuiau o bandă de paraziţi, pe care îi subminase cu abilitate energica lui soacră, Yolanda de Aragon, înlocuindu-i cu o nouă echipă, alcătuită din nobili autentici : conetabilul Arthur de Bretagne, conte de Richemont, un tînăr interesat, ambiţios şi veşnic încruntat, care se făcuse faimos prin numărul mare de vrăjitoare arse pe rug, prin trădările şi jurămintele încălcate, apoi conţii de Clermont, de Vendôme şi de Foix, care îşi rotunjeau latifundiile smulgînd ţinuturi întregi din domeniile regale şi îşi sporeau veniturile jefuind fără jenă tezaurul Statului. Cînd se retrăseseră sătui de la Curte, le luase locul Pierre de Giac, primul şambelan al regelui. Charles evoca înveselit figura seducătoare a acestui ins amoral, care-şi ucisese cu seninătate prima nevastă, pe ştearsa Jeanne de Naillac, spre a se căsători cu o foarte bogată contesă, Catherine de Tonnerre. Nesăţios, răpise mai tîrziu pe bătrînul consilier Robert le Maçon, eliberîndu-l doar în schimbul a o mie de scuzi de aur plătiţi din caseta regală. Richemont, iritat de ascendentul cîştigat de Giac asupra regelui, pusese la cale un complot, fiind sprijinit de neastîmpărata regină-soacră Yolanda, precum şi de contele Georges de la Trémoïlle. Trémoïlle acceptase să intre în combinaţie fiindcă voia să pună mîna pe milioanele soţiei lui Giac. Charles nu putea să uite peripeţiile de la Issoudun, care puseseră capăt existenţei terestre a bietului prim-şambelan. Complotiştii năvăliseră la miez de noapte în camera acestuia, îl smulseseră din pat şi, fără să ţină seama de împotrivirea regelui, care intervenise cu toată autori-

tatea sa spre a-şi salva favoritul, îl tîriseră pe Giac afară din palat. După o parodie de judecată, îl condamnaseră la moarte prin înecare în apele unui rîu din apropiere. După asasinarea primului-şambelan, Georges de la Trémoïlle se căsătorise cu văduva executatului, primind astfel recompensa făgăduită.

Charles îşi spunea că atunci ar fi trebuit să dea dovadă de energie, pedepsindu-i pe vinovaţi. Dar Richemont găsise mijlocul spre a se face iertat. Prezentase la Curte pe un foarte agreabil tînăr, Le Camus de Beaulieu, care ajunsese în curînd favoritul regelui. Cariera lui de Beaulieu se încheiase repede. Cîteva luni mai tîrziu fusese căsăpit sub ochii suveranului de oamenii unui rival, seniorul de Boussac.

Charles suspină cînd îşi aminti de Beaulieu. Tînărul acesta frumos, priceput să recite poezii de dragoste şi să cînte mai duios decît un menestrel, nu se dezonorase săvîrşind nelegiuiri ca predecesorii săi. Era dezinteresat, sau nu avusese timp să se apuce de rele ?

Richemont încercase după aceea să dea o lovitură de maestru, plasîndu-i-l favorit pe Georges de la Trémoïlle, în care avea toată încrederea. Charles opusese atunci o oarecare rezistenţă. Nu-l plăcea pe la Trémoïlle, care se compromisese asasinîndu-l pe Giac. Dar protejatul lui Richemont se pricepuse să-i cîştige încrederea flatîndu-l, încurajîndu-l să ducă o viaţă trîndavă şi luînd asupra lui grija treburilor publice. La Trémoïlle nu era înzestrat cu eleganţa lui Giac, ori cu farmecul irezistibil al lui Beaulieu. Împlinise 40 de ani, era voinic ca un urs, îi plăceau chiolhanurile, femeile şi aurul. Înainte de a se însura cu văduva lui Giac, aplicase un tratament atît de neomenos primei sale neveste, de care se plictisise, încît o trimisese pe lumea cealaltă. Cu cîţiva ani în urmă fusese urmărit de autorităţile judecătoreşti din Paris pentru că săvîrşise cîteva acte banditeşti, rămase totuşi nepedepsite.

Charles se minuna şi acum de duplicitatea lui de la Trémoïlle. Îndată ce se instalase bine la Curte, noul favorit întorsese armele împotriva fostului său protector, Richemont. Îl descrisese pe conetabil în culori atît de sumbre regelui, încît acesta îi ridicase comanda armatelor şi îl exilase afară din Paris. Între partizanii lui Richemont şi ai lui de la Trémoïlle se angajase un adevărat război civil, care durase aproape cinci ani.

În acea epocă, războiul împotriva englezilor se desfăşura cu furie. Apariţia prodigioasei Jeanne d'Arc, care avea să determine prin intervenţia ei providenţială o răsturnare a situaţiei

militare în favoarea Franței, trezise gelozia lui de la Trémoïlle. Datorită uneltirilor lui, „Fecioara din Orléans" fusese lăsată să cadă prizonieră la englezi. Charles aflase abia mai tîrziu adevărul. Actul de trădare săvîrșit de la Trémoïlle se încheiase cu judecarea și arderea pe rug a eroinei.

Dar și atotputernicia favoritului regal se apropia de sfîrșit. Charles și de la Trémoïlle se aflau la castelul Couldray. Un grup de complotiști, printre care seniorii de Brézé, de Chaumont și de Rosnivinen, partizani ai lui Richemont, pătrunseseră prin vicleșug în incinta castelului și îl surprinseseră pe favorit, care se pregătea de culcare. După o luptă scurtă, îl răniseră grav, apoi, înfrîngînd rezistența gărzilor regale, îl răpiseră, întemnițîndu-l într-o celulă rece și întunecoasă din castelul Montrésor.

Charles nu se putea dumiri cum de se învoise atît de repede să renunțe la serviciile lui de la Trémoïlle.

Urmase apoi ascensiunea lui Jean, conte de Dunois, bastardul ducelui Louis d'Orléans. Dunois avea cel puțin calitatea de a fi un strălucit strateg. Sub comanda sa, trupele regale eliberaseră pămîntul Franței de cotropitorii englezi. Dunois și Brézé se arătaseră demni de încrederea lui Charles. Jacques Cœur completase faimosul trio, ridicînd Franța pe culmi de glorie.

Charles conveni că ministrul său de finanțe se făcuse remarcat prin mari calități, dar avusese defecte și mai mari. Regele putea totuși afirma cu certitudine că țara aceasta era călăuzită de o stea norocoasă, de vreme ce repurtase în ultimele două decenii victorii strălucite, deși fusese slujită de oameni de Stat atît de puțin capabili.

Jacques Cœur, prizonierul adus în fața lui, își pierduse aerul de prosperitate insolentă, de trufie tipică parvenitului ajuns la apogeu. Deși afecta calmul și stăpînirea de sine, se putea citi în ochii lui că aștepta cu înfrigurare un cuvînt din partea regelui, care să-i permită a trage concluzia că dizgrația i se apropia de sfîrșit și că foarte curînd își va regăsi creditul politic de odinioară. Convocarea-i neașteptată la palat, își zicea el, nu putea prevesti decît lucruri bune.

Între rege și fostul său ministru, ajunși iarăși față în față, se desfășura un dialog mut :

„Te-am servit cu credință, Sire, grăiau ochii lui Jacques Cœur. Navele franceze au acaparat aproape în întregime comerțul cu Levantul, și asta mi se datorește mie, Sire. Relațiile dintre Imperiul Otoman și Franța sînt mai bune ca niciodată, și asta mi se datorește mie, Sire. Între sultanul Egiptului și

Franţa s-a semnat un tratat de prietenie şi de comerţ, iar asta mi se datoreşte mie, Sire. Am obţinut de la Papă autorizaţia de a face comerţ cu turcii, ceea ce a contribuit la sporirea veniturilor tezaurului public. Sîntem singura ţară din Europa care ne bucurăm de acest privilegiu, şi asta tot mie mi se datoreşte. Ţi-am împrumutat 40.000 de scuzi de aur, Sire, fără a-ţi cere restituirea lor. Am făcut împreună afaceri comerciale, Sire, de pe urma cărora ai profitat din plin. Şi cu ce m-am ales, după ce ţi-am făcut atîtea servicii ?"

Regele Charles îl privea critic, îngustîndu-şi ochii umbriţi de borurile pălăriei. În expresia lor nu se putea citi nimic, aşa cum nu poţi citi nimic în ochii rotunzi şi ficşi ai unui peşte. Numai pleoapele se lăsau grele, acoperind pînă la limita de sus irişii, ceea ce dădea chipului său un aer de toropeală. Dar Charles numai toropit nu era. Mintea sa lucra cu încordare :

„M-ai slujit cu credinţă, Jacques Cœur, fiindcă interesele noastre coincideau. Mi-ai procurat bani, făcînd tot felul de speculaţii comerciale. Dar ţie ţi-ai procurat şi mai mulţi. Crezi că n-am aflat acest lucru ? Ai fabricat zeci de mii de scuzi, subtilizînd mare parte din aurul fin destinat aliajului şi înlocuindu-l cu argint. La monetăria din Montpellier ai turnat lingouri dubioase, pe care le-ai pus în circulaţie. Ai vîndut musulmanilor nu numai mărfuri inofensive, ci şi arme, ceea ce nu era cuprins în autorizaţia dată de mine şi de Papă. Profiturile de pe urma acestui comerţ ilicit ţi le-ai însuşit numai tu. Pe un sclav creştin refugiat pe corabia ta l-ai restituit sultanului din Egipt, care l-a tras în ţeapă. Ai luat mită, ai făcut trafic de influenţă, ai şantajat, se spune chiar că ai otrăvit-o pe Agnès, pe iubita mea Agnès. Oh, isteţul meu Jacques Cœur, ţi-ai închipuit că toate aceste malversaţiuni vor trece neobservate ? Că autoritatea ta va înăbuşi orice proteste ? Ai adunat o avere mai mare decît toate bunurile Coroanei puse la un loc. Ai umilit cu aroganţa şi trufia ta oameni care în alte condiţiuni nici nu s-ar fi uitat la tine. Tu, fiul unui blănar oarecare din Bourges, ai vrut să devii egalul meu. Căci asta ai vrut, Jacques Cœur... Dacă mă gîndesc mai bine, ajung la concluzia că meriţi a fi compătimit. Ai avut calităţi mari, dar le-ai folosit numai în slujba intereselor tale. La un moment dat ai încercat să faci din mine, regele Franţei, un instrument pus în serviciul ascensiunii tale. Un timp ţi-a mers, bunul meu prieten Jacques Cœur. Dar cu o doniţă de lut nu mergi de multe ori la rîu. Lăcomia, aroganţa, trufia te-au pierdut. Acum aştepţi hotărîrea judecătorilor. Te plîng,

Jacques Cœur ! Te-am chemat pentru că mai am nevoie de sfatul tău. De data asta ai să mi-l dai pe gratis, Jacques Cœur !"

Regele se așează pe jilțul său de la masa de lucru, lăsîndu-și interlocutorul în picioare. Jacques Cœur purta veșmintele somptuoase care se aflau pe el în clipa arestării. Dar mătăsurile se fanaseră, broderiile de aur se înnegriseră, mantia de catifea vișinie, căptușită cu hermină — blana regilor — arăta ca vai de ea.

Lui Charles îi plăcea să se joace cu Jacques Cœur așa cum se joacă un motan cu un șoarece. „Omul ăsta își închipuie că l-am chemat ca să-l repun în drepturi. Sper că nu este atît de naiv încît să nutrească asemenea speranțe."

— Cœur, rosti regele cu glas tare, vreau să aflu părerea ta într-o chestiune în care ești expert. Zona : Levantul. Obiectul : cererea de ajutor formulată de Împăratul Constantinos al Bizanțului. Motivul : amenințarea cuceririi Constantinopolelui de către Sultanul Mehmed. Soluția : rămîne să o găsim noi.

„Mă pui la încercare ? își zise Jacques Cœur. Ce urmărești ?"

— Te ascult, Cœur, sau mintea nu-ți mai lucrează ca altădată ?

— Majestate, prefer să cîștig prietenia unui leu viu, chiar dacă trebuie să sacrific pentru asta o vrabie pe jumătate moartă.

— Leul este Islamul ?

— Da, Majestate. Iar vrabia în agonie este Bizanțul. Raportul dintre forțele celor două State este exact cel din comparația mea. Dacă păstrați și întăriți relațiile de prietenie cu Sultanul Mehmed, țineți în șah întreaga Europă Centrală, inclusiv Italia, precum și Peninsula Iberică. Dacă îl veți sprijini pe Constantinos al XI-lea, pierdeți prilejul de a rămîne arbitru în Mediterana. O alianță între Imperiul Otoman și Franța va face din aceste două mari puteri stăpînele lumii civilizate.

— Să abandonăm în schimb apărarea creștinilor din sud-estul Europei ?

— Pentru noi, francezii, interesele Franței sînt mai presus de interesele creștinătății. Bizanțul vă poate oferi debușeul pe care-l constituie azi Imperiul Otoman ? Îndestularea pîntecelui atîrnă mai greu în balanță decît sentimentalismul ieftin.

— Cum rămînem cu morala, Jacques Cœur ?

— Morala este bună pentru căței, Sire.

Jacques Cœur își dezvoltă teoriile cu o volubilitate care amintea exploziva-i vervă de odinioară. „L-am cîștigat", își zicea uitindu-se cu atenție la rege, care își masa gînditor fruntea cu degetele-i noduroase. Îi aștepta răspunsul cu o nerăbdare dureroasă. Simțea în piept un nod greu ca plumbul.

Regele se trezi din meditație. Ridică asupra lui Jacques Cœur ochii săi bovini, apoi agită clopoțelul de pe masă. Intră un ofițer de ordonanță, care încremeni lîngă ușă în poziție de așteptare.

— Cœur, îți mulțumesc pentru sfat, rosti Charles, zîmbindu-i cu bunăvoință. Cînd voi mai avea nevoie de serviciile tale, te voi chema negreșit. Cu bine !

Se întoarse spre ofițer :

— Condu-l !

Jacques Cœur avu senzația că podeaua i se deschide sub picioare. Ultimul cuvînt al regelui îi năruise toate speranțele.

— Sire !

Regele zîmbi.

— Audiența s-a terminat.

Ofițerul de ordonanță îl pofti pe Jacques Cœur să iasă...

Un sfert de oră mai tîrziu, regele, în costum verde, de vînătoare, iar pe cap cu o tocă roșie foc, împodobită cu diamante, părăsea palatul în fruntea unei magnifice cavalcade, alcătuită din demnitari, curteni, generali, maeștri de vînătoare și o foarte puternică escortă militară. Războiul cu Anglia era virtual terminat. Pacea și o oarecare securitate se instalaseră iarăși în Franța. Dar spiritele erau încă agitate. În capitală și mai ales în provincie, unde autoritățile regale erau ținute în șah de nobilii feudali, încăierările sîngeroase, răpirile, asasinatele, conspirațiile, brigandajele, în care erau amestecate adeseori personaje cu un foarte înalt rang, se țineau lanț. El, Charles, fusese ținta unor comploturi dejucate providențial în ultimul moment. În această atmosferă tulbure, nu era de conceput să iasă din palat fără o gardă numeroasă.

Suveranul era încadrat de regină și de Antoinette de Villequier. La cîțiva pași în urmă veneau călări Dunois și Brézé. Conștienți de importanța lor, nu se amestecau cu restul curtenilor. Antoinette nu-i putea suferi. Dacă va reuși într-o zi să o deposedeze de coroană pe regină și să se instaleze în locul ei, le va face și lor vînt, iar în posturile-cheie va plasa numai rude apropiate. Se săturase să trăiască în umbra tronului. Idealul ei era să se vadă în fața altarului alături de Charles. Regele să-i petreacă pe deget inelul nupțial, în văzul întregii

lumi. Nu dorea să se mărite pentru că l-ar fi iubit. Cînd îl primea în patul ei, făcea eforturi spre a nu-şi exterioriza dezgustul. Cărnurile lui fleşcăite, pieile încreţite, burta gogoneaţă, picioarele subţiri şi curbate, chipul în care făcea dragoste îi stîrneau repulsie. Pe Villequier, omul al cărui nume îl purta, îl plăcea fiindcă era tînăr, chipeş, elegant, spiritual şi mai ales amoral. Din nefericire, Villequier nu făcea caz de drepturile-i de soţ. În anumite cercuri se şoptea că sacrificiul nu-l costa nimic, deoarece moravurile lui erau de o natură specială.

Cu măiestria unei actriţe, Antoinette surise afectuos regelui, care îi aruncă o privire de motan amorezat. Regina nici nu se sinchisea de „idila" din preajma ei.

Între timp, cavalcada ajunsese pe culmea unui deal nu prea înalt, ridicat, asemenea spinării late a unui elefant, din hăţişurile unor păduri vaste, cu franjuri curmate la poalele povîrnişurilor domoale. Picioarele cailor se afundau pînă la chişiţă în iarba grasă, de un verde-smarald. La semnalele maeştrilor de vînătoare, slujitorii deschiseră uşile coliviilor, slobozind tot felul de păsări, înainte de a da drumul şoimilor.

Regele urmărea cu interes pregătirile. Vînătorile de zimbri, de lupi sau de alte jivine nu-l atrăgeau. Îi repugnau eforturile fizice impuse de galopul frenetic al cailor, de săriturile peste obstacole, de luptele corp la corp purtate uneori de vînători cu porcii mistreţi. La vînătoarea de şoimi spectacolul era extrem de palpitant şi nu cerea strădanii deosebite. Păsările răpitoare făceau toată treaba, urmărite de privirile curioase ale spectatorilor.

Brézé se apropie de rege.

— Ambasadorii Împăratului Constantinos mi-au cerut din nou să rog pe Majestatea-Voastră a-i primi în audienţă.

Fîlfîitul păsărilor care se ridicară în văzduh îl făcu pe rege să se agite în şa. Marele maestru de vînătoare îi aduse personal pe „Fulger", un şoim cu penaj lucios ca lacul japonez. Pasărea răpitoare stătea mîndră pe pumnul lui întins, protejat de o mănuşă groasă, astfel ca ghearele păsării să nu-i sfîşie carnea. Un paj aduse regelui o mănuşă asemănătoare şi i-o puse pe mîna dreaptă.

— Să le spui, Brézé, că sînt bolnav. N-am poftă să-i primesc.

— Împăratul se va socoti jignit, Sire.

— Ei şi ?

Pasărea trecu de pe pumnul maestrului pe pumnul lui Charles. Era un exemplar de o frumuseţe rară.

— Mînia unui împărat bizantin nu mai impresionează pe nimeni, adăugă regele.

Se uită cu afecţiune la şoimul care-l fixa cu ochii lui rotunzi şi cruzi.

— Şi ambasadorii ducelui de Bourgogne solicită o audienţă, Sire.

— Ce mai vrea şi „bunul" meu văr Philippe ? rosti cu ironie regele, subliniind calificativul ataşat de contemporani la numele de botez al ducelui.

— Propune Franţei constituirea unei cruciade...

Charles îşi aruncă privirile asupra stolului de porumbei călători ce zburau pe deasupra capului său. Ochii-i sclipiră, treziţi parcă din somnolenţă. Îngădui şoimului să se avînte pe urmele porumbeilor.

— Vărul meu Philippe vrea să calce pe urmele tatălui său. Hm, nu-l lasă să doarmă gloria lui Jean Neînfricatul. Între noi fie vorba, Jean Neînfricatul n-a făcut prea mare ispravă la Nicopole.

Charles urmărea cu mult interes zborul vijelios al şoimului, care se înălţa ca o săgeată, năpustindu-se asupra porumbeilor. Împanicate, plăpîndele păsări călătoare se străduiau să scape, risipindu-se care încotro. Şoimul îşi alesese însă prada. Porumbelul urmărit încerca tot felul de subterfugii spre a se salva. Se avînta cînd în sus, cînd lateral, cînd în jos, descriind zigzaguri bruşte. Avea însă de-a face cu un duşman şiret, rapid şi puternic. Şoimul îl ajunse din urmă. Charles încercă un simţămînt de exultare cînd pasărea răpitoare îşi înfipse ghearele în spinarea porumbelului.

— Fulger e un vînător iscusit ! exclamă extaziat. Porumbelul n-a avut nici o şansă. Cam tot aşa se va desfăşura şi lupta dintre Constantinos şi Mehmed.

Şoimul aduse în cioc porumbelul, care abia se mai zbătea, şi se aşează pe pumnul înmănuşat, fluturînd excitat din aripi.

— Ducele de Bourgogne mai solicită autorizaţia de a trece pe teritoriul Franţei un prim eşalon de trupe, cu destinaţia Toulon. Acolo se vor îmbarca pe navele trimise de Papă, raportă Brézé.

Regele se uită la picăturile de sînge care se scurgeau de-a lungul penelor porumbelului. Ghearele şoimului sfîşiaseră spinarea şi grumazul inofensivei păsări călătoare, care trăgea să moară. Charles o privea transfigurat. Colţul gurii îi era agitat

de un uşor tremur. Pe pumnul lui înmănuşat se desfăşura o tragedie din mărunta lume a înaripatelor. O fiinţă însîngerată îşi trăia ultimele clipe. Porumbelul mai zvîcni o dată, apoi încremeni.

Marele maestru de vînătoare luă şoimul cu prada sa cu tot de pe pumnul regelui. Mănuşa acestuia se umpluse de sînge. Şi-o scoase şi o aruncă pajului.

— Dă-le un răspuns în doi peri, Brézé. Arată-te binevoitor, fără să le promiţi nimic. Locul nostru este alături de turci.

Brézé îl privi mirat.

— Dar ce va spune Europa, Sire ?

— Europa ? Puţin îmi pasă !

— Mă tem de un singur lucru, Sire. Ducele de Bourgogne, iritat de refuzul nostru, ar putea fi ispitit să încheie o alianţă cu Alfonso de Aragon. Riscăm să fim prinşi între două focuri.

— Regele Aragonului şi al Neapolelui are la ora asta alte griji pe cap. Îi dau de furcă nu numai italienii, dar şi propriii lui supuşi din Spania. Ai vreo veste de la ducele Milanului ?

— Francesco Sforza ne-a trimis un emisar. Pe un oarecare Acciaiuoli, bancher florentin, înrudit cu ducii de Athena.

— Ce vrea Sforza ?

— Ne oferă alianţa sa.

Regele rîse.

— Are tupeu *condottierul* ăsta ! După ce l-a deposedat pe vărul nostru Charles d'Orléans de moştenirea milaneză, îmi oferă alianţa sa.

— Sforza poate constitui o contrapondere lui Alfonso de Aragon.

— Încearcă să se folosească de noi, Brézé. N-am încredere în *condottieri.*

— Nici eu, Sire. Pe tabla de şah a Italiei, Sforza reprezintă însă la ora actuală o putere pe care e preferabil să o avem prietenă.

— Şi cu vărul nostru Charles ce facem ?

— Prefer să servesc interesele Franţei, Sire.

Suveranul zîmbi enigmatic.

— Poate că ai dreptate, Brézé. Voi aviza.

Făcu un semn marelui maestru de vînătoare, care se apropie servil.

— Ordonaţi, Majestate !

— Vînătoarea s-a sfîrşit. Ne întoarcem la palat.

Acum, după ce văzuse porumbelul însîngerat zbătîndu-se în chinurile agoniei, se simţea slăbit ca după un mare efort. Ochii lui îşi recăpătară expresia aceea ternă, apatică. Vîrî pintenii în flancurile calului, apoi se avîntă în galop pe povîrnişul dealului în jos.

*

Luminările aprinse, înfipte în sfeşnice înalte de argint, orînduite de o parte şi de alta a altarului, aruncau o lumină palidă asupra obrazului supt al lui Henry al VI-lea de Windsor, rege al Angliei, îngenuncheat la picioarele lui Hrist, răstignit pe o cruce înaltă, reliefată pe fundalul vişiniu al unor draperii de catifea.

Regele prefera să se roage prosternat în faţa acestui altar modest, amenajat în camera lui de culcare, decît să se ducă în măreaţa capelă a palatului, unde putea fi oricînd deranjat de prelaţi, de curteni sau de slujitori. Aici nu era tulburat. Străjile de la uşa apartamentului regal aveau poruncă să nu lase pe nimeni să intre în vreme ce suveranul îşi făcea rugăciunea. Nu era exceptată de la această regulă nici regina Margaret.

Henry se simţea mai la largul său în preajma altarului decît în magnifica sală a tronului. Cunoştea toate rugăciunile rostite de călugări în singurătatea monastirilor. Ar fi fost în stare să oficieze un serviciu religios cu aceeaşi pricepere ca şi un preot îmbătrînit în treburile bisericeşti. Ar fi renunţat la Coroană spre a îmbrăca rasa călugărească şi a se dedica bisericii dacă nu ar fi fost încredinţat că avea datoria să-şi ocîrmuiască ţara, aşa cum făcuseră părintele său Henry al V-lea de Monmouth şi bunicul său Henry al IV-lea de Bolingbroke.

Îl chinuiau mari îndoieli. Se întreba adeseori cum de era cu putinţă ca el, cucernicul Henry, îndrăgostit de contemplaţie, de cîntecele bisericeşti, de rugăciunile care-l desfătau mai mult decît toate plăcerile lumeşti la un loc, să fie coborîtor din cel mai războinic rege aflat vreodată pe tronul Angliei? De ce prefera imnurile religioase zgomotului bătăliilor? De ce îl atrăgeau mai mult doctele discuţii teologice decît dezbaterile Consiliilor de Coroană?

O explicație exista. În primii ani ai adolescenței avusese un vis care i se întipărise în creier de parcă ar fi fost aplicat cu o danga înroșită în foc. Se făcea că pe fundalul unui nor vînăt, luminat de fulgere intermitente, apăruse chipul unui bătrîn înnimbat de raze. Cu glas adînc, răscolitor, îi vorbise de dincolo de lume : „Cumplita moarte a regelui Richard al II-lea apasă ca un greu blestem pe capul bunicului tău, Henry de Bolingbroke din neamul Lancasterilor, precum și pe capul urmașilor săi. Moartea se plătește cu moarte. Dinastia ta, însoțită prin crimă și uzurpare pe tronul Angliei, își va plăti tributul de sînge. Ia aminte, Henry ! Nimic nu poate stăvili puterea blestemului. Pregătește-te, Henry ! Pregătește-te să înduri nenorocirile pe care tu și strămoșii tăi vi le-ați atras cu bună-știință asupra voastră !... Pregătește-te !... Pregătește-te !...“

Apoi glasul și năluca pieriseră în volbura norilor biciuiți de fulgere.

De atunci, el, Henry, nu-și mai găsise liniștea. Îl urmăreau cuvintele bătrînului, așa precum conștiința vinovată îi urmărește pe nelegiuiți. El însuși nu săvîrșise nici o crimă. De ce trebuia să sufere consecințele asasinatului comis de bunicul său ? De ce copiii trebuiau să plătească pentru păcatele părinților ?

O zgîrietură în ușă îi întrerupse rugăciunea. Șambelanul avea ordin să nu-l tulbure din meditații decît în cazuri grave. Își făcu pentru ultima oară semnul crucii, se ridică în picioare și, după ce sărută *Biblia*, rosti cu voce tare :

— Intră !

Ușa de stejar — bogat sculptată, ca și lambriurile întunecate, înalte cît un stat de om — se deschise. Șambelanul, îmbrăcat într-o amplă robă de catifea violetă, pătrunse în încăpere.

— Ducele de Somerset solicită îngăduința de a fi primit de Majestatea-Voastră.

Regele își duse buimăcit mîna la frunte.

— Somerset ? La ora asta ?!

— A fost chemat de Majestatea-Voastră.

Henry încercă să-și facă ordine în gînduri. „Am trimis eu după Somerset ?“ se întrebă descumpănit.

— Să intre, adăugă cu glas tare.

Ducele își făcu o intrare zgomotoasă. Îi zornăiau pintenii, colanul de aur țăcănea lovindu-se de pietrele scumpe orînduite

în flori exotice pe pieptul tunicii scurte, sabia atingea la fiecare pas pardoseala de piatră, bufnind sec.

Somerset își scoase toca și salută pînă la pămînt. Șambelanul se retrase.

— Sire, am răspuns cu grabă la apelul tău, zise ducele.

Regele îl privi nedumerit. În ciuda eforturilor, memoria refuza să-l ajute. Momentele acestea de uitare totală se repetau de la o vreme tot mai des.

— Vere, se adresă ducelui, zîmbindu-i sărman, nu mai știu de ce te-am chemat.

Somerset rîse, încercînd să risipească neliniștea suveranului

— Firesc, Sire. Treburile regatului te preocupă în asemenea măsură, încît dai uitării chestiunile mărunte... Rămăsese stabilit să facem o vizită vrăjitoarei. Aceea pe care ne-a recomandat-o ducesa de Gloucester. Ți-a trezit curiozitatea, Sire, faima ei de ghicitoare. Se spune că lasă în umbră și pe Phytia.

Fața regelui se lumină.

— Ah, da! Ghicitoarea! De mult voiam să-i ascult profețiile.

— Am propus să o aduc aici, la palat, dar Tu, Măria-Ta, ai spus că nu trebuie să dăm hrană zvonurilor răuvoitoare.

— Da, da, așa este, replică Henry. E destul că mătușa mea, ducesa de Gloucester, a fost judecată pentru vrăjitorie... Crezi că a fost vinovată?

— Sire, magia neagră nu este la îndemîna oricui. Să mergem! Vrăjitoarea noastră cade în transă numai la miezul nopții.

— Bine, să plecăm, încuviință regele.

Un slujitor îi aduse o mantie neagră, lungă, pe care și-o aruncă pe umeri, acoperindu-și strălucitoarele veșminte regale. Și Somerset își puse o pelerină neagră.

În curtea palatului îi așteptau caii. Încălecară și porniră la drum. Erau escortați doar de patru ostași, comandați de un ofițer din gardă.

Luna plină lumina ca ziua străzile întortocheate ale Londrei. Trecătorii, foarte rari, se dădeau repede la o parte din calea călăreților. Regele mergea în frunte, avînd în preajma sa pe Somerset, care-i urmărea cu coada ochiului gesturile necontrolate, expresia ciudată a feței, ticul ce-i agita mai accentuat ca altădată colțurile gurii, cu buze subțiri.

Pe duce îl nemulțumea starea psihică a suveranului. În cazul îmbolnăvirii acestuia, ar avea de suferit, căci puterea lui la Curte nu era consolidată.

În acest timp, Henry arunca priviri piezișe, bănuitoare asupra însoțitorului său. Regreta că se lăsase tîrît în această escapadă. Nu cumva Somerset îl atrăsese într-o cursă? Își pierduse încrederea în oameni. Chiar și în cele mai apropiate rude. La un moment dat fu ispitit să facă drumul întors. Dar curiozitatea se dovedi mai puternică decît teama. Își continuă drumul.

Mergeau de peste o jumătate de oră. Trecuseră de Thread Needle Street. Mai aveau de străbătut o distanță relativ mică pînă în Houndsditch. Acolo, într-o străduță dosnică din preajma bisericii St. Botolph, se afla vizuina vrăjitoarei. Dinspre Tamisa vîntul umed aducea mirosuri de scorțișoară, de pește și de cenușă udă. Clopotul din Turnul Londrei prinse să bată grav, vestind miezul nopții.

— Ajungem tocmai cînd trebuie, vorbi Somerset regelui.

Pătrunseră într-un hățiș de străzi sordide, cu case lăsate pe-o rină, cu gunoaie puturoase răspîndite pretutindeni. Ducele se descurca ușor prin labirintul infect.

— Ai mai fost pe aici, vere? îl întrebă Henry.

— De cîteva ori, recunoscu ducele. M-au interesat întotdeauna prezicerile.

— Hm! făcu regele cu oarecare îndoială.

Cotiră pe o uliță strîmbă și opriră în sfîrșit în dreptul unei cocioabe cufundate în întuneric. Pe un coș, învăluit pe jumătate în iederă, ieșea un fum inelat, mînat de vînt spre miazănoapte. Ducele aspiră mirosul ciudat al fumului, care ajungea pînă la ei.

— Bătrîna se pregătește, zise, sărind jos de pe cal.

Descălecă și Henry.

— Ne așteptați aici, porunci ducele ofițerului.

— Ia-o înainte! Cunoști drumul, îi spuse regele.

Somerset bătu într-o ușă scundă. Li se deschise fără a fi lăsați să aștepte. Urmat de suveran, pătrunse într-o odaie joasă, luminată de un opaiț și de focul din vatră. Obloanele de la ferestre erau închise. Se aflau acolo, într-o dezordine uluitoare, pisici, păsări, reptile împăiate, retorte, vase de metal cu forme bizare, sticle acoperite cu praf, un dulap strîmb, două mese lungi și cîteva taburete soioase. O bufniță vie stătea posacă într-un colț, iar un motan negru, pe care regele îl crezuse împăiat, îi sări pe umăr, speriindu-l.

— Ia pocitania de pe mine! se scutură Henry.

— Nu face rău, stăpîne, se auzi de după o perdea un glas piţigăiat de bătrîneţe.

Somerset luă motanul de pe umărul suveranului şi îl puse pe un taburet. Felina miorlăi protestatar, apoi îşi încovoie spinarea scuipînd.

Henry se uită în jur.

— Cine ne-a deschis? întrebă.

Ducele ridică din umeri, zîmbind.

— Vrăjile!

Perdeaua de o culoare nedefinită fu dată la o parte şi în faţa ochilor regelui apăru o babă de o urîţenie îngrozitoare. Tipul desăvîrşit al vrăjitoarei, aşa cum şi-l închipuie profanii. Subţire, cocoşată, cu braţele lungi, uscate, terminate cu mîini osoase, asemenea unor gheare, avea nasul încovoiat şi cu vîrful lung ca o minusculă trompă. Gura lată era umbrită de firele unei mustăţi groteşti. Fire albe îi atîrnau şi din barbă. Ochii vioi se pierdeau în ridurile feţei.

„Femeia asta o fi fost vreodată tînără şi frumoasă?“ se întrebă Somerset, înveselit de înfăţişarea ei atît de barocă.

„Cum o fi scăpat cu viaţă pînă acum?“ îşi zise Henry, care ştia cu cîtă aprigă furie erau vînate vrăjitoarele. „Se bucură desigur de mare protecţie.“

— Ţi-ai adus prietenul, cavalerule, chicoti bătrîna, plecînd capul pe-o parte şi uitîndu-se în sus spre semeţul duce.

— Da, l-am adus, replică Somerset. Bagă de seamă să nu-ţi faci de rîs faima.

— Îţi ghicesc mai întîi ţie? întrebă sîsîit baba.

— Pentru asta eu am să vin altă dată. Astăzi te îngrijeşti numai de prietenul meu.

— Bine, cum ţi-e voia, zise gazda.

Se îndreptă, tîrîndu-şi picioarele, spre un dulap şi scoase un glob de sticlă. Ţinîndu-l anevoie în braţe, îl duse pe masa de lîngă vatră. Se aşeză pe un taburet.

— Eh, au început să mă lase puterile, se văită, clămpănindu-şi fălcile. Vino încoace, cavalerule! se adresă regelui.

Henry o privea înfricoşat şi fascinat totdeodată.

— Hai, că nu te mănînc, adăugă vrăjitoarea. Aşază-te pe scaun în faţa mea.

Regele şovăi o clipă, apoi se execută.

— Am să-ţi ghicesc întîi în globul ăsta. Pe urmă, continuă bătrîna, spintec un cocoş. Să vedem ce spun mărunţaiele lui.

Henry făcu involuntar un gest de repulsie.

— Nu-ţi fie teamă, reluă ea. Nu fac magie neagră. Sînt o creştină evlavioasă. Hai, uită-te în globul ăsta !... Şi spune-mi în gînd ce vrei să afli !

Regele se concentră cu toată seriozitatea. „Vreau să cunosc viitorul dinastiei mele, spuse mintal. Vreau să ştiu dacă bunicului meu i s-au iertat păcatele... vreau să ştiu...“

Deodată se înfioră. Bătrîna începuse să tremure şi să se agite, cuprinsă parcă de o criză de epilepsie. O spumă verzuie îi apăruse în colţul buzelor vinete. Ochii-i fixau globul de sticlă.

— Priveşte ! bolborosi ea imperios. Priveşte ! Ai să vezi ceea ce văd şi eu... ai să vezi... ai să vezi...

Regele îşi desprinse privirile de pe chipul convulsionat al bătrînei şi se uită în globul de sticlă. La început nu văzu nimic, apoi avu impresia că deslueşte nişte pînze de ceaţă care luau forme ciudate...

— Văd ! rosti bătrîna împleticit. Apoi glasul ei prinse să capete o limpezime surprinzătoare. Îi dispăru pînă şi sîsîiala senilă. Văd, văd, văd !... Văd un bărbat falnic, frumos, cu coroană pe cap. Bărbatul îmbrăcat în straie strălucitoare este înconjurat de umbre ameninţătoare. Din cercul de umbre se desprinde un om cu un pumnal. Se apropie pe furiş de bărbatul încoronat şi îi împlîntă pumnalul în spate. Bărbatul falnic cade. Sîngele îi şiroieşte din trup. Coroana se rostogoleşte în ţărîna năclăită de sînge. Ucigaşul întinde mîna şi ia coroana. O pune pe cap...

Bătrîna rostea cuvintele gîfîind. Glasul îi şuiera ca un fluierat de şarpe. Straniu ! Glasul nu mai era al ei. Părea că altcineva vorbeşte prin gura vrăjitoarei...

Regele era îngrozit. Avea senzaţia că se află călare pe un bidiviu înspumat, care şi-a luat zăbala în dinţi şi goneşte ca o nălucă, fără a mai putea fi oprit. Calul galopa spre o prăpastie. Regele trăgea cu disperare de frîu. Zadarnic. Prăpastia se apropia. Henry privea subjugat hăul învăluit în aburi mefitici... Viziunea era produsul imaginaţiei sau faptele se petreceau aievea ?

— Noul cap încoronat nu se bucură în linişte de măririle cucerite cu preţul crimei. Este împresurat de duşmani ce-i jinduiesc Coroana. Se bate spre a şi-o păstra. Viaţa lui se încheie frămîntată de cumplite suferinţe lăuntrice. Pînă şi pe patul lui de moarte este urmărit de umbra bărbatului falnic...

Ochii mici ai baborniței scînteiau ca jarul. Și erau adînci ochii aceștia... adînci... adînci... Ferestre deschise spre hăul Infernului... adînci... adînci...

Glasul zgripțuroaicei îi izbea timpanele ca niște ciocane...

— Coroana trece pe capul unui copilandru. Un copilandru care crește, se dezvoltă, devine bărbat. Și el e înconjurat de vrăjmași. Și el se bate... Trece ape mari... Se războiește cu crai din alte lumi... Îi înfrînge pe rînd... Gloria se revarsă asupra lui ca și apele unui torent... Strălucește ca un soare... și faima lui strălucește... Dar moare tînăr, încheindu-și înainte de vreme firul vieții... Coroana trece pe capul unui copil...

Regele Henry se văzu pe tron, străjuit de unchi și de nobili...

— Copilul crește în zăngănit de săbii. Slujitorii lui se ucid între ei. Văd sînge... mult sînge... Văd ostași seceraţi pe cîmpurile de bătălie... Văd mulți vrăjmași. Mulți, ca grăunțele de nisip... Umbra bărbatului falnic plutește deasupra băiețandrului încoronat... Văd nori grei... Copilandrul a ajuns bărbat în toată firea. Se zbate în mijlocul unui vîrtej colcăitor de șerpi... Se scufundă în neființă, copleșit de reptilele lacome... Are un fiu... care întinde mîna după coroană... Dar nu izbîndește să o prindă... O altă mînă, vrăjmașă, îi curmă viața... Umbra bărbatului falnic se răzbună... Pe pieptul copilandrului ucis văd un trandafir roșu... L-a înroșit sîngele...

Regele scăpă un geamăt. Vru să se ridice, să se smulgă din vraja care-l paralizase...

— Ascultă, bolborosi bătrîna, ascultă! Bărbatul care înșfacă lacom coroana poartă un trandafir alb. Dar și coroana lui este rîvnită. Are doi vlăstari. Însă blestemul apasă și pe capul lor. Tatăl se cufundă în moarte. Feciorii nu apucă să poarte coroana. Îi înăbușă sîngele vărsat de străbunii lor. Coroana este smulsă de un bărbat sluțit de providență, care poartă de asemenea la piept un trandafir alb. Și el se bate cu vrăjmașii. Oh, văd sînge! Rîuri de sînge!... Sîngele îmbibă pămîntul... Stoluri de corbi zboară deasupra leșurilor însîngerate... Și slutul este răpus de mînă dușmană... Trandafirul alb pălește...

Cu prețul unor sforțări disperate, Henry izbuti să se smulgă din chingile nevăzute ale neputinței. Se ridică brusc de pe taburet.

— Taci! Taci odată, bătrînă gureșă și nebună!

Vrăjitoarea tresări, smulgîndu-se parcă dintr-un vis. Clătină buimăcită capul și se uită la rege.

— Ce-am spus, cavalerule? Te-au supărat prezicerile mele? Au fost atît de rele?

Henry își șterse cu dosul palmei sudoarea de pe frunte, apoi se uită la mîna care-i tremura.

— N-am vrut să te supăr, cavalerule, cloncăni bătrîna, de data aceasta cu glasul ei adevărat.

— Ai spus tot felul de neghiobii, interveni Somerset rîzînd, ca și cînd ar fi luat totul în glumă. Te-ai prostit, bătrîno! Ai să-ți pierzi toți clienții.

Ochii baborniței scăpărară. Cuvintele lui Somerset îi răniseră amorul propriu. Uită de glasul prudenței și dădu frîu liber mîniei.

— Nu m-am prostit, cavalerule, vorbi șuierat. Am să-ți fac și ție o profeție. Să ții bine minte cuvintele mele! N-au să curgă doi ani de zile înainte, și tu însuți ai să muști țărîna!

Ducele încetă să mai rîdă. Clipi des, ca o pasăre de noapte scoasă brusc la lumină. Un fior înghețat îi străbătu ființa. Reuși totuși să se stăpînească și izbucni iarăși în rîs.

— Bătrîno, viața nu este atît de frumoasă încît să merite a fi neapărat trăită. Ține punga asta. Cuprinde destul aur ca să trăiești în belșug doi ani, și la capătul lor să-ți mai rămînă bani și pentru o slujbă a morților, dacă profeția ta are să se împlinească... Rămîi cu bine... Să mergem! se adresă suveranului, luîndu-l de mînă și conducîndu-l spre ușă.

Henry avea nevoie de sprijinul unui braț străin. Abia îl mai țineau picioarele. Tremura din tot corpul și o sfîrșeală ciudată îl făcea să se clatine ca un plop bătut de vînturi.

Cînd se văzură afară, regele trase adînc în piept aerul rece și atît de curat după atmosfera îmbîcsită din casă.

— Cumplită experiență!

— Vorbe, Sire, replică Somerset. Nu trebuie să le pui la inimă.

Regele își înfipse mîna în greabănul calului, pregătindu-se să încalece. Puse piciorul în scară, dar înainte de a se avînta în șa, se uită peste umăr la duce.

— A mințit sau a spus adevărul? Cred că n-a mințit. În jurul meu n-am văzut decît morți violente. Au pierit și dușmani și prieteni. Bedford, Gloucester, cardinalul Henry de Winchester, lordul Say, Cade, Suffolk... Cumplit!... Cumplit!

Încălecă și dădu pinteni calului. Încălecă și Somerset și porni pe urmele regelui. Avea inima grea. Luase în derîdere prezicerea zgripțuroaicei, dar în străfundul ființei lui era încredințat că vorbele ei își vor găsi împlinirea. Trăiau vremuri tul-

buri. Ducele de York, vărul lui Henry, ridicase armate de mercenari spre a cuceri tronul. Războiul civil bătea la uşă... Războiul dintre Casele Lancaster şi York. Una avea drept emblemă un trandafir roşu, cealaltă, un trandafir alb...

Somerset scuipă scîrbit. N-avea rost să se lase copleşit de gînduri. De propriul destin nu scapă nimeni. Poate că şi lui îi era scris să cadă victimă unei morţi violente. Cine ar fi crezut că Suffolk, favoritul lui Henry şi cel mai important om din regat după rege, va pieri decapitat de nişte marinari aflaţi în slujba ducelui de York ?... Somerset se scutură înfiorat. Nu şi-ar dori o astfel de moarte. Unui nobil îi este dat să cadă, cu sabia în mînă, pe cîmpul de onoare...

Se uită la rege, care galopa înaintea lui, fără să-i arunce o privire. Îi reproşa poate tacit că-l adusese în vizuina vrăjitoarei. El, Somerset, nu se socotea vinovat cu nimic. Regele ordonase să fie condus la ea.

Ajunseră la palat fără să fi schimbat o vorbă. Henry se retrase în apartamentul său. Era atît de tulburat, încît uită să-şi mai cheme slujitorii spre a-l dezbrăca. Se plimba agitat prin odaia lui de culcare, frămîntîndu-şi mîinile şi rostind frînturi de rugăciuni.

Cu cîteva săptămîni în urmă, primise cu mare bucurie vestea că regina rămăsese însărcinată. Partizanii Casei de Lancaster văzuseră în acest eveniment — anunţat cu tobe şi trompete — un semn al Proniei. Ducele de York, pretendent la tron, blagoslovit de Dumnezeu cu trei feciori, aflase cu amărăciune vestea, căci vlăstarul conceput al lui Henry îi micşora şansele de a-şi îndeplini idealul dinastic.

Fericirea încercată de rege la ştirea că regina îi va dărui un copil era întunecată acum de prezicerea vrăjitoarei. Se întrebă dacă n-ar fi cazul să o ucidă. Odată cu moartea ei, şi prezicerea îşi va pierde poate efectul.

Se trînti pe pat şi încercă să adoarmă. În dimineaţa următoare trebuia să participe la un Consiliu de Coroană, să inspecteze trupele concentrate în vederea inevitabilei ciocniri cu duşmanii Casei sale, să primească o delegaţie a Parlamentului, care de la o vreme îl exaspera cu opoziţia-i sistematică, şi, în fine, să asculte doleanţele unei ambasade bizantine, sosită la Londra spre a-i cere ajutor. Şi Papa Niccolo al V-lea intervenise în favoarea romeilor. Dar ce putea face el, Henry ? Acum era prins în chingi !

Aţipi. Vise îngrozitoare îl chinuiră toată noaptea.

A doua zi de dimineaţă, slujitorii, veniţi să-i aducă micul dejun şi veşmintele de gală, îl găsiră îmbrăcat, întins pe pat, cu faţa în sus, cu ochii deschişi fixaţi în gol şi rostind vorbe neînţelese. Anunţară pe şambelanul de serviciu. Acesta convocă pe medicul palatului. Doctul personaj examină cu gravitate pe augustul pacient, iar la sfîrşitul vizitei anunţă pe nobilii adunaţi în anticameră că suveranul şi-a pierdut limpezimea minţii, probabil în urma unui şoc psihic. Afecţiune de care suferise şi defunctul rege Charles al VI-lea al Franţei. Între cei doi suverani existau legături de rudenie care nu făceau imposibilă ipoteza unei boli de familie.

În anticameră, nobilii — consternaţi sau bucuroşi, în funcţie de tabăra din care făceau parte — se priveau cu suspiciune.

Cînd i se aduse la cunoştinţă nenorocirea care-i lovise soţul, regina Margaret avu senzaţia că cerul se năruie asupra ei. Englezii o urau, iar ducele de York îi dorea pieirea.

În aceeaşi zi, Richard Neville, conte de Warwick, partizan al Casei de York, trimise o scrisoare contelui de Rutland :

„Trebuie să profităm de ocazie spre a lansa un zvon. Regele a fost victima unui şoc nervos datorită unei scrisori primite din partea unui nobil din anturajul său, prin care era prevenit că regina îi fusese necredincioasă şi că sarcina ei era rezultatul unor relaţii vinovate întreţinute în taină cu un paj de la Curte."

Delegaţii bizantini care se înfăţişară la palat spre a fi primiţi în audienţă de către suveran aflară cu stupoare vestea îmbolnăvirii acestuia. Ducele de Somerset, în calitatea lui de prim consilier al regelui, îi primi în cabinetul său şi îi asigură că va studia cu toată atenţia cererea de ajutor înaintată de basileul Constantinos al XI-lea, dar că, pentru moment, dată fiind boala suveranului, nu îşi putea lua nici un angajament.

*

Ferando, principele moştenitor al mîndrului regat al Aragonului şi Neapolelui, cobora scara de piatră în spirală, luminînd treptele înalte şi lunecoase cu o făclie ţinută în mîna dreaptă. Vinişoare de apă — asemenea unor şiroaie de lacrimi — îşi făceau loc printre încheieturile calupurilor de pia-

tră din pereți, prelingîndu-se spre adîncurile pămîntului sfredelit de burghiul scării spiralate.

Ferando de Aragon era singur. În ciuda tinereții lui — abia depășise vîrsta adolescenței — nu se temea de stihiile ce păreau să-l adaste acolo, în străfundurile spre care se îndrepta, călcînd treaptă după treaptă. Tunica-i scurtă, împletită din fire de argint, scinteia la fiecare mișcare, reflectînd văpaia roșiatică a făcliei aprinse. Și ochii prințului scînteiau. Avea un obraz de fecioară, buze cărnoase, senzuale, care stîrneau dorințe păcătoase femeilor de toate vîrstele. Dar Ferando era frămîntat acum de alte preocupări. Se întreba, de pildă, cum de reușiseră constructorii acestui castel să sape galerii și să deschidă încăperi sub nivelul solului, asigurînd totdeodată o ventilație satisfăcătoare. Căci tainițele de care avea el nevoie trebuiau să fie nu numai bine ferite de ochii lumii, ci și locuibile. De existența acestei scări nu știau decît un număr restrîns de slujitori, cu gura pecetluită. Ferando era extrem de generos față de oamenii de credință, dar pedepsea cumplit pe nesocotiții care cutezau să-l înșele.

Cînd ajunse la capătul de jos al scării, întîlni o ușă de fier zdravăn ghintuită. Bătu în tăblie trei lovituri la intervale neregulate. Auzi peste cîteva clipe zgomotul unor drugi de fier manipulați cu greutate, apoi ușa se deschise. Îl întîmpină o stîrpitură de om, unul din acei monștri al căror creștet abia dacă ajunge la cingătoarea unui bărbat normal. Expuși prin bîlciuri, fac deliciile nenumăraților gură-cască. Pripășiți prin palate, descreștesc cu ghidușiile lor ieftine frunțile principilor blazați.

— Ce fac păsărelele, Tadeo ? întrebă Ferando pe avortonul care se gudura ca un cîine.

Piticul îi luă mîna și i-o sărută cu devoțiune. Dezgustătoarea lui urîțenie nu numai că nu-l indispunea pe principe, dar îi și trezea simpatia.

— Au mîncat și acum își fac siesta.

— Dar leneșii ?

— Ca de obicei, se odihnesc.

— Ia să-i vedem ! exclamă cu încîntare principele, pășind pragul.

Străbătură un culoar și intrară într-o încăpere mare, semicirculară, cu tavanul înalt, cufundat în penumbră.

— Aprinde făcliile, Tadeo ! porunci principele. Altfel nu-mi pot vedea pensionarii.

Stîrpitura luă torța stăpînului și, cu ajutorul ei, aprinse celelalte torțe, prinse în suporturi de fier înțepenite în pereți.

În încăpere se făcu treptat lumină. Cuștile aninate de tavan și atîrnate cam la un metru de pardoseală închideau între gratiile lor ființe omenești, într-o stare fiziologică mizerabilă. Erau opt la număr, toți bărbați. Stăteau chinciți, deoarece cuștile nu aveau decît un metru și jumătate înălțime. Lățimea era astfel calculată, încît întemniților să nu-și poată întinde picioarele.

Intrarea lui Ferando stîrni agitație printre prizonieri. Unii îi cerșeau mila, alții îl blestemau, cîțiva îl priveau îndobitociți, de parcă și-ar fi pierdut ultima licărire de luciditate. Cu bărbile crescute, cu obrajii galbeni, scobiți, cu ochii încercănați, adînciți în fundul capului, păreau niște arătări venite din altă lume.

Ferando se opri în fața unei cuști. Se uită la tînărul dinăuntru și începu brusc să rîdă :

— Ți-aduci aminte, Pedro, cît de frumos erai ? Cum îți mai răsuceai mustața, aruncînd priviri cuceritoare femeilor ? Eram și eu îndrăgostit de o fată. Îndeobște am succes la fiicele Evei. Ființa aceea te-a preferat însă pe tine, deși eu eram fiu de rege, iar tu, un biet soldat. Știu că ai sînge albastru, că strămoșii tăi pretind a se trage dintr-un rege al vizigoților. Mi-ai stîrnit gelozia, Pedro. Ai cîștigat iubirea femeii pe care am dorit-o. În schimb, ți-ai pierdut libertatea. Iubita ta mucezește acum într-o monastire. Asta încă nu ți-am spus-o. S-a călugărit într-un moment de disperare, crezînd că ai părăsit-o. Ah, înduioșătoare dragoste !... Vezi ce bun prieten îți sînt ?... Vin să-ți vorbesc despre marea ta iubire. Atît de profundă este simpatia ce-ți port, încît am avut grijă să-ți asigur o companie demnă de numele tău... Uite, de pildă, pe rafinatul poet Carvajos...

Pedro găsi puterea să scuipe scîrbit. Saliva i se scurse pe bărbie. Ferando îl privi cu prefăcută compătimire.

— Dacă te-ar vedea fostele tale iubite în ce hal ai ajuns, ți-ar plînge de milă.

Trecu apoi în fața cuștii unui ins cu o expresie imbecilizată.

— Poetule drag, nu mai compui poezii satirice împotriva familiei de Aragon ? Ai încetat să mai biciuiești moravurile tatălui meu și înclinările mele spre cruzime ? Tatăl meu nu te lua în seamă. Aveai tot dreptul să te socotești ofensat fiindcă omul pe care-l insultai în versuri te trata cu indiferență. Eu ți-am înțeles talentul, vanitatea... Te-am luat în preajma mea. Titlul de poet al Curții nu reprezintă mare lucru. Tu ești mai mult decît atît. Ești poetul sufletului meu. Te-am închis în colivie, fiindcă minunatele tale versuri, cîntate de menestreli, îți dau dreptul să te consideri egalul celor mai măiestre privighetori.

Da, da, iubitul meu Carvajos, tu, canarul meu scump ! Pasărea mea cu viers de aur !

Ferando continuă examinarea cuștilor. Făcu un popas în fața unui individ hirsut, în rasă de călugăr.

— Și tu, preacuvioase părinte, condamnai cu vehemență din amvon turpitudinea celor din stirpea Aragonului. Carvajos invoca zeitățile antice, tu apelai la trăsnetele dumnezeiești. Cum te simți în vecinătatea lui Niccolo Bardolino, ucigașul plătit, care are pe conștiință douăsprezece crime ?

Ferando se îndreptă spre colivia lui Bardolino.

— Douăsprezece sau treisprezece, dragul meu Bardolino ? Cred că treisprezece. Numai că numărul acesta fatidic ți-a purtat ghinion. Hm ! Greșesc. N-aș crede că numărul este de vină, ci propria-ți lăcomie. Erai un admirabil ucigaș plătit. Ai săvîrșit pentru mine douăsprezece crime, primind în schimb recompense princiare. Dar cînd ți-am cerut să execuți al treisprezecelea asasinat, suprimîndu-l prin otravă pe ducele de Mendoza, ți-ai zis că poți obține de la el o sumă și mai mare dacă-l pui în gardă. O sumă grație căreia să te retragi din afaceri și să trăiești în belșug pînă la sfîrșitul vieții. Dar nu ți-a mers. N-ai știut că erai urmărit în permanență de agenții mei. Eh, sînt bănuitor din fire, Bardolino. Și bine fac. Dacă m-aș fi bizuit pe tine, unde aș fi ajuns ? Trădarea te-a costat scump. Acum stai în colivia asta și îți cînți durerile. Ca să cînți mai frumos, aș putea să-ți scot ochii. Așa se procedează în Harz cu bieții canari. Da, da, ideea nu e rea. Am să reflectez asupra ei.

Ferando se întoarse spre Tadeo.

— Dar nobilul conte Juan cum se comportă ? Cu cine se mai bate ?

Se așează pe un taburet în preajma cuștii în care era închis un bărbat tînăr, cu trăsături frumoase, virile. Barba crescută în dezordine și murdăria în care era ținut nu izbutiseră încă să-l sluțească.

— Îți aduci aminte, Juan, cum m-ai învins în turnirul de la Palermo ? Cu cîtă mîndrie ai luat trandafirul oferit de Doña Sol ? Eram sleit de puteri după o noapte de dragoste. Tu ai profitat de ocazie și m-ai învins. Nu te-ai gîndit că și eu sînt vanitos ? Că îmi plac victoriile și că mă indispun cumplit isprăvile altor cavaleri, mai ales cînd mă pun în umbră ?... Tadeo, se adresă piticului, nu uita să pui în colivia contelui un șarpe. Să aibă cu cine să se bată. Să nu-și piardă îndemînarea.

Îmbrățișă cu o privire aproape afectuoasă celelalte colivii, apoi suspină :

— Îmi pare rău că nu mă pot întreține și cu voi. Sînt așteptat la Curte. Vin niște personaje cu vază și trebuie să fiu prezent, deși mi-e lehamite de recepții. Ca să nu vă plictisiți avînd în fața ochilor aceleași mutre, am să vă aduc un nou tovarăș. Un cîntăreț din Napoli. O voce cum nu s-a mai auzit pînă în zilele noastre. Omul ăsta a avut nenorocirea să mă supere. Cum ? Pentru voi nu prezintă importanță. Important este că veți avea în mijlocul vostru un artist care să vă ridice moralul, cîntîndu-vă melodii dumnezeiești. Va dispărea dintre ai săi, așa cum ați dispărut și voi. Va fi răpit noaptea, în vreme ce se duce la iubită, și va fi adus aici. Familia, prietenii, jandarmii îl vor căuta săptămîni, luni de-a rîndul. Poate chiar ani. Apoi vor abandona cercetările, așa cum s-a întîmplat și cu voi.

Din colivia călugărului răbufni un glas răgușit :

— Nu ți-e frică de Dumnezeu, Ferando ?

Pricipele îl privi amuzat.

— Am adoptat deviza lui Werner von Urslingen. Ai auzit de el ! Urslingen, *condottierul,* „dușman al lui Dumnezeu, al milei și al caritații".

— Să fii blestemat, Ferando ! strigă din cușca sa Pedro.

Principele rîse.

— Crezi în blesteme, Pedro ? Dacă există o putere a blestemelor, apoi blestematul ești tu. Zaci in colivia ăsta din care n-ai să mai ieși decît mort, pe cînd eu sînt liber ca aerul, ca apa, ca lumina. Rămîi acolo în colivia ta și rumegă-ți amarul, gîndindu-te cu ciudă cît sînt eu de fericit.

Se ridică de pe taburet.

— Tadeo, să mergem la leneși. Trebuie să le fac și lor o vizită.

Dinspre ultimele colivii se auzi un glas tremurat, ca un jalnic ton de implorare :

— Fie-ți milă, principe !

Ferando nici nu întoarse capul într-acolo. Prin ușa deschisă de Tadeo, trecu în încăperea „leneșilor". Acolo, în sala lungă, luminată de torțe puține, zăceau întinși pe un fel de mese joase, cît să cuprindă un om, cadavre îmbălsămate, îmbrăcate în veșminte somptuoase. Chipurile lor, mulate parcă în ceară, erau atît de bine fardate, încît s-ar fi zis că dormeau.

Ferando trecu printre ei. Contempla cînd un cadavru, cînd altul, animat de o stranie exaltare. Se opri deodată și vorbi ca pentru sine :

— Ce plăcut e să-ți privești dușmanii răpuși ! Ce aleasă voluptate, ce încîntător spectacol !... Se întoarse spre Tadeo :

Trebuie să întregim colecţia, monstrule. Lipsesc de aici multe exemplare.

— Poetul va trece, cred, în curînd în rîndul leneşilor, spuse piticul. De o săptămînă nu s-a mai atins de mîncare.

Fruntea principelui se întunecă.

— Păcat ! Îl preferam viu, în colivie. Dar dacă vrea să moară, nu-l pot împiedica. Poate că printre leneşi se va simţi mai bine. Cine ştie ?

Rămase gînditor cîteva clipe, apoi se răsuci brusc pe călcîie.

— Acum trebuie să plec, Tadeo. Să le porţi de grijă păsărelelor ! Mă duc să mă plictisesc în compania mai-marilor regatului. Dar mă întorc mîine de dimineaţă. Poate că pînă atunci nu-l mai găsesc pe poet în colivie. Am să-l îmbălsămez cu mîinile mele. Bună seara, Tadeo.

Regele Alfonso de Aragon rîdea cu mare poftă de giumbuşlucurile bufonilor săi, trei pitici diformi, trei stîrpituri jalnice, care-i descreţeau fruntea mai vîrtos decît cele mai reuşite vorbe de duh ale curtenilor. Picioarele lor răsucite, braţele ridicol de scurte, torsurile disproporţionat de lungi faţă de membre, dar mai ales capetele groteşti lăsau în umbră pînă şi gnomii sculptaţi în piatră de pe cornişele catedralelor. Bufonii se scălîmbăiau, făceau tumbe, scoteau limba la demnitari, imitau caricatural gesturile cochete ale femeilor, făceau glume piperate pe seama celor mai înalte personaje din regat fiindcă ştiau că suveranul le asigura imunitatea atîta vreme cît îl distrau.

Regele îşi duse la gură cupa încrustată cu pietre semipreţioase şi sorbi vinul de Moscato. Don Enrique de Albacete, paharnicul lui, se oferi să i-o umple din nou. Alfonso de Aragon îşi şterse cu dosul palmei buzele umezite de vin.

— Nu. Altfel n-am să-mi mai pot încerca puterile cu onorabilii spadasini, care abia aşteaptă să încrucişăm săbiile. Nu-i aşa, iubiţilor ? strigă, izbucnind în rîs.

Curtenii desemnaţi de el însuşi spre a-i fi parteneri la scrimă zîmbiră slugarnic. Se arătau încîntaţi de marea cinste care li se făcea, deşi în sinea lor nu erau deloc mulţumiţi de aceste exerciţii. Regele, un pachet de muşchi şi de nervi, mînuia armele nu numai cu măiestrie, dar şi cu o brutalitate care făcea adeseori victime, deşi luptele ar fi trebuit să aibă un caracter pur sportiv.

— Săbiile ! porunci Alfonso ridicîndu-se din jilţ şi aruncînd cupa lui Don Enrique, care o prinse din aer cu dexteritate de scamator.

Ofițerul de serviciu aduse două săbii cu lame de Toledo și plecă genunchiul în fața regelui, oferindu-i armele pe care le sprijinea cu garda de brațul sting, îndoit de la cot la orizontală.

Alfonso îmbrățișă cu o privire siluetele nobililor cu care avea să se bată.

— Cine face începutul ? vorbi cu sonorități grave, ample, amintind vibrațiile unui clopot. Tu, Don Alonso !

Luă una din săbii. Partenerul desemnat o luă pe a doua. Se plasară in mijlocul sălii pardosite cu marmoră și străjuită de coloane subțiri, cu capiteluri în stil maur.

— *En garde !* anunță Alfonso, așezîndu-se în poziție de luptă.

Se salutară cu săbiile, apoi lamele se loviră fără menajamente. Se știa că regelui nu-i plăceau acele asalturi cu sabia care evocau grațiile unui balet. Aplica lovituri zdravene și nu se supăra dacă i se riposta cu aceeași energie.

Soarele în asfințit revărsa prin ferestrele deschise ploaie de raze purpurii, înroșind pervazurile de parcă le-ar fi muiat în sînge. Apele mării erau acoperite cu o imensă cuvertură de mătase stacojie. De undeva se auzea un cîntec napolitan vesel și săltăreț, care se împletea cu cîntecul săbiilor.

Alfonso avu la un moment dat senzația că partenerul său nu se bate cu destulă vigoare. Spre a-i da o lecție, făcu o fentă cu degajament în cvartă, la care Don Alonso ripostă cu o contra de sixtă. Spada regelui șerpui, lovindu-l violent în flanc cu latul lamei, astfel încît lăsă o vînătaie acolo unde în mod normal ar fi provocat o tăietură adîncă și primejdioasă.

— *Touché !* clamă Alfonso.

— *Frappé !* replică rîzînd Don Alonso, așternîndu-se de data aceasta serios la lucru.

Don Alonso era un tînăr nobil originar din Catalonia, pe care regele îl determinase să părăsească Spania și să se stabilească în Sicilia. „Nu vom împlînta temeinic stăpînirea aragoneză în regatul Neapolelui decît după ce îl vom coloniza cu spanioli de nădejde", teoretiza Alfonso.

Asaltul de scrimă cu Don Alonso nu dură mult. În ciuda împotrivirii îndîrjite a nobilului, suveranul îl sili să treacă treptat la un joc de defensivă, pînă ce — cu o ultimă și măiastră lovitură — îi aruncă sabia din mînă.

— Mă predau, Sire, îngenunche curtenitor tînărul spaniol. Ești prea tare pentru mine.

— Altul ! strigă Alfonso cu glasul său de tunet.

Se uită la grupul de spadasini care aşteptau să-şi precizeze alegerea.

— Tu, „Ucigaşul-de-Şobolani“ ! adăugă monarhul.

Îl amuzau nespus poreclele nobililor din regatul Neapolelui, care nu ezitau să se glorifice cu nişte epitete pe care rafinaţii aristocraţi din alte colţuri ale Europei le-ar fi socotit insultătoare. „Măcelarul“, „Zizi“, „Jupuitorul-de-Piei“, „Colţ-de-Lup“, „Şacalul“ dublau nume extrem de răsunătoare.

Ucigaşul-de-Şobolani era mai dur, mai puţin curtenitor decît Don Alonso. Spada lui şi a regelui se ciocneau scoţînd scintei. Deşi avea dublul vîrstei adversarului său, regele se bătea cu vitalitate şi cu o energie tinerească, vulcanică. Asaltul acesta ţinu mai mult decît primul. Nu se încheie nici cînd un ofiţer de ordonanţă vesti regelui sosirea din Spania a lui Don Francisco de Llambillas.

— Pofteşte-l aici pe Don Francisco ! Să vadă cum se face scrimă la Napoli.

Contele de Llambillas y Pellaya era unul din acei nobili rigizi, de viţă veche, care îşi îngăduia să spună lucrurilor pe nume, fără a se teme că l-ar putea supăra pe rege. Odinioară, pe cînd Alfonso de Aragon nu era decît un prunc gunguritor, Don Francisco îl purtase în braţe, iar mai tîrziu îi fusese guvernor. Tot bătrînul acesta îl învăţase să mînuiască armele.

Don Francisco intră ţinîndu-şi sus capul nins de ani. Era slab ca un eremit deprins cu posturile lungi, iar pielea-i galbenă şi uscată, lipită de oasele feţei, îi dădea înfăţişarea unui cadavru. Se înclină în faţa regelui, păstrîndu-şi neştirbită mîndria.

Alfonso îi văzu cu coada ochiului expresia îngheţată a privirii.

— Iubite Ucigaş-de-Şobolani, va trebui să întrerupem asaltul, se adresă partenerului de scrimă. Bănuiesc că Don Francisco îmi aduce veşti însemnate.

Nobilul napolitan plecă numaidecit sabia.

— Don Francisco, doresc să cunoşti pe Ucigaşul-de-Şobolani, pardon, pe principele di Auletta, unul dintre cei mai vrednici susţinători ai tronului nostru.

Spaniolul şi italianul se înclinară cu morgă. Apoi regele îl trase deoparte pe Don Francisco.

— Îmi aduci veşti urîte din Spania, Don Francisco ?

— Foarte urîte, Sire. Am venit însoţit de o delegaţie a Cortesurilor, care a primit misiunea de a vă implora să vă înapoiaţi la Barcelona.

— Să ieşim pe terasă, spuse Alfonso. Nu vreau ca italienii aceştia să audă că supuşii mei din Spania cer să-mi abandonez supuşii din Italia.

Contele de Llambillas suspină.

— Va trebui să luaţi totuşi o hotărire, Majestate. Situaţia actuală nu mai poate dura.

Trecură pe terasă. Golful Napoli se desfăşura în toată splendoarea, începînd de la Pozzuoli şi pînă la Portici. Dincolo de Portici, Vezuviul îşi înălţa povîrnişurile negre, încoronate de un nor alburiu in formă de pară. Regele îmbrăţişă cu privirea întregul peisaj.

— Frumoasă ţară, Don Francisco! Cred că eşti de acord cu mine.

— Foarte frumoasă, Sire. Dar Aragonul şi Catalonia, pe care le-aţi lăsat în părăsire, sînt mai frumoase.

Alfonso simţi că il încolţeşte iritarea. Îi ierta multe îndrăzneli bătrînului. Dar toate au o margine.

— Nu le-am părăsit, Don Francisco. Am lăsat pe regină şi pe fraţii mei să mă reprezinte.

Chipul nobilului spaniol se posomorî.

— Majestatea-Sa Regina şi Alteţele-Lor Infanţii se sfădesc din orice fleac. Nobilii însetaţi de putere au prins iarăşi să se agite. Oraşele se află în preajma unei rebeliuni deschise. Robii nu aşteaptă decît să fie emancipaţi. Circulă zvonuri ciudate. Cică ar pregăti o insurecţie dacă hotărîrile liberale ale reginei nu vor fi puse în practică.

— Cine se împotriveşte măsurilor ei?

— Infanţii, nobilimea şi burghezia.

— Ţăranii ce spun?

— Părerea lor nu contează. Regatul spaniol al Majestăţii-Tale fierbe ca un cazan cu apă acoperit, pus deasupra unui foc mare. Poate exploda dintr-o clipă într-alta.

— Şi Cortesurile ce fac?

— Sprijină politica reginei. Din nenorocire, şi elementele potrivnice sînt tari.

Regele îşi sprijini mîinile de balustrada de piatră sculptată a terasei. Expresia chipului său capătă o duritate ameninţătoare.

— Aragonezii au fost întodeauna turbulenţi. Catalonia este însă alături de mine. Mi-a susţinut întotdeauna politica.

— Pentru că politica de expansiune a Majestăţii-Tale le serveşte interesele comerciale.

Alfonso izbi cu pumnul în balustradă.

— Îmi cereţi să mă înapoiez la Barcelona, spre a liniști spiritele. Pentru niște nemulţumiţi din Spania, să renunţ la politica mea de expansiune, care urmărește să transforme Mediterana într-un lac aragonez. Crezi, nobilul meu prieten, că l-am doborît pe René d'Anjou, rivalul meu la tronul Neapolelui, că m-am impus aici, pe pămîntul Italiei, spre a renunţa deodată la toate aceste mîndre înfăptuiri ? Recomandă reginei să fie mai energică. La nevoie, să reteze cîteva capete.

— Puterile ei sînt îngrădite de Infanţi, Sire. Numai prezenţa Majestăţii-Tale le-ar putea impune...

Alfonso făcu un gest negativ.

— Dacă plec de aici înainte de a-mi întări stăpînirea, risc să pierd totul. Şi în Italia am duşmani, care abia aşteaptă să profite de absenţa mea, spre a ridica populaţia împotriva dominaţiei aragoneze. Şi mai e un motiv, Don Francisco. Un motiv binecuvîntat. În Levant se pregătesc evenimente mari. Sultanul turcilor a pus la cale un nou asediu al Constantinopolelui. Se pare că acesta va fi hotărîtor. Idealul meu de totdeauna a fost să mă încoronez împărat al Bizanţului.

Don Francisco schiţă un gest de nerăbdare.

— Să presupunem că vei izbîndi să dobîndeşti şi Bizanţul. Cum vei păstra sub un singur sceptru posesiuni atît de îndepărtate ?

Ochii regelui sclipiră, chipul i se transfigură.

— Imperiul Roman a stăpînit Europa şi Mediterana, începînd din Spania şi pînă în Asia Mică. Eu am să-l reconstitui. În planurile mele figurează şi cucerirea nordului Africii.

Don Francisco nu îndrăzni să riposteze regelui că planurile lui erau utopice, că existau prea multe forţe antagoniste greu de învins, că Aragonul nu dispunea de trupe îndestulătoare spre a dezvolta o politică expansionistă de asemenea proporţii.

— În Spania se vorbeşte, Sire, că ai de gînd să te ridici în apărarea Constantinopolelui.

— Da. Aceasta este intenţia mea. Nu e un secret.

— Vrei, Sire, să-l ajuţi pe împăratul Bizanţului luîndu-i tronul ? Este oare acesta un gest creştinesc ?

Alfonso făcu o schimă şireată.

— Nu eşti prost, Don Francisco. Nu eşti prost deloc. Află că nu am de gînd să reeditez isprăvile cruciadei latinilor, care au pornit lupta împotriva Islamului, dar s-au oprit la jumătatea drumului, cucerind Constantinopolul. Nu vreau să mă fac odios,

așa cum s-au făcut ei. Repet. Sînt hotărît să mă instalez pe tronul basileilor. Pentru asta există însă o singură cale. Să-l las pe sultanul Mehmed să ia cu asalt Constantinopolele, iar după aceea să-l asediez eu, astfel încît să apar în fața creștinității drept eliberator al Bizanțului. În acest chip va fi normal să mi se încredințeze tronul basileilor.

Don Francisco se strîmbă ca și cînd i s-ar fi pus pe limbă fiere.

— Dar soluția aceasta, iartă-mă, Sire, nu se împacă deloc cu morala. Lași populația creștină a Constantinopolelui la discreția musulmanilor, ca să intervii mai tîrziu.

Alfonso se uită la pînza albă, triunghiulară, a unei ambarcațiuni care plutea pe apele golfului. O aripă albă pierdută pe întinderile albastre.

— Politica, Don Francisco, are legi care nu țin seamă de interesele imediate ale unor oameni, rosti el emfatic. Oamenii pot să moară, ideile supraviețuiesc.

— Nu crezi, Sire, că acesta e un sofism ?

Alfonso îl privi cu indulgență.

— Dacă n-ai fi fost tu, Don Francisco, știi cum aș fi răspuns la ultimele tale cuvinte ?

Bătrînul se înclină cu un exagerat respect, care nu excludea o nuanță de ironie.

— Curteanul care nu ridică întotdeauna în slăvi orice faptă săvîrșită de suveranul său merită spînzurătoarea.

Regele zîmbi cu un aer de tristețe.

— N-aș fi mers pînă acolo. Aș fi aplicat o măsură mai blîndă : exilul.

— Iar eu, dacă aș fi fost exilat din țara mea, m-aș fi înrolat în armata împăratului Constantinos al XI-lea.

— Ai ajuns la concluziile mele, Don Francisco, zise Alfonso înseninîndu-se.

— Cu un corectiv, Sire. Aș lupta ca să *previn* căderea Constantinopolelui în mîinile turcilor... Dar nu acesta este esențialul. Nu încerc să mă joc cu cuvintele. Dacă vrei să contribui la apărarea Constantinopolelui, Sire, trimite trupe și cîteva corăbii. Dar tu, regele meu, înapoiază-te în Aragon, la supușii tăi, care te așteaptă.

Alfonso clătină capul în semn de refuz.

— Într-o zi am să mă înapoiez în Spania. Dar asta nu se va întîmpla înainte de a mă instala temeinic în Levant. E limpede, Don Francisco ?

— Delegații Cortesurilor au să fie dezamăgiți, Sire.

— Dacă vor înțelege ceea ce vreau eu să fac din regatul Aragonului, sînt convins că mă vor aproba.

— Eu n-am să te aprob, Sire.

Regele îl cuprinse afectuos pe după umeri.

— Tot atît de intransigent erai și pe vremea cînd îmi dirijai primii pași. Azi te înțeleg mai bine decît atunci, deși părerile noastre nu coincid. Tu, Don Francisco, te gîndești cum îmi vor judeca faptele contemporanii mei. Eu mă gîndesc cum mă va judeca posteritatea.

Bătrînul făcu un gest de resemnată neputință.

— Nu mai încerc să te conving de contrariu, Sire. Nici pe vremea cînd erai copil nu izbuteam să-ți înfrîng încăpățînarea. Ce mesaj îmi încredințezi, Majestate, pentru cei de acasă ?

— Să mă aștepte, căci am să vin să fac ordine. Dar numai după ce-i voi izgoni pe turci și voi deveni stăpînul Constantinopolelui... De ce ești mohorit. Don Francisco ? Eu ar trebui să fiu trist, fiindcă nu mă pot face înțeles de un om pe care-l prețuiesc îndeosebi.

Începu să rîdă.

— Dar să uităm supărările. În noaptea asta vom cina împreună. Te voi trata cu cele mai alese vinuri din regatul Siciliei. Înainte de masă nu te-ar ispiti un asalt de scrimă ? Ne-am aduce aminte de timpurile cînd mi-ai pus pentru întîia oară sabia în mînă.

— Aș vrea să prezint omagiile mele principelui Ferando, spuse Don Francisco. Sînt ani mulți de cînd nu l-am mai văzut. Ultima dată cînd i-am sărutat mîna era un adolescent căruia abia îi mijise mustața. Călărea un armăsar andaluz și se legăna cu grație în șa.

Regele rîse, plin de încîntare.

— Acum se leagănă pe pîntecele fecioarelor. Ferando este un tînăr frumos, mîndru, plin de calități sufletești. Îmi seamănă, Don Francisco. Ai să-l vezi în seara aceasta. Trebuie să sosească dintr-un moment într-altul. Apropo, dar cu nepotul dumitale ce se mai aude ? Ai vreo veste ?

O amărăciune adîncă se așternu pe chipul bătrînului.

— Nici una, Sire. Sînt trei ani de cînd nu mai știu nimic despre el.

— Trei ani ? Ce repede trece timpul.

— Pentru mine și pentru familia mea s-au scurs neînchipuit de greu. Juan a dispărut fără urmă. Cîștigase turnirul de la Palermo. Seara a ieșit în oraș să-și serbeze victoria în compania unor prieteni. De-atunci n-a mai fost văzut de nimeni.

Regele îl privi cu simpatie.

— Îmi pare rău, Don Francisco... Ah, iată-l și pe Ferando ! rosti cu mîndrie paternă.

Principele moștenitor se apropie de tatăl său, îi sărută cu respect mîna, apoi se întoarse voios spre bătrînul nobil aragonez și îl cuprinse în brațele lui puternice, sărutîndu-l pe amîndoi obrajii.

— Don Francisco, nu-ți închipui cît sînt de bucuros că te văd ! Țineam să stăm de vorbă despre Juan. Să știi că i-am prețuit mult prietenia.

Bătrînului i se umeziră ochii.

— Te mai gîndești la el, Înălțimea-Ta ?

— În fiecare zi, Don Francisco. N-ai să crezi. Stau cu el de vorbă ca și cînd l-aș avea în fața ochilor.

Nobilul vizitator îl privi pătruns de un adînc simțămînt de recunoștință.

— Ești foarte bun, Alteță. Dumnezeu să te binecuvînteze !

*

Voievodul Vladislav al II-lea al Valahiei își încordă arcul și, dirijîndu-și calul numai cu pulpele, slobozi săgeata, care descrise o traiectorie perfectă, înfigîndu-se în grumazul unui căprior hăituit și de vînători, și de copoi. Ropotul cailor, lătratul furios al cîinilor, sunetele ascuțite ale goarnelor, strigătele gonacilor făceau să vibreze pădurea. Căpriorul lovit de săgeata Voievodului țîșni lateral și se dădu peste cap. Săgeți izvorîte din arcuri puternice zbucneau prin aer, abătîndu-se asupra altor căprioare, care se năruiau lovite de moarte. Vînătorii aveau ochiul ager, mișcările vioaie, reflexele impecabile și sufletul oțelit, însușiri indispensabile celor deprinși să mînuiască armele și să împrăștie moartea. Isprăvile constituiau un antrenament pentru toți acești oameni siliți de condițiile vitrege să se lupte pentru existență și pentru apărarea țării, jinduită de tătarii de la soare-răsare, de polonii de la miazănoapte, de ungurii de la soare-apune și de turcii de la miazăzi. Un popor întreg își depăna existența muncind și bătîndu-se. Starea de război — în acele vremuri tulburi — era tot atît de normală ca și mersul vieții. Lupta pentru supraviețuire, care în

regnul animal din ape și de pe uscat se desfășoară neîntrerupt, își găsea ilustrarea și în traiul de toate zilele al oamenilor și al popoarelor. Popoarele mari și puternice se luptau între ele pentru a se nimici și se năpusteau asupra popoarelor mici spre a le supune. La rîndul lor, acestea se apărau cu energia disperării. Viața avea un preț derizoriu. Se murea firesc, așa cum sorbi apă din pumn sau tragi în piept aerul. Oamenii nu se mai temeau de moarte, se familiarizaseră cu ea așa cum te familiarizezi cu un vecin pe care-l vezi toată ziua în preajma casei tale. Părinți cu inima cernită și înăspritâ de nenorocirile fără număr erau martori la moartea feciorilor seceraţi de dușmani ori de molimi, iar copiii închideau pe veci ochii părinților căzuți în împrejurări atît de cumplite, încît moartea lor le rămînea veșnic întipărită în minte. Foarte puțini erau cei care își dădeau duhul în patul lor, înconjurați de membrii familiei îndurerate și de clerici purtînd în potire sfînta împărtășanie.

Chipurile oamenilor erau aspre, tăbăcite de iernile grele și de arșița verii, căci nimeni nu își îngăduia să se adăpostească de zborșirile vremii. Toți trebuiau să stea afară, în aer liber, să facă de veghe ori să se bată...

Și chipul Voievodului Vladislav al II-lea era aspru, neînduplecat. Și el, și vînătorii lui ucideau vietățile pădurii nu fiindcă le plăcea să ucidă, ci împinși de necesitate. Era asemenea unui ritual îndeplinit cu un fel de reculegere mistică. În acele timpuri, divinitatea era omniprezentă. Lumea accepta fatalitatea cu adîncă supunere. „Așa a vrut Dumnezeu ! Ne-a pedepsit pentru păcatele noastre. Să ne închinăm lui și să-i cerem iertare !“...

Spre seară, cînd vînătoarea se încheie și slujitorii domnești orînduiră într-o pajiște cu iarbă mătăsoasă zecile de căprioare și de mistreți uciși, Vodă Vladislav trecu pe lîngă șirurile perfect aliniate și exclamă cu mîndrie :

— Frumoasă ispravă ! Vînătorii mei sînt neîntrecuți !

În mijlocul pajiștii, slujitorii făcuseră un foc mare, deasupra căruia se rumeneau la proțap trei căprioare plinuțe, cu carnea tînără, numai bună să îndestuleze pîntecele vînătorilor.

Înainte de a se așeza în jurul focului, Vodă ceru un ulcior cu vin. I se aduse niște tămîioasă recoltată de pe dealurile Drăgășaniului. Vladislav își potoli setea, apoi trecu ulciorul marelui logofăt Vulturescul, care nu se dezlipise din preajma sa.

Fruntea înaltului sfetnic era mohorîtă.

— Ce gînduri te apasă, Vulturescule ? il întrebă cu bunăvoință Voievodul. Vinătoarea de azi nu te-a mulțumit ?

Bătrînul boier oftă.

— Ba m-a mulțumit. Mărite Doamne. Supărarea mea se datorește altor pricini, mai adînci.

— Descarcă-ți inima, Mare Logofăt. Să le aud și eu.

— Mă gîndeam la trimișii împăratului Constantinos al XI-lea.

Și chipul lui Vladislav se întunecă, așa cum se întunecă cerul senin peste care se așternori de furtună.

— Îmi sîngerează inima, Vulturescule, dar ce pot să fac pentru ei ? Sîntem cu mîinile legate. Știi și tu, Iancu de Hunedoara a încheiat un tratat de prietenie cu turcii. Dacă vom ridica armele împotriva osmanlîilor de la Dunăre, spre a veni în ajutorul Bizanțului, ungurii se vor năpusti asupra noastră dinspre Carpați. Iancu de Hunedoara abia așteaptă să ne supună. Crezi, Vulturescule, că ne vom putea bate pe două fronturi ?

Trist, marele logofăt clătină din cap.

— Știu, Mărite Doamne. Tocmai de asta mă frămînt. Mă întreb însă ce ar spune Mircea-Vodă dacă s-ar trezi din mormînt ?

Vladislav înapoie ulciorul cu vin paharnicului.

— Mircea-Vodă ? Cu ce s-a ales Mircea-Vodă după ce s-a luptat treizeci de ani pentru apărarea creștinătății ? A întîlnit numai ingratitudine, neînțelegere și dușmănie. Pînă în cele din urmă a trebuit să se supună turcilor. Așa fiind, putem spune oare că ocîrmuirea lui s-a dovedit înțeleaptă ?

Vladislav, coborîtor din stirpea lui Dan I-ul Voievod. ura de moarte pe Drăculeștii coborîtori din stirpea lui Mircea. Aceasta îl și făcea să nu se poată dezbăra de credința intrată în tradiție în rîndurile Dăneștilor că Mircea uzurpase tronul lui Dan I-ul și că își ocîrmuise prost țara. Poziția lui Vladislav era grea. Partizanii Dăneștilor îi reproșau că nu era un Dănesc adevărat. Că paternitatea lui Dan al II-lea era îndoielnică. Și Drăculeștii îl vrăjmășeau fiindcă îl socoteau un intrus pe tronul Țării Românești. Acest adevăr îl cunoștea și Vulturescul, dar Vladislav nu se încumeta să-l discute, mai ales acum.

— Lăsăm Constantinopolele să piară fără să ridicăm un deget ? întrebă marele logofăt.

Se uita la jăraticul rubiniu care așternea o tentă purpurie pe chipurile și veșmintele oamenilor aflați în jurul focului.

— Pe față nu putem face nimic, Vulturescule.

Marele logofăt zîmbi. Vodă Vladislav îi deslușise, pare-se, intențiile ascunse.

— Dar în taină ?

Zîmbi și Vladislav.

— În calitatea mea de Domn al Țării Românești trebuie să am grijă ca supușii mei să stea departe de acest conflict...

— Dar ? interveni Vulturescul.

— Dar nu mă pot împotrivi acelor boieri care ar vrea să plece în călătorie...

— Indiferent dacă ținta călătoriei ar fi Constantinopolele, adăugă diplomatic înaltul sfetnic.

— Pot eu oare, Vulturescule, să citesc în mintea oamenilor ? Gîndurile ascunse numai lor le sînt cunoscute.

Marele logofăt bătu din palme, cerînd paharnicului vin

— Paharnice, te rog să ai bunăvoința a-mi dai ulciorul cela cu tămîioasă. Vreau să-l golesc în cinstea Măriei-Sale.

Îl înșfăcă și îl duse la gură. Nu se lăsă pînă nu sorbi și ultimul strop.

— Românii noștri știu să se bată, dar să se și bucure de darurile vieții, rîse Vladislav.

Marele logofăt dădu ulciorul unui paj.

— Doamne, se adresă el lui Vodă, îți cer îngăduința pentru cei trei fii ai mei să iasă din țară. A sosit vremea să cunoască lumea largă. Sînt tineri și au ce învăța dacă vor bate străinătățile.

— Le încuviințez plecarea, Vulturescule. Voi încuviința și plecarea altor tineri. Dar să fii cu băgare de seamă. Să nu se golească țara de tineret. Vom mai avea nevoie de ei.

— Te-am înțeles, Mărite Doamne. Poruncile tale vor fi duse la îndeplinire.

— Acum să ne așezăm în jurul focului, zise Vodă. Căprioara aceea rumenită mă îmbie. Cinstiți boieri, se adresă el curtenilor, să ne ospătăm.

Se așeză la masa joasă, rotundă, pregătită numai pentru el. Ceilalți boieri aveau să stea pe blănuri întinse pe iarbă. Paharnicul îi umplu cu vin hanapul de aur. Vladislav îl ridică la înălțimea frunții. Toți boierii îi imitară gestul.

— În cinstea Țării Românești și a trăirii ei în veacul veacurilor ! vorbi Vodă.

Ovațiile boierilor făcură să răsune pădurea.

— Să se împartă vin și ostașilor și slujitorilor ! porunci Vladislav. Dar cu măsură, adăugă zîmbind. După ospăț ne vom

întoarce pe la casele noastre. Dar pentru asta va trebui să avem — cît de cît — capul limpede.

Cînd Vladislav se înapoie la palatul domnesc, i se aduse o veste proastă. Portarul cetății Chilia îi dădea de știre că trecuse pe acolo un tînăr venit din Polonia, despre care se zvonea că ar fi feciorul mai mare al lui Vlad al III-lea Dracul. El, portarul, trimisese străji la hanul unde trăsese tînărul, spre a-i cerceta identitatea, dar acesta plecase în dimineața aceleiași zile.

Omul care pretindea că l-ar fi recunoscut pe fiul lui Vlad Dracul era un bețivan fost pe vremuri oștean în garda domnească. Adus în fața portarului, își întărise spusele, jurînd pe capul Sfîntului Vasile că rostise adevărul.

Străjile trimise în urmărirea tînărului cocon domnesc se întorseseră cu mîinile goale.

Tulburat de această veste, Vodă Vladislav îl chemase la sfat pe marele logofăt. Boierul Alexandru Vulturescul se înfățișă la palat în fapt de seară. Domnul îl primi de îndată în odăile sale. Mai era de față hatmanul Răsnovanu.

— Să fie adevărată știrea ? îi întrebă Vodă pe cei doi sfetnici. A venit să-mi ia tronul ?

— Dacă a intrat în țară fără armată străină, nu e primejdios, zise hatmanul. Răposatul Vlad Dracul nu avea atîția prieteni încît să poată alcătui peste noapte o oaste în stare să se ia la luptă cu trupele domnești.

— Dacă este în Țara Românească, îi dăm de urmă, interveni Vulturescul.

— Să fie ucis ! porunci Vodă.

Marele logofăt încreți sprîncenele.

— Ca să-l ucidem, ar trebui să-i găsim o vină.

Vladislav își îngustă ochii.

— Vină ? Nu ți-e de-ajuns că îi curge în vine sîngele blestemat al Drăculeștilor ?

Începu să-și roadă neastîmpărat unghiile :

— Să piară puiul de năpîrcă ! Nu mi-e de-ajuns că fratele său, Radu, se află ostatic la Curtea lui Mehmed ? Că padișahul poate oricînd să-l declare pe Radu pretendent la tronul Țării Românești ? Ce pune la cale feciorul mai mare al lui Vlad Dracul ? N-am să am liniște pînă n-am să aflu că i s-a retezat capul.

Se ridică din jilț și desfăcu furios brațul, făcînd să fluture mîneca amplă a veșmîntului domnesc :

— Să-l prindeţi viu sau mort!
Coborî vijelios pumnul:
— Iar capul lui să mi-l aduceţi pe tipsie! Fără zăbavă! Am zis!

*

Pe ţărmul apusean al Bosforului, în locul hotărît de sultan pentru construirea fortăreţei, sugestiv numită de el Boghaz Kessen — Retează Gitlej — mii şi mii de oameni munceau din răsputeri nu numai ziua, ci şi noaptea, la lumina torţelor, spre a-i dura cît mai repede zidurile. Văzut din zborul păsării, spectacolul evoca un furnicar gigantic, concentrat în jurul unui muşuroi încoronat de un triunghi de piatră cenuşie, flancat de turnuri ce-şi repezeau spre cer culmile crenelate.

Lucrările progresau cu iuţeală. Sultanul urmărea cu mîndrie ridicarea treptată a puternicei fortăreţe, care avea să contribuie la transformarea Hellespontului într-un lac turcesc, inaccesibil navelor altor State. Capitala Imperiului Bizantin, prinsă ca într-o cursă de şoareci, va pieri înăbuşită, iar în locul ei va renaşte alt Constantinopole, Constantinopolele otoman.

Mehmed primea zilnic rapoarte asupra stadiului lucrărilor. Pentru că materialele de construcţie aduse din Anatolia nu pridideau să acopere nevoile, ordonase să fie dărîmate fortificaţiile cîtorva localităţi greceşti din perimetrul Bosforului, precum şi marea biserică Sf. Mihail din golful Sostenius, piatra şi marmora rezultate fiind expediate pe şantier. Cum nici acestea nu ajungeau, fură atacate toate ruinele bisericilor şi clădirilor din regiune.

Cei o mie de maiştri zidari, cu cei patru mii de submaiştri, la care se adăugau peste cincisprezece mii de salahori mînaţi cu gîrbaciul, executau un volum de lucrări care depăşea cantitatea de materiale aduse zilnic. Sultanul nu îngăduia nici o încetinire a ritmului lucrărilor şi ameninţase că va reteza cu mîna lui capul celor prinşi în greşeală. Ofiţeri, generali şi chiar înalţi demnitari ai Curţii cărau cu mîinile lor cărămizi, piatră, găleţi cu var şi cu nisip.

Se desfăşura o muncă febrilă, titanică, pe măsura ambiţiei tînărului suveran. Mehmed nu îşi mai petrecea la Adrianopole decît timpul strict necesar rezolvării treburilor impe-

riului. Restul şi-l folosea controlînd personal activitatea de pe şantier. Redusese la minimum recepţiile oficiale, se lipsise de bogatele ospeţe atît de apreciate altădată, impunîndu-şi un regim de austeritate pe care toate mărimile imperiului îl urmau, cu frica în suflet de a fi socotiţi nu îndeajuns de zeloşi.

Veşmintele generalilor şi ale înalţilor dregători nu se mai deosebeau de ale salahorilor. Mehmed îi privea cu ironie.

— Foarte frumos ! Mişcarea are să vă mlădieze încheieturile anchilozate. Arătaţi mai tineri, mai viguroşi. Daţi-i drumul !

Dacă vreun general se prăbuşea epuizat sub povara pietroaielor purtate cu targa, Mehmed poruncea să i se ridice comanda.

— Nu am nevoie de slăbănogi, iar armata nu este un azil de bătrîni.

Într-o zi stătea pe o monticulă ce domina şantierul şi urmărea cu privirile flotila de barcazuri care transporta peste apele Bosforului materialele de construcţie trimise din Anatolia. Marele vizir Khalil şi Zaganos-Paşa îl încadrau tăcuţi.

Un ofiţer de ordonanţă se apropie umil de sultan.

— Înălţimea-Ta...

Zaganos-Paşa îi făcu poruncitor semn să tacă. Mehmed tresări, smuls din meditaţie.

— Lasă-l să vorbească, Zaganos ! Ce vrei ? se adresă ofiţerului.

— Un meşter în făurirea tunurilor, Înălţimea-Ta, fugit din Constantinopole, pretinde că ar fi descoperit un procedeu care îi îngăduie să toarne tunuri gigantice, cum nu s-au mai văzut pe lume. Cere respectuos să fie primit de Înălţimea-Ta.

Sultanul îşi încreţi intrigat fruntea.

— Tunuri gigantice ? ! Nu se laudă ?

Se uită la Khalil şi la Zaganos-Paşa.

— Ce părere aveţi ?

— Cred că e un aventurier în căutare de mijloace uşoare de cîştig, replică marele vizir.

— Să-l auzim ce are de spus, opină Zaganos-Paşa, spre a-l contrazice pe Khalil.

— Adu-l aici ! porunci Mehmed ofiţerului de ordonanţă.

Peste cîteva momente apăru în faţa lui Mehmed un bărbat între două vîrste, chel, cu mustaţă blondă şi obraji rumeni. Era îmbrăcat în haine negre, simple.

— Cum te cheamă ? îl întrebă padişahul.

— Orban, Înălțimea-Ta.

— Și de unde ești ?

— Din Transilvania, Înălțimea-Ta. Mă pricep la turnarea tunurilor. Și am găsit aici o întrebuințare.

— Ungurii, românii nu au nevoie de tunuri ?

— Ba au. Dar nu se încumetă să cheltuiască bani pentru un tun uriaș, așa cum aș putea să torn eu. Mi-am oferit serviciile împăratului Constantinos, dar dregătorii lui nu mi-au plătit salariul pe care l-am cerut. Atunci am venit la tine, Înălțimea-Ta.

Mehmed îl măsură din cap pînă în picioare. Transilvăneanul avea ochi inteligenți și părea că știe ce vrea.

— Ai putea să-mi făurești un tun uriaș care să facă pagube mari dușmanului ?

— Aș putea să făuresc un tun care să facă praf zidurile Constantinopolelui. O spun cu toată siguranța, fiindcă îmi cunosc bine meseria și i-am dibuit toate tainele. Nu pot, bineînțeles, să spun dinainte la ce depărtare poate lovi ținta.

— Lăudăroșii nu-mi plac, Orban.

— Pune-mă la încercare, Înălțimea-Ta. Dacă am să dau greș, să mă pedepsești cum îți va fi placul.

— Bine. Să-mi arăți ce ești în stare. Vreau un tun uriaș, pe care să-l amplasez pe turnul cel mai înaintat spre mare al fortăreței acesteia.

— Am să-l făuresc după voia Înălțimii-Tale.

Sultanul se întoarse spre Zaganos-Pașa :

— Să-i pui la dispoziție tot ce-i va trebui. Și să mă ții la curent cu mersul lucrărilor. Se uită iarăși la Orban : Să facem un tîrg. Dacă izbutești, te acopăr cu aur. Dacă dai greș, îți tai capul.

Făuritorul de tunuri răspunse cu îndrăzneală :

— Țin tîrgul, Înălțimea-Ta.

— Bun. Atunci să te așterni pe lucru. Zaganos-Pașa, ți-l dau în primire. Și tu, Orban, să te grăbești. Am nevoie neîntîrziat de acest tun. Acum du-te !

După plecarea meșterului, Mehmed se adresă marelui vizir :

— Allah mi l-a trimis pe omul ăsta, Lala !

Cînd folosea expresia „Lala", pe care o acorda numai bătrînilor venerabili și plini de înțelepciune, însemna că era în toane bune.

Sultanul se afla într-adevăr într-o dispoziţie sufletească roză, cum nu i se mai întîmplase de multă vreme. Pe şantier activitatea se desfăşura mulţumitor. După socotelile lui, fortăreaţa trebuia să fie terminată către sfîrşitul verii. Îl va lăsa pe Ţariţias-Paşa să-l reprezinte aici, pe ţărmurile Bosforului, iar el se va înapoia la Adrianopole, spre a organiza armata destinată asedierii Constantinopolelui. Nu comunicase nici chiar celor mai apropiaţi consilieri data la care avea de gînd să deschidă pe faţă ostilităţile împotriva Bizanţului. Această aşteptare, această incertitudine era menită să toceasca nervii constantinopolitanilor şi totdeodată să creeze confuzie în rîndurile spionilor Bizanţului. Funcţionarii săi din Departamentul Afacerilor Externe se străduiau să adoarmă vigilenţa agenţilor diplomatici occidentali, cărora le repetau cu orice ocazie dorinţa vie a padişahului de a instaura o eră de pace. Dacă relaţiile dintre Imperiul Otoman şi Bizanţ nu erau tocmai bune, aceasta se datora relei-credinţe a basileului Constantinos, care-şi încălcase angajamentele asumate în cadrul tratatelor. Lumea din Apus nu se lăsa înşelată de aceste asigurări, dar nu avea altă alternativă. Se mărginea să aştepte cu nelinişte desfăşurarea evenimentelor.

Mehmed, marele vizir şi Zaganos-Paşa se înapoiară la Adrianopole. Îndată după sosirea sa în capitală, sultanul convocă pe comandanţii de armate. Se mărgini să le spună că, în previziunea unor operaţii militare impuse de ostilitatea crescîndă a Bizanţului faţă de Islam, Imperiul Otoman trebuia să se pregătească, organizînd o forţă militară puternică. În acest scop, ordonă lui Zaganos-Paşa şi lui Dayi Karagea-Bey, guvernatorul general al Rumeliei, să creeze în cel mai scurt timp depozite de arme ofensive şi defensive : săbii, buzdugane, suliţe, arcuri, săgeţi, platoşe, căşti, scuturi. Arsenalele vor lucra fără întrerupere pentru întregirea stocurilor existente. Se vor construi simultan catapulte, berbeci şi turnuri mobile de lemn pentru dărîmarea zidurilor şi sfărîmarea porţilor de cetate. Artileriei i se va asigura o dezvoltare fără precedent. Această armă de distrugere îşi dovedise cu prisosinţă eficacitatea în ultimul secol. Călugărul Schwarz, făuritorul primului tun cu ghiulele lansate cu ajutorul prafului de puşcă, se dovedise a fi un cap luminat, îşi zicea Mehmed. Padişahul acordă mare însemnătate şi sporirii flotei militare. Imperiul Otoman nu tre-

buia să mai închirieze nave de transport și de război de la veneţieni și genovezi. Mai ordonă să se întocmească urgent un plan de mobilizare, care să prevadă constituirea unei armate fără seamăn în lume. Fiecare provincie din Europa și din Asia Mică va avea obligaţia să furnizeze cîte trei regimente de infanterie, unităţi de cavalerie și formaţii necesare asigurării transporturilor militare și aprovizionării armatei. Numai garnizoanele de la frontieră aveau dreptul să-și păstreze intacte efectivele. Corpul ienicerilor, cărora li se adăugaseră cele cîteva mii de îngrijitori ai haitelor de cîini, precum și crescătorii de șoimi, avea să fie reorganizat, punîndu-se accentul pe desăvîrșirea pregătirii militare și pe întărirea disciplinei. Mehmed voia să împiedice repetarea tentativei de rebeliune a ienicerilor, care îi primejduise zorii domniei.

Marele vizir Khalil își dădea seama că sultanul se angajase pe un drum fără întoarcere. Renunţase la orice speranţă că ar mai putea realiza o înţelegere între turci și bizantini.

Mehmed urmărea în același timp operaţiile turnării tunului făgăduit de Orban ; omul acesta inventiv îl încînta cu îndrăznelile lui tehnice.

— Dacă tunul făurit de Orban va da rezultate, voi crea un parc de artilerie cu piese de mare calibru, cărora să nu le poată rezista nici un zid de cetate, declară expansiv lui Zaganos-Paşa.

Își pierduse somnul și pofta de mîncare. Zilnic lucra, cu generalii și cu tehnicienii, douăzeci de ore din douăzeci și patru. Militarii de carieră, deprinși cu privaţiunile și cu eforturile fizice, erau uimiţi de puterea de rezistenţă a organismului tînăr al suveranului.

În mijlocul acestei activităţi căzu ca o bombă raportul pe care vizirul Mustafa i-l puse într-o dimineaţă pe masa de lucru.

— Ţariţias-Paşa m-a informat că un detaşament condus de fiul lui Spenţiar-Paşa a fost atacat de romeii din localitatea Epibatos. S-au înregistrat morţi și răniţi de ambele părţi. Am consemnat în acest raport, Mărite Doamne, toate amănuntele incidentului.

Expresia ochilor lui Mehmed se înăspri, reflectînd o iritare de rău augur.

— Spune-mi pe scurt cum s-a întîmplat ? Nu am timp să-ţi citesc raportul.

— Fiul lui Spenţiar-Paşa este detaşat la lucrările fortăreţei. Caii ostaşilor din unitatea sa, aflîndu-se la păscut, au pătruns în grădinile din jurul localităţii Epibatos...

— Am înțeles, îl întrerupse sultanul Romeii au protestat, spiritele s-au înfierbîntat...

— Un romeu a lovit cel dintîi, Înălțimea-Ta. Dealtfel, nu este primul incident de asemenea natură...

— Nu importă cine a lovit cel dintîi. E destul că ni se oferă prilejul să dăm o lecție bizantinilor.

Gînditor, Mehmed își plimbă pașii peste covoarele scumpe din încăpere, apoi se opri în fața vizirului.

— Populația localității Epibatos să fie trecută prin tăișul săbiei !

Surprins de severitatea acestei hotărîri, vizirul își încleștă fălcile, fără a îndrăzni să ridice obiecțiuni.

— Nu voi mai tolera agresiunile romeilor, rosti cu tărie Mehmed.

Trecu la fereastră. Cu mîinile la spate, privea absent forfota din curtea palatului. Se întoarse spre vizir.

— Ce mai aștepți ?

— O ambasadă bizantină, sosită în cursul dimineții, solicită să fie primită de Înălțimea-Ta.

— Chestiunile de politică externă sînt de resortul lui Khalil-Pașa. De cînd te ocupi tu de treburile diplomatice ?

Vizirul Mustafa plecă servil fruntea.

— Marele vizir este bolnav. M-a rugat să-i țin locul pe timpul absenței sale. Aseară, cînd a plecat de la palat, a căzut de pe cal. Nu e ceva grav, dar are încă dureri care-l imobilizează în pat.

Mehmed luă dintr-un crater de onix aflat pe masa de lucru cîteva migdale pe care începu să le ronțăie. „Pe Khalil îl urmărește ghinionul, reflectă el, în vreme ce zdrobea între dinți sîmburii aromați. E bolnav tocmai acum, cînd prietenii săi, bizantinii, au mai multă nevoie de el.“

— Ambasada a sosit la un moment foarte nepotrivit, vorbi vizirului. Am s-o primesc peste o oră. În sala audiențelor. Poți pleca.

Mustafa ieși de-a-ndaratelea, ploconindu-se la fiecare pas. Era atît de înfricoșat, încît i se uscase gura și îi tremurau mîinile.

Rămas singur, Mehmed își reluă plimbarea prin cameră. Îndrăzneala romeilor îl sufoca. Stîrpiturile astea degenerate ridicaseră mîna asupra turcilor. Acum, în ceasul al doisprezecelea, în loc să i se prosterne la picioare și să-i cerșească mila, își arătau colții. Pregătirile de război, pe care el, Mehmed, le

continua cu înfrigurare, nu avuseseră darul să le deschidă ochii. Nu-i făcuseră a înţelege că o cedare necondiţionată era singura alternativă posibilă. Dacă ambasadorii veneau să-i aducă legămîntul de supunere al împăratului Constantinos, negurile aveau să se limpezească. Dacă stăruiau însă în grava lor rătăcire de a-l înfrunta, atunci nenorocirea se va abate asupra lor. Mehmed ştia că uzanţele internaţionale, recunoscute de toate popoarele civilizate, acordă imunitate agenţilor diplomatici aflaţi în misiune în străinătate. De data asta va arunca masca...

Exact peste o oră, Mehmed pătrunse în sala tronului, unde se şi adunaseră mai-marii Curţii. Trimişii Bizanţului se aflau în anticameră şi aşteptau a fi primiţi. Şi turcii, şi romeii erau uimiţi de hotărîrea sultanului de a acorda atît de repede audienţă ambasadei bizantine. Îndeobşte, delegaţii străini erau lăsaţi să aştepte zile şi chiar săptămîni înainte de a li se îngădui să se înfăţişeze padişahului.

De data aceasta Mehmed nu se mai ostenise să îmbrace un veşmînt înzorzonat. Purta o simplă tunică militară, care-i sublinia nu numai tinereţea, dar şi sobrietatea-i spartană pe care o afecta în ultima vreme. Urcă treptele tronului şi, acolo sus, rămase în picioare. La un semn al său, uşile se deschiseră şi trimişii împăratului Constantinos fură introduşi. Expresia cruntă de pe chipul padişahului nu prevestea nimic bun. Cînd diplomaţii bizantini se ploconiră, Mehmed nici nu catadicsi să le răspundă.

Şeful ambasadei puse la picioarele tînărului sultan o casetă de aur, încrustată cu pietre preţioase.

— Mărite Doamne, Prea Puternicul meu stăpîn, Împăratul Constantinos al XI-lea, îţi oferă, în semn de prietenie, acest modest dar.

Mehmed nu îşi coborî ochii asupra piesei de artă.

— Spuneţi ce aveţi de spus ! grăi cu asprime.

Căpetenia ambasadei se lansă într-un discurs împănat cu complimente extravagante la adresa padişahului. Intră apoi în subiect, subliniind dorinţa sinceră de pace a basileului, care dorea să păstreze relaţii de bună vecinătate cu Imperiul Otoman.

Mehmed îl asculta fără ca chipul lui să îşi schimbe expresia. Dacă obrazul i-ar fi fost dăltuit în piatră, n-ar fi păstrat o imobilitate mai desăvîrşită.

Bizantinul formulă în numele stăpînului său o ofertă de conciliere, care se reducea la două puncte. În primul rînd, ruga

pe sultan să ordone trupelor sale a nu mai maltrata pe țăranii romei din satele limitrofe Bosforului. Basileul îl încredința că supușii săi nu vor face nimic spre a învenina atmosfera regretabil de încordată. În al doilea rînd, solicita din partea Prea Înălțatului Sultan asigurarea că cetatea pe care turcii o ridicau pe malul european al Bosforului nu va fi folosită în vederea unui atac împotriva Constantinopolelui. Împăratul Constantinos era gata să încheie un nou tratat de pace pe termen lung cu Imperiul Otoman.

Ambasadorul termină, apelînd la spiritul de înțelegere al padișahului, în vederea înseninării atmosferei politice dintre cele două State.

Mehmed, care-i ascultase pînă atunci vorbele privindu-l pe deasupra capului, ca și cînd n-ar fi existat, păstră c'teva clipe o tăcere disprețuitoare, apoi își plecă ochii scînteietori asupra lui.

— Împăratul tău îmi vorbește de pace, în vreme ce supușii săi îmi ucid soldații. Duplicitatea, perfidia lui nerușinată au ieșit la iveală. Provocările voastre repetate, ambasadorule, nu vor rămîne nepedepsite. Am ajuns la marginea răbdării. Mi-am închipuit o vreme — oh, cît de amar m-am înșelat ! — că împăratul vostru va asculta glasul rațiunii. Nu numai că nu a respectat tratatul încheiat între imperiul meu și Bizanț, dar se pregătește în taină de război. Încearcă să își creeze alianțe, spre a ne putea lovi din toate părțile. Ei bine, de azi înainte voi plăti cu aceeași monetă. Iar voi, romei nesocotiți, veți suferi urgia mea. Prin mîrșăvia voastră v-ați scos în afara legilor. Se întoarse spre comandantul gărzii imperiale : Arestează-i pe acești oameni ! îi porunci, arătîndu-i pe bizantinii consternați. Trimișii unui popor dezonorat prin actele lui banditești nu se pot bucura de imunitate diplomatică. Chiar azi, înainte de apusul soarelui, să li se taie capul ! Un singur om, cel mai tînăr, va fi scutit de pedeapsa capitală. Să se înapoieze la împăratul său și să-i spună ce a văzut și ce a auzit !

Ochii lui Mehmed scăpărau zănatic. În fanatismul lui nu mai voia să țină seama de nimic. Nici de faptul că uciderea unor ambasadori reprezenta o crimă condamnată de toate datinile care prezidează din timpuri imemoriale relațiile dintre State.

Coborî grăbit treptele estradei tronului și ieși din sală ținînd pumnii strînși. Membrii delegației bizantine se priveau năuciți. Nu le venea să creadă. În jurul lor se strînse un cerc

de soldaţi cu armele scoase, gata să lovească dacă vreunul ar fi schiţat un gest de împotrivire.

Zaganos-Paşa aruncă o ultimă privire asupra ambasadei bizantine, zîmbi în colţul gurii, apoi ieşi pe urmele sultanului.

*

Constantinopolele era învăluit într-o lumină caldă, aurie. care mîngîia deopotrivă edificiile de marmoră şi colibele mizere, grădinile înmiresmate şi maidanele cu gunoaie, fîntînile arteziene, încoronate de scînteietoare jerbe de diamante lichide, şi pietrele funerare, ascunse pe jumătate sub draperii de iederă, pieţele largi, cu monumente grandioase, şi curţile dosnice, strîmte şi umede. Soarele dădea strălucire culorilor şi făcea să răsară sclipiri şăgalnice în ochii femeilor, întinerindu-le pînă şi pe cele vîrstnice. Rîndunelele se fugăreau jucăuş în adîncurile limpezi ale văzduhului oglindit în apele calme ale Hellespontului.

În cabinetul său de lucru din palatul Blachernelor, împăratul Constantinos stătea, cu mîinile la spate, în faţa uneia dintre ferestrele înalte şi privea gînditor tabloul celor şapte coline cuprinse în incinta metropolei constantinopolitane.

„Cum poate fi natura atît de senină, de liniştită, cînd oameni nevinovaţi sînt ucişi numai fiindcă au avut nenorocul să se nască cetăţeni ai Imperiului Bizantin? reflecta mohorît. Cum de nu se întunecă cerul şi nu se răscolesc norii? De ce Isus Hristos şi Neprihănita Fecioară nu-şi dezlănţuie urgia asupra păgînilor asupritori ai adevăratei credinţe? De ce? De ce?“

Întrebările lui rămîneau fără răspuns. În primele ore ale dimineţii i se adusese la cunoştinţă masacrul săvîrşit de turci la Epibatos, iar în preajma prînzului primise vestea decapitării ambasadorilor trimişi la Adrianopole. Fapte cutremurătoare, echivalente cu o declaraţie de război.

O tuse timidă se auzi înapoia sa, smulgîndu-l din împletitura invizibilă a gîndurilor. Uitase că demnitarii chemaţi de el stăteau în picioare, aşteptîndu-i hotărîrile.

„Ce măsuri va lua împăratul? se întrebau ei. Va alege pacea sau războiul?“

Constantinos zîmbi trist. Inițiativa, pe tărîmul relațiilor cu turcii, nu-i mai aparținea de mult. Mehmed voia să se bată, iar basileului romeilor nu-i rămînea decît să primească provocarea, deși știa că rezultatul acestei noi încercări a puterilor avea să-i fie fatal.

Se întoarse spre demnitari. Se aflau printre ei și Demetrios Cantacuzino, și marele amiral Notaras, și titularii Departamentelor Războiului, Finanțelor și Marinei, și comandantul armatelor de uscat, și episcopul Kalinikos, precum și cîțiva senatori, printre care Constantinos Comnen, Alexios Lascaris, Alexios Iagros și Evghenis Kalamides. Stăteau cu toții în preajma ușii, înghesuiți ca niște oi. Și ei erau înfricoșați.

Spre a relua dialogul cu sfetnicii, Constantinos încercă să recapituleze pentru sine ultimele spuse ale lor înainte de a se fi lăsat prins în volbura gîndurilor. Demetrios Cantacuzino îi expusese un raport în legătură cu demersurile diplomatice făcute pe lîngă suveranii creștini din Europa Occidentală. Atît de neînsemnate erau rezultatele acestor demersuri, încît îl cuprinsese descurajarea.

— Deci o mie de arcași ciprioți, cîteva sute de militari genovezi, un pumn de voluntari venețieni și un număr încă neprecizat de soldați făgăduiți de Papă este tot ce-am obținut pînă acum. Sînt profund dezamăgit.

— Papa ne-a făgăduit o cruciadă ! exclamă cu amărăciune marele amiral. Iar acum, cînd războiul bate la ușă, constatăm că totul s-a rezumat la niște promisiuni deșarte.

— Papa Niccolo își va respecta cuvîntul, interveni cu convingere Constantinos Comnen.

Basileul își împreună mîinile, făcînd să sclipească pietrele prețioase ale inelelor.

— Nu pun la îndoială cuvîntul Papei. Dar nici nu voi aștepta totul numai de la ajutorul lui. Trebuie să ne bizuim în primul rînd pe propriile noastre forțe. Mare Amiral, se adresă Constantinos lui Notaras, cît timp îți trebuie spre a reorganiza cît de cît flota militară ?

Comandantul forțelor navale ale imperiului făcu o schimă sarcastică.

— Flota militară ? Să-mi fie iertat tonul, dar flota militară este ca și inexistentă. Cîteva nave vechi, cu un armament demodat, este tot ce mai avem. Cînd am cerut bani pentru modernizarea flotei, Departamentul Marinei mi-a refuzat orice credite.

Iritat de atacul marelui amiral Notaras, Lucan Nichiforos deschise gura spre a-i da o ripostă dură, dar basileul îi făcu semn să tacă.

— În momentul acesta imputările sînt nu numai tîrzii, dar şi zadarnice. Lucan nu ţi-a acordat credite fiindcă şi lui i-au fost refuzate de Departamentul Finanţelor. Cunoaşteţi cu toţii starea financiară a ţării. Trebuie să căutăm soluţii în limitele posibilului.

— Cu o flotă existentă numai pe hîrtie, nu putem face război, replică sec Notaras.

Răspunsul marelui amiral stîrni murmure.

— Vom repara corăbiile, zise Pavlidis, ministrul Finanţelor. Vom apela la spiritul patriotic al cetăţenilor Constantinopolelui, cerîndu-le mînă de lucru gratuită. La nevoie, vom mobiliza întreaga populaţie...

— Vorbe ! replică Notaras.

— Atunci ce propui, Mare Amiral ? rosti basileul cu reţinută enervare.

— O refacere în termen scurt a flotei, în actualele condiţii, e de domeniul fanteziei. V-am dat un răspuns sincer. Urăsc angajamentele sforăitoare, cu efecte practice nule.

Împăratul îşi încleştă pumnii.

— Asta e tot ce ai de spus, Mare Amiral ? În vinele tale curge sînge sau apă ?

Notaras se congestionă la faţă. Ripostă cu glas cutremurat de emoţie :

— Dacă vom fi siliţi să pornim la luptă, mă voi bate umăr la umăr cu ultimul meu marinar. Asta nu mă împiedică să declar aici că un nou război cu turcii se va încheia pentru noi cu un dezastru fără precedent.

Senatorul Evghenis Kalamides urmărea cu interes duelul verbal dintre basileu şi marele amiral. Admira îndrăzneala lui Notaras. Preconizînd cedarea pe toată linia în faţa exigenţelor otomane, marele amiral dovedea turcilor intenţiile sale prieteneşti. Fără îndoială că la Adrianopole această luare de atitudine va fi comentată favorabil. Zaganos-Paşa va fi desigur recunoscător lui Kalamides fiindcă reuşise să-l atragă pe Notaras de partea osmanlîilor. Dacă desfăşurarea ulterioară a evenimentelor va duce la înlăturarea dinastiei Paleologilor şi la încoronarea lui Lucas Notaras, el, Kalamides, va obţine neapărat demnitatea de prim-ministru.

Împăratul era stupefiat. Dacă şi ceilalţi comandanţi militari împărtăşeau părerea lui Notaras, nu-i rămînea decît să

capituleze şi să abdice. Privirile lui trecură scrutătoare de la un consilier la altul. Încerca să le citească gîndurile ascunse sub calota cranianã. Îl remarcă pe Evghenis Kalamides, care stătea rezervat, deoparte. Omul acesta recomandase o linie dură faţă de turci. Adoptîndu-i poveţele, stîrniseră leul otoman, pe care-l crezuseră adormit.

— Ce părere ai, *Clarissime ?* se adresă lui Kalamides. Nu ne-a mai rămas decît să-i poftim pe turci a-şi înfige drapelul verde al Islamului pe cupola centrală a Sfintei Sophia.

Senatorul îşi dădu seama că trebuia să-şi joace strîns cartea.

— Mărite Doamne, am fost partizanul unei atitudini ferme faţă de turci. Fac *mea culpa.* Am fost victima informaţiilor false furnizate consiliului imperial de către agenţii serviciului nostru secret. Nu voi aduce imputări lui Demetrios Cantacuzino, deşi ar fi trebuit să verifice aceste informaţii. Sînt silit să declar — cu tot regretul — că îmbrăţişez opiniile Marelui Amiral.

Aruncase în joc cea mai mare carte. Se întrebă dacă manevrele lui nu erau prea transparente. Îl trecură sudori reci. Numai de nu l-ar demasca basileul. Avea senzaţia că ochii acestuia încercau să-i sondeze cele mai inaccesibile taine ale sufletului.

Împăratul îşi întîrzie cîteva clipe privirile asupra lui Kalamides, apoi şi le mută asupra altui consilier, Lysandros Chrisogeorghis, locţiitorul marelui domestic — comandantul suprem al armatelor de uscat.

Lysandros era un ambiţios neînfrînat, dar şi un ins extrem de prudent şi de calculat. Hotărî să adopte o atitudine ambiguă, spre a se face agreabil tuturor taberelor.

— În cazul unui război, sînt convins că armata îşi va face cu prisosinţă datoria ! i se adresă basileul.

Chrisogeorghis se înclină cu graţie. Deşi purta haina militară, avea manierele unui desăvîrşit curtean.

— Armata, Sire, se va lupta cu vitejie pentru apărarea tronului şi a imperiului. Din nefericire, nu este îndeajuns pregătită pentru o campanie de lungă durată. Pe de altă parte, trupele noastre sînt puţin numeroase. Doar o mobilizare generală ar putea...

— Adversarii unirii cu Roma vor refuza să lupte, interveni Pavlidis.

Rostise fără emfază aceste cuvinte, cu implicaţii atît de grave. S-ar fi zis că amintea un fapt divers.

Împăratul se încruntă.

— Vrei să spui că ortodocşii habotnici vor refuza să-şi apere ţara ? Vor pune divergenţele de dogmă înaintea intereselor superioare ale patriei ?

— Sînt convins că aşa se va întîmpla, replică Pavlidis cu răceala tehnicianului deprins să jongleze cu cifrele şi să ignore sentimentalismele.

Basileul era uluit. În ochii majorităţii consilierilor citea o ostilitate abia deghizată. Cei cu adevărat devotaţi lui, capabili să-l urmeze pînă dincolo de lume, erau într-un număr foarte restrîns. Primi un sprijin din partea unuia dintre cei la care s-ar fi aşteptat mai puţin. Constantinos Comnen, adversar prin definiţie al Paleologilor, interveni fără să fi aşteptat a i se acorda cuvîntul :

— Dacă Tu, Mărite Doamne, vei cere să strîngem rîndurile în jurul tronului, al bisericii şi al ţării, spre a le apăra de urgia otomană, ne vom bate fără şovăire !

Sphrantzes, marele şambelan, îl susţinu cu vigoare :

— Da ! Ne vom bate ! Pînă la ultima suflare.

— Cu un pumn de oameni vreţi să rezistaţi sutelor de mii de turci ai lui Mehmed ? rosti cu ironie Lucan.

Împăratul se uită pe sub sprîncene la Ministrul Marinei. Straniu ! Toţi beliciştii de ieri se alăturaseră defetistului Notaras. Ce se întîmpla ?...

Episcopul Isaac Anghelos, unul dintre puţinii clerici care nu se angajase cu hotărîre în bătălia *pro* şi *contra* unirii cu Roma, rosti cu profundă amărăciune :

— N-am avut niciodată încredere în Europa catolică, dar nici nu am acţionat în sprijinul unui izolaţionism ortodox. Am lăsat lucrurile să meargă de la sine, aşteptînd o trezire a creştinătăţii, o solidarizare a drept-credincioşilor din lumea întreagă cu justa noastră cauză. Aşteptarea mea a fost zadarnică. Acum, în ceasul al unsprezecelea, trebuie să constatăm cu durere că Europa ne-a trădat.

— Să nu anticipăm, îl întrerupse Sphrantzes. Europa este frămîntată de propriile ei probleme. Dar cînd situaţia va deveni explozivă, creştinătatea se va trezi.

Episcopul schiţă un gest care-i oglindi adînca-i mîhnire.

— Îţi faci iluzii, *Clarissime*. Europa nu cunoaşte simţămîntul recunoştinţei. Nu-şi cunoaşte nici măcar propriile interese. Este cazul să relev ce am făcut noi, bizantinii, pentru Europa ?... Hm ! Cînd Europa s-a scufundat în bezna care a urmat prăbuşirii Imperiului Roman de Apus, aici la noi a fost păstrată vie făclia culturii, a civilizaţiei. Creştinismul iudaic, primitiv, regio-

nalist, s-a transformat într-un creştinism universal graţie elenismului, care l-a ferit de *deformările* orientale. Filozofia platoniciană a fost utilizată în scopul înarmării doctrinei creştine cu retorica, gramatica, logica, în sfîrşit, cu acea strălucită *paideia* greacă... Noi, romeii, noi, bizantinii, am preluat rolul Romei şi al Alexandriei, adunînd şi adăpostind în bibliotecile noastre publice şi particulare cele mai preţioase manuscrise latineşti şi eline. Împăratul Justinian — Dumnezeu să-l odihnească — a codificat dreptul, consacrînd noţiunea greacă de lege şi noţiunea romană de drept... Într-o epocă în care în Occident cultura abia mai pîlpîia prin celulele monastirilor izolate într-o mare de barbari, aici, la Constantinopole, se înfiinţa o Universitate strălucită, care păstra intactă moştenirea culturală a Greciei antice şi a Romei... Europa de azi uită toate aceste servicii eminente pe care Bizanţul i le-a făcut în decursul ultimului mileniu. Dacă astăzi Roma a renăscut din ruine, atribuindu-şi titulatura glorioasă de Cetate Eternă, tot Bizanţului i se datoreşte, căci Bizanţul i-a păstrat moştenirea trecutului, redîndu-i-o în forme noi, potrivite timpurilor pe care le trăim... Creştinătatea a uitat că Bizanţul şi numai Bizanţul a fost bastionul care a împiedicat invadarea Europei de către arabi prin Balcani. Arabii, zăgăzuiţi de noi aici în răsărit, s-au infiltrat pe o cale ocolită în Spania. Europa a putut rezista acestui flagel pentru că nu a fost nevoită să se bată împotriva arabilor pe două fronturi — în Occident şi în Orient. Europa uită că în luptele seculare purtate împotriva duşmanilor creştinătăţii, Imperiul Roman de Răsărit a pierdut Mesopotamia, Siria, Egiptul... Dincolo de fruntariile noastre răsăritene s-au ridicat civilizaţiile islamo-siriene şi islamo-iraniene, cu vădite tendinţe de cucerire. Deşi păstrarea Asiei Mici devenise pentru noi un element vital, a trebuit să facem în acelaşi timp faţă şi atacurilor popoarelor slave, coborîte dinspre miazănoapte. Ce a făcut Europa pentru Bizanţ, cînd valurile cuceritorilor slavi şi turci au prins a lovi hotarele noastre nordice şi răsăritene? Latinii, sub pretextul unei cruciade îndreptate împotriva Islamului, s-au abătut asupra noastră. În loc să se coalizeze cu noi împotriva Islamului, ne-au atacat, silindu-ne să ne batem pe două fronturi. Au cucerit Constantinopolele, s-au instalat pe teritorii bizantine, profitînd de situaţia noastră disperată, atît pe tărîm militar, cît şi politic. Am izbutit mai tîrziu să-i izgonim. Dar cu ce preţ? Irosind forţe pe care în mod firesc ar fi trebuit să le canalizăm spre a stăvili avîntul otoman... Apoi flotele Veneţiei şi ale Genovei, folosindu-se de încleştarea noastră cu turcii în răsărit, ne-au

răpit imperiul mărilor şi ne-au năruit independenţa economică... Europa creştină a uitat pînă şi faptul că prăzile luate din Bizanţ, după cea de-a patra cruciadă, au mijlocit rafinarea culturii şi civilizaţiei Occidentului. Deşi învinşi, am cucerit Europa Occidentală prin spiritualitatea noastră. Avem cel puţin această satisfacţie, pe care posteritatea o va recunoaşte cîndva.

Episcopul îşi plecă fruntea. Vorbise pînă atunci cu glas vibrant. Acum simţea doar o imensă oboseală.

Împăratul clătină din cap cu amărăciune.

— Ai dreptate, preasfinţite. Europa Apuseană ne-a uitat. Cu inconştienţă se sustrage de la obligaţiunile ce-i revin în bătălia care se va angaja în curînd între noi şi turci. Imperiul Otoman este mare şi puternic. Este mare şi puternic fiindcă lumea creştină i-a îngăduit să se dezvolte, să capete proporţii de mare putere. Noi sîntem puţini şi slabi în comparaţie cu colosul otoman, care ameninţă dreptul nostru la existenţă. Ne vom bate spre a ne apăra. Chiar dacă va fi să pierim, omenirea va păstra de-a lungul mileniilor amintirea acelui Bizanţ redus la proporţii minuscule, dar care, pentru apărarea independenţei, a libertăţii, s-a luptat pînă la ultima suflare. Orice imperiu, ca şi orice organism, se naşte, trăieşte şi moare. Poate că a sunat şi ceasul nostru. Generaţiile care vor veni după noi vor admira sfîrşitul Imperiului Roman de Răsărit. Vor spune că Bizanţul şi-a încheiat ciclul existenţei în chip glorios, precum glorioasă i-a fost şi întreaga-i istorie. Pe capul Europei Occidentale va rămîne întipărit stigmatul trădării. Un stigmat care nu se va şterge în veci...

Împăratul Constantinos ridică privirile spre cer într-o implorare mută. Rămase aşa cîteva clipe, suspină, apoi se uită la consilierii săi. Ochii săi căpătaseră o expresie dură.

— Începînd de mîine, ora prînzului, porţile Constantinopolelui vor fi închise. Nu se vor desfereca decît în ziua încheierii unei păci drepte, care să recunoască Bizanţului dreptul la existenţă, la neatîrnare. Din motive de apărare, porţile vor fi zidite, cu excepţia porţii Selymbriei şi a porţii Sf. Roman, care se vor deschide numai spre a primi refugiaţi romei rămaşi în afara zidurilor oraşului. Din clipa de faţă, Bizanţul se află în stare de război cu Imperiul Otoman. Dumnezeu să ne ajute!

Consilierii partizani ai unei atitudini conciliante cu orice preţ faţă de Sublima Poartă prinseră să se frămînte. Socoteau că împăratul săvîrşise o greşeală politică rupînd orice punţi cu turcii. Teoretic, basileul avea dreptul să ia hotărîri fără a cere consimţămîntul sfetnicilor. Faţă de gravitatea crizei, aceştia con-

siderau totuşi că ar fi fost necesar să se ţină seama şi de opiniile lor.

Lui Constantinos nu-i scăpă agitaţia consilierilor. Ridică mîna, cerînd să se facă linişte.

— Mai am ceva de spus, reluă cu solemnitate. Încercarea grea prin care vom trece în curînd ne impune să reflectăm cu toată seriozitatea asupra urmărilor ei posibile. O victorie a Bizanţului sau cel puţin o pace de compromis ne-ar bucura sufletul. Trebuie să analizăm şi ipoteza unui succes al păgînilor. În cazul căderii Constantinopolelui vom continua să ne batem în Moreea. Acolo, în străvechea Grecie, fiinţa imperiului va supravieţui urgiei. Dacă va fi cucerită şi Moreea, cei care vor scăpa cu viaţă se vor retrage în Italia, şi de acolo vor continua lupta pe tărîm politic şi spiritual pînă la renaşterea imperiului.

Kalinikos, primul vicar al Patriarhiei constantinopolitane, care urmărise tăcut discuţiile, ceru îngăduinţa să vorbească.

— Trebuie să atrag atenţia Majestăţii-Voastre că Roma va oferi ospitalitate numai partizanilor unirii. Ortodocşilor hotăriţi să nu-şi părăsească străvechea credinţă ce le rămîne de făcut? Să stea pe loc, acceptînd robia turcească?

— Sînt destule ţări ortodoxe care le-ar oferi ospitalitate, opină Demetrios Cantacuzino.

— La slavi ce să caute? interveni cu hotărîre senatorul Lascaris. Abisinia e prea departe. Alexandria se află sub mamelucii mahomedani. Numai în Ţările Româneşti am putea găsi o largă şi sinceră ospitalitate.

— Adevărat! întări episcopul Isaac Anghelos. Legături spirituale şi de sînge unesc pe români cu romeii. Originea latină, dragostea pentru religia ortodoxă, lupta lor neostoită împotriva turcilor îi fac demni să continue tradiţiile milenare ortodoxe ale Imperiului Roman de Răsărit.

Împăratul înclină capul în semn de încuviinţare.

— Adevăr aţi grăit! Consiliul imperial va desemna un grup de senatori care să se ocupe de modalitatea evacuării spre Italia şi Ţările Româneşti a bunurilor culturale care nu trebuie să cadă în mîinile turcilor. Dar vor trebui să lucreze repede. Evenimentele ne zoresc.

Episcopul Isaac Anghelos îşi făcu semnul crucii.

— Dumnezeu Atotputernicul şi Sfînta Fecioară să ne ajute!

Şi împăratul se închină.

Majoritatea consilierilor prezenţi, chiar şi o parte dintre cei care dezaprobau politica basileului, erau sugrumaţi de emo-

ţie. Aveau simţămîntul că fuseseră părtaşi la întocmirea testamentului unei lumi care se stingea.

— Cantacuzino, mîine de dimineaţă vei convoca în sala mozaicurilor consiliul suprem al apărării imperiului, i se adresă Constantinos. Voi prezida personal dezbaterile. *Clarissimi*, sînteţi liberi !

Sfetnicii părăsiră tăcuţi încăperea.

Rămas singur, Constantinos renunţă la poza lui hieratică. Îşi lăsă umerii să cadă, pieptul i se scobi, spinarea, dreaptă pînă atunci, i se încovoie parcă sub apăsarea unei poveri. Împăratul lăsase locul omului. Îşi masă încet, cu gesturi obosite, vinele dureroase ale grumazului. Chiar dacă încerca o amară descurajare, nu-şi trădase simţămintele în faţa consilierilor săi, mai divizaţi ca niciodată. În ochii lor, interesele meschine de clan aveau întîietate. S-ar fi zis că Dumnezeu le luase minţile. Constantinos îşi dădea cu amărăciune seama că nu se putea bizui decît pe prea puţini dintre ei. Se va strădui să le trezească tuturor focul sacru al mîndriei lor romaice. Dar nu-şi făcea mari iluzii. Nu putea însă abandona lupta. Nu avea dreptul s-o abandoneze.

În faptul serii, Demetrios Cantacuzino se înfăţişă din nou la palatul Blachernelor. În ciuda orei tîrzii, ceru să fie primit de împărat, spre a-i face comunicări importante.

— Sire, Dumnezeu nu ne-a dat uitării ! exclamă locţiitorul marelui logotet. Acum o jumătate de oră am primit un mesaj de la Patriarhul Alexandriei, însoţind o scrisoare a arhiepiscopului Jacques de Lusignan către marele vizir al Egiptului, din care reiese limpede că între aceste două personaje există o înţelegere secretă în dauna guvernămîntului regal cipriot.

— Dar asta înseamnă înaltă trădare ! exclamă împăratul. Pare de necrezut ! Un arhiepiscop vîndut musulmanilor !

— Lusignan rîvneşte tronul Ciprului şi, spre a-l obţine, s-ar vinde şi Diavolului. Dar mai e ceva. În scrisoarea respectivă, bastardul regal vesteşte marelui vizir hotărîrea reginei Hélène şi a partizanilor ei de a trimite o mie de arcaşi pentru apărarea Constantinopolelui. Făgăduieşte că va face imposibilul spre a zădărnici ieşirea lor din Cipru.

— Cîtă duplicitate ! rosti scandalizat Constantinos. Cum a ajuns scrisoarea aceasta în mîna patriarhului ?

— Un om atacat în miez de noapte pe o stradă din Alexandria de nişte vagabonzi care l-au rănit grav a fost transportat în casa unui preot ortodox din apropiere. Înainte de a muri, a încredinţat gazdei o scrisoare destinată marelui vizir. Dar

preotul a dus-o mai întîi patriarhului, care, văzînd despre ce e vorba, a reţinut-o. Dacă facem să ajungă în mîna reginei Ciprului, nu numai că vom primi arcaşii făgăduiţi, dar îl compromitem definitiv şi pe trădător.

— Foarte bine. S-o trimitem. Dar prin cine ? Agenţii noştri diplomatici vor fi suspectaţi.

— M-am gîndit la căpitanul Reynaud de Brienne. E îndrăzneţ, inteligent, are spirit de iniţiativă...

— Trimite-l ! Cît mai repede ! Să-i dai instrucţiuni precise, Cantacuzino. Scrisoarea trebuie să ajungă la destinaţie.

— Va ajunge, Majestate.

Demetrios Cantacuzino vru să se retragă, dar îşi aminti că mai are ceva de spus.

— Patriarhul Alexandriei ne mai aduce la cunoştinţă că a făcut demersuri pe lîngă regele Abisiniei, cerîndu-i soldaţi sau, cel puţin, aur pentru apărarea Constantinopolelui. Avem norocul că şi Abisinia, ţară creştină, este ameninţată de expansiunea islamică. N-ar fi exclus ca apelul patriarhului să aibă unele efecte bune pentru noi.

— Poate că Dumnezeu s-a milostivit şi de sufletele noastre, zise împăratul. Să trimiţi o scrisoare de mulţumire patriarhului. După o pauză, adăugă gînditor : În ultima vreme mă urmărea gîndul că providenţa ne-a părăsit.

Locţiitorul marelui logotet il privi surprins. Nu fusese deprins să-l audă pe împărat rostind asemenea blasfemii...

*

Cînd ieşi din cabinetul de lucru al lui Demetrios Cantacuzino, căpitanul Reynaud de Brienne îşi pipăi instinctiv buzunarul dinăuntru al tunicii de catifea roşie cu brandemburguri de aur. Scrisoarea destinată reginei Ciprului se afla la loc sigur. Adevărul este că misiunea pe care i-o încredinţase locţiitorul marelui logotet nu-l încînta. Ar fi preferat să rămînă la Constantinopole, unde avea de rezolvat treburi importante. Mai mult decît toate îi răscolea ficatul supărarea pricinuită de amînarea căsătoriei sale cu Irina Kalamides. Fata aceasta, pe care Chrisanta Lucan o scosese la iveală spre a-şi acoperi relaţiile adultere cu tînărul căpitan din garda imperială, ajunsese să exercite asupra acestuia o fascinaţie incredibilă.

„Lovitura de trăsnet", atît de cîntată de barzii francezi, își găsise ilustrarea în cazul lui de Brienne. Pentru prima oară în viață, iubea. Evident, nu putea fi vorba de unul din acele amoruri eterate, imortalizate în romane. Căpitanul era stăpînit de instincte animalice. Posesiunea femelei rîvnite devenise pentru el o obsesie. Îi era din ce în ce mai greu să își ascundă sentimentele față de Chrisanta, instigatoarea îndrăznețului proiect matrimonial. Reynaud avea însă nevoie de alianța ei. Influența Chrisantei în sînul înaltei societăți constantinopolitane era covîrșitoare, iar Kalamides se număra printre admiratorii ei. Ce elemente interveniseră în ultima vreme spre a determina schimbarea atitudinii atît de prietenoase înainte a viitorului socru ? Kalamides devenise reticent și, în ciuda stăruințelor căpitanului, amînase nunta în mai multe rînduri.

De data aceasta, el, Reynaud, era hotărît să facă lumină. Înainte de a se îmbarca pentru Nicosia, va provoca o explicație cu tatăl Irinei. Se întrebă la un moment dat, cu legitimă îngrijorare, dacă nu cumva Chrisanta prinsese a desluși adevăratele simțăminte ale amantului ei ? Poate că aceasta o făcuse să-și schimbe poziția și să acționeze împotriva încheierii căsătoriei. Dacă era așa, o va sili să-și plătească scump duplicitatea.

Reynaud de Brienne străbătea marea sală de porfir din palatul Blachernelor, cînd se întîlni cu Evghenis Kalamides, care ieșea tocmai de la Alexios Iagros, recent numit mare mareșal al palatului. Senatorul îl salută, încercînd vizibil și neîndemînatic să-l evite. Căpitanul i se proțăpi însă în cale.

— Cer iertare, *Ilustrissime*, i se adresă cu falsă deferență, dar în ultima vreme am avut impresia că mă ocoliți. În ceea ce mă privește, m-am străduit întotdeauna să merit încrederea pe care mi-ați arătat-o în trecut, făgăduindu-mi mîna fiicei dumneavoastră. M-am făcut vinovat cu ceva de vreme ce v-ați schimbat bunele intenții ?

Senatorul zîmbi larg și îl bătu cu afecțiune pe umăr.

— Nu te-ai făcut vinovat cu nimic, căpitane. Proiectele mele n-au suferit nici o modificare. Se pare însă că m-am pripit fixînd o dată prea apropiată a căsătoriei. Irina este încă prea tînără. Mă tem că nu va putea face față rolului de soție. Nu e îndeajuns de pregătită. Am stat cu ea de vorbă. Nu s-a arătat dușmănoasă planurilor noastre, dar m-a implorat să-i dau timp spre a se obișnui cu gîndul. Dorința ei îmi pare rezonabilă, căpitane.

Ofițerul își trecu nervos mîna peste garda spadei. Senatorul îi făcea un afront care nu putea rămîne nepedepsit.

— În lumea noastră, *Ilustrissime*, rosti cu ironie, părinții își căsătoresc odraslele fără să le ceară părerea.

— Sînt un părinte de modă nouă, căpitane, răspunse Kalamides, fără a părea că-i desluşeşte mînia.

— Să zicem că aş înțelege scrupulele dumneavoastră, *Ilustrissime*. Trebuie să mă gîndesc însă şi la propria mea reputație. La onoarea mea. Întreg Constantinopolele este informat că această căsătorie se va încheia. Ce va spune lumea cînd se va afla că v-ați schimbat gîndul ?

— Nu mi l-am schimbat, minți Kalamides. Am amînat doar scadența.

Senatorul ştia că proiectul căzuse baltă. Irina trebuia să devină nora lui Luca Notaras, viitorul basileu al Bizanțului. În ceea ce-l priveşte pe Reynaud de Brienne, temporiza, fiindcă nu voia să provoace un scandal.

— Vreau să înțelegi că nu este decît o simplă amînare, repetă Kalamides, încercînd să-l liniştească.

— V-aş ruga să precizați acest termen, vorbi Reynaud cu mînie în glas. Vă ajung trei luni ?

Senatorul ridică teatral brațele.

— Vai, căpitane, de ce încerci să-mi forțezi mîna ? Vom mai discuta asupra termenului.

Trăsăturile ofițerului se înăspriră, ochii aruncară scîntei, fălcile prinseră să-i joace.

— Refuz să mai accept aceste tergiversări insultătoare ! izbucni, incapabil să se mai stăpînească. Dacă au intervenit fapte care pledează împotriva mea, vă rog să mi le spuneți, spre a mă putea dezvinovăți. Dacă obiecțiunile sînt datorite numai fanteziei dumneavoastră, sînt hotărît să vă cer satisfacție.

— Sînt prea bătrîn ca să mă bat cu dumneata în duel, căpitane, spuse Kalamides, încercînd să zîmbească patern.

Spera, împotriva evidenței, că va reuşi să-l potolească. Cît de cumplit regreta acum uşurința cu care acceptase să şi-l facă ginere. Este drept că pe atunci voise să-şi făurească din acest om un instrument. Acum însă lucrurile porniseră pe o pantă periculoasă.

— Aveți fii, *Ilustrissime*, în stare să țină sabia în mînă, ripostă îndîrjit Reynaud. Onoarea mea cere să fie spălată în sînge.

— Să nu dramatizăm, căpitane ! făcu senatorul o ultimă tentativă de împăciuire.

Mercenarul îl privi cu impertinență.

— Aştept răspunsul dumneavoastră în douăzeci şi patru de ore. Fixarea neîntîrziată a datei nunţii sau desemnarea unuia dintre feciorii dumneavoastră, cu care să mă întîlnesc pe teren. Îi acord avantajul de a-şi alege arma. Vă previn însă că lupta nu se va încheia decît cu moartea unuia dintre combatanţi.

Salută scurt, îi întoarse spatele şi se îndepărtă. Cîţiva curteni aflaţi în apropiere auziseră altercaţia. Se uitară curioşi la senatorul care rămăsese plantat în mijlocul sălii. O provocare la duel în însăşi incinta palatului imperial constituia o faptă extrem de gravă. Se va duce senatorul la basileu spre a se plînge ? Faptul în sine merita cele mai variate presupuneri.

Kalamides privi înciudat în jur, apoi părăsi încăperea. Era furios fiindcă se vîrîse într-o mare înourcătură. Reynaud de Brienne era îndreptăţit să ceară satisfacţie. Senatorul ar fi fost dispus să-i acorde o compensaţie materială. Era îndeajuns de bogat spre a nu se tocmi. Ce se va întîmpla însă dacă Reynaud va refuza asemenea tranzacţii ?

Cînd coborî scările palatului, îndreptîndu-se spre lectica sa care-l aştepta în curte, Kalamides zîmbi. Găsise o soluţie...

Noaptea se lăsase asupra oraşului. În cartierele joase din preajma Mării de Marmara liniştea adîncă era tulburată doar de fîşîitul valurilor ce se spărgeau de stînci. Bezna acoperea şi case, şi străzi, şi pieţe.

Învăluit într-o pelerină, Reynaud de Brienne bîjbîia prin întuneric, îndreptîndu-se spre locuinţa senatorului Nichiforos Lucan, ministrul anemicei flote maritime a imperiului. Anunţase Chrisantei vizita prin intermediarii obişnuiţi. Pe de o parte, valetul său Jeannot, francezul şmecher şi descurcăreţ care-şi mutase aria isprăvilor de pe malurile Senei pe ţărmurile Hellespontului, pe de altă parte, Elefteria, bătrîna slujitoare chioară a Chrisantei. Jeannot, deghizat în neguţător ambulant de danteluri, intra cu aer degajat în locuinţa lui Lucan şi, în vreme ce servitoarele îi scotoceau marfa, căutînd podoabe pe plac, strecura neobservat în mîna Elefteriei mesaje prin care Reynaud vestea Chrisantei data şi ora vizitei lui. Locul nu trebuia precizat, fiindcă era cunoscut dinainte. Căpitanul se strecura sub zidurile dinspre chei ale casei Lucan şi aştepta acolo pînă i se arunca de la o fereastră cufundată în întuneric o scară de mătase. Pe treptele mişcătoare, Reynaud urca dezinvolt pînă la aleasa inimii, care-l aştepta în budoar, îmbrăcată cît mai sumar, spre a scurta preliminariile zbenguielilor amoroase.

De data aceasta ofiţerul îşi blestemă nesocotinţa de a nu fi luat un felinar spre a-şi lumina drumul. Imprudenţa era cu atît mai mare, cu cît purta asupra sa scrisoarea încredinţată de locţiitorul marelui logotet. Fiindcă treburile îl reţinuseră la palat pînă tîrziu în noapte, nu avusese timp să treacă pe la locuinţa lui, spre a închide documentul în lada de fier în care-şi păstra valorile : bani, bijuterii şi mai ales scrisori de dragoste de la femei sus-puse.

Era bine înarmat, însă nu purta sub haine cămaşa de zale pe care o îmbrăca îndeobşte cînd pleca în escapade nocturne. Pe drum îl încolţise teama. Era atît de întuneric, încît nici nu şi-ar fi văzut adversarii dacă ar fi fost atacat. Străbătuse de nenumărate ori străzile oraşului în miez de noapte. I se întîmplase de cîteva ori să zădărnicească fără mare osteneală încercările unor borfaşi de a-l devaliza. Nu se temea de lepădăturile mahalalelor, care fugeau ca potîrnichile de îndată ce îşi dădeau seama că au de-a face cu un bărbat priceput în mînuirea armelor, hotărît nu numai să se apere, dar să şi ucidă. Ştia însă că are şi duşmani importanţi, care-i doreau moartea. Aceştia erau cu atît mai primejdioşi, cu cît loveau prin surprindere.

Paşii lui Reynaud răsunau cadenţat pe caldarîmul de piatră, stîrnind ecouri. Se orienta după puţinele felinare cu lumină zgîrcită, aninate pe la cîte un colţ de stradă, ori deasupra intrării tavernelor, din care răbufneau pînă afară cîntecele şi tărăboiul chefliilor.

După liziera dantelată a unui nor apăru o lună famelică, ofticoasă, vînătă şi subţire ca lama curbată a unei seceri ruginite. Deşi primăvara îşi trimisese solii, era încă frig.

Reynaud ajunse, în fine, la picioarele zidurilor dinspre chei, perforate, aproape de culme, de ferestrele apartamentului Chrisantei. Ca de obicei, geamurile erau acoperite de zăbranicul întunericului. Ofiţerul fluieră de trei ori, imitînd ţipătul unei bufniţe. Făcu o pauză scurtă, apoi fluieră de două ori. O fereastră se deschise sus, şi Reynaud auzi fîşîitul unei scări de mătase desfăşurîndu-se spre el.

În aceeaşi clipă surprinse zgomotul abia perceptibil al unor paşi. Se întoarse brusc cu faţa într-acolo, scoţînd spada din teacă. Ţîşniră nişte umbre de-a lungul zidurilor. Reynaud văzu luciul palid al unor lame şerpuitoare. O lovitură cumplită în ceafă îl doborî la pămînt. Umbrele se năpustiră asupra lui. Pumnalele repezite cu sete îi sfîşiară cărnurile. În cîteva clipe Reynaud îşi pierdu cunoştinţa.

— Luaţi-i hoitul şi aruncaţi-l peste parapet în mare ! porunci un glas în surdină.

Un şir de siluete, purtînd pe umeri corpul inert al căpitanului, urcară treptele zidului înconjurător al oraşului, şi cînd ajunseră sus pe culme, aruncară povara peste creneluri. Se auzi un plescăit în mare, apoi umbrele coborîră scara, dispărînd în noapte.

Cînd slujitorii casei Lucan, alertaţi de Chrisanta — în ciuda riscului unui scandal — ajunseră în stradă, purtînd făclii aprinse, nu mai găsiră în locul unde se desfăşurase agresiunea decît nişte pete mari de sînge...

*

Arhiepiscopul de Lusignan, bastardul, surîse. Îl amuzau nespus fariseismele înaltelor personaje participante la acest extraordinar Consiliu de Coroană, întrunit în sala de ceremonii a palatului regal din Nicosia. Miniştrii, mareşalii, amiralii treceau cu dezinvoltură dintr-o tabără într-alta, invocînd, în sprijinul schimbărilor lor de orîentare, interesele superioare ale Statului.

El avea cel puţin eleganţa de a recunoaşte — în sinea sa — că făcea tot ce-i stătea în putinţă spre a-şi sluji propriile interese. Tatăl său, regele Jean al II-lea, deşi se credea un cap politic, nu avea o linie de conduită constantă şi era atît de influenţabil, încît în culise se spunea că opiniile lui reflectă invariabil opiniile ultimului interlocutor. Toţi îl socoteau un fel de păpuşă trasă de sforile mînuite cu abilitate de regină sau de înalţii demnitari ce-i captau temporar încrederea.

Regina Hélène, coborîtoare din stirpea Paleologilor, era mai statornică decît augustul ei soţ. Devotată Bizanţului şi ortodoxismului grec, se străduia să îşi slujească ţara de baştină, deşi ştia că expune Ciprul primejdiei de a intra în conflict cu Imperiul Otoman sau cu Egiptul. Thomas de Morée, şambelanul reginei, şi Jacques de Urri, viconte de Nicosia, generos stipendiaţi de basileul Constantinos, o sprijineau cu toată energia.

Consiliul de Coroană, convocat de rege la sugestia soţiei sale, urma să definitiveze proiectul referitor la trimiterea celor o mie de arcaşi ciprioţi meniţi să întărească forţele defensive

ale Constantinopolelui. Divergențele manifestate de consilieri sporiseră confuzia suveranului.

— După căderea Constantinopolelui va veni rîndul Ciprului, clamă Thomas de Morée. Acordînd sprijin basileului Constantinos, ne ajutorăm pe noi înșine.

„Moderatul" Jean de Montfort, un bătrîn venerabil cu barbă colilie, pătrată, enunță în replică o teorie contrară :

— Dacă vom păstra neutralitatea, turcii ne vor fi recunoscători. Ne vor acorda avantaje economice...

Thomas de Morée izbucni în rîs :

— Ești de o naivitate monumentală, Montfort ! Turcii, recunoscători ? Asta e cea mai formidabilă glumă pe care am auzit-o vreodată. Pe ce lume trăiești, Jean de Montfort ?

— Ne vor fi recunoscători ! interveni cu ironie vicontele de Nicosia. Își vor manifesta recunoștința petrecîndu-ne lațul pe după gît. Apoi vor strînge nodul. Îl vor strînge pînă ce vom rămîne fără suflu.

Louis d'Ibelin, unul dintre cei mai puternici și temuți seniori ciprioți, găsi cu cale să își spună cuvîntul. Vorbi sfătos, molcom, netezindu-și mustața albă, cu colțuri lungi, stufoase, ca două fuioare.

— Deplîng cu toată sinceritatea încercările grele cărora constantinopolitanii vor trebui să le facă față. Deopotrivă cu baronul de Morée, consider că este creștinesc să îi ajutăm. Dar cu o rezervă. V-ați întrebat vreodată ce atitudine vor adopta mamelucii ? Din nefericire, sîntem nevoiți să ținem seamă și de punctul lor de vedere. Deasupra Egiptului plutește steagul verde al Islamului. Sultanul Egiptului este și reprezentantul kalifatului abassizilor. În asemenea condiții e firesc să sprijine acțiunea militară a otomanilor. Dacă îngăduim împăratului Constantinos să recruteze arcași din Cipru, nu ne vom atrage represaliile egiptenilor ? Și — de ce nu — ale turcilor înșiși ? Putem risca un război și cu unii, și cu alții ?

Arhiepiscopul de Lusignan zîmbi în mustață. Înțelegea prudența excesivă a lui d'Ibelin. Dorința cea mai vie a acestuia era să se bucure în liniște de roadele imenselor lui domenii din Cipru. Constantinopolele putea să se ducă de-a rostogolul, întreaga creștinătate n-avea decît să se năruie. Numai el, d'Ibelin, să-și păstreze netulburat averile. Își închipuia probabil că mamelucii îl vor menaja fiindcă li se arăta prieten. Vicontele de Nicosia dăduse o interpretare înțeleaptă prieteniei și recunoștinței turcilor, deși teoriile lui erau motivate tot de interese personale. În definitiv, își zise bastardul, fiecare dintre cei de

față manevra în sensul salvgardării și sporirii propriilor avantaje. Ar fi pus rămășag că nimeni nu se gîndea la apărarea Ciprului.

Regele avea senzația că este supus unui bombardament de opinii contrare. Ce bine ar fi fost dacă în clipa de față s-ar fi aflat la o vînătoare de șoimi ! Cu ce voluptate ar fi urmărit zborul combativelor păsări răpitoare ! Dacă ar abdica, s-ar putea dedica plăcerilor vieții. Politica îi repugnase întotdeauna. Nici războaiele nu-l interesau. Avea o fire pașnică. Din nefericire, abdicarea implica primejdii ascunse. Cunoștea numeroase cazuri ale unor suverani care, după ce renunțaseră benevol la putere, fuseseră întemnițați în monastiri sau chiar suprimați, pentru ca nu cumva să le vină vreodată în gînd a pretinde moștenitorilor Coroana la care abia renunțaseră.

Se uită cu teamă la regină. Hélène era o leoaică veșnic pusă pe harță, care regreta infinit că se născuse femeie.

Își îndreptă privirile asupra fiului său din flori, arhiepiscopul, care stătea potolit și nu se amesteca în discuții. Asta nu însemna că evita orice activitate politică. Cunoscîndu-și prea bine bastardul, își dădea seama că atitudinea lui modestă era doar o mască.

Arhiepiscopul îi întîlni privirile și îi zîmbi placid.

Regele îi scuză reținerea. Bastardul era înconjurat de dușmani. Instinctul de conservare îl determina a se face cît mai neobservat.

Suveranul ar fi preferat să nu-și angajeze țara în aventuri primejdioase. Cînd mamelucii cotropiseră Ciprul, îi sărise cineva în ajutor ? La urma urmei, fiecare să se descurce cum se pricepe. Poate că Bizanțului îi sunase ceasul.

Regina era furioasă. Blestema nevolnicia soțului ei, care-i lăsa pe consilieri să bată cîmpii, fără a-și impune propriul punct de vedere. Înainte de a intra în ședință, îl dăscălise îndelung, îndemnîndu-l să ia o hotărîre favorabilă ajutorării Constantinopolelui. Acum regele tăcea ca un pește. Îi lăsa pe de Morée și pe de Urri să se bată cu toți adversarii Bizanțului. Ea ar fi intervenit în discuție, dar era conștientă că nu se cuvenea. Dacă la îndemnul ei direct Ciprul ar renunța la neutralitate, iar lucrurile ar lua o întorsătură urîtă, ei i s-ar atribui întreaga răspundere. N-ar mai putea pretinde — în cazul morții soțului ei — să i se încredințeze regența. Dacă ea ar fi înlăturată, cine ar mai apăra interesele Charlottei, principesa moștenitoare ?

Arhiepiscopul de Lusignan era conștient de faptul că în calitatea lui de principe al Bisericii Catolice ar fi fost firesc să

adopte o poziţie favorabilă Constantinopolelui. Dar adversarii lui, în frunte cu regina, fiind partizani ai Bizanţului, lui nu-i rămînea decît să se alinieze celeilalte tabere. Dacă voia să pună mîna pe sceptru, trebuia să facă imposibilul spre a discredita pe regină şi pe sfătuitorii ei. După ce o va scoate din joc, nu-i va fi greu s-o înlăture şi pe principesa Charlotte. Cînd emisarii Imperiului Otoman îi tatonaseră intenţiile, se grăbise a le oferi colaborarea. Acceptînd stipendiile lor, îşi consolida finanţele şi îşi atrăgea simpatia Islamului.

Lui de Lusignan îi veni să rîdă. Ce-ar zice iluştrii consilieri, care se sfădeau acum în jurul Constantinopolelui muribund, dacă i-ar citi gîndurile ? Un arhiepiscop năzuia să devină rege, folosindu-se de hoardele musulmane ! „Ironiile destinului", îşi zise el.

Între timp discuţiile se înveninau, tonul devenea acerb, violent. Bastardul îşi dădu seama că tatăl său ajunsese pe punctul de a ceda stăruinţelor lui de Morée. Regina ar fi fost capabilă să-i facă viaţa infernală dacă s-ar fi adoptat în şedinţă o hotărîre potrivnică intereselor Bizanţului.

Regele aruncă o privire jalnică fiului său din flori, implorîndu-i parcă sprijinul. „Spune-mi ce să fac ? Sînt înconjurat numai de hiene !"

Arhiepiscopul ridică mîna, solicitînd cuvîntul.

Toate privirile se îndreptară asupra lui. Nimeni nu se aşteptase ca bastardul să intervină. Regina îl fulgeră cu ochii ei răi. „Ce mai vrea şi neisprăvitul ăsta ? De multă vreme ar fi trebuit să-i fac de petrecanie. Dar nu e timpul pierdut", cugetă iritată.

Regele îşi dădu asentimentul înclinînd cu graţie capul. Nu se putea spune că nu îşi îndeplinea cu regală măreţie sarcinile formale de monarh.

— Am ascultat cu atenţie opiniile luminaţilor sfetnici ai majestăţii voastre, vorbi cu clericală onctuozitate arhiepiscopul. Argumentele prezentate în acest plen merită toată consideraţia. Faţă de gravitatea crizei politice şi de însemnătatea hotărîrii pe care urmează să o luaţi, socotesc necesar să vă acordaţi un termen mai lung de gîndire. Cîntărirea considerentelor expuse aici cu atîta competenţă de exponenţii diverselor curente cere timp. Aş propune să reluăm discuţiile peste cîteva zile, spre a ne limpezi pînă atunci gîndurile învolburate de pasiunile atît de fireşti în asemenea momente.

Chipul suveranului se lumină. Prinse din zbor ideea amînării.

— Cred că prin gura arhiepiscopului nostru a vorbit înțelepciunea însăși. Încheiem acum dezbaterile consiliului și le vom relua lunea viitoare.

Regina se înverzi. De Morée îi aruncă o privire care-i reflecta exasperarea. „Am făcut tot ce-am putut!" părea să spună.

Jean al II-lea se ridică de la masă și oferi reginei mîna sa. Aceasta îl privi furioasă, și cînd îi prinse mîna, își înfipse — ca din întîmplare — unghiile în carnea lui. Suveranul nici nu clipi.

După ce perechea regală părăsi sala consiliului, arhiepiscopul se îndreptă spre ieșire, evitînd contactul cu ceilalți demnitari. Thomas de Morée îi tăie însă drumul.

— Am rămas surprins, eminență, că nu ați sprijinit punctul de vedere al apărătorilor creștinătății.

De Lusignan îi zîmbi blajin.

— *Monsieur* de Morée, sînt cu sufletul alături de dumneavoastră. La viitoarea ședință am să-mi unesc glasul cu cel al prietenilor Constantinopolelui. Veți fi atunci mulțumit de mine.

Îl binecuvîntă cu gesturi rotunde, aeriene, îl ocoli și își continuă drumul spre ieșire...

Thomas de Morée era într-o excelentă dispoziție sufletească. După o noapte reconfortantă, se delectase cu un suculent mic dejun, iar după ce își citise corespondența primită în ajun, încălecase pe calul său roib, cu stea în frunte, și plecase spre palatul regal, spre a-și îndeplini atribuțiile de șambelan.

Soarele plutea într-un văzduh de metal topit, revărsînd o arșiță sufocantă. Nici o adiere nu tulbura aerul fierbinte.

Urmat de doi slujitori călări, de Morée străbătea la pas strada înțesată de lume. Urmărea distrat cu privirile jocul de culori al veșmintelor văratice purtate de femeile cochete, în vreme ce gîndurile-i fugeau la ședința Consiliului de Coroană din ziua precedentă. Dacă Jacques bastardul nu s-ar fi amestecat în discuție, ajutorarea militară a Bizanțului ar fi fost în clipa de față un fapt hotărît. Era sigur că în cadrul ședinței de luni, arhiepiscopul i se va supune ca un mielușel. Cînd i se proțăpise amenințător în cale, bastardul îi făgăduise înspăimîntat cooperarea sa.

De Morée își netezi satisfăcut mustața. Reușise să-l intimideze cu o singură privire pe acest cleric blestemat, care nu se deosebea cu nimic de lașul său părinte natural, regele. De Morée făgăduise reginei că va smulge consimțămîntul suveranului și era decis să își respecte angajamentul.

În drumul său zilnic spre palat străbătea o piață în care se vindeau cele mai delicioase fructe. De fiecare dată de Morée trecea în revistă tarabele încărcate cu smochine, curmale, pepeni, struguri, portocale, banane, mere frumoase și apetisante, își alegea o fructă și o mînca apoi mergînd agale. Lăcomia era unul din păcatele lui cardinale.

De data aceasta îi atrase atenția o tarabă cu smochine mari și cărnoase ca și sînii arămii ai unei arăboaice tinere. Se opri, alese din ochi o smochină, întinse mîna, o luă din grămadă și o duse pofticios la gură.

În aceeași clipă se auzi un zumzet ca de bondar. De Morée mușca tocmai din smochină, cînd o săgeată țîșnită parcă din adîncurile văzduhului i se înfipse în ochiul drept, îi sparse globul ocular, sfărîmă osul etmoid, străpunse protuberanța anulară și i se opri în creierul mic. Morée scăpă un geamăt, dădu drumul dîrlogilor, vîsli o dată din brațe și se prăbuși cu capul pe grumazul calului. Stătu cîteva clipe închircit, apoi se nărui din șa, în vreme ce țipetele femeilor din jur prinseră să sfredelească aerul.

Slujitorii lui de Morée săriră jos de pe cai, spre a-i da ajutor. Rechiziționară o căruță și îl transportară pînă la locuința lui. Medicii chemați în grabă nu putură decît să constate moartea șambelanului.

În învălmășeala iscată în piață, nimeni nu se gîndise — în primele momente după atentat — să cerceteze dincotro fusese trasă săgeata. Făptașul nu putu fi găsit, în ciuda investigațiilor pe care jandarmii le făcură mai tîrziu, examinînd acoperișurile caselor din jur și încăperile cu ferestre spre piață.

Crima avusese loc într-o joi de dimineață.

În duminica următoare, în vreme ce drept-credincioșii părăseau catedrala orașului, după încheierea slujbei religioase de dimineață, altă săgeată zumzăi prin aer, împlîntîndu-se în ochiul stîng al unui bărbat falnic, în veșminte de brocart, care cobora treptele scării monumentale de la intrare. Se stîrni panică, tumult... Lumea începu să alerge care încotro... Apoi volbura se liniști, fiindcă nu mai fuseseră trase și alte săgeți.

În jurul rănitului prăvălit pe treptele de granit se adunară mulți oameni. Din orbita străpunsă de săgeată se prelingea sîngele roșu, întinîndu-i obrazul și prelingîndu-se pe granitul scării.

Unul dintre curioși îl identifică, deși chipul rănitului era atît de crispat, de schimonosit, încît abia putea fi recunoscut.

— Jacques de Urri, viconte de Nicosia ! Dumnezeu să se milostivească de sufletul lui !

— Un medic ! Un medic ! Să vină un medic ! strigă alt om.

Jacques de Urri muri înainte de apusul soarelui. Cele două asasinate stîrniră mare vîlvă, deşi acest chip de a-i lichida pe duşmani devenise monetă curentă. Înaltele demnităţi deţinute de de Morée şi de de Urri, dar mai ales favoarea de care se bucuraseră pe lîngă regină era natural să dea naştere la feluritе comentarii. „Regina şi-a pierdut cei doi ochi", rezumă lapidar situaţia baronul de Montgisard, recunoscut pentru vorbele-i de duh.

La şedinţa Consiliului de Coroană din lunea următoare, propunerea lui de Morée şi a lui de Urri, privind ajutorarea Constantinopolelui, nu-şi mai găsi apărători. Formula neinterveţionismului în conflictul deschis între Bizanţ şi Imperiul Otoman, propusă de d'Ibelin, fu adoptată în unanimitate.

Regina pierduse partida...

*

Vasili al II-lea, Mare Duce al Moscovei şi al Întregii Rusii, se sculă din jeţul său şi se îndreptă bîjbîind spre fereastră. Evita pe cît îi era cu putinţă să apeleze la ajutorul pajilor, al slujitorilor, ori al boierilor cînd voia să se deplaseze prin odaie. De la o vreme se complăcea să rămînă singur, spre a nu mai simţi instinctiv privirile celor din jur aţintite asupra sa.

După ce vărul său, Dmitri Şemiaka, îl orbise, ordonînd să i se vîre în ochi capătul unei vergele de fier înroşite în foc, încercase, ani de-a rîndul, un mare neastîmpăr, o dureroasă şi neostoită frămîntare lăuntrică, un simţămînt de mînie, de revoltă împotriva nimicniciei şi răutăţii oamenilor, a cruzimii inflexibile a soartei. Pe atunci simţea nevoia să umble, să se agite, să suplinească lipsa vederii printr-o necontenită mişcare dintr-un loc într-altul. Dar pentru aceasta avea în permanenţă nevoie de însoţitori, care să-i călăuzească paşii. În schimbul văzului pierdut i se ascuţiseră celelalte simţuri, mai ales pipăitul şi auzul. Treptat ajunsese să-şi ascută şi simţul de orientare.

După ce i se stinsese în veci lumina ochilor, îşi zisese că nu va putea supravieţui acestei nenorociri, mai grozavă decît toate. Dar se obişnuise cu orbirea, aşa cum se obişnuieşte omul

şi cu binele, şi cu răul. Poate că vîrsta îi mai potolise focul lăuntric, îi mai tocise exasperarea, îi mai domolise suferinţele.

Înainte vreme n-ar fi conceput să rămînă singur. Tenebrele îl înspăimîntau. Trebuia să simtă în preajmă prezenţe care să-i înlocuiască într-un fel văzul irosit. Acum îl atrăgea singurătatea. În această singurătate atît de îngrozitoare odinioară se regăsea pe sine, angaja dialoguri cu propriul său eu.

I se scoseseră ochii fiindcă nu concepuse să renunţe la Coroană, la prerogativele de mare duce, la stăpînirea Moscovei şi a întregii Rusii, lăsată moştenire de părintele său, Vasili I-ul.

Şi setea de putere începuse să i se astîmpere. Acesta era, dealtfel, şi unul din motivele pentru care îşi asociase fiul la domnie. Evident, cînd un suveran se hotărăşte să împartă tronul cu propriul său vlăstar, nu se simte deposedat de putere. Basileii Bizanţului îşi asociau la domnie feciorii, sau pe cei cărora doreau să le lase moştenire Coroana, spre a le consolida situaţia, spre a nu-i lăsa la voia întîmplării, a ambiţiilor unor boieri dornici să uzurpe sceptrul.

Fără îndoială, existau şi riscuri. Se cunoşteau cazuri cînd asociaţii la domnie căutaseră să scape pe căi inavuabile de prezenţa suveranilor care-i ridicaseră pe treptele tronului. El, Vasili, avea însă încredere în Ivan, fiul său. Îl socotea recunoscător şi devotat. Şi era convins că nu se înşela. Îl încuraja să participe activ la ocîrmuirea Statului, pregătindu-l astfel pentru ziua cînd avea să-l lase stăpîn unic al ţării.

Ivan era plecat la vînătoare. Orbul îi aştepta înapoierea spre a discuta împreună răspunsul pe care avea să-l dea ambasadorului bizantin. El, Vasili, ştia dinainte ce-i va spune trimisului împărătesc. Socotea însă necesar să împartă cu fiul său responsabilitatea luării unei hotărîri definitive.

Ajunse la fereastră fără să se împiedice de masa mare şi lungă, pe care o *ştia* în mijlocul încăperii, şi nici de lăzile frumos sculptate, orînduite de-a lungul pereţilor. Pipăind scobiturile artistice în lemn, era în stare să preţuiască migala şi măiestria făuritorilor. Ajunsese să îşi dea seama dacă icoanele erau îmbrăcate în aur sau în argint numai după fineţea reliefurilor.

Mai *ştia* că în momentele acestea se lăsa înserarea. Putea aprecia cu aproximaţie scurgerea timpului, deşi pentru el bezna nu avea sfîrşit.

Auzi glasul santinelei de la uşa catedralei Uspenski rostind ca de obicei fraza sacrosanctă : „Sfîntă Fecioară Maria, miluieşte-ne !“ Santinela de la intrarea palatului adăuga cu glas de stentor : „Sfinţilor părinţi ai Moscovei, rugaţi-vă lui Dumnezeu

pentru noi, păcătoşii !“ Străjerii de la celelalte porţi reluară invocaţiile repetate cu regularitate seară de seară la orele 8 : „Glorie nepieritoare oraşului Moscova“. Altul replică : „Glorie nepieritoare oraşului Kiev !“ Următorul ostaş rosti solemn : „Glorie nepieritoare oraşului Vladimir !“ Vocile scădeau în intensitate pe măsură ce formulele erau rostite de străjeri aflaţi la posturi tot mai îndepărtate, pînă ce nu se mai auziră deloc.

Marele duce zîmbi satisfăcut. *Ştiuse* că se lăsase înserarea, iar santinelele nu făcuseră decît să-i confirme acest lucru.

Deschise fereastra. Aerul îngheţat de afară îl izbi peste faţă. Simţi pe obraz atingerea unui fulg de zăpadă.

— Iată şi prima ninsoare, murmură pentru sine.

Lăsă capul puţin pe spate. Alte flori minuscule de nea îi căzură pe frunte, pe nas, pe gură. Le atinse cu mîna şi le simţi cum se topesc, transformîndu-se în picături de apă. Ce n-ar fi dat să poată vedea cernerea fulgilor de zăpadă... Încercă să şi-i închipuie coborînd lin asupra oraşului adormit. Suspină, apoi îşi zise că nu avea nici un rost să se lase copleşit de regrete. Numai o minune i-ar mai reda vederea. El, Vasili, auzise multe despre minuni, dar nu fusese martor la nici una.

Îşi făcu semnul crucii. „Iartă-mă, Doamne, că am îndrăznit să cîrtesc, să-ţi pun la îndoială atotputernicia. N-ai făcut Tu o minune cînd mi-ai redat tronul ?“ Îi trecu fulgerător prin minte o suită de imagini oglindind luptele purtate împotriva sa de propriul lui unchi, Iuri Dmitrievici, fiul lui Dmitri Donskoi. Iuri Dmitrievici profitase de tinereţea, de lipsa de experienţă a domnitorului, de dezordinile din ţară, spre a uzurpa tronul. Sprijinit de cei doi nepoţi ai săi, Dmitri Şemiaka şi Vasili Şaşiul, stîrnise un pustiitor război civil.

Marele duce retrăi în cîteva secunde scenele atroce din acei ani grei, cînd succesele şi înfrîngerile militare se succedau fără întrerupere. La început norocul îi surîsese. El, Vasili, reuşise să-l învingă într-o mare bătălie pe Vasili Şaşiul şi să-l ia prizonier. Spre a da un exemplu menit să bage spaima în duşmani, îi scosese ochii.

Dar norocul, mai capricios decît o femeie, îi întorsese spatele. Atacat prin surprindere de Dmitri Şemiaka, pierduse o luptă hotăritoare, căzind în mîinile duşmanului. Şemiaka răzbunase orbirea fratelui său aplicînd legea talionului. El, Vasili, mare duce, fusese tîrît ca un captiv de rînd în celula unei temniţe, şi acolo i se scoseseră ochii. Iuri Dmitrievici se proclamase mare duce al Moscovei. Dar victoria lui fusese efemeră. Parte din armată se răsculase împotriva sa. Apoi avusese de făcut

față unei răzmeriţe a populaţiei oraşului, rămasă credincioasă lui Vasili, orbul. Boierii, simţind dincotro bate vîntul, se rîdicaseră şi ei împotriva marelui duce. Încolţit din toate părţile, Iuri Dmitrievici se retrăsese la Zvenigorod, capitala fiefului său, însoţit de Dmitri Şemiaka. Surghiunitul Vasili fusese readus în triumf la Moscova...

Toate acestea erau acum de domeniul trecutului.

Marele duce auzi ropot de copite de cai în piaţa din faţa palatului şi glasul fiului său poruncind maestrului de vînătoare:

— Mîine în zori, Ivan Kirilovici, plecăm după lupi. Nu uita ! Cît mai mulţi gonaci ! Să facem treabă bună.

Mai auzi cizmele cu pinteni zornăitori bocănind pe caldarîm. „Acum a descălecat, îşi zise. Acum urcă scările de piatră. Acum intră în palat"...

Glasul tînăr, răsunător, al prinţului stîrnea ecouri în sălile de jos.

Peste scurt timp, fiul său năvăli ca o trombă în cameră.

— Tată, am făcut azi o ispravă straşnică ! Am vînat douăzeci de lupi, şase mistreţi şi şaisprezece vulpi. De iepuri nu mai vorbesc. Cred că am adus vreo două sute în tolbele noastre.

— Bun, răspunse marele duce cu glas scăzut. Acum ia loc pe un scaun. Am ceva de vorbit.

Seriozitatea tonului său tempera avîntul prinţului moştenitor.

— Sînt numai ochi şi urechi, tată.

Se execută, aşezîndu-se într-unul din jeţurile orînduite în jurul căminului. Focul calcina butucii de lemn, aruncînd pe chipul său aspru, cu osatură proeminentă, tonuri roşietice.

Şi marele duce se îndreptă spre unul din jeţuri. Mergea cu pas domol, numărîndu-şi în gînd paşii. Ajuns în dreptul jeţului, îi pipăi cu mişcări rapide spătarul, îl ocoli şi se aşeză cu grijă.

— Azi mi-au cerut audienţă trimişii Bizanţului.

— I-ai primit ?

— Nu. Am vrut să fii şi tu de faţă.

— Ce vor ?

— Ajutor militar. Ce altceva pot să ceară ?

— Îi ajuţi ?

— Voiam tocmai să-ţi cer părerea.

— Cred că o cunoşti, tată. Coincide cu a ta.

— Adică ?

— Să-i lăsăm să fiarbă în sosul lor. Marele Ducat al Moscovei şi al Întregii Rusii pravoslavnice şi ortodoxe nu poate da

sprijin Bizanţului eretic. Acordul dintre basileul Constantinos şi Papă a scos Imperiul Bizantin din sînul familiei popoarelor ortodoxe. N-au decît să-l ajute catolicii, noii lui prieteni.

Prinţul moştenitor făcu o pauză. Întinse mîinile spre foc, apoi şi le frecă spre a activa circulaţia sîngelui.

— Nu l-aş fi ajutat nici dacă ar fi păstrat neîntinată credinţa străbună. Un Bizanţ puternic, independent, reprezintă un adversar de nedorit al Rusiei. Prefer să-i preluăm succesiunea.

— Cu timpul i-o vom prelua, spuse cu convingere marele duce.

— În orice caz, este mai natural ca pe tronul Caesarilor să se aşeze un prinţ rus decît un reprezentant al Islamului.

— Sînt informat, fiule, că şi Alfonso de Aragon se călăuzeşte după acelaşi raţionament.

Prinţul moştenitor rîse cu nepăsare.

— Regatul Aragonului este departe, pe cînd Marele Ducat al Moscovei se află în apropierea Bizanţului.

Îşi smulse mănuşile de la cingătoare şi îşi izbi cu ele genunchii.

— Te munceşte vreun gînd, fiule ?

— Da, tată. Mă gîndeam la nevolnicii principi ai Kievului. Dacă atacurile lor repetate împotriva Tsargradului ar fi fost încununate de succes, astăzi n-ar mai fi existat problema Bizanţului... Dacă eu aş fi fost în locul Marelui Duce Vladimir, nu i-aş fi ajutat pe basileii Vasili al II-lea şi Constantin al IX-lea să-şi doboare rivalii. M-aş fi unit cu duşmanii lor, iar după ce am fi pus împreună mîna pe Tsargrad, aş fi făcut în aşa fel încît să rămîn singurul stăpîn al Bizanţului.

Marele duce suspină.

— Eh, dacă n-am fi avut în coastă pe tătari...

— Ştiu, alta ar fi fost povestea. Din fericire pentru noi, tătarii de azi nu mai sînt tătarii lui Gengis-Khan şi nici ai lui Timur Lenk.

Îşi scutură coama blondă, leonină :

— Nu. Nu-i putem ajuta şi nici nu ne este îngăduit să-i ajutăm, tată. Cînd bizantinii l-au primit cu onoruri pe mitropolitul Isidor, izgonit de noi, şi-au semnat sentinţa de moarte.

Pe chipul marelui duce se aşternu un zîmbet care scoase şi mai pregnant în evidenţă orbitele văduvite de ochi.

— Gîndurile tale sînt înţelepte, fiule. Luarea cu asalt de către trupele noastre a Ţsargradului ocupat de turci ar avea o

înaltă justificare religioasă. Pînă atunci ii lăsăm pe bizantini în plata Domnului. Mă mustră totuşi conştiinţa...

— De ce ?

— Avem o datorie morală faţă de bizantini. Creştinarea noastră lor li se datorează.

Principele moştenitor strîmbă din nas.

— Dumnezeu Atotputernicul ajungea pînă la urmă şi la noi, dacă aşa ne era scris... Mi-e o foame turbată. N-ar fi bine să ni se aducă ceva de mîncare ?

Marele duce rise fără veselie.

— Da, să mîncăm şi să bem. Să nu uităm însă a vărsa o cupă de vin pentru sufletele ereticilor bizantini care-şi vor pierde viaţa bătîndu-se cu turcii.

Principele bătu din palme.

— Hei, slujitori ! Mîncare şi băutură ! Cît mai multă băutură !

*

Sala de marmoră verde a palatului Kalamides era cufundată în penumbra înserării. În căminul vast, flăcări mlădioase, asemenea unor fantastice balerine, dansau pe culmile butucilor încrustaţi cu rubine de jăratic.

Ambianţa calmă, plină de opulenţă şi căldură, a încăperii contrasta cu vremea mohorîtă de afară. Perdele de ploaie mărunţă pluteau asupra Mării de Marmara, acoperind cu un înveliş opac ţărmul asiatic. De citeva zile se lăsase frigul asupra Constantinopolelui. Un frig umed, neplăcut.

Senatorul Evghenis Kalamides se uită la şiroaiele de apă împletite pe luciul ferestrelor şi se scutură înfiorat. Detesta frigul şi ploaia. Bogăţia îi îngăduise să îşi creeze în locuinţa sa o atmosferă văratică. Focuri mari ardeau în toate căminele de la etajul nobil. O armată de slujitori se agita tăcută încoace şi încolo, prevenind orice dorinţă a stăpînului. Covoare somptuoase, importate din Orient, obiecte de artă aduse tocmai din India şi din sultanatele persane, mobile şi oglinzi veneţiene de o rafinată eleganţă, mozaicuri admirabile dădeau palatului său o strălucire rareori întilnită la o casă particulară.

Kalamides era mîndru de reşedinţa lui. Cînd pusese piatra fundamentală, cu cîţiva ani în urmă, ştia că va trezi invidii, că

se va expune cupidității autorităților, oricînd gata — sub diverse pretexte — să confișteze marile averi. Dar vanitatea fusese mai puternică decît glasul prudenței. Își durase palatul gîndindu-se că în magnificele-i încăperi va oferi serbări care să-i sporească prestigiul. Amenajările interioare abia fuseseră terminate. Dorința lui intimă ar fi fost ca inaugurarea să coincidă cu nunta Irinei. Împletirea acestor evenimente ar fi trebuit să constituie o dată memorabilă în istoria Constantinopolelui. Dar amînarea *sine die* a căsătoriei fiicei lui cu Reynaud de Brienne îl făcuse să renunțe pentru moment și la ideea inaugurării palatului, cu atît mai mult cu cît lumea, obsedată de perspectiva războiului, nu mai era amatoare de petreceri.

Senatorul se uita la focul din cămin. Frămîntarea flăcărilor oglindea într-un fel propria-i agitație lăuntrică.

Majordomul îl anunță că cina este servită. Kalamides clătină din cap și se îndreptă spre sufragerie. Străbătu cîteva săli, avînd brusc senzația neplăcută că pașii lui stîrneau ecouri ca într-un mare cavou, Se uită iritat la colonadele majestoase, la cupolele pierdute în umbră, la pardoselile lucioase de marmoră policromă, și deodată avu revelația inutilității grandiosului templu închinat glorificării propriei lui persoane. Interioarele nu le admiraseră decît constructorii, furnizorii și decoratorii. Slugile circulau impasibile printre aceste minunății care nu erau ale lor. Cheltuise ducați de aur cu grămada, spre a construi un palat care nu-i adusese încă nici o satisfacție. Era stăpînul unor splendori rămase ascunse oamenilor din afară, pe care năzuise cu atîta rîvnă să-i epateze.

Cînd ajunse în sufragerie, îl izbi disproporția dintre ființele umane adunate acolo și imensitatea încăperii. La unul din capetele mesei lungi din mijloc stătea încovoiată Cleopé, încadrată de Irina și de cei trei fii. În ciuda focurilor zdravene din cele două cămine și a draperiilor de brocart atîrnate pe la uși, se vînzoleau prin sală curente reci, care puneau la grea încercare reumatismul senatorului. Privirile lui întîrziară cîteva clipe asupra lui Cleopé. Prins în vîrtejul treburilor, neglijase să se mai intereseze de soarta ei. Cleopé se făcuse transparentă. Corpul ei, atît de masiv odinioară, se restrînsese la proporțiile unui schelet pe care atîrnau niște piei gălbui. Ochii i se stinseseră, iar în trup abia dacă mai pîlpîia viața.

— Te-au mai lăsat durerile ? o întrebă.

Solicitudinea lui insolită o făcu pe Cleopé să-l privească oarecum curioasă.

— Cu leacurile băbești mă mai țin.

În aceeași clipă își mușcă buzele. O durere ascuțită îi frămîntă trupul, sfîșiindu-i cu gheare nevăzute măruntaiele. Știa că nu va mai apuca primăvara. Dar nu-i spuse lui Evghenis acest lucru. Era convinsă că el va clătina cu neîncredere din cap, o va încuraja cu cîteva vorbe goale, apoi va da totul uitării.

Sub conducerea baghetei majordomului, servitorii aduseră pe tăvi de aur masiv tot felul de mîncăruri alese, însoțite de vinuri fine.

— Ai auzit, tată, de pățania lui Reynaud de Brienne ? rosti Andreas după ce sorbi puțin vin de Marsala. Știi că dispăruse de pe firmament. Acum a reapărut.

Senatorul fusese informat pe căi tainice, dar, față de ai lui, afectă interesul.

— Ce i s-a întîmplat ?

— Noaptea, în vreme ce cînta serenade unei ibovnice...

— Andreas ! îl întrerupse Kalamides cu ton de mustrare. Cum îți îngădui să folosești asemenea cuvinte murdare în prezența mamei și a surorii tale ?

Cleopé făcu un semn de nepăsare.

— Crede-mă că nici nu-l aud ce spune. Am niște dureri...

Leonidas și Theodoros, frații mai mari ai lui Andreas, ciuliră urechile.

— Auzi, Irina, viitorul nostru cumnat are o amantă, rosti cu ironie Leonidas.

Nu-l putea suferi pe de Brienne.

— Ești răutăcios și lipsit de politețe, îl repezi senatorul. Lasă-l pe fratele tău să vorbească ! Spune, Andreas, dar fără amănunte deșucheate !

— În vreme ce Reynaud lătra la lună, reluă Andreas, l-au atacat niște derbedei și, după ce l-au înjunghiat, i-au furat hainele și l-au aruncat în mare.

— Bine i-au făcut ! zise Leonidas.

Irina, deși se topea de curiozitate să afle urmarea, păstra o tăcere distantă.

În vreme ce Andreas continua istorisirea evenimentelor, în versiunea colportată de amatorii de scandaluri, Evghenis Kalamides recapitula mintal evenimentele, așa cum le cunoștea el, direct de la sursă. De Brienne, pe care voise să-l suprime prin intermediul unor ucigași plătiți, zăcuse două luni între viață și moarte în coliba unor oameni umili, dar foarte cumsecade, care, fără a ști cu cine au de-a face, îl îngrijiseră cu pricepere și devotament, izbutind să-l pună pe picioare. Cum de nu se înecase în noaptea aceea de pomină, după ce fusese

străpuns de pumnalele mercenarilor şi aruncat în apele mării ? Avusese norocul să-l găsească nişte pescari. S-ar fi zis că îl ocrotea Sfînta Fecioară.

Înzdrăvenit, Reynaud de Brienne se înapoiase la Constantinopole. În cercurile guvernamentale circula zvonul că ofiţerul ar fi fost victima unor agenţi din serviciul secret turc, deoarece, în clipa agresiunii, purta asupra lui un document deosebit de important, care, cu această ocazie, dispăruse.

Îndată ce aflase urmările neprevăzute ale scabroasei afaceri, Kalamides se grăbise a-l informa în scris pe Zaganos-Paşa că scopul atentatului organizat împotriva căpitanului fusese distrugerea unor piese scrise, duşmănoase Imperiului Otoman. Va fi crezut ? De ce nu ?

Salvarea miraculoasă a lui Reynaud crea însă alte complicaţii. În primul rînd, n-ar fi fost exclusă posibilitatea ca acesta să afle identitatea autorului moral al agresiunii. În al doilea rînd, reactualiza duelul pretins de de Brienne. Kalamides îşi aruncă privirile asupra fiilor săi. Care din ei va primi provocarea căpitanului ? Leonidas cel trufaş ? Theodoros, amatorul de petreceri deşănţate ? Arogantul Andreas ?

Senatorul îşi zise că va trebui să reînnoiască tentativa de asasinat. Numai că acum, Reynaud de Brienne, prevenit de ceea ce i se pregătea, îşi va lua măsuri de precauţie.

Îşi sărută pe frunte soţia, gest pe care nu-l mai făcuse de multă vreme, apoi se retrase în cabinetul său de lucru. Aştepta o vizită nocturnă care trebuia să rămînă tainică.

Se aşeză într-un jilţ şi, sprijinindu-şi coatele de brăţarele aurite, îşi îngropă faţa în palme. Nu-şi mai găsea astîmpărul. Îşi zise că trebuia să se stăpînească, mai ales acum, cînd se impunea să-şi desfăşoare primejdiosul joc. Auzi o bătaie în uşă. Ridică privirile într-acolo.

— Intră !

Uşa se deschise cu precauţie şi în prag apăru un bărbat negricios, între două vîrste, cu barbă inelată, tunsă scurt — tipul levantinului şmecher, cu un nelipsit zîmbet pe buze.

— De ce ai întîrziat ? îl repezi Kalamides.

— *Ilustrissime,* a trebuit să fac un ocol înainte de a mă înfăţişa înaintea ta. Am avut impresia că sînt urmărit de nişte inşi.

— Ce spui ? exclamă senatorul alarmat.

— Nu te teme, *Ilustrissime.* I-am lăsat cu buza umflată. Ca să scap de ei, am dat buzna într-un bazar. M-am vîrît printre

oameni, m-am strecurat neobservat intr-o prăvălie cu covoare, am ieşit printr-o uşă dosnică şi am ajuns, în sfîrşit, aici.

O expresie de chinuită îngrijorare se aşternuse pe chipul senatorului.

— Ar fi culmea să te fi văzut intrînd aici.

— Pot garanta că nu m-a văzut nimeni. Nu vă temeţi. N-aş putea să afirm însă că mai tîrziu n-au să-mi dea iarăşi de urmă. Şi eu vreau să evit acest lucru. Pentru mine aerul din Constantinopole a început să devină primejdios. Trebuie să fug undeva, departe.

— Asta vreau şi eu. Să te scot din oraş. Cît mai repede.

Kalamides se uită spre ferestrele peste care se aşternuse bezna nopţii.

— Acum s-a făcut prea tîrziu, adăugă. Porţile oraşului s-au închis. Dar mîine, înainte de a se lumina de ziuă, ai să părăseşti Constantinopolele.

— Foarte bine, *Ilustrissime*. Îmi convine.

— Bagă de seamă, omule ! Ora prînzului să nu te găsească în oraş. În consiliul imperial s-a luat o hotărîre importantă. La miezul zilei porţile Constantinopolelui vor fi definitiv zăvorite. În clipa de faţă Bizanţul este virtualmente în stare de război cu Imperiul Otoman. Trebuie să duci lui Yakub-Paşa un mesaj cifrat.

Levantinul se scutură cu dezgust şi teamă.

— Dacă mă prind oamenii prefectului cu un astfel de document asupra mea, pot să-mi iau adio de la lumina soarelui.

— Leone Storlato este mai curajos decît tine.

— Patronul meu, *Ilustrissime*, e cetăţean veneţian. Dacă îl prind că face pe agentul turcilor, se alege în cel mai rău caz cu o expulzare din Constantinopole. Eu sînt cetăţean al Bizanţului, *Ilustrissime*. Dacă mă dibuie zbirii stăpînirii, spînzurătoarea mă aşteaptă. Moartea — la urma urmei — nu mă înspăimîntă, cît torturile dinaintea ei. Anchetatorii se vor strădui să-mi smulgă cît mai multe informaţii.

Kalamides se scărpină nervos după ureche.

— Kaligas, pînă acum te-ai descurcat bine. Dacă patronul tău s-ar fi aflat în momentul de faţă în Constantinopole, lui i-aş fi încredinţat mesajul pentru Yakub-Paşa.

Omul îşi şterse cu batista palmele asudate.

— Am să fac tot ce pot.

Kalamides îl privi critic.

— Ascultă, Kaligas ! Te-a încolţit frica ? Storlato te lăuda. Văd că ai început să te dezumfli.

— Nu mă dezumflu, *Ilustrissime*. Dar sînt urmărit. V-am mai spus-o. Şi asta mă enervează. Om sînt, *Ilustrissime* ! E natural să mă tem pentru pielea mea. În sfîrşit, dă-mi mesajul.

Kalamides oftă şi scoase din sertarul mesei un pergament de dimensiuni reduse, făcut sul. Îl înmînă levantinului.

— Îl predai lui Yakub-Paşa. Apoi rămîi la Adrianopole pînă ce se lămuresc lucrurile, aici, la Constantinopole.

— Şi dacă lui Yakub sau lui Zaganos-Paşa le vine fantezia să mă trimită înapoi cu alt mesaj ?

— N-au să te trimită. Porţile Constantinopolelui vor rămîne ferecate pînă la sfîrşitul războiului. Kaligas, ascultă-mă bine. Zaganos-Paşa te va răsplăti gras pentru veştile pe care i le duci. Hai, omule, pleci sau nu ?

— Plec. De bună seamă că plec. Parcă am de ales ! Cînd intri în jocul în care m-am lăsat eu tirît, nu mai poţi da înapoi. Dacă scapi de ghearele unora, te jugănesc ceilalţi.

— Care ceilalţi ?

— Prietenii care pretind că i-ai trădat.

Spre a-l încuraja, Kalamides îi aruncă o pungă burdusită cu arginţi. Lui Kaligas îi luciră ochii.

— *Ilustrissime,* am plecat, zise levantinul vîrînd mesajul şi punga în buzunarul dinăuntru al tunicii.

— Dumnezeu să te călăuzească.

— De călăuzit mă călăuzesc şi singur, *Ilustrissime*. Roagă-te să mă păzească de zbiri.

Salută şi ieşi.

Rămas singur, Kalamides scoase din buzunar o batistă de mătase şi îşi şterse fruntea transpirată. Abia atunci băgă de seamă că îi tremurau mîinile.

Levantinul ajunse fără incidente la locuinţa sa din cartierul portului. Întreg drumul îl parcursese înfricoşat de umbrele întîlnite prin colţuri. După ce îşi ferecă uşile şi ferestrele, răsuflă ceva mai uşurat, apoi dădu peste cap două pahare cu vin. Încerca să-şi întărească moralul, dar alcoolul nu-şi îndeplini menirea. Kaligas avea senzaţia că spaima îi transformase stomacul într-un fel de gelatină străbătută de vibraţii dureroase.

Se lăsase tîrît în treburile astea fiindcă toată viaţa avusese nevoie de bani, de lux, de femei. Dacă ar fi refuzat să facă pe agentul secret, ar fi lîncezit într-un post subaltern în cine ştie ce birouri prăfuite ale unor companii comerciale. Mulţi ducaţi îi trecuseră prin mînă. Dar nu tezaurizase nici o piesă de aur.

Cheltuise totul. Nici casă mare nu-şi construise, aşa cum şi-ar fi dorit.

Dacă nu ar fi avut senzaţia că este urmărit, poate că s-ar fi dat la fund o vreme, lăsînd lucrurile să se mai liniştească. Dar evenimentele se precipitau. Avea mai mulţi prieteni la Adrianopole decît aici, în capitala ţării sale.

Îmbucă fără mare poftă o halcă de viţel, apoi se culcă. Trebuia să-i fie odihnit nu numai trupul, ci şi spiritul înainte de a pleca la drum. Spre a găsi ingenioase căi de ieşire din încurcăturile adeseori neprevăzute, inerente ocupaţiilor lui, avea nevoie de limpezimea minţii.

Bizar ! Într-o vreme primejdiile nu-l înspăimîntau. Le accepta chiar cu un fel de amuzament. Ce se întîmpla cu el ? Îmbătrînise ? I se tociseră nervii ?

Adormi anevoie. Vise pline de fantasme îi transformară somnul intr-o indescriptibilă tortură. Îl treziră primele cîntece ale cocoşilor. Sări din pat, se spălă şi îşi luă gustarea. Era singur în toată casa. În activitatea lui izolarea era nu numai recomandabilă, ci şi prielnică. Persoanele acceptate în intimitatea lui i-ar fi putut descoperi oricînd tainele. Cîteodată — foarte rar — tînjea după o soţie iubitoare, după un cămin cald, după o liotă de copii. Îndeobşte, însă, prefera aventura, primejdia, plăcerile furate prin bordeluri.

Înainte de a se îmbrăca, se privi în oglindă. Avea un chip caracteristic, uşor de memorat. Barba-i frumoasă, inelată, atrăgea atenţia. Şi-o ciopîrţi cu o foarfecă, îşi scurtă pletele, apoi îmbrăcă o rasă călugărească, soioasă şi tocită de prea multă purtare. Dulapul lui cu haine era plin cu tot felul de costume potrivite deghizărilor celor mai năstruşnice.

Se examină din nou în oglindă. Avea acum înfăţişarea unui călugăr neglijent, murdar, insignifiant. Spre a intra şi mai bine în rol, îşi unse faţa cu grăsime şi puse deasupra puţină ţărînă. Îşi masă apoi obrajii pînă îi făcu pămîntii. Se şterse cu o năframă, în aşa fel încît murdăria să capete o patină menită a-i spori aerul de autenticitate. Acum nu mai semăna deloc cu cochetul Kaligas. Vîrî mesajul şi punga cu bani într-un buzunar tainic al rasei călugăreşti, îşi făcu semnul crucii, iar după ce încuie casa, porni la drum.

Soarele se ridicase deasupra ţărmului stîncos al Anatoliei. Străzile Constantinopolelui erau înţesate de oameni, localnici sau refugiaţi, care se îndreptau spre treburile lor. În preajma tarabelor cu produse comestibile, neguţătorii ambu-

lanţi îşi lăudau zgomotos marfa. La prăvălii se deschideau obloanele.

Cu pas domol, Kaligas coti spre poarta Caligaria. Nu se grăbea, fiindcă pînă la prînz mai erau cîteva ceasuri. Avea tot timpul să iasă din oraş înainte de închiderea porţilor.

Acakios, cuviosul călugăr de pe Muntele Athos, mergea grăbit spre biserica Sf. Sophia.

Îndată ce aflase că porţile oraşului se vor închide, preacuviosul Ghenadios Scholarios, corifeul mişcării antiunioniste, încredinţase lui Acakios un mesaj către egumenul monastirii de pe Athos şi, după ce ii poruncise să părăsească pînă la ora prînzului Constantinopolele, îi dăduse binecuvîntarea apostolicească şi îi urase drum bun.

Ochii lui Acakios căutau cu nevinovată mirare şi în dreapta, şi în stînga, şi înainte, şi înapoi. Mulţimea pestriţă care inunda străzile oraşului îl uluia tot atît de tare ca şi în ziua în care păşise pentru prima dată înlăuntrul zidurilor măreţei metropole. Se scurseseră cîteva luni de atunci. După ce Acakios adusese mesajul de solidaritate al egumenului său, adresat maimarilor Bisericii Ortodoxe, preacuviosul Ghenadios, preocupat de multiplele sale probleme, uitase de existenţa modestului şi neînsemnatului curier. Acakios petrecuse între pereţii monastirei Sf. Evdokimos zile calme, îndestulate. Călugării de acolo se învăţaseră într-atîta cu prezenţa lui, încît îi repartizaseră o chilie, ca şi cînd ar fi fost unul de-ai lor.

Acakios se bucurase de un regim de libertate mai largă decît semenii lui localnici. Nu era ţinut de scurt dacă nu se înfăţişa la utrenie sau la vecernie, deoarece călugării din monastirea Sf. Evdokimos nu erau minaţi cu gîrbaciul, aşa cum se întîmpla prin severele aşezăminte religioase de pe Muntele Athos. Lui Acakios i se îngăduia să iasă în oraş ori de cîte ori îi era voia, cu atît mai mult cu cît se ştia că drumurile lui duceau doar la biserica Sf. Sophia. Ore întregi şi le petrecea sub boltele magnificului lăcaş al Domnului. Chiar dacă slujbele religioase se încheiau, rămînea aşezat în cîte-o strană, cu privirile aţintite spre cohortele de sfinţi zugrăviţi pe zidurile înalte. Cînd se afla între splendorile acelea fără seamăn, se socotea în Rai. Dacă i s-ar fi hărăzit să nu mai iasă de acolo pînă la sfîrşitul veacului, s-ar fi considerat cel mai fericit dintre oameni.

Acakios nu era în stare să comunice şi altora propria-i fervoare. Altfel, ar fi ajuns un predicator celebru sau un înalt demnitar bisericesc. Extazul divin îl încerca numai pentru

sine, şi aceasta îi era de-ajuns. „Fericiţi cei săraci cu duhul, căci lor li se vor deschide porţile Cerului." Acakios era în felul lui un sfînt. Întreţinea o permanentă comunicare cu dumnezeirea, har pe care nu-l împărtăşea nimănui. Poate că în aceasta consta şi superioritatea lui faţă de ceilalţi călugări, mai învăţaţi şi mai înzestraţi de natură decît el.

Acum, înainte de a se înapoia la monastirea sa de pe povîrnişurile stîncoase ale Athosului, din care nu va mai ieşi poate niciodată, Acakios făcea o ultimă vizită la Sf. Sophia. O vizită care căpătă semnificaţia unei ultime priviri aruncate în Paradis.

Cînd intră în biserică, serviciul religios de dimineaţă nu începuse încă. Sfîntul lăcaş era gol de oameni. Acakios călca sfios pe pardoselile de marmoră colorată şi se uita cu evlavie în jur. Sfinţii încremeniţi în mozaicuri policrome, priviţi de ochii călugărului, căpătau miraculos viaţă. Din înălţimile lor surîdeau cucernicului monah, întreţinînd cu el un dialog mut, dar care pentru acesta devenea mai elocvent decît cele mai măiestrite împletiri de cuvinte.

Acakios contemplă încă o dată măreaţa catapeteasmă, pădurea coloanelor de marmoră, icoanele cu sfinţi blajini şi plini de înţelegere, ferestrele cu vitralii strălucitoare, îşi făcu semnul crucii, apoi, împăcat cu sine şi cu lumea, ieşi din biserică şi se îndreptă agale spre porţile oraşului. Sufletul lui plutea pe aripi celeste. Acakios aproape că nu mai era conştient de ceea ce se petrecea în jur. Călca inspirat pe un înveliş de nori sclipitori, în vreme ce coruri de îngeri cîntau numai pentru urechile lui. Mergea printre oameni fără să-i vadă.

Deodată în preajma lui se stîrni tumult. Smuls cu brutalitate din extazul mistic, auzi un glas poruncitor, aspru :

— Puneţi mîna pe el ! Face pe călugărul ! Ticălosul ! Credea că are să ne scape !

Acakios se simţi înşfăcat de braţe şi de ceafă. Îl cutremurară scîrba şi frica. Slujitorii lui Lucifer se năpustiseră asupra lui. Voiau să-l tragă în adîncurile pline de flăcări ale Gheenei... Se smulse din mîinile lor, cu o vigoare de care nu s-ar fi crezut capabil, şi o luă la fugă. Trebuia să scape din ghearele trimişilor lui Belzebut. Dar nu făcu decît cîţiva paşi şi o lovitură cumplită îl trăsni în creştet. Văzu miriade de stele, apoi se prăvăli în beznă... Starea aceasta dură o veşnicie sau cîteva clipe ? Simţi mîini lacome scormonindu-i pe sub haine. Văzu deasupra sa un cap urît, ca de ţap, privindu-l cu insistenţă.

— Nu e ăsta ! rosti iarăşi glasul aspru, neiertător. Spionul v-a scăpat printre degete. Idioţilor ! În locul falsului călugăr aţi prins pe unul adevărat. Cred că s-a strecurat pe strada aceea. Alergaţi după el ! Să mi-l aduceţi viu sau mort !

Mutra de ţap de deasupra lui dispăru. Acakios nu mai văzu decit cerul strălucitor. Simţea sub spinare bolovanii caldarîmului. Închise ochii.

— Doamne, ai milă de robul tău Acakios şi nu-l lăsa pradă slujitorilor Iadului ! se rugă fără a putea rosti inteligibil cuvintele.

Apoi tenebrele coborîră iarăşi asupra lui...

Cind se trezi din leşin şi băgă de seamă că este viu şi încă pe pămînt, Acakios zări în preajma sa un opaiţ care ardea sfios, împrăştiind întunericul din cameră. Se afla într-un pat cu cearşafuri albe, mirosind a sulfină şi a femeie.

Înspăimîntat, Acakios vru să se ridice în capul oaselor. Scăpase din iadul lui Lucifer ca să nimerească în alt iad ? Cunoştea mirosul de femeie, căci fusese şi el odată copil, iar pe atunci femeile îl îngrijiseră cu dragoste. Dar canoanele călugăreşti — care-i dirijau viaţa prezentă — nu-i îngăduiau să stea în vecinătatea păcătoaselor urmaşe ale Evei. Cei care încălcau opreliştile se expuneau celor mai cumplite afurisenii.

Dar cînd să desprindă capul de pe pernă, simţi din nou durerea aceea violentă în ceafă. Gemînd, lăsă capul să-i cadă pe perna mirosind a femeie...

Leşină iarăşi...

Îşi reveni în simţiri în aceeaşi încăpere, luminată de data aceasta de razele soarelui. Cînd deschise bine ochii, văzu deasupra sa numai chipuri frumoase de heruvimi. Heruvimi fără aripi... Nu ! Nu erau heruvimi ! În jurul lui se aflau numai fete tinere, frumoase ca îngerii, şi care-l priveau cu milă şi simpatie.

— S-a trezit ! strigă una. S-a trezit ! Doamnă, vino să-l vezi ! Clipeşte !

O femeie vîrstnică, puternic fardată şi cu părul vopsit în roşu, se plecă asupra monahului. Zîmbi încîntată, arătîndu-şi dinţii galbeni, zimţaţi de carii.

— Trăieşte, fetelor ! Bietul călugăr !

— Unde sînt ? bîigui Acakios. Unde-mi sînt hainele ? Trebuie să ies din oraş înainte de a se închide porţile.

— Să fii sănătos ! replică bătrîna cu părul roşu. Porţile s-au închis de alaltăieri. De atunci zaci. Rîse : Te-au pălit rău oamenii stăpînirii. Dar are să-ţi treacă. Nici o grijă.

Acakios se uită cu luare-aminte la chipurile femeieşti care făceau cerc în jurul lui. Nu erau îngeri. Acum îşi dădea bine seama. Se mai uită şi la perdelele de mătase de la pat şi de la ferestre, la oglinda mare din stînga, la icoanele din fundul încăperii. Prezenţa imaginilor sfinte îl întări sufleteşte.

— Ce-i aici ? întrebă timid. Monastire de călugăriţe ?

— Nu tocmai, zise binevoitor femeia cu părul roşu.

Fetele chicotiră.

— Atunci ce-i ? stărui Acakios.

Cerceii lungi de la urechile femeii cu părul roşu îl uluiau cu licărul şi mişcarea lor. Doamna schimbă o privire cu fetele tinere şi frumoase.

— O casă ospitalieră, cuvioase, unde bărbaţii copleşiţi de griji îşi găsesc pentru cîteva ceasuri liniştea sufletului şi desfătarea trupului.

Acakios făcu ochii mari.

— Raiul ?

— Un fel de rai, pe măsura pămîntenilor, conveni femeia cu părul roşu. Dar să facem cunoştinţă. Pe mine mă cheamă Theodora. Arătă pe rînd fetele : Iar ele sînt Chrisolora, Evdokia, Anna, Zoe, Irina, Filotheea, Ekaterina şi Desideria. Mai sînt şi altele. Ai să le cunoşti. Dar pe dumneata cum te cheamă ?

— Acakios, rosti sfios. Cuviosul Acakios.

— Îmi pare bine de cunoştinţă, răspunse Theodora.

— Acum trebuie să plec, reluă călugărul laitmotivul.

— După ce te vindeci, ai să pleci, spuse ea cu răbdare, ca şi cînd ar fi vorbit unui copil. Dar ca să te însănătoşeşti, trebuie să faci ce-ţi spunem noi şi ce a recomandat medicul.

— M-a văzut şi un medic ? se miră Acakios. Habar n-am.

— Acum închide ochii şi culcă-te, îl îndemnă blajin Theodora, ridicîndu-i pînă la gît cuvertura de mătase roşie, brodată cu flori, şi care mirosea a femeie.

Acakios simţea o fierbinţeală ciudată în cap şi sîngele pulsîndu-i violent în tîmple. Conversaţia îl istovise. Închise ochii.

— Să-l lăsăm singur. Haidem ! vorbi Theodora fetelor. Are nevoie de odihnă. Pe seară îi dăm ceva uşor de mîncare.

Ieşiră, închizînd cu grijă uşa în urma lor. Cînd se văzură pe coridor, Theodora izbucni în rîs :

— Nu mi-ar fi trecut niciodată prin minte că vom ajunge să găzduim un monah. Dacă ar vrea să rămînă la noi, l-aş ţine cu casă şi masă. Am avea un duhovnic la dispoziţie. Ehe, mare lucru !

Aruncă o privire critică asupra fetelor :

— Acum duceţi-vă şi gătiţi-vă ! Clienţii au să înceapă în curînd să sosească.

Adăugă, gînditoare :

— Prezenţa acestui om al bisericii în casa noastră e un semn. Ne spală de păcate.

Îşi făcu semnul crucii, apoi rosti cu severitate profesională :

— Hai ! La treabă ! Nu avem timp de pierdut !

*

Bartolomeo Contarini debarcă la Veneţia într-o dimineaţă senină cu cer sidefiu, străbătut de zborul sutelor de porumbei albi din piaţa San Marco. Acoperişurile de plumb ale clădirilor monumentale şi turnurile bisericilor scăpărau, reflectînd văpaia soarelui.

Îndată ce puse piciorul pe chei, Contarini aspiră cu poftă aerul impregnat cu miros de ape, de peşte şi de gudron, atît de caracteristic oraşului lagunelor. Nu se putea spune că nu era un adevărat fiu al Veneţiei. Într-o vreme visase să ajungă doge. Dar acum ţintea mai sus. Rangul de doge reprezenta, la urma urmei, o funcţie ca oricare alta, pe cînd titlul de duce al Athenei avea cu totul altă semnificaţie. Nu depindea decît de iscusinţa lui spre a prelua sceptrul ducal, smuls din mîna lui Nerio al II-ea de bătrîna moarte. Ducesa văduvă Chiara Giorgi îl iubea cu patimă şi se declarase gata să împartă cu el tronul. Atît de mult o orbise dragostea, încît nu se mai gîndea că gestul ei putea primejdui moştenirea fiului ei şi al lui Nerio.

O singură piedică se ridica în calea lui Contarini. Soţia sa, Julia, care îl aştepta iubitoare la Veneţia. Se căsătoriseră — zice-se — din dragoste. Explicaţia era bună pentru galerie. Julia îl adora, dar el nu o iubise niciodată. Acceptase să-i devină soţ fiindcă tatăl ei era extrem de bogat. La Veneţia combinaţiile matrimoniale dictate de interese băneşti nu constitu-

iau o noutate. Tinerii de familie bună, dar fără sfanț în buzunar, își aureau blazonul ruginit căsătorindu-se cu fete bogate, dar lipsite de obîrșie nobilă. Julia se bucura însă și de privilegiul sîngelui albastru. Se înrudea cu familiile Morosini și Bragadin, avînd printre strămoși dogi, amirali, cardinali și ambasadori. Averea și nobleţea sîngelui ei erau precumpănite însă de o înfățișare fizică dezavantajoasă. Nu era urîtă, dar șchiopăta ușor și avea un umăr mai înalt decît celălalt. Bartolomeo Contarini îi acceptase defectele, dar, spre a nu se face de rîs în compania ei — frumusețea lui virilă demonstra grăitor că se lăsase cumpărat de Julia — își lăsa nevasta acasă, iar el petrecea în compania tinerilor lui prieteni și a amantelor aiese la întîmplare. După moartea socrului, întristat în ultimii ani de viața ușuratică a depravatului ginere, preluase conducerea flotei comerciale, grație căreia bătrînul armator acumulase pentru Julia fabuloasa zestre care acționase ca un magnet asupra lui Bartolomeo. Tînărul venețian își administra bine averea. Lungile călătorii întreprinse în Peloponez, în Levant ori prin porturile Mării Negre îi îngăduiau să stea departe de soția sa luni de-a rîndul.

Calitatea de armator nu prezenta totuși pentru el o atracție deosebită. Negustoria — chiar și pe picior mare — îi repugnase întotdeauna. Mîndru de originea lui aristocratică, prefera să strălucească la recepții, prin turniruri, la vînători, prin cazinouri, unde înfățișarea și rangul său nobiliar îi creau un nimb de cuceritor irezistibil.

Nu s-ar fi putut spune că ducesa Chiara Giorgi îl captivase cu fizicul ei. Era mult mai bătrînă decît el, iar chipu-i fanat, în ciuda dresurilor, îi trăda vîrsta. Dar prin intermediul ei putea pune mîna pe ducatul Athenei. În ziua cînd Chiara Giorgi va muri — era în ordinea firească a lucrurilor să moară înaintea lui — nu-i va fi greu să își asume sceptrul, înlăturîndu-l de la tron pe nevîrstnicul fiu al răposatului Nerio.

„Duce de Athena!“ Ori de cîte ori rostea titlul acesta, Bartolomeo Contarini încerca un simțămînt de extaz. Se și vedea cu mantia ducală pe umeri, cu coroana pe cap și cu sceptrul în mînă, privind de pe treptele tronului turma de demnitari și de diplomați străini prosternați la picioarele lui. Atunci va discuta de la egal la egal cu dogele Veneției, cu împăratul Bizanțului și cu ceilalți suverani din Europa și Asia. Iar dacă va avea un cap politic bine organizat, va reuși poate să își extindă posesiunile asupra întregului Peloponez și asupra Bizanțului însuși.

Îl apuca ameţeala la gîndul perspectivelor care i se deschideau dacă va deveni ducele Athenei. Dacă ! Fiindcă exista un „dacă“ ! Iar acest „dacă“ îşi găsea întruchiparea în persoana Juliei. Julia devenise jenantă. Trebuia să scape de ea. Divorţul ? Căpeteniile Bisericii Catolice se cutremurau cînd li se cerea să admită desfacerea căsătoriilor prin divorţ. Se putea obţine anularea unei căsătorii prin dispensă papală, dar aceasta cerea timp şi bani, iar Bartolomeo nu voia să piardă timp şi nici să cheltuiască mulţi bani.

Mai exista o soluţie...

Înainte de a se înapoia la locuinţa lui de pe Canale Grande, Bartolomeo trecu pe la sediul firmei sale de import-export. Lucră cu procuriştii pînă la ora prinzului, apoi plecă spre casă. Avusese grijă să o anunţe pe Julia printr-un mesager că sosise la Veneţia şi că aveau să prînzească împreună.

Cînd Bartolomeo străbătu cu gondola Canale Grande, schimbă saluturi cu numeroşi cunoscuţi. Din mersul bărcilor îl poftiră la cursele de cai care aveau loc pe *terra firma,* ori la diferite petreceri mai puţin nevinovate. Ajuns la locuinţa lui, constată că iubirea soţiei nu scăzuse. Palatul, o clădire majestuoasă, cu ferestre înalte şi balcoane multe, avea faţada împodobită cu tapiserii, în semn de mare sărbătoare. Profuziune de flori înfrumuseţau şi interiorul edificiului. Ghirlande multicolore, împletite în cîteva ore, se încolăceau pe balustradele scărilor, pe coloanele de marmoră, în jurul uşilor ori al candelabrelor de bronz. Julia, îmbujorată de fericire, îl aştepta în pragul casei. Purta o rochie albă, ca de mireasă, în cinstea omului idolatrizat.

Bartolomeo o îmbrăţişă cu dragoste perfect trucată. De la o vreme măruntele infirmităţi ale soţiei îi creau o senzaţie de greaţă vecină cu voma. Ajunsese să o urască fiindcă se crampona de el, fiindcă îl înăbuşea cu iubirea, fiindcă îl exaspera cu mîngîierile, cu sărutările ei pasionate. Bine cel puţin că nu era geloasă. Sau poate că încerca acest simţămînt, dar şi-l ascundea fiindcă îşi ştia soţul susceptibil şi mai ales hotărît să-şi apere libertatea.

Luară prînzul împreună în marea sufragerie de la etajul nobil, folosită numai la zile mari. În cinstea lui, Julia poruncise servitorilor să etaleze pe masă farfuriile, tăvile şi tacîmurile de aur. Flori erau aruncate cu studiată neglijenţă pe cuvertura de dantelă fină.

Pentru Julia prînzul fu o adevărată încîntare. Bartolomeo străluci prin galanterie. O copleşi cu complimente, se arătă

sentimental, aproape tandru. Juliei nu-i venea să creadă într-atîta fericire.

După-amiază făcură dragoste, Bartolomeo comportîndu-se ca un amant înflăcărat. Băură vin, savurară dulciuri şi se culcară, în sfîrşit, spre a-şi reface energia...

Dormiră pînă la lăsatul serii. Cînd se treziră, masa îi aştepta pusă. De data aceasta Bartolomeo se mulţumi să pigulească o langustă şi cîteva boabe de strugure. Banchetul îmbelşugat de la prînz, pretextă el, îl săturase pe deplin.

— După cină mă duc la cazino, să mă întîlnesc cu prietenii, adăugă jovial. Sînt nerăbdător să-i văd după lunga-mi absenţă.

Pe chipul Juliei se aşternu fugar o umbră pe care se sili să o izgonească, spre a nu-şi indispune soţul.

— Cum îţi face plăcere, dragule.

— Poţi să te culci, Julia, adăugă calin. Nu întîrzii mult peste miezul nopţii. Cînd mă întorc, am să te trezesc cu sărutări.

Fiindcă Julia suferea de insomnii, o sfătui să ia leacurile care o ajutau să doarmă.

— La înapoierea mea vreau să te găsesc odihnită, proaspătă. Înflăcărarea mea amoroasă nu s-a potolit, îi spuse, sărutînd-o pe gît.

Julia se înfioră de plăcere. Era atît de recunoscătoare soţului, încît îi iertă incartadele. Niciodată nu fusese atît de drăgăstos.

Buna dispoziţie a stăpînei se transmise şi servitorilor. Toţi ştiau că se vor alege cu daruri bogate. Cînd era fericită, Julia se simţea obligată să-i facă fericiţi pe toţi cei din jur.

Bartolomeo plecă la cazino, unde îl aşteptau vechii tovarăşi de petrecere. Băură, mîncară, se veseliră, apoi porniră cu toţii spre locuinţa Corneliei, o celebră curtezană. Acolo aveau să se desfete în orgii, ca pe vremea burlăciei.

Cornelia, anunţată de vizita lui Bartolomeo Contarini, mobilizase pe cele mai frumoase bachante din oraşul lagunelor. Se ştia că în asemenea ocazii nobilul veneţian zvîrlea cu amîndouă mîinile banii.

Vinurile savuroase, femeile senzuale, cîntecele de dragoste ale menestrelilor creară o ambianţă prielnică desfrînării. În vreme ce unii tineri însoţiţi de frumoasele curtezane se pierdeau prin odăile cufundate într-un întuneric complice, Bartolomeo şi un grup numeros de prieteni rămaseră să joace în zaruri graţiile Corneliei, regina serii. Admiratorii angajară sume

mari. Vizibil ameţit de băutură, Bartolomeo ponta grămăjoare de aur. În timp ce jocul se desfăşura pătimaş, Bartolomeo se desprinse pe nesimţite de grupul prietenilor şi ieşi pe balcon. Dacă l-ar fi observat cineva, ar fi pretins că ieşise să ia aer.

Cînd se văzu pe balcon, fumurile beţiei îl părăsiră ca prin farmec. Era mai lucid ca niciodată. Nu alesese întîmplător casa Corneliei. Balconul, nu prea ridicat de la sol, privea spre o străduţă strîmtă, laterală, mărginită de ziduri acoperite cu iederă. În aceeaşi străduţă răspundea şi grădina înconjurată de un zid nu prea înalt din spatele locuinţei lui.

Sări cu mişcări elastice balustrada balconului, coborînd în străduţă. Se îndreptă fără zgomot spre zidul înconjurător al grădinii sale şi îl escaladă cu uşurinţă. Se strecură printre tufişurile de trandafiri, care alcătuiau nişte parfumate paravane vegetale, şi se apropie de o uşă dosnică a casei. O descuie fără zgomot şi pătrunse într-un coridor luminat slab de un opaiţ. Clădirea era cufundată în linişte. Toată lumea dormea. Slujitorii, istoviţi după pregătirile sărbătoreşti din timpul zilei, zăceau, desigur, insensibili la zgomote.

Bartolomeo păşea tiptil prin coridoarele întunecoase, îndreptîndu-se spre scara de serviciu care ducea la etajul nobil. Urcă treptele păşind ca o pisică şi, după ce străbătu un culoar larg, împodobit cu statui şi tapiserii, ajunse în dreptul dormitorului Juliei. Apăsă cu grijă clanţa. Intră în vîrful picioarelor în încăperea vag luminată de o candelă aprinsă.

Julia dormea, respirînd liniştit. Paharul cu leacuri pentru somn stătea gol pe masa mică de lac chinezesc de lîngă căpătîiul patului. Păru-i blond era revărsat pe perna de mătase.

Bartolomeo se apropie tiptil de pat. Dădu încet la o parte vălul subţire, care o ferea pe Julia de ţînţari, şi, cu gesturi molcome, scoase din buzunar un şiret de mătase. Îl făcu laţ şi, cu un gest fulgerător, îl petrecu pe după gîtul soţiei şi îl strînse cu putere. Julia ridică mîinile, horcăi, se zbătu neputincioasă, în vreme ce ochii deschişi îi ieşeau din orbite. Se mai smuci de cîteva ori, scuturată de spasmele morţii, apoi încremeni. Totul se desfăşurase în cîteva secunde. Bartolomeo nu-i dădu drumul pînă nu se încredinţă că scînteia vieţii părăsise definitiv trupul ei firav.

Dintr-o cutie cu bijuterii de pe masa de toaletă, smulse cîteva piese de valoare, coliere de perle, broşe, brăţări şi le vîrî în buzunar.

Pe acelaşi drum pe care venise ieşi în stradelă. Merse pînă la capătul ei. Stradela se termina coborînd cîteva trepte pînă

la un canal lateral, legat de Canale Grande. Acolo aruncă bijuteriile în apă. Se înapoie la locuinţa Corneliei. Escaladă balconul şi, după ce se văzu pe terasă, aspiră adînc aerul, apoi începu să se clatine ca şi cînd l-ar fi toropit beţia. Mergînd în zigzag, se înapoie printre prietenii care continuau să joace în zaruri. Nimeni nu-i remarcase lipsa.

Bartolomeo nu o cîştigă pe Cornelia. Lorenzo Malavoglio, un tînăr spălăcit, cam prostănac, dar plin de bani, avu acest noroc, spre ciuda celorlalţi jucători. Bartolomeo se prefăcu tare amărît de ghinionul lui, deşi în sinea sa se bucura, fiindcă nu-i ardea să facă dragoste după cele întîmplate în dormitorul soţiei sale.

Rămaseră cu toţii la Cornelia pînă ce soarele se ivi din mare şi se urcă sus pe cer. Bartolomeo stăruise să se prelungească petrecerea.

— Sînt luni de zile de cînd n-am mai avut parte de un asemenea zaiafet, bolborosea împleticit, în stilul celei mai crunte beţii.

— Te aşteaptă nevasta acasă, Bartolomeo, îi vorbi Lorenzo cu solicitudine.

Şi el abia se mai ţinea pe picioare. Era însă fericit. Cornelia îl scuturase de bani şi îl golise de sevă.

— Hai, Bartolomeo, fii cuminte şi du-te acasă ! îl bătu pe umăr. Ce-o să zică Julia ?

— Las-o să aştepte, mormăi Bartolomeo. De asta sînt făcute nevestele. Să aştepte !

Îşi luară rămas bun de la Cornelia abia cînd clopotul ceasului din piaţa San Marco vesti ora prînzului.

— Prieteni, le vorbi Bartolomeo după ce ieşiră din casă, nu ne putem despărţi atît de repede. Vă invit pe toţi să luaţi prînzul la mine. Am adus din Peloponez vinuri greceşti cum n-aţi mai băut de multă vreme. Cine mă iubeşte mă urmează !

Cîţiva tineri obiectară că se făcuse tîrziu, că erau aşteptaţi pe la casele lor.

— Nici nu vreau să aud ! se împotrivi Bartolomeo. Dacă poftiţi, n-aveţi decît să vă anunţaţi familiile. Vă pun la dispoziţie toţi slujitorii mei.

Prietenii, toropiţi de băutură şi de oboseală, se lăsară îmbarcaţi în gondolele ce se îndreptară, în sunet de ghitare, spre locuinţa lui Bartolomeo. Traseră la peristilul palatului. Clătinîndu-se ameţiţi, invitaţii urcară treptele de marmoră de la intrare. Bartolomeo bătu în uşă cu ciocanul de bronz sculptat în chip de leu. În dosul canaturilor înalte se auziră paşi grăbiţi.

— Puţină răbdare, îşi încurajă prietenii. Vin să ne deschidă. Da, da. Acum vin... O clipă... Hei, deschideţi mai repede. voi cei dinăuntru ! strigă cu glas dogit de băutură.

Uşa se deschise şi în prag apăru majordomul într-o stare de agitaţie indescriptibilă. Cînd îşi văzu stăpînul, ridică mîinile către cer în semn de rugă.

— Slavă Domnului că aţi venit ! De cînd vă caut. Oamenii noştri au răscolit Veneţia.

— Ce s-a întîmplat ? rosti Bartolomeo, morfolindu-şi cuvintele.

— Stăpina a fost ucisă ! Strangulată ! În cursul nopţii !

— Cum ? strigă Bartolomeo, luptîndu-se vizibil cu fumurile beţiei. Ce spui ?

— Hoţii au pătruns în palat. Au ucis-o pe stăpînă şi i-au furat bijuteriile. Am anunţat zbirii, care anchetează acum cazul.

În zilele următoare, Bartolomeo manifestă o durere profundă, teatrală. Aceasta nu-l împiedică să facă demersurile necesare spre a deveni stăpînul averii lăsate de soţia şi de socrul său. Umbla îmbrăcat in negru, dădea zilnic cîte o raită la cimitir, nu lipsea de la slujbele religioase oficiate în bisericile frecventate de lumea bună, îşi evita prietenii şi ducea o viaţă retrasă. Cunoscuţii îi lăudau pietatea, delicateţea sentimentelor şi respectul pentru memoria sărmanei decedate, exteriorizat nu numai prin multiple servicii religioase, ci şi prin daruri bogate închinate monastirilor şi aşezămintelor filantropice.

Lansă zvonul că durerea sufletească îi era atît de mare, încît nu se mai simţea în stare să rămînă la Veneţia, unde fiecare colţişor evoca chipul dispărutei. Se va înapoia în Levant şi, abia după ce se va mai linişti, va reveni în oraşul natal.

Într-o seară, îndată după cină, majordomul îi aduse un răvaş sigilat, făcut sul.

— L-a lăsat un băieţandru. Pentru dumneavoastră.

Curios, Bartolomeo îl luă şi îl desfăcu. Cine îi putea trimite mesaje în acest chip ? Vreo amatoare de intrigi amoroase. Era deprins cu aventurile erotice, înconjurate de mister. Dar acum, la cîteva zile după moartea Juliei, se impunea să păstreze un oarecare *decorum*. Dacă i se ofereau însă condiţii de o discreţie desăvîrşită...

Privirile-i parcurseră rîndurile scrise stîngaci, dar destul de citeţ. Deodată inima-i încetă parcă să mai bată.

„Preacinstite *Messer*, autorul acestor rînduri vă poate furniza informaţii complete şi foarte interesante asupra făptaşului

crimei a cărei victimă a căzut soţia dumneavoastră. Dacă doriţi să le păstraţi numai pentru dumneavoastră, vă rog să veniţi în seara aceasta, după vecernie, în faţa bisericii San Samuele. Un prieten care vă doreşte numai binele."

Bartolomeo simţi cum îl podidesc năduşelile. Era vorba de o farsă, ori exista realmente un martor al isprăvii lui? Avea destule cunoştinţe sus-puse, spre a nădăjdui că ar putea scăpa cu faţa curată în cazul că i s-ar deschide un proces în temeiul unor mărturii susceptibile să aducă dovezi împotriva lui. Nu era exclusă însă nici primejdia ca jocurile de influenţă să dea greş. Se văzuseră destule cazuri în care tineri îşi puseseră capul pe butuc fiindcă se făcuseră vinovaţi de crime descoperite de zbirii Serenissimei Republici. Mai ales acum, cînd trebuia să plece la Athena, spre a se căsători cu ducesa Chiara Giorgi, nu îşi putea îngădui un proces penal infamant.

După ce chibzui îndelung asupra conduitei pe care trebuia să o adopte, ajunse la concluzia că cel mai înţelept lucru era să se înfăţişeze la întîlnire. N-ar fi imposibil să i se fi întins o cursă. Vreuna din femeile pe care le părăsise, sau vreun soţ gelos încerca să-l atragă noaptea într-un loc puţin frecventat, spre a-i face de petrecanie. Cuminte ar fi să se ducă la întîlnire escortat de cîţiva slujitori înarmaţi. Dar acest lux de precauţiuni nu-l va speria pe indezirabilul „prieten care-i dorea numai binele"?

Se întunecase. Trebuia să se grăbească dacă voia să ajungă la timp la întîlnire.

Bartolomeo se îmbrăcă în negru, îşi aruncă pe umeri o capă şi îşi puse mască, obicei de mult încetăţenit în oraşul lagunelor. Nu neglijă a-şi atîrna la şold o sabie solidă, una din acele arme denumite *schiavone*, precum şi a-şi prinde la brîu un pumnal. Apoi plecă la drum.

Se îndreptă spre biserica San Samuele pe o rută ocolită, folosind şi gondole, şi mersul pe jos. Avu tot timpul grijă să se asigure că nu e urmărit. Cînd ajunse la destinaţie, piaţeta din faţa bisericii era pustie. Îşi spuse că trebuia să aibă răbdare. Ar fi jurat că „binevoitorul prieten" îi pîndea fiecare mişcare înainte de a-şi face cunoscută prezenţa.

Luna se ridicase deasupra acoperişurilor, dar obrazu-i argintiu era acoperit cînd şi cînd de nori fugari, împrejurare favorabilă lui Bartolomeo. Prefera întunericul. De-a lungul piaţetei şerpuiau apele canalului, negre ca smoala.

De după colţul bisericii se ivi o umbră. Bartolomeo se prefăcu a nu o observa. Se plimba încet în susul şi în josul cheiu-

lui, dar nu o pierdea din ochi. După un timp umbra se apropie cu aparentă timiditate.

— *Buona notte, Messer !* rosti un glas cîntat, care-i păru lui Bartolomeo plin de perfidie.

— *Buona notte.*

Şi necunoscutul era înfăşurat într-o capă neagră. Purta de asemenea mască. „Şi-a luat toate precauţiunile", reflectă Contarini.

— M-ai chemat. Ce poftești ? vorbi cu brutalitate. Dacă ai să-mi spui ceva important, dă-i drumul ! Nu am timp de pierdut.

Tonul său dur era menit să demonstreze individului că nu avea de gînd să se lase impresionat de eventualele lui destăinuiri. Dar *bluff*-ul nu-şi atinse scopul. Individul rîse.

— Am să vă spun lucruri importante. Pot să vă pun pe urmele asasinului soţiei dumneavoastră. L-am văzut din clipa în care a sărit în stradă de pe balconul curtezanei Cornelia — drăguţă fată, nu-i aşa ?

Îi înşirui apoi toate mişcările pe care el, Bartolomeo, le săvîrşise în noaptea aceea înainte de a intra pe furiş în propria sa locuinţă, iar după aceea cum ieşise, tot pe ascuns, cum aruncase bijuteriile în canal şi cum se căţărase pe balcon, dispărînd în încăperile locuite de Cornelia.

— Ca să vă dovedesc că nu spun minciuni, reluă după o pauză necunoscutul, scoţînd un obiect din buzunar, v-am adus ceva. Iată! zise, arătîndu-i un colier de perle, pe care-l strecură apoi la iuţeală în ascunzişul veşmîntului. Unul din giuvaerurile aruncate în canal. Sînt bun înotător, *Messer*. Mi-am zis că ar fi păcat să se piardă asemenea mîndreţe de nestemate. Celelalte sînt puse la loc sigur. Nu cred că aveţi nevoie de ele. Prea v-ar aminti de biata dumneavoastră soţie.

Bartolomeo trase aer în piept. Ironia din glasul individului îl stîrnea mai aprig decît nişte lovituri de bici.

— Ce vrei de la mine ? rosti gutural.

Necunoscutul făcu un gest vag.

— M-am gîndit că îmi veţi mulţumi pentru informaţiile acestea, după părerea mea, nepreţuite, oferindu-mi o sumă de bani corespunzătoare. Nu sînt pretenţios, *Messer*.

Bartolomeo îşi dădu seama că omul putea să-l ducă la spînzurătoare. Trebuia să joace aparent deschis.

— Cît vrei ?

— Cinci mii de ducaţi de aur, rosti suav interlocutorul.

— Cam mult, se tocmi de formă Bartolomeo.

— Vai. *Messer*, trebuie să recunoaşteţi că, în temeiul mărturiilor mele, tribunalul poate expedia pe ucigaş direct în grija călăului. Vreţi să spuneţi că nu am dreptate ?

Bartolomeo păru să cîntărească mintal suma pretinsă.

— O mie de ducaţi, vorbi aproape şoptit.

— Cinci mii, *Messer*. Nici un ban mai puţin, replică tipul. Sînt modest. Aş fi putut să cer mai mult, adăugă ameninţător.

Bartolomeo remarcă schimbarea de ton.

— Cine mă asigură că nu ai să-mi ceri şi alte sume de bani ?

Individul se ploconi.

— Sînt om de onoare. Cu banii aceştia plec la Roma, şi acolo îmi refac viaţa. În ultima vreme m-a urmărit ghinionul, *Messer*. De data asta norocul s-a îndurat din nou să-mi surîdă.

— Fie, cădem la învoială, replică Bartolomeo. Dar dacă îţi mai calcă piciorul prin Veneţia, vei avea de a face cu mine.

— N-o să mai auziţi de umilul dumneavoastră servitor, aici de faţă, în vecii vecilor. Vă jur !

— Bine. Îţi dau banii.

Bartolomeo îşi duse mîna la brîu, ca şi cînd ar fi vrut să scoată o pungă cu aur. Smulse însă brusc din teacă pumnalul şi, mai înainte ca necunoscutul să se fi putut dumiri, i-l înfipse cu sete în pintece. Simţi cum lama pătrunde adînc în măruntaiele moi. Omul icni. Un fir de sînge îi apăru în colţul gurii. Se frînse în două.

— Asasinule !... Asasinule ! bolborosi.

Se aflau pe marginea canalului lipsit de balustrade. Bartolomeo dădu un brînci rănitului. Omul deschise braţele, căutînd parcă un sprijin, şi se prăbuşi în apele negre, care pleoscăiră, înghiţindu-l. Nobilul veneţian se uită cîtva timp la învelişul lor negru, spre a se asigura că individul nu va mai ieşi la suprafaţă, iar după ce aruncă o privire fugară în piaţeta pustie, plecă grăbit, adîncindu-se într-una din străduţele strîmte şi întortocheate care răspundeau în piaţetă.

Regreta că se grăbise şi că, înainte de a-l îmbrînci în canal, nu îi luase colierul de perle, care putea fi uşor identificat. Bijuteriile magnifice ale Juliei erau arhicunoscute. Îşi zise însă că, la urma urmei, tot răul este spre bine. Anchetatorii care vor cerceta cadavrul vor ajunge la concluzia că individul nu era străin de uciderea Juliei Contarini. Poate că tocmai el săvîrşise crima.

Bartolomeo se uită în urmă. Nu văzu ţipenie de om. Înveselit, începu să fluiere un cîntec nou, auzit la petrecerea Corneliei. N-ar fi rău să facă o vizită curtezanei. O noapte petrecută în braţele ei îi va calma nervii. Era satisfăcut. Lucrurile îi mergeau bine. Era bogat, liber, iar în Grecia îl aştepta mîna întinsă a ducesei Chiara Giorgi. Ducatul Athenei i se oferea pe tavă. Iar la capătul drumului îl aştepta, poate, tronul Bizanţului...

*

Zidurile înconjurătoare ale Constantinopolelui se înălţau trufaşe, pierzîndu-şi culmile crenelate în pîcla dimineţii. Erau atît de înalte, încît evocau un lanţ de munţi cu vîrfuri acoperite de nori. Împăratul Constantinos stătea la picioarele lor şi le contempla ginditor. Însoţit de cîţiva curteni şi urmat de escortă, ieşise pe poarta militară Sf. Roman, spre a cerceta starea fortificaţiilor exterioare ale oraşului. La prima vedere, impunătoarea barieră de piatră părea inexpugnabilă. O examinare mai atentă scotea însă la iveală fisuri acoperite parţial de perdelele de iederă, căţărate pe blocurile de piatră. Alocuri zidurile se scofîlciseră ca obrazul unui bătrîn, ameninţînd cu surparea.

— Şi-au făcut datoria, străjuind o mie de ani oraşul, rosti basileul fără a se adresa cuiva anume. Au nevoie de reparaţii urgente.

Se întoarse spre Demetrios Cantacuzino, aflat în stînga sa :

— Să angajezi fără zăbavă arhitecţi şi meşteri, ca să le dreagă. Asediul să nu ne găsească nepregătiţi. Începeţi neîntîrziat lucrările !

Locţiitorul marelui logotet clătină din cap în semn de încuviinţare.

— Am şi dat dispoziţie administratorului general al arsenalelor să-mi întocmească o listă a arhitecţilor pricepuţi în domeniul fortificaţiilor.

De faţă se afla şi senatorul Kalamides. Dornic să reintre în graţiile împăratului — căci acesta avea încă destulă putere spre a-l nimici — încerca să îşi manifeste cu orice prilej devotamentul şi zelul.

— Priceperea nu este îndestulătoare, interveni cu patos. Arhitecţii trebuie să dea dovadă de respect pentru banul public. Să nu facă cheltuieli extravagante, ci să folosească fiecare bănuţ cu multă socoteală. Cunosc doi arhitecţi deosebit de competenţi, care, cred eu, sînt în stare să execute lucrarea. Unul din ei este călugăr. O dovadă în plus în sprijinul onestităţii sale. În ceea ce mă priveşte, i-am folosit la construcţia reşedinţei mele constantinopolitane.

— Să mi-i trimiţi, interveni Demetrios Cantacuzino. Să stau cu ei de vorbă.

Împăratul întoarse privirile spre Kalamides. Care era jocul acestuia ? se întrebă intrigat. Căci senatorul ascundea multe în tainiţa sufletului său.

Apoi îl uită, fiindcă îl absorbi spectacolul zidurilor milenare, martore la atîtea evenimente hotărîtoare din existenţa imperiului. Să fi bănuit oare basileul Theodosius al II-lea, care le înălţase în secolul al V-lea, că centura aceasta de piatră, desfăşurată de la Cornul de Aur şi pînă la Marea de Marmara — încălecînd dealuri şi văi — va stăvili mai bine de un mileniu repetatele şi violentele atacuri ale barbarilor, supravieţuind pierderii mai tuturor posesiunilor teritoriale ale imperiului ? Să se fi gîndit oare basileul Heraclius — constructorul zidului care avea să cuprindă înlăuntrul lui biserica şi palatul Blachernelor — că urmaşii săi, rămaşi stăpîni numai pe această metropolă a Bizanţului, vor ajunge să trăiască agonia jalnică a imperiului ? Căci el, Constantinos, al unsprezecelea la număr, era prea lucid ca să nu-şi dea seama că Imperiul Roman de Răsărit se afla în preajma sfîrşitului.

Pînă acum fortificaţiile dinspre uscat ale oraşului fuseseră inexpugnabile. Numai zidurile dinspre mare, durate de basileul Theophilos din dinastia Amoriană, cedaseră în faţa presiunii flotei lui Enrico Dandolo, permiţînd cruciaţilor latini — în acel întunecat secol al XIII-lea — să se reverse în oraşul asediat.

Deşi acest precedent ar fi trebuit să-l îngrijoreze, el, Constantinos, era preocupat mai mult de fortificaţiile dinspre uscat. Ştia că dintr-acolo se va produce marele atac. Flota otomană — aflată în plină organizare — nu prezenta încă o primejdie majoră.

Un vînticel răcoros se stîrni, sfîşiind pînza de pîclă aşternută asupra culmilor crenelate ale zidurilor. Cerul se limpezi, iar soarele prinse a străluci la orizont, proiectînd pînă departe, spre apus, umbrele giganticelor turnuri — santinele de piatră ale Constantinopolelui. Formidabila barieră de piatră care de-

limita fruntariile orașului inspiră basileului un simțământ de încredere, de siguranță, de liniște după temerile ce-l munciseră pînă atunci. Era greu de crezut că fortificațiile acestea, care rezistaseră cu succes atîtor asedii, vor ceda sub presiunea oștirilor lui Mehmed.

Constantinos examină suita de obstacole ridicate în calea vrăjmașilor. În primul rînd, șanțul cu apă, lat de circa douăzeci de metri și adînc de șapte metri. Apoi escarpa de piatră mărginită de un parapet, ce apăra un fel de esplanadă — *peribolos* — lată de opt metri, pe care se instala întîiul eșalon de trupe bizantine. Se ridica după aceea prima linie de ziduri — zise exterioare — prevăzute cu deschideri pentru gurile de foc și cu parapete în dosul cărora aveau să fie amplasați artileriștii și arcașii. Fortificațiile acestea, străbătute de săli boltite și culoare interioare, aveau o înălțime de aproximativ cincisprezece metri. Scări săpate în piatră duceau pînă sus, la metereze și la turnuri. Se deschidea după aceea o nouă esplanadă — *parateichion* — destinată deplasării rapide a trupelor dintr-un punct al fortificațiilor într-altul. Urma apoi a doua linie de ziduri, înalte de peste douăzeci de metri, adevărata barieră a metropolei, de-a lungul căreia se înșiruiau turnuri masive, cu cîte trei nivele, străbătute de încăperi numeroase, culoare și scări necesare mișcării trupelor de apărare. Și aici, deschideri zgîrcite îngăduiau gurilor de foc să-și descarce muniția asupra asediatorilor.

De aici, din punctul în care se afla, Constantinos nu putea vedea și fortificațiile care se desfășurau de-a lungul țărmurilor Cornului de Aur și al Mării de Marmara. Știa însă că acestea se reduceau la un singur val de ziduri. Spre sud se deschideau două porturi fortificate. O debarcare inamică dinspre Marea de Marmara ar fi fost în mod practic imposibilă, deoarece curentul maritim era puternic, iar bancuri de nisip și stînci submarine primejduiau navigația. Cornul de Aur era mărginit de antrepozite, de șantiere navale, de cheiuri pentru navele militare și comerciale. Pentru a nu se mai repeta trista experiență cînd orașul fusese cucerit în urma unui asalt dinspre Cornul de Aur, brațul acesta de apă putea să fie închis cu un lanț gros ce unea coasta Constantinopolelui — punctul Scala Timasii — cu Galata, cartierul aflat în stăpînirea genovezilor.

Un mare număr de porți — unele folosite de civili, altele rezervate militarilor — îngăduiau trecerea de o parte și de alta a zidurilor.

Împăratul Constantinos se opri în dreptul acelei porțiuni a incintei pe sub care pătrundeau în oraș apele rîului Lycus. Aici, în preajma porții militare Sf. Roman, se afla unul dintre punctele slabe ale lanțului de fortificații. Chemă pe Demetrios Cantacuzino și îi porunci să vegheze asupra întăririi zidurilor și să înlocuiască grătarele de fier plasate de-a curmezișul canalului prin care se scurgeau apele rîului, căci pe acolo s-ar fi putut strecura soldați inamici.

Dădu pinteni calului și se apropie de buza șanțului exterior. Alocuri, malurile întărite cu piatră se surpaseră. Fruntea basileului se întunecă. Ravduhas, comandantul fortificațiilor, dăduse dovadă de neglijență. Dacă aceste deteriorări ar fi fost reparate la timp, nu ar fi ajuns în halul de azi. Acum ar fi inutil să-i reproșeze indolența. Ca și Lucas Notaras, Ravduhas s-ar fi justificat invocînd lipsa de fonduri bănești.

„Iresponsabili ! reflectă mînios basileul. Iresponsabili și necinstiți ! Vai, pe ce mîini ai încăput, Constantinopole ! Cred că în clipa aceasta strămoșii noștri se răsucesc în morminte, plîngînd nimicnicia urmașilor !"

Primejdia la care era expus orașul datorită nedemnilor săi conducători îi umplu sufletul de jale. Se uită la zidurile crăpate, la blocurile de piatră desprinse alocuri din lăcașurile lor și în clipa aceea avu o viziune cumplită. Ochii minții lui deslușiră șiruri nesfîrșite de luptători musulmani, cățărîndu-se pe fortificații. Atît de mulți erau, încît acoperiseră zidurile și pămîntul. Colcăiau așa cum colcăie miriade de termite pe un mușuroi gigantic...

Un rîset țîșni din sînul suitei lui, sfîșiind vraja. Constantinos își duse mîna la ochi, apoi se uită din nou la ziduri. Coșmarul pierise. Fortificațiile se înălțau mîndre, iar pe culmile lor se zăreau printre dinții meterezelor căștile strălucitoare ale soldaților bizantini.

Împăratul întoarse capul spre suita sa. Rîsetul încetă. Veselia de pe chipurile aghiotanților se șterse așa cum se șterge aburea la de pe un geam. Redeveniră gravi, protocolari.

„Rîd ! reflectă împăratul surprins. Cum de mai au poftă să rîdă, cînd spectrul morții plutește asupra lor ?"

Printre ofițerii tineri din suită se afla și Don Francisco de Toledo, coborîtor din nobila familie a Comnenilor și văr al împăratului. Don Francisco întruchipa frumusețea luptătorului spaniol călit în bătăliile pentru *reconquista* țării lor. Tînăr, mîndru, cu un zîmbet fluturîndu-i veșnic pe buze, descreța

adeseori cu glumele şi poveştile lui fruntea înnourată a împăratului.

Constantinos îi făcu semn, chemîndu-l în preajma sa. Don Francisco se apropie în galopul mic al calului, pe care-l struni în preajma suveranului.

— Cer iertare, Majestate, fiindcă mi-am permis să rîd, tulburînd gîndurile Majestăţii-Tale.

Constantinos zîmbi cu indulgenţă. Cum s-ar fi putut supăra pe acest tînăr înzestrat de natură cu toate darurile, care părăsise Spania natală spre a-şi pune sabia in slujba apărării Bizanţului ?

— M-ai smuls din marasmul unor gînduri tare urîte, Francisco, i se adresă cu blîndeţe împăratul. Dar ce v-a făcut să rîdeţi ?

Don Francisco surîse, dezvăluindu-şi dinţii albi şi strălucitori.

— Tînărul Samonas ne istorisea o întîmplare plină de haz din lumea înaltă constantinopolitană. Dar nu îndrăznesc să răpesc timpul Majestăţii-Tale cu asemenea frivolităţi, deşi pentru părţile în cauză faptele apar într-o lumină foarte serioasă.

— Viaţa supuşilor mei, cu bucuriile şi supărările lor, m-a interesat întotdeauna. Dacă am putut să le vin într-ajutor, am făcut-o fără şovăială. Acum vorbeşte ! Te ascult !

— Trista păţanie a căpitanului de Brienne, înjunghiat sub ferestrele iubitei sale, a avut urmări penibile pentru toate părţile interesate. Chrisanta Lucan este de atunci sechestrată în locuinţa ei de către soţul încornorat. Faţă de scandalul stîrnit, Lucan s-a hotărît să iasă din apatie. Pe de altă parte, senatorul Kalamides a anunţat oficial ruperea logodnei dintre fiica sa, Irina, şi nefericitul căpitan. Apoi a logodit-o degrabă cu fiul mai mare al lui Lucas Notaras.

— Da, asta ştiu. Mi-au cerut consimţămîntul acum zece sau cincisprezece zile.

Constantinos omise a vorbi tînărului spaniol despre îndoielile pe care i le strecurase in suflet această alianţă matrimonială între două dintre cele mai bogate familii din Constantinopole. De la o vreme încoace îl munceau bănuieli pe care nu le putea încă verifica. Serviciul său de informaţii nu funcţiona mulţumitor.

— Lovitura de teatru abia acum vine, adăugă Don Francisco. De Brienne a împrăştiat vestea că se află in posesia unor documente care aruncă o lumină foarte tulbure asupra reputaţiei virginale a frumoasei Irina Kalamides.

— Oho ! De Brienne se joacă de mult cu focul. E foarte imprudent. Lui Kalamides i-au ajuns la ureche declaraţiile lui de Brienne ?

— Nu încă, dar nu va întîrzia să le afle.

Împăratul clătină din cap. Se uită la fortificaţii.

— Viaţa îşi continuă cursul ! murmură pentru sine.

Înfipse pintenii în flancurile calului, pornind la trap spre poarta civilă Sf. Roman. În curînd şi aceasta avea să fie zidită. Pînă atunci era păzită de un detaşament de soldaţi, care nu permiteau intrarea în oraş decît a refugiaţilor romei. În ultima vreme pătrunseseră înlăuntrul metropolei sute de căruţe cu cereale salvate de ţăranii din împrejurimile oraşului. Dar grînele acestea nu ar fi acoperit decît o infimă parte din necesităţile de hrană ale constantinopolitanilor. Grosul proviziilor soseau cu corăbiile dinspre Marea Neagră şi dinspre Marea Egee. Constantinos aştepta cu teamă încheierea lucrărilor de construcţie a cetăţuii Boghaz Kessen, căci ar desăvirşi sugrumarea Bosforului.

Închiderea porţilor oraşului îl pusese în faţa unei dileme care-i crease şi probleme de conştiinţă. În Constatinopole se aflau în acele zile un mare număr de turci, printre care un grup de enunci tineri de la Curtea sultanului. Basileul s-ar fi simţit îndreptăţit să-i execute, în semn de represalii faţă de masacrele săvîrşite de osmanlîi în satele greceşti din preajma Bosforului. Dar nu se îndurase să ordone spînzurarea lor. O delegaţie de eunuci i se înfăţişase cu o suplică ciudată :

— Dacă ne vei da drumul să ieşim din oraş înainte de apusul soarelui, îţi vom mulţumi din suflet, Mărite Doamne. Dacă noaptea ne va prinde în Constantinopole şi puternicul nostru padişah va afla acest lucru, va porunci să ni se taie capul. Dacă sîntem sortiţi să pierim, barem să pierim de mîna Voastră. Sublimul padişah ne va da pe mîna călăului numai după ce vom fi torturaţi.

Constantinos se lăsase înduplecat. Le îngăduise să părăsească oraşul înainte de apusul soarelui. Recunoscători, eunucii îi sărutaseră vîrfurile cizmelor. Basileul nu-şi regretase gestul de clemenţă, deşi unii consilieri îi criticaseră indulgenţa...

— De Brienne a provocat la duel pe fiul cel mare al senatorului Kalamides, continuă Don Francisco să-şi reverse sacul cu noutăţi. I-a trimis martori în cursul acestei dimineţi.

Împăratul se încruntă.

— Am să interzic duelul. Bizanţul are acum nevoie de toţi fiii săi. E stupid ca nişte tineri să se ucidă prosteşte între

ei, în loc să-şi folosească energia şi priceperea în mînuirea armelor pentru apărarea Constantinopolelui.

Contemplă din nou fortificaţiile, apoi suspină adînc. Duelul acesta îi reamintise o chestiune gravă. Centura de apărare a oraşului devenea derizorie dacă nu se găseau soldaţi care să lupte pe ziduri. Garnizoana Constantinopolelui era redusă. Dacă nu vor sosi la timp ajutoare din Apus, soarta metropolei rămînea pecetluită. Potrivit calculelor lui Constantinos, sultanul Mehmed va începe asediul abia în primăvară. O campanie militară în prag de iarnă nu era probabilă. Aceasta îi acorda un răgaz ce trebuia folosit la maximum.

Făcu semn unui paj.

— Căpitanul Reynaud de Brienne să vină la mine !

Era recomandabil să îmbrace interdicţia duelului într-o formă care să nu-l ofenseze pe căpitanul gărzii, mai ales acum, în preajma încrîncenatei bătălii. Experienţa militară a lui de Brienne era indispensabilă.

Cînd ofiţerul i se înfăţişă, Constantinos îi vorbi cu bunăvoinţă, dar şi cu fermitate, cerîndu-i să renunţe la duelul proiectat.

— Dacă te socoteşti nedreptăţit de senatorul Kalamides, să te supui judecăţii mele. Am să cîntăresc vina senatorului, şi dacă am să constat că te-a ofensat, am să-ţi fac dreptate.

Căpitanul îşi încleştă mînios fălcile. Se abţinu să riposteze. Se mărgini să încline capul în semn de asentiment. Îşi făcuse însă rezerve mintale.

După încheierea inspecţiei, Constantinos se înapoie în oraş. Îndată ce ajunse la palat, chemă pe marele şambelan Georgios Sphrantzes.

— Îţi încredinţez o misiune nu numai de mare importanţă, dar şi extrem de delicată, în sensul că numai eu şi cu tine trebuie să ştim de executarea ei.

— Porunceşte, Doamne !

— Să faci un recensămînt al populaţiei Constantinopolelui, căci vreau să ştiu cîţi soldaţi putem recruta. Rezultatele finale — îţi repet — să le aflu numai eu. Ai înţeles ?

După o pauză, adăugă posomorît :

— Nu vreau să fie informat şi Mehmed de numărul luptătorilor pe care mă pot bizui. Cu atît mai mult cu cît după estimaţiile mele — evident aproximative — nu vom putea chema sub arme mai mult de douăzeci de mii de oameni.

Sphrantzes făcu un gest de surprindere.

— Numai douăzeci de mii ? Constantinopolele este un oraş mare, cu populaţie numeroasă. Ultimele recensăminturi indicau ceva mai puţin de un milion de locuitori.

— De atunci au trecut trei secole, inclusiv invazia latină. Astăzi, Sphrantzes, mă îndoiesc dacă oraşul mai cuprinde două sute de mii de oameni.

Împăratul se apropie de masa de lucru acoperită cu o hartă a Constantinopolelui. Cercetă cu privirile centura de fortificaţii.

— Cu o mînă de oameni vom fi nevoiţi să înfruntăm un asediu de proporţii nemaivăzute. Înaintaşii mei aveau la dispoziţie zeci de mii, sute de mii de soldaţi...

Se întoarse spre marele şambelan. Ochii lui oglindeau o mare tristeţe :

— Moartea mamei mele, împărăteasa, şi a unchiului tău, marele logotet Cantacuzino, m-au lipsit de sfaturile lor înţelepte tocmai acum, cînd aş fi avut mai multă nevoie. Lucas Notaras, care vînează de multă vreme demnitatea de mare logotet, se laudă pretutindeni că nu fac o mişcare fără să-i cer povaţa. Ceilalţi curteni sînt mînaţi numai de interese personale. Chiar şi acum, în ceasul al doisprezecelea, nu se gîndesc decît să-şi rotunjească averile, să acapareze titluri, demnităţi.

Se apropie de marele şambelan şi puse mîna pe umărul lui :

— Tu eşti unul dintre puţinii oameni dezinteresaţi din jurul meu. Ştiu că şacalii de la Curte te urăsc. Te urăsc fiindcă am încredere în tine. Bietul meu Sphrantzes ! Cîte ţări străine n-ai colindat spre a mă servi !

Îi zîmbi cu afecţiune :

— Îţi aduci aminte ce răspuns mi-ai dat acum trei ani, cînd mi-am exprimat intenţia de a te trimite în peţit în Georgia?

Sphrantzes înclină capul său leonin, cu plete înspicate de şuviţe albe.

— Nu-mi mai amintesc, Mărite Doamne

— Mi-ai spus — pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios — că în absenţa ta vei fi expus primejdiei ca soţia să te părăsească şi să se retragă într-o monastire. Perspectiva aceasta nu te-a împiedicat să pleci la drum. Am hotărît să te răsplătesc, încredinţîndu-ţi funcţia de mare logotet. Dacă am amînat învestirea oficială, am făcut-o fiindcă în aceste momente de criză n-am vrut să se creeze noi disensiuni în sînul consiliului imperial. Notaras mi-ar reproşa înaintarea ta, căci l-ar împiedica să facă un nou pas spre tron.

Sphrantzes își încruntă sprîncenele.

— Nu-mi place jocul lui.

— Nici mie.

— Deși este cel mai bogat om din Bizanț, nu a contribuit cu nici o sumă la fondul destinat constituirii unor noi trupe de mercenari. Nici Kalamides nu a contribuit, nici Lucan, nici Pamphilis...

— Au alte preocupări. Îi suspectez de multă vreme, Sphrantzes, dar nu am probe. Mă tem că prefectul de poliție este de conivență cu ei... Oh, Doamne! De ce îngădui să sălășluiască atîta egoism, atîta deșertăciune în sufletele romeilor?...

*

Evghenis Kalamides se năpusti viforos în apartamentul soției sale. Ținea în mîna-i zebrată de vine albăstrii un pergament pe care-l vîntura furios.

— Doamnă, știi ce ticăloșie se petrece sub ochii dumitale?

Cleopé Kalamides era întinsă pe patul ei larg, cu multe trepte, acoperit cu o cuvertură de brocart venețian. Așa cum stătea, cu fața în sus și cu ochii închiși, palidă, nemișcată, părea o moartă expusă pe un catafalc. Intrarea intempestivă a soțului o făcu să deschidă cu greutate ochii.

— Ce s-a întîmplat? rosti într-un suflu.

— Fiica dumitale întreține corespondență amoroasă cu derbedeul lui Comnen. Sîntem dezonorați, doamnă. Întreg Constantinopolele rîde pe seama noastră. Și asta tocmai acum, cînd reușisem să o logodesc cu fiul lui Notaras. Îi pregăteam un tron. Fiica dumitale a preferat dragostea unui coate-goale.

Cleopé își mușcă buzele. Durerile îi sfîșiau pîntecele. Își mișcă anevoie buzele vinete.

— Nu înțeleg nimic.

— Ei da! Ești cu capul în nori! exclamă cu resentiment senatorul. Nu te preocupi decît de boala dumitale. Ți-a slăbit vigilența, doamnă, și acum rezultatele se văd.

Îi aruncă pe pieptul descărnat fîșia de pergament:

— Citește! Fiica dumitale îl înștiințează pe Leandru Comnen că îl așteaptă ca de obicei la întîlnire, la locul știut. Auzi! *Ca de obicei!* După cum vezi, nu este la prima escapadă. Ci-

teşte !... Citeşte !... Descreierata foloseşte nişte termeni pe care numai o bachantă şi le-ar permite : „inima mea", „nepreţuita mea comoară", „soarele meu"... Oh, Doamne ! adăugă teatral. Mă sufocă atîta nerușinare.

Cleopé luă pergamentul şi îl puse pe pat, alături de ea.

— Nu pot citi... N-am putere... Nici ochii nu mă mai slujesc... Mi s-au înceţoşat...

— Tocmai acum ţi-ai găsit să te îmbolnăveşti ! zbieră Kalamides, smulgînd pergamentul de pe pat.

Aruncă asupra soţiei sale o privire încărcată de imputări şi părăsi încăperea, trîntind uşa în urma lui. Tremurînd de furie, străbătu cîteva coridoare, pardosite cu marmoră şi străjuite de statui din fildeş, argint şi onix, şi pătrunse în marea sală de ceremonie a palatului. Cîteva lumînări înfipte în candelabre de aur răspîndeau o lumină plăpîndă, care se reflecta în firele de aur măiestrit împletite ale draperiilor de brocart. Atît de vastă era încăperea, încît cea mai mare parte rămînea cufundată în întuneric.

— Lumină ! răcni Kalamides. Aduceţi lumină ! Repede ! Lumină !

Ca din pămînt apărură slujitori, care începură să aprindă lumînările din zecile de candelabre şi girandole. Valurile de lumină se revărsau, scoţînd în evidenţă splendoarea încăperii de proporţii uriaşe.

Kalamides se uită la minunăţiile din jur, în vreme ce un nod i se puse parcă de-a curmezişul esofagului. Pentru cine construise acest măreţ edificiu ? Pentru nişte copii nevolnici. Numai Andreas se desprindea din mediocritate. Irina se purta ca o căţea în călduri, iar ceilalţi doi fii mai mari nu erau buni de nimic.

— Fiica şi fiii mei să vină numaidecît aici !

Slugile alergară să-i execute porunca. Peste cîteva minute, care părură senatorului nemăsurat de lungi, Leonidas, Andreas şi Irina sosiră cu grăbire.

— Theodoros de ce nu a venit ? tună senatorul, fără a se adresa cuiva anume.

— A plecat în oraş şi nu s-a întors încă, îndrăzni un servitor să-i explice.

— La ora asta nu s-a întors acasă ? zbieră Kalamides.

Vru să mai spună ceva, dar se stăpîni. Făcu semn slujitorilor să piară din ochii lui. În imensa sală nu rămaseră decît el şi copiii. Pergamentul făcut sul îl aruncă la picioarele Irinei.

— Cunoşti mesajul acesta ?

Fata îl ridică de jos, îl desfăcu şi deodată obrajii i se învăpăiară. Aruncă o privire înspăimîntată părintelui ei.

— Tu l-ai scris, nu-i aşa ? rosti Kalamides cu mînie reţinută.

Irina nu răspunse. O paralizase frica. Îi tremurau mîinile şi bărbia. Taina ei fusese descoperită. Dacă cerul i-ar fi ascultat ruga, pămîntul s-ar fi deschis în clipa aceea şi ar fi înghiţit-o.

— Nu încerci să negi ! vorbi senatorul cu acelaşi ameninţător calm.

Irina plecă fruntea fără să răspundă.

— Ai fost femeia lui Leandru Comnen ? o întrebă.

— Nu ! grăi ea aproape şoptit. N-am fost.

— Asta o s-o vedem. Am s-o pun pe moaşă să te caute.

Leonidas încremenise. Andreas se făcuse verde. Îşi încleşta şi îşi descleşta pumnii :

— Ticălosul ! scrîşni. Am să-l ucid !

Tatăl său îi aruncă o privire rapidă.

— Dacă ai să-l provoci la duel, n-ai să rezolvi nimic. S-ar putea ca el să te ucidă. Afară de asta, împăratul nu vede cu ochi buni răfuielile încheiate cu sabia în mînă. Sînt şi alte căi spre a ne spăla onoarea.

— Ar trebui să-l silim pe Leandru Comnen să o ia de nevastă, propuse Leonidas.

— Niciodată ! strigă cu patimă Andreas.

— Nici nu poate fi vorba de aşa ceva, supralicită Kalamides.

— Irina e logodită cu Andukas Notaras, zise Andreas. Andukas se va răzbuna.

Senatorul rîse sarcastic :

— După cele întîmplate, Lucas Notaras şi fiul său nici nu vor mai voi să audă vorbindu-se de Irina. Prin fapta-i nerușinată, sora voastră a năruit o alianţă profitabilă nouă. Sînt convins că, la ora aceasta, copii ale mesajului de dragoste semnat de Irina fac ocolul oraşului.

— Cine a dat-o în vileag ? întrebă Andreas.

— Tot ce ştiu este că acest mesaj mi-a parvenit prin intermediul lui Reynaud de Brienne.

— Alt ticălos ! murmură Andreas.

Senatorul se întoarse spre fiica lui şi îi vorbi cu solemnitate teatrală :

— Te-am chemat în sala aceasta, a cărei inaugurare — potrivit gîndurilor mele — trebuia să coincidă cu nunta ta. Ai stricat însă totul. Am visat pentru tine măriri neatinse încă de nimeni din neamul nostru. Dar ai ales alt drum. Fapta ta este atît de murdară, urmările ei atît de definitive, încît nu-mi rămîne decît să trec la măsuri extreme. În sala aceasta, destinată nunții tale, îți vestesc ultima și irevocabila mea hotărîre. Vei intra în monastire, și acolo, în solitudinea chiliei, îți vei ispăși păcatul.

Izbucnind în plîns, fata i se aruncă la picioare.

— Nu, tată, nu ! Iartă-mă !

Kalamides o privi de sus cu imensă scîrbă.

— Poate că Dumnezeu are să te ierte. Eu, niciodată !

Îi întoarse spatele și părăsi sala sub privirile consternate ale băieților. Hohotele de plîns ale Irinei răsunau sub bolțile înalte...

A doua zi, în zori, Cleopé Kalamides își dădu ultima suflare. Duhul ei, slobozit din învelișul de lut al trupului ros de cancer, se avîntă spre aștri. Suferințele cumplite, îndurate în ultima fază a bolii, o curățaseră de păcate.

În vreme ce bocitoarele se jeluiau la picioarele patului mortuar, oameni de pe stradă aduseră pe brațe trupul însîngerat al lui Theodoros Kalamides. Ciuruit de lovituri de pumnal, fusese găsit de trecători în fața intrării unui bordel. Ancheta ordonată de prefectul poliției nu-i descoperi pe făptași. Mărturiile pensionarelor bordelului și ale clienților care-l frecventaseră în acea noapte coincideau. Tînărul Theodoros Kalamides părăsise localul într-o euforică stare de spirit. De bună seamă, asasinii îl așteptaseră afară. Se pare că mobilul agresiunii fusese furtul. Bijuteriile și punga lui cu bani dispăruseră.

Theodoros zăcu trei zile între viață și moarte. În dimineața înmormîntării mamei sale își dădu și el sufletul. Aceste nenorociri consecutive îl siliră pe Evghenis Kalamides să amîne internarea fiicei lui la monastire.

Ancheta oficială nu reușise să-i identifice pe ucigași. Evghenis Kalamides și fiii care-i mai rămăseseră *știau* însă cine săvîrșise crima. Interogat asupra modului cum își petrecuse timpul în noaptea asasinatului, căpitanul Reynaud de Brienne prezentase un alibi perfect. De seară și pînă dimineață benchetuise cu niște cheflii într-o circiumă din preajma portului, situată la mare distanță de locul crimei.

Andreas şi Leonidas jurară să răzbune moartea fratelui lor. Dar mai jurară să răzbune şi dezonoarea Irinei.

În ziua înhumării lui Theodoros Kalamides, clopotele din întreaga metropolă prinseră să sune. Lumea prezentă la funeralii începu să se agite. Simandicoasele personaje venite spre a mîngîia prin prezenţa lor durerea părintelui îşi aruncau priviri intrigate. Înmormîntarea lui Theodoros Kalamides nu constituia un eveniment susceptibil să pună în mişcare toate clopotele oraşului. Dangătul lor se împletea într-o vibraţie care făcea să se cutremure şi cerul şi pămîntul. Valurile de sunete grave deferlau asupra mulţimii, spărgînd aproape timpanele.

În primele rînduri ale asistenţei se aflau marele amiral Lucas Notaras şi Lucan Nichiforos, ministrul Marinei. Şi Notaras primise o copie a mesajului adresat de Irina lui Leandru Comnen. Deşi fusese extrem de afectat de scandalul stîrnit, se ferise să discute acest subiect cu Evghenis Kalamides. Fiindcă erau înhămaţi la acelaşi car, se menajau reciproc. Dar şi marele amiral şi senatorul ştiau că proiectata căsătorie a copiilor lor fusese definitiv înmormîntată.

Şi Lucan Nichiforos se socotea solidar cu Evghenis Kalamides, fiindcă amîndoi fuseseră loviţi de acelaşi Reynaud de Brienne.

Gîndurile marelui amiral şi ale ministrului Marinei, axate mai mult pe propriile probleme decît pe funebra ceremonie, fuseseră tulburate de acel dangăt amplificat al miilor de clopote. Un mesager în haine militare se apropie grăbit de marele amiral şi îi raportă :

— Armata turcă se apropie de zidurile oraşului. Majestatea-Sa împăratul vă poftește la palatul Blachernelor. Trupele au fost puse în stare de alarmă.

Zguduit de năprasnica veste, Notaras se apropie de Kalamides.

— Te rog să mă ierţi, *Clarissime,* trebuie să plec. Mă cheamă împăratul.

— Desigur, desigur, datoria înainte de toate ! răspunse Kalamides.

Un tremur îl făcu să-şi strîngă pelerina în jurul trupului. Era tulburat. Dezonoarea Irinei, moartea soţiei, asasinarea lui Theodoros şi acum dezlănţuirea crizei finale. Era prea mult pentru puterea lui de rezistenţă. Dinţii începură să-i clănţăne. Îşi încleştă fălcile spre a nu se da în spectacol. Încercă să se concentreze asupra slujbei religioase, dar nu-i fu cu putinţă.

Ştirea adusă de mesager se răspîndi, stîrnind agitaţie. Rîndurile asistenţei prinseră să se subţieze.

Cînd soborul de preoţi încheie *Veşnica pomenire*, nu mai rămăseseră în jurul sicriului decît membrii familiei. Restul publicului se spulberase, aşa cum se spulberă frunzele măturate de vînt.

Cînd ajunse la Blacherne, după o cursă frenetică pe străzile oraşului, un paj îl conduse pe Notaras spre turnul cel mare din preajma palatului. Acolo, sus, se afla împăratul, în mijlocul Statului său Major, şi privea întunecat lungile coloane ale armatelor turceşti, care se apropiau de centura fortificaţiilor. Drapelele verzi ale Islamului fluturau.

Trupele bizantine, răsfirate pe zidurile exterioare, alcătuiau o perdea subţire de apărare în raport cu masivele forţe militare otomane. Unităţile de pedestraşi, încoronate de peria ţepoasă a lăncilor ridicate la verticală, alcătuiau un fel de patrulatere, care se deplasau cu aparentă încetineală, asemenea unor imenşi arici. Escadroanele de spahii galopau de-a lungul coloanelor de infanterişti, ridicînd nori de praf. Companiile de ieniceri, cu bonetele lor înalte şi ascuţite, mărşăluiau, făcînd să răsune armele. Paşalele, înconjurate de aghiotanţi şi de ofiţeri de Stat-Major, se remarcau prin fireturile lor strălucitoare şi prin cozile de cal purtate în vîrful unor prăjini aurite de către soldaţi din gardă.

Coloanele inamice, dispuse paralel, se desfăşurau în linii succesive, ocupînd poziţii de-a lungul fortificaţiilor constantinopolitane. Manevrele erau executate cu precizie.

— Iată o armată care stăpîneşte la perfecţie arta militară ! exclamă aproape cu admiraţie împăratul Constantinos.

— Nu văd nici maşini de război, nici unităţi de artilerie, se miră Demetrios Cantacuzino. Ciudat ! Cu şarje de cavalerie nu se cuceresc cetăţile !

— Poate că artileria vine cu alt eşalon, opină generalul Ravduhas, comandantul fortificaţiilor.

Lucas Notaras salută pe împărat, care îi răspunse cu o înclinare a capului. Se alipi de grupul generalilor.

Lysandros Chrisogeorghis, locţiitorul comandantului suprem al armatei, îşi făcea vînt cu batista de dantelă. Spre deosebire de ceilalţi ofiţeri, nu purta platoşă, fiindcă nu-i plăcea să-şi şifoneze tunica împodobită cu broderii de aur. Împingea pînă acolo cochetăria, încît şarja inamicul, în fruntea unită-

ţilor de cavalerie, purtînd ţinută de ceremonie, iar în loc de chivără, o simplă tocă de catifea, cu o elegantă pană de struţ.

În preajma lui stătea Reynaud de Brienne, îmbrăcat în armură de luptă. Rănile sale, abia vindecate, îi lăsaseră o paloare care nu-l dezavantaja. La un moment dat privirile lui se întîlniră cu ale marelui amiral. Notaras crezu că citeşte în ochii căpitanului o scăpărare de ironie, care se stinse însă repede.

Lysandros Chrisogeorghis îşi tamponă cu batista buzele frumos arcuite.

— A sosit clipa marii încercări mai iute decît ne-am aşteptat! rosti impasibil, ca şi cînd ar fi vorbit despre un fapt banal.

Lucas Notaras ştia din cele discutate cu Evghenis Kalamides că o victorie a turcilor i-ar prilejui mari satisfacţii. Cu toate acestea, încerca o strîngere de inimă. Nu putea accepta cu seninătate o victorie a musulmanilor, chiar dacă această victorie i-ar aduce lui pe tavă Coroana imperială. Dar nici nu se va împotrivi destinului.

În clipa aceea basileul porunci:

— Ridicaţi baniera imperială! Să se ştie că împăratul Constantinos se află pe ziduri, alături de apărătorii Constantinopolelui!

Călare pe un cal roib, cu şaua şi frîul încrustate cu nestemate, sultanul Mehmed-Khan stătea pe culmea unei înălţimi şi privea baniera imperială bizantină, care se înălţa fîlfîind pe turnul cel mare. Ofiţerii săi de Stat-Major îi urmăreau cu încordare reacţiile. Erau de faţă şi marele vizir Khalil, şi cîţiva membri ai Divanului.

— Constantinos îmi dă de ştire că se află la postul său, zîmbi Mehmed, arătîndu-şi dinţii albi, plantaţi cu regularitate.

În clipa aceea avea înfăţişarea unui tînăr încîntat de perspectiva unei întreceri sportive şi care este sigur că o va cîştiga.

Marele vizir se uita gînditor la sultan, netezindu-şi domol barba sură. „Ar fi trist pentru tine, Mehmed, să-ţi inaugurezi domnia cu un eşec în faţa zidurilor Constantinopolelui", îşi zise. Dublul brîu de fortificaţii bizantine, flancate de multitudinea turnurilor impozante, era de natură — reflectă el — să inspire îngrijorări celui mai încercat conducător de oşti.

Ghicindu-i parcă gîndurile, Zaganos-Paşa, care se afla în stînga lui, rosti tare, spre a fi auzit de sultan:

— Allah a ales pe iubitul nostru stăpîn spre a nimici legenda inexpugnabilității acestei bariere de piatră.

Vorbele generalului gîdilară plăcut auzul padișahului. Nu fiindcă l-ar fi încîntat măgulirile. Se socotea atît de sus față de supușii lui, încît nu i s-ar fi părut exagerat dacă i s-ar fi spus că se deosebește de ei, așa cum se deosebește soarele de niște grăunțe de nisip. Acum, în pragul unei acțiuni militare de care depindea poate viitorul omenirii, cuvintele lui Zaganos-Pașa căpătau totuși semnificația unui oracol.

Dădu pinteni calului și se îndreptă spre zidurile cenușii. Șehab-ed-Din-Pașa se desprinse din grupul ofițerilor superiori și i se înfățișă :

— Mărite Doamne, îndrăznesc a te ruga să nu-ți primejduiești viața apropiindu-te prea mult de fortificații. Săgețile pot ajunge pînă la noi.

Mehmed surise ciudat.

— Ți-e frică să nu mori, Șehab-ed-Din ?

Eunucul plecă fruntea, ca și cînd l-ar fi orbit privirile padișahului.

— Moartea în slujba și sub ochii tăi este cea mai sublimă încheiere a vieții unui ostaș.

În clipa aceea o săgeată trasă de pe metereze străbătu aerul și se înfipse în pămînt la picioarele roibului călărit de sultan.

— Basileul Constantinos mă vestește că sînt un oaspete nepoftit, zise Mehmed.

— Îl vei deprinde în curînd să vadă în tine un stăpîn, Mărite Doamne, grăi cu supunere Șehab-ed-Din.

Alte săgeți zburară prin aer, încadrîndu-l pe sultan. Una din ele se înfipse în gîtlejul unui ofițer, care ridică horcăind brațele, apoi se prăbuși din șa, scurmînd pămîntul cu degetele într-o ultimă convulsiune.

Mehmed mai contemplă cîteva clipe baniera imperială, apoi întoarse fără grabă calul, îndepărtîndu-se din zona bătută de săgețile bizantine. „Da, n-are rost să afectez o bravadă inutilă", reflectă, făcînd semn însoțitorilor să-l urmeze pe un drum paralel cu fortificațiile. Le trecea în revistă, spre a se documenta asupra dificultăților pe care le vor întîmpina asediatorii.

Cînd ajunse la rîul Lycus, ale cărui ape se pierdeau sub zidurile cenușii, Mehmed se opri. Le privi îndelung, în vreme ce generalii se grupară în preajma lui.

— În zona asta va trebui să ne axăm eforturile, le vorbi.

Descălecă. Ofițerii îl imitară.

— Desfaceţi hărţile ! porunci. Vreau să le confrunt cu terenul.

Sub conducerea directă a cartografului-şef al armatei, ofiţerii din suita imperială desfăşurară la repezeală pergamentele pe care erau înfăţişate fortificaţiile Constantinopolelui, accidentele de teren din zonă, riul Lycus şi o serie de puncte de reper. După ce asamblară hărţile, Mehmed îşi aruncă privirile asupra lor. Cartograful-şef tremura de emoţie. Dacă padişahul şi-ar exprima nemulţumirea, pentru el, făuritorul hărţilor, n-ar mai exista decît o singură perspectivă : moartea.

Mehmed se uita cînd la hartă, cînd la teren, comparîndu-le. Clătină din cap satisfăcut. Cartograful-şef respiră uşurat. Padişahul arătă cu degetul coamele unor înălţimi.

— În zona asta veţi amplasa artileria. Aici, aici şi aici, tunurile uşoare. Dincolo de monticule, tunurile grele. Dincoace, pe poziţii succesive, instalaţi infanteria. Aici şi aici, cavaleria şi rezervele...

Mehmed vorbi aproape o jumătate de oră. Generalii îl ascultau cu un fel de teamă superstiţioasă. Priceperea cu care tînărul sultan analiza diverse ipoteze de luptă ţinea de domeniul miracolului. Precizia termenilor, limpezimea expunerii, concepţia tactică vădeau o competenţă care nu se cîştiga decît după decenii de experienţă dobîndită pe cîmpurile de bătălie.

„Are geniu omul ăsta ? se întrebă Khalil. Sau este cel mai abil şarlatan pe care l-am întîlnit vreodată ?“...

Mehmed continuă studierea fortificaţiilor şi în cursul celei de-a doua zile. Militarii bizantini de pe zidurile crenelate priveau cu nedumerire mişcările trupelor turceşti, care se fereau să pătrundă în raza de acţiune a armelor defensive bizantine.

Noaptea, focurile din bivuacurile otomane scăpărau ca o puzderie de rubine.

Rezemat de un crenel masiv ca o stîncă, împăratul Constantinos contempla aglomerarea de trupe inamice, cufundate într-o linişte ireală.

— Straniu ! Deşi tabăra lor adăposteşte cîteva zeci de mii de oameni, nu se aude nici un zgomot. Nici caii nu nechează ! Nici cîinii nu latră ! Tatăl meu, împăratul — Dumnezeu să-l odihnească — îmi povestea că tot atît de tăcută era şi tabăra lui Timur Lenk. Acest tînăr sultan — ca şi marele khan al tă-

tarilor — ştie să încorseteze pînă şi animalele într-o disciplină de fier... Sînt tare curios să ştiu ce se petrece acolo.

Demetrios Cantacuzino zîmbi cu şiretenie.

— La adăpostul întunericului am putea strecura cîteva iscoade printre liniile inamice

Constantinos simţea sub palmă asprimea zgrunţuroasă a pietrei, care păstra încă — deşi se înnoptase demult — căldura solară înmagazinată în timpul zilei. Clătină din cap sceptic.

— Spionii noştri m-au dezamăgit.

— De data aceasta poţi avea toată încrederea, Sire. Am recrutat cîţiva tineri care vorbesc la perfecţie turca, au trăsături vag mongoloide, sînt bine antrenaţi. Nu se tem de riscuri, fiindcă îi plătim bine.

— Să nu mai vorbim de plată, Cantacuzino. Dacă sînt atît de abili, mă întreb de ce nu au trecut de partea turcilor? Păgînii plătesc mult mai bine. Ai văzut ce tristă experienţă am încercat cu Orban, făuritorul de tunuri, cînd nu i-am putut astîmpăra setea de arginţi!

Cantacuzino făcu un gest de dispreţ.

— Orban e un trădător al cauzei creştine.

— N-am fi greşit dacă am fi fost mai darnici cu el.

— Ştii, Mărite Doamne, care e starea vistieriei.

— Ştiu, Cantacuzino. Eh, regretele tardive sînt inutile. Aşa spunea şi Confucius... În sfîrşit, trimite-ţi agenţii!

În preajma zorilor, cînd minţile oamenilor sînt înceţoşate de somn, spionii lui Cantacuzino ieşiră printr-o mică poartă secretă, ascunsă după o perdea de iederă, crescută acolo ca din întîmplare, şi, umblînd încovoiaţi, spre a nu se deosebi de ierburile din jur, se îndreptară spre tabăra turcească. Erau trei la număr. Se strecurau tăcuţi şi vioi ca nişte şopîrle, folosindu-se cu pricepere de cele mai neînsemnate accidente de teren, de tufe, de buruienile crescute în voie.

Cînd ajunseră în preajma santinelelor turceşti, care picoteau sprijinindu-se în lănci, se opriră ca la poruncă. Abia după ce se asigurară că prezenţa lor nu fusese simţită, îşi reluară înaintarea. Erau înarmaţi şi îmbrăcaţi în zale, ca spahiii. In curînd tabăra turcească îi înghiţi...

Trei zile şi trei nopţi trupele otomane vegheară sub zidurile Constantinopolelui, fără a săvîrşi vreun act de ostilitate. Şi musulmanii, şi creştinii se pîndeau de la distanţă, urmărindu-şi reciproc mişcările. Se scurse şi a patra noapte fără a se întîmpla ceva neobişnuit.

Cînd zorile prinseră a-şi aşterne geana de lumină peste cîmpie, bizantinii avură surpriza să constate că zona în care fusese amplasată tabăra turcească era acum pustie. Stoluri de corbi se roteau croncănind în văzduh, deasupra unui pîlc de arbori. Lysandros Chrisogeorghis, anunţat de comandantul fortificaţiilor, se urcă pe unul din turnuri, şi de acolo, de sus, îşi plimbă privirile asupra împrejurimilor oraşului, lipsite de orice prezenţă umană.

Trimise îndată cercetaşi care să-i aducă de veste încotro plecaseră trupele inamice. Ostaşii bizantini se îndreptară precauţi spre pilcul de arbori survolaţi de rotirile neliniştite ale zgomotoaselor păsări cernite. Cînd pătrunseră într-un luminiş înconjurat de copaci înalţi, văzură cu înfiorare două mogîldeţe omeneşti suspendate parcă în aer. Se apropiară şi identificară îndată cadavrele a doi dintre cei trei spioni romei traşi în ţeapă. Chipurile lor împietrite de aripa morţii păstrau crisparea îngrozitoarelor chinuri îndurate în ultimele clipe ale existenţei lor. Trupurile, golite aproape de sîngele care se mai scurgea încă de-a lungul ţăpuşelor înfipte în pămînt, erau calde. Oamenii abia muriseră. Aşa se şi explica faptul că păsările cernite nu apucaseră încă să le ciugulească ochii, buzele, obrajii...

Al treilea spion reuşise să se trecoare prin reţeaua străjilor turceşti...

*

Noaptea aninase asupra Adrianopolelui miriade de candele licăritoare.

Stavros Kakulia încuie pe dinăuntru uşa de la intrarea prăvăliei sale de covoare, trase storurile şi stinse opaiţele care luminaseră pînă atunci timid covoarele persane cu foarte caldul lor colorit. Ieşi apoi pe uşa din dos, ferecînd-o cu un lacăt mare cît o gulie. Se uită la stele, întîrziind asupra siluetei punctate a Carului mare, se scărpină la ceafă şi porni la drum.

Zarva obişnuită din bazar se potolise. Clienţii se răriseră, iar neguţătorii, musulmani sau creştini, îşi închideau prăvăliile, pregătindu-se să plece spre casele lor. Nu voiau să-i prindă noaptea pe străzi, fiindcă poliţia turcească se arăta bă-

nuitoare față de noctambuli. De cînd Imperiul Otoman se afla în stare de război cu Bizanțul, măsurile autorităților se înăspriseră. Yakub-Pașa își sporise vigilența, căci agenți secreți ai puterilor creștine colcăiau prin Adrianopole. Raziile nu mai conteneau, iar suspecții se alegeau cu o strașnică ciomăgeală mai înainte de a-și dovedi nevinovăția.

Stavros Kakulia, negustător levantin cu o frumoasă reputație în lumea comerțului, se ferea mai puțin decît confrații lui să-l prindă noaptea pe străzile capitalei, fiindcă avea asupra lui un permis de circulație semnat de însuși Mahmud-Pașa, șeful poliției și mîna dreaptă a marelui vizir. Se bucura de acest privilegiu foarte invidiat fiindcă se număra printre furnizorii preferați ai lui Khalil.

Sub firma de negustător de covoare, Kakulia se îndeletnicea și cu alte operații foarte bănoase. Agent secret al Bizanțului, asigura legătura între Khalil și basileul Constantinos chiar și în perioadele cînd relațiile diplomatice dintre Imperiul Otoman și cel Bizantin erau rupte. Pentru a satisface cupiditatea lui Kakulia, basileul nu se scumpea. Știa că un om atît de prețios trebuia răsplătit cu dărnicie pentru serviciile aduse. Negustătorul era nu numai versat în jocul subteran al spionajului, dar înfrunta și primejdii considerabile. Un pas greșit l-ar fi costat nu numai viața, dar și torturi de o cruzime și un rafinament inimaginabile.

Înfățișarea lui Stavros Kakulia era diametral opusă cu ideea pe care și-o fac oamenii despre un agent secret. Era rubicond, surîzător, voios, gata oricînd să toarne glume, să petreacă, să cînte și să bea. Sub acest aspect inofensiv se ascundea un caracter aprig și crud, servit de o abilitate diabolică în mînuirea armelor. Doi agenți din serviciul secret al lui Yakub-Pașa, care-i „mirosiseră" îndeletnicirile ascunse, fuseseră găsiți în plină zi într-o fundătură a bazarului, cu cîte un pumnal înfipt în inimă. Yakub-Pașa răscolise cerul și pămîntul spre a-i descoperi pe ucigași, dar nu obținuse nici un rezultat. Numeroși suspecți pieriseră în cazne, fără a putea furniza vreo informație în stare să elucideze cazul.

Kakulia își continuase nestingherit ocupațiile avuabile și inavuabile. Se pricepea ca nimeni altul să smulgă informații prețioase unor personaje — mărunte ori sus-puse — cărora nici prin minte nu le-ar fi trecut că își vînduseră țara.

În ultima vreme își extinsese afacerile, intrînd în contact cu niște negustători venețieni, agenți secreți ai Serenissimei

Republici. Le strecurase — contra cost — informaţii de prim ordin.

Prosperitatea lui era evidentă. Comerţul de covoare îi procura beneficii atît de substanţiale, încît nimeni nu şi-ar fi pus întrebări asupra provenienţei sumelor cheltuite de el. Căci Stavros avea nevoie de bani mulţi spre a plăti chiolhanurile în cursul cărora smulgea informaţii...

Se îmbrăca modest, în culori neutre, fiindcă pe stradă voia să treacă neobservat. Acum purta nişte haine cenuşii, care se confundau aproape cu întunericul nopţii. Trecătorii puţini se grăbeau să ajungă pe la casele lor. Kakulia avea o ţintă : reşedinţa marelui vizir. Dacă ar fi fost întrebat ce căuta la ora aceea la Khalil-Paşa, ar fi explicat că mergea să-şi încaseze nişte bani pentru cîteva covoare recent vîndute. Treburile diurne nu-i îngăduiau să-şi părăsească mai devreme prăvălia. Dar pînă acum nu-i ceruse nimeni socoteală. Permisul semnat de Mahmud-Paşa îl ferise de neplăceri, ca şi cînd ar fi fost un talisman.

În ultima vreme, ce-i drept, avusese impresia că este filat de indivizi suspecţi. În meseria lui i se întîmplase, nu o dată, să aibă de-a face cu tîlhari care-l pîndiseră un timp, apoi îl atacaseră spre a-l jefui. Kakulia se descurcase însă de fiecare dată, expediindu-i *ad patres* cu cîteva lovituri de pumnal.

Cînd ajunse la reşedinţa marelui vizir, fu primit de îndată. Gărzile îl cunoşteau, căci trecea adeseori pragul palatului, aducînd covoare. Marele vizir — anunţat de sosirea lui — îl primi într-unul din iatacurile sale.

— Ce vînt te aduce, Kakulia ? îl întrebă, zîmbind cu bunăvoinţă.

Fiindcă slujitorul care-l condusese în preajma stăpînului casei se mai afla încă în cameră, neguţătorul replică plin de voie bună :

— Am primit săptămîna trecută cîteva covoare de Smirna, Luminăţia-Ta. Mă gîndeam că poate ai vrea să-ţi arunci ochii asupra lor...

După ce servitorul ieşi, se uită peste umăr spre uşă, pentru a se asigura că este bine închisă, apoi se adresă în şoaptă marelui vizir :

— Noaptea trecută a sosit de la Constantinopole un agent care v-a adus un dar din partea împăratului Constantinos, zise, scoţînd din sîn o pungă pe care o deşertă pe măsuţa din preajma lui Khalil.

Un pumn de diamante se rostogoliră pe cuvertura de mătase roşie, brodată cu motive orientale. Ochii marelui vizir sclipiră ca şi nestematele. Le pipăi, le examină expert la lumina lumînărilor, apoi, fără comentarii, le strecură în buzunarul caftanului. Ochii lui Khalil se îngustară.

— Eşti sigur că agentul n-a fost văzut intrînd la tine ?

— Sigur !

— Hm ! Şi ce vrea stăpînul tău să ştie ?

Kakulia vîrî punga goală înlăuntrul hainei sale.

— Vrea să ştie ce rost a avut demonstraţia militară turcă de sub zidurile Constantinopolelui ? Înălţimea-Sa Padişahul a renunţat la asediu ?

— Asta nu. A fost o simplă manevră, combinată cu un joc politic. Sultanul Mehmed-Khan este un diplomat abil. Să-i spui stăpînului tău...

În aceeaşi clipă uşa se deschise şi în încăpere pătrunse Mahmud-Paşa, un colos cu un cap imens ca un dovleac, acoperit de cupola unui turban de dimensiuni extraordinare. Mahmud-Paşa, şeful poliţiei, emana o vitalitate explozivă, împletită cu o forţă animalică. La apariţia sa, Kakulia se ploconi, rotunjindu-şi ca un motan spinarea. Drept răspuns, Mahmud-Paşa îşi smulse din teacă iataganul şi, mai înainte ca negustătorul să fi putut schiţa un gest de apărare, îi reteză cu o singură lovitură capul, sub privirile consternate ale marelui vizir.

Cu aceeaşi iuţeală, noul-venit scoase de la brîu un pumnal şi îl puse alături de trupul decapitat, care se zvîrcolea în ultimele spasme dinaintea morţii. Capul retezat, cu ochii încă larg deschişi, se rostogoli ca o minge pe covorul de Bukhara, încremenind la picioarele lui Khalil. Mahmud-Paşa scormoni prin hainele negustătorului, din care scoase biletul de liberă trecere, semnat de el insuşi. Îl vîrî în buzunar, şoptind grăbit marelui vizir :

— L-am ucis pe Kakulia pentru a-l împiedica să te înjunghie cu pumnalul.

— Nu înţeleg nimic ! exclamă stupefiat Khalil.

— Ai să înţelegi numaidecît !

Fără să-i dea explicaţii suplimentare, Mahmud-Paşa începu să strige :

— Săriţi ! Un venetic a încercat să-l asasîneze pe Luminatul nostru Mare Vizir !

În anticameră se auzi ropot de paşi. Slujitori, ofiţeri şi soldaţi din garda personală a lui Khalil năvăliră în cameră. La vederea corpului descăpăţînat se opriră.

— Luaţi-i hoitul ! porunci Mahmud-Paşa. Am zădărnicit un atentat la viaţa stăpînului vostru ! Ah, turmă de nevolnici, dacă n-aş fi fost eu aici, Marele Vizir ar fi zăcut acum cu un pumnal înfipt în inimă ! Cum vă faceţi datoria ?

Nu-şi încheie bine fraza, că în anticameră se auzi din nou zgomot de glasuri, zăngănit de arme, duduit de paşi grei. In pragul uşii se ivi încruntat Yakub-Paşa, urmat de o ceată de ieniceri, cu iataganele scoase.

— Ce înseamnă asta ? Cum îţi permiţi să intri înarmat în palatul Marelui Vizir ? strigă indignat Mahmud-Paşa. Ce caută ienicerii aici ?

Yakub-Paşa exhibă un document pe care-l desfăcu, lăsînd să se vadă sigiliul împăratului.

— Firman, efendi ! rosti cu glas puternic. Din însărcinarea Înălţimii-Sale Sultanul, am venit să arestez pe un agent străin care a intrat în această casă.

Mahmud îi arătă calm cadavrul neguţătorului.

— Individul s-a strecurat în palat cu intenţia de a-l ucide de Khalil-Paşa. Şi eu îl pusesem în urmărire. Din fericire, am reuşit să-i zădărnicesc atentatul.

Yakub-Paşa îşi aruncă privirile asupra trupului decapitat al lui Kakulia.

— Nu trebuia să-l ucizi ! îl apostrofă pe Mahmud-Paşa. Omul ăsta putea să-mi furnizeze informaţii preţioase, să-mi dezvăluie complicităţi...

Mahmud-Paşa zîmbi dispreţuitor :

— Ciudată logică ! Dacă nu-l lichidam pe individ, Khalil-Paşa ar fi fost acum un om mort.

Şeful serviciului secret imperial îşi dădu seama că fusese jucat. Plănuise îndelung cu Zaganos-Paşa această lovitură, menită să-l compromită pe marele vizir. Îl urmărea de multă vreme pe Kakulia. Un agent bizantin sosit în taină de la Constantinopole fusese depistat şi urmărit de oamenii lui Yakub-Paşa, pînă la locuinţa neguţătorului. Investigaţiile efectuate în mare secret conduseseră pe Zaganos-Paşa şi pe Yakub-Paşa la concluzia că între Khalil-Paşa şi Kakulia exista o legătură ce putea fi speculată. Dar Mahmud-Paşa le zădărnicise planul.

Furios în sinea lui că manevra îi fusese dejucată, Yakub-Paşa schimbă tonul. Afectînd admiraţie pentru prezenţa de spirit a şefului poliţiei, îl felicită cu aparentă căldură.

— Înălţimea-sa Padişahul îţi va fi recunoscător fiindcă ai salvat viaţa primului său slujitor.

Mahmud-Paşa deslusi o umbră de ironie în glasul şefului serviciului secret, dar nu se formaliză. Esenţial era că îl scosese cu faţa curată pe marele vizir dintr-o afecere care ar fi putut să-l coste viaţa.

Cadavrul neguţătorului, capul tăiat, precum şi covoarele pătate de sînge fură scoase din odaie de o ceată de slujitori, sub supravegherea unui eunuc al palatului.

Yakub-Paşa ceru îngăduinţa să se retragă.

— Te sfătuiesc, luminate, să aplici pedepse grele străjilor care au îngăduit ghiaurului să ajungă înarmat pînă la tine.

Luă din mîna unui slujitor presupusul pumnal al lui Kakulia :

— Frumoasă piesă ! Îmi permiţi să îl păstrez ? se adresă lui Mahmud-Paşa.

Şeful poliţiei zîmbi cu amabilitate :

— Îmi pare rău. Este prada mea de război.

Nu avea de gînd să lase pumnalul în seama lui Yakub-Paşa, care ar fi putut uşor să-i stabilească proveniența. Şeful serviciului secret îi restitui cu regret arma, se înclină şi ieşi, urmat de ienicerii săi.

Îndată ce rămase singur cu Mahmud-Paşa, marele vizir suspină adînc.

— Acum am înţeles. M-ai scăpat dintr-o mare încurcătură, Mahmud. Îţi mulţumesc.

— Mi-am făcut numai datoria, luminate. Noroc că am oameni de-ai mei printre subalternii lui Yakub-Paşa.

Khalil clătină din cap.

— Asta să ne fie învăţătură de minte. De-acum înainte va trebui să fim cu ochii în patru. Zaganos şi Yakub ne pîndesc. Mă întreb ce ştiu ei şi cît ştiu ?

Îşi vîrî mîna în buzunar şi prefiră printre degete diamantele oferite de Constantinos.

— Pregăteşte-le şi tu o cursă, Mahmud. Ai poliţia în mînă. Nu-ţi va fi greu să montezi, de pildă, un complot împotriva padişahului şi să-l atribui cu probe bine măsluite lui Zaganos şi acolitului său. Padişahul îţi va mulţumi fiindcă ai

dezvăluit perfidia unor sfetnici netrebnici. Recompensa va fi la înălțimea serviciilor tale. Vei lua locul lui Zaganos în Divan și vei dobîndi două sau — de ce nu ? — trei cozi de cal...

•

Partida de polo călare, de pe terenul de sport din preajma palatului imperial din Adrianopole, se desfășura într-un ritm trepidant. Deși a doua repriză era pe sfîrșite, nici una dintre echipe nu reușise să-și adjudece vreun punct. Din goana cailor, jucătorii — printre care și tînărul sultan Mehmed — izbeau cu siguranță și precizie mingea de lemn, care zbura prin aer, recădea pe gazon, era iarăși lovită și din nou descria salturi spectaculoase, spre însuflețirea spectatorilor, curteni gata oricînd să aplaude cu entuziasm isprăvile sportive ale marelui și temutului lor stăpîn.

Padișahul era un admirator al acestui joc milenar, practicat de persani, dar originar din platoul Pamirului, sub numele de *buz-kași*. Acolo, în creierii munților sălbatici, competiția se desfășura brutal, sîngeros. Fiecare echipă, cuprinzînd între cincizeci și o sută de oameni, se străduia să smulgă adversarilor hoitul unui țap cu capul tăiat. Jucătorul care izbutea să înșface hoitul — fără a fi deposedat cu forța de cei din echipa adversă — și să-l ducă pînă în mijlocul unui cerc desenat pe teren era declarat învingător.

Mehmed asistase în nenumărate rînduri la aceste întreceri practicate cu violență de mongolii din armata sa. Deși îi aprecia bărbăția, prefera varianta persană, cu două echipe alcătuite din cîte patru jucători. Nu fiindcă ar fi șovăit să se angajeze în competiții dure — încheiate adeseori cu răniri grave sau chiar cu moartea unor participanți — ci fiindcă socotea mult mai captivantă o partidă care evoca prin frumusețea ei estetică un balet cu personaje stăpîne pe arta echitației și cu telegari magnifici, perfect dresați.

Mehmed juca polo cu aceeași seriozitate și încordare de care dădea dovadă în oricare din ocupațiile lui. Îi plăcea să cîștige, dar nu să i se cedeze partida. Partenerul care ar fi crezut că îi face pe plac, lăsîndu-se înfrînt fără a se lupta cu energie spre a-și însuși victoria, risca să-i stîrnească mînia.

Îndeobşte îşi alegea parteneri renumiţi pentru măiestria lor. De data aceasta avea în echipa sa pe Franco Acciaiuoli, candidat la tronul Athenei, pe prinţul Mahmud, turcizat de curînd şi coborîtor din familia imperială bizantină a Angheliziilor, pe adolescentul Radu Dracul, zis cel Frumos, fiul răposatului Vlad Dracul, fost Domn al Ţării Româneşti, precum şi pe Selim, maestrul grajdurilor imperiale. În echipa adversă figurau Omer-Bey, tînărul agă al cavaleriei de gardă, Reşat Nuri, noul agă al ienicerilor, Daud Ali, şeful camerei private a padişahului, şi, în sfîrşit, blondul Sadri, un copilandru de 16 ani, de curînd intrat în graţiile lui Mehmed.

Sultanul îşi dirija numai din genunchi calul, mînuind bastonul cu neîntrecută abilitate. Mingea lovită de el descria traiectorii fulgerătoare, punîndu-i la grea încercare pe adversari. Repriza a doua se apropia de sfîrşit. Caii, acoperiţi de spumă, străbăteau terenul de la un cap la altul, în urmărirea mingii, mai capricioasă decît un licurici năzdrăvan.

Arbitrul semnală încheierea reprizei. Avea să urmeze o pauză de trei minute, în cursul căreia slujitorii grajdurilor imperiale trebuiau să prezinte jucătorilor cai de schimb.

În acel moment, Zaganos-Paşa se apropie de padişah. Mehmed, care se pregătea tocmai să încalece, îl aşteptă, stînd cu piciorul stîng în scară.

— Ei ? îl întrebă cu voce scăzută. Ai făcut vreo ispravă ?

Zaganos-Paşa plecă necăjit ochii.

— Oamenii lui Yakub-Paşa n-au găsit decît cadavrul agentului bizantin.

Îi repetă succint explicaţiile lui Mahmud-Paşa.

— Nu-ţi par plauzibile ? îl întrebă cu falsă solicitudine sultanul.

— Nu-mi par, Înălţimea-Ta.

Mehmed rîse ironic :

— Încă un succes ca acesta, şi ai să-ţi pierzi capul de pe umeri, Zaganos. Îţi închipui că marele vizir are să te ierte ? Cînd bănuieşti pe un mare demnitar că pactizează cu inamicul, nu încerci să-l demaşti fără a avea toate probele în mînă. Insuccesul de azi ţi-a descoperit jocul. Ce voi răspunde lui Khalil cînd îmi va cere să te pedepsesc fiindcă l-ai incriminat pe nedrept ?

— Dacă Mahmud nu l-ar fi ucis pe Kakulia, acum lucrurile ar fi fost lămurite, Înălţimea-Ta.

— *Dacă*, Zaganos ! *Dacă !* Acum, te întreb, cum ai să ieşi din încurcătură ?

Vizirul zîmbi cu viclenie.

— Mă voi justifica invocînd argumentele lui Mahmud. Îl urmăream pe Stavros Kakulia fiindcă fusesem informat — prin serviciul nostru de contraspionaj — că pusese la cale un atentat împotriva marelui vizir.

Sultanul rîse cu falsă bonomie.

— Eu, care-ţi cunosc adevăratele gînduri, s-ar putea să nu-ţi accept explicaţiile. Nu crezi că te-aş putea învinui de rea-credinţă ? Că indirect Khalil şi-a dovedit nevinovăţia ? Că i-aş putea socoti cugetul mai curat decît apa de izvor ?

Zaganos-Paşa îşi desfăcu supus braţele.

— Allah, care-ţi călăuzeşte gîndurile, nu te va lăsa să uiţi că marele vizir l-a determinat prin intrigile lui pe augustul tău părinte — Allah să-l odihnească — să-ţi ridice însemnele domniei.

— Eşti îndrăzneţ, Zaganos. Ai însă noroc. Îmi plac îndrăzneţii.

Se avîntă în şa :

— Această greşeală ţi-o trec cu vederea, Zaganos. Dar să nu se repete. *Errare humanum est*, glăsuiau latinii...

În clipa aceea apăru Reşat, kapici-başi — şeful protocolului şi cel care introducea pe ambasadori la festivităţile imperiale. Purta veşminte de gală. Se prosternă în faţa sultanului.

— Înălţimea-Ta, au sosit trimişii Principelui Iancu de Hunedoara.

Mehmed îşi încreţi sprîncenele.

— Să aştepte ! Să termin mai întîi partida. Avem încă două reprize.

Vîrî pintenii în pîntecele calului şi intră în galop pe teren, exact în clipa în care arbitrul dădu semnalul de reluare a jocului...

•

Aziz, pajul imperial — unul dintre cele mai reuşite exemplare ale corpului de icoglani din seraiul padişahului — se uită cu încîntare la veşmintele superbe pe care doi croitori vîrstnici — din armata de croitori ai palatului — i le aduse-

seră cu tot ceremonialul. Mai înainte de aceasta făcuse — ca şi în fiecare zi, dealtfel — o lungă vizită la *hammam,* unde băieşi, masori şi depilatori aplicaseră cu sîrg toate tainele artei lor, făcîndu-l să strălucească mai straşnic decît o monetă de aur nouă. La sfîrşit îi unseseră trupul cu uleiuri aromate. Trecuse apoi pe mîna frizerului, care-i orînduise buclele castanii. Icoglanii — paji ai sultanului — aveau îngăduinţa să poarte părul lung. Ceilalţi musulmani îşi rădeau ţeasta, lăsînd doar un smoc de păr lung în creştet, de care, după moarte — glăsuia *Coranul* — profetul Mahomed îi înşfăca, trăgîndu-i în Paradis.

Veşmintele scoase pe rînd din cutii plate, meşterite din fîşii de lemn subţiri ca hîrtia, erau lucrate din brocart veneţian. Broderiile de aur, pe fond de mătase roşie, sclipeau ca jarul.

Aziz încerca o exaltare, o beţie psihică neînchipuită. Visurile lui se apropiau de împlinire. Cu o săptămînă înainte primise vestea trecerii sale din grupul pajilor care slujeau în *Camerele Sultanului* în *corpul de elită* — în acel faimos *Müterferrikalar* — ce cuprindea pe fiii paşalelor, pe tinerii principi vasali şi pe zălogii domneşti. Îndată după transferare, Mustafa Bakr, aga palatului — sarai agasi — îi dăduse instrucţiuni amănunţite asupra viitoarelor sale atribuţiuni. Fiindcă iscusinţa lui fusese verificată în cursul anilor petrecuţi pe băncile şcolii pajilor, i se recomandă să capteze, graţie farmecului şi talentului său diplomatic, încrederea tinerilor principi străini reţinuţi la Curtea padişahului. Să devină nu numai prietenul şi confidentul lor, ci să-i şi prindă pe nesimţite în păienjenişul tulbure al relaţiilor denumite eufemistic „amorul grec".

Misiunea, de mare încredere, deschidea lui Aziz perspective de o mare strălucire. Tinerii paji folosiţi temporar în corpul de elită primeau mai tîrziu cele mai înalte sarcini în aparatul de Stat.

În şcoala pajilor, Aziz fusese crescut în spiritul unei educaţii de o severitate spartană. Acum trebuia să se deprindă cu un nou fel de viaţă. Să fie slujit de sclavi mulţi, să se adapteze ambianţei de lux şi de moliciune orientală afectată de înaltele cercuri ale palatului, fără a uita însă nici o clipă că i se încredinţase o sarcină nu numai grea, dar şi extrem de delicată. Principii vasali trebuiau să devină — pe orice cale — prieteni devotaţi ai sultanului. Aziz era liber să utilizeze cele mai subtile mijloace. La nevoie, să-l critice chiar pe sultan, spre a se apropia sufleteşte de tinerii principi străini care

nutreau o ostilitate, adeseori abil ascunsă, faţă de padişah şi de orînduirea imperială otomană.

Aziz era hotărît să nu precupeţească nici un efort spre a obţine rezultate spectaculoase. Cunoştea legile nescrise ale Saraiului. Nu era îndeajuns să fii tînăr şi frumos spre a cîştiga şi mai ales a păstra favorurile imperialului stăpîn. Tinereţea şi frumuseţea sînt bunuri perisabile. Cînd păşeşti pragul maturităţii, cînd însuşirile fizice nu mai exercită aceeaşi atracţie ca în adolescenţă, serviciile aduse stăpînirii pe tărîm politic sau militar încep să atîrne greu in balanţă. Pajii care atingeau vîrsta de 25 pînă la 30 de ani părăseau palatul, primind însemnate sarcini în afara lui. Concurenţa era însă mare, căci în fiecare an zeci de paji urmau această filieră. Cei mai capabili obţineau — cum era şi firesc — gradele şi funcţiile cele mai înalte.

Cînd slujitorii îl îmbrăcară pentru prima dată pe Aziz cu veşmintele acelea somptuoase, destinate numai corpului de elită, simţi că îl cuprinde un fel de ameţeală plăcută, ca şi aceea care urmează după cîteva cupe cu vin sorbite pe nerăsuflate. *Coranul* interzicea musulmanilor băuturile alcoolice, dar pajii chemaţi — după lăsatul nopţii — să ţină companie galantă sultanului erau îmbiaţi să consume vin, spre a-şi pierde timiditatea firească în preajma „stăpînului lumii".

Aziz suspină sufocat de fericire cînd servitorii îi puseră turbanul, prinzînd în dreptul frunţii rozeta cu diamante, suport al penelor albe, vaporoase, cu vîrfuri uşor curbate, găteala cea mai de preţ a păsărilor-paradisului. Rozeta aceasta cu diamante, purtată numai de paşale, de viziri şi de înalţii demnitari ai Curţii, devenise acum un semn distinctiv şi pentru el, Aziz, fiul umilului ţăran grec din preajma Thessalonikului. Cum se numea părintele său ? Aproape că şi uitase. Nu-l mai văzuse de la vîrsta de 10 ani, cînd se prezentaseră împreună în faţa comisiei de recrutare în urma unei convocări imperioase, care nu îngăduia împotrivire.

Îşi amintea în schimb cu uimitoare limpezime clipa în care se apropiase de masa aceea lungă, din camera cu pereţi afumaţi ai primăriei, unde tronau cîţiva ofiţeri ieniceri, încadraţi de funcţionari aplecaţi asupra unor catastife. Cel mai important dintre ofiţeri — un bărbat spătos, cu ochi pătrunzători şi barbă neagră, pătrată, cu ondulaţii largi — îl privise lung, apoi zîmbise.

— Bun ! Foarte bun !

Un scrib îi înscrisese numele într-un registru mare şi gros.

La un semn al ofiţerului cu barbă pătrată, un soldat din corpul ienicerilor, cu o bonetă înaltă, ascuţită, se apropiase şi încercase să-l ia de mînă. Aziz se agăţase de tatăl său şi nu mai voise să-i dea drumul. Bătrînul lui părinte tremura din tot corpul. Şi ochii îi lăcrimau. Dar nu îndrăznea să facă nici o mişcare.

Impacientat, ienicerul îl smulsese cu brutalitate, ducîndu-l într-o odaie alăturată, mare cît o hală, unde stăteau îmbulziţi ca oile zeci de copii — toţi creştini — cu ochii plînşi şi inima zdrobită. Din clipa aceea, orice legătură dintre Aziz şi familia lui fusese definitiv ruptă.

În aceeaşi zi, copiii — vreo patruzeci la număr — fuseseră urcaţi în care escortate de ieniceri călări şi porniţi pe drumuri prăfuite spre capitala Imperiului Otoman. Făcuseră popasuri multe prin satele şi tîrgurile întîlnite în cale. Li se dădea mîncare după poftă, dar bunăvoinţa se oprea aici. Ienicerii se comportau cu asprime, biciuind pe copiii recalcitranţi. Într-un orăşel ceva mai răsărit, un nou transport de copii se adăugase la caravana de care. Figura avea să se repete de cîteva ori. Cînd convoiul ajunsese la Adrianopole, numărul copiilor se ridicase la o sută cincizeci.

Curiozitatea lui Aziz fusese mai tare decît amărăciunea provocată de recenta-i despărţire de familie. Se uita cu ochi mari la uliţele strîmte şi întortocheate, furnicar de turci cu turbane pestriţe. Văzuse şi femei acoperite cu văluri întunecate, cărora nu li se zăreau decît ochii, copii de o seamă cu el jucîndu-se prin mulţime, cîini de pripas adulmecînd prin gunoaie, tarabe cu tot felul de mărfuri, case mari şi mici, moschei, şi praf, mult praf, ridicat în trîmbe de un vînt fierbinte, tăios, ce-i biciuia obrazul şi îl făcea să simtă între dinţi grunţuri de ţărînă.

Turma de copii îşi încheiase călătoria în curtea unei clădiri lungi, albe, cu ferestre înalte şi foarte multe : cazarma ienicerilor ! Li se dăduse iarăşi de mîncare, apoi fuseseră mînaţi în nişte dormitoare nesfîrşite, cu sumedenie de paturi. Vlăguiţi de oboseală, copiii adormiseră, uitînd să-şi mai plîngă părinţii şi fraţii rămaşi departe.

A doua zi de dimineaţă începuse trierea. Micii vlăstari de creştini fuseseră puşi să defileze — în şir indian — prin faţa altei comisii, alcătuită din ofiţeri superiori, din acelaşi corp al ienicerilor. Şi acolo erau puzderie de scribi care scriau în catastife datele tinerilor candidaţi. Nume, vîrstă, origine, greu-

tate, semnalmente, aptitudini, iar într-o coloană specială, destinaţia care li se hotărîse.

Lucrările comisiei erau supravegheate de însuşi sultanul Murad, care stătea deoparte, încadrat de aga ienicerilor şi de marele ak-aga, şeful eunucilor albi, însărcinaţi cu desăvîrşirea educaţiei viitorilor paji.

Aziz — pe atunci se numea Ioannis — se văzuse ţinta a zeci de perechi de ochi care-l examinau cu atenţie. Dezbrăcat în pielea goală, fusese cercetat pe toate feţele, palpat, măsurat, după care şeful comisiei rostise — cu aprobarea sultanului — formula fatidică : „Sarai !“ Aceasta însemna că Aziz fusese selectat în corpul pajilor palatului — al icoglanilor. Viitorii paji — în număr de aproape o mie — erau încadraţi într-o lungă coloană şi trimişi la reşedinţa imperială. După cum avea să afle Aziz mai tîrziu, restul copiilor — circa trei mii — fuseseră repartizaţi în corpul ienicerilor. Înainte de a fi trimişi la unităţile lor, făceau un stagiu de cîţiva ani în diverse familii musulmane din Anatolia, unde erau învăţaţi să vorbească turceşte şi să-şi însuşească tradiţiile turceşti. Totdeodată erau siliţi să îmbrăţişeze religia mahomedană, fiind supuşi operaţiei circumciziunii. În tot acest timp efectuau diferite munci pentru stăpînul casei, care achita Statului o chirie de un ducat sau doi, în funcţie de avuţia sa. După încheierea acestui stagiu, treceau la unităţile de ieniceri, devenind copii de trupă, iar la majorat intrau în rîndurile soldaţilor.

Aziz se numărase printre privilegiaţii trimişi la palat. Se gîndea şi acum cu emoţie la teama, dar şi la curiozitatea încercate în clipa intrării sale pe poarta palatului imperial.

Reşedinţa padişahului era în acea vreme o aglomerare de clădiri mai mari sau mai mici, înconjurate de grădini paradisiace. Edificiile, durate în stilul oriental, împletit cu elemente bizantine, făcuseră mare impresie asupra băiatului de la ţară. Îmbrăcate în faianţă sau în marmoră, clădirile străluceau în soarele văratic. Florile din grădinile vaste împrăştiau miresme. Aziz avusese impresia că păşeşte pragul Raiului. Dar iluziile nu duraseră mult. Şcoala pajilor se dovedise infernal de grea. Elevii erau supuşi unui tratament de o duritate neînchipuită.

— Slăbănogii n-au decît să moară, spunea cu nepăsare unul dintre magiştri, eunucul alb Ali, specialist în luptele corp la corp. Dar cei care vor supravieţui vor fi nişte soldaţi oţeliţi, neîntrecuţi pe terenurile de manevră şi neînvinşi pe cîmpurile de bătălie.

Copiii erau treziţi din somn cu mult înainte de cîntatul cocoşilor, iar după o zi de instrucţie intensivă şi de cursuri şcolare epuizante, se culcau relativ tîrziu, storşi de vlagă, lecuiţi de orice veleitate de independenţă. Pentru cele mai infime greşeli, pedepsele corporale plouau. Şcoala aceasta aspră dura între doi şi şapte ani, în funcţie de aptitudinile pajilor, de inteligenţa lor şi de rezultatele obţinute.

La încheierea studiilor se făcea o nouă selecţie — *sikma* — constînd din examene extrem de severe. Pajii reuşiţi la toate probele erau repartizaţi în Camerele Înalte şi în Camerele de Jos. Cei căzuţi la examene erau trimişi la unităţile de cavalerie.

Pajii rămaşi în continuare la palat — o promoţie cuprindea circa şapte sute de tineri — începeau o nouă şcoală de studii superioare. Arta militară ocupa primul loc în preocupările profesorilor şi ale instructorilor. Pajii erau învăţaţi să tragă cu arcul, să arunce cu lancea, să se bată cu sabia, cu pumnalul sau cu ghioaga. Erau familiarizaţi cu tragerile de artilerie, cu echitaţia înaltă, cu conducerea unităţilor militare. Totdeodată era îndemnaţi să se manifeste în vreuna din artele pentru care aveau aptitudini : muzica, poezia, pictura.

Pajii erau de asemenea încurajaţi să se dedice preocupărilor intelectuale. Cei cu înclinări spre studiul religiei erau destinaţi carierelor ecleziastice. Amatorii de scriptologie se vedeau îndrumaţi către carierele birocratice, administrative. Milităroşii — cei mai preţuiţi, dealtfel — ştiau că vor obţine funcţii şi grade înalte în armată.

Aziz fusese întotdeauna un elev model. Ros de o năvalnică ambiţie, se străduise a se plasa printre primele locuri ale promoţiei sale. Tot atît de inteligent pe cît de frumos, se făcuse repede remarcat de instructorii şi de şefii lui. Cînd intrase în şcoala superioară, ascultase cu încordare recomandările lui kapi-agasi, care, din înaltul catedrei, vorbise cu solemnitate şi patos pajilor orînduiţi pe grupe, în funcţie de „Camerele“ la care fuseseră distribuiţi.

— Un adevărat icoglan trebuie să devină la maturitate un om de Stat competent, un militar cu reale calităţi de comandant, un musulman desăvîrşit, un literat plin de rafinament, un muzicant în stare să-şi captiveze auditoriul, un om de lume curtenitor, manierat, capabil să poarte o conversaţie atrăgătoare, să recite o poezie ca un actor, să discute problemele cele mai profunde în deplină cunoştinţă de cauză şi, în acelaşi timp, să se bucure de o moralitate fără cusur. Însă nici o clipă nu trebuie să uitaţi că un icoglan demn de acest nume

trebuie să fie un devotat slujitor al padişahului, căruia să-i dea ascultare fără să cricnească. Aveţi menirea să urcaţi treptele ierarhice militare şi administrative. V-am pregătit pentru acest lucru. Dar cea mai frumoasă favoare pe care v-o poate face providenţa este să muriţi în slujba sultanului şi pentru sultan.

Aziz urmărise cu multă atenţie cuvintele lui kapi-agasi. Cînd colegi de-ai lui, sătui de straşnica disciplină la care erau supuşi, începeau să cîrtească, îi răcorea, spunîndu-le cu convingere :

— Cînd trăieşti printre lei, trebuie să ragi ca leii. Altfel pieri !

Trăia într-adevăr atît de intens viaţa pe care Pronia i-o destinase, încît nu mai avea timp să-şi regrete trecutul, familia, naţia. Devenise musulman prin forţa lucrurilor şi înţelegea să profite din plin de această situaţie. Pajii incapabili să corespundă programului încărcat al şcolii, sau pur şi simplu leneşi fuseseră trimişi să îngroaşe trupele de cavalerie. El, Aziz, nu concepea să se lase pradă slăbiciunilor susceptibile a-i zăgăzui avîntul, ori a i-l încetini. Şcoala inferioară o terminase în doi ani în loc de şapte, iar şcoala superioară o absolvise în trei ani. Nu-l inspăimîntase disciplina aspră, programul zilnic reglat cu minuţiozitate. Tinerii se trezeau din somn, mîncau, studiau, se odihneau, se jucau la ore fixe. Lumea din afara palatului le rămînea inaccesibilă. Pajii trebuiau să se rezume la microcosmosul lor. Relaţiile cu femeile le erau strict interzise. Prieteniile între tineri — chiar dacă uneori îmbrăcau aspecte echivoce — căpătau încurajări din partea şefilor. Moravurile cavalerilor templieri îşi găseau o ilustrare fidelă în moravurile nu numai ale pajilor sultanului, dar şi ale ienicerilor. Aziz se conforma acestor reguli, în ciuda aspectelor repulsive.

În vreme ce alţi icoglani — mai dezordonaţi, sau poate scoşi din fire de tratamentul la care erau supuşi — se alegeau cu pedepse aspre, el, Aziz, era dat drept exemplu de disciplină şi rîvnă la învăţătură. Adeseori îi veneau în minte chipurile unor colegi pe care propria lor nesocotinţă sau adversitatea soartei îi trimisese în faţa consiliilor de judecată prezidate de incoruptibilul şi neînduplecatul kapi-agasi : blondul Mustafa, germian de origine, bătut cu bastoanele pînă ce îşi dăduse sufletul, fiindcă refuzase să execute un ordin absurd ; şugubăţul Ferid, albanezul expulzat din palat şi trimis să mături străzile, pentru că făcuse o epigramă usturătoare pe seama

corpolenței groteşti a unui eunuc alb ; apoi melancolicul Yasar, valahul, condamnat la moarte prin spînzurătoare fiindcă încercase să evadeze din închisoarea aurită a pajilor, spre a se înapoia în sînul familiei lui de țărani de pe Dunăre.

După terminarea şcolii superioare, Aziz fusese repartizat la camerele sultanului, înaintare care avea semnificația „încoronării" activității unui icoglan, socotit demn a sluji pe stăpînul stăpînilor, pe împăratul împăraților, pe padişahul Mehmed al II-lea.

Pajii din promoția lui Aziz, care căzuseră la acest ultim şi hotărîtor examen, fuseseră transferați în arma cavaleriei, în calitate de ofițeri inferiori. Cei care depăşiseră cu succes şi acest ultim obstacol aveau toate drumurile deschise spre cele mai înalte demnități.

Aziz îşi văzuse răsplătite eforturile. Steaua lui se ridica la orizont, şi acest lucru se reflecta şi în atitudinea adoptată de numeroase personaje din preajma sultanului şi a marelui vizir, care-l salutau cu zîmbitoare condescendență, deşi pînă atunci îl ignoraseră. Întîlnindu-l pe culoarele palatului, Yakub-Paşa, şeful serviciului secret, îl cuprinsese afectuos pe după umeri şi îi vorbise cu prietenoasă complicitate : „Ori de cîte ori vei avea nevoie de mine, să mă cauți. Vreau să te ajut". Iar Mahmud-Paşa — prietenul şi confidentul marelui vizir — îl acostase în anticamera cabinetului de lucru al sultanului şi îi spusese cu bunăvoință : „Aziz, de acum înainte vei avea nevoie de bani mai mulți, spre a-ți acoperi cheltuielile de reprezentare. Salariul tău de membru al corpului de elită nu-ți va fi îndestulător. O pungă cu ducați vei găsi oricînd la mine. Întotdeauna mi-a plăcut să dau o mînă de ajutor tinerilor merituoşi"...

Aziz îşi spuse că robia în care căzuse odată cu recrutarea sa în corpul icoglanilor se dovedise, în cele din urmă, extrem de profitabilă. Dacă şi-ar fi păstrat libertatea şi statutul de țăran grec, ar fi rămas un „nimeni". Cu cîțiva ani în urmă îl însoțise pe sultanul Murad al II-lea într-una din călătoriile sale de inspecție în cuprinsul imperiului. Pe atunci abia fusese promovat în Camera Înaltă. Purta o uniformă acoperită cu galoane de aur şi arme bogate, damaschinate. În drum spre Thessalonik, cortegiul imperial străbătuse satul de baştină al lui Aziz. Deşi se scurseseră şase ani de cînd îl părăsise, Aziz îl recunoscuse cu uşurință. Trecuse, călare pe un armăsar arab cu nări fremătînde şi coama fuior, chiar prin fața casei părinteşti : o cocioabă acoperită cu stuf. Cîțiva copii, poate frații

lui mai mici — murdari, neţesălaţi, plini de eczeme — stăteau pe prispă şi se uitau cu ochi mari la minunatul cortegiu. Aziz simţise o strîngere de inimă. Nu-i venea să creadă că se ridicase din mediul acela mizer. Înclinase capul şi îşi înfipsese bărbia în piept, spre a nu i se deslusi chipul dacă părinţii lui ar fi ieşit din casă şi l-ar fi văzut. Teama i se potolise abia după ce lăsase cocioaba în urmă...

După ce îl îmbrăcară, croitorii se retraseră umili. Rămas singur, Aziz se admiră iarăşi în oglindă. Aruncă apoi o ultimă privire circulară prin modesta lui odaie, din care avea să se mute. O împărţise pînă acum cu icoglanul Sait, ataşat pe lîngă Camera privată a sultanului. Sait era un superb exemplar uman. Avea trupul lui Apollo şi capul lui Adonis. Păcătuia însă printr-un sentimentalism, printr-un cavalerism desuet, nepotrivit cu bătăliile dure, lipsite de loialitate, susţinute cu îndîrjire de camarazii lui setoşi de parvenire pe orice căi. „Sait nu va ajunge departe, îşi spunea Aziz. Îşi va rupe foarte curînd aripile." Deşi se numărase într-o vreme printre favoriţii sultanului, tînărul Sait nu căutase să-şi consolideze situaţia, asigurîndu-şi pentru viitor prietenii profitabile printre maimarii Curţii. Epoca lui de glorie nu durase mult. Mehmed nu se remarca prin statornicia sentimentelor. Treptat se plictisise de Sait, care reintrase în umbră, rămînînd doar să-l slujească deopotrivă cu oricare paj de rînd. Dizgraţia nu-l descurajase pe tînărul sclav al sultanului. Aparent netulburat, îşi continuase activitatea de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic.

Aziz se împrietenise cu Sait, care-l cîştigase cu firea lui blîndă. Acum regreta că trebuiau să se despartă. Noile lui îndatoriri aveau să-i ocupe douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Aceasta nu era o figură de stil. Şi în somn Aziz avea obligaţia să se afle în preajma tinerilor plasaţi sub discreta lui supraveghere.

Astăzi se va înfăţişa pentru întîia oară la o ceremonie imperială, învestit cu atributele noi sale funcţiuni. Se parfumă discret — sultanul adora esenţele suave în preajma sa — şi părăsi camera, ordonînd slujitorilor lui — acum avea şi el slujitori personali — să-i mute lucrurile în apartamentul pe care urma să-l ocupe alături de al lui Mahmud Anghelos şi de al lui Radu adolescentul, fiul Dracului.

Potrivit protocolului, tinerii din corpul de elită trebuiau să fie prezenţi la toate ceremoniile la care participa sultanul, să-l asiste chiar în intimitate, începînd cu toaleta lui de dimineaţă şi terminînd cu cea de seară. Aziz se prezentă în apar-

tamentul imperial cu puţin înainte de apariţia lui Mehmed, care urma să-şi schimbe veşmintele de polo cu ţinuta de gală.

Pe o masă joasă de abanos, incrustată cu flori de fildeş, se afla o tipsie de argint cu fructe apetisante, de care sultanul era foarte amator. Printre pajii de serviciu se afla şi Sait. Modest, timid, îşi îndeplinea atribuţiile fără a încerca să se facă remarcat de padişah. În vreme ce icoglanii şi eunucii îl dezbrăcau, Mehmed arunca priviri pofticioase asupra tipsiei cu fructe. Strugurii cu boabe mari şi limpezi ca cristalul, migdalele zaharate, bananele chilimbării, smochinele şi curmalele cărnoase, dar mai ales o piersică mare cît un măr, rumenă şi catifelată, ce trona deasupra celorlalte fructe, îl făceau pe Mehmed să suspine cu regret fiindcă programul încărcat din dimineaţa aceea nu-i permitea să mai zăbovească spre a se delecta savurîndu-şi în tihnă fructele.

Înainte de a-şi îmbrăca veşmintele de ceremonie, trecu în *hammam*, pentru a face la repezeală o baie în compania lui Franco Acciaiuoli şi a lui Mahmud Anghelos. În cursul partidei de polo se înfierbîntase tare, iar Mehmed detesta mirosul de transpiraţie.

Profitînd de lipsa sultanului, pajii, atît de solemni şi de gravi pînă atunci, se destinseră şi începură să vorbească între ei, să glumească şi să rîdă. Aziz se ataşase grupului de tineri principi de sub supravegherea sa şi trăgea cu urechea la conversaţia lor.

După aproximativ un sfert de oră, Mehmed ieşi din baie satisfăcut, îmbujorat la chip. Învăluit într-un amplu halat de mătase moale, vişinie, surîdea amuzat de o anecdotă piperată pe care i-o povestea Mahmud Anghelos. Pajii aduseseră deja cu tot ceremonialul veşmintele imperiale de gală.

Sultanul se apropie de masă. Îşi zisese că, în vreme ce pajii îl vor îmbrăca, va avea tot timpul să savureze piersica aceea mare, care-i stîrnise pofta. Dar cînd privirile lui căzură asupra tipsiei cu fructe, expresia de bună dispoziţie de pe chipul său se şterse brusc. Fruntea i se încreţi, ochii i se îngustară, buzele se subţiară ca două fire de aţă. Încleştîndu-şi pumnii, se întoarse spre paji :

— Piersica ! Unde este piersica ? Cine a îndrăznit să se atingă de fructele mele ?

Icoglanii şi eunucii erau deprinşi cu exploziile de mînie ale lui Mehmed. Dar niciodată nu-l văzuseră atît de furios, de dezlănţuit.

— Cine a rămas în cameră după ce am intrat în *hammam* ? scrîşni, adresîndu-se primului şambelan.

— Pajii de serviciu şi noi, cei cîţiva curteni, care...

Ochii aprinşi de turbare ai sultanului se aţintiră asupra celor şase paji, cutremuraţi de spaimă.

— Care dintre voi a mîncat piersica ? rosti şuierat. Numai unul dintre voi a făcut ticăloşenia asta !

Tinerii icoglani nu răspunseră. Groaza le îngheţase graiul.

— Nu vreţi să vorbiţi ? rosti iarăşi Mehmed.

Privirile lui căzură mai întîi asupra lui Sait, care se lipise terorizat de peretele îmbrăcat în faianţă colorată. Un rictus rău i se aşternu pe buze. Se întoarse spre unul dintre aghiotanţi.

— Spintecă-i burta !

Aghiotantul îl privi uluit.

— Ce aştepţi ? răcni sultanul. Spintecă-l ! Sau vrei să te spintec eu pe tine ?

Sait încremenise. Cu un efort izbuti să îngaime :

— N-am mîncat eu piersica... N-aş fi îndrăznit...

Curtenii nu aveau voie să poarte arme în prezenţa padişahului. Nici aghiotanţii de serviciu nu făceau excepţie. Ofiţerul desemnat de Mehmed ieşi repede din cameră şi, peste cîteva clipe, se înapoie ţinînd în mînă un iatagan cu lama strălucitoare. Se apropie de Sait, sugrumat de frică, şi, cu o singură lovitură, îi despică pîntecele. Intestinele ţîşniră odată cu un şuvoi de sînge care-i îmbibă veşmintele. Sait căzu în genunchi, peste şerpuiala de maţe sîngerînde. Din stomacul secţionat nu ieşi nici un aliment.

— Următorul ! urlă sultanul, în vreme ce Sait se prăbuşi cu faţa în jos pe podeaua acoperită cu covoare.

Al doilea paj nici nu avu timpul să schiţeze un gest de apărare. Lama iataganului îl fulgeră, deschizîndu-i măruntaiele. Din stomacul spintecat ieşiră afară cîteva resturi roşietice de piersică, ce nu avuseseră timpul să ajungă în intestine. Pajul se năruí la rîndul său peste covoarele înroşite de sînge.

Aghiotantul se întoarse spre Mehmed, întrebîndu-l cu privirile dacă trebuia să mai continue.

Sultanul îşi descleştă pumnii. Mînia i se topise brusc. Se pripise ucigîndu-l pe Sait. Bietul Sait ! Dar nu trebuia să îşi manifeste regretul. Padişahul nu greşeşte niciodată ! Oamenii trebuiau să înţeleagă acest lucru. Se apropie de tipsia cu fructe şi alese o curmală în care îşi înfipse dinţii. O mîncă fără grabă, îşi şterse degetele de poalele halatului şi porunci sec :

— Pe Sait înmormîntaţi-l cu toată cinstea ! Hoitul celuilalt aruncaţi-l în mare !

Cîţiva slujitori ridicară trupurile neînsufleţite şi covoarele năclăite de sînge.

Aziz simţi că i se ridică un nod în gît. Îi veni să vomeze. Nevîrstnic încă, asistase la două bătălii. Văzuse în preajma lui soldaţi răpuşi de coasa morţii. Sfîrşitul năprasnic al lui Sait, prietenul său, îl înspăimîntase însă mai cumplit decît toate celelalte morţi. Nu cumva îl aştepta şi pe el, Aziz, aceeaşi soartă ?

Pajii Camerei imperiale începură să-l îmbrace pe Mehmed. Le tremurau mîinile şi picioarele. Sultanul îşi dădea seama de emoţia lor. Era bine că îl ştiau de frică.

În încăpere nu se mai auzea decît foşnetul veşmintelor de mătase, care acopereau treptat goliciunea padişahului...

Din înaltul estradei tronului, Mehmed asculta impasibil tirada pretenţioasă, rostită în latineşte de groful Istvan Telekyi, trimisul extraordinar al ducelui Iancu de Hunedoara, guvernatorul Ungariei. Ambasadorul purta un somptuos costum de brocart flamand. Un lanţ gros de aur îi împodobea pieptul bombat cu aroganţă.

— Excelenţa-sa, guvernatorul regatului Ungariei, continuă groful să-şi depene cuvîntarea, nu va rămîne indiferent în cazul izbucnirii ostilităţilor între Imperiul Otoman şi Imperiul Bizantin. Este adevărat că în momentul de faţă există un tratat de pace între ţările noastre. Regatul Ungariei îl va respecta atîta vreme cît nu se vor ivi condiţii susceptibile să modifice raportul de forţe din sud-estul Europei. Sîntem credincioşi legămintelor noastre, dar socotim că această obligaţie revine şi partenerilor noştri. Dorinţa cea mai vie a ducelui Iancu de Hunedoara este ca între Regatul Ungariei şi Imperiul Otoman să se statornicească în veci relaţii paşnice de prietenie şi încredere reciprocă, excluzîndu-se conflictele armate, atît de păgubitoare nu numai Statelor, dar şi popoarelor noastre. Fie ca înţelepciunea Înălţimii-Tale să găsească o ieşire din impasul în care ne aflăm.

Mehmed asculta senin tirada ambasadorului. Dacă n-ar fi ştiut că ameninţările acestuia ascundeau un mare *bluff*, ar fi fost impresionat. Dar Zaganos-Paşa fusese şi de data aceasta la înălţime. Agenţi ai săi şi ai lui Yakub-Paşa cumpăraseră bunăvoinţa ducelui Ulrich Cillyi, unul dintre duşmanii declaraţi ai guvernatorului Ungariei. Magnatul ungur îi trimisese un

mesaj laconic : „Îndrăzniţi orice ! Iancu de Hunedoara este în clipa aceasta lipsit de orice putere". Mehmed dăduse crezare mesajului, fiindcă Cillyi avea mare ascendent asupra tînărului rege al Ungariei.

Chiar dacă Zaganos-Paşa dăduse greş în încercarea lui de a-l demasca pe marele vizir Khalil, nu se putea spune că nu se reabilitase strălucit dezvăluind dedesubturile manevrelor diplomatice ale lui Iancu de Hunedoara. Înlocuirea unui mare vizir, cu prestigiul şi clientela politică a lui Khalil, chiar dacă implica operaţiuni delicate, era în orice caz mai puţin importantă decît prevenirea unui război cu regatul Ungariei, mai ales acum, în preajma asedierii Constantinopolelui.

— Ambasadorule, replică sultanul cu afectată bunăvoinţă, să comunici stăpînului tău, ducele de Hunedoara, că dorinţa mea de pace este tot atît de sinceră ca şi a lui. Să-l asiguri de intenţiile mele cele mai curate. Este firesc să existe fricţiuni între imperiul meu şi Bizanţ. Relaţiile între vecini nu sînt întotdeauna cordiale. Am însă convingerea că pînă la urmă împăratul Constantinos şi cu mine vom ajunge la un *modus-vivendi*. În ceea ce priveşte regatul Ungariei, mi-am luat angajamentul să-i ofer prietenia mea. N-am să mă dezic. Ducele de Hunedoara se poate bizui pe cuvîntul meu.

În vreme ce dragomanul traducea în latineşte ambasadorului ungur cuvîntarea rostită în limba turcă de către sultan, acesta îşi făcea rezerve mintale :

„Ţi-am oferit vorbe, ambasadorule ! Vorbe care nu mă costă nimic. Vorbe goale i-am oferit şi împăratului Friedrich al Germaniei, care a încercat să mă intimideze cu ultimatumul său. Nu mă tem de voi, creştini nevolnici, fiindcă sînteţi divizaţi şi deci neputincioşi faţă de irezistibila forţă a imperiului meu. V-am propus să încheiem tratate de pace. Pentru mine toate aceste documente nu sînt decît nişte petice de hîrtie, lipsite de orice valoare. Dar semnarea lor de către voi mi-a îngăduit să-mi consolidez puterea, să mă pregătesc spre a lovi la momentul ales de mine. Mai curînd decît îţi închipui, ai să-mi fii rob, ambasadorule ! Şi tu, şi familia ta, şi toţi cei de-un neam cu tine îmi veţi linge cizmele. Şi regele tău mi se va prosterna la picioare. Şi împăratul Germaniei, şi regele Angliei, şi suveranii Castiliei şi ai Aragonului. Regele Franţei îmi caută prietenia. Vrea să cîştige un aliat spre a constitui o contrapondere Germaniei imperiale. Naivul ! Îşi închipuie că îşi face jocul, dar în realitate nu este decît instrumentul politicii mele, trambulina care-mi va îngădui să sporesc divi-

ziunea dintre voi, creştinii, spre a vă zdrobi pe rînd. Cît sînteţi de proşti ! Vă luptaţi între voi, uitînd că vă pîndesc de aici, din răsărit. Aţi auzit de legenda Dansului Morţii ? Un pictor de-al vostru a imortalizat-o pe pînză. Şi voi dansaţi ! Dar coasa mea atîrnă deasupra voastră. Eu voi fi moartea regatelor creştine !... Ah, ambasadorule, cît de îngrozit ai fi dacă mi-ai cunoaşte gîndurile ! Dar gîndurile mele sînt inaccesibile vouă, nevolnicilor ! Dac-aţi şti cît vă dispreţuiesc"...

Cîteva zile mai tîrziu se petrecu un fapt care ilustră ascensiunea lui Aziz şi efectul ei asupra cercurilor oficiale. Zaganos-Paşa îl pofti la sărbătorirea circumciziunii fiului său mai mic, Yusuf.

Cînd Aziz se înfăţişă la locuinţa vizirului, majoritatea invitaţilor sosiseră deja. Se aflau acolo înalţi demnitari ai Curţii, generali, oameni de legi, numeroşi membri ai Divanului. O adunare alcătuită din bărbaţi vîrstnici, cu bărbi impozante, plini la trup şi conştienţi de propria lor importanţă. Prezenţa lui Aziz, pajul adolescent căruia abia îi mijiseră mustăţile, nu trecu neobservată. Zaganos îl tratã cu toată consideraţia, ca pe un musafir de seamă.

În aşteptarea bărbierului-chirurg, care trebuia să practice operaţia circumciziunii asupra tînărului Yusuf, convivii se delectau cu gustări bogate şi savuroase, întreţinînd conversaţii neutre, fiindcă în Statul poliţist otoman era înţelept să vorbeşti cît mai puţin, iar dacă vorbeai, să ataci subiecte cu totul anodine. Problemele serioase se discutau între patru ochi sau cu martori puţini, pe a căror discreţie te puteai bizui.

În timp ce bărbaţii petreceau între ei, femeile — gazde şi vizitatoare — se întîlneau în harem. Mama tînărului Yusuf primea felicitări, apoi începeau trataţiile, alcătuite în special din dulciuri.

Băuturile alcoolice erau excluse în casa lui Zaganos, nu fiindcă acesta le-ar fi fost potrivnic, ci în scopul captării simpatiei turcilor tradiţionalişti, pe care voia să-i rupă de Khalil.

Yakub-Paşa se apropie de Aziz şi îi vorbi, clipindu-l cu şiretenie :

— Iubita noastră gazdă ne pregăteşte o surpriză. Sînt sigur că are să-ţi placă.

Sosi, în sfîrşit, şi bărbierul, care se făcuse aşteptat, fiindcă aşa cerea datina. Oaspeţii fură poftiţi în sala cea mare, unde urma să se desfăşoare operaţia chirurgicală. Aziz avea oroare de această practică. Cînd îl supuseseră şi pe el circumciziunii,

după intrarea sa în rîndul pajilor sultanului, rana i se infectase şi numai printr-o minune scăpase cu viaţă.

Aziz se strecură în ultimele rînduri ale spectatorilor. Se uita la pereţii împodobiţi cu flori de faianţă, cînd Zaganos-Paşa, potrivit protocolului, îşi luă fiul şi îl aşeză pe un taburet. Bărbierul se apropie solemn şi, după ce ridică poalele cămăşii băiatului, scoase un brici strălucitor, pe care-l plimbă cu profesională cochetărie pe sub ochii asistenţei.

În ciuda repulsiei sale pentru acest spectacol, Aziz se simţi atras ca un magnet de lama aceea argintie, mînuită cu dezinvoltură de bărbier. Cu un gest rapid, de expert, acesta împlini operaţia tradiţională, oferindu-i apoi lui Zaganos micul trofeu însîngerat. Cauterizâ apoi rana cu cenuşă de lemn curat, trecută prin sită.

Urmară apoi felicitările. Plăpîndul Yusuf devenise eroul zilei. Mîndru, fiindcă păşise pragul bărbăţiei şi fiindcă era centrul atenţiei tuturor, se învîrtea prin casă, ţinîndu-şi cu mîinile poalele cămăşii lungi, depărtate de sexul mutilat.

— Pînă astăzi ai fost păgîn, îi repetau oaspeţii firitisindu-l. De-acum înainte eşti un musulman adevărat !

Apoi începu banchetul. Mîncărurile măiestrit preparate şi băuturile dulci se perindau fără întrerupere. Numai dacă ar fi avut cîte trei burţi fiecare, invitaţii ar fi putut onora toate bunătăţile servite.

Cîntăreţi tineri — *mutribi* — un fel de trubaduri cu o foarte bogată fantezie, deschiseră programul. Dresori de urşi şi de cîini, acrobaţi, scamatori se întreceau să-i amuze pe oaspeţi.

Yakub, care se aşezase lîngă Aziz, îi şopti strengar :

— Acum vine surpriza !

În măreaţa încăpere, care se goli de saltimbanci, orchestra de coarde atacă o melodie languroasă, tipic orientală. De după o draperie apăru un stol de dansatoare tinere, înveşmîntate în văluri diafane, transparente, şi cu obrazul descoperit. Mlădioase şi vioaie ca nişte căprioare, se lansară într-un dans lasciv, cu piruete şi voluptoase legănări din şolduri. Aziz le privea ca hipnotizat. I se învăpăiaseră obrajii. Nu mai văzuse chip descoperit de femeie din ziua cînd fusese smuls din satul lui natal. La palat se învîrtise numai printre bărbaţi. Se gîndise şi la femei, desigur, dar în concepţia lui, acestea deveniseră imateriale, inaccesibile. Tinerii paji vorbeau adeseori — în taină — despre urmaşele Evei, dar nu le cunoşteau decît din auzite farmecele, atît de cîntate de poeţi.

— Care din ele ţi-ar plăcea ? îi şopti insinuant Yakub-Paşa.

Aziz se îmbujoră şi mai tare.

— Ştiţi, murmură, nu avem voie...

— Opreliştile sînt pentru pajii de rînd, reluă şeful serviciului secret. Alege pe oricare dintre dansatoare. Este un dar pentru tine din partea luminatului nostru vizir, Zaganos-Paşa.

— Dacă are să se afle ? vorbi cu timiditate Aziz.

— Cine să afle ? zîmbi Yakub-Paşa. Ai s-o găseşti oricînd pe sclava aleasă într-un pavilion al meu din afara oraşului. Pavilionul ţi-l pun la dispoziţie pînă ai să-ţi poţi cumpăra şi tu unul.

Aziz înghiţi în sec.

— Am să mă mai gîndesc...

— Nu pierde prilejul ! îl îmbie Yakub. La sfîrşitul petrecerii, poţi să te culci cu oricare din frumuseţile astea !

Aziz simţi că îl trec răcori şi călduri. Darul lui Zaganos-Paşa era într-adevăr uluitor. Nu ascundea însă o cursă ? Dacă se va afla la palat că a avut relaţii cu o femeie, fie ea şi dansatoare, nu-şi va compromite situaţia ? Nu va cădea în dizgraţie ?... Poate că Zaganos voia să-l aibă la mînă, spre a-l sili mai tîrziu să-i execute toate poruncile... Îmbrăţişă cu privirile formele tulburătoare ale tinerelor fete. O fierbinţeală stranie prinse să i se învîrtoşeze sub vintre...

Banchetul se prelungea. Noi preparate gastronomice, cu cele mai uimitoare aspecte — pagode chinezeşti, animale legendare, boschete de flori — defilau prin faţa comesenilor, care ieşeau pe rînd la latrină, spre a-şi deşerta stomacul şi relua de la capăt îngurgitarea irezistibilelor bunătăţi.

— Zaganos-Paşa are bunăvoinţa să-ţi ofere prietenia sa, continuă Yakub-Paşa să-l prelucreze pe proaspătul membru al corpului de elită. Şi prietenia lui nu este de lepădat. Prin intermediul său poţi obţine privilegii, grade militare, avantaje băneşti... Cînd vei părăsi corpul de elită, vei căpăta, graţie luminatului nostru vizir, un post de guvernator militar, sau — cine ştie? — de adjunct al vizirului armatei. Da, da, nu spun poveşti...

Aziz se simţea prins într-un fel de vîrtej. Luminile, mîncărurile, vecinii de masă, dansatoarele se învîrteau într-o sarabandă diabolică. Numai buzele lui Yakub-Paşa stăteau lipite aproape de urechea sa şi îl potopeau cu vorbe colorate, ca nişte fluturi jucăuşi.

— Eşti aproape de marele şi invincibilul nostru sultan, Allah să-l ocrotească ! Cîţi n-ar dori să fie în locul tău ! Eu, de pildă, mi-aş da cinci ani din viaţă ca să am situaţia ta în corpul de elită. Acolo ai să cunoşti secretele zeilor. Ai să fii folosit în

misiuni de încredere. Chiar şi acum poţi contribui la înlăturarea unor oameni care exercită o influenţă nefastă asupra iubitului nostru sultan.

Aziz ciuli urechile. Vorbele lui Yakub-Paşa luaseră o întorsătură nu numai ciudată, dar şi primejdioasă.

— Un astfel de individ degenerat pînă în măduva oaselor, continuă cu voce joasă şeful serviciului secret, este Franco Acciaiuoli. Da, da, Franco Acciaiuoli trebuie îndepărtat. Dacă Mahmud Anghelos ar cîştiga dragostea padişahului, multe lucruri s-ar schimba în bine. Principele Mahmud este prietenul nostru şi va fi şi al tău...

Yakub zîmbi şi îl bătu afectuos pe umăr :

— Ehe, nu ştii ce înseamnă să-ţi legi soarta de un om puternic, influent, ca luminatul nostru vizir Zaganos, care să te sprijine la nevoie şi să te încarce de daruri...

În sunet de talgere, dansul încetă, iar tinerele balerine părăsiră în fugă sala, lăsînd în urmă o dîră de parfum primăvăratic.

— Ei, pe care din ele ai ales-o ? îl ispiti iarăşi Yakub-Paşa.

Lui Aziz i se accentuase înclinarea spre frumos sub toate formele. În ambianţa rafinată a palatului imperial se familiarizase cu luxul, cu eleganţa veşmintelor, cu splendoarea armelor damaschinate, cu vraja parfumurilor, cu traiul îmbelşugat, cu farmecul speranţelor ce aşteaptă a fi împlinite.

Kapi-agasi, şeful Înaltei Porţi, omul care fusese pentru el mai puternic decît Dumnezeu, deoarece cu un cuvînt ar fi putut să-i schimbe albia vieţii să-l nenorocească sau să-l trimită la moarte, îl chemă într-o zi şi îi vorbi confidenţial despre necesitatea instalării unui om de încredere la cîrma ducatului Athenei. Un astfel de om era Franco Acciaiuoli, prieten devotat al sultanului şi al Imperiului Otoman. Lui Aziz îi revenea sarcina nobilă de a veghea asupra acestui tînăr plin de calităţi, spre a-l feri de lucrăturile din culise ale duşmanilor.

La sfîrşitul întrevederii, kapi-agasi îi dărui un inel de aur, gravat cu numele lui Aziz, piesă folosită îndeobşte drept pecete de către turcii de seamă.

— Elevilor mei deosebit de înzestraţi le ofer cîte o mică amintire, se justifică şeful Înaltei Porţi. Aştept să mă ţii în curent cu tot ce se întîmplă în anturajul slăvitului nostru padişah. Recompensa ta va fi pe măsura serviciilor pe care mi le vei aduce.

Aziz părăsi uluit şi totdeodată încîntat cabinetul bătrînului demnitar. Era limpede că interesele lui Zaganos-Paşa nu coincideau cu ale lui kapi-agasi. El, Aziz, era pus în situaţia de a

alege prietenia unuia şi implicit duşmănia celuilalt. Zaganos-Paşa îi făcuse promisiuni ispititoare. Kapi-agasi fusese mai zgircit. Dar cuvintul lui avea mare greutate la distribuirea demnităţilor rezervate pajilor ieşiţi de sub îndrumarea sa.

După discuţia cu şeful Înaltei Porţi, Aziz se înapoie la principii săi, pe care nu trebuia să-i scape din ochi. Fiindcă Mahmud Anghelos şi Franco Acciaiuoli îşi manifestaseră încă din ajun dorinţa de a da o raită prin bazar, se oferise să-i însoţească. Aziz înţelesese că protectorii celor doi principi nu erau dezinteresaţi. De ce le-ar face lor jocul ? N-ar fi preferabil să opereze pe cont propriu ? În acest caz, beneficiile ar fi numai ale lui !

Intrarea sa în corpul de elită era generatoare nu numai de avantaje, ci şi de cheltuieli disproporţionate cu salariul cuvenit. Veşmintele frumoase, bijuteriile, parfumurile necesitau bani mulţi. Aziz îşi zise că trebuia să manevreze astfel încît să-şi asigure recunoştinţa cit mai palpabilă a principelui a cărui cauză o va îmbrăţişa.

Dimineaţa de toamnă tîrzie era însorită ca o zi de primăvară, cînd cei doi principi, însoţiţi de Aziz, intrară în bazar. Mulţimea pestriţă, gălăgioasă, care umbla încoace şi încolo, inundînd uliţele şi prăvăliile, se dădea la o parte din calea domnişorilor zălogiţi, care se făceau remarcaţi prin strălucirea costumelor europeneşti, cu nasturi de diamante, prin somptuozitatea centurilor cu paftale de aur, prin costisitoarea eleganţă a cizmelor din piele de girafă. Aziz suferea, fiindcă hainele lui de zi, mai modeste, erau lipsite de podoaba nestematelor, de inimitabila fantezie a brocarturilor veneţiene, arborate de cei doi favoriţi ai sultanului.

Mahmud Anghelos şi Franco Acciaiuoli aveau pungile doldora cu monete de aur. Deprinşi să cheltuiască fără socoteală, cumpărau tot ceea ce le stîrnea pofta. Rufărie fină, stofe ţesute din fire de mătase, şaluri indiene cu un colorit tandru, catifele tot atît de plăcute la pipăit ca şi sînii unei fecioare, încălţări din piele de căprioară sau de şarpe, arme superbe importate de arabi tocmai din Spania, parfumuri ameţitoare aduse din străfundurile Persiei. Din mai toate prăvăliile de lux achiziţionaseră cîte ceva.

Hotărîră să-şi încheie periplul cumpărăturilor în magazinul unui bijutier cu mare faimă la Adrianopole. Garabet Arakelian oferea clienţilor săi cele mai splendide colecţii de diamante şi de perle. O bijuterie furnizată de acesta prezenta nu numai o garanţie indiscutabilă, ci atribuia cumpărătorului pecetea eleganţei şi a bunului gust.

Cînd Aziz văzu nestematele expuse în cutii plate, căptușite cu mătase roșie, simți că îl cuprinde ameteala. În timp ce principii examinau niște centuri încrustate cu rubine, Aziz rămase într-o mută contemplare a unui set de nasturi confecționați din diamante și topaze. Prețul lor era atît de mare, încît el nu l-ar fi putut acoperi nici cu salariul pe un an întreg.

Arakelian îi citi admirația din priviri, împletită cu regretul de a nu-și putea cumpăra setul. Lăsă pe un ajutor să se ocupe de principi și se apropie de Aziz, frecîndu-și onctuos mîinile plinuțe ca ale unui prunc. Barba-i colier încadra o față rotundă ca o lună plină. Surîse îmbietor :

— Luminăția-Ta, ești un cunoscător al diamantelor de vreme ce ți-ai plecat ochii asupra acestui set.

— Trebuie să mai reflectez asupra prețului, rosti Aziz cu măreție.

Arakelian își desfăcu mîinile și le întinse cu palmele în sus.

— Prețul nu are importanță. Setul de nasturi este al dumneavoastră.

Aziz simți că i se îmbujorează obrajii. Îi păru rău că își exteriorizase în acest chip cupiditatea și slăbiciunea.

— Nu înțeleg...

— Setul acesta este un dar pe care vi-l oferă Garabet Arakelian, îi zîmbi mieros negustorul. Dacă veți accepta să rămîneți clientul meu, veți mai găsi prin sipete și alte bijuterii pe gustul Luminăției-Voastre.

Patronul închise cutia cu setul de nasturi și începu să o împacheteze.

— Îmi îngădui, Luminăția-Ta, să te poftesc a păși pragul acestei prăvălii la sfîrșitul săptămînii. Îți voi putea pune la dispoziție perle negre de o rară frumusețe, care-ți vor scoate în evidență albeața obrazului și aurul părului.

Aziz îl privi bănuitor. Nu cumva bătrînul armean îi făcea propuneri necuviincioase ? Arakelian îi citi gîndurile. Spre a risipi echivocul, adăugă suav :

— Luminăția-Ta este un personaj cu trecere la Curte. Înalta-ți protecție nu ar putea decît să ne folosească.

Aziz își descreți fruntea și zîmbi flatat.

— Să nu mă supraestimezi, Efendi !

Chipul armeanului reflecta o placidă încîntare.

— Garabet Arakelian nu se înșală niciodată ! Vino, Luminăția-Ta, la sfîrșitul săptămînii, și n-are să-ți pară rău !...

Aziz se înapoie la palat într-o euforică stare de spirit. Nu-i mai invidia pe principi. Fusese și el chemat de cîteva orî noap-

tea în iatacul sultanului, dar alții, mai abili, îi luaseră locul. Poate că acum descoperise izvorul unor avantaje care aveau să suplinească pierderea favorurilor imperiale. Știa prea bine că toate mărimile de la Curte își vindeau influența. De ce nu ar proceda și el în același chip ?...

La sfîrșitul săptămînii se înființă în prăvălia lui Arakelian. Armeanul îl primi manifestîndu-și zgomotos bucuria. Îl pofti în biroul său tapisat cu covoare scumpe și îi înfățișă cîteva bijuterii uluitor de frumoase. În vreme ce diamantele, perlele, smaragdele defilau — licărindu-și apele — prin fața ochilor minunați ai lui Aziz, glasul neguțătorului susura ca un șipot :

— Piesele acestea și multe altele, tot atît de frumoase, ar putea umple sipetele Luminăției-Tale...

Aziz își jucă brutal cartea :

— Ce-mi ceri în schimb, efendi ? Nu-mi mai vorbi pe ocolite ! Sînt un turc drept-credincios, dar nu-mi plac tîrguielile orientalilor.

Arakelian rămase oarecum descumpănit. Nu era deprins cu felul de a fi al tînărului vizitator. Se adaptă însă repede noii situații.

— Îmi place firea deschisă a Luminăției-Tale.

— Spune-mi ce te doare, și eu am să-ți răspund dacă îți pot fi de folos.

Arakelian îi turnă într-o ceșcuță de porțelan fin ca o petală de trandafir o băutură dulce și parfumată, din fructe macerate în alcool.

„Vrea să mă amețească", reflectă Aziz, deprins cu asemenea elixiruri.

Arakelian îi destăinui, după unele ocolișuri diplomatice, că era creditorul și omul de afaceri al răposatului Vlad Dracul, Domn al Țării Românești, asasinat mai înainte de a-și fi putut achita datoriile. Dacă pe tronul Valahiei s-ar urca fiul său Radu, aflat actualmente sub protecția Înălțimii-Sale Sultanul, el, Arakelian, și-ar putea recupera sumele investite și s-ar alege pe deasupra și cu frumoase beneficii, din care l-ar îndestula și pe protectorul său, Aziz.

Tînărul renegat asculta cu încordare vorbele cîntate ale armeanului. Propunerea nu-i displăcu.

— Dacă Radu, fiul lui Vlad, ar intra în grațiile Înălțimii-Sale Padișahul — Allah să-l binecuvînteze — continuă Arakelian persuasiv, treburile s-ar orîndui de la sine.

Aziz înţelese ceea ce i se cerea. I se oferea prilejul mult aşteptat de a-şi face jocul pe cont propriu. Aşa lucrau şi Zaganos-Paşa şi kapi-agasi.

Convorbirea se prelungi încă o jumătate de oră. Cînd Aziz părăsi prăvălia lui Garabet Arakelian, purtînd în buzunar nişte butoni cu smaragde, tîrgul fusese deja încheiat.

În seara următoare, pe cînd sultanul se îmbăia în bazinul de marmoră cu apă călduţă, înmiresmată cu esenţă de trandafiri, din *hammam*-ul imperial, Aziz manevră în aşa fel încît printre băieţandrii trimişi în acea seară augustului stăpîn să se afle şi adolescentul Radu, vlăstarul răposatului Domnitor Vlad Dracul...

*

Paşii ducelui Iancu de Hunedoara răsunau singuratici pe pardoseala de piatră a coridorului, care ducea spre cabinetul său de lucru. Pînă mai ieri, în încăperile acestea ale castelului, accesibile demnitarilor regatului şi solicitanţilor dornici să obţină audienţe, abia îţi puteai trage sufletul. Lumea cerşetorilor de favoruri începuse să se rărească de îndată ce prinseseră să se vînture zvonuri că atotputernicia ducelui intrase în declin şi că în curînd duşmanii săi, înalţii magnaţi ai Ungariei, aveau să-l despoaie de ultimele prerogative de care Iancu de Hunedoara se mai bucura în calitatea lui de guvernator general al regatului.

Ducele rîse cu amărăciune. Cunoştea firea versatilă a oamenilor. Îl durea totuşi faptul că serviciile eminente pe care le adusese pînă atunci ţării şi tronului erau uitate atît de repede. Tocmai acum, cînd creştinătatea avea atîta nevoie de braţul lui, se ridicaseră pigmeii cu titluri nobiliare sforăitoare spre a-l nărui, căci numai în acest chip îşi puteau redobîndi privilegiile ştirbite şi consolida puterea de care fuseseră văduviţi de acest obscur valah, ajuns cel mai înalt demnitar al regatului maghiar graţie agerimii minţii, integrităţii, vitejiei şi priceperii în ocîrmuirea treburilor publice.

Iancu de Hunedoara era prea lucid spre a-şi închipui că recunoştinţa este monetă curentă şi că partizanii săi de ieri, pe care-i îmbuibase cu dotaţii şi beneficii, i se vor mai prosterna şi mîine, după ce tînărul rege Ladislas Postumul, înapoiat din

aurita lui captivitate austriacă, îl va deposeda de prerogative, spre a-şi înarma clientela cu puteri politice şi militare susceptibile să-l ţină în şah pe valah şi chiar să-l nimicească.

Pînă şi printre oamenii săi de casă constatase defecţiuni de ultimă oră... Prea puţini îi mai rămăseseră credincioşi. Dar el, Iancu, era încă destul de puternic spre a rezista atacurilor insidioase ori făţişe ale duşmanilor.

Traversă anticamera în care îl aştepta doar secretarul său personal, Ioan Olah, şi el român de prin părţile muntoase ale Apusenilor. Avea încredere în bătrînul acesta devotat, care îl însoţise pretutindeni ca un cîine. Se întrebă dacă secretarul s-ar simţi flatat de comparaţie. Cîinii, socotea el, erau fiinţe mai nobile decît foarte mulţi oameni.

— Ceva nou, Olah ? întrebă intrînd în cabinet.

Cînd îi văzu pletele albe şi obrazul zbîrcit, cu adînciturî scoase în evidenţă de lumina soarelui ce-i cădea pe chip, se întrebă dacă şi el arăta tot atît de decrepit, cu atît mai mult cu cît erau cam de-o vîrstă. „Hîdă e bătrîneţea !“ reflectă cu scîrbă.

Se aşeză la masa de lucru. Secretarul îi înfăţişă o mapă cu documente.

— Majestatea-Sa Regele Ladislas vă poftеşte la Viena.

Iancu zîmbi. Sosise, în sfîrşit, momentul marii confruntări. Dispunea încă de destule trupe spre a angaja, la nevoie, lupta, avînd sorţi de izbîndă. Dar asemenea răfuială ar fi implicat declanşarea unui război civil, de pe urma căruia n-ar fi avut de profitat decît sultanul Mehmed şi împăratul Friedrich. Nu i-ar fi prea greu să-şi însuşească prin forţă Coroana Sfîntului Ştefan, mai înainte ca dizgraţia lui să devină un fapt consumat. În această eventualitate ştia că s-ar bucura de sprijinul românilor de dincoace şi de dincolo de munţi.

— A sosit şi raportul ambasadorului trimis de Luminăţia-Ta la Adrianopole, spuse secretarul, înfăţişîndu-i un pergament scris mărunt în latineşte.

Ducele îl luă şi îşi aruncă privirile asupra rîndurilor cu slove caligrafice. Pe măsură ce citea frazele pompoase ale diplomatului, fruntea i se întuneca. Dragostea de pace clamată cu atîta făţărnicie de sultanul Mehmed putea să înşele pe mulţi suverani şi principi creştini, dar nu pe el.

— Îi cunosc prea bine pe turci, ca să mă las îmbătat de vorbele lor, oricît ar fi ele de meşteşugite, rosti încet, ca pentru sine.

Îl surprindea replica împăciuitoare a padişahului. Ar fi preferat o ripostă aspră, căci bravada ascunde adeseori o teamă

nemărturisită sau o furie neputincioasă. Calmul ironic al asigurărilor sultanului — căci numai așa puteau fi caracterizate vorbele lui — vădea o mare încredere în forțele porprii, datorită desigur cunoașterii intențiilor și mijloacelor de luptă ale adversarului.

Se auziră din anticameră pași greoi și zornăit de pinteni. apoi un ciocănit în ușă. În cabinet își făcură intrarea Ladislas Corvin de Hunedoara — fiul cel mai mare al lui Iancu — însoțit de prietenul său, tînărul conte de Szent-Györgyi.

— Ce vînt vă aduce ? întrebă Iancu.

Zîmbi lui Szent-Györgyi, apoi își învălui feciorul într-o privire plină de afecțiune. Ladislas era vlăstarul său preferat. Se recunoștea în trăsăturile lui de caracter. Bravură, sobrietate, mărinimie, energie, vivacitate, toate umbrite însă de o impetuozitate care disprețuia adeseori prudența. Matei — fratele mai mic al lui Ladislas — era mai calculat, mai ascuns.

— Umblă zvonul, tată, că ducele de Cillyi va fi înscăunat prim sfetnic al regelui.

— Luați loc ! îi pofti Iancu.

Calmul său îl descumpăni pe Ladislas.

— Fără foc, fum nu iese ! Ai de gînd să stai cu mîinile în sîn, tată ?

Ducele lăsă să se scurgă cîteva clipe, apoi rosti domol :

— Nu mă călăuzesc după zvonuri, fiule. Dacă se vor adeveri, voi vedea ce-mi rămîne de făcut. Pînă una-alta, regele mă cheamă la Viena. Va trebui să plec.

— Crezi că este înțelept ? Astrologul nostru te-a povățuit să te ferești de idele lui noiembrie.

— Dacă pînă acum m-aș fi ghidat după stele, nu știu, zău. unde-aș fi ajuns.

Astrologul său îi mai prezisese și un mare succes pe tărîm politic, succes care nu se materializase încă.

— Trebuie să plec la Viena ! Dacă nu mă înfățișez la Curte, spre a trata direct cu regele, dușmanii noștri vor profita de prilej pentru a ne calomnia și a ne crea o atmosferă urîtă.

— Nici Caesar nu a ținut seamă de profeții !

În încăpere intră majordomul, urmat de un slujitor ce purta pe o tavă de argint un ulcior cu lapte proaspăt și o cană de pămînt. Pe urmele oamenilor se strecură un motan tărcat — tigru în miniatură — care începu să se frece calin de piciorul ducelui, torcînd cu voluptate. Iancu lăsă în jos mîna pe care o ținuse pînă atunci pe brățarul fotoliului și mîngîie pisoiul pe spinarea-i încovoiată.

Slujitorul așează tava pe masa de lucru. Majordomul turnă cîteva picături de lapte într-un pahărel de argint aninat cu un lanț de grumaz și le bău. Precauție indispensabilă în acele frămîntate vremuri, bîntuite de numeroase asasinate prin otrăvire. Umplu apoi cu lapte cana destinată ducelui.

Oaspeților care-l întrebau cu mirare pe Iancu de ce nu folosește hanapuri de aur, așa cum l-ar îndritui averea și poziția lui în societate, le răspundea cu simplitate :

— Părinții mei, dușmani ai deșertăciunilor omenești, m-au deprins de mic să mănînc și să beau în vase de pămînt. Această sobrietate m-a servit pe cîmpurile de luptă, unde comoditățile nu sînt la îndemînă.

Contele de Szent-Györgyi se uită cu lăcomie la laptele smîntînos.

— Aș putea să beau și eu o cană ? Sînt înfierbîntat de pe drum și puțin lapte mi-ar prinde tare bine.

La un semn al amfitrionului, majordomul aduse o nouă cană pentru tînărul oaspete. Acesta urmări pofticios șipotul de lapte ce-i umplu rusticul recipient, apoi sorbi cîteva înghițituri.

— Bun ! Foarte bun ! Și mai ales rece !

Motanul se frecă din nou de piciorul ducelui. Acesta îi zîmbi și turnă din propria-i cană puțin lapte într-o farfurioară, pe care o puse jos, sub nasul pisoiului. Animalul îl lipăi cu mare poftă. Deodată scoase un miorlăit și începu să se rostogolească pe podea, agitîndu-și spasmodic labele. Convulsiunile lui atraseră privirile tuturora. O spumă verzuie îi apăru la bot, iar ochii i se făcură ficși ca de sticlă.

— Otravă ! murmură consternat contele de Szent-Györgyi, scăpînd din mînă cana sa, care se izbi de podea, spărgîndu-se.

Se întrebă, îngrozit, cînd va începe, la rîndul lui, să resimtă în măruntaie efectele otrăvii.

Motanul se mai zbătu de cîteva ori, apoi labele i se încirciră într-un ultim spasm.

Iancu se uită cîteva clipe la tînărul conte, apoi respiră ușurat.

— Luați de aici motanul ! porunci, ridicîndu-și cu regret privirile de deasupra animalului încremenit pentru vecie. Să-l îngropați în grădina de sub turn ! Mi-a salvat viața !

— Și cu mine ce are să se întîmple ? bîigui Szent-Györgyi, ducîndu-și mîna la beregată.

Pîndea un simptom premonitoriu crizei finale, care întîrzia însă a se manifesta.

Amfitrionul îl încurajă cu un zîmbet :

— Dacă n-ai pățit nimic pînă acum, înseamnă că nu te pîndește nici un pericol. Nici majordomul nu dă semne de otrăvire.

Întoarse capul spre bătrînul servitor, pămîntiu de emoție.

— Otrava îmi era destinată mie și numai mie, continuă ducele. Cel care a vrut să mă suprime a uns desigur cu otravă interiorul cănii mele. Asta e singura explicație.

— Astrologul n-a mințit ! rosti sumbru Ladislas.

Amfitrionul rîse :

— Dacă n-a mințit, înseamnă că primejdia a fost înlăturată și că pot pleca liniștit la Viena.

Știa ce va urma. Ofițerii din trupele sale de gardă și oamenii justiției vor începe cercetările în jurul acestei nereușite tentative de asasinat. Nu vor lipsi torturile, și de pe urma lor, mulți nevinovați vor pătimi. Poate că adevăratul făptaș se afla acum departe. Asemenea lovituri erau preparate din timp și cu multă grijă...

Grăbi pregătirile în vederea plecării sale la Viena. Încercarea adversarilor săi de a-l suprima dovedea că se temeau încă de puterea și reacțiile lui. Îl cunoșteau prea bine spre a-și închipui că era dispus să cedeze fără luptă. Acum luase o nouă și irevocabilă hotărîre. Nu se va lăsa înlăturat de la cîrma Statului. Actualmente, în preajma uriașei crize care amenința lumea creștină, trebuia să păstreze frîiele puterii. Numai el și cu Suveranul Pontif își dădeau seama de urmările grave pe care le-ar avea pentru Europa căderea Constantinopolelui în mîna turcilor. Orbirea politică a celorlalți suverani, incapabili să prevadă viitorul întunecat, era o tristă realitate.

În aceeași seară, după cină, se urcă pe unul din turnurile castelului de unde putea cuprinde cu privirea pămînturile Hunedoarei lui mult iubite. Peste fire se lăsaseră însă aripile întunericului. Bezna palpabilă, ca o grea cortină de catifea neagră, îl despărțea parcă de restul lumii. Poate că așa se întîmplă și după moarte. Neființa te rupe de cei vii, te izolează într-un lințoliu cernit, de veșnică tăcere. Își zise că viața lui — de neostoite strădanii în slujba creștinătății — evoca sterilele eforturi ale lui Sisif. Ce realizase pînă acum ? Organizase și condusese expediții peste expediții împotriva Imperiului Otoman. Aproape că le uitase numărul. Succesele militare alternaseră cu înfrîngerile. Bilanțul nu era încurajator. Osmanlîii nu numai

că rezistaseră atacurilor repetate, dar, în loc să se uzeze, cîştigaseră în vitalitate, în forţă, devenind tot mai ameninţători. Dacă ar fi fost vanitos, ar fi avut motive de mulţumire. Sfîntul Părinte, dornic să-i răsplătească biruinţele obţinute pe cîmpurile de bătălie pentru apărarea Crucii, îl ridicase la rangul de duce şi îl proclamase şampion al creştinătăţii. Dar pe el nu-l încînta deşertăciunea onorurilor. Urmărea numai rezultate pozitive. Reuşise să stăvilească pentru o vreme revărsarea ciclopeeană a turcilor. Dar după moartea lui ce se va întîmpla ?

În scopul unificării forţelor creştine, direct ameninţate de expansiunea turcă, realizase unirea Ungariei şi a Poloniei, sub sceptrul viteazului monah Vladislav I-ul din puternica şi strălucita familie a Jagellonilor, sacrificînd în schimb interesele minorului Ladislas Postumul, fiul lui Albert de Austria, rege al Ungariei. Durase astfel un front comun împotriva osmanlîilor, la care se adăugaseră şi românii din celelalte două principate dunărene. Dezastrul de la Varna îi spulberase însă eforturile. Moartea regelui Vladislav, decapitat pe cîmpul de bătălie, pusese capăt uniunii polono-ungare. Rămas regent al Ungariei, acceptase — după lungi dezbateri lăuntrice — revenirea dinastiei de Austria pe tronul regatului maghiar.

Ladislas Postumul se învoise cu bucurie să reia sceptrul regal. Prin diverşi mesageri îl asigurase de recunoştinţa sa, făgăduindu-i că sub noua domnie îl va păstra în funcţia de prim demnitar al regatului. Dar în taină se unise cu toţi duşmanii lui Iancu şi îi pregătea debarcarea.

Ducele fusese încunoştinţat de aceste manevre, dar îşi zisese că la Viena va reuşi poate să-l convingă pe Ladislas că o continuare a politicii de consolidare a frontului antiotoman era singura recomandabilă şi că orice altă politică ar duce Ungaria la dezastru. Se temea însă că Ladislas nu va renunţa la prejudecăţile sale.

O pasăre de noapte ţipă jalnic, trezindu-l din gînduri. Cerul acoperit pînă atunci de zăbranicul norilor se înseninã, împodobindu-se cu scînteierile candelelor astrale. Candele licăreau şi în ţintirimul de la poalele castelului : flăcărui modeste, în care continuau parcă să palpite sufletele morţilor. Iancu se uită îndelung la luminiţele plăpînde, care-i treziră amintiri legate de toţi cei care luptaseră alături de el, sacrificîndu-se nu numai pentru apărarea Crucii, dar şi a unui fel de viaţă care respin-

gea impunerea silnică în lumea europeană a unor concepţii socotite de mahomedani universal valabile.

În ciuda perspectivelor întunecate, era convins că lumea creştină va ieşi totuşi victorioasă şi purificată din această grea încercare. Chiar şi popoarele căzute sub dominaţia otomană se vor elibera într-o zi, căci tot ceea ce este impus cu forţa termină prin a fi respins de către colectivitatea ostilă prin definiţie oricăror împilări.

El, Iancu, se străduise să lupte şi pe tărîm intern împotriva abuzurilor celor mari şi puternici asupra celor slabi şi nedreptăţiţi. Atît cît îi fusese în putinţă, apărase interesele ţăranilor, ale tîrgoveţilor, apăsaţi de marea nobilime egoistă şi apucătoare. Dar nu fusese în stare să facă prea mult, fiindcă răsturnările sociale nu se pot realiza fără a slăbi temporar puterea de Stat. Or, Regatul Ungariei trebuia să fie ferit de crize lăuntrice în preziua inevitabilei ciocniri cu Imperiul Otoman. Ştia că tratatele încheiate cu Mehmed n-aveau nici o valoare, în ciuda convingerii pacifiştilor că o eră de pace se deschidea pentru Europa. În concepţia lui, o pace de compromis nu avea sorţi de durată.

Studiase temeinic istoria politică şi militară a lumii civilizate şi călătorise mult, spre a-şi îmbogăţi experienţa. Îşi amintea întotdeauna cu plăcere de anii tinereţii petrecuţi în Italia, în slujba lui Filipo Visconti, duce de Milano. Acolo îşi însuşise principiile artei militare, dar totdeodată intrase în contact şi cu strălucitoarea cultură a Italiei. Ascultînd graiul armonios al italienilor, asemănător cu al moşilor şi strămoşilor săi români, avusese revelaţia nobilei înrudiri dintre locuitorii Peninsulei Italice şi românii de pe plaiurile carpatice şi dunărene. În Italia învăţase a se mîndri cu ascendenţa sa latină.

Acum, cînd păşea pragul bătrîneţii, şi înţelepciunea — rod al unei lungi experienţe — precumpănea avînturile adeseori necontrolate ale tinereţii, ajunsese la concluzia, în trecut intuită doar, că numai o unire strînsă între poloni, unguri şi români ar putea îndigui puhoiul otoman. Din nefericire, relaţiile de vasalitate între State, reflexe ale unor anacronice orînduiri politice, împiedicau o înţelegere sinceră şi trainică între aceste popoare. Românii refuzau rolul de vasali. Ei, urmaşii străvechilor romani, nu puteau accepta o poziţie inferioară pe pămînturile lor, stăpînite odinioară de daco-romani. Îi înţelegea pe români, le înţelegea setea de libertate, mîndria, aspiraţiile.

Era ungur fiindcă trăia între fruntariile Regatului Ungariei, dar nu își uita și nici nu își dispreţuia originea.

Își făcea uneori reproșuri fiindcă se arătase prea exigent față de principii din Valahia și din Moldova, pretinzîndu-le să se alinieze fără rezerve frontului ungaro-polon, fără a ţine seama că aceștia aveau în coastă pe turci, care împinseseră pînă la Dunăre hotarele europene septentrionale ale Imperiului Otoman. Vecinătate primejdioasă, ce impunea Domnilor români o politică proprie, evident supărătoare pentru căpeteniile militare de la Buda. Fusese intolerant fiindcă avusese în vedere numai coeziunea frontului antiislamic.

Și despotului Ghiorghii Brancovici al Serbiei îi pretinsese aceeași fidelitate nealterată față de Ungaria, uitînd că acesta — deopotrivă cu Vlad Dracul — era timorat fiindcă avea copiii reţinuţi ostatici la Adrianopole. Cei doi principi se arătaseră șovăitori și din considerente de ordin militar. Teritorii întinse de sub stăpînirea lor fuseseră ţinta unor expediţii de pedepsire turcești, încheiate cu pustiiri înspăimîntătoare și cu masive ridicări de captivi.

Lui Iancu îi reveni în minte expresia de îndobitocită stupoare întipărită pe chipul bătrînului despot cînd i se adusese la cunoștinţă că doi dintre fiii săi fuseseră orbiţi din porunca sultanului Murad. Revăzu ca prin vis și chipul crispat de grijă al lui Vlad Dracul după ce turcii îl siliseră să își trimită vlăstarele, pe Vlad și Radu, ostatici la Curtea padișahului. În cursul unei lungi discuţii, Domnul Ţării Românești încercase să-i explice dificultăţile imense ale poziţiei sale în complexul frămîntărilor politice din Balcani.

Cînd Vlad Dracul, obligat de evenimente vitrege, se închinase turcilor, dar cu intenţia mărturisită de a se elibera cu prima ocazie de sub tutela lor, el, Iancu, trimisese o expediţie de pedepsire împotriva Ţării Românești. Trupele regale ungare și boierii români dușmănoși Drăculeștilor îl prinseseră pe Vlad Dracul și îl decapitaseră, ucigînd și pe fiul său mai mare, Mircea.

Ducele citise într-un tratat voluminos al unui filozof grec că oamenii trecuţi de pragul bătrîneţii trăiesc mai mult în trecut, uitînd preocupările legate de viitor. Poate că și el îmbătrînise. De la o vreme răsăreau tot mai des din negura trecutului chipuri de oameni — prieteni sau dușmani — care stăruiau să-i bîntuie visele sau să-l urmărească pînă și în stare de veghe.

Tatăl său, mîndrul și viteazul Voicu, român de baștină, cu neamuri în sudul Carpaților ; maică-sa, Elisabeta Morsina, înăsprită de viața-i grea, dar atît de devotată vlăstarelor ei ; surorile lui, blînde, dar atît de șterse ; regele Sigismund de Luxemburg, care pusese temeiurile prosperității materiale a Corvineștilor, dăruindu-le în veșnică stăpînire castelul Hunedoara, cu orașul învecinat, precum și vreo treizeci de sate, mine de aur, argint și fier, saline și vămi, turme de vite, heleșteie bogate în pești, păduri întinse, aproape neumblate ; clericul Ioan de Zredna, corifeu al culturii umaniste în Ungaria, pe care-l cunoscuse în Italia, la Milano ; temerarul Francesco Sforza, *condottierul* ridicat prin forța pumnului său la rang de șef de Stat și care-i fusese magistru în domeniul artei militare ; onctuosul și eruditul cardinal Giuliano Cesarini, ucis sub ochii lui în timpul nenorocitei campanii din Bulgaria ; fantascul și orgoliosul rege Albert, mort de dizenterie ; trufașul duce Ulrich de Cillyi, dușmanul său de moarte ; aroganții conți de Garayi și Szecsyi, neîntrecuți în intrigi veninoase ; Vladislav Jagello, regele tînăr, generos și brav, căzut pe cîmpul de bătălie... Cu cîtă durere îi văzuse capul văduvit de trup, înfipt în vîrful unei lănci purtate de un ienicer de-al lui Murad...

Cînd orologiul din donjon bătu miezul nopții, Iancu de Hunedoara coborî în apartamentul soției sale, Elisabeta. Și ei îi albise părul, prins în rețeaua de fir brodată cu perle mici ca niște gămălii de ac. Păstrase obrazul neted, mișcările vioaie și trupul zvelt. Dacă nu i-ai fi văzut cosițele argintii, nu i-ai fi dat mai mult de 30 de ani. Cu toate acestea, dăruise soțului ei doi feciori zdraveni, ascuțiți la minte și frumoși ca niște cadre, ajunși acum la vîrsta bărbăției. Deși îi cunoștea și îi împărtășea îngrijorările, avea discreția să nu-i pună întrebări.

Ori de cîte ori se gîndea la vlăstarele sale, inima lui Iancu se strîngea de parcă ar fi strivit-o o menghine nevăzută. Pentru că prețuia știința astrologilor, dar nu și sinceritatea lor, ceruse odată unui vestit cititor în stele, oploșit la Viena, să-i facă horoscopul unor tineri cavaleri — fără a le indica numele — de a căror soartă se interesa. Nu spusese că era vorba de propriii săi fii, căci se temuse că i se vor înfățișa niște previziuni trandafirii.

Bătrînul astrolog făcuse tot felul de calcule complicate, iar la sfîrșit se adresase precaut ducelui :

— Tinerii se înrudesc cu Luminăția-Ta ?

— Oh, nu ! minţise Iancu zîmbind. Fac parte din garda mea persoană şi mă întrebam dacă sînt vrednici să-i ridic în grad.

Astrologul îşi strînsese în jurul genunchilor slăbiţi de ani pulpanele caftanului căptuşit cu blană.

— Are să plouă ! Mă dor oasele.

— Dar tinerii ? rostise ducele, ignorîndu-i diversiunea.

Bătrînul deslușise în încordarea glasului profund al ducelui o îngrijorare semnificativă.

— Unul dintre ei va ajunge departe, replică astrologul după o pauză. Va urca pe culmile măririlor. Am văzut în jurul capului său o aură strălucitoare. Aş zice că va purta coroană regală.

Sufletul lui Iancu se încălzise la focul unei tumultuoase bucurii. Dar îşi stăpînise simţămintele, spre a nu îngădui interlocutorului să i le citească pe chip.

— Dar celălalt tînăr ?

— Poartă şi el o aură. Roşiatică... asemenea aurului vechi... sau... a sîngelui.

— Nu înţeleg !

— Aură de martir.

— Cum ? Va pieri ucis ?

— S-ar putea să fi dat greş calculele mele ! vorbi bătrînul, pus în gardă de alterarea bruscă a trăsăturilor ducelui.

Astrologul refuzase să-i spună care din tineri îşi va încheia existenţa răpus de sabie şi care va purta coroana de aur a suveranilor.

— Sînt foarte apropiaţi tinerii aceştia, aşa că destinul lor pare să se confunde. Vor întîmpina aceleaşi primejdii, se vor lupta cu acelaşi curaj, dar într-un punct drumurile lor se vor despărţi.

Iancu era obsedat de această profeţie, pe care o păstrase însă pentru el. Îşi trecu mîna peste faţă, într-o încercare sterilă de a izgoni viziunile evocate de prezicerile astrologului ; şi pe cele bune, şi pe cele rele. Se uită la soţia lui, care-l privea cu o expresie a ochilor mai elocventă decît cele mai calde cuvinte.

— Mîine plec la Viena, îi spuse cu simplitate.

— Acum, în prag de iarnă ? îndrăzni ea să murmure. Nu mai eşti în prima tinereţe ! Trebuie să te îngrijeşti de sănătatea ta. Eşti necesar copiilor, mie...

— Trebuie să plec, rosti el domol, dar cu nestrămutată hotărîre. Nu mi-am încheiat îndatoririle. Dumnezeu mă va

ocroti. Iar dacă va fi să mi se întîmple ceva, înseamnă că n-am făcut decît să-mi urmez destinul. Mă cunoşti, scumpa mea. Nu sînt deprins să abandonez lupta !

•

I se spunea Dracula fiindcă era fiul Dracului.

Îl mai chema şi Vlad, ca pe tatăl său, şi era nepot al lui Vodă Mircea, cel mai viteaz şi mai înţelept Domn al Valahiei.

Era foarte mîndru de stirpea-i ilustră, de sîngele Basarabilor care-i curgea în vine, sîngele viforos al unor oameni care nu cunoşteau simţămîntul fricii. Ca şi ei, avea un caracter aprig, neîmblînzit. Numai la înfăţişare se deosebea de bunii şi străbunii lui. Tatăl său Vlad, bunicul, Mircea cel Bătrîn, străbunicul, Radu al II-lea, mai sus, Alexandru Basarab, iar şi mai sus Radu Negru fuseseră bărbaţi mîndri la chip şi falnici la trup ca nişte feţi-frumoşi. Portretele lor imortalizate în bisericile şi monastirile ctitorite de ei făceau mărturie.

El, Vlad, supranumit Dracula, nu avea nimic din frumuseţea lor. Pînă şi fraţii săi, răposatul Mircea, apoi Radu, precum şi celălalt, Vlad, bisericosul, aveau înfăţişarea unor arhangheli. Dintre toţi, însă, Radu rămînea cel mai frumos exemplar.

Cînd se privea în oglindă, Dracula încerca o strîngere de inimă vecină cu dezgustul. Odată cu trecerea vremii se mai deprinsese cu chipul său vitregit. În suflet păstra totuşi o amărăciune surdă, de care nu se putea dezbăra. Avea obrazul prelung şi palid, bărbia proeminentă, tot atît de ascuţită ca şi nasul încovoiat ca un cioc vulturesc. Buza de jos, cărnoasă, plină, scoasă ca o streaşină peste bărbie, contrasta cu buza de sus, subţire ca o aţă. Mustaţa castanie, ţepoasă, cu colţuri lăsate, dădea chipului său o expresie de o bizară tristeţe, care se transforma uşor într-un aer de o ferocitate înspăimîntătoare. Ochii enigmatici erau acoperiţi pe jumătate de pleoape grele ; calmi, impresionau prin duritatea scînteierilor lăuntrice ; la mînie, înfiorau prin cruzimea, prin înverşunarea lor.

Acum stătea la masă, într-un han ridicat la o încrucişare de drumuri din Codrii Vlăsiei. Lumina anemică a unui opaiţ îi aşternea pe obraz o tentă gălbuie, bolnăvicioasă. Îşi goli cana cu vin, apoi se întoarse spre bărbatul spătos, cu plete şi mustăţi de un roşu-viu, ca tăciunii aprinşi.

— Toma, să se pună şeile pe cai ! Pornim la drum !

Glasul lui avea inflexiuni aspre, tăioase.

Toma, armaşul, care-l slujise şi pe răposatul Vlad Dracul, se uită la stăpînul său. Îi înţelgea neastîmpărul, deşi — dacă ar fi cutezat — ar fi încercat să i-l mai domolească. Dracula hotărîse — cu cîteva ore înainte — să înnopteze în hanul acesta. Acum îşi schimbase gîndul.

— Caii au avut timp să se odihnească, spuse Dracula.

— Băieţii i-au adăpat şi le-au dat orz din belşug, Luminate Stăpîne.

— Atunci putem pleca fără grijă.

Armaşul replică mintal : „Dar slujitorilor tăi nu crezi că le-ar trebui o noapte de somn bun ? Călătorim de opt zile, cu popasuri scurte, dormind pe furate pe cîte un colţ de masă. În felul ăsta nu ştiu dacă vom fi în stare să ajungem la capătul drumului..." Nu îndrăznea însă a-şi mărturisi îndoielile, deoarece cunoştea firea neînduplecată a stăpînului. Se ridică de la masă şi plecă să execute porunca.

Toma şi cei patru ţărani tineri, slujitori devotaţi ai pribeagului vlăstar domnesc, rămăseseră ultimii dintr-o armată de partizani care se risipiseră ca potîrnichile după ce epoca de splendoare a Drăculeştilor sombrase într-o baie de sînge. Toma, boiernaş de prin părţile Drăgăşanilor, îşi lăsase familia, spre a-şi urma stăpînul rătăcitor prin ţări străine. „Nevasta mi-a murit, sărmana, iar copiii mei au crescut, s-au însurat şi acum stau la casele lor, le răspundea Toma celor care-l ispiteau cu vorba. Cuconul ăsta domnesc este ca şi feciorul meu. Părintelui său, răposatul Vodă Vlad, îi datorez recunoştinţă pentru chipul cum m-a cinstit şi m-a omenit în tot timpul vieţii lui. Îi plătesc datoria — dincolo de mormînt — îngrijindu-mă de feciorul său."

Din ziua în care Vlad Dracul şi fiul său Mircea fuseseră asasinaţi în preajma mlaştinilor de la Bălteni, Toma nu-şi mai amintea să fi văzut umbră de surîs pe chipul lui Dracula.

De atunci încolţise în mintea tînărului vlăstar domnesc gîndul răzbunării împotriva tuturor şacalilor cu coroane regeşti ori împărăteşti din jurul ţărişoarei lui. Aliaţi sau duşmani, aceştia nu urmăriseră decît propriile interese, dînd frîu liber setei lor de cotropiri. Dracula nu putea să uite anii grei în care fusese zălog la Adrianopole, împreună cu fratele său mai mic, Radu. Şederea lui forţată printre osmanlîi îi prinsese totuşi bine. Le învăţase limba, se familiarizase cu moravurile, cu mentalitatea lor. Fiindcă era înconjurat de duşmani, care-i

pîndeau fiecare mișcare, devenise viclean, duplicitar, intrigant. Fiindcă îi știa pe turci bănuitori din fire, arunca aici o vorbă, dincolo alta, semănînd zizania printre gardienii lui cu ranguri mai mărunte sau mai înalte. Prefăcut, reușise treptat să cîștige încrederea cîtorva mărimi, care ajunseseră la concluzia că găsiseră în tînărul principe un element docil, ușor de manevrat, un exponent creștin al politicii lor anticreștine.

Spre a-l pregăti, îl supuseseră nu numai unei intense îndoctrinări politice, ci îi și încredințaseră o comandă militară spre a-l deprinde cu arta conducerii trupelor pe cîmpurile de bătălie. Cînd Dracula socotise că le cîștigase îndeajuns încrederea, se întrecuse în a da dovadă de zel războinic. Devenise temerar, brutal, autoritar, impresionînd căpeteniile gărzilor turcești care-l „protejau". Exagera poza belicoasă și spre a descuraja pe acei demnitari cu gusturi depravate, care căutau compania băieților creștini cu înfățișare și maniere feminine.

Zaganos-Pașa — căruia îi exprimase odată temerile sale în legătură cu prietenia echivocă pe care i-o arăta unul dintre viziri — îi răspunsese rîzînd :

— Tu, Luminate Principe, nu trebuie să-ți faci griji în treburile astea. Înfățișarea ta este cum nu se poate mai antiafrodisiacă.

Dracula știa că fratele său Radu — datorită uluitoarei sale frumuseți — era pîndit de pericolul de a stîrni fără voie luxura vreunui personaj atît de înalt și de puternic, încît să nu țină seama că avea de-a face cu un fecior de voievod.

Față de Radu încerca un sentiment de dragoste cvasipaternă. Cînd îl vedea gingaș, neajutorat, simțea nevoia să-l apere, să se bată pentru el.

După asasinarea părintelui lor, fusese chemat în fața padișahului. Murad-Khan îi vorbise autoritar, dar cu bunăvoință:

— Am primit rapoarte pline de laude asupra ta, principe Vlad. Fiindcă în repetate rînduri ți-ai arătat dragostea și respectul pentru persoana mea, precum și alipirea ta față de politica noastră externă, te socotesc vrednic să primești sceptrul tatălui tău, ucis mișelește de către frații lui creștini. Am hotărît să te înscăunez Domn al Țării Românești. Vom scurta ceremoniile de învestire. E nevoie de prezența ta la Curtea-de-Argeș. Să te pregătești de drum. Armatele mele victorioase te vor așeza pe tronul strămoșilor tăi. Tu nu trebuie în schimb decît să-mi fii credincios.

Ascultase cu prefăcută evlavie vorbele sultanului, dîndu-şi seama că i se oferea mijlocul de a scăpa din captivitatea în care el şi fratele său zăceau de atîţia ani. Ajuns în Ţara Românească, nu-i va fi greu să-şi schimbe orientarea politică. Acceptase cu zgomotoasă recunoştinţă oferta sultanului. Întîmpinase însă un refuz neînduplecat cînd ceruse să fie însoţit de fratele său.

— Principele Radu va rămîne la Curte, spre a chezăşui prietenia dintre imperiul nostru şi Ţara Românească, intrată sub ocîrmuirea ta. Te supără că vrem să-l păstrăm pe principe în mijlocul nostru ?

Dracula înţelesese că orice stăruinţă nu numai că nu ar fi avut sorţi de izbîndă, dar ar fi stirnit bănuielile padişahului, năruind părerea bună pe care acesta şi-o făcuse despre el.

Plecase spre Ţara Românească „ocrotit" de o armată turcească, pusă sub comanda lui Emin-Paşa, care primise în taină porunca de a supraveghea fiecare mişcare a noului Domnitor şi de a-l arunca în lanţuri dacă acesta va nesocoti vreuna din poruncile sosite de la Adrianopole.

Pe cînd străbăteau un defileu din munţii Traciei, trupele otomane se încrucişaseră cu un convoi alcătuit din copii creştini escortaţi de osmanlîi şi duşi în robie la Adrianopole. Dracula îşi încleştase cu mînie pumnii. Nu putea face nimic pentru băieţandrii aceştia, pe care-i aşteptau cele mai cumplite încercări. Îi plîngea mai ales pe aceia care aveau să eşueze în saraiurile mai-marilor zilei. Dar foarte curînd — şi era sigur de asta — ticăloasele abuzuri vor înceta. Va găsi el mijlocul să-i ridice pe toţi creştinii asupriţi împotriva împilatorilor otomani.

Primul lui gînd după înscăunarea sa pe tronul Ţării Româneşti fusese să strămute osemintele părintelui şi ale fratelui său din mormintele sărăcăcioase din preajma monastirii Bălteni în cavoul familiei de la Curtea-de-Argeş. Cînd groparii deshumaseră cadavrul decapitat al lui Vodă Vlad, plînsese cu lacrimi amare. Reflectase atunci asupra deşertăciunilor omeneşti şi îşi spusese că poate şi pe el îl aştepta aceeaşi soartă. Dar după ce îl scoseseră la lumină pe fratele său, simţise că mînia îi răscoleşte întreaga fiinţă. În sicriul putrezit pe jumătate, datorită pămîntului mocirlos, găsiseră trupul lui Mircea întors cu faţa în jos. Braţele şi picioarele închircite, capul întins într-o ultimă şi deznădăjduită încercare de a găsi puţin aer, ţăpligile de lemn înfipte sub unghiile care zgîriaseră în neştire scîndurile sicriului dovedeau cu prisosinţă că fratele

lui fusese îngropat de viu, spre a i se spori chinurile dinaintea morții. Nemărginită fusese ura și cruzimea asasinilor de vreme ce îl canoniseră atît de groaznic. Moartea prin decapitare curmă rapid viața. Moartea prin îngropare de viu a unui om atinge culmile ticăloșiei, căci prelungește chinurile dincolo de granițele celei mai bolnăvicioase imaginații.

După ce-și reînhumase părintele și fratele, Dracula cercetase împrejurările asasinării lor. Aflase de la martori oculari — călugări și țărani din Bălteni — numele ucigașilor, mai toți boieri din tabăra Dănești lor.

Pe unul din ei, pe nume Preda, izbutise să pună mîna. Ceilalți boieri fugiseră însă de îndată ce aflaseră că Dracula intrase în țară sprijinit de armatele sultanului. El însuși judecase pe hainul Preda. După ce îi ascultase mărturisirile smulse prin cazne, îl decapitase, iar pe copiii lui îi îngropase de vii. Pe puținele rude ale fugarilor, rămase în țară, le aruncase în temniță.

Relațiile lui cu Emin-Pașa se deterioraseră repede. Generalul turc, executînd porunci ale marelui vizir, dispusese ridicarea unui număr de copii români, spre a fi trimiși la Adrianopole. Dracula încercase să se opună, invocînd agitația pe care o va stîrni în țară această măsură antipopulară. Ceruse lui Emin-Pașa să admită cel puțin o amînare a recrutării forțate de copii, pînă ce el, Vodă, va obține un răspuns la jalba pe care o va înainta sultanului. Între timp, băieții smulși din sînul familiilor de către comisiile turcești erau înghesuiți într-un lagăr. În noaptea din ajunul trimiterii lor la Adrianopole, Emin-Pașa poruncise să i se aducă la palat pe unul din copiii cei mai frumoși — orfan al unui boier din tabăra Drăculeștilor — pe care îl necinstise, în ciuda împotrivirii lui disperate. Informat de această nelegiuire, Dracula chemase în taină pe Toma și pe cîțiva ostași din garda sa. Împreună se strecuraseră în încăperile pașalei din palatul domnesc, imobilizaseră străjile turcești, luate prin surprindere, apoi îl treziseră din somn pe Emin-Pașa, care abia adormise, sătul de mîncărurile alese și sleit de puteri.

Oamenii lui Dracula îl legaseră fedeleș, îi puseseră căluș la gură și, după ce îl ridicaseră din apartamentul său, îl coborîseră într-o pivniță a palatului. Acolo, din porunca lui Vodă, ostașii înfipseseră în pămînt un par ascuțit la capătul de sus. Îl ridicaseră deasupra parului, apoi îl lăsaseră să cadă cu toată greutatea asupra țăpușei, care-l străpunsese de jos în sus, prin stomac, și se oprise în stern.

Instalat pe un scaun, Dracula îi urmărise cu satisfacţie zvîrcolirile. Se ridicase şi se apropiase de mogîldeaţa înfiptă în parul înroşit de sînge.

— Cred că te-ai săturat, turcule, de plăcerile tale murdare ! Să simţi şi tu ceea ce au simţit atîţia copii pe care i-ai nenorocit !

Emin-Paşa îl privea cu ochi rotunjiţi de groază. Deşi i se scosese căluşul, abia găsea puterea să geamă. Bale înroşite de sînge i se prelingeau prin barba-i sură. Îşi dăduse duhul abia după o oră de chinuri. Cînd supliciul se încheiase, Dracula părăsise palatul însoţit de oamenii săi de credinţă şi se avîntase în galopul cailor spre hotarele Moldovei, unde ştia că va fi primit prietenește.

De atunci se scurseseră patru ani. Patru ani de pribegie. Vlad Dracula nu putea uita cinstirea cu care-l primise bunul şi milostivul Domn al Ţării Moldovei, Bogdan-Voievod. Se împrietenise repede cu Ştefan, fiul domnitorului, şi acolo, în dulcele ţinut al Cetăţii Neamţului, ar fi putut gusta multă vreme liniştea unui trai lipsit de griji imediate. Dar sufletul lui nu mai cunoştea pacea lăuntrică. Nu-l urmărea decît un singur gînd : să facă dreptate românilor, să le răzbune suferinţele, să izgonească pe străinii oploşiţi pe pămîntul Ţării Româneşti, oricare ar fi fost aceştia — prieteni silnici sau duşmani declaraţi.

Asasinarea lui Bogdan-Vodă de către vărul său, Aron, pusese capăt şederii lui Dracula la Curtea moldovenească. Pribegise prin Polonia şi, după aproape un an de rătăciri încolo şi încoace, trecuse graniţa Transilvaniei. Ducele Iancu de Hunedoara îi îngăduise a se aşeza vremelnic în cetatea Sibiului. Sibienii făcuseră însă viaţa amară refugiatului domnesc. Plătiţi în taină de partizanii Dăneştilor, merseseră pînă acolo cu perfidia, încît încercaseră să-l dea pe mîna duşmanilor lui. Dracula scăpase ca prin minune din păienjenişul de uneltiri duşmănoase şi de capcane.

Dacă la toate acestea se mai adăuga şi firea lui neastîmpărată, setea de răzbunare şi mai ales idealul lui de a smulge ţara şi pe români de sub călcîiul străin, îşi găsea o explicaţie logică fuga lui din cetatea Sibiului, unde se simţea prizonier, şi reluarea peregrinărilor, menite, în concepţia lui, să-i aducă, la capătul lor, sceptrul domnesc, dar nu prin mila turcilor sau a ungurilor, ci prin propriile lui strădanii.

Mai înainte însă de a începe lupta pentru cucerirea tronului, trebuia să-l smulgă pe Radu din ticăloasa temniţă a sa-

raiului imperial. Faptul că-l ştia zălog, expus represaliilor de tot felul, îi frîna elanul, timorîndu-l. Campania pe care Mehmed al II-lea o pregătea pentru cucerirea Constantinopolelui îi oferea un prilej potrivit pentru acţiunea pe care el, Vlad, o pusese la cale. Turcii, preocupaţi de iminenţa războiului, vor urmări cu mai puţină atenţie mişcările unui principe pribeag. Poate că nu s-ar fi avîntat în această aventură dacă sultanul Murad ar fi fost încă în viaţă. Răposatul padişah resimţise desigur mai puţin uciderea lui Emin-Paşa decît propria sa incapacitate de a cunoaşte oamenii. Pentru Mehmed, fiul său, cazul lui Vlad Dracula intra în domeniul riscurilor inerente combinaţiilor politice îndrăzneţe. Murise Emin-Paşa? Se vor găsi destui militari capabili să-l înlocuiască. Avîndu-l pe Radu Dracul zălog, păstra un control indirect şi asupra acţiunilor fratelui acestuia.

Se lăsase noaptea cînd Vlad şi oamenii lui părăsiră hanul, îndreptîndu-se spre Dunăre. Nu se grăbea fiindcă l-ar fi speriat premiul pus pe capul lui. Viaţa îl deprinsese cu pericolele, aşa că se simţea în mijlocul lor ca peştele în apă. Nici moartea nu-l înspăimînta. Orice om trebuie să-şi încheie într-un fel existenţa, spunea el. Diferă numai modalitatea şi termenul.

Îmbrăcat în haine modeste de tîrgoveţ, ca şi însoţitorii săi, afişa profesiunea de geambaş. Slujitorii lui mînau cinci cai de mare preţ, destinaţi — declarau ei — marelui vizir Khalil.

Cînd panglica lată a Dunării, poleită de razele palide ale lunii, apăru printre franjurile sălciilor, Dracula zîmbi. Prost mai era slujit Vodă Vladislav, de vreme ce oamenii lui nu izbutiseră să dea de urma unui fugar care străbătuse Ţara Românească de la un cap la altul, fără să-şi modifice înfăţişarea. Avea să treacă Dunărea pe la Giurgiu, înarmat cu documente plăsmuite, pe care i le meşterise un individ dubios din Sibiu. Printre acestea se afla şi o scrisoare a lui Khalil — desigur apocrifă — care comanda pretinsului geambaş cinci cai moldoveneşti de cea mai bună rasă.

Norocul îi slujeşte pe temerari. Dracula şi micul lui convoi trecură Dunărea fără incidente, păşind, în sfîrşit, pe teritoriul Imperiului Otoman. Dacă turcii l-ar prinde, l-ar aştepta eşafodul. În privinţa asta nu-şi făcea iluzii. Era însă încredinţat că steaua lui îl va călăuzi pe drumuri sigure.

Se descurcă uşor cu străjile otomane de prin tîrgurile şi satele din Tracia. Scrisoarea semnată de Khalil făcea minuni. Atît de mari erau prestigiul şi teama inspirate de marele vizir,

încît slujbaşii turci îi sărutau slovele, zîmbind cu îngăduinţă geambaşului care se bucura de un asemenea muşteriu.

Pregătirile de război erau vizibile pretutindeni. Cete de musulmani înarmaţi, pedeştri sau călări, se îndreptau spre locurile de adunare. Domnea o agitaţie febrilă. Se vorbea numai despre războiul sfînt, despre necesitatea zdrobirii mult hulitei puteri bizantine, ultimul spin creştin rămas în trupul Imperiului Otoman. Ţăranii creştini de prin satele străbătute de Dracula se fereau să lege discuţii cu călătorii. Îşi vedeau de treburile lor, mărginindu-se a se ruga în gînd Domnului să-i izbăvească mai repede de stăpînii turci. De cîte ori Iancu de Hunedoara trecuse cu oştirile sale de cruciaţi prin Tracia, îndreptîndu-se spre inima Imperiului Otoman, în sufletul creştinilor localnici încolţise speranţa într-o apropiată eliberare. De fiecare dată însă aşteptările lor fuseseră înşelate. Resemnarea le încovoiase grumazul.

Ajuns la Adrianopole, Vlad făcu bucăţi scrisoarea semnată de Khalil, fiindcă aici, în capitala imperiului, falsul putea fi uşor descoperit. Îşi păstră însă pretinsa-i ocupaţie de geambaş, schimbîndu-şi doar înfăţişarea. Îşi reteză vîrfurile mustăţilor, îşi lăsă barbă şi îşi scurtă pletele. Îşi duse apoi caii la tîrgul cel mare din oraş. Turcii, mari amatori de bidivii frumoşi, se extaziau în faţa superbilor armăsari cu ancoluri mîndre, siluete zvelte şi mişcări pline de nerv. Într-o zi dădu peste un client de seamă. Un ofiţer de la grajdurile imperiale, pe care-l cunoscuse pe vremea cînd se afla zălog la Poartă. Ofiţerul admiră caii, se interesă de preţ şi închegă o scurtă conversaţie cu stăpînul lor. Dracula îi suportă privirile fără să clipească. Chiar dacă amatorul de cai ar fi avut impresia că trăsăturile neguţătorului îi sînt vag familiare, nici prin minte nu i-ar fi trecut că are de-a face cu ucigaşul lui Emin-Paşa.

Preţul foarte mare cerut de falsul geambaş nu-l descurajă.

— Dacă poţi, jupîne, să vii mîine de dimineaţă la palatul imperial. Adu-ţi şi caii. Să întrebi de mine. Mă cheamă Daud. Vreau să arăt armăsarii tăi maestrului cailor. Poate că au să-i placă. Dacă veţi cădea la învoială, sper că n-ai să mă uiţi.

Dracula îi făgădui un frumos cadou. Ofiţerul turc îi oferise prilejul de a pătrunde în palatul imperial fără a trezi bănuieli. Treburile-i mergeau mai bine decît se aşteptase.

A doua zi de dimineaţă se înfăţişă la palat, aşa cum îi recomandase Daud. Caii, proaspăt spălaţi şi ţesălaţi, aveau părul mai lucios decît catifeaua de mătase. Coamele bogate se inelau ca şi cosiţele fecioarelor. Cozile fuior ar fi făcut mîndria ori-

cărui pașă cu tuiuri. Nervoși, caii scormoneau cu copitele pămîntul.

Străjerii, preveniți de Daud, îl lăsară pe falsul geambaș să intre, împreună cu oamenii și armăsarii lui, în *birun,* „curtea din afară" a palatului. I se spunea birun fiindcă această secțiune cuprindea toate serviciile care asigurau relațiile sultanului cu lumea exterioară, spre deosebire de *enderum,* secțiunea „dinlăuntru", care cuprindea încăperile rezervate sultanului, haremul, saraiul, precum și toate serviciile militare și civile atașate pe lîngă augusta sa persoană.

Între cele două curți se înălța Poarta Fericirii, conglomerat de edificii impozante, unde padișahul primea audiențe, împărțea dreptatea și conducea treburile Statului. În dreapta Porții Fericirii se afla marea sală a consiliului imperial, dominată de o cupolă vastă, iar în stinga se ridica sala tronului, rezervată ceremoniilor oficiale, primirii înalților demnitari și a ambasadorilor străini.

Dracula cunoștea mai toate ungherele uriașei reședințe imperiale, cu multitudinea de clădiri bogat ornamentate, cu grădinile magnifice, cu bazinele de marmoră înfrumusețate de havuzuri, precum și cu tot felul de pavilioane și chioșcuri destinate desfătărilor padișahului.

Pe Sabahattin, maestrul cailor, Dracula îl cunoscuse la palat cu cîțiva ani în urmă. Relațiile lor păstraseră un caracter protocolar, distant. Pe atunci, lui Vlad Dracula, simplu zălog la Curte, nu i se dădea o importanță prea mare.

În așteptarea lui Sabahattin și a lui Daud, Dracula își aruncă privirile asupra unei clădiri îmbrăcate în marmoră și dominate de multiple cupole, construită dincolo de Poarta Fericirii. Știa că în acel edificiu vegeta fratele său, în umbra marelui sultan Mehmed. Deși se afla atît de aproape, Radu era mai inaccesibil decît dacă s-ar fi ascuns la o mie de leghe depărtare.

Sabahattin se ivi în sfîrșit, purtîndu-și cu trufie trupul uriaș și bastonul de maestru al cailor. Daud îl urma, vorbindu-i cu vizibilă supunere. Sabahattin nu acordă nici o privire pseudogeambașului. Atenția lui fusese captată din primul moment de superbii cai moldovenești. Deși înaltul personaj încerca să facă pe indiferentul, Dracula citi în ochii lui o licărire de cupiditate și admirație, repede stăpînită.

— Prețul e cam mare, ghiaurule, se adresă Sabahattin lui Dracula, fără să-și desprindă privirile de siluetele suple ale

armăsarilor. Daud mi l-a spus. Dacă vrei să încheiem tirgul, va trebui să mai laşi din pretenţii.

— Dar caii aceştia mănîncă foc, Prea Luminate, îi vorbi obsecvios Dracula, adoptînd tonul şi semnele de supunere pe care turcii le pretindeau tuturor creştinilor cu care aveau de-a face. Caii mei sînt vrednici să placă Măriei-Tale. Armăsarul acesta alb, înaripat, este urmaşul direct al lui Ducipal.

— Adevăr grăieşti, ghiaurule, admise Sabahattin generos. Ar fi necinstit să spun că nu e falnic. Dar banii vistieriei sînt folosiţi azi pentru scopuri mai înalte decît cumpărarea cailor de lux. La asta să te gîndeşti cînd vei cugeta asupra preţului.

— Îi cumperi pe toţi, Luminăţia-Ta ? întrebă Dracula cu acelaşi afectat servilism.

— Pe toţi, dacă ne învoim. Uite, aş vrea să-l încerc pe ăsta alb.

— Facă-se cum ţi-e voia, Luminate. Dă poruncă să i se pună o şa.

La un semn al lui Sabahattin, apărură cîţiva slujitori, purtînd o şa cu multe zorzoane. Se apropiară precauţi de armăsarul alb ca neaua de pe vîrful Erzerumului, care se smucea în căpăstru, cabra, sforăia, indispus parcă de prezenţa turcilor.

„Se vede cît de colo că e cal moldovenesc, reflectă Dracula, zîmbind pe sub mustaţă. Îl supără osmanlîii, aşa cum mă supără şi pe mine."

După ce slujitorii puseră, cu chiu, cu vai, şaua pe armăsarul alb, Sabahattin se urcă anevoie în scări. Nu pentru că nu s-ar fi priceput, dar bidiviul, mai aprig decît un cal sălbatic, nu se lăsa deloc stăpînit. Sabahattin făcea mari eforturi spre a-l domoli. Îşi pusese la bătaie întreg talentul său de maestru al echitaţiei, spre a nu fi aruncat din şa şi proiectat cu nasul în pietrişul de pe alei.

Deodată se auziră sunetele înalte ale unor trompete. De sub arcada Porţii Fericirii apăru în trap întins un detaşament de călăreţi din garda imperială, precedînd pe sultanul Mehmed, urmat de un strălucitor alai. Padişahul călărea un armăsar arab. Printre persoanele din suită, Dracula zări cu emoţie chipul ingeresc al fratelui său. „Ce caută Radu în anturajul padişahului ?" se întrebă nedumerit.

În calea lui Mehmed se prosternau şi militarii, şi civilii aflaţi în acele clipe în curtea din afară. Sabahattin vru să descalece aşa cum cerea protocolul, dar armăsarul alb, enervat, pare-se, de sunetele trompetelor, o luă razna printre fîntînile

din curte, ieşind în calea cortegiului imperial. Sabahattin făcea eforturi zadarnice spre a-şi struni bidiviul.

Mehmed se încruntă la început, apoi, înţelegînd comicul situaţiei, începu să rîdă. Reputaţia de neîntrecut călăreţ a lui Sabahattin suferi în clipa aceea o gravă ştirbire. Cabrările şi berbeceştile armăsarului alb alternau drăceşte. Violenţa mişcărilor lui îl dezechilibră pe Sabahattin, care scăpă picioarele din scări şi se pomeni zvîrlit într-o fîntînă cu apă cristalină, în care se scufundă, spre marele haz al sultanului.

Armăsarul alb se întoarse la Dracula, în vreme ce maestrul cailor se ridică din apă umilit, ud pînă la piele, lovit, plin de vînătăi.

— Cum de-ai ajuns acolo ? îl întrebă Mehmed ironic.

Sabahattin ieşi din fîntînă, se scutură ca un cîine plouat şi, după ce se apropie de padişah, îi înşirui gîfîind o sărmană justificare.

— Cumpără caii ! porunci Mehmed. Trebuie să fie năzdrăvani, de te-au tăvălit în halul ăsta ! Să-i domesticeşti, spre a-ţi răscumpăra ruşinea.

— Aşa voi face, Mărite Doamne ! replică Sabahattin cu supunere.

În clipa aceea, privirile lui Dracula, care asistase de departe la întreaga scenă, se întîlniră întîmplător cu ale fratelui său. Chipul adolescentului se împurpură brusc. Vlad înţelese imediat că prîslea îl recunoscuse. Nu citi însă în ochii lui nici o bucurie. Se temea oare Radu de ceea ce i s-ar putea întîmpla fratelui său dacă ar fi prins, ori surpriza revederii nu-i făcuse plăcere ?

Sultanul dădu pinteni calului, pornind iarăşi la drum. Cortegiul se urni, îndreptîndu-se spre poarta monumentală care-şi deschisese canaturile de bronz aurit spre piaţa umbrită de copaci din faţa palatului. Vlad Dracula îşi urmări cu privirile fratele, pînă ce silueta gracilă a acestuia se pierdu pe după arcadele împodobite cu flori săpate în piatră...

Muncit de îndoieli, Dracula părăsi curtea palatului imperial. Norocul îl ajutase să dea repede de urma lui Radu. Înainte de a sosi la Adrianopole, se temuse ca fratele lui să nu fi fost pus la regim de izolare prin vreuna din fortăreţele din Asia Mică, aşa cum li se întîmpla adeseori principilor zălogiţi care displăceau sultanului. Acum nu-i rămînea decît să treacă la executarea celei de-a doua faze a planului său : luarea de contact cu agenţii care ar putea uşura evadarea lui Radu. Unul

dintre aceştia era armeanul Arakelian, neguţător de pietre preţioase, care în trecutul nu prea îndepărtat făcuse mari servicii răposatului Vlad-Vodă.

Deşi era în plină zi, iar pe străzi foia lumea, Dracula se îndreptă plin de îndrăzneală spre marele bazar din centrul oraşului. Dacă nu fusese recunoscut la palat, cu atît mai puţin risca să fie identificat de vreunul din tîrgoveţii aceştia cu care în mod practic nu avusese nici un contact.

Urmat de Toma şi de un singur slujitor, Ilie, străbătea cu pas sigur mulţimea pestriţă. Îi alesese pe Ilie fiindcă ţăranul acesta tînăr învăţase să vorbească turceşte, era isteţ şi mai ales priceput a ieşi cu faţa curată din cele mai mari încurcături. Cînd ajunse în faţa prăvăliei lui Arakelian, îl lăsă pe Ilie afară, să facă de pază, iar el, Dracula, urmat de Toma, pătrunse înăuntru.

Neguţătorul armean, rotofei şi prosper la înfăţişare, încasa tocmai de la nişte clienţi plini de importanţă nişte pungi cu galbeni pentru un set de perle fine pe care abia le vînduse. Un ajutor al său, slăbănog, cu mutră ştearsă, făcea ordine prin prăvălie.

După plecarea cumpărătorilor de perle, Arakelian se îndreptă spre Dracula, care examina nişte şiraguri de chihlimbar etalate într-un dulap cu uşi de sticlă.

— Cu ce vă pot fi de folos ? îl întrebă bijutierul cu profesională amabilitate. Chihlimbar ca al meu nu se mai găseşte în întreg Adrianopolele.

Dracula se întoarse spre el şi îl sfredeli cu privirile.

— Nu mă mai recunoşti? îl întrebă brusc.

Armeanul îl scrută surprins. Încercă să-i descifreze trăsăturile. Deodată în mintea lui se făcu lumină. Buza de jos, atît de cărnoasă şi de proeminentă a vizitatorului, nu putea stîrni confuzii. Bîigui :

— Mă înşală ochii sau...

— Nu te înşală ! Eu sînt, Vlad ! Vlad Dracula !

Arakelian se trezi din buimăceală.

— Ce cauţi aici, Măria-Ta ? Pe capul tău s-a pus preţ mare. Dacă se află că mi-ai călcat pragul, s-a terminat cu mine. Iar pe tine, dacă te prind agenţii lui Mahmud, nu mai apuci ziua de mîine.

— Ştiu asta.

— Atunci ce vînt te-a adus la Adrianopole ? Ai nevoie de bani ?

— Nu. Altceva aştept de la tine. Tatăl meu s-a bizuit întotdeauna pe mintea ta ascuţită. Dar mai ales pe buna ta credinţă. Şi nu s-a înşelat. A sosit vremea să-mi faci şi mie un serviciu.

Arakelian îşi şterse sudoarea de pe frunte.

— Sînt robul tău, Doamne. Numai să stea în putinţa mea... Ştii, eu nu mai am credit la Curte...

Dracula rîse. Un rîset schimonosit, căruia mustăţile şi barba colier îi dădeau o amprentă diabolică.

— Nu-ţi cer să intervii pentru mine. Vreau să-l scap pe Radu din captivitatea saraiului. Ajută-mă să-l scot de acolo şi n-are să-ţi pară rău. Ştiu că ai legături...

Stînjenit, Arakelian îşi scutură de pe haină un fir de praf imaginar.

— Dacă mi-ai cere să-ţi dau luna, mi-ar fi mai uşor să te servesc.

— Ţi-e frică ?

— În slujba părintelui tău Vlad Dracul — Dumnezeu să-l odihnească în pace — n-am şovăit să-mi primejduiesc averea şi viaţa.

— Adevărat. Şi îţi sînt recunoscător pentru asta.

Neguţătorul îşi frecă mîinile transpirate.

— Nu vrei să iei loc, Doamne ?

Încerca să cîştige timp, spre a-şi pune ordine în gînduri. Se uită bănuitor la ajutorul său, care-şi făcuse discret de lucru în celălalt capăt al prăvăliei. Scăzu tonul :

— Am să-ţi dau o veste care nu cred să te bucure. Deşi într-un fel ar putea să deschidă zori plini de făgăduieli luminoase pentru Drăculeşti. Chiar şi pentru tine, Doamne.

— Vorbeşte mai limpede, omule ! Nu te mai învîrti ca o pisică în jurul unei străchini cu smîntînă !

Tonul iritat al lui Dracula strecură fiori reci în sufletul armeanului.

— Îmi ceri să te ajut la evadarea fratelui tău din saral, nu-i aşa ? Ei bine, este ca şi cînd mi-ai cere să te ajut la răpirea sultanului însuşi.

Vlad Dracula îşi muşcă buzele.

— Ce vrei să spui ?

— Măria-Sa Radu este în clipa de faţă primul favorit al Înălţimii-Sale Padişahul.

Dracula se încruntă.

— Nu se poate !

— Asta e adevărul curat. Principele Radu l-a eclipsat pînă și pe Franco Acciaiuoli.

Vizitatorul îl apucă de mînă pe Arakelian. Strînsoarea lui năprasnică îl făcu pe negustător să geamă.

— Mă doare, Doamne ! Îmi rupi încheietura !

Principele îi dădu scîrbit drumul.

— Favoritul padișahului ? rosti cu ură și durere în glas. Acolo a ajuns ?

Arakelian zîmbi trist.

— Nu e vina lui, Măria-Ta. La început și-a plîns nenorocirea. Dar acum s-a deprins cu noua lui situație. Cred că dacă i-ai cere să te urmeze, te-ar refuza. Tu ce-i poți da, Mărite Doamne ? O existență precară, o pribegie mohorîtă, o viață lipsită de bucurii...

— Țelul nostru este tronul Țării Românești, un tron care merită orice sacrificii.

— Nu vreau să te supăr, Măria-Ta. Dar fratelui tău îi va fi mai ușor să obțină tronul prin grația sultanului.

Dracula își încleștă mînios pumnii. Se uită bănuitor la Arakelian.

— De unde știi toate astea ?

Negustătorul îl privi candid.

— De unde știu ? Toată Curtea știe ! Întreg Adrianopolele știe !

Principele se uită în jur cu furie neputincioasă.

— Doamne, cu ce am păcătuit de ne urgisești atît de cumplit !

Se întoarse spre negustător.

— Trebuie să existe totuși o cale ca să-l scap pe Radu... Chiar și împotriva voinței lui... Deși nu-l socotesc atît de tîcălosit încît să se complacă în propria-i nimicnicie !

Arakelian suspină.

— N-aș fi atît de sigur, Măria-Ta. Copiii se încîntă repede...

Dîrzenia întipărită pe chipul lui Dracula îi dădu de înțeles că orice încercare ar face spre a-l determina să renunțe la planul său ar da greș.

— Trebuie să-l smulg din cloaca asta, Arakelian ! Trebuie ! Și tu ai să mă ajuți !

Armeanul capitulă. O capitulare prea rapidă, care ar fi trebuit să dea de gîndit lui Dracula.

— Am să te ajut din toate puterile, Măria-Ta !... Acum unde locuieşti ? Va trebui să păstrăm legătura. Mă voi strădui să-ţi procur informaţiile de care ai nevoie, pentru a-ţi duce la îndeplinire planul. Şi oameni am să-ţi găsesc. Oameni siguri. Da, da, foarte siguri...

Pentru ca bunăvoinţa şi zelul lui să nu pară suspecte, se grăbi să adauge :

— Pe mine să mă ierţi că n-am să particip direct la această tentativă. Sînt în pragul bătrîneţii, am familie...

— Înţeleg, răspunse Dracula cu jumătate de glas. Eu trag la caravanseraiul de lîngă bazar.

— Aha, la Cevdet Chiorul ?

— Da. La Cevdet Chiorul. Vom păstra legătura prin Toma. Îl cunoşti, nu-i aşa ?

Arakelian zîmbi placid.

— Cum să nu-l cunosc ? Devotatul armaş al Măriei-Sale Vodă Vlad Dracul.

— Cînd crezi că ai să-mi poţi procura primele date ?

— Mă voi strădui să le capăt cît mai repede.

— Poate că voi avea nevoie şi de ceva bani.

— Îţi stau la dispoziţie, Măria-Ta.

— Acum te las. Mîine îl trimit pe Toma la tine. Să fii pregătit sufleteşte ! Ne aşteaptă zile grele.

Arakelian suspină.

— Grele şi pline de primejdii. Primejdiile vor colcăi de-acum în jurul nostru aşa cum colcăie liliecii în peşterile adînci şi umede.

— Rămîi cu bine ! spuse scurt Dracula.

— Cu adîncă plecăciune, Măria-Ta !

Principele ieşi urmat de Toma, care în tot timpul discuţiei nu scosese un cuvînt. Cînd se văzură în stradă, Dracula chemă pe slujitor.

— Ilie, tu rămîi aici. Cînd Arakelian va ieşi din prăvălie, să-l urmăreşti peste tot, iar diseară să-mi raportezi pe unde a umblat. Ai să-l cunoşti uşor pe Arakelian. E scund, gras şi are capul rotund ca o tărtăcuţă.

Ilie se postă într-o cafenea de vizavi, de unde putea ţine sub observaţie intrarea prăvăliei lui Arakelian.

Dracula şi armaşul Toma se îndepărtară preocupaţi.

— Arakelian e un ticălos, şopti scîrbit principele.

— Am înţeles că îl bănuieşti, Măria-Ta, din clipa în care i-ai dat o adresă falsă.

— Poate că este totuşi de bună-credinţă. Tata avea încredere în el. Într-o vreme ne-a servit cu devotament.

— Firea omului e mai schimbătoare decît marea.

Gîndurile principelui porniră pe alt făgaş.

— Bietul Radu !... murmură după cîteva clipe de tăcere.

Dracula îşi găsise adăpost la o femeie bătrînă, grecoaică de baştină, care îşi întregea veniturile anemice primind în gazdă călători în trecere prin Adrianopole. Poliţia o tolera, fiindcă obţinea graţie ei informaţii adeseori interesante asupra lumii interlope a oraşului. Grecoaica se grăbise a destăinui poliţiştilor că primise în gazdă pe un geambaş bogat, care vînduse cinci armăsari de preţ lui Sabahattin, fapt pe care-l cunoşteau şi autorităţile. Dracula ar fi putut să-şi prelungească şederea la Adrianopole fără a trezi bănuieli dacă n-ar fi luat legătura cu Arakelian.

În aceeaşi seară, Ilie se înfăţişă la raport principelui. Arakelian îşi părăsise prăvălia îndată după ora prînzului, lăsîndu-şi ajutorul să servească clientela. Umblase un timp pe străzi, nehotărît, preocupat, lovindu-se de oameni. La un moment dat se oprise în faţa unei case mari, cu trei caturi. Şovăise un timp, apoi urcase treptele de la intrare, pătrunzînd în clădire. În aşteptarea sa, Ilie legase vorbă cu nişte trecători, care-i spuseseră că acolo lucra Yakub-Paşa, şeful poliţiei secrete. Arakelian zăbovise un ceas, după care se înapoiase la prăvălie.

Dracula se întoarse spre armaş :

— Ai auzit ? Arakelian ne-a trădat. Ce facem ?

— Cred că cel mai înţelept lucru este să plecăm degrabă din Adrianopole. Mă tem că la ceasul ăsta sîntem căutaţi prin tot oraşul.

— Au să rămînă cu buza umflată. Ieşim din Adrianopole odată cu ţăranii care se întorc prin satele din împrejurimi după ce şi-au vîndut zarzavaturile prin pieţe. Dă de veste oamenilor noştri. Pornim îndată la drum.

— Şi încotro o luăm, Măria-Ta ?

— Drumurile spre miazănoapte vor fi supravegheate. Nu ne rămîne decît să ne îndreptăm spre miazăzi. Adică spre Constantinopole.

— Şi cu Măria-Sa principele Radu ce facem ?

— Mă tem că Arakelian a avut dreptate. Pe Radu l-am pierdut. L-am pierdut pe veci. Îl cunosc. Avea firea influenţabilă a mamei. Nu va rezista ispitelor. Şi ispitele nu vor lipsi. Dumnezeu să-l ajute !... Dacă-l va mai putea ajuta cu ceva !...

•

Papa Niccolo al V-lea stătea în dreptul ferestrei şi privea gînditor perdelele de ploaie fină care se lăsau asupra pieţei San Pietro. De la o vreme îl supărau tot mai mult frigul şi umezeala. Semnele bătrîneţii care nu iartă. În ciuda energiei sale, începuse să simtă tot mai greu pe umeri apăsarea anilor. Vîrsta îşi făcea loc cu coatele printre preocupările lui absorbitoare, amintindu-i din cînd în cînd că este muritor, că este momentul să pună surdină proiectelor măreţe pentru care i-ar fi trebuit zece vieţi spre a le duce la îndeplinire. Ceremoniile lungi îl storceau de vlagă. Le-ar fi scurtat dacă n-ar fi ştiut că locuitorilor Romei le plac pompa serviciilor religioase, procesiunile interminabile, apariţiile în public ale purtătorului mitrei papale.

Niccolo al V-lea, modestia personificată, accepta corvoada onorurilor repetate pînă la saturaţie fiindcă „meseria" lui de Papă implica sacrificii fără număr. Ar fi preferat să acorde mai mult timp pictorilor, sculptorilor, scriitorilor, savanţilor, dar obligaţiile religioase şi politice îi îngrădeau desfătările spiritului.

Detesta ploaia rece, măruntă, căci îi crea o stare de enervare, de neastîmpăr, puţin prielnică meditaţiilor.

Se întoarse spre arhitectul Rossellino, care stătea lîngă uşă, ţinînd în mînă nişte suluri de pergament. Papa avea încredere în geniul acestui constructor. De aceea îl şi numise arhitect al Vaticanului.

— Ai adus planurile, Bernardo ? îl întrebă binevoitor.

— Le-am adus, Sanctitate.

Arhitectul era de statură mijlocie, ca şi Sfîntul Părinte. Umbla uşor încovoiat, fiindcă avea un umăr mai înalt decît celălalt. Desfăşură planurile pe masa de lucru a Papei.

— Aceasta e faţada bazilicii, Sanctitate. Aceasta este elevaţia dinspre grădină, iar aceasta...

— Stai o clipă, îl întrerupse Papa, spre a cerceta cu privirile decoraţiile arhitectonice care dădeau faţadei o înfăţişare plină de măreţie. Da, da, da ! Bazilica va ilustra în chip fericit pontificatul meu, Rossellino. Dar lucrările sînt vaste... Mă întreb dacă voi apuca să le văd terminate...

— Dumnezeu are să vă dăruiască mulţi ani, Sanctitate, pentru binele Bisericii Catolice şi pentru propăşirea Romei.

— Nu încerca să mă flatezi, Rossellino ! zîmbi cu prefăcută severitate Suveranul Pontif. Să vorbim de lucruri mai serioase. Ţi-ai asumat o mare responsabilitate, Rossellino. Reconstrucţia bazilicii San Pietro reprezintă un efort pe care numai un ales al Proniei îl va putea duce la capăt.

Un călugăr tînăr, Fra Benito — secretarul personal al Papei — intră tăcut. Mîinile-i împreunate erau acoperite de faldurile mînecilor negre ale rasei călugăreşti.

Suveranul Pontif îi aruncă o privire laterală.

— Ce vrei, fiule ?

— Eminenţele-lor cardinalii Bessarion, Isidor şi Capranica solicită să fie primiţi, Sanctitate.

Papa suspină cu regret.

— Va trebui să amîn studierea elevaţiilor, Bernardo. Mă aşteaptă treburi mai arzătoare. Ia-ţi planurile şi du-te ! Am să te chem de îndată ce mă voi putea bucura de puţină libertate.

Arhitectul strînse sulurile şi se retrase.

— Să intre cardinalii, zise Papa.

Cîteva clipe mai tîrziu, înalţii ierarhi îşi făcură intrarea în cabinetul de lucru. Veşmintele lor de mătase violetă foşneau asemenea unui aşternut de frunze uscate, tulburate de paşii trecătorilor.

— Ce veşti ? îi întîmpină, rezemîndu-şi palma deschisă de tăblia mesei.

Cardinalii salutară.

— Veşti mediocre, Sanctitate, răspunse Bessarion, luînd cuvîntul în numele colegilor. Trimişii noştri pe lîngă Majestatea-Sa Împăratul Friedrich s-au întors cu mîinile goale. Împăratul spune că şi-a îndeplinit obligaţiile expediind mesajul său ultimativ sultanului. În acest chip se încheie ciclul. În concluzie, eforturile noastre au rămas sterile. Suveranii, cu excepţia ducelui de Bourgogne, declară că nu pot interveni în sprijinul Bizanţului.

Chipul Papei se acoperi de norii mîhnirii.

— Mă întreb ce va spune nefericitul împărat Constantinos cînd i se va aduce la cunoştinţă insuccesul demersurilor noas-

tre. Ce răspuns să-i dau ? exclamă împreunîndu-şi mîinile. Îmi plînge sufletul cînd mă gîndesc că nu pot face nimic pentru apărarea unei ţări creştine, încolţită de forţele Islamului.

Se apropie iarăşi de fereastră şi îşi sprijini mîinile de pervaz.

— Dacă va cădea Constantinopolele, ruşinea de pe obrazul creştinătăţii nu se va şterge în veacul veacurilor.

Papa se răsuci pe călcîie cu o vioiciune care-i dezminţea vîrsta înaintată.

— Eminenţă, se adresă cardinalului Isidor, îţi cer să pleci neîntîrziat la Constantinopole !

Ecleziastul clătină cu tristeţe din cap.

— Ce să le duc, Sanctitate, în afară de binecuvîntarea pontificală ?

Papa îşi încleştă pumnii.

— Dacă nu facem ceva pentru Bizanţ, compromitem ideea Unirii. Le-am făgăduit, în schimbul Unirii, ajutoare însemnate. Au acceptat condiţiile şi implicit făgăduielile noastre. Le putem înşela aşteptările ? Adversarii noştri vor profita de ocazie spre a ne învinui că l-am minţit pe împărat. Eminenţă, am hotărît ! Pleci la Constantinopole ! Vei angaja pe cheltuiala Vaticanului o mie de arcaşi, care te vor însoţi. Este foarte puţin, dar mai mult decît nimic.

Cardinalul Capranica ridică braţele în semn de neputinţă.

— Cu ce bani, Sanctitate ? Vistieria Vaticanului este goală. Cheltuielile prilejuite de serbările încoronării Împăratului Friedrich şi de sanctificarea lui Bernardino de Sienna, achiziţionarea codexurilor, a manuscriselor preţioase, a lucrărilor de tot felul care alcătuiesc fondul Bibliotecii Vaticanului, înfiinţată de Sanctitatea-Ta, restaurarea bisericii Santa Maria Majore, frescele pe care Fra Angelico le execută în Capela Niccolină, reconstruirea castelului Sant' Angelo şi a bazilicii San Pietro au secătuit rezervele noastre băneşti.

Papa înclină capul.

— Da, ai dreptate, Capranica. M-am lăsat pradă păcatului trufiei. Am vrut să fac din Roma prima citadelă a creştinătăţii. Să-i redau strălucirea de odinioară...

Tăcu, plecîndu-şi privirile în pămînt. Părea copleşit de gînduri negre. Deodată se scuturâ. Ochii îi scînteiară.

— Nu renunţ la luptă ! Să transformi în aur, Capranica, toate bunurile mele personale, mobile şi imobile !

— Sînt atît de puţine, Sanctitate. Sanctitatea-Ta a preferat bunurile spirituale celor materiale.

— Să topești vesela și tacîmurile de aur ale Vaticanului !

— S-au topit de multă vreme, Sanctitate. Au mai rămas doar cîteva piese remarcabile prin valoarea lor istorică.

— Se impune să găsim noi resurse, Capranica !... Da ! Cum de nu m-am gîndit pînă acum ! Cămătarii ! Adresează-te cămătarilor !

— Cămătarii pretind dobînzi mari, Sanctitate. Pe ei nu-i interesează umanitarul scop al Sanctității-Tale.

— Ia legătura cu cămătarii ! Nu-l pot trimite la Constantinopole pe Isidor, înarmat doar cu vorbe de încurajare.

— Vorbele sînt adeseori muniții extrem de eficace, răspunse Capranica.

— Ai dreptate, cardinalule, dar nu în cazul de față. La Constantinopole nu ne batem doar spre a recruta prozeliți.

Capranica se înclină, acceptînd în tăcere argumentele Suveranului Pontif. După un timp rosti resemnat :

— Am să fac tot ce-mi va sta în putință.

— O mie de arcași îmi trebuie, Capranica ! Cel puțin o mie...

Cardinalul Capranica răsturnă munții și din piatră seacă scoase aur. Dar, vai, în cantități infime ! Abia îi ajunse pentru recrutarea a două sute de arcași. Spre a atinge acest neînsemnat rezultat, Papa se ținuse de cuvînt, lichidîndu-și averea personală. Cardinalii, mult mai bogați, nu se înduraseră a face la rîndul lor sacrificii materiale. Nici nobilimea romană și nici negustătorii avuți, solicitați aproape cu umilință, nu se arătaseră receptivi la apelurile Papei. Întristat de indiferența lor, Niccolo se adresă poporului. Călugări abili în arta convingerii fură trimiși prin mai toate orașele italiene de sub oblăduirea Bisericii spre a face chetă în sprijinul apărării Bizanțului. Fiindcă nici acest procedeu nu dădu rezultate, Suveranul Pontif decise să treacă la mijloace extreme. Instituirea unei dări extraordinare, care să acopere cheltuielile impuse de recrutarea celor o mie de arcași, ceruți inițial de el, precum și de închirierea unor nave înarmate și cu echipaj complet, menite a fi puse la dispoziția împăratului Constantinos al XI-lea...

Leone Storlato era un estet. Aproape că nu trecea zi fără să se plimbe pe străzile populate ale Romei, să nu intre prin biserici, să le admire îndrăznelile arhitectonice și, în același timp, să tragă cu urechea la vorbele drept-credincioșilor. „Jos cu noile dări !“ scrișneau oamenii striviți de sărăcie. „Ducă-se dracu-

lui Constantinopolele, cu toţi romeii lui ! Să-şi poarte singuri de grijă ! Parcă pe noi ne ajută cineva ? !"

Leone Storlato se impusese repede în societatea înaltă a Romei. Amator de lux, de banchete, de conversaţii spirituale, prindea şi spicuiri din discuţiile purtate de nobili şi de bogătaşi. „Sîntem sătui de fanteziile Papei ! Ce ne pasă nouă de ereticii din Bizanţ ?" Interlocutorii lui din saloanele acoperite cu fresce magnifice preferau să-şi investească banii în afaceri rentabile decît să-i arunce pe gîrla utopiilor generoase.

Leone Storlato era un neguţător abil şi un negociator şi mai abil. Tratativele mijlocite de el între Vatican şi armatorii veneţieni, pentru închirierea unor nave destinate ajutorării Constantinopolelui, se încurcaseră graţie lui, intrînd într-un inextricabil impas. Spre a le zădărnici fără a fi bănuit de sabotarea lor, îndemna în secret pe reprezentanţii Papei să nu fie prea concesivi faţă de veneţienii hapsîni, iar pe aceştia îi punea în gardă, tot în secret, asupra haosului financiar de la Vatican.

Leone Storlato era mare amator de intrigi. Stipendiind cu dărnicie diverse personaje cu influenţă din Roma, cunoştea prin intermediul lor stadiul negocierilor diplomatice purtate de Sfîntul Părinte cu suveranii creştini. Ori de cîte ori îi fusese cu putinţă, pusese beţe în roatele tratativelor.

Toate informaţiile primite le transmitea — prin mesaje cifrate — lui Yakub-Paşa şi vizirului Zaganos, care le foloseau în paguba creştinătăţii.

Dar Leone Storlato se mîndrea mai ales cu puterea sa magnetică asupra unor oameni lipsiţi de personalitate, pe care izbutea să-i manevreze după bunul-plac, să-i împingă la fapte adeseori contrarii intereselor lor. Subordonarea lui Stefano Porcari putea fi socotită una dintre marile sale biruinţe în acest domeniu. Înflăcăratul nobil roman, care visa să reediteze isprăvile lui Cola di Rienzi, instalîndu-se prin forţă la conducerea Romei, se dovedise capabil să mobilizeze numeroşi nemulţumiţi ai regimului, entuziasmîndu-i cu discursurile lui incendiare.

„Pe treptele tronului papal s-a instalat Antihrist. Succesorul Sfîntului Pietro nu este decît un diavol cu chip de om, sprijinit de oştirile Întunericului. Cardinalii, nobilimea neagră, nu sînt decît nişte instrumente în mîna nevrednicului care se intitulează astăzi cu nerușinare vicarul lui Isus Hristos. Niccolo al V-lea nu este decît un simoniac, trimis al lui Luci-

fer pe pămînt. Roma trebuie eliberată ! Roma trebuie să devină republică laică !"

Spre nemulţumirea lui Leone Storlato, nobilul Porcari săvîrşea adeseori imprudenţe, vorbind nu numai în faţa oamenilor pe care se putea bizui, ci şi a unor inşi mai puţin siguri. Se pare că printre aceştia se aflaseră şi cîţiva agenţi ai prefectului Romei. Fiindcă Porcari se mai bucura de stima Papei, care stăruia să-i preţuiască civismul şi intransigenţa morală, prefectul se abţinuse să-l aresteze. Îi fixase însă domiciliu obligatoriu la Bologna, spre a pune capăt agitaţiei întreţinute de Porcari la Roma. Din ordinul cardinalului Capranica, guvernatorul Bolognei dăduse dispoziţiuni exilatului să se prezinte săptămînal autorităţilor locale, spre a i se controla şederea continuă în oraş. Leone Storlato intervenise în această fază, asigurînd prin curieri legătura între Porcari şi prietenii lui din Roma. Îl vizita uneori în taină, şi atunci purtau lungi discuţii. Înzestrat cu o mare putere de convingere, Storlato reuşi să strecoare în mintea interlocutorului ideea organizării unui complot împotriva Papei şi a oligarhiei ecleziaste. Suprimarea colonelului principe di Santa-Vittoria, la care participase direct Porcari, nu fusese oare un semn al Proniei ? Dumnezeu îl desemnase pe el, Stefano Porcari, să fie executorul mîniei cereşti ! Uciderea Suveranului Pontif şi a principalilor săi demnitari va provoca o răscoală a poporului, va duce la dărîmarea putredului edificiu al puterii papale şi la instaurarea unei societăţi noi, după modelul antic. Porcari ar urma să devină şef suprem al Statului.

Storlato era dornic să grăbească izbucnirea crizei. După insuccesul înregistrat de apelul său pe lîngă suveranii creştini, Niccolo al V-lea se gîndise la o nouă formulă. Pacificarea Italiei — pînă atunci teatrul unor războaie endemice între diferitele republici, ducate şi regate care alcătuiau un adevărat mozaic de State, cu interese divergente — şi mobilizarea tuturor forţelor armate existente în peninsulă pentru salvarea Bizanţului. Veneţia, Florenţa, Genova, ducatul de Milano, regatul Neapolelui, precum şi droaia de seniori şi *condottieri* contactaţi de agenţii Suveranului Pontif înclinau să-i accepte propunerile în schimbul unor compensaţii. Storlato era hotărît să împiedice realizarea acestui plan, care ar fi asigurat Constantinopolelui muribund noi şi poate miraculoase energii. Îi înlesni lui Porcari cîteva vizite la Roma, punîndu-i la dispoziţie echipaje rapide, care de fiecare dată îl aduceau înapoi

în timp util, astfel încît acesta să se poată prezenta la controlul autorităţilor bologneze.

Dările noi, anunţate cu atîta zgomot de Vatican, creaseră o stare de efervescenţă la Roma, prielnică organizării complotului. Îmboldit de Storlato, idealistul Porcari trecu la pregătirea materială a conjuraţiei. Fixă şi termenul fatidic. Cu o seară înainte, potrivit instrucţiunilor acestuia, partizanii săi se întruniră la palatul din Roma al Giulianei, sora lui Stefano, unde li se oferi un mare banchet, replică a agapelor din Antichitate, unde războinicii se întîlneau la un pahar cu vin, spre a pecetlui printr-o comunitate spirituală bătălia în care aveau să se angajeze în ziua următoare.

În acelaşi timp, Stefano părăsi în taină Bologna, îndreptîndu-se spre Roma, unde sosi — după o cursă infernală — noaptea, aproape de ora trei. În cinstea marii lovituri, îşi îmbrăcase veşmintele lui de sărbătoare. Conjuraţii îl primiră cu bucurie. Discursul lui, plin de înfocare, împănat cu citate din Petrarca, stîrni entuziasmul. Porcari îi îndemnă să-şi oţelească sufletul spre a săvîrşi fapta pe care împilatul popor al Romei o aştepta cu atîta nerăbdare : doborîrea clicii de ecleziaşti desfrînaţi ce-şi însuşiseră prin viclenie puterea seculară şi întemeierea unei republici democrate, a unei societăţi noi, animată de cele mai frumoase virtuţi. Împărţi apoi sarcinile, desemnînd nominal pe complotiştii ce aveau să ia cu asalt reşedinţa Papei, precum şi pe cei ce urmau să dea alarma în oraş şi să îndemne populaţia la revoltă. Fixă intrarea în acţiune la patru ceasuri după ultimul cîntat al cocoşilor...

Leone Storlato obişnuia să citeze celebra maximă a lui Diogene Laertius : „Prudenţa depăşeşte toate celelalte virtuţi, după cum vederea depăşeşte toate celelalte simţuri". Complotul lui Stefano Porcari avea sorţi de izbîndă, dar în asemenea cazuri este înţelept să îţi iei măsuri de prevedere. Relaţiile lui cu Porcari erau cunoscute. Un eşec al conspiratorilor ar dezlănţui represalii, cu întreg cortegiul lor de arestări, de torturi menite a smulge mărturisiri şi, în final, de execuţii capitale.

În noaptea întîlnirii conjuraţilor, Storlato părăsi Roma, îndreptîndu-se spre Ostia. Ajuns acolo, se instală sub un nume de împrumut — precauţiune suplimentară — la hanul „Il Gattopardo Rosso". Stabilise dinainte ca un tînăr din grupul lui Porcari, pe nume Mario Lisi, să-i aducă la Ostia ultimele veşti asupra desfăşurării complotului.

Fiindcă era tîrziu, încercă să se culce, dar nu izbuti să aţipească. Răsăritul soarelui îl găsi îmbrăcat, stînd la fereastra deschisă a camerei sale şi privind absent marea. O navă pregătită din timp îl aştepta în port. În eventualitatea unui insucces al conspiraţiei, se va îmbarca, făcindu-se nevăzut. Mintea îi lucra febril. Dacă Porcari îl va suprima pe Papă, el, Leone, va binemerita recunoştinţa sultanului. Vîlva stîrnită de asasinarea Suveranului Pontif, apoi convocarea conclavului pentru alegerea noului Papă vor face ca problema ajutorării Bizanţului să treacă pe ultimul plan.

La un moment dat fu trezit din reverie de o discretă chiorăială în intestine. Îşi dădu seama că îi era foame. Se felicită, fiindcă organismul său îşi îndeplinea funcţiile în mod normal, chiar şi în aceste clipe de tensiune. Coborî în birtul hanului şi comandă un mic dejun suculent. Ouă, şuncă, unt, marmeladă şi fructe. Multe fructe !

În timp ce se înfrupta dintr-o felie de şuncă, porni să sufle dinspre Mediterană un vînt puternic, stîrnind vîrtejuri de praf pe uliţă. Obloanele de la ferestrele sălii de mese se smuceau, scîrţîind enervant. Clopotele unei biserici din apropiere prinseră să sune, vestind începerea serviciului religios. Storlato îşi spuse că la ora aceasta zarurile fuseseră aruncate. Izbîndise oare Porcari ?

Deodată o frică ciudată i se strecură în suflet. Se încruntă, iritat de propria-i slăbiciune. Începuseră nervii lui să cedeze ? Sau era un presentiment ?

Privirile-i căutau cu nerăbdare spre uşa de la intrare, care se deschidea cînd şi cînd, lăsînd să pătrundă în birt, sau să iasă, tot felul de muşterii.

Brusc, un nod i se ridică în coşul pieptului. În pragul uşii apăruse tînărul Mario Lisi. Ochii lui aveau o expresie rătăcită, înspăimîntată. În urma lui păşeau apăsat trei inşi cu mutre încruntate. Storlato simţi că i se usucă limba. Se ridică repede de la masă şi se strecură spre uşa care răspundea în curtea din dosul clădirii. În acelaşi timp, indivizii cu mutre întunecate se îndreptară spre hangiu, cu care legară o convorbire purtată cu voce joasă. Leone îşi făcu drum printre nişte beţivani, deschise fără zgomot uşa şi ieşi afară. Străbătu în fugă curtea dosnică, ţişnind apoi într-o stradă laterală. Cunoştea bine traseul pînă în port, fiindcă îl studiase din timp. Cînd ajunse în strada principală, foarte frecventată la acea oră, micşoră pasul, ca să nu trezească atenţia. Din cînd în cînd se uita înapoi, spre a se asigura că nu este urmărit. În mai puţin de şapte minute

ajunse în port. Corabia — limanul său — aştepta la chei. Leone se urcă în fugă pe punte.

— Plecăm imediat ! ordonă căpitanul.

Marinarul se uită spre largul mării.

— Vîntul ăsta e tare neprielnic...

Storlato îl repezi furios :

— Nu înţelegi, omule, trebuie să ieşim din port fără zăbavă ? !

Expresia ochilor veneţianului era atît de grăitoare, încît marinarul înţelese că nu aveau timp de pierdut. Fluieră scurt, dînd semnalul de plecare. Pe bord activitatea se declanşă, febrilă. Oamenii desprinseră parîmele, ridicară pasarela, desfăşurară pînzele. Căpitanul îşi puse la bătaie toată măiestria de navigant, spre a nu lăsa nava — împinsă de vînt — să se lovească de chei.

Leone înălţă, în gînd, o rugă fierbinte Sfintei Fecioare, cerşindu-i ajutorul. Vîntul îl îngîna, făcînd să vibreze cordajele.

Cînd corabia prinse, în sfîrşit, să se îndepărteze de chei, Leone văzu stîrnindu-se agitaţie printre mulţimea de gură-cască, oricînd amatoare să urmărească ieşirea unei nave în larg. Zbirii care trecuseră pe la han făceau semne căpitanului corăbiei să se înapoieze la chei.

Leone răsuflă uşurat. Scăpase cu viaţă. Acesta era esenţialul. Misiunea lui se încheiase, parţial, cu un eşec. Porcari nu fusese la înălţime. Recompensa la care s-ar fi socotit îndrituit în cazul asasinării Papei se spulberase ca un vîrtej de praf. Asta nu însemna însă că abandonase partida. Va găsi alte căi spre a-i sluji pe Zaganos şi pe Yakub-Paşa.

•

Rezemat de balustrada punţii, Alexandru Vulturescu privea cu teamă şi admiraţie spectacolul fantastic al norilor vineţii, uriaşi, care se ridicau dinspre răsărit, prevestind furtună. Marea Neagră începuse să-şi arate colţii. Vîntul smulgea stropi de spumă verzuie de pe crestele valurilor, care se umflau, gata să acopere puntea corăbiei, spre a se surpa apoi spre străfundurile unor rîpe lichide, scobite de gigantice mîini nevăzute.

Alexandru Vulturescu împlinise în acel prag de toamnă 20 de ani, îmbănaţi cu tot felul de experienţe, unele mai ex-

citante decît altele. Avusese o copilărie şi o adolescenţă agitate. La o vîrstă cînd puii de om se joacă în ţărînă, taică-său, boierul Vladimir Vulturescu, îi pusese în mînă o sabie miniaturală. Vremurile erau atît de viforoase, încît părinţii grijului preferau să-şi vadă odraslele mînuind mai mult armele şi mai puţin jucăriile. Viaţa omenească era tare ieftină. Cei pricepuţi a se bate erau privilegiaţi, căci puteau să-şi prelungească existenţa pînă cînd adversari mai dibaci sau mai norocoşi îi ajutau să treacă în imperiul umbrelor, fără a mai apela la serviciile unui preot care să-i împărtăşească.

Alexandru Vulturescu avusese prilejul să se bată cu ungurii şi cu turcii, cu moldovenii şi cu polonii, căci în acele timpuri prieteniile şi duşmăniile se legau şi se dezlegau cu o frecvenţă uluitoare. Avea 12 ani cînd înfipsese pentru întîia dată cuţitul într-un om. Ţara era în plin război. Iancu de Hunedoara intrase cu armată în Valahia spre a-l detrona pe Vlad Dracul. O ceată de unguri dezertori dăduseră năvală în conacul Vulturescului de pe malul Prahovei. Spărseseră uşile de la pivniţă, desfundaseră butoaiele cu vin, se îmbătaseră, iar după ce jefuiseră giuvaericalele Ruxandrei, mîndra soţie a lui Vladimir Vulturescu, se năpustiseră asupra ei şi încercaseră să o siluiască. Nevîrstnicul Alexandru, înnebunit de ceea ce vedea, smulsese un cuţit mare de vînătoare dintr-o panoplie şi îl înfipsese în spinarea soldatului care o doborîse pe Ruxandra pe o sofa.

Spre norocul băiatului, în clipa aceea sosise la conac tatăl său, cu o ceată de oameni de-ai lui, toţi straşnic înarmaţi. Ungurii, ameţiţi de băutură, fuseseră spintecaţi pînă la unul. După luptă, bătrînul Vulturescu îşi ridicase în braţe fiul, îl sărutase şi îi lăudase isprava.

Mai tîrziu, cînd Vlad Dracul îşi abătuse urgia asupra boierilor din tabăra Dăneştilor, Alexandru îşi urmase tatăl în bejenie tocmai în Polonia. Răsturnarea de la putere a lui Vlad Dracul şi înscăunarea lui Vladislav al II-lea pe tronul Valahiei readusese şi pe Vulturescu în patrie, unde i se încredinţaseră mari demnităţi. Trimis în ambasadă la Viena şi în Oraşul Lagunelor, îşi luase fiul spre a-i arăta lumea largă. In acest chip i se deschisese gustul lui Alexandru pentru călătorii. Tatăl său era un mare prieten al Bizanţului. Fiul îi împărtăşea simpatiile pentru cauza lui Constantinos al XI-lea.

Cînd împăratul Constantinos ceruse ajutor lui Vladislav al II-lea, boierul Vladimir Vulturescu înţelesese că vitregele condiţii geografice ale ţării sale, înconjurată numai de vecini

hrăpăreți, nu-i îngăduiau să intervină pe față în sprijinul Bizanțului. Dar aceasta nu-l împiedicase să propună lui Vodă a permite voluntarilor români să lupte pentru apărarea Constantinopolelui. Alexandru se înrolase printre primii în rîndurile românilor dornici să-și pună sabia în slujba creștinătății bizantine.

Se îmbarcase la Chilia, laolaltă cu o ceată de tineri și entuziaști boieri, pe bordul unei nave venețiene care venea de la Caffa și se îndrepta spre Constantinopole. Alte grupuri aveau să-i urmeze pe aceeași cale.

Alexandru făcea pentru prima oară o călătorie lungă pe mare. Drumul pînă la Veneția îl străbătuse pe uscat. Numai cînd trecuse de pe *terra firma* în mult cîntatul Oraș al Dogilor, pusese piciorul pe puntea unui barcaz.

Acum naviga pe o galeră a Serenissimei Republici, comandată de nobilul venețian Girolamo Morosini. Nava lungă și iute, cu dublul ei rînd de rame etajate, mînuite de vîslași vînjoși, îi evoca un uriaș miriapod alunecînd peste apele mării.

Pe Alexandru nu-l înspăimîntau valurile, deși nava izbită în flanc se legăna zănatic. Spre a nu primejdui echilibrul galerei, Morosini hotărîse să coboare pînzele și să se folosească numai de forța ramelor. Cîrmind împotriva vîntului, avea putința de a sparge cu prova ascuțită și înaltă talazurile furioase, slăbind violența impactului și micșorînd tangajul.

Cei mai mulți camarazi ai lui Alexandru sufereau de rău de mare. Numai el se simțea bine și ușor ca un fulg. Îl umfla rîsul cînd își vedea camarazii pămîntii vărsînd o spumă galbenă-verzuie. Schimele lor chinuite erau de un irezistibil comic. Și Vintilă Florescu, și Vlad Dobrotă, și Neagoe Strehăianu, și Mircea Udrișteș, și frații Craiovescu se țineau de burtă și își dădeau ochii peste cap, ca și cînd s-ar fi aflat în pragul morții.

Zîmbind, Girolamo Morosini îi încuraja, spunîndu-le că răul acesta, violent în aparență, va trece de îndată ce valurile se vor liniști. Comandantul galerei avea o deosebită simpatie pentru tatăl lui Alexandru, pe care-l cunoscuse la Veneția. Mai tîrziu se revăzuseră în capitala miniaturalului imperiu al Trebizondei, care-și ducea o existență precară pe margine de prăpastie.

Alexandru asculta cu încîntare mugetul vîntului, care făcea să vibreze coardele navei asemenea unei imense lăute. Stihiile dezlănțuite erau întovărășite de ritmul obsedant al

unei tobe lovite cu regularitate de șeful echipajului, care imprima o mînuire coordonată a vîslelor.

Deși era în amiaza mare, cerul acoperit de nori groși, plumburii se întunecase ca în faptul serii.

— Pămînt ! se auzi glasul marinarului de la postul de observație.

În aceeași clipă se produse o spărtură în nori, lăsînd razele soarelui să învăluie galera într-o aură magnifică.

— Înainte de asfințit sîntem la Constantinopole, vorbi Morosini lui Alexandru, pe care-l luase alături de el pe punte de comandă. Furtuna are să cadă. Din fericire, ne-am aflat la marginea ei. Altfel, ne-ar fi scuturat rău. Marea Neagră este tare nărăvașă. Adriatica noastră se arată mai blîndă. Ai navigat vreodată pe Adriatica ?

— Nu, *Messer*.

— După ce despresurăm Constantinopolele, te poftesc să mă însoțești pînă la Veneția.

— Foarte bucuros, *Messer*, replică încîntat Alexandru.

Prezicerea lui Morosini se împlini. Norii se risipiră repede. În mai puțin de o oră, soarele aninat la zenit scălda în aur marea. Valurile se agitau însă cu aceeași neîmblînzire.

Morosini scruta marea spre miazănoapte. Deodată chipul i se însenină. Deslușise în depărtare silueta celei de-a doua galere de sub comanda sa, care se apropia cu iuțeală. Furtuna le despărțise temporar. Țărmul Anatoliei, subțire ca un șnur verzui, se ivise spre miazăzi.

Galera făcu o rotire de aproape 130 de grade, îndreptîndu-se spre sud-est-est.

— Cam în două ceasuri pătrundem în strîmtoarea Bosforului, Alexandre. Ai să vezi atunci una dintre cele mai frumoase priveliști din lume. Morosini îl bătu pe umăr : Mi-a plăcut comportarea ta, băiatule. Ai stofă de marinar. Nu te ispitește să intri în serviciul Serenissimei Republici ? Veneția are nevoie de oameni curajoși ca tine.

— Și țara mea are nevoie de brațe tinere, *Messer*.

— Frumos răspuns. Dar în slujba noastră ai cîștiga bani mulți.

— În Țara Românească banii nu au mare preț. Ce să faci cu ei ? Să-ți durezi palate ? Vin turcii sau tătarii și ți le dărîmă. Să trăiești în lux, ca la Veneția ? Cine are timp să huzurească ? Noi și în somn ținem sabia sub pernă.

Nava înainta acum cu vîntul în spate. Alexandru se uita la spinările musculoase ale vîslaşilor de pe galeră, care se plecau încordîndu-se la fiecare vîslire. Nava se lupta din greu cu valurile.

Linia întunecată a pămîntului se apropia treptat. Se deslu-şeau înălţimi, promontorii, golfuri. Deodată ţărmul păru să se frîngă, despărţit de un braţ de mare înfipt adînc în carnea uscatului.

— Bosforul ! exclamă Morosini, acoperind cu glasul său bufniturile talazurilor care se zdrobeau de flancurile navei.

Cînd pătrunseră în pîlnia strîmtorii, valurile se potoliră, fără însă ca frămîntarea mării să înceteze cu totul. Apele tîrîte de un curent puternic se repezeau spre gura strîmtorii, asemenea unui fluviu. Prin faţa ochilor lui Alexandru prinseră să defileze maluri stîncoase, acoperite de o vegetaţie bogată, peste care toamna revărsase o varietate de tonuri calde, de la verdele-întunecat bătînd spre ruginiu pînă la galbenul-auriu şi roşul cu luciri de purpură.

Ici şi colo răsăreau printre promontorii localităţi cu case albe sau galbene, asemenea unor cuburi de joacă pentru copii. Privite mai de aproape, îşi pierdeau înfăţişarea idilică de mai înainte. Clădirile, căzute în paragină, aveau ziduri crăpate, ori pete mari, lăsate de tencuiala căzută. Printre ele rătăcea cîte un moşneag decrepit ori cîte un cîine famelic. Uneori, printre perdelele de copaci arămii apăreau ruinele falnice încă ale unor palate cu pereţii înnegriţi de limbile flăcărilor care le devoraseră în parte, cu coloane despicate, învăluite în perdele de iederă. Orbitele goale ale ferestrelor văduvite de vitralii păreau nişte bieţi ochi orbi. Toate aceste vestigii erau mărturiile unei glorii care-şi trăise ultimele pîlpîiri. S-ar fi zis că peste strîmtoarea cu meandrele ei fermecătoare şi cu castelele romantice căţărate pe înălţimile stîncilor trecuse aripa distrugerii, a morţii. Deasupra întregii firi plutea o ambianţă malefică.

Alexandru Vulturescu simţi o apăsare grea asupra pieptului, o tristeţe neînţeleasă.

— Pe culmea acestor stînci cenuşii ce se iţesc din mijlocul vegetaţiei, îi vorbi Morosini, trăia într-un palat de piatră regele Phinéos, orbit de zei fiindcă îşi năpăstuise feciorii, Plexippos şi Pandion, scoţîndu-le ochii în urma îndemnurilor criminale ale mamei lor vitrege, Idaea... În golfuleţul de colo se zăresc

ruinele templului dedicat lui Jupiter de către calcedonieni. Justinian i-a schimbat destinaţia, transformîndu-l într-o biserică creştină, închinată Sfîntului Arhanghel Mihail... Pe promontoriul din stînga se înălţa templul lui Venus Meretricia. Navigatorii greci care străbăteau Bosforul făceau cîte un scurt popas, spre a aduce jertfe zeiţei...

Alexandru asculta captivat povestirile lui Morosini. Veneţianul cutreierase mări şi ţări. Cultura lui clasică îi permitea să dea viaţă peisajelor, readucîndu-le pentru cîteva clipe suflul trecutului.

— Vezi muntele acela în formă de piramidă ? I se spune Muntele Uriaşului fiindcă la poalele lui îşi avea palatul Amycos, regele bebrycilor şi fiu al lui Poseidon. Înzestrat cu o putere neobişnuită, provoca la luptă pe mai toţi călătorii aflaţi în trecere pe teritoriile sale. Legenda mai spune că Pollux, unul dintre argonauţi, a izbutit să pună capăt invincibilităţii lui, culcîndu-l la pămînt cu o singură lovitură de pumn. Grecii antici credeau că pe acest munte îşi avea patul Hercule. Evreii pretind că aici s-ar afla mormîntul lui Josua, judecătorul.

Evocările lui Morosini îi dezvăluiau lui Alexandru o lume necunoscută, fabuloasă, care-i răscolea închipuirea.

— Vezi valea care se deschide dincolo de pîlcurile de platani bătrîni ? continuă veneţianul. Acolo se spune că şi-au stabilit tabăra primii cruciaţi. Platanului aceluia semeţ i se spune „Platanul lui Godefroi de Bouillon"...

Apele Bosforului se strîmtau uneori, luînd înfăţişarea unui fluviu strivit într-un defileu îngust, spre a se lărgi apoi fără veste, asemenea unui vast lac verzui. Pe malurile golfurilor se desfăşurau în amfiteatru oraşele şi cheiuri pustii. Nici un fir de fum nu se ridica din hornurile caselor. S-ar fi zis că un cataclism stinsese orice suflare omenească.

— Peisajele acestea dezolante ilustrează dezastrele care s-au abătut asupra Bizanţului. Nu-ţi poţi închipui, Alexandre, ce minunat arăta Bosforul cînd pe meleagurile astea domnea pacea. Pe învelişul apelor se încrucişau nave de toate mărimile, exuberant pavoazate. Localităţile înşiruite ca mărgelele pe aţă, de-a lungul ambelor ţărmuri, vibrau de rîs şi de veselie. Nu numai oamenii, ci şi întreaga natură erau în sărbătoare. Grădinile luxuriante coborau în pantă pînă la nivelul mării. In aer pluteau miresme. În această ambianţă de bucurie şi desfă-

tare răsunau ca niște glasuri venite de dincolo de mormînt imprecațiile anahoreților care prevesteau numai nenorociri. Veniți din mijlocul pustietăților, se amestecau printre oamenii pașnici și-i înspăimîntau proorocind Constantinopolelui soarta Sodomei. Cenobiți, ieșiți de prin monastiri ca păsările de noapte la lumina zilei, își uneau glasurile cu ale celorlalți soli ai morții. Monahii nu sînt niciodată în stare să cînte viața, bucuria, tinerețea. Rămîn niște pieze-rele. Tu crezi în pieze-rele, Alexandre ?

— Cred, *Messer* Morosini, răspunse cu frică tînărul, făcîndu-și semnul crucii.

După un cot al strîmtorii apărură deodată zidurile întunecate, amenințătoare, ale fortăreței durate pe malul asiatic de către sultanul Baiazid-Khan. Perechea sa, cetatea Boghaz Kessen, ridicată de Mehmed al II-lea, își profila turnurile cenușii pe țărmul vestic. În vreme ce galera se apropia de fioroasele expresii ale puterii islamice, Alexandru avu impresia că Bosforul era gîtuit de doi balauri uriași, ca în poveștile cu zmei auzite în copilărie.

— Sînt cîinoși turcii, *Messer* Morosini.

— Cîinoși, Alexandre ! Foarte cîinoși !

Cînd prima galeră ajunse în dreptul fortăreței Boghaz Kessen, se auzi de pe turnul cel mare un glas puternic, transmis peste ape printr-un porta-voce.

— Coboară pînzele, căpitane ! Coboară pînzele degrabă, ridică din apă vîslele și oprește nava !

Morosini se uită perplex la ofițerii din preajma sa.

— Ce e cu turcii ăștia ? Au înnebunit ?

Vîslașii continuau să mînuiască vîslele în ritmul ropotului de tobă. Pînzele umflate de vînt sporeau iuțeala celor două nave.

O grindină de săgeți slobozite de pe zidurile cetății se abătu asupra galerelor, căzînd pe punți sau în apă. Cîteva își atinseră ținta. Doi vîslași, un soldat din garda primei galere și doi marinari căzură loviți de săgeți. În același timp bombardele de pe cele trei turnuri ale cetății prinseră să scuipe foc. Proiectilele încadrară navele fără a le lovi.

Morosini înțelese că turcii hotărîseră să nu îngăduie nici unei nave creștine a mai străbate Bosforul.

— Strîngeți pînzele ! ordonă. Ridicați ramele.

Manevrate de marinarii veneţieni, velele fură lăsate la iuţeală. Vîslaşii încetară să mai vîslească. Cînd văzu că poruncile îi sînt îndeplinite, comandantul fortăreţei ordonă încetarea focului. Soldaţi turci se urcară în cele cîteva bărci aliniate la cheiul din faţa zidurilor înalte şi se îndreptară spre galerele veneţiene. Morosini se prefăcea că îi aşteaptă. Observase însă cu bucurie că puternicul curent al apelor îi purta navele spre sud, îndepărtîndu-le de cetate. Cînd socoti că vasele erau pe punctul de a ieşi din raza de acţiune a bombardelor turceşti, ordonă să se desfăşoare pînzele şi să se pună grabnic în mişcare lopeţile.

Surprinşi de manevra lui, turcii dezlănţuiră iarăşi focul de artilerie, lipsit de data aceasta de orice eficacitate. Nici săgeţile turceşti nu mai ajunseră pînă la galere. Stimulaţi de ropotul accelerat al tobei şi de poruncile ofiţerilor, vîslaşii mînuiau cu putere ramele.

Cînd îşi văzu galerele în afara primejdiei, Morosini îşi făcu semnul crucii. Se adresă ofiţerilor săi :

— Bombardarea galerelor noastre reprezintă o încălcare a tratatelor. Serenissima Republică nu va întîrzia să impună respectarea pavilionului lui San Marco.

Vasele lui Girolamo Morosini ajunseră cu bine la Constantinopole. Alexandru Vulturescu şi ceilalţi tineri voluntari români erau plini de însufleţire. Luaseră primul contact cu inamicul, şi aceasta le sporea avîntul războinic.

Mare fu însă bucuria constantinopolitanilor. Cetatea zidită de Mehmed pentru gîtuirea Bosforului nu-şi împlinea aşteptările. Dacă Morosini izbutise să străbată strîmtoarea în dispreţul tunurilor de pe Boghaz Kessen, de ce n-ar izbuti şi alţii ?

Dar starea de euforie a romeilor nu avea să dureze mult. Veşti alarmante sosiră din Peloponez. Turahan-Bey, unul dintre cei mai bătăioşi generali turci, năvălise cu trupele sale pe teritoriile Despotatului Moreii. O campanie de diversiune, menită să împiedice pe principii Demetrios şi Thomas, fraţii împăratului Constantinos, să vină cu armatele lor în ajutorul Constantinopolelui. Ahmed-Paşa şi Omar-Paşa, fiii lui Turahan-Bey, străpunseseră liniile de apărare ale romeilor din Istmul Corintului, pătrunzînd adînc în Arcadia, iar după ce lăsaseră în urmă Mantinéea şi muntele Ithom, înfrîngînd rezistenţa apărătorilor bizantini, luaseră cu asalt localitatea fortificată Neopoliehné, socotită pînă atunci inexpugnabilă...

Apărătorii Constantinopolelui înțeleseră, plini de consternare, că trebuiau să se limiteze la propriile lor resurse și că nu se mai puteau aștepta la nici un ajutor din partea fraților din Peloponez...

•

Gismondo Pandolfo Malatesta, senior de Rimini, își struni calul înspumat și, după ce sări cu agilitate din șa, se îndreptă cu pași mari spre ușa cortului său de campanie. Căpitanii lui, care-l însoțiseră în goana aceea nebunească după luptele de la Castellina, descălecară la rîndul lor. Un strat gros de praf le acoperea armurile, coifurile împodobite cu pene jucăușe, scuturile cizelate.

Mînia îl înăbușea pe Gismondo Malatesta. Federigo de Montefeltro, conte de Urbino, căpitanul general al trupelor regelui Alfonso al Neapolelui, îl silise — după o serie de violente ciocniri militare angajate pe teritoriul Toscanei — să se retragă cu trupele spre nord, evitînd căderea într-o încercuire cu urmări dezastruoase.

Pînă a nu se întîlni pe cîmpurile de bătălie cu acest Montefeltro — mai tînăr cu cinci ani decît el, — Gismondo zburase din victorie în victorie. Nu i se spunea oare „Neînvinsul *condottiere*“ ? Numai datorită calităților lui de strateg își păstrase aproape intacte trupele, deși rivalul său îl hărțuise rău în mai toate acțiunile militare din ultima vreme. Capitalul unui *condottier* este alcătuit din soldații săi. Dacă ar pierde oameni mulți în fiecare bătălie, ar da faliment, așa cum dau faliment bancherii care-și pierd banii în afaceri nerentabile. Războiul purtat între *condottieri* cu experiență se desfășoară după reguli bine stabilite. Marșuri, contramarșuri, ciocniri, dezangajări oportune și iar marșuri și contramarșuri, cu pierderi omenești cît mai reduse. Un adevărat balet strategic și tactic, în care adevărații perdanți sînt suveranii ajunși în trista situație de a angaja serviciile *condottierilor*, dar mai ales populația civilă de pe teritoriile ce constituie teatrul de război.

Un curier — albit de stratul gros de colb ce-i acoperea fața și hainele brodate cu culorile Republicii Florentine — îl aștepta în fața cortului, purtînd un mesaj cu sigiliul senioriei. Gis-

mondo Malatesta se opri, luă sulul de hîrtie, îl desfăcu plin de nervozitate şi îşi aruncă privirile asupra rîndurilor scrise caligrafic. După ce le parcurse la repezeală, se întoarse spre căpitanii care făcuseră cerc în jurul lui.

— Domnilor, din însărcinarea Senioriei Florentine, căpitanul portului ne invită să ne retragem la Castel di Colle, unde vom face joncţiunea cu trupele lui Astore di Faenza. Veţi lua măsuri ca mîine în zori coloanele noastre să pornească spre Castel di Colle. În noaptea asta triplaţi străjile taberei. Inamicul a încetat urmărirea, spre a-şi consolida poziţiile cîştigate în ultimele zile. Asta nu înseamnă că ne putem slăbi vigilenţa. Nu vreau surprize ! Trebuie să ne păstrăm neştirbite forţele, spre a-l lovi pe duşman în locul, în momentul şi în împrejurările alese de noi, spre a obţine în final victoria.

Vorbise cu siguranţa plină de aroganţă a generalului pentru care o retragere nu constituie decît o utilă manevră strategică. În sinea lui nu era tot atît de convins de succesul prezis de el cu fermitate. De la o vreme îl urmărea ghinionul. Asemenea oricărui *condottier*, trecuse dintr-o tabără într-alta cu senină dezinvoltură. Primise bani şi de la veneţieni, şi de la florentini, şi de la ducele Milanului, şi de la Papă, chiar şi de la regele Aragonului, inamicul lui de azi. Schimbarea aceasta de front, în funcţie de interesele pecuniare imediate, nu se numea trădare, ci defecţiune. Un eufemism elegant pentru nişte procedee cu care toată lumea era deprinsă.

Aruncă o privire semicirculară asupra căpitanilor.

— Ordon să vegheaţi asupra disciplinei oamenilor ! În timpul nopţii nu vor părăsi bivuacul decît soldaţii cu misiuni speciale ! S-a înţeles, nu ? Executarea !

Intră în cort, în vreme ce ofiţerii se risipiră la posturile lor.

Gismondo Malatesta era nu numai un militar, ci şi un sibarit. Cortul lui de mătase — încăpător cît un mic palat — adăpostea tapiserii de preţ, covoare orientale, obiecte de artă rarisime. Fiindcă se lăsase seara, făclii ardeau în suporturi de fier, iar din potpuriuri de faianţă, aşezate pe trepieduri de bronz, se înălţau parfumuri.

Pe lîngă slujitorii care vegheau asupra confortului său personal se mai aflau în cort şi doi bărbaţi trecuţi de pragul maturităţii : pictorul Pietro della Francesca şi poetul şi istoricul Gianbattista Mazzoli. Se înconjura cu predilecţie de oameni de artă, care aveau sarcina să-i imortalizeze gloria pe pînză, în versuri sau în apologii.

În vreme ce slujitorii îi orînduiau cina, Gismondo trecu în dreptul pictorului, care stătea respectuos în picioare în fața unei schițe de portret așezate pe un șevalet. Își examină cu complezență propriul profil trasat în cărbune. Admiră linia greacă a nasului, bărbia energic desenată, gura voluntară, fără a socoti cîtuși de puțin că imaginea denatura realitatea, flatînd-o.

— Îmi pare rău, pictorule, că faptele mele de arme nu-mi îngăduie cîteva momente de tihnă, spre a-ți poza în miezul zilei, așa cum se cuvine. Trebuie să te mulțumești cu ședințele astea pe sponci.

Întinse mîna spre un servitor care se repezi să-i aducă o cupă cu vin de Chianti. Fiindcă operațiile militare se desfășurau în însăși inima regiunii viticole Chianti, aprovizionarea se făcea pe spinarea viticultorilor localnici, resemnați a se lăsa jefuiți fără să crîcnească. Pierzi cîteva boloboace de vin, dar îți păstrezi viața.

Gismondo sorbi puțin vin, apoi se adresă zîmbind lui Pietro della Francesca :

— Pictorule, ai talent ! Nimeni nu-ți poate contesta talentul. Dar dacă mă gîndesc mai bine, tu ar trebui să-mi plătești, fiindcă îți acord privilegiul de a așterne pe pînză chipul celui mai valoros erou al timpurilor moderne.

Făcu haz de propria lui glumă, apoi adăugă cu seriozitate :

— Sper că ai să-ți dai toată silința spre a reda cît mai fidel chipul meu pe fresca din „Templul Malatestian". Te-am ales dintr-o mie de pictori. Să nu mă dezamăgești !

Pietro della Francesca se înclină cu demnitate :

— Știu că sarcina mea nu este ușoară. Mă voi strădui să corespund încrederii tale, Luminate.

Pictorul acesta, gîndi Gismondo, avea un defect. Era prea zgîrcit la vorbă. *Condottierul,* mare amator de laude, ar fi preferat să fie măgulit cu cele mai extravagante ditirambe, cu atît mai mult cu cît socotea că i se cuveneau.

— Sînt încredințat că muzele te vor inspira, dîndu-ți puterea de a duce la bun sfîrșit fresca malatestiană. Fresca asta să rămînă capodopera vieții tale !

Se întoarse spre Mazzoli, care scria de zor într-un carnet cu pagini mari.

— Ce faci acolo, Mazzoli ?

Literatul înălță cu devoțiune privirile asupra *condottierului.*

— O, tu, Mecena, aştern în slovă cuvintele-ţi inspirate! Mă îmbată înţelepciunea şi frumuseţea înlănţuirii lor. Mă întreb dacă voi reuşi vreodată să reproduc strălucirea retoricii tale, Doamne! Vorbele le pot întemniţa între filele cărţilor, dar inflexiunile vocii tale, care le dau atîta relief, vor rămîne pierdute pentru vecie.

Gismondo zîmbi flatat.

— Poetul tot poet rămîne. Ştie să întoarcă bine frazele. Află de la mine, scumpul meu Mazzoli: vorbele sînt sortite să zboare, să se spulbere în neant. Faptele trebuie să rămînă. Sau, mai bine zis, cronica lor exactă.

— Mă silesc zi şi noapte să împlinesc această lacună a istoriei noastre contemporane. Faptele tale de vitejie, cu nimic mai prejos de ale eroilor antici, merită a fi imortalizate în cartea de aur a marilor căpitani ai lumii.

— Bine ai grăit, Gianbattista Mazzoli!

— Vieţile paralele ale lui Plutarh trebuie continuate, Luminate Stăpîne. Pe mine, modestul serv al renumelui tău, mă ispiteşte gîndul orînduirii în versuri a unei paralele între tine, Luminate, şi Alexandru cel Mare.

Mazzoli îşi sublinia vorbele pline de lustru cu gesturi largi, rotunde, de retor.

Condottierul suspină cu amărăciune.

— Zeii au fost mai milostivi cu Alexandru cel Mare decît cu mine. I-au pavat drumul cu lespezile norocului. Bătăliile cîştigate de el n-au fost întotdeauna rodul unor planuri îndelung elaborate, ci al unor împrejurări favorabile, de care a ştiut să profite. Eu am prea mulţi duşmani! Îi supără gloria, succesele mele militare. Îmi pun în cale tot felul de obstacole...

Îşi amintise de Federigo de Montefeltro, vrăjmaşul său de moarte. Va veni însă odată ziua cînd îl va strivi. Iruperea lui Montefeltro în procesul lui de gîndire îi stricase brusc buna dispoziţie. Se uită din nou la profilul său schiţat pe pînză şi nu-l mai găsi atît de asemănător cu ceea ce socotea el că s-ar cădea să-i exprime trăsăturile.

— Ar trebui totuşi să-l mai virilizezi! Să radieze mai multă energie!

Pietro della Francesca zîmbi cu îngăduinţă.

— Nu trebuie să uiţi, Luminate, că în fresca aceasta te vei afla îngenuncheat în faţa Sfîntului Pietro. Nu poţi aduce un omagiu primului Suveran Pontif aruncîndu-i priviri asasine şi scrîşnind din dinţi.

Gismondo se uită bănuitor la pictor. Nu cumva acest zugrav de tablouri își bătea joc de el ? Chipul artistului exprima însă numai respect și bunăvoință.

— Mda ! mormăi *condottierul*. Poate că ai dreptate. În fața Sfîntului Pietro trebuie să păstrez un aer smerit... De acord... Ridică brusc glasul : Smerit, dar nu umil ! Smerit, dar nu umil, pictorule ! Gismondo Malatesta nu se umilește față de nimeni, nici chiar față de un sfînt !

Se așeză la masă și începu să mănînce enervat. Gîndul îi zbură iarăși la blestematul Montefeltro, care îl lucra cu atîta dibăcie, încît ridicase pe toată lumea împotriva lui. Dacă acel venețian, Storlano, Sporlano, ba nu, Storlato, ce părea să cunoască atît de profund dedesubturile politicii încîlcite din Peninsula Italică, îi spunea adevărul, însemna că sosise momentul să își ia măsuri de apărare. Storlato îl prevenise că Papa Niccolo desfășura o intensă activitate diplomatică spre a pune capăt luptelor care transformaseră Italia într-un vast cîmp de bătălie, promițînd combatanților frumoase recompense. Numai el, Gismondo Malatesta, era scos în afara jocului. Îl pedepseau fiindcă își schimbase prea des patronii. Acum nimeni nu mai avea nevoie de el. Nici chiar florentinii, care începuseră să vadă în persoana lui un *condottier* lipsit de scrupule, gata oricînd să-i vîndă pe cei pe care-i slujea. Ei, și dacă ar fi așa ? Nu poți face omletă fără să spargi ouă ! El, Gismondo, năzuia să creeze în inima Italiei un stat puternic, care să includă porțiuni însemnate din teritoriile vecinilor săi. În visurile lui cele mai îndrăznețe se vedea rege al Italiei. Regele Gismondo ! Cît suna de frumos !... Sau împăratul Gismondo !... Da, da ! Împăratul Gismondo ar fi mai potrivit ! Iar pe multiubita lui Isotta ar face-o împărătească !...

După convorbirea cu Leone Storlato se frămîntase atît de tare, încît nopți de-a rîndul nu putuse închide ochii. Venețianul îi sugerase, pe ocolite, o apropiere de sultanul Mehmed, care — subliniase el — știa să fie foarte generos cu prietenii. Oferta era ispititoare. Dar el, Gismondo, ceruse un timp de gîndire. Între timp căutase să obțină informații asupra veracității datelor furnizate de venețian.

Trimisese la Roma pe Fra Giovanni da Romano, franciscanul inchizitor și agentul său de încredere în chestiunile legate de Sfîntul Scaun. Sforar de înaltă clasă, călugărul se descurca de minune în colcăiala de intrigi țesute în jurul Vaticanului. Acum Gismondo îi aștepta cu nerăbdare întoarcerea. Fra Gio-

vanni plecase de două săptămîni la Roma şi ar fi trebuit să se înapoieze încărcat de veşti ca albina de polen.

Un servitor intră aferat.

— Fra Giovanni da Romano solicită a fi primit de Lumînăţia-Ta.

„Vorbeşti de lup...", îşi zise Gismondo, frecîndu-şi bucuros mîinile. Se uită la cei doi artişti care-şi vedeau de treburi. Oricum, nu putea sta de vorbă cu franciscanul în prezenţa lor. Gianbattista Mazzoli avea sarcina să publice istoria avuabilă a lui Gismondo Malatesta, nu şi pe cea secretă.

— Fra Giovanni să mă aştepte în încăperea hărţilor. Vin imediat.

Se ridică de la masă, lăsînd cina neterminată.

— Mă înapoiez îndată, le spuse celor doi oameni de artă. Pînă atunci aşezaţi-vă la masă. Mîncaţi şi beţi după pofta inimii.

După plecarea *condottierului* şi a slujitorilor, care alergară să aducă cina, Gianbattista Mazzoli se apropie de pictor şi îi şopti :

— Ce zici ? Patronul nu e în apele lui ! Aş pune rămăşag că îl rod temerile. Egalul lui Caesar şi al lui Aetius dîrdîie de frică !

Pietro della Francesca îşi strîngea tacticos uneltele.

— Ai gură rea, Mazzoli.

— Gură rea ? Cînd spun adevărul sînt gură rea ! Hm, dacă tu, preacinstitul Pietro della Francesca, vorbeşti aşa, ce să mai spun de alţii ! După cum vezi, aştern pe tablete istoria lui glorioasă, începînd cu străbunii legendari... Dar să ne apropiem de vremurile mai recente. Ştii cum s-a ilustrat în primii lui ani de războinic ? S-a logodit cu fiica protectorului şi a iniţiatorului său în arta armelor, *condottierul* Carmagnola. Ceva mai tîrziu, Carmagnola a fost condamnat la moarte şi executat din ordinul Consiliului celor Zece din Serenissima Republică. Scandalizat de oprobriul căzut asupra socrului său — *in spe* — a rupt logodna cu fiica mortului, dar i-a reţinut zestrea, lăsînd-o pe biata fată muritoare de foame.

— Auzisem ceva în legătură cu asta, spuse pictorul.

— Ei bine, acum ai căpătat confirmarea.

O lacrimă apăru în colţul ochiului stîng al lui Mazzoli, apoi se rostogoli de-a lungul nasului bulbucat pînă în bărbie.

— Plîngi ? rosti mirat Pietro della Francesca.

— Plîng ! Plîng de mila mea ! Am ajuns să-mi prostituez pana în slujba unui nebun, a unui asasin. Dar ce nu face omul pentru un ban ! Am o familie de hrănit.

— Dacă i-ai divulga crimele, poate că te-ar plăti bine dușmanii lui.

— Da, mi-ar plăti adevărurile, m-ar lăuda pentru curajul meu civic, apoi m-ar lăsa în seama soartei. Iar într-o noapte fără lună, umilul dumitale serv, poet și istoric, Gianbattista Mazzoli, și-ar încheia cariera pe vreo stradă dosnică, străpuns de pumnalele unor sicari din slujba lui Gismondo Malatesta... Ca să trăim convenabil, noi, oamenii de artă, trebuie să mințim, să lăudăm crimele celor mari, să le deghizăm fărădelegile în fapte eroice și să le pregătim intrarea în legendă... Ehe, dacă ți-aș spune tot ce știu despre marele nostru erou, ți s-ar ridica părul măciucă. Dar trebuie să mă abțin. Uite, slujitorii vin cu mîncărurile ! Să vorbim de altceva. E mai prudent !...

La apariția lui Malatesta, Fra Giovanni se ridică de pe scaunul în formă de „X" și, ținîndu-și mîinile împreunate în dreptul pieptului, înclină onctuos din cap. Avea privirea rece, obrazul pămîntiu, gura cărnoasă.

— Binecuvîntează, părinte ! îl salută Malatesta. Ei, ce vești îmi aduci ?

— Aș fi vrut să fie bune, fiule !

— Am înțeles. Sînt rele.

— Din fericire, nimic nu este veșnic. Amărăciunea de azi se poate transforma în bucuria de mîine.

— Pînă atunci să vedem ce se petrece azi.

Pe o măsuță se aflau o carafă cu vin și două pahare. *Condottierul* le umplu, oferind unul călugărului.

— La Roma ți se pregătește în taină procesul, fiule.

Gismondo ciuli urechile.

— Procesul ? Cine l-a pornit ? Și ce mi se impută ?

— Federigo de Montefeltro nu e străin de mașinațiunile astea. Capetele de acuzare împotriva ta sînt multe și grave.

Gismondo goli paharul și își mai umplu unul. Călugărul abia își muie buzele în cupa sa.

— Să le auzim, Fra Giovanni. Pe rînd.

— Ți se impută că ai ucis pe prima ta soție, Ginnipera d'Este.

— Prostii ! Dacă aș fi asasinat-o, n-aș fi păstrat cele mai cordiale relații cu fratele ei, Borso, duce de Modena.

— Ducele de Modena nu cunoaște probele aflate în mîinile comisiei de anchetă. Dacă le-ar cunoaște, și-ar schimba părerea.

— Altceva ?

— Eşti acuzat că ai ucis şi pe a doua ta soţie, Polissena Sforza, fiica ducelui de Milano.

— Au probe ?

— Au.

— Zi mai departe !

— Eşti acuzat că ai ucis o doamnă germană, soţia seniorului de Borbona. Şi nu te-ai mulţumit cu atît. I-ai violat pînă şi cadavrul.

— Poveşti de adormit copiii.

— Dovezile sînt categorice. Ai săvîrşit păcatul sodomiei asupra tînărului Camerino, pe care ţi l-ai făcut mai tîrziu ginere.

— Asta-i culmea neobrăzării ! strigă furios Gismondo. Cu asemenea fleacuri se ocupă Vaticanul ? De cardinalii plini de tot felul de păcate nu au nimic de spus ?

— E vorba de procesul tău, fiule. Nu de al cardinalilor. Mai eşti acuzat că ţi-ai violat fiica şi ai încercat să-ţi violezi fiul.

Gismondo izbucni în rîs.

— Dar nu s-a lăsat ! Apoi încercările nereuşite nu contează. Ia spune, Fra Giovanni, nu sînt acuzat şi că aş fi atacat Biserica, dogmele noastre creştine ?

Călugărul desfăcu îngăduitor mîinile.

— Nu ! Din fericire, nu ! Dacă ţi s-ar fi adus asemenea învinuiri, aş fi fost primul care aş fi luat măsuri împotriva ta. Nu uita că sînt inchizitor ! Păcatele tale lumeşti le las însă pe seama judecătorilor lumeşti.

— Mulţumesc. S-a fixat o dată a deschiderii procesului ?

— Nu încă. Raportul comisiei de anchetă continuă să adune probe.

Gismondo aşează calm paharul pe masă.

— Asta înseamnă că momentul loviturii nu a sosit încă.

— Desigur. E o chestiune de oportunitate.

Condottierul zîmbi enigmatic.

— Nu mi se reproşează şi că am trădat ?

Călugărul clătină cu îndoială din cap.

— Noţiunea de trădare are o sferă foarte largă...

Gismondo îşi netezi părul lung, cu vîrfuri inelate.

— Astăzi, cînd toţi mai-marii zilei trădează, cuvîntul trădare este trecut sub tăcere. Ştiu, jenează !

Condottierul rămase cîteva clipe pe gînduri, apoi se adresă amabil călugărului :

— Părinte, trebuie să fii obosit după călătoria de la Roma pînă aici.

— Sînt obosit și cer îngăduința să mă retrag.

— O să-mi permiți, părinte, să-mi manifest recunoștința pentru prietenia pe care mi-o arăți. Vei găsi în camera ta expresia palpabilă a mulțumirii mele. Zece pungi cu aur.

— Nu întreb de unde provine aurul.

— Nu întreba. E mai bine.

Fra Giovanni zîmbi, înclină iarăși capul și ieși.

Rămas singur, *condottierul* agită un clopoțel de argint aflat pe măsuță. Se ivi un slujitor.

— Să vină la mine Niccolo.

Niccolo era secretarul și confidentul său. Dacă omul acesta ar fi vorbit, comisia de anchetă n-ar mai fi avut nevoie de alte probe spre a-l înfunda definitiv pe aprigul senior de Rimini. Niccolo avea însă gura cusută. Stăpînul său îl plătea regește. Iar credința bine plătită își păstrează fermitatea.

Cînd Niccolo intră în încăpere salutînd obsecvios și ridicîndu-și din cînd în cînd involuntar umărul drept, Gismondo îi porunci scurt :

— *Messer* Leone Storlato să vină la mine. Știi unde il poți găsi ?

— Știu, Luminate. De aproape douăzeci de zile însoțește trupele noastre. Tenace om acest Storlato !...

Două ore mai tîrziu, Leone Storlato își făcu intrarea în cortul lui Gismondo Malatesta. Purta un costum cenușiu de călătorie, elegant croit. Pînă aici fusese însoțit de Niccolo și de o escortă alcătuită din șase soldați. Socotise — după importanța escortei — că avea să fie bine primit de *condottier*.

Gismondo îl întîmpină, întinzîndu-i cordial mîna. Îl pofti pe un scaun și îl tratâ cu vin și cu diferite cofeturi. După ce rămaseră singuri, intră direct în subiect :

— Ce vrea sultanul tău, *Messer* ? Dar să-mi vorbești deschis ! Ocolișurile diplomatice mă dezgustă.

— Sultanul Mehmed al II-lea îți oferă prietenia sa, Luminate.

— Pe scurt, ce-mi cere ?

— O hartă a Italiei.

Gismondo făcu ochii mari.

— Numai atît ?

— O foarte amănunțită hartă a Italiei.

— Am înțeles. O hartă cu toate elementele susceptibile a fi folosite în cadrul unei expediții militare. Sultanul și-a fixat printre obiectivele sale cucerirea Italiei ?

— Desigur.

— Mi-am închipuit.

Leone Storlato zîmbi cu inocență perfect trucată.

— Înălțimea-Sa Mehmed al II-lea ar dori ca în cazul declanșării unor operațiuni militare de mare amploare pe teritoriul peninsulei, să se sprijine pe brațul Luminăției-Tale.

— Ce-mi oferă în schimb ?

— Să fii împuternicitul său, cu titlul de principe regent, asupra întregii Italii, din Lombardia și pînă în Sicilia.

— Înțelegerea include, sper, și unele condiții financiare.

— Sînt autorizat să tratez cu Luminăția-Ta chestiunile bănești. Nu rămîne decît să vă formulați pretențiile.

Un zîmbet larg se desemnă pe chipul *condottierului*. Se și văzu judecind și condamnînd la moarte pe toți membrii comisiei de anchetă a Vaticanului, care cutezaseră să-i întocmească rechizitoriul. Și-i închipui legănîndu-se în streang. Tot în streang atîrnau și Federigo de Montefeltro, și *Podesta*-ul Republicii Florentine, și Regele Veneției, și Regele Neapolelui, și Papa, și toți cardinalii lui, și multe, multe alte personaje care-i umbriseră existența.

— *Messer* Storlato, putem considera negocierile deschise. Dar te previn. Am și eu contrapropuneri.

— Sînt gata să le supun padișahului spre aprobare.

Gismondo făcu o schimă vicleană.

— Presupun că harta strategică și operațiunile militare turcești în Italia sînt obiective ceva mai îndepărtate.

— Nu chiar atît de îndepărtate.

— Sultanul nu are și scopuri mai apropiate ? În legătură cu cucerirea Constantinopolelui nu-mi cere nimic ?

— Înălțimea-Sa Mehmed-Khan ar dori o înveninare a conflictelor dintre potentații italieni. Încercările Papei de a-i împăca trebuie sabotate.

— Te-am înțeles, *Messer* Storlato. S-ar părea că interesele mele și ale sultanului coincid. Și pe mine mă avantajează continuarea războiului în Italia. Sînt sincer, nu-i așa ?... Acum nu ne rămîne decît să discutăm amănuntele...

Leone Storlato jubila. Dăduse greș în încercarea lui de a-l folosi pe Stefano Porcari împotriva Papei. În schimb, izbutise a-l înhăma la carul padișahului pe Gismondo Malatesta.

Recrutase un factor de seamă în slujba politicii turcești față de Italia.

Condottierul începu să se plimbe aferat prin încăpere.

— După cum ți-am mai spus, *Messer* Storlato, voi avea nevoie de mulți bani spre a cumpăra personaje cu mare greutate politică. Fără bani din belșug nu se poate face nimic.

•

Constantinopolele cunoștea una din acele toamne lungi, încîntătoare, cu dimineți cețoase, dar cu zile calme, pline de o căldură plăcută, și cu seri de o dulceață incomparabilă. Cînd un vînticel molcom sufla dinspre uscat, pluteau pe aripile văzduhului plase vaporoase de păienjeni, aurite de razele soarelui. Frunzele copacilor se arămeau și cădeau apoi domol, așternînd pe pămînt covoare care foșneau misterios. Cînd clopotele bisericilor porneau să sune, vibra întreaga boltă de sticlă a cerului. Plăcerea de a trăi dădea avînturi noi oamenilor, care uitau pentru cîteva ceasuri că iarna și războiul băteau la ușă. Tineretul dornic de viață se plimba pe străzi și prin parcuri. Bătrînii stăteau la soare pe cîte-o bancă și își mai dezmorțeau oasele. Temerile multor constantinopolitani se mai potoliseră. Dacă înaltele personaje ale imperiului — informate aproape zilnic de uriașele înarmări ale turcilor — se frămîntau, căutînd zadarnic soluții salvatoare pentru apărarea metropolei, cei mulți și umili își vedeau de treburile cotidiene, spunîndu-și că, după intempestiva plimbare a trupelor otomane pe sub zidurile de centură ale orașului, sultanul renunțase probabil a mai stărui în planurile lui războinice. Însăși campania din Moreea părea să demonstreze că otomanii își îndreptau eforturile în altă direcție.

Chiar și prin casele mărimilor domnea o atmosferă mai optimistă. Femeile, lipsite de activitate și ținute departe de afacerile de Stat, se deprinseseră cu mutrele mohorîte ale părinților, soților, fraților, și se lăsaseră iarăși prinse în vîrtejul frivolităților de tot felul. Neguțători de mătăsuri și de covoare, bijutieri, pictori la modă, librari colindau palatele, etalînd cele mai frumoase exemplare din colecțiile lor sub ochii pofticioși sau blazați ai doamnelor și domnișoarelor din gineceele luxoase și confortabile.

Şi în palatul lui Lucan Nichiforos atmosfera se mai înseninase. Conflictul dintre ministru şi soţia sa, frumoasa Chrisanta, se mai potolise. Aventura ei cu Reynaud de Brienne fusese voluntar uitată de către părţile interesate. Rudele Chrisantei, numeroase, influente şi cu puternice relaţii politice, uşuraseră reconcilierea. Dacă şi-ar fi repudiat soţia adulteră, Lucan ar fi pierdut în acelaşi timp şi sprijinul clanului ei. Acordînd o oarecare libertate tinerei femei, îşi păstra celelalte avantaje întacte.

Chrisantei i se îngăduise să primească şi să facă vizite, să asiste la spectacole, dar numai însoţită de Lucan sau de o vară a acestuia, Pelaghia Nichiforos, fată bătrînă, acră şi bigotă.

Frumoasele zile de toamnă treziseră şi în sufletul Chrisantei o reînnoită sete de viaţă, de dragoste. La sindrofiile doamnelor din elită reîntîlnea pe mulţi dintre tinerii care se bucuraseră fără rezerve de favorurile ei. Resimţea atunci cu mai ascuţită exasperare prezenţa lui Lucan ori a Pelaghiei şi îşi făgăduia ca în cel mai scurt timp să îşi recîştige pe orice cale deplina libertate.

O invitaţie la o petrecere oferită de Theodora Cantacuzino, soţia marelui logotet, îi crease o stare de intensă surescitare. Theodora adora să lege şi să dezlege intrigi sentimentale. Printr-o nepoată care-i împărtăşea gusturile, o prevenise în taină pe Chrisanta că la proiectata reuniune avea să vină şi căpitanul Reynaud de Brienne.

Cînd sosi, în sfîrşit, ziua aşteptată cu înfrigurare, Chrisanta îşi făcu îndelung toaleta, spre a se înfăţişa la sindrofie în toată splendoarea. După ce se îmbăie în apa călduţă şi parfumată din piscină, slujitoarele o unseră cu uleiuri fine, înmiresmate, care-i catifelară pielea. Îi orînduiră apoi părul într-o coafură pretenţioasă ; printre şuviţele complicat împletite, clipsuri cu diamante sclipeau discret. Veşmintele alese de Chrisanta erau cele mai frumoase din arhiîncărcata ei garderobă. Peste cămaşa de dantelă subţire ca pînza de păianjen, îmbrăcă o tunică de saten albastru chinezesc, aproape lipită de corp. Un brîu de aur, încrustat cu perle şi rubine, sublinia subţirimea mijlocului. Pe deasupra îşi puse un mantou alb din brocart, brodat cu grifoni şi vulturi de aur.

În vreme ce se admira în oglindă, se ivi Pelaghia, îmbrăcată în negru, ca o călugăriţă. Fata bătrînă îşi plimbă cu dezaprobare privirile asupra podoabelor Chrisantei. Colierul, brăţările, inelele, cataramele, toate magnifice, nu o supărau atîta prin

frivolitatea lor costisitoare, cît prin armonia dintre scînteierile nestematelor și matitatea catifelată a pielei proaspete.

În fața intrării palatului le așteptau două litiere cu perdele de piele roșie, imprimate cu flori de aur. Brancardele litierelor, încrustate cu fildeș, erau susținute de patru coloși cu bicepși proeminenți ca niște pîini bine dospite. Zece slujitori înarmați alcătuiau o escortă foarte necesară pe străzile bîntuite de răufăcători, mai ales după lăsarea nopții.

Cortegiul se puse în mișcare. Livrelele servitorilor, cu culorile lui Lucan Nichiforos, trezeau curiozitatea. Trecătorii, care cunoșteau reputația frumuseții Chrisantei, se străduiau să-i surprindă chipul pe după perdelele de piele roșie. Din rîndurile lor țîșneau exclamații :

— A dracului de chipeșă mai e și femeiușca asta !

— Am auzit că la pat e strașnică !

— Da, da ! Mai vioaie ca o zvîrlugă !

— Se zice că e nesătulă ! Ar trebui să mă încerce și pe mine. Nu i-ar mai trebui alt bărbat !

— Lăudărosule !

— Tacă-vă gura, nerușinaților ! îi repezea cîte-o precupeață vîrtoasă la trup și ascuțită la limbă. Vă holbați ochii după femeile altora ! Mai bine v-ați uita la ale voastre ! Porci ! Asta sînteți ! Porci !

Chrisanta nu auzea vorbele deșucheate ale bărbaților, care înainte îi făceau atîta plăcere, căci, într-un fel, constituiau un omagiu adus frumuseții ei. Toate gîndurile, toată ființa ei se concentra asupra imaginii căpitanului de Brienne.

Pelaghia, ascunsă după perdelele litierei, își făcea nenumărate cruci, bolborosind scandalizată ocări la adresa derbedeilor care se legau de femeile cinstite.

Cînd convoiul se opri în fața intrării palatului Cantacuzino, Chrisanta, urmată de cernita paznică a virtuții ei conjugale, urcă grațios treptele de marmoră, sub privirile unui mare număr de curioși adunați în stradă. De o parte și de alta a intrării erau aliniate litierele unor doamne sosite înaintea Chrisantei. Precedată de un majordom în livrea viorie, cu vulturul bicefal al Cantacuzineștilor brodat pe piept, noua-venită străbătu un șir de săli înalte, cu colonade și bolte de piatră frumos sculptate, ieșind apoi de cealaltă parte a palatului, în imensul parc în care gazda își primea invitatele.

Pe o peluză înconjurată de boschete de trandafiri în floare, în ciuda toamnei tîrzii, puzderie de slujitori serveau răcoritoare doamnelor așezate pe bănci de piatră, acoperite cu perne de

mătase. Theodora Cantacuzino, majestuoasă, elegantă, curtenitoare, dirija cu artă conversaţia. Instrumentişti ascunşi după tufişuri de plante exotice executau în surdină cîntece domoale.

Gazda o întîmpină cu bucurie pe Chrisanta. Îi spuse că este mai frumoasă ca niciodată şi o sărută tandru pe obraji, avînd grijă să-i şoptească la repezeală că de Brienne va sosi negreşit şi că se va găsi o cale pentru îndepărtarea Pelaghiei. Îmbujorată, Chrisanta se aşează pe o bancă în preajma Arethusei, nepoata amfitrioanei.

— Scumpele mele prietene, grăi Theodora cu voioşie, v-am pregătit mai multe surprize. Pe cea mai mare dintre ele v-o anunţ de acum. Marula va veni în vizită însoţită de logodnicul ei, un tînăr ofiţer din garda imperială.

Femeile se priviră cu neîncredere.

— Marula ? Urîta lui Iagros ?

— Marula boccia ?

— Moartea cu clopoţei ?

Arethusa începu să rîdă cu indulgenţă.

— De ce sînteţi atît de răutăcioase ? Marula nu e chiar atît de slută. Dumnezeu i-a greşit doar sexul. Ar fi trebuit s-o facă bărbat.

— Cu mustăţile ei ar fi cucerit pe toate femeile ! interveni cu tăios umor Maria-Magdalena Anghelos, o delicioasă brunetă cu ochi albaştri.

Chrisanta îngheţase. Nu cumva surpriza îi era destinată ei? Să fi devenit Reynaud logodnicul Marulei ?

— Cum îl cheamă pe ofiţer ? întrebă cu jumătate de glas.

— Theophilos Vorenas.

— „Superbul“ Theophilos Vorenas ? exclamă cu uimire blonda soţie a lui Alexios Lascaris.

Chrisanta răsuflă uşurată.

— Cum de a reuşit Marula să pună mîna pe asemenea mîndreţe de bărbat ? întrebă înciudată roşcovana Penelopa Tzutzimeris, care, în pofida celor 25 de ani ai ei şi a unei înfăţişări agreabile, nu izbutise încă să-şi găsească logodnic.

— Totul a plecat de la un rămăşag, explică gazda. Vorenas s-a lăudat în faţa unor prieteni că se poate logodi cu oricare din fetele care alcătuiesc partidele cele mai alese din Bizanţ. Un camarad de-al său, cu multe parale, a pus la bătaie o sumă imensă, cu dreptul de a fixa el însuşi numele fetei. Vorenas s-a învoit. Dar, spre penibila lui surpriză, prietenul a rostit numele Marulei. Vorenas, legat de cuvîntul său, a acceptat condiţia, cu gîndul nemărturisit de a rupe logodna la prima ocazie.

Dar s-a prins în propriul lui joc. După cum v-am spus, în seara următoare s-a prezentat la palatul Iagros şi a solicitat mîna Marulei. Vă închipuiţi ce surpriză a fost pe biata fată. Logodna s-a oficiat a doua zi. De atunci au trecut două săptămîni, fără ca Vorenas să se mai poată elibera din mrejele logodnicei.

— Cred că Marula, împotriva aparenţelor, are talentele ei ascunse ! presupuse Maria-Magdalena Anghelos.

— Nu ! Asta nu ! replică Theodora Cantacuzino. Vorenas este prieten bun cu un nepot al soţului meu. La un pahar cu vin i-a declarat că nu se îndură să rănească sufletul Marulei, destăinuindu-i că totul nu a fost decît un joc.

— Are caracter băiatul ! exclamă admirativ Sophia Lascaris.

Theodora zîmbi fin.

— Cred mai degrabă că se teme de tatăl Marulei. Iagros e mareşal al palatului. Vă închipuiţi, ar fi de-ajuns să rostească un cuvînt ca Vorenas să fie izgonit din armată. Şi cum bietul ofiţer nu are decît leafa de ostaş, nu se încumetă să stîrnească mînia virtualului său socru.

— Sărmanul ! suspină Penelopa. Tinerii aceştia cad adeseori pe mîna unor femei fără scrupule ! adăugă aruncînd o privire neagră asupra Chrisantei.

Aluzia la legătura acesteia cu de Brienne era străvezie.

Doamnele se priviră cu o sclipire de excitată anticipaţie. Ştiau că Penelopa fusese într-o vreme îndrăgostită de Reynaud de Brienne, dar că Chrisanta i-l furase fără jenă. Era de presupus că Penelopa îşi va dezvolta atacul, lovindu-şi cît mai dur rivala. Ceea ce se şi întîmplă.

— Acum cîteva seri, la o masă ofiţerească, reluă ea, de Brienne s-a jurat că nu va cunoaşte liniştea pînă nu se va însura cu Irina Kalamides.

Chrisanta crezu că se înăbuşă. Îşi înfipse unghiile în podul palmelor. Simţi privirile Pelaghiei aţintindu-se bănuitoare asupra ei. Penelopa îi răsuci cuţitul în rană adăugînd :

— Imaginea Irinei îl obsedează. S-ar zice că fata asta l-a fermecat !

— Cum să se însoare cu ea ? exclamă Sophia Lascaris. Kalamides a internat-o la monastire după scandalul acela rămas de pomină...

— Se zice că tînărul Comnen a lăsat-o însărcinată, şopti misterios Arethusa.

— Nu este adevărat, o contrazise amfitrioana cu severitate. Între Irina şi Leandru Comnen s-a înfiripat o dragoste

curată. Îi cunosc bine pe amîndoi. Dezaprob încăpățînarea bătrînului Kalamides, care se împotrivește căsătoriei acestor copii. Presimt o tragedie în viața lor.

— De Brienne nu va ceda ! reveni Penelopa la subiectul care o înnebunea pe Chrisanta. Apropo de de Brienne ! Trebuie să-ți spun ceva, Theodora. Aseară s-a întîlnit cu fratele meu. I-a spus că l-ai invitat la reuniunea de azi, dar că nu va veni.

Amfitrioana își încreți sprîncenele contrariată.

— De Brienne ? Mi-a răspuns în scris la invitație, făgăduindu-mi că va veni negreșit.

Penelopa zîmbi cu venin.

— A intervenit însă un fapt care l-a făcut să renunțe la plăcerea de a veni în mijlocul nostru. A aflat în ultimul moment că la această reuniune își va face apariția și o persoană pe care nu vrea să o mai vadă.

Chrisanta se înverzi. Simți că i se face rău. Dacă nu s-ar fi aflat în mijlocul acestor femei curioase și rele, care o fixau cu privirile, pîndindu-i fiecare reacție, s-ar fi repezit în părul Penelopei.

Pelaghia Nichiforos își subție buzele dezgustată. Penelopa crease cu bună-știință o situație explozivă. Spre a potoli spiritele, Theodora bătu din palme :

— Să vină trubadurul cipriot ! Să ne desfete cu poemele lui de dragoste !

De după un pîlc de arbori apăru un tînăr zvelt, cu ochi visători, îmbrăcat după moda italienească. Purta sub braț o lăută. Cu fruntea plecată și sfios ca o fecioară, se apropie de Theodora, care-i zîmbi. La un semn al ei, orchestra tăcu.

— Iată a doua surpriză ! anunță, arătîndu-l cu un gest larg pe tînărul cu lăuta. V-am adus din Cipru pe unul dintre cei mai prețuiți cîntăreți ai iubirii. Jehan Le Courtois !

Doamnele îl îmbrățișară cu priviri avide.

— Încîntă-ne auzul, dulce Jehan, cu unul din acele cîntece nostalgice și pline de vrajă care o captivează pe regina Ciprului, i se adresă Theodora.

Trubadurul își acordă lăuta.

— Îmi voi îngădui să vă recit, cu acompaniament muzical, cuvintele de dragoste rostite de Bylitis în așteptarea iubiților ei.

Glasul lui catifelat, adolescentin, deși neformat, emana un irezistibil farmec, trezind instinctele ascultătoarelor vîrstnice sau tinere.

— Epigrame din insula Cipru ! reluă trubadurul.

Doamnele se foiră cîteva clipe, orînduindu-şi cutele rochiilor.

Coardele lăutei vibrară armonios, iar pe fundalul lor vocea trubadurului prinse să brodeze cuvinte voluptoase :

— Îmi voi parfuma pielea spre a-mi ispiti iubiţii. Voi revărsa peste picioarele mele lungi şi frumoase, într-un strălucitor lighean de argint, miresme de Tarsos şi de Metopion, aduse tocmai din ţara Egiptului. Sub braţe — esenţă de mentă-creaţă, pe gene — maghiran de Kos... Sclavă credincioasă, desfăşoară-mi părul şi îmbălsămează-l cu tămîie !... Uleiuri fine din munţii Ciprului le voi turna între sîni... Licoare de trandafiri adusă tocmai din Phaselis îmi va parfuma ceafa şi obrajii... Iar acum lasă să se prelingă pe şolduri şi pe pîntece esenţă de *bakkaris*... Cînd îmi vor săruta trupul, iubiţii mei să aspire toate parfumurile din Lydia...

Glasul trubadurului tăcu mai înainte ca acordurile lăutei să se curme. Cînd se stinse şi cîntecul coardelor, se lăsă o tăcere adîncă, întreruptă doar de foşnetul frunzelor uşor agitate de vîntul domol şi cald. Aplauzele ţîşniră spontan. Adolescentul se înclină cu graţie, dispărînd apoi printre copaci.

— Cînd sînt pe lume lucruri atît de frumoase, se mai găsesc oameni care-şi zăngănesc armele ! vorbi cu tristeţe Sophia Lascaris.

— Să nu mai vorbim de zăngănit de arme ! exclamă Arethusa. Urăsc războiul şi pe cei care-l proslăvesc !

— Urmează a treia surpriză ! vesti gazda, regăsindu-şi voioşia. În vreme ce ni se vor servi răcoritoarele, un maestru dresor din Creta ne va înfăţişa trupa lui de cîini savanţi.

Vru să ridice mîna spre a face semn dresorului să se apropie, cînd Arethusa o întrerupse :

— Un moment ! Cel mai frumos spectacol de circ acum începe. Priviţi spre terasă ! Vine Marula cu logodnicul ei !

Toate privirile se îndreptară curioase într-acolo.

Marula păşea ţanţoş ca un soldat din gardă, trăgindu-l de braţ pe Teophilos Vorenas.

„Frumosul şi bestia !“ reflectă cu amărăciune Penelopa, inversînd cu bună-ştiinţă rolurile din legendă...

De la fereastra cabinetului său de lucru, Demetrios Cantacuzino urmărea distrat — de cîteva minute — sindrofia de pe vasta peluză a parcului. Îl uluia seninătatea cu care femeile petreceau, uitînd că distrugerile, suferinţele şi moartea stăteau la pîndă, gata să se năpustească asupra oraşului. Îşi zise apoi că

era mai bine așa. La ce ar fi folosit văicărelile lor ? La ce-ar fi folosit înlănțuirea interminabilă de slujbe religioase închinate Sfintei Fecioare Maria, protectoarea orașului ?... El, Demetrios, nu era un ateu, iar în situația lui oficială nici nu îi era permis să fie. Avea însă destulă înțelepciune spre a înțelege că practicile religioase oferă doar un reconfortant moral, dar nicidecum un sprijin material. Constantinopolele avea acum nevoie de soldați și de arme, nu de rugăciuni și de posturi riguroase.

Zîmbi cu amărăciune. Cîți dintre actualii locuitori ai orașului vor supraviețui măcelului care avea să se abată asupra lor ? Încerca senzația de a trăi pe un vulcan. Semnele prevestitoare ale catastrofei nu lipseau. Că lumea își continua existența, nu era de mirare. Pînă și condamnații la moarte care cunosc cu certitudine proximitatea sfîrșitului continuă să se hrănească, să doarmă, să viseze și să spere pînă în clipa în care își pun capul pe butuc. Pe constantinopolitani îi condamnaseră la moarte nu numai sultanul, ci și generațiile de înaintași romei, care nu se străduiseră a asigura posibilități de supraviețuire urmașilor în condițiile unei lumi în care domina „dreptul pumnului", îi condamnase și Europa creștină, care asista cu indolență la agonia lumii bizantine, de care o lega totuși comuna origine europeană, comunitatea civilizației și a culturii europene, credințele religioase comune, căci divergențele dintre catolici și ortodocși nu existau, la urma urmelor, decît datorită prostiei, lipsei de judecată și concepțiilor strîmte ale unor oameni ce acordau o importanță majoră unor deosebiri de interpretare în esență minime.

Dacă împăratul ar dispune în clipa aceasta de bani, s-ar rezolva totul. Căci cu bani poți cumpăra și soldați, și generali, și arme. Alexios Iagros îi sugerase într-o zi să se adreseze unui alchimist de origine italiană, stabilit în cartierul genovez al Galatei.

I se spusese odată că regele Angliei, Henry al V-lea, căuta magicieni-prooroci în stare să-i dezvăluie tainele viitorului, așa cum alții caută ierburi de leac. El, Demetrios, înspăimîntat de perspectiva sfîrșitului inevitabil al Bizanțului, își pierduse desigur luciditatea de vreme ce se învoise să solicite serviciile unui alchimist. Dar cînd simți moartea la căpătîi, încerci cu disperare orice expedient.

Iagros intră plin de voie bună în cabinetul lui Cantacuzino.

— Am profitat de ocazie că trebuia să vin la tine ca s-o aduc pe Marula și pe logodnicul ei la zaiafetul onorabilei tale soții.

Apăsă pe cuvîntul „logodnic", încintat că fiica lui își găsise un candidat, ceea ce îi permitea să stea la rînd cu toate celelalte fete. Scăpase și el în sfîrșit de coșmarul „Marula va muri fată bătrînă".

Demetrios se îndepărtă de fereastră și întîmpină cu mîna întinsă pe noul-venit.

— Ei, ești gata ? întrebă Iagros. Ottaviano Pagolo ne așteaptă. I-am anunțat vizita noastră.

Jenat, amfitrionul schiță un gest care-i trădă ezitările.

— Ce va spune lumea, prietene, cînd va auzi că locțiitorul marelui logotet a ajuns să cerșească aur de la un alchimist, care este poate un șarlatan de rînd ?

Mareșalul palatului chicoti bine dispus.

— Cine vrei să afle ? Slujitorii mei sînt îmbrăcați în negru, ca să nu-i identifice nimeni după culorile livrelelor. Iar noi vom purta măști.

— Mascați vom atrage mai vîrtos atenția.

— Toată lumea bine poartă măști.

— Dar nu și oamenii serioși, cu poziții oficiale.

— Cu atît mai bine. Nimeni nu-și va închipui că în dosul măștilor se ascund doi demnitari ai împăratului. Mergem ?

— Mergem ! se hotărî Demetrios Cantacuzino.

Cînd trecură cu bacul pitorescul braț al Cornului de Aur, soarele se ascunsese după culmea celor șapte coline ale orașului. Străbătură anevoie străzile strîmte și foarte aglomerate ale cartierului genovez. Prăvăliile erau pline cu mărfuri, trecătorii purtau veșminte bogate, plutea pretutindeni un aer de prosperitate.

— Genovezii ăștia o duc mai bine decît noi, bizantinii, spuse Demetrios indispus de opulența lor. Nu vezi ? Sfidează cu buna lor stare sărăcia romeilor !

— Lasă, nu te mai gîndi la lucruri neplăcute, îl povățui Iagros. Păstrează-ți mintea limpede pentru discuția cu *Messer* Ottaviano Pagolo. Dacă izbutim să-l cucerim, ne va pune la dispoziție tot aurul de care avem nevoie. Ai să te convingi cînd ai să vezi cu cîtă ușurință scoate pepite de aur din retortele lui misterioase.

Alchimistul îi primi în locuința lui cu ferestre zăbrelite și ziduri groase de cetățuie. Ottaviano Pagolo avea înfățișarea tipică a unui bătrîn și venerabil magister. Purta o barbă albă, lungă și ondulată, iar părul, rărit în creștet, atîrna în plete pe umeri. Era îmbrăcat într-o robă neagră, cu falduri largi. Casa, odinioară impozantă și după toate aparențele foarte bogată,

arăta acum neglijată, căzută în paragină. Gazda îi conduse prin cîteva încăperi neîngrijite, cu mobile puţine şi pline de praf.

— Vă rog să iertaţi dezordinea, se adresă vizitatorilor. Nu am timp să mă mai ocup şi de aspectele triviale ale vieţii. M-am dedicat alchimiei. Am să vă arăt laboratoarele mele.

Îi precedă într-o sală cu tot felul de aparate ciudate : retorte, filtre, alambicuri, cazane şi căzănele, cuptoare, spirale de sticlă, borcane şi tot felul de obiecte cu forme unele mai năstrușnice decît altele. Domnea o căldură înăbuşitoare, fiindcă într-unul din cuptoare ardea un foc puternic.

Alchimistul le indică două scaune.

— Luaţi loc, vă rog ! Am să mă aşez şi eu pe taburetul ăsta. În timp ce stăm de vorbă, am să supraveghez cu coada ochiului alambicul de colo. Aştept nişte rezultate cutremurătoare ! Da, da, cutremurătoare !

Îşi frecă îndelung cu pumnii ochii înroşiţi de oboseală :

— Mă iertaţi, dar sînt cam ostenit. Veghez de trei zile la o experienţă nouă. Grăbirea procesului de transmutaţie a unui metal bolnav într-unul sănătos. Am un ajutor, dar nu mă prea bizui pe el. Ştiţi zicala : „Ochiul stăpînului îngraşă vita". Şi acum spuneţi-mi cu ce vă pot servi !

Locţiitorul marelui logotet se uită nedumerit la Alexios Iagros.

— După cîte am înţeles, ilustrul meu prieten v-a vorbit despre trebuinţele noastre.

Iagros se răsuci stingherit pe scaun. Bătrînul alchimist dădea semne de senilitate accentuată de vreme ce nu-şi mai amintea convorbirea purtată în ajun.

— Nu mai departe decît ieri, *Messer* Pagolo, încercă el să-i trezească memoria, ai avut bunăvoinţa să-mi destăinui rezultatele încurajatoare ale experienţelor dumitale. Mi-ai spus că ai obţinut aur.

Alchimistul îşi trecu peste faţă mîna-i uscată, cu degete noduroase, arse de acizi.

— Da, am obţinut, încuviinţă după un timp care-i păru lui Iagros supărător de lung.

— Bizanţul, după cum ştii şi dumneata, *Messer* Pagolo, se află într-o situaţie critică. Sîntem ameninţaţi cu războiul... Cu un război de distrugere...

— Da, da, înclină din cap bătrînul. Am auzit eu ceva. Dar pînă aici, in izolarea laboratorului meu, veştile ajung greu. Ştiţi, eu m-am rupt de lume... Eh, cînd te dedici ştiinţei...

— Bizanțul se află în pragul unui mare război, repetă Iagros cu un fel de exasperare.

— Da, da, da...

— Și are nevoie de aur.

Chipul bătrînului se lumină, reflectînd parcă o văpaie lăuntrică. Repetă :

— Are nevoie de aur ! Ei bine, am să vă pun la dispoziție atîta aur, încît să cumpărați pe toți vizirii și pe toate pașalele turcești ! Atît de mult aur, încît să îngropați sub el întregul Imperiu Otoman, Asia, Africa și Europa !

Se ridică din jilțul său și își ridică privirile spre cer, vorbind inspirat ca un preot păgîn ce face incantații spre a chema spiritele favorabile :

— O, tu, Zosime, vizionarule, cel mai înțelept dintre înțelepții din Alexandria Eghipetului, și tu, sublime Symesius, lapidat de creștinii înapoiați și obtuzi, tu, Hermes Trimegistes, călăuzitorule, și voi, Kokabiel și Azazel, îngeri izgoniți din Celestul Imperiu și doborîți în străfundurile Întunericului, și tu, principe Khalid, primul adept musulman al alchimiei, și tu, Avicenna, cel mai iluminat dintre iluminați ! M-am călăuzit după învățăturile și experiențele voastre, căutînd prin beznă piatra filozofală, care, printr-o simplă atingere, poate transforma orice metal în aur...

Demetrios Cantacuzino urmărea oarecum stupefiat tirada bătrînului, intrat parcă în transă. Îl interesau prea puțin istoricul alchimiei, preoții și profeții ei, piatra filozofală și transmutația metalelor. El voia rodul muncii alchimistului. Aurul trebuincios Bizanțului. Nici nu înțelegea vorbele lipsite uneori de sens ale amfitrionului.

— Ai biruit să faci din nimic aur ? întrebă candid Cantacuzino.

Bătrînul îl privi consternat, ca și cînd ar fi auzit o nerozie fără seamăn.

— Dumneata, după cîte văd, habar n-ai de alchimie, această știință a științelor, care și-a găsit izvorul în mîlul fertil al Nilului.

Se uită cîteva clipe la cei doi vizitatori, întrebîndu-se dacă mințile lor vor fi capabile să-i înțeleagă explicațiile. Perplexitatea oglindită pe chipurile lor îl convinse că și-ar risipi timpul.

— Iertați-mă, nu voi încerca să vă lămuresc asupra „Marelui mister", a întregului primordial, care cuprinde în ființa sa nediferențiată și eternă toate virtualitățile. Nici cum se po-

larizează în două esenţe : una pozitivă, masculă, activă, spirituală, într-un cuvînt, „focul“ din Geneză, „Marele Arhitect“, iar cealaltă, negativă, femelă, pasivă, materială, „Marea Mamă“, „apele“ din Geneză. Principiul mascul fecundează principiul femelă, orînduind Haosul, transformîndu-l în Cosmos. Alchimistul lucrează cu diferitele elemente ale materiei : starea solidă, adică pămîntul, lichidă — apa, gazoasă — aerul, calorică — focul mobil şi energia, starea radiantă — focul fix.

Cantacuzino înclină din cap, silindu-se să arate că urmăreşte cu interes explicaţiile, deşi în realitate nu înţelegea nimic.

— Noi, alchimiştii, nu creăm din neant elemente noi. Despuiem doar materia de calităţile ei, înapoindu-ne la esenţă, apoi o îmbrăcăm în forme noi. Dumneavoastră nu ştiţi că toate metalele, dar absolut toate, oricît ar fi ele de comune, tind spre perfecţiunea, spre nobleţea aurului, cel care atinge perfecţiunea. Alchimistul transformă metalul vulgar într-un metal aristocrat — aurul. Cu alte cuvinte, perfecţionează natura, cum foarte bine spunea Dom Pernety. Într-un fel, noi refacem, în proporţii reduse, opera „Marelui Arhitect“. Dar aurul nu este singurul nostru scop. Aş putea spune chiar că este un scop secundar. Piatra filozofală, care ne ajută să sublimăm metalul vulgar, transformîndu-l în aur, poate să devină — graţie nouă — un „Panaceu“, un elixir de viaţă lungă, un „Izvor al tinereţii“. Sîntem foarte aproape de clipa în care vom putea sublima pînă şi propriul nostru trup, eliberîndu-l de elementele vulgare, grosolane, făcîndu-l incoruptibil şi invizibil. Un „corp glorios“ intangibil şi invulnerabil, capabil să se deplaseze cu iuţeala gîndului.

Demetrios se lăsase prins fără voia sa de vraja expunerii bătrînului. Începuse treptat să-l înţeleagă. Îl sedusese imaginea omului invizibil, în stare să zboare prin aer cu viteze ameţitoare. Nişte soldaţi înzestraţi cu asemenea calităţi ar fi de neînvins.

Tuşi discret, spre a-şi face simţită prezenţa şi spre a întrerupe tirada inspirată a alchimistului.

— Îmi permiţi să-ţi pun o întrebare, preaînţeleptule ?

Smuls din înaripata lui expunere, bătrînul reveni pe pămînt. Bîigui :

— Da... da... te ascult...

— Nu ştiu dacă mă vei socoti prea îndrăzneţ. Dar dacă pe lîngă aur ai înzestra cîteva sute de soldaţi cu proprietatea de

a se face invizibili, am cîştiga războiul. S-ar apropia pe nesimţite de căpeteniile turcilor, ucigîndu-le. Lipsiţi de comandanţi, duşmanii noştri s-ar risipi, cuprinşi de panică.

Venerabilul bătrîn vorbi cu ton de scuză :

— Alchimia nu a ajuns încă în stadiul creării omului invizibil. Sîntem însă pe calea cea bună. Peste un secol sau două, fiinţa aceasta sublimă va deveni o realitate. Pînă atunci însă...

Demetrios Cantacuzino oftă cu regret.

— Păcat ! Păcat !

— Noi nu săvîrşim minuni, *Clarissime*.

Locţiitorul primului logotet întrebă iarăşi cu timiditate :

— Dar dacă ai face o încercare... dacă ţi-ai reuni eforturile cu ale altor alchimişti... V-am pune la dispoziţie laboratoare vaste... N-aţi putea realiza mai repede omul invizibil ?

— Ah, nu ! Nici Dumnezeu Atotputernicul n-a putut construi universul decît în şase zile. Oricît am fi noi de pricepuţi, nu putem sări peste etape. Timpul are legile lui...

Demetrios ridică din umeri.

— Dacă nu se poate, nu se poate ! Dar după aur cînd putem trimite ?... Să ştii, Preavenerabile, că împăratul te va răsplăti cu cele mai înalte titluri...

— Pentru ce să mă răsplătească ? întrebă nedumerit alchimistul.

— Pentru aurul pe care ai să ni-l dai. Onorurile vor creşte proporţional cu aurul furnizat.

Bătrînul începu să rîdă. Un rîs subţire, piţigăiat, senil.

— Cred că nu ne-am înţeles. Dumneavoastră voiţi aurul imediat ? se adresă celor doi vizitatori.

— Firește ! replică Iagros.

— Îmi pare rău, dar mai înainte de zece-cincisprezece ani, nu voi putea produce aur în cantităţi mari. Pînă acum abia dacă am izbutit să realizez cîteva grame... Important este că am descoperit procedeul...

Demetrios Cantacuzino se ridică de pe scaun. Dezamăgirea provocată de mărturisirea alchimistului îl îmbătrînise cu zece ani. Îşi făcuse atîtea visuri...

— Într-adevăr, a fost o neînţelegere, zîmbi trist şi iritat totdeodată. Îmi pare rău că ţi-am răpit preţiosul timp. Vom mai sta de vorbă peste zece ani...

Surîse, apoi adăugă :

— Dacă vom mai fi pe lumea asta...

Părăsi locuinţa alchimistului tîrîndu-şi picioarele grele ca plumbul. Mergea ca după o înmormîntare. Înmormîntarea unor iluzii...

*

Cardinalul Isidor părăsi Roma cu destinaţia Constantinopole, purtînd în bagajele lui fonduri băneşti pentru angajarea a două sute de arcaşi, precum şi pentru afretarea corăbiilor necesare transportului. Cu toate eforturile sale, Papa nu putuse aduna mai mulţi bani. Dejucarea complotului lui Porcari, arestarea şi deschiderea procesului acestuia şi a complicilor săi, dar mai ales răbufnirea unor focare de agitaţie a populaţiei Romei îl determinaseră pe Suveranul Pontif să renunţe la intenţia de a stabili noul impozit destinat procurării de fonduri suplimentare pentru ajutorarea Bizanţului.

Cardinalul Isidor acceptase misiunea încredinţată de Papă fiindcă era un partizan hotărît al Unirii Bisericilor Catolice şi Ortodoxe. În trecutul nu prea îndepărtat fusese mitropolit al Kievului şi al Întregii Rusii. Încă de pe atunci militase pentru înfăptuirea Unirii, atrăgîndu-şi astfel duşmănia ortodocşilor fanatici. Izgonit din Rusia, se refugiase la Vatican, fiind recompensat de Suveranul Pontif pentru zelul său cu mult invidiata baretă de cardinal.

În drum spre Constantinopole făcu o scurtă escală la Napoli, unde recrută pe cei două sute de arcaşi. Se opri apoi cîteva zile în Mitylene, spre a ataşa grupului său pe episcopul Leonardo de Chios, recomandat insistent de Papă. Către sfîrşitul lui octombrie debarcă la Constantinopole.

Soldaţii Papei — cum erau denumiţi arcaşii — făcură maro impresie asupra populaţiei oraşului. În sfîrşit, Apusul se urnise. Alte ajutoare, sperau ei, nu vor întîrzia să sosească. Dar Isidor cunoştea realitatea. Posomorît, se uita la mulţimea bulucită în port şi pe străzi. Cîţiva înalţi funcţionari imperiali îl aşteptaseră pe chei, spre a-l conduce apoi către palatul Blachernelor, unde avea să fie primit în audienţă solemnă de însuşi basileul Constantinos.

Spre deosebire de populaţia Romei, care la serbări răguşea ovaţionîndu-l pe Papă, aici, la Constantinopole, lumea manifesta

o mare rezervă. Aplauze anemice, închinate mai degrabă arcaşilor decît trimisului personal al Sfîntului Părinte, se amestecau cu huiduieli şi cu invective la adresa catolicilor. „Mă tem că nu voi izbuti să domolesc vrăjmăşia ortodocşilor habotnici", îşi zicea cardinalul, în vreme ce împărţea binecuvîntări asupra mulţimii. Mîna lui subţire, înmănuşată în violet, flutura delicat ca una din acele lepidoptere tropicale cu aripi mătăsoase, somptuos colorate.

Isidor ştia că va avea de-a face nu numai cu cerbicia ortodocşilor, dar şi cu intransigenţa catolicilor. Arhiepiscopul Leonardo, membru al Tribunalului Inchiziţiei, prelat rigid, necruţător şi de un orgoliu nemăsurat, declara, de pildă, că bizantinii eretici trebuie păstoriţi cu o mînă de fier, iar cei care nu se vor supune Unirii să fie daţi pe mîna Inchiziţiei.

În drum spre palat, cardinalul Isidor avu prilejul să facă cele mai mohorîte reflecţii asupra declinului lumii bizantine, oglindit nu atît în decrepitudinea oraşului, cît în aspectul mizer al locuitorilor lui. Poate că închipuirea îi juca feste, dar la un moment dat mulţimea de pe străzi îi trezi în minte o imagine delirantă. Se făcea că în jurul lui se adunau droaie de stafii livide, cu feţe distorsionate, cu atitudini nefireşti, de un grotesc repulsiv. Cardinalul îşi scutură capul, încercînd să-şi cruţe creierul de zgura nălucirilor. Noaptea, Roma, cu ruinele ei străvechi, dădea impresia unui oraş părăsit. Ziua, însă, populaţia vioaie, zgomotoasă, făcea metropola să palpite de viaţă, să trepideze. Aici, la Constantinopole, totul era mort. Pînă şi în miezul zilei avea înfăţişarea unui vast cimitir.

Împăratul Constantinos aştepta pe trimişii Vaticanului în marea sală a tronului. Era înconjurat de înalţii demnitari ai Curţii — obligaţi să asiste la toate ceremoniile imperiale —, de un grup restrîns de senatori şi de cîţiva prelaţi favorabili Unirii, recrutaţi cu preţul unor tîrguieli şi concesii umilitoare. Se gîndea stingherit că emisarii Papei nu vor fi prea încîntaţi de numărul infim al prietenilor Romei.

Audienţa acordată de împărat risipi în parte gîndurile negre ale cardinalului Isidor. Basileul îl tratã cu multă bunăvoinţă, îi mulţumi pentru ajutorul militar furnizat de Papă, manifestă o sinceră bucurie cînd află că Suveranul Pontif zădărnicise un complot îndreptat împotriva sa, iar în final îl asigură că va face totul spre a grăbi semnarea documentelor care aveau să consfinţească Unirea cu Roma. După audienţă, Demetrios Cantacuzino îl informă pe cardinal că în oraş se şi constituiseră comitete ale nobilimii şi ale poporului care mili-

tau pentru înlăturarea cît mai grabnică a barierelor dintre cele două mari Biserici ale Creştinătăţii.

Un banchet oficial încheie ceremoniile. Apoi cardinalul şi însoţitorii lui fură conduşi cu alai la reşedinţa care li se rezervase — unul din acele palate princiare înşiruite de-a lungul ţărmului mării, începînd de la poarta Sfînta Barbara şi terminînd în dreptul portului Heptascolo. Exteriorul palatului Andronicos avea acea măreţie severă a edificiilor de piatră, pe care secolele le lustruiseră, dîndu-le o patină romantică. Perdele de iederă se căţăraseră pe ziduri, acoperind parţial bolţile surpate ale aripii sudice şi crăpăturile pereţilor, stigmate lăsate de timpul care nu iartă. Interiorul era şi mai jalnic. Doar cîteva încăperi de la parter şi aproximativ jumătate din cele de la etajul nobil mai puteau fi locuite. Celelalte aveau pereţii fisuraţi, ferestrele văduvite de giurgiuvele, pardoselile desfundate, mozaicurile căzute, tavanele găurite. La Constantinopole se aflau multe clădiri particulare susceptibile să adăpostească onorabil pe înalţii prelaţi catolici. Dar nici unul dintre proprietari nu avusese curajul să le ofere găzduire. Palatul Andronicos fusese preferat fiindcă făcea parte dintre posesiunile Coroanei.

În prima noapte petrecută în noua-i reşedinţă, cardinalul Isidor nu izbuti să aţipească, în ciuda oboselii. Bufniţele îl ţineau treaz cu vaietele lor lugubre. Scîrţîituri bizare, bufnituri surde, tot felul de zgomote nedefinite îl făcură să stea la pîndă, adăstînd o catastrofă care să se încheie cu îngroparea întregii delegaţii catolice sub dărîmăturile edificiului.

Cînd străjile oraşului trecură prin faţa ferestrelor vestind miezul nopţii, cardinalul înţelese că orice încercare de a adormi era sortită eşecului. Coborî din pat, îşi îmbrăcă halatul îmblănit — căci focul din cămin se stinsese, iar asupra încăperii se lăsase un frig straşnic — apoi agită clopoţelul de pe măsuţa din vecinătatea patului. După un timp se ivi un călugăr ortodox cu ochii cîrpiţi de somn. Împăratul ordonase ca înalţii oaspeţi să fie slujiţi de monahi favorabili Unirii, spre a-i feri de necuviinţele duşmanilor catolicismului. Isidor ceru călugărului să-i aprindă cîteva lumînări, căci avea de lucru. În realitate, voia să scape de tenebrele care-i strecurau fiori în suflet.

Blestemînd în sinea sa capriciile cardinalului care-l trezise din somnu-i dulce, monahul se strădui să aprindă toate lumînările. Dar vînzoleala curentelor de aer îi zădărnicea eforturile. Flăcăruile plăpînde se smuceau chinuite, asemenea unor suflete păcătoase ajunse în străfundul Iadului, apoi se stingeau pe rînd.

Călugărul le aprindea din nou, dar tenebrele le stingeau, refuzînd a se lăsa izgonite.

Exasperat, monahul se gîndi să aprindă focul în cămin.

— Poate că Eminenţa-Voastră va putea să lucreze la lumina flăcărilor.

Butucii şi gătejele nu lipseau. Călugărul le meşteri pînă ce focul prinse să le mistuie. Înviorate de curentele de aer, flăcările se înălţau şerpuitoare ca nişte cobre rubinii. Lemnele umede, încolţite de foc, şuierau asemenea reptilelor iritate.

Cardinalul nu se încumeta să rămînă singur. Pînă şi prezenţa monahului ignorant şi somnoros era preferabilă unui dialog cu stihiile.

— Cum te cheamă, fiule ? îl întrebă după ce călugărul se ridică din faţa focului, ştergîndu-şi mîinile de pulpanele rasei cernite.

— Theophanos, Eminenţă ! rosti cu sfială.

Principii Bisericii îl intimidau. Deşi erau oameni ca şi el, avea impresia că harul dumnezeiesc cobora asupra lor, ridicîndu-i la cel mai înalt grad al perfecţiunii.

Cardinalul se întrebă spre ce tărîm să dirijeze conversaţia.

— Cum merg treburile pe aici ?

Îi vorbea în greaca vulgară, singura accesibilă monahului.

Theophanos clătină din cap, agitîndu-şi pletele negre ca nişte aripi de liliac. „Cîţi ani să aibă călugărul acesta ? se întrebă Isidor. Treizeci de ani, patruzeci, cincizeci ?“ Theophanos păstrase obrazul neted, dar ochii îi erau bătrîni, şterşi.

— Eh, ce să spun, Eminenţă ! Prea bine nu merg.

Ori de cîte ori trebuia să rostească formula *Eminenţă,* avea senzaţia că i se încurcă limba. Era deprins cu titulaturile ortodoxe, mai complicate, dar atît de familiare : „Preacuvioase“, „Preasfinţia-Ta“, „Înalt Preasfinţia-Ta“...

— De ce merg rău, Theophanos ?

Descumpănit, monahul clătină din cap.

— Lumea se teme, Eminenţă.

— De ce se teme, fiule ?

„Iată-mă acum la spovedanie ! reflectă iritat Theophanos. În miez de noapte mă spovedeşte un eretic.“ Acceptase să-l slujească fiindcă aşa îi poruncise părintele egumen. Dar supunerea are şi ea margini.

— De ce se teme, Theophanos ? repetă cardinalul răbdător.

— Turcii, Eminenţă. Turcii şi...

— Şi mai cine, fiule ?

Monahul se bîlbîi :

— Turcii şi...
— Şi ?...
— Papistaşii, Eminenţă.
Theophanos îşi dădu prea tîrziu seama că făcuse o gafă :
— Cer iertare, Eminenţă ! M-a luat gura pe dinainte. Oamenii de rînd, aşa ca mine, sînt tari de cap, Eminenţă. Nu înţeleg rostul Unirii.
Cardinalul surîse cu indulgenţă.
— Dar tu înţelegi, fiule ?
— Înţeleg, Eminenţă, rosti cu îndoială monahul.
— Atunci explică-mi-l şi mie !
Theophanos se codi o clipă.
— Hai, curaj ! Nu te sfii ! îl îndemnă prinţul Bisericii.
Călugărul replică zîmbind tîmp :
— Te faci frate cu Satana pînă treci puntea.
Cardinalul chicoti în sinea lui. Nu mai avea nevoie de alte lămuriri. Pericolul turc îi silise pe bizantini să accepte cupa amară a Unirii.
— Vă e frică de turci, Theophanos ?
— Frică, Eminenţă.
— Tare frică, fiule ?
— Tare şi nu prea...
— Cum aşa ?
— Dacă pun stăpînire pe Constantinopole, au să ne lase credinţa ortodoxă. Înţelegeţi ?
Raţionamentul simplist al interlocutorului îl făcu pe Isidor să ofteze.
— Înţeleg. Numai că lucrurile nu stau tocmai aşa. Dacă turcii cuceresc Constantinopolele, intraţi la un stăpîn rău.
Monahul ridică din umeri.
— Dacă aşa ne-o fi scris...
— Cum adică ?
Theophanos îşi scărpină tigva acoperită cu plete negre cărbune.
— Un om sfînt, pe nume Morenus, a prezis că un popor înarmat cu săgeţi va cuceri Constantinopolele, iar pe romei îi va trece prin foc şi sabie. Alt om sfînt, Theophilactos, de la Monastirea Pantocratorului, a tălmăcit proorocirea lui Morenus legînd-o de turci...
Încurajat de tăcerea binevoitoare a cardinalului, reluă cu însufleţire :
— Se mai spune că Leon Înţeleptul, înzestrat de Dumnezeu cu darul profeţiei, a înscris pe nişte tablete numele basileilor

şi ale patriarhilor care vor păstori poporul bizantin de la Împăratul Leon încoace. Şirul se încheie sub ocîrmuitorii de azi ai ţării... Şi un oracol al sibilei din Eritreea a prezis căderea imperiului nostru... Se mai spune că basileul Mihail, primul împărat din stirpea Paleologilor, ar fi întrebat pe un ghicitor cu faimă cîţi coborîtori din neamul lui se vor aşeza pe tronul Bizanţului. Ştiţi ce i-a răspuns ghicitorul ?... *Mamaimi !*

— *Mamaimi ?* exclamă nedumerit cardinalul, încreţind din sprîncene. Ce-i asta ?

— *Mamaimi* nu are un înţeles anume. Cuprinde însă şapte litere, potrivit cu numărul de împăraţi care vor urma după basileul Mihail. Apoi dinastia se va stinge. Împăratul Constantinos este ultimul din cei şapte... După cum vedeţi, Eminenţă, treaba e încurcată rău.

„Dacă poporul gîndeşte aşa, reflectă posomorît cardinalul, nu mă miră că moralul lui este la pămînt."

— Se mai spune că după bătălia de la Kosovo, continuă călugărul, Iancu de Hunedoara, Voievodul Transilvaniei, ar fi rostit : „Creştinii nu-i vor înfrînge pe turci decît după ce grecii vor fi ucişi cu toţii. Pentru a se pune capăt nenorocirilor abătute asupra creştinătăţii, va trebui ca oraşul Constantinopole să cadă în stăpînirea turcilor".

— Să nu crezi în prevestirile astea tîmpite ! îl povăţui cardinalul. Nu sînt decît cuvinte aruncate în vînt.

Theophanos îşi săltă capul asemenea unui cal care se fereşte de muşte.

— Dacă ar fi numai atît, Eminenţă. Dar sînt şi alte semne rele. Acum două luni pămîntul s-a cutremurat din temelii după primul cîntat al cocoşilor. Altă dată s-au prăvălit din cer focuri asupra oraşului. Icoana Maicii Domnului din biserica Sfîntului Esaia a plîns cu lacrimi de sînge, iar în cartierul Sfîntul Pantelimon s-a născut un viţel cu două capete. Nu mai vorbesc de ivirea unei stele necunoscute, cu o coadă lungă de păun, care a strălucit trei nopţi deasupra Constantinopolelui, pierind apoi fără veste. Leşuri dezgropate au fost găsite cu faţa în jos. Şi mai rău decît toate, o broască-rîioasă şi-a făcut sălaş tocmai în baia împăratului.

Monahul îşi rotea ochii ca şi cînd s-ar fi aflat în pragul unei crize de epilepsie. Cardinalul preferă de data aceasta să rămînă singur.

— Bine, fiule. Îţi mulţumesc. Voi încerca să dorm. Poţi să pleci.

Theophanos se ploconi.

— Am plecat, am plecat. Noapte bună, Eminenţă.

Ieşi de-a-ndaratelea şi închise uşa.

Cardinalul se întinse iarăşi pe pat. Se acoperi cu cuvertura grea de mătase, care nu-i ţinea de cald, şi închise ochii. Bufniţele îşi continuau concertul. O ladă sculptată din preajma patului trosni suspect. Vîntul şuiera, lovind în ferestre cu degete nevăzute...

Cardinalul Isidor nu-şi făcuse iluzii că va netezi cu uşurinţă asperităţile din calea sa. Dificultăţile erau însă mai mari decît se aşteptase. Tensiunea din atmosferă sporea, ameninţînd să declanşeze explozii. Avusese în mai multe rînduri consfătuiri cu împăratul şi cu unii demnitari. Constantinos hotărîse să se oficieze — la începutul lui decembrie — o liturghie solemnă la Sfînta Sophia, în prezenţa tuturor căpeteniilor laice şi religioase ale imperiului.

Iniţiativa suveranului stîrni furtună. Călugărul Ghenadios Scholarios, şeful spiritual al partidei antiunioniştilor, anunţă că va boicota ceremonia. Gestul lui găsi ecou în sînul majorităţii clerului constantinopolitan.

Confidentul şi prietenul împăratului, marele şambelan Sphrantzes, preconiză o poziţie mai fermă a autorităţilor faţă de excesele lui Scholarios.

— Omul acesta primejdios abia aşteaptă să-şi pună pe frunte coroana de spini a martirilor, replică împăratul.

— Mă întreb ce urmăreşte în realitate Ghenadios ? Vizează scaunul patriarhal ?

— De ce nu ? Sub masca fanatismului se ascund adeseori cele mai meschine interese.

— Atunci să fim mai abili decît el. Sire, de ce nu-l numeşti patriarh pe cardinalul Isidor ? Tot e vacant scaunul patriarhal.

— M-am gîndit şi eu la asta. L-am tatonat pe cardinal, dar m-a refuzat. Se teme să nu provoace o rebeliune deschisă a antiunioniştilor.

— Ce ai de spus, Sire, despre arhiepiscopul Leonard ? Este bine văzut de Papă.

— Şi mie mi-a trecut prin cap ideea asta. Am stat cu el de vorbă, dar am renunţat după ce i-am ascultat opiniile. Ştii ce mi-a propus ? Să arunc în temniţă pe toţi adversarii Unirii. Îţi închipui ce tărăboi s-ar isca... Ştii ceva, Sphrantzes ? Voi sta de vorbă cu Ghenadios şi cu principalii săi partizani. Să-i convoci la palat. Îi voi primi mîine după-amiază.

Potrivit poruncii basileului, a doua zi, Ghenadios Scholarios şi ceilalţi membri ai *synaxis*-ului se înfăţişară în audienţă. Din prima clipă, împăratul îşi dădu seama însă că atitudinea bătăiosului călugăr era ireconciliabilă. Dîrzenia din ochii lui atingea limitele nebuniei.

— Pentru două sute de arcaşi să ne vindem conştiinţa ? tună Ghenadios, fără să se teamă de prezenţa basileului. Papa ne-a făgăduit ajutoare importante. Unde sînt ? Aş vrea să văd oştirile creştine trimise spre a ne despresura ! Pînă acum nimeni nu le-a văzut !

Pe împărat îl fascinau ochii scăpărători ai neînduplecatului monah, sprîncenele negre înspicate cu alb şi îmbinate deasupra nasului mare, cu cartilaje puternic reliefate, fălcile late îmbrăcate în stufărişul des al bărbii, fruntea dreaptă pe care se iţea potcapul negru, înalt, ca un horn de sobă, umerii obrajilor foarte pronunţaţi, acoperiţi de o piele galbenă, cu porii deschişi.

— Acceptînd Unirea, ne rupem de restul lumii ortodoxe. În schimb, ce ni se oferă ? Să devenim o sucursală a Romei. Să ne ploconim Papei. Aşa ceva, Sire, nu se va întîmpla niciodată ! *Niciodată !*

Îndrăzneala lui Ghenadios stîrni mînia împăratului, care se stăpîni cu greu să nu riposteze. Dacă scena s-ar fi petrecut în altă epocă, monahul acesta încăpăţînat n-ar fi părăsit liber palatul. Dar Constantinos nu uita că Ghenadios era purtătorul de cuvînt al celei mai mari părţi a clerului, iar înapoia lui se afla mulţimea fanatizată a laicilor. La aceştia se mai adăuga şi o importantă facţiune a nobilimii, în cap cu Lucas Notaras. O forţă considerabilă, de care trebuia să ţină seama.

— Salvarea nu poate veni decît de la noi şi prin noi ! reluă cu vehemenţă monahul. Arhanghelul Mihail este protectorul nostru. Cu ajutorul lui îi vom respinge pe turci. Cînd hoardele neînvinse ale lui Attila se apropiau de zidurile Romei, a fost de-ajuns ca episcopul Leon cel Mare, înveşmîntat în odăjdii strălucitoare, să le iasă în întîmpinare şi să le arate crucea, ca trufaşa căpetenie mongolă să plece ochii şi să facă drumul întors. Acelaşi lucru se va întîmpla şi aici, la Constantinopole. Sultanul Mehmed nu va îndrăzni să înfrunte crucea ridicată de şeful Bisericii Ortodoxe în calea barbarilor musulmani.

Împăratul zîmbi imperceptibil. „Nu m-am înşelat. Asta vrei, Ghenadios, reflectă cu ironie. Urmăreşti să fii înscăunat patriarh al Bisericii Ortodoxe. Te roade vanitatea, Ghenadios.

Modestia ta ascunde o ambiţie fără margini. Vrei totul sau nimic !"

Călugărul îşi încheie filipica anunţînd că nu va mai ieşi din chilia lui pînă ce nu se va renunţa la erezia Unirii. Audienţa se termină fără să se fi ajuns la vreun acord. Cînd părăsi palatul, călugărul fu văzut bolborosind cuvinte neînţelese. Poate că arunca anatema asupra împăratului şi a tuturor partizanilor Unirii.

Basileul se înapoie în cabinetul său de lucru întristat, fiindcă discordia dintre romei se adîncea. Chemă pe marele şambelan.

— Ce se aude cu recensămîntul, Sphrantzes ? îl întrebă cu nerăbdare.

Sfetnicul făcu un gest de neputinţă.

— Operaţiile se desfăşoară greu, Sire. Populaţia dă dovadă de rea-credinţă, furnizînd recenzorilor date eronate.

Lui Constantinos i se păru că veşmintele-i de ceremonie îi atîrnă grele, strivindu-i umerii.

— Poţi să-mi dai cîteva cifre aproximative, Sphrantzes ?

— Bărbaţii valizi se ascund de îndată ce află că oamenii stăpînirii se înfăţişează cu catastifele spre a-i înregistra.

— Aş vrea totuşi să ştiu pe ce ne putem bizui. Timpul nu aşteaptă.

— Tot ce pot să spun, Sire, este că voluntarii nu se îmbulzesc să răspundă la chemările noastre.

Basileul îşi duse descumpănit mîna la frunte.

— Nu ştiu ce să mai cred. Îşi închipuie poporul acesta că se poate salva ducînd politica struţului ?

— Lumea e descurajată, Sire.

— Merge cu bună-ştiinţă la sinucidere, Sphrantzes ?

Marele şambelan îşi pusese nu demult aceeaşi întrebare

— Poate că se înclină în faţa fatalităţii, Sire. Li s-a tocit instinctul de conservare. Îşi aşteaptă cu resemnare moartea.

Împăratul încercă din nou senzaţia că se află în fundul unei prăpăstii cu coastele drepte, abrupte, ca şi pereţii unui puţ. Toate drumurile erau tăiate de povîrnişurile vertiginoase. Încotro îşi îndrepta privirile, întîlnea numai stînci golaşe, cu excepţia unei frînturi de cer, aninat sus, deasupra capului. Un cer tot atît de inaccesibil ca şi salvarea pe care o aştepta acum. Era îngrozitor că nu se putea bizui nici pe propriii lui supuşi. Ce să mai aştepte de la străini ?... O sfîrşeală ciudată îl făcu să se sprijine de tăblia mesei. I se împăienjeniră ochii. „Ce-ar fi

să cad acum şi să nu mă mai ridic ?... Ar fi mai bine... Moartea e preferabilă unei vieţi chinuite, lipsită de nădejdi."

Era mai conştient ca niciodată de zădărnicia luptei sale. Dacă n-ar fi fost în joc onoarea lui şi a dinastiei, ar fi renunţat la tot şi ar fi plecat în Apus. I-ar fi lăsat pe defetiştii din Constantinopole să se descurce singuri. Să se apere folosindu-se de „armele spiritului", ale ortodoxiei. „Proşti mai sînt oamenii!" cugetă scîrbit...

A doua zi îi parveni o veste care îi dădu de înţeles că abia începuse să soarbă din paharul cu venin al amărăciunilor, al înfrîngerilor, şi că viitorul îi rezerva surprize şi mai întunecate. O navă veneţiană, comandată de căpitanul Antonio Rizzo, un vechi prieten al marelui şambelan Sphrantzes, fusese surprinsă în Bosfor de bombardele de pe Boghaz Kessen, în vreme ce se îndrepta spre Constantinopole. Rizzo refuzase să se supună poruncii comandantului fortăreţei de a opri nava spre a i se verifica încărcătura. Un proiectil uriaş căzuse în mijlocul corăbiei, desfundînd puntea, găurindu-i fundul şi ucigînd cîţiva marinari. Căpitanul şi restul echipajului reuşiseră să se salveze din naufragiu. De îndată însă ce ajunseseră pe uscat, fuseseră arestaţi, puşi în lanţuri şi trimişi la Adrianopole, spre a fi supuşi judecăţii sultanului.

Isprava lui Girolamo Morosini, care izbutise să treacă pe sub nasul turcilor, făcuse să încolţească în sufletul constantinopolitanilor speranţa că aprovizionarea oraşului va putea fi continuată în dispreţul blocadei instituite de turci. Amarnica păţanie a lui Rizzo demonstrase însă că măsurile luate de Mehmed erau eficace. Un asediu prelungit ar expune Constantinopolele înfometării. Perspectiva umplea de înfricoşare pe toţi cei adăpostiţi înapoia zidurilor oraşului...

•

La Adrianopole, padişahul exulta. Dacă blestemaţii de creştini îşi închipuiseră vreodată că vor putea înfrunta tunurile de pe Boghaz Kessen, aveau acum prilejul să constate că se înşelaseră. Mehmed primise vestea scufundării navei veneţiene şi a capturării echipajului ei în vreme ce se afla la arsenal, unde urmărea operaţiile de turnare a uriaşei piese de artilerie, plănuită de Orban. Tunurile de pe Boghaz Kessen erau tot opera lui. Mehmed îl răsplătise, acoperindu-l cu aur.

— Să-mi torni mai repede, Orbane, tunul acela mare pe care mi l-ai făgăduit! Drept mulţumire, am să te fac bogat cum n-a visat neam de neamul tău.

Orban era aprig la cîştig. Se aşternuse pe lucru cu şi mai mult sîrg.

Mehmed poruncise ca Rizzo şi oamenii lui să fie aduşi grabnic în faţa sa. Aştepta clipa aceasta mistuit de neastîmpăr. Era dornic să dovedească omenirii că temerarii care cutezau să-i încalce opreliştile îşi plăteau scump nesocotinţa. Spre a da mai multă publicitate judecăţii, ordonase ca aceasta să se desfăşoare pe cîmpul de instrucţie al ienicerilor, în prezenţa unităţilor militare orînduite în careu, a înalţilor demnitari şi a tuturor agenţilor diplomatici aflaţi la Adrianopole.

În dimineaţa sorocită ceru un veşmînt de paradă. Voia să apară în toată splendoarea, dar mai voia să şi înfricoşeze cu fulgerele mîniei lui. În vreme ce pajii şi slujitorii îi făceau toaleta, întrebă nerăbdător :

— De ce întîrzie Şehab-ed-Din şi marele ulema? Doar i-am chemat.

Îşi luase obiceiul de a-şi convoca demnitarii la orice oră din zi sau din noapte, ca pe nişte slugi. Necuviinţă — şopteau cei care-l criticau în taină — pe care sultanii dinaintea lui nu o săvîrşiseră niciodată.

— Şehab-ed-Din-Bey şi marele ulema Selim au şi sosit, raportă aghiotantul de serviciu. Aşteaptă cu supunere să fie primiţi de Înălţimea-Ta.

— Să intre degrabă. Timpul meu e drămuit.

Aghiotantul ieşi de-a-ndaratelea. Celor doi demnitari, care se interesară cu teamă de starea sufletească a padişahului, le spuse că stăpînul nu era în toane bune.

În realitate, Mehmed era într-o excelentă dispoziţie lăuntrică. Se deprinsese a-şi ascunde însă sentimentele. Arătîndu-se veşnic încruntat, băga spaima în oameni.

Demnitarii, convocaţi la o oră atît de timpurie, intrară umili în apartamentul padişahului. Deşi se număra printre puţinii oameni care păreau să se bucure de încrederea deplină a suveranului, beyul Şehab-ed-Din era scormonit de spaime ori de cîte ori se înfăţişa la palat.

Mehmed răspunse la ploconelile celor doi înalţi funcţionari ridicînd uşor mîna.

— Să-mi răspundeţi la o întrebare! îi interpelă fără nici un alt preambul.

— Ascultăm cu adîncă supunere, Mărite Doamne, zise marele ulema.

Mehmed îi sfredeli cu o privire aspră.

— Fiii mei şi fiii fiilor mei care vor urca treptele tronului sînt îndrituiţi de legea supremă să îşi ucidă fraţii, spre a asigura liniştea înlăuntrul imperiului şi o normală continuitate dinastică ?

Eunucul Şehab-ed-Din şi marele ulema se priviră uluiţi. Ce cursă ascundea întrebarea padişahului ?

În timp ce i se puneau cizmele aurite, Mehmed se uita cu coada ochiului la cei doi demnitari. Perplexitatea lor îi dădu de înţeles că întrebarea îi luase prin surprindere. Era sigur că nu vor îndrăzni să dea o soluţie potrivnică voinţei sale. Dar spre a le stoarce mai repede un răspuns pozitiv, trebuia să le furnizeze elemente noi, călăuzitoare.

— Cunoaşteţi, cred, isprava lui Ochus din dinastia persană a Keianizilor. Şi-a ucis pe toţi cei cincizeci de fraţi, spre a asigura o succesiune netulburată a tronului. Nu v-a scăpat, îmi închipui, nici pilda lui Ferhat al IV-lea, din dinastia Arsacizilor, care şi-a asasinat pe cei treizeci de fraţi din acelaşi motiv. Baiazid I-ul, strălucitul meu străbun — Allah să-l odihnească — a socotit înţelept să îşi ucidă fratele, spre a sluji înaltele interese ale Statului.

Şehab-ed-Din şi marele ulema înţeleseră unde voia Mehmed să ajungă. Nu se mulţumea că îşi suprimase fratele, ci voia să legifereze fratricidul, dîndu-i o justificare politică.

Padişahul simţi că îl încolţeşte furia. Erau grei de cap aceşti oameni, sau ascundeau în adîncurile sufletului lor o imputare nemărturisită ?

Şehab-ed-Din îşi dădu seama că orice întîrziere în formularea unui răspuns îi expunea mîniei sultanului.

— Padişahul are drept de viaţă şi de moarte asupra tuturor supuşilor săi, rosti cu ostentativă sentenţiozitate. Acest drept inalienabil, această putere cu caracter cvasidivin se extinde, firește, şi asupra membrilor familiei imperiale. Opinia mea, Luminate Padişah, este categorică. Sultanul are nu numai dreptul, ci şi datoria să îşi extermine fraţii, fiindcă aceştia, prin însăşi existenţa lor, primejduiesc ordinea firească a succesiunii.

Marele ulema îşi zise că de vreme ce padişahul şi Şehab-ed-Din acceptaseră deliberat să îşi îngreuneze conştiinţa justificînd nişte crime, nu-i rămînea decît să se supună voinţei imperiale. Împotrivirea lui ar fi nu numai sterilă, dar şi plină

de riscuri. Obţinuse cu mare greutate multrîvnita demnitate de mare ulema. Ar fi fost păcat să o piardă datorită unui exces de scrupule.

— Mărite Doamne, fratricidul capătă în aceste împrejurări cea mai deplină îndreptăţire. Legea sultanică şi legea religioasă îl recomandă imperios, pentru binele Statului şi al dinastiei.

Mehmed înclină din cap.

— Aţi judecat înţelept! Grăbiţi-vă să redactaţi firmanul! Mîine de dimineaţă să mi-l daţi la semnat!

Le făcu semn să se retragă. Trecu apoi în faţa oglinzii şi îşi examină obrazul bărbierit proaspăt.

— Să vină la mine Zaganos-Paşa! ordonă aghiotantului.

Zaganos aştepta în anticameră încă din revărsatul zorilor. Slujitorii sultanului îl anunţaseră curînd după primul cîntat al cocoşilor că este chemat la palat.

Mehmed îl primi aruncîndu-i o privire peste umăr.

— Nu mi-ai spus, Zaganos, ce se întîmplă la Sideropolihné. Aşteptam să-mi aduci vestea că grecii au fost înfrînţi şi că cetatea a căzut în mîinile noastre.

O sudoare rece perlă fruntea generalului. Îl înfiora tonul liniştit, dar atît de ameninţător. al tînărului sultan. Ştirile pe care i le aducea erau proaste. După cîteva succese iniţiale, Turakhan-Paşa se izbise în Moreea de enorme dificultăţi. Sideropolihné rezista asediului, iar la Leontari, Ahmed-Paşa, fiul lui Turakhan, suferise o înfrîngere ruşinoasă. Nu îndrăznea să aducă la cunoştinţa padişahului asemenea noutăţi. O luă pe ocolite:

— Garnizoana din Sideropolihné a ajuns la capătul puterilor, Mărite Stăpîne. Aştept capitularea ei dintr-un moment într-altul.

— Aştepţi cam de multă vreme, Zaganos.

Generalul simţi că i se usucă limba.

— Vremea rea, Mărite Doamne, ne pune piedici. Ploile de toamnă s-au aliat cu duşmanul.

Mehmed simţi că Zaganos pregătea terenul spre a-i strecura veşti neplăcute.

— Îmi ascunzi ceva, omule! rosti cu asprime.

Generalul îşi zise că orice tergiversare nu făcea decît să-i complice situaţia. Luă taurul de coarne:

— Ahmed-Paşa a săvîrşit o imprudenţă.

Sultanul se întoarse cu faţa spre sfetnicul său, îndepărtînd cu un gest iritat caftanul de mătase vişinie, tivit cu zibelină, pe care pajii i-l ţineau spre a-l îmbrăca.

— Te roteşti ca un stol de corbi în jurul unui hoit. Vorbeşte odată!

Zaganos îşi descărcă sacul:

— Ahmed-Paşa s-a aventurat cu armata printr-un defileu, fără a se informa asupra intenţiilor inamicului.

— Şi?

— A căzut în capcană. Ca un începător.

— Şi?

— Trupele lui s-au retras în debandadă, iar el însuşi...

— A fost doborît în luptă! N-am să-l plîng. Poţi să fii sigur.

— Mai rău, Mărite Stăpîne! L-au luat prizonier.

Obrazul padişahului se înnegri. Toată bucuria provocată de capturarea lui Rizzo se stinse.

— Mi-a făcut ruşinea asta?

— Se spune că ar fi fost expediat la Mistra, unde Despotul Demetrios va hotărî asupra soartei lui.

Mehmed îşi plesni furios palmele apoi le ridică spre cer.

— Nemernicul!

Îşi struni mînia. N-avea rost să se lase stăpînit de nervi, ca femeile.

— Ahmed să fie eliberat! Cu orice preţ! Să dai poruncă lui Turakhan-Paşa! După ce va fi smuls din captivitatea romeilor, să fie trimis la Adrianopole. Am să-l trag în ţeapă. La supliciu vor asista toate trupele din garnizoană. Moartea ruşinoasă a lui Ahmed să fie pildă tuturor. Unui general turc nu-i este îngăduit să cadă prizonier. Decît să îşi predea sabia, să îşi reteze singur gîtlejul.

Un ofiţer de ordonanţă îl anunţă pe marele vizir.

— Să intre! zise Mehmed.

Khalil pătrunse în încăpere înclinîndu-se la fiecare pas, ca acele figurine chinezeşti de porţelan care se leagănă înainte şi înapoi, datorită unui dispozitiv simplu, dar ingenios.

— Ce vrei, Khalil? Ce veşti îmi mai aduci şi tu? Tot atît de bune ca ale lui Zaganos?

Marele vizir zîmbi servil, asemenea acelor zarafi evrei care se pregătesc să-şi jumulească clienţii, surîzîndu-le cu umilinţă.

— O, nu, Mărite Doamne. Aduc mărturii de supunere şi de credinţă. Acum o oră a sosit la Adrianopole *Messer* Fabrizio

Corner, cu daruri bogate pentru Înălțimea Ta din partea bailului veneţian din Constantinopole.

Mehmed îl scrută bănuitor.

— De ce îmi aduce daruri ?

— Bailul veneţian imploră Înălțimii Tale milă şi iertare pentru Antonio Rizzo.

Sultanul se întrebă ce mită primise marele vizir de se pretase la această intervenţie.

— Acum cîteva clipe am vorbit cu Zaganos despre sfîrşitul pe care-l pregătesc celor care cad prizonieri. Tragerea în ţeapă!

— Înţelepciunea Înălțimii-Tale nu cunoaşte margini. În cazul lui Rizzo, cred, însă, că o măsură de clemenţă ar fi politică, stărui Khalil. Relaţiile noastre prieteneşti cu Serenissima Republică a Veneţiei...

Mehmed îl întrerupse cu brutalitate :

— Ia ascultă, Khalil, ai trecut în taină la creştinism ? De la o vreme intervii tot mai des în favoarea creştinilor. Nu faci deosebire. Bizantini, veneţieni, genovezi sînt pentru tine totuna.

Marele vizir îşi duse mîinile la piept.

— Nu am avut în gînd, Mărite Doamne, decît gloria ta şi a imperiului. Mi-am zis că acum, în preajma bătăliei pentru Constantinopole, nu strică să păstrăm relaţii de bună vecinătate cu Veneţia.

Mehmed se legănă cîteva clipe cînd pe vîrfurile cizmelor, cînd pe tocuri.

— Am să-i fac o graţie lui *Messer* Corner, vorbi cu ironie. Să-i dai de veste că îi voi îngădui să asiste la judecarea lui Rizzo. În semn de preţuire pentru bail.

— Cred că nu este înţelept să stîrnim duşmănia Veneţiei, stărui Khalil.

— Lasă-mă să apreciez eu ce este înţelept şi ce nu este ! ripostă sec padişahul.

Dacă înainte de discuţia cu Zaganos ar fi reflectat mai adînc asupra propunerii lui Khalil, acum socotea că orice indulgenţă ar fi interpretată drept slăbiciune. După înfrîngerea de la Leontari, era obligat să ia măsuri drastice.

— Consider discuţia închisă, Khalil. Pe cîmpul de instrucţie ai să mă însoţeşti şi tu.

Îşi îmbrăcă iritat caftanul. Îşi puse turbanul împodobit cu un diamant magnific, din care părea să ţîşnească un mănunchi de pene albe, înalte, asemenea apelor unei miniaturale fîntîni arteziene.

— A sosit timpul să plecăm ! spuse.

Se mai privi o dată în oglindă, apoi se îndreptă spre uşă, urmat de cei doi sfetnici.

Era una din acele zile friguroase de toamnă, cu cerul acoperit de calota cenuşie a norilor. Cînd sultanul şi suita sa ajunseră pe cîmpul de instrucţie, un vînt nărăvaş răsuci norii şi îi rupse în fîşii, lăsînd razele soarelui să dea năvală peste trupele orînduite în careu, peste grupurile de demnitari turci şi de oaspeţi, aşezaţi în dreapta şi în stînga estradei rezervate sultanului. S-ar fi zis că cerul — slobozindu-şi razele de soare — ţinuse să facă o primire triumfală padişahului. „Semn bun !“ reflectă Mehmed. În ciuda indiferenţei sale religioase, era extrem de superstiţios.

Messer Fabrizio Corner se afla în primele rînduri ale agenţilor diplomatici.

Mehmed se instală pe tronul lui. Sunară trompetele. Undele sonore, argintii, ca nişte fantastice şi nesfîrşite fire de beteală, îşi ţesură în văzduh dantelăria muzicală.

Una din laturile careului se deschise, lăsînd să apară un grup de oameni cu mîinile legate la spate. Mehmed reproducea — la scară redusă — ceremonia sîngeroasă regizată de străbunul său Baiazid după biruinţa de la Nicopole. Căpitanul Rizzo şi marinarii săi erau mînaţi spre estrada sultanului, aşa cum fuseseră mînaţi odinioară către Baiazid principii creştini înfrînţi. Numai că turma captivilor de azi era atît de neînsemnată faţă de cea de ieri, încît impozanta desfăşurare de forţe ordonată de Mehmed căpăta o coloratură vag grotescă. Brusc conştient de ridicolul situaţiei, sultanul se întunecă la faţă, aşa cum se întunecă o apă scăldată în razele soarelui, peste care se aşterne un nor plumburiu. Îi reveni în minte o comparaţie citită intr-o carte scrisă de un latin din Antichitate : „S-au scremut munţii şi a ieşit un şoarece“.

Rizzo şi oamenii lui — toţi cu mîinile legate la spate — fură orînduiţi în faţa padişahului. *Messer* Fabrizio Corner se uita cu durere în suflet la compatrioţii săi. Slăbiţi, neraşi, cu cearcăne negre, ajunseseră nişte umbre. Refuzul sultanului de a-l primi în audienţă era de rău augur.

Un crainic desfăşură un sul de pergament şi citi cu glas tare în turceşte un lung act de acuzare. Acelaşi document fu tradus în latineşte de un dragoman, spre a fi înţeles şi de agenţii diplomatici care asistau la judecată. Ultima frază îl îngrozi pe trimisul veneţian : „Înălţimea-Sa sultanul Mehmed-

Khan a găsit de cuviinţă să judece personal această gravă încălcare a opreliştilor sale, săvîrşită într-o mare turcească de către echipajul unei nave străine".

După terminarea lecturii, se aşternu o tăcere grea, atît de grea, încît părea că cerul îşi coborîse bolta, gata să strivească mulţimea. Toţi cei de faţă aşteptau hotărîrea padişahului, care avea să judece potrivit legii sultanice.

Mehmed păru să cumpănească îndelung. Nu voia să se spună că se pripea. Hotărîrea lui era însă luată. Prin grozăvia pedepsei va precumpăni relativa neînsemnătate a personajelor aduse în faţa lui.

Ridică mîna.

Messer Fabrizio Corner înţelese că sosise clipa marii încercări. O sentinţă de condamnare ar fi avut o gravă semnificaţie chiar şi pentru Serenissima Republică.

Crainicul turc rosti cu voce puternică numele lui Rizzo.

Sultanul făcu un semn, ridicînd la verticală, cu o mişcare rapidă, degetul arătător întins al mîinii drepte.

— Căpitanul Antonio Rizzo va suferi pedeapsa cu moartea prin tragerea în ţeapă ! tălmăci crainicul în limbaj vorbit gestul padişahului.

Sentinţa rostită în turceşte fu tradusă în latineşte de dragomanul grec.

Ambasadorii se priviră consternaţi. *Messer* Fabrizio Corner se smulse din mijlocul grupului de oaspeţi străini şi alergă spre tronul imperial, mai înainte ca ienicerii să-l fi putut opri. Ajuns în faţa lui Mehmed, îngenunche în ţărînă.

— Iartă-l, Înălţimea-Ta ! strigă patetic. Veneţia te roagă !

Sultanul rămase impasibil.

Doi ieniceri îl apucară de braţe pe trimisul veneţian şi, în ciuda împotrivirii lui, îl tîrîră spre locul de unde plecase. Abia atunci Corner încetă să se mai zbată. Îşi dăduse seama că totul era zadarnic.

Crainicul turc pronunţă apoi numele primului marinar, un personaj bărbos, lat în spate, bronzat de vînturile maritime, căruia nu-i lipsea decît tridentul spre a-l evoca pe Neptun.

Sultanul întinse palma paralel cu pămîntul şi făcu un brusc gest lateral.

— Bimbo Farinacci va suferi pedeapsa cu moartea prin tăierea mijlocului ! anunţă crainicul.

Cuvintele repetate în latineşte provocară o înfiorată curiozitate. „Tăierea mijlocului ? se întrebară agenţii diplomatici. Ce-o mai fi şi asta ?"

Messer Fabrizio Corner stătea nemişcat ca o stîncă şi privea spre cer. S-ar fi putut crede că ceea ce se petrecea în faţa lui nu-l mai interesa.

Douăzeci şi cinci de oameni primiră aceeaşi pedeapsă.

La al douăzeci şi şaselea nume, sultanul întoarse palma întinsă cu faţa în sus.

— Giovanni Gemello, vesti crainicul, este graţiat. I se acordă încuviinţarea de a se înapoia în patria sa, spre a aduce la cunoştinţa compatrioţilor cele văzute, astfel ca nimeni să nu mai fie ispitit a încălca hotărîrile Marelui şi Preaputernicului Sultan Mehmed-Khan.

Cuvintele lui, traduse în latineşte, îl treziră din dureroasa-i imobilitate pe Fabrizio Corner, care îşi făcu semnul crucii.

Următorii patru marinari fură de asemenea graţiaţi. Ultimul, scribul echipajului, un adolescent, fiul lui Domenigo de Maestris, căpitan de galeră în flota militară a Serenissimei Republici, destinat să calce pe urmele părintelui, îşi făcea ucenicia marinărească pe nava lui Rizzo mai înainte de a deveni ofiţer.

Sultanul se uită îndelung la obrazul îmbujorat al flăcăiandrului, la părul lui ondulat răvăşit de vînt, la trupu-i subţire ca trestia. Era frumos băiatul. Foarte frumos !

— Lorenzo de Maestris, pronunţă cu aceeaşi solemnitate crainicul.

Padişahul făcu mîna pumn, lăsînd degetul gros scos în afară.

— Sarai ! rosti crainicul turc.

— Sarai ! repetă dragomanul.

Messer Fabrizio Corner îşi acoperi cu palmele ochii. Deplîngea soarta tînărului de Maestris mai mult decît pe a celorlalţi condamnaţi. Pentru aceştia chinurile se vor curma în curînd Pentru fiul căpitanului de Maestris calvarul abia începea.

O ceată de călăi voinici, cu turbane negre, ca şi ilicele şi şalvarii scurţi, se înfăţişară în mijlocul careului, purtînd un par ascuţit şi un trunchi de copac, foarte gros, lung cît statura unui om. Culcat pe pămînt, trunchiul era astfel cioplit în partea de jos şi în cea de sus, încît să aibă două feţe orizontale. Cu mişcări rapide, călăii îl înşfăcară pe Rizzo şi, ducîndu-l pe sus, îl înfipseră cu toată puterea în ţăpuşa parului.

Pe trunchiul de copac aşezat la orizontală, ca un fel de pat, călăii îl culcară pe primul marinar, cel cu chipul lui Neptun, şi îl legară de mîini şi de picioare cu nişte curele ale căror capete erau fixate în lemn cu piroane. Apoi călăul-şef, un zdrahon cu braţe puternice şi lungi, scoase dintr-o cutie prelungă, ca de violă, un fierăstrău.

Sub privirile înspăimîntate ale trimişilor străini, alţi doi călăi prinseră a tăia cu fierăstrăul trupul condamnatului, exact peste mijloc, ca şi cînd ar fi secţionat un butuc. Răcnetele marinarului sfredeliră cîteva clipe auzul mulţimii, apoi încetară. Corpul tăiat în două fu desprins din curele şi aruncat pe iarbă.

Al doilea condamnat leşină de frică în timp ce era tîrît spre supliciu. Cînd fierăstrăul intră în funcţiune, se trezi din starea de inconştienţă şi începu să urle.

Messer Fabrizio Corner nu mai putu suporta spectacolul. Părăsi grupul trimişilor străini şi se îndreptă spre oraş. Nimeni nu-l împiedică să plece. „Ieftină mai este viaţa oamenilor, Doamne! Ieftină şi mizerabilă! bolborosea printre suspine. Ieftină şi mizerabilă!"

*

Cardinalul Niccolo de Cusa intră precipitat în anticamera cabinetului de lucru al Papei. Se mai aflau acolo principi ai Bisericii, personaje din nobilimea neagră, demnitari trimişi ai suveranilor catolici, care aşteptau să fie primiţi în audienţă.

Cardinalul de Cusa îşi purta cu dificultate corpolenţa. Şiroaie de năduşeală i se scurgeau pe frunte, în ciuda vremii reci. Aferat, se apropie de cardinalii Capranica, Piccolomini şi Bessarion, grupaţi lîngă o fereastră.

— Am asistat la executarea lui Porcari, spuse Niccolo de Cusa, făcîndu-şi vînt cu batista. Tocmai de acolo vin. Nici acum nu-mi vine să cred că un om ca el, cult, înţelept, moral, a putut să se lase pradă unei rătăciri atît de funeste.

— Sfîntul Părinte a încălzit la sîn un şarpe, grăi sentenţios Capranica.

— Am impresia că pedeapsa a fost prea aspră; opină Niccolo de Cusa. O întemniţare temporară în celulele castelului Sant' Angelo i-ar fi scos gărgăunii din cap.

Cardinalul Bessarion ridică mîinile într-un gest plin de onctuozitate.

— Să mulţumim Domnului fiindcă, în marea sa milostivire, nu a îngăduit ca papalitatea să sufere o degradare dorită numai de duşmanii ei.

Piccolomini clătină din cap de mai multe ori.

— Da, da, da, da ! Să-i mulţumim cu umilinţă şi evlavie !

Deodată atenţia îi fu atrasă de agentul diplomatic al Veneţiei, care ieşea din cabinetul de lucru al Papei.

— Ce agitat este ambasadorul Serenissimei Republici ! exclamă cu mirare. L-am zărit înainte de a intra la Sfîntul Părinte. Era atît de nervos, de preocupat, încît nici nu mi-a răspuns la salut.

Secretarul Papei, un tînăr călugăr benedictin, se apropie de cardinalul Capranica şi îi şopti ceva la ureche. Capranica se întoarse spre grupul cardinalilor cu care se întreţinuse pînă atunci.

— Sanctitatea-Sa ne cheamă. Se pare că se încurcă lucrurile.

Înalţii eclesiarhi pătrunseră gravi în cabinetul Suveranului Pontif, care stătea adîncit în gînduri la masa lui de lucru La ivirea noilor-veniţi îşi ridică privirile, surprins parcă.

— Chiar acum a ieşit de la mine trimisul Serenissimei Republici. Mi-a adus la cunoştinţă uciderea prin execuţie publică a unor marinari veneţieni, din porunca sultanului.

— Şi Porcari a fost executat, Sanctitate, îl întrerupse de Cusa, încă sub impresia oribilului supliciu la care asistase.

— Da ? replică Papa, smuls din preocupările sale. Foarte bine. Prin oraş s-au mai potolit agitaţiile, Capranica ?

— Populaţia Romei a redevenit calmă, Sanctitate. Execuţia lui Porcari n-a dat naştere la tulburări.

Cardinalul de Cusa îşi încreţi fruntea ca un copil îmbufnat. Figura lui rotundă şi atît de blajină, îndeobşte vag comică, exprima acum o mîhnire profundă.

— Femeile plîngeau, iar bărbaţii scrîşneau din dinţi, Capranica. Eu am fost acolo.

— Oamenii sînt impresionabili, replică nepăsător Capranica. Acum plîng, iar peste o oră rîd.

Papa îl privi pieziş pe bătrînul de Cusa.

— S-ar zice că îl compătimeşti pe Porcari ! Ingratul ! Mi-a răsplătit generozitatea punînd la cale pieirea mea şi îngenuncherea Bisericii. Dar să revenim la Veneţia. Vreau să-l scot din

minte pe acest nedemn Porcari !... Cum vă spuneam, gestul de ostilitate al sultanului față de Veneția a stîrnit un val de indignare. Senatul Serenissimei Republici a hotărît cu o mare majoritate ruperea relațiilor cu Imperiul Otoman și ajutorarea Bizanțului.

— Nu m-aș fi așteptat să acționeze cu atîta energie, interveni cardinalul Piccolomini.

Papa schiță un gest plin de dezgust.

— Dovadă de energie au dat numai senatorii. Marii Înțelepți care dirijează politica externă a Veneției au acceptat doar în parte recomandările Senatului. Au dispus ruperea relațiilor diplomatice, dar au dat indicații flotei venețiene să evite orice act de ostilitate împotriva navelor turcești.

— Asta înseamnă că pe Veneția nu mai putem conta. Dacă nici afrontul acesta nu a smuls-o din amorțire, ce argumente am mai putea folosi ? rosti scîrbit Bessarion.

Papa se ridică de la masa lui de lucru.

— Și cum proiectul nostru de pacificare a Italiei nu pare să dea rezultate, nu ne rămîne decît să apelăm la serviciile *condottierilor*.

Bessarion zîmbi ironic.

— Vitejii noștri *condottieri* preferă să se bată pe pămîntul Italiei. E mai rentabil și mai puțin primejdios. Aventurile îndepărtate le repugnă.

— În ce stadiu au ajuns tratativele tale, Capranica ? îl întrebă Papa.

— Urbino, Baglioni, Ciarpellone, Astorre cer niște sume astronomice.

— Într-un fel au dreptate, zise Piccolomini. Închirierea unei armate de cîteva mii de *condottieri* și transportarea lor la Constantinopole implică cheltuieli inabordabile...

Capranica îl întrerupse :

— Fra Giovanni da Romano...

— Inchizitorul ? întrebă de Cusa.

— Da, inchizitorul. Mi-a declarat deunăzi că Gismondo Malatesta ar fi dispus să accepte o *condotta* mai modestă, din respect pentru iubitul nostru Papă.

Suveranul Pontif se încruntă.

— Să tratez cu Malatesta ? Omul acesta plin de păcate ? Putred pînă în măduva oaselor ? Niciodată ! Știu că i se instruiește procesul. Uxoricid, sodomit, asasin, trădător... Ce vreți mai mult ?

— Cruciaţilor li se iartă păcatele, interveni Capranica.

— Crezi că ar pleca să lupte alături de bizantini ? întrebă cardinalul Bessarion, viu interesat.

— De ce nu ? replică sibilin Capranica. Instruirea procesului ar putea fi suspendată...

Papa îl privi şovăielnic.

— Propui să-l iertăm pe Malatesta ?

— Nu este vorba de o iertare definitivă, Sanctitate. Ar fi o simplă amînare cu termen mai lung sau mai scurt, în funcţie de convenienţe. Dacă se va supune imperativelor noastre, vom da şi noi dovadă de mai puţină severitate.

— Capranica, eşti un vulpoi şi jumătate ! rîse senil de Cusa.

— Scopul scuză mijloacele, Eminenţă ! răspunse interpelatul.

Piccolomini interveni cu spiritul său practic :

— Să presupunem că am accepta oferta lui Malatesta. Cu ce am plăti *condotta* lui ? Redusă chiar substanţial ! Am fost nevoiţi să renunţăm la înfiinţarea de noi impozite...

Papa Niccolo îl privi cu severitate.

— Am greşit cînd m-am gîndit la noi impozite. Trebuia să lansez un apel principilor bisericii, monastirilor bogate, clericilor cu venituri frumoase.

Aruncă o privire semicirculară asupra interlocutorilor săi, înveşmîntaţi în mătase violetă.

— Mai toţi cardinalii mei sînt bogaţi. Au palate, caleşti aurite, grajduri cu cai de rasă, armate de slujitori... Cîţiva întreţin concubine scump plătite ! adăugă cu asprime. Înainte de a condamna păcatele altora, să ne gîndim la ale noastre şi să ne pocăim !...

Făcu o pauză, apoi reluă cu ton potolit, dar cu implicaţii ascunse :

— Dacă preţuiţii mei cardinali, dacă episcopii, stareţii, abaţii ar ceda tezaurului o infimă parte din veniturile lor, am recruta pe cei mai pricepuţi *condottieri*. Eminenţelor, să reflectăm cu toată seriozitatea asupra acestei soluţii !... Acum să mă lăsaţi singur ! Vreau să meditez. Să înalţ rugăciuni Domnului. Poate îmi va călăuzi paşii pe drumul acesta greu pe care am pornit... Doresc să înţelegeţi un lucru : nu vreau ca pontificatul meu să fie îndoliat de căderea Constantinopolelui sub turci! Nu vreau ca istoria să mă stigmatizeze fiindcă nu am făcut ni-

mic pentru salvarea unuia dintre cele mai strălucitoare centre ale creştinismului !

Le întoarse spatele şi se sprijini cu mîna de masa lui de lucru.

Cardinalii, penibil surprinşi de ieşirea Papei, se priviră întrebători, apoi se înclinară şi părăsiră încăperea.

Suveranul Pontif se uită la crucea simplă de lemn lustruit, aninată de perete.

— Ajută-mă, Doamne ! Ajută-mă să fac ceva pentru oropsiţii acestei lumi !

Se simţea tare nefericit. Cardinalii, sfetnicii lui fireşti, erau, cu rare excepţii, fie servili, ca bietul de Cusa, fie aprigi la înavuţire, ca lacomul cardinal de Aquileea, fie setoşi de putere, ca acel trufaş cardinal Collona, care-l ura deoarece socotea că tiara papală i s-ar fi cuvenit lui, fie nişte idealişti rupţi de realitate, ca Bessarion, savantul. Capranica era singurul demnitar papal cu adevărat capabil, dar păcătuia şi el prin marele său orgoliu.

Se istovise străduindu-se să ridice Europa creştină împotriva Islamului. Rezultatele îi justificau oare eforturile ?

Uneori regreta temeritatea de care dăduse dovadă acceptînd povara de vicar al lui Hristos. N-ar fi fost preferabil să-şi păstreze scaunul episcopal, mai puţin important, dar care îi îngăduia să se bucure de puţină linişte ? Se gîndea cu plăcere la vremurile de demult, cînd treburile bisericeşti îi îngăduiau clipe de răgaz pe care le folosea copiind manuscrise vechi. Cîteodată se simţea ispitit să lase totul baltă, să se închidă în bibliotecă, în tovărăşia caligrafilor, să se aşeze într-un jilţ şi să le urmărească măiestria cu care aşterneau pe foile netede de pergament slove cu multicolore înfloriturí marginale. Adunase pînă acum pentru Biblioteca Vaticanului peste cinci mii de volume, iar caligrafi angajaţi cu anul copiau tot felul de manuscrise vechi, religioase, filozofice, literare, ştiinţifice. Îşi aminti zîmbind de demersurile lui Cosimo de Medicis, care — recunoscîndu-i competenţa şi autoritatea în acest domeniu — îl rugase să-i întocmească o listă de cîteva sute de tomuri, spre a fi copiate de caligrafii din slujba lui.

În Biblioteca Vaticanului, volumele de dimensiuni apreciabile, ferecate în argint şi îmbrăcate în catifea roşie, erau orînduite pe rafturi de stejar frumos sculptate. Acum aştepta cu nerăbdare terminarea noii traduceri a *Bibliei,* încredinţată eruditului florentin Giannozzo Mannetti. În concepţia lui, nemuritoarea operă, tălmăcită potrivit ultimelor teorii filologice, tre-

buia să-i asigure un loc de frunte în galeria potentaţilor glorificaţi de posteritate pentru încurajarea artelor.

Papa Niccolo era unul dintre cei mai convinși adepţi ai concepţiei îmbrăţişate de mai toţi eruditii şi principii iluminaţi renascentişti : „Civilizaţia este trecătoare, amintirea evenimentelor politice se şterge din memoria oamenilor, dar cultura supravieţuieşte mileniilor".

Se întrebă de cîte săptămîni nu mai trecuse prin Biblioteca Vaticanului ?...

— Ce-a spus Sanctitatea-Sa la urmă, căci n-am prea înţeles ? întrebă cardinalul de Cusa după ce se văzu în anticameră, alături de Capranica, Bessarion şi Piccolomini. Ştiţi, nu prea stau bine cu auzul.

— A spus să ne dăm averile pentru apărarea Constantinopolelui, îl lămuri iritat Piccolomini.

— Averile ? se miră de Cusa. Pentru o mînă de schismatici ?

— Schismaticii aceştia sînt creştini ca şi noi, interveni cu reproş Bessarion.

„Îţi convine să vorbeşti aşa, fiindcă îţi bate vîntul prin buzunare, ripostă mintal Piccolomini. Eşti şi tu un linge-blide ca toţi romeii tăi. Te-am acceptat printre noi din milă, şi acum ne dai lecţii de umanitarism."

Cardinalul Collona, care se afla în anticameră şi aştepta să fie primit de Papă, se apropie de Piccolomini.

— Mă faceţi curios, Eminenţă ! Despre ce este vorba ?

Piccolomini îl informă în cîteva cuvinte despre iniţiativele Suveranului Pontif.

Collona se înroşi ca un curcan.

— Eh, bine vă face ! L-aţi ales Papă pe obscurul fiu al unui şi mai obscur spiţer.

— Chirurg, Eminenţă, îl întrerupse Capranica. Chirurg din Sarzano.

— Chirurg, spiţer, totuna e ! V-aţi gîndit că are să vă fie recunoscător şi că are să vă menajeze. Acum face pe autocratul. Vrea să vă ia averile. Nu vă plîng ! Prostiile se plătesc !

— Dacă te-am fi ales Papă, ai fi procedat altfel ? rosti cu ironie Bessarion.

— Clerici nesocotiţi ! şuieră cu venin Collona, răsucindu-se pe călcîie şi îndepărtîndu-se de grupul cardinalilor.

— În parte, are dreptate, zise Piccolomini.

— Cine are dreptate? întrebă de Cusa, ducîndu-şi la ureche mîna făcută pîlnie.

— Primarul din Sarzano! ii răspunse plictisit cardinalul Capranica.

•

Sultanul Mehmed se trezi din somn. Cămaşa de mătase îi era udă de sudoare. Îl încinsese dogoarea focului mare din cămin. Îl durea capul şi simţea în gură o amărăciune dezagreabilă. Bătu din palme. Pajul de serviciu se ivi ţinînd capul plecat şi mîinile încrucişate pe piept.

— Porunceşte, Mărite Stăpîne!

— Cît e ceasul?

— În curînd va fi miezul nopţii, Mărite Doamne!

Sultanul mormăi nemulţumit. Nu dormise deci decît o jumătate de oră. După cină, cînd se dusese să se culce, se simţise atît de obosit, încît i se închideau ochii. În cursul zilei trecuse în revistă trupele concentrate la Adrianopole, inspectase atelierele de topitorie şi turnătoria de tunuri de la arsenal, prezidase o conferinţă a comandanţilor de mari unităţi şi participase la o şedinţă a Divanului, unde poruncise vizirilor şi defterdarilor să sporească cheltuielile militare. Seara, la cină, îl toropise oboseala. Nici nu fusese în stare să urmărească dansul unor sclave circaziene, trimise în dar de Işak-Paşa, guvernatorul general al Anatoliei. Poate că şi vinul îl moleşise.

Ameţit de somn, se întinsese pe pat, închipuindu-şi că va dormi fără vise pînă a doua zi de dimineaţă. Dar se repetase povestea din celelalte nopţi. Aţipise o jumătate de oră, apoi îl treziseră gîndurile.

Constantinopolele ajunsese să-l obsedeze. Îi apărea şi în vis cu o frecvenţă exasperantă. Se făcea că îi asedia zidurile. Dar acestea, în loc să se năruie, se înălţau tot mai puternice, luînd proporţiile unor munţi cu creste inaccesibile, pierdute printre nori. I se mai întîmpla să viseze un om cu trăsături nedefinite, învesmîntat într-o robă neagră, cu falduri agitate. Omul se apropia rînjind. Îi deslușea dinţii fosforescenţi, ascuţiţi şi zdraveni ca nişte colţi de lup. Deodată, necunoscutul scotea din faldurile veşmîntului un pumnal cu lamă şerpuitoare, un

fel de *kris* malaez, şi se repezea asupra lui spre a i-l împlînta în piept. În clipa aceea, el, Mehmed, se trezea invariabil din somn. Coşmarul acesta, repetat aproape noapte de noapte, ajunsese să-l terorizeze. Era un vis premonitor ? Îi era scris să moară asasinat ? Sau omul cu robă neagră întruchipa Bizanţul ?

— Adu-mi hainele ! ordonă pajului. Nişte haine cenuşii, de tîrgoveţ !

Coborî din pat şi îşi dezbrăcă halatul.

Pajul cunoştea gusturile sultanului. Trezi din somn pe colegii săi care se ocupau de garderoba imperială. Peste cîteva clipe, îmbrăcămintea modestă, neutră, cerută de padişah, îi fu înfăţişată cu grăbire.

Se ivi şi şambelanul de serviciu.

— Să vină la mine principele Franco ! ordonă Mehmed. Şi Zaganos-Paşa să vină. Îmbrăcaţi simplu, pentru oraş.

Şambelanul porni să execute ordinul.

— Stai ! strigă sultanul. Pofteşte-l şi pe Mahmud-Paşa, şi pe Radu, feciorul lui Vodă Vlad.

În vreme ce trimitea slujitori în căutarea personajelor indicate, şambelanul cîntărea semnificaţia vorbelor padişahului. Ascensiunea meteorică a lui Mahmud şi a lui Radu, fiul Dracului, îngîndurase pe mulţi demnitari ai Curţii. Renegat, coborîtor din stirpea imperială bizantină a Anghelizilor, Mahmud datora capriciilor extravagante ale sultanului înaintarea-i rapidă în ierarhia militară otomană. Zaganos îl socotea un rival primejdios, mult mai primejdios decît Franco Acciaiuoli, care nu renunţase la religia creştină. Îmbrăţişînd mahomedanismul, Mahmud îşi deschisese automat porţile tuturor măririlor. Radu, un copilandru frumos, dar de o inteligenţă mediocră, nu promitea complicaţii. Peste cîţiva ani, dacă creditul lui pe lîngă sultan se va păstra, va fi înscăunat pe tronul Ţării Româneşti. Şi cu asta se va termina influenţa lui.

Între timp, Mehmed îşi îmbrăca hainele de orăşean modest. Era nerăbdător să pornească *incognito* într-una din acele escapade nocturne, pe care de la o vreme le repeta tot mai des. Să se piardă neobservat printre locuitorii capitalei, să tragă cu urechea la comentariile lor, să prindă „pulsul" opiniei publice, acum, în preajma răfuielii cu Bizanţul.

Îşi punea tocmai caftanul din stofă cenuşie, grosolan ţesută, cînd Franco, Zaganos, Mahmud şi Radu se înfăţişară, supuşi.

Mehmed le cercetă rapid cu privirea veşmintele. Satisfăcut de simplitatea lor, rosti scurt :

— Ne vor însoți doi ofițeri din gardă. Selim și Iusuf. Să mergem !

Își pipăi încă o dată jungherul de la brîu, își strînse caftanul în jurul corpului, apoi se îndreptă spre ușă. Urmat de cei șase bărbați, străbătu cîteva culoare luminate de făclii aprinse, coborî o scară și ieși într-una din curțile interioare ale palatului. Străjile stăteau impasibile, prefăcîndu-se a nu-l recunoaște. Toți cei de la Curte erau la curent cu dorința bizară a sultanului de a umbla uneori deghizat într-un turc de rînd. Dacă vreun soldat ar fi îndrăznit să-l salute, și-ar fi semnat sentința de condamnare la moarte.

Printr-o ușă joasă, lăsată deschisă ca din întîmplare, ieși în sfîrșit în piața din fața palatului. Luna, redusă la proporțiile unui subțiratic corn luminos, arunca un fel de pulbere argintie asupra zidurilor înalte ce înconjurau palatul, asupra fîntînii de piatră cu apă foșnitoare din centrul pieței, asupra caselor cu ferestre întunecate, asupra platanilor desfrunziți, ce-și întindeau ramurile răschirate ca degetele unor mîini scheletice.

În ulițele din jurul palatului nu se vedea nici urmă de vietate. S-ar fi zis că nu numai oamenii, ci și animalele se fereau să treacă noaptea pe lîngă reședința sultanului. Mehmed știa însă că, în ciuda orei tirzii, forfota nu încetase în cartierele din preajma arsenalului. O lume bizară, cu preocupări și mai bizare, care scăpa controlului autorităților. Inși care ieșeau pe străzi ca huhurezii, odată cu venirea nopții, și care se topeau prin ungherele întunecate de îndată ce zorile prindeau a înălbi cerul. În ciuda edictelor stăpînirii, care interziceau localurilor publice să rămînă deschise după miezul nopții, lumea aceasta își avea locuri tainice de întîlnire. Raziile străjilor de noapte, oricît ar fi fost de severe, nu biruiau să facă ordine în rîndurile acestor păsări nocturne. Mehmed le menaja tacit, fiindcă știa că din sînul lor își luau avînt răzmerițele, atît de primejdioase pentru împărăție.

Un vînt rece, prevestitor de iarnă, sufla pe străzile strîmte, mai șerpuitoare decît meandrele pline de toane ale unui rîu.

Sultanul avea acum o țintă precisă. Voia să vadă dacă se turnau și noaptea — cu aceeași rîvnă ca în timpul zilei — tunurile făgăduite de Orban. Dăduse poruncă să se muncească fără întrerupere. Echipele de turnători se schimbau din douăsprezece în douăsprezece ore.

La intrarea în arsenal, santinelele nu-l lăsară să treacă. Mehmed se bucură, fiindcă avea acum dovada că se deghizase bine. Comandantul corpului de gardă, chemat la poartă, îl recunoscu îndată şi îngenunche în ţărînă, încovoindu-şi umil grumazul.

— Porunceşte, Înălţate Doamne, să tai capul soldatului care a săvîrşit nelegiuirea de a nu te lăsa să intri !

Mehmed ridică împăciuitor mîna.

— Omul şi-a făcut datoria. Nu putea lăsa un străin să pătrundă fără autorizaţie în incinta arsenalului.

Apariţia sultanului în hangarele turnătoriei de tunuri nu întrerupse activitatea muncitorilor. Orban şi şefii de echipe aveau poruncă să nu irosească nici o clipă.

Orban se afla la postul său. Transpirat, murdar de funingine, cu mîinile bătătorite de muncă, supraveghea făurirea tunurilor gigantice, plănuite de el. Cînd îl văzu pe sultan, i se prosternă, sărutîndu-i vîrfurile cizmelor.

— Cum merg treburile, Orbane ? Ce se aude cu tunul cel mare pe care mi l-ai făgăduit ? Timpul trece, şi eu nu am timp de pierdut !

— Înălţimea Ta, tunul va fi gata la termenul sorocit. Peste o lună facem probele de tragere.

— Bine. Să te vedem.

Mehmed rămase aproape o oră printre lucrători. Îl fascinau pîrîiaşele incandescente de metal topit care se scurgeau prin jgheaburi, jerbele de scîntei de deasupra apelor de foc.

— Asemenea fîntîni arteziene aş vrea să am în grădinile mele, spuse sultanul, contemplînd jocurile de scîntei, care aruncau pe obrajii spectatorilor tonuri de un roşu-aprins.

Mehmed şi-ar fi prelungit vizita în atelierele de turnătorie, dar căldura sufocantă îl sili să iasă în curte. Cînd se văzu sub cerul liber, aspiră adînc aerul rece, curat.

— Cum pot oamenii aceştia să lucreze în asemenea condiţii ? se întrebă cu glas tare Franco Acciaiuoli.

Sultanul îl privi zîmbind straniu.

— Munca e sfîntă, Franco, munca e mai înălţătoare decît o rugăciune. Aşa spuneau şi egiptenii din vechime, şi asirienii. Le dau dreptate. Cu tunurile făurite în arsenalul acesta voi doborî zidurile semeţe ale Constantinopolelui. Tot cu ajutorul lor îţi vei cuceri tronul ducal. Să te pregăteşti, Franco ! Mai curînd decît te aştepţi, vei fi chemat la Athena.

Padişahul făcu o pauză, apoi adăugă :

— Mătuşa ta, ducesa Chiara Giorgi, a făcut o prostie. S-a măritat cu iubitul ei, Bartolomeo Contarini. Iar mie nu-mi convine un veneţian pe tronul Athenei. Am şi ordonat constituirea unui corp expediţionar care te va instala în fruntea ducatului. După cum vezi, mă ţin de făgăduială.

Inima principelui se încălzi la focul ambiţiilor trezite iarăşi de cuvintele sultanului. Într-o vreme îşi pierduse speranţa că va mai dobîndi sceptrul multrîvnit. Îi reveni brusc în minte o frază rostită de Mehmed după o noapte de orgii : „Să nu te bucuri peste măsură cînd am să te trimit la Athena spre a-ţi pune pe cap Coroana. Va însemna că adînca şi încîntătoarea noastră prietenie va începe să pălească. Interesele vor lua locul plăcerilor. Voi cîştiga un aliat, Franco, dar voi pierde un prieten. Şi va fi păcat !“

Acciaiuoli plecă genunchiul şi sărută cu evlavie dreapta sultanului.

O bucurie amestecată cu o teamă ciudată îi cotropiră fiinţa. Aştepta cu nerăbdare să urce treptele tronului pe care şezuse şi părintele său. În acelaşi timp îl fulgeră bănuiala grozavă că începuse să piardă afecţiunea sultanului. Cine avea să-i ia locul ? Mahmud ? Radu ? Ştia că duşmanii roiau în jurul său. Înalţii demnitari turci stipendiaţi de Chiara Giorgi nu vor încerca să-l sape, să-l dărîme, mai înainte ca el, Franco, să intre în Athena, sprijinit de trupele otomane ?

Mehmed îi şi uitase prezenţa. Ieşise din arsenal si acum mergea înaintea însoţitorilor săi, agitat de gînduri trandafirii. Ţelurile lui se apropiau de împlinire. Foarte curînd va deveni stăpînul Constantinopolelui şi, odată cu acesta, al întregului imperiu al romeilor. Imperiul Otoman va prelua emblema bizantină, „semiluna şi steaua“. El, Mehmed, va sublinia în acest chip continuitatea Imperiului Roman de Răsărit sub ocîrmuirea otomană. În definitiv, înlăturarea lui Constantinos al XI-lea şi înlocuirea lui cu Mehmed al II-lea nu trebuia să aibă decît semnificaţia unei schimbări de dinastii.

Sultanului ii reveniră în memorie vorbele pline de tilc ale unui trimis al Vaticanului : „Suveranul Pontif n-ar vedea cu ochi răi instalarea Înălţimii-Tale pe tronul Bizanţului dacă ai accepta cîteva picături de apă care să-ţi răcorească plăcut creştetul“. Un eufemism abil, care lăsa să se înţeleagă adevăratul sens al alambicatei fraze : botezul.

Era limpede. Dacă s-ar învoi să se creştineze, regii din Europa l-ar accepta în augusta lor familie. Complicaţii fără de sfîrşit, războaie pustiitoare, duşmănii seculare ar fi stinse. Mehmed era îndeajuns de lucid spre a înţelege că renunţarea la mahomedanism şi îmbrăţişarea creştinismului nu i-ar schimba fundamental viaţa lăuntrică. Era un filozof luminat, care cunoştea adevărata valoare a religiilor. Îşi dădea seama însă că nu putea face acest pas fără a se expune unor mari primejdii. În primul rînd, ar pierde sprijinul mahomedanilor fanatici, care vedeau in război calea cea mai sigură pentru implantarea Islamului în întreaga lume. În al doilea rînd, ar fi silit să schimbe însăşi structura Statului. Cîştigarea adeziunii Vaticanului, a supuşilor creştini dinlăuntrul Imperiului Otoman ar fi precumpănite de complicaţii atît de serioase, încît soluţia aceasta, deşi seducătoare, trebuia abandonată. Dacă în decursul anilor condiţiile se vor mai schimba, va relua studiul acestei delicate probleme. Pînă atunci o va închide într-unul din sertarele minţii lui şi o va lăsa să se dospească. Poate că într-o zi... cine ştie...

Străbăteau o uliţă întortocheată, străjuită de case cufundate in întuneric şi în tăcere.

— Ce linişte ! se minună tînărul Radu.

— Crezi ? replică Mahmud. Eu mă îndoiesc.

În aceeaşi clipă uşa uneia din casele aparent adormite se deschise şi în pragul ei apăru un bărbat clătinîndu-se. Silueta lui dezechilibrată se profila pe fundalul unei încăperi luminate zgîrcit de opaiţe, în care se înghesuiau, în jurul unor mese mici, mulţime de clienţi. Uşa se închise în urma beţivanului, care se îndepărtă fredonînd un cîntec cu întortocheli orientale.

— *Coranul* interzice drept-credincioşilor consumul băuturilor alcoolice ! chicoti sultanul amuzat.

Zaganos şi Mahmud îi ţinură isonul. Şi unul, şi celălalt îşi manifestau în acest chip dezaprobarea faţă de nişte oprelişti religioase excesive şi absurde.

— Vinul a fost lăsat de zei pentru desfătarea muritorilor! grăi Mahmud cu indulgenţă. De ce să-i lipsim pe bieţii oameni de o bucurie atît de nevinovată ?

— Băuturile alcoolice sorbite moderat în preajma bătăliilor stimulează bărbăţia ! întări Zaganos.

— Vinul deschide porţile Paradisului ! supralicită Franco Acciaiuoli.

— Pe Radu nu-l întrebăm, fiindcă este prea nevîrstnic spre a se fi dedulcit cu vinul, rîse sultanul. Să intrăm şi noi în localul ăsta, în care mușteriii găsesc cea mai dulce otravă !

Împinse uşa şi pătrunse în ceainăria înţesată de oameni. Mirosul greu de sudoare acră îl făcu să se strîmbe uşor. Se strecură printre mese pînă la o bancă liberă, lipită de perete. Se aşeză, făcînd loc şi însoţitorilor săi.

— Rachiu ! porunci cafegiului, care se apropie săltîndu-şi pîntecele.

Acesta aruncă o privire speriată în jur, apoi se plecă la urechea sultanului :

— Mai încet, efendi ! Vrei să mă nenoroceşti ? Cine ştie dacă nu s-o fi strecurat pe-aici vreun om de-al stăpînirii ! Ţii să-mi pierd pîinea ? Nu cunoşti obiceiurile de pe aici ? Dacă vrei rachiu, ceri ceai *tare*. Ştiu eu ce înseamnă asta.

— Fie, încuviinţă Mehmed, bine dispus. Adu şase ceaiuri *tari* ! Totdeodată îţi mulţumesc pentru încredere.

— Nu-mi mulţumi ! Îmi fac şi eu treburile ! Dacă mi-ai fi trezit bănuieli, nu-ţi serveam ceai *tare*, oricît m-ai fi rugat. Dar să ştii că preţul...

— Avem cu ce plăti, spuse scurt Zaganos. Şi noi ne facem treburile. Adu mai repede ceaiurile ! Dar să fie pe gustul nostru ! Să simţim că ne pocnesc urechile !

— Aduc. Aduc îndată !

Oamenii de la celelalte mese începură să arunce priviri iscoditoare asupra sultanului şi a tovarăşilor lui. Pentru obişnuiţii localului, indivizi certaţi cu legea, figurile noi nu erau niciodată binevenite. Mehmed, deşi le observase reacţia, stătea senin ca şi cînd n-ar fi avut nimic să-şi reproşeze.

Sosiră şi pretinsele ceaiuri. Puţin zahăr ars întuneca rachiul, dîndu-i o înfăţişare nevinovată. Mehmed îşi goli la repezeală ceaşca şi îşi plescăi satisfăcut limba.

Cafegiul îl privi cu admiraţie.

— Să-ţi fie de bine, efendi ! Ţii bine la băutură ! Ţi-am dat cel mai tare rachiu din prăvălie ! Am bănuit eu că am de-a face cu un cunoscător.

— A fost straşnic ! conveni cu bonomie Mehmed.

Şi însoţitorii lui îşi goliră ceştile. Radu, deşi detesta rachiul, îl bău, fără să crîcnească, pînă la ultima picătură.

În realitate, sultanul îşi pierduse buna dispoziţie. Intrase în cafenea spre a trage cu urechea la cele ce se vorbeau pe la mesele din jur, dar muşteriii, mai suspicioşi decît patronul, îl priveau cu ostilitate reţinută, păstrînd o tăcere ostentativă.

— Fă plata ! ordonă lui Zaganos.

În vreme ce vizirul achita băuturile, se ridică de pe bancă şi porni spre ieşire.

În aceeaşi clipă, un bărbat între două vîrste, cu turban soios şi cu un brîu roşu-sînge-de-bou, se desprinse dintr-un grup de indivizi cu mutre bizare şi se apropie de sultan. Îşi ţinea mîna la centură. Cînd ajunse în preajma lui Mehmed, dădu să ridice braţul.

„Are o armă în mînă ! gîndi într-o frîntură de secundă padişahul. Vrea să mă omoare !“ Avu brusc senzaţia că se repetă *pe viu* atentatul din visul său profetic. Reacţiile lui erau fulgerătoare. Fără să şovăie, îşi vîrî mîna sub caftan, smulse hangerul din teacă şi, cu un gest rapid, îl înfipse în pieptul bărbatului cu turban soios. Acesta bolborosi ceva neînţeles, dar sîngele îl podidi pe gură, înecîndu-l. Vîsli braţele prin aer şi se prăbuşi horcăind pe podeaua de lemn. Mîna lui, pe care sultanul o socotise înarmată, se desfăcu spasmodic, lăsînd să se vadă că era goală. Zgîrie într-o ultimă zvîrcolire scîndurile murdare şi tocite, apoi încremeni.

Muşteriii de la mese săriră în picioare. Lamele unor cuţite răsăriră lucind de sub haine. Mînia se oglindea pe toate chipurile.

Însoţitorii sultanului se priveau uluiţi. Iusuf îşi dădu seama că păstrarea *incognito*-ului ar putea primejdui însăşi existenţa sultanului. Tovarăşii celui căzut păreau hotărîţi să-i răzbune moartea.

— În genunchi cu toţii ! tună Iusuf. Închinaţi-vă Stăpînului vostru, Padişahul ! adăugă, arătînd cu un gest teatral pe Mehmed.

Glasul lui aspru, cavernos, ochii-i cu sclipiri de oţel, dar mai ales vorbele rostite îşi făcură neîntîrziat efectul. Oamenii apostrofaţi se priviră plini de înspăimîntare, apoi îngenunchează cu frunţile la podea.

— Iertare, stăpîne ! îl implorară. Iertare ! Iertare !

Mehmed şi însoţitorii lui părăsiră nestingheriţi localul. Cînd se văzură în stradă, sultanul se întoarse spre Iusuf, care-l privea tulburat.

— Iusuf, mi-ai salvat viaţa ! vorbi cu încordare în glas. Ar trebui să-ţi mulţumesc. Dar mi-ai încălcat porunca de a nu mi se dezvălui identitatea. Pregăteşte-te să mori !

Ofiţerul i se aruncă la picioare şi îi sărută vîrfurile cizmelor.

— Mă supun hotărîrii tale, Luminate Stăpîne !

La un semn al sultanului, celălalt ofiţer, Selim, îşi scoase iataganul din teacă şi porunci :

— Ridică-te, Iusuf !

Acesta se execută fără ezitare.

Iataganul mînuit de Selim descrise la orizontală o mişcare semicirculară, retezînd capul condamnatului, care zbură, rostogolindu-se pe caldarîm. Trupul descăpăţinat rămase o clipă în picioare, apoi se prăbuşi, zbătîndu-şi membrele.

Mehmed îi aruncă o ultimă privire.

— A fost un bun soldat. Mîine să fie înmormîntat cu toate onorurile militare ! Selim, rămîi să faci de pază lîngă trupul lui pînă ce vom trimite oameni să-l ridice !

Radu cel Frumos se stăpînea cu greu să nu vomeze. Spectacolul oferit de căpăţîna care zăcea pe caldarîm, în mijlocul unei băltoace de sînge, făcuse să i se întoarcă stomacul pe dos.

— Să ne înapoiem la palat ! ordonă Mehmed. În noaptea asta vom mai avea de lucru, Zaganos !...

Cînd sultanul sosi la reşedinţa-i imperială, începuse să se lumineze de ziuă. Guvernatorul general al Rumeliei, îmbrăcat în ţinută de ceremonie, îl aştepta spre a-i raporta o veste proastă.

— O galeră veneţiană, venind dinspre Marea Neagră, a trecut pe sub zidurile fortăreţei Boghaz Kessen, fără a ţine seamă de semnalele care-i ordonau să oprească, spre a i se controla încărcătura.

Sultanul îşi muşcă buzele.

— Tunurile noastre n-au tras ?

— Au tras, dar nava veneţiană apucase să se îndepărteze, aşa că tirul de artilerie n-a mai avut efect.

Mehmed îl sfredeli cu privirea.

— Înseamnă că exemplul pe care l-am dat, trăgîndu-l în ţeapă pe căpitanul Rizzo, a fost zadarnic ! Poruncile mele continuă a fi nesocotite de ghiauri ! Iar ofiţerii mei nu sînt în stare a le face respectate !

Glasul lui, reţinut la început, se umflă, revărsîndu-se ca un val de ape dezlănţuite :

— Comandantul fortăreţei să fie tras în ţeapă ! Şi comandantul artileriei de pe Boghaz Kessen să sufere aceeaşi pedeapsă ! Iar ofiţerilor pe care-i vei numi în locul lor să le pui

în vedere că vor împărtăși soarta predecesorilor dacă vor mai îngădui vreunei nave străine să le treacă pe sub nas, în ciuda ordinelor mele ! Acum poți pleca !

*

Ningea și era frig la Constantinopole...

Pe cînd aici, pe platourile înalte și aride ale Abisiniei, arșița atîrna grea asupra firii, încingea nisipul și pietrele, pălea vegetația, și așa dezolant de săracă, încălzea apa făcînd-o leșioasă și searbădă la băut, altera alimentele, împănînd cu viermi carnea, putrezind fructele, uscînd pîinea pămîntie și întărind-o ca pe o cărămidă.

În vreme ce călca greoi, cu sandalele sale încinse la tălpi, pe pietrele ascuțite și fierbinți, cuviosul Theophilactos se gîndea cu nostalgie la viforniţele din Tracia, la zăpada albă și sticloasă, la frigul înviorător și atît de curat, la munții înveșmîntați în gheață sclipitoare. Acolo se născuse și acolo își petrecuse copilăria. Un unchi, călugăr cu vază într-o monastire din Constantinopole, îl îndemnase să îmbrace rasa monahală.

— E mai bine să te închizi între zidurile unei monastiri, să te dedici rugăciunilor și meditației decît să robești sub turci.

Theophilactos îi ascultase povața și se lepădase de cele lumești, intrînd în marea familie a slujitorilor lui Dumnezeu. Capriciile soartei, care înrîuresc în egală măsură și pe laici și pe monahi, îl minaseră — cum mînă vîntul o frunză stingheră — dintr-o monastire într-alta, pînă ce se pomenise că este chemat a îndeplini funcția de bibliotecar la Patriarhia din Alexandria. Nu i so oferise o sinecură. Tezaurul de cărți în care avea să-și depene mulți ani din viață cuprindea manuscrise rarisime, în mai toate limbile moarte sau vorbite pe țărmurile Mediteranei Occidentale, în Levant și în nord-estul Africii. Fiindcă îi plăcuse învățătura, Theophilactos ajunsese nu numai un erudit teolog, ci și un lingvist care stăpînea latina, greaca veche și cea modernă, italiana, spaniola, araba, amharica, persana și cîteva dialecte din India. Într-o vreme se spusese că va urca cele mai înalte trepte ale ierarhiei bisericești. Se găsiseră însă ecleziaști invidioși și mediocri, care i se puseseră de-a curmezișul. Scîrbit de intrigile lor, Theophilactos — pe atunci călugăr în monastirea Lavra de pe Muntele Athos — își scuturase papucii și se

exilase în Egipt. Patriarhul Alexandriei, care-i cunoştea reputaţia, îi oferise un liman în marea bibliotecă adunată de el şi de predecesorii săi cu neobosite străduanii şi cu preţul unor mari sacrificii băneşti.

Dar şi aici îl urmărise neghiobia oamenilor. Preacuviosul Arthemios, primul bibliotecar, un monah pe cît de venerabil la înfăţişare, pe atît de meschin şi de limitat la minte, începuse să-l urască de îndată ce îşi dăduse seama că în subordinea lui intrase un călugăr învăţat, care îl putea oricînd înlocui. Îi făcea mizerii fără număr, căci în asemenea treburi era neîntrecut. Cînd patriarhul ceruse ajutoarelor lui să-i propună un monah întreprinzător pe care să-l trimită într-o misiune de încredere în Abisinia, preacuviosul Arthemios îl recomandase cu ostentativă căldură pe Theophilactos, bun cunoscător al limbii amharice. Dacă manevra reuşea, scăpa de un concurent supărător, care — cine ştie — va pieri poate pe coclaurile îndepărtate şi inospitaliere ale Africii Răsăritene. Patriarhul ţinuse seama de recomandările primului bibliotecar şi îi poruncise lui Theophilactos să ia toiagul de pelerin şi să pornească la drum.

Cînd i se spusese ce avea de făcut, doctul bibliotecar se cutremurase. Patriarhul, încunoştinţat de eforturile Papei Niccolo de a aduna bani pentru salvarea Constantinopolelui ameninţat de turci, se gîndise că ar fi ruşinos ca el, şeful bisericii ortodoxe copte, să nu întreprindă nimic pentru fraţii lui ortodocşi din Bizanţ. Or, Abisinia, ţară bogată aflată sub păstorirea sa, ar putea furniza împăratului Constantinos, dacă nu soldaţi, cel puţin aur, cu care împăratul romeilor să tocmească mercenari.

Pe Theophilactos îl cuprindeau fiorii numai la gîndul că împăratul Abisiniei i-ar încredinţa aurul cerut de patriarh. Cu ce-l va transporta pînă la Alexandria ? Pe ce oameni se va putea bizui ?

Înainte de plecare, patriarhul îi dăduse instrucţiuni vagi. În temeiul unor străvechi legi nescrise, acesta era învestit cu puterea de a numi pe şeful bisericii ortodoxe abisiniene, faimosul *abuna*, al cărui titlu echivala cu acel de episcop primat. În practică, însă, numai la atît se limita legătura de dependenţă a lui *abuna* faţă de Patriarhia din Alexandria. Inexistenţa unor căi de comunicaţie permanente şi imposibilitatea de a întreţine o corespondenţă regulată cu lumea ortodoxă din afară făceau ca biserica abisiniană să se ocîrmuiască după legi proprii, socotite adeseori eretice de către teologii dogmatici din Alexandria.

I se mai spusese lui Theophilactos că sarcina lui era îngreunată şi de faptul că regele regilor Etiopiei, al cărui titlu oficial era Negusa Nagast, nu avea o reşedinţă statornică. Curtea se deplasa de la un capăt la altul al ţării, spre a îngădui suveranului să ţină sub un necurmat control personal pe regii subalterni, amatori să se scuture cu orice prilej de autoritatea supremă a Negusului Nagast şi să-şi proclame independenţa. Cuviosul Theophilactos trebuia în primul rînd să dea de urma regelui regilor, spre a-i supune mesajul patriarhului din Alexandria.

Graţie unui document de liberă trecere, semnat de sultanul Malik Zahir al Egiptului, monahul izbutise să se îmbarce pe o corabie arabă cu care străbătuse Marea Roşie, ieşind apoi în Oceanul Indian, astfel încît, după o călătorie exasperant de înceată şi în condiţiuni primitive, ajunsese pe coasta Abisiniei, debarcase la Arkiko, aproape de Massaua, şi, după ce îşi angajase patru localnici care să-l călăuzească şi să-i care boarfele, se adîncise în interiorul ţării. Theophilactos nu avea înclinări de explorator. Ar fi preferat să stea adîncit în lectura unui volum cu conţinut savant, în vreuna din încăperile răcoroase ale bibliotecii alexandrine, decît să umble pe nişte coclauri nu numai necunoscute, dar şi ostile. Îl înfricoşau reptilele atît de scîrboase şi le căuta tot timpul cu privirile, deşi însoţitorii lui îl asigurau că în timpul zilei scorpionii şi şerpii stau ascunşi prin nisip ori pe sub pietre, spre a se feri de arşiţă. Viermii care colcăiau prin bălţile stătute, din care era nevoit să bea ca să-şi astîmpere setea, îi stîrneau o necontenită senzaţie de vomă. Ziua, cînd îl strivea dogoarea soarelui, era ispitit să-şi dezbrace veşmîntul monahal şi să umble gol ca Adam în Paradis. Noaptea, în schimb, se lăsa frigul şi trebuia să-şi învelească trupul cu două sau trei pături, sub care dîrdîia de îi clănţăneau fălcile, ca şi cînd l-ar fi cuprins o criză de malarie. Cel mai vîrstnic dintre însoţitori îi prepara nişte ceaiuri din ierburi, ce-i mai linişteau frigurile.

Pe Theophilactos îl impresionase mulţimea bisericilor cu ornamentele lor sculptate şi cu bizarele lor basoreliefuri înfăţişînd regi şi fiinţe fabuloase, nelipsite pînă şi din cele mai sărăcăcioase şi primitive sate, cu colibe circulare, din chirpici, avînd o singură încăpere, în care se înghesuiau, pe lîngă întreaga familie, şi animalele domestice.

Îl uimise şi numărul mare de monastiri construite pe înălţimi, ca nişte cetăţui. Călugării şi preoţii se bucurau de o viaţă mult mai îmbelşugată decît a mirenilor. Dar practicile

lor religioase îl scandalizaseră pe Theophilactos. Bun cunoscător al amharicii, limba vorbită, cît şi a gheezului, limba liturgică, putea să-şi dea seama de supravieţuirea unor cutume păgîne, cum ar fi, de pildă, dansurile religioase, în ropote de tobe, menite să anime liturghia. Constatase în acelaşi timp pătrunderea unor puternice influenţe iudaice : obligativitatea circumciziunii, respectarea sabatului, deosebirea dintre carnea pură şi cea impură, precum şi practici sîngeroase, cum ar fi sacrificarea de animale la sfinţirea unei biserici. Îl irita şi chipul în care abisinienii sărbătoreau naşterea Domnului şi şi înălţarea la cer de douăsprezece ori pe an. Dar cel mai tare îl scandaliza poligamia, admisă cu seninătate de biserica abisiniană.

Theophilactos primise de cîteva ori găzduire între zidurile mohorîte ale unor fortăreţe. Într-una dintre acestea văzuse odată un tînăr, care, la apariţia lui, se ascunsese înspăimîntat. Intrigat, ceruse explicaţii unui însoţitor al său. Acesta rotise cu frică ochii, apoi îi şoptise :

— Să nu afle paznicii fortăreţei că l-ai văzut pe tînăr ! Altfel îl sugrumă şi pe el, şi pe tine, cuvioase.

Theophilactos crezuse că n-a înţeles bine.

— Să ne sugrume ? De ce ?

— Tînărul pe care l-ai văzut este un nepot al regelui regilor. Rudele de sex bărbătesc ale suveranului sînt sechestrate în cetăţui, departe de lume. Străinii care încearcă să ia legătura cu aceşti prizonieri de neam mare suferă pedeapsa cu moartea. Înainte vreme, fraţii Negusului erau ucişi de îndată ce acesta se urca pe tron. Acum obiceiurile s-au mai îmblînzit.

Tot de la însoţitorii săi, cu care stătea de vorbă seara, înainte de a se culca, aflase şi alte ciudăţenii despre monarhii abisinieni. Amda Seyon, de pildă, tatăl actualului suveran, îşi inaugurase domnia seducînd pe una din concubinele părintelui său şi culcîndu-se cu cele două surori ale lui. Un călugăr, pe nume Honorius, aruncase asupra sa anatema. Drept represalii, Negusul ordonase biciuirea monahului în plină stradă. Peste cîteva zile, oraşul luase foc. Călugării răspîndiseră zvonul că şiroaiele de sînge de pe spinarea lui Honorius se preschimbaseră în flăcări, incendiind oraşul. Amda Seyon îi acuzase atunci pe monahi că fuseseră autorii sinistrului. Îi biciuise pe toţi, apoi îi exilase în cele mai îndepărtate şi sălbatice colţuri ale ţării. Dar odată cu maturizarea sa, Amda Seyon devenise un suveran cumpătat, un înţelept şi un mare războinic.

„Grozav se mai repetă istoria!“ cugetase atunci Theophilactos, care cunoştea povestea suveranului turcilor, Mehmed al II-lea, ucigaşul fraţilor săi.

Cuviosul bibliotecar, veşnic atent la obiceiurile bizare ale localnicilor, observase că hamalii lui îşi atirnau pe frunte şi la încheieturile mîinilor nişte iconiţe ori de cîte ori se pregăteau să intre în vreo localitate mai însemnată. Odată, pe cînd străbăteau un tîrg, văzu în piaţa centrală un eşafod pe care se afla un butuc înroşit de sînge. Proprietarul hanului unde îşi găsi găzduire îi astîmpără curiozitatea explicîndu-i că în ajun fuseseră executaţi prin decapitare, din porunca marelui stăpîn al timpului, trei bărbaţi prinşi în oraş fără iconiţele pe care erau obligaţi să le poarte asupra lor. Îi arătă apoi iconiţele pe care el însuşi le avea prinse pe frunte şi la mîini. Erau trei la număr. Theophilactos le descifră inscripţiile amharice. Pe prima scria: „Aparţin trup şi suflet Tatălui, Fiului şi Sfîntului Duh“. A doua avea un text uluitor: „Reneg pe Diavolul sălăşluit în trupul Domnului nostru Isus Hristos“. În sfîrşit, pe a treia scria: „Reneg pe Dacek, blestematul. Sînt sluga preasupusă a Fecioarei Maria, muma Creatorului acestei lumi“.

Theophilactos îşi îngropă întristat fruntea în palme.

„Oh, Doamne, şi aici a pătruns intoleranţa! De ce îngădui asemenea nelegiuiri săvîrşite în numele tău?“

Cîteva zile după această întîmplare, nişte ţărani întîlniţi pe drum îi spuseră că „oraşul mişcător“ al Negusului s-a oprit pentru puţin timp în valea de după culmea muntelui din faţă.

— După ce ajungeţi pe coama aceea zimţată de stînci, mai aveţi cale de două ceasuri şi ajungeţi la Curtea Negusului.

Oboseala lui Theophilactos se topi pe dată. Apropierea „oraşului mişcător“ îi trezi energia. O luă la picior, urmat de oamenii lui, care-şi puseră la vedere iconiţele.

S-ar fi zis că reşedinţa mobilă a regelui regilor era înzestrată cu proprietăţi magnetice. Din toate punctele zării convergeau spre „oraşul mişcător“, aflat într-un temporar repaos, caravane de toate mărimile, unele modeste, altele pline de strălucire, în funcţie de importanţa personajelor ce se îndreptau spre Curtea Negusului. Theophilactos şi cei patru hamali ai săi se pierdură curînd în şuvoaiele de oameni care urcau povîrnişul stîncos al muntelui. Cînd ajunse pe culme şi îşi aruncă privirile asupra văii largi, mărginită de povîrnişuri înspicate cu smocuri de copaci firavi, i se tăie respiraţia. „Oraşul mişcător“, conglomerat de corturi de cele mai felurite dimensiuni,

dar orînduite după o strictă geometrie, se desfăşura pe o mare întindere. Printre construcţiile de pînză variat colorate, se scurgeau încoace şi încolo tot felul de oameni înveşmîntaţi în alb şi cu nişte pelerine scurte, brune, aruncate pe umeri. Din colcăiala aceea de lume se ridica un zumzet surd, ca dintr-un imens roi. Spirale de fum se înşurubau la verticală în văzduhul incandescent, paralel cu prăjinile înalte ale unei puzderii de drapele, ce deosebeau corturile regale de cele rezervate demnitarilor, bisericilor ambulante, clerului, gărzilor regale ori căpeteniilor militare.

Corturi mai mici adăposteau gloata de slujitori, de meseriaşi şi de călugări ce însoţeau pretutindeni caravana Negusului.

Văzute de departe, pavilioanele rezervate suveranului, numeroaselor lui soţii şi turmei de copii sclipeau orbitor, căci pînza lor era împletită cu fire de aur, ce împrumutau lumină din văpaia soarelui. Toate erau înconjurate de un gard confecţionat din stofă foarte groasă. În acest vast ţarc fusese amenajat, pe lîngă un spaţiu de joacă pentru progenitura regală, un teren afectat audienţelor sub cerul liber, precum şi o grădină de asemenea ambulantă, folosită în exclusivitate de soţiile şi concubinele suveranului.

Pentru ca prezenţa dumnezeirii să se facă permanent simţită, ţarcul regal era flancat de două corturi uriaşe, ce ţineau loc de biserici. În corturi anexe se păstrau veşmintele preoţeşti şi obiectele de cult. Corturile armatei de paji ce-l slujeau pe suveran, precum şi cele ale bucătarilor aveau de asemenea bisericile lor.

Menajeria regală şi în special cei patru lei înlănţuiţi care-l însoţeau pe Negus în toate deplasările ocupau un grup de pavilioane nu prea depărtate de corturile rezervate tribunalului, judecătorilor, închisorii şi nelipsitei biserici aferente, în care condamnaţii la moarte îşi primeau ultima împărtăşanie.

Marele stăpîn al timpului, inchizitorul-şef al ţării, îşi avea cortul lui izolat cu strictete, căci atît lui, cît şi călugărilor din subordinea sa le era interzis contactul cu femeile, spre a-şi păstra neîntinată puritatea. Nici cu laicii nu aveau voie să stea la aceeaşi masă. Cînd le venea sorocul să se tundă, trebuiau să obţină aprobarea expresă a Negusului, pentru ca nu cumva părul lor să fie folosit spre a li se face farmece, susceptibile a le modera zelul.

Abuna, episcopul primat al Abisiniei, sau, cum i se mai spunea, *marele catholicos,* era stăpîn peste alt grup de corturi,

foarte numeroase, dar neîncăpătoare pentru mulțimea de clerici ce-l slujeau zi și noapte. Miniștrii și ceilalți demnitari ai Curții își aveau cartierul lor aparte, păzit cu strășnicie, pentru ca solicitanții să nu ajungă la ei decît pe căi strict oficiale. In felul acesta se împiedica și coruperea funcționarilor înalți. Medicii și scribii Curții se învecinau cu corturile paznicilor de animale.

Uriașa tabără era împrejmuită de bariere înalte, confecționate dintr-o stofă flocoasă și foarte țeapănă. La numeroasele intrări făceau de pază militari plini de importanță. În afara barierei se îmbulzeau dezordonat corturile solicitanților de tot felul, ale negustătorilor veniți din diverse regiuni ale țării sau de peste hotare, pentru a oferi spre vînzare mărfurile lor Negusului și simandicoaselor personaje de la Curte. Tot acolo se înșiruiau și corturile trimișilor diplomatici, acreditați să trateze cu miniștrii Negusului.

Theophilactos trebui să aștepte mai bine de o săptămînă pînă ce scrisorile lui de acreditare fură cercetate și acceptate de către ministrul „Mîinii stîngi" al Negusului, demnitar însărcinat cu treburile civile ale Statului. Ministrul „Mîinii drepte" avea în resortul său armata și apărarea hotarelor țării. Călugărul nu avu însă timp să se plictisească, căci spectacolul era demn de interes. În tabără intrau și ieșeau tot felul de personaje importante, însoțite de numeroși slujitori, regi ai unor ținuturi subordonate Negusului, guvernatori, căpetenii militare, la care se adăugau procesiuni religioase care șerpuiau asemenea unor imense miriapode cernite, curieri grăbiți și plini de colb, îmblînzitori de animale care aduceau cele mai felurite sălbăticiuni tîrîtoare, urlătoare sau agățătoare, menite a împrospăta menajeria Negusului.

Într-o dimineață, curiozitatea lui Theophilactos fu trezită de apariția în afara taberei a unui ins mai degrabă tînăr, cu figura impunătoare, cu capul descoperit și cu torsul gol pînă la brîu, care stătea nemișcat în pripățul de soare, fără ca nimeni să-l întrebe ce vrea sau ce caută. Un slujitor în haine albe îi aducea din cînd în cînd apă de băut, dar nimic de mîncare. După trei zile de imobilitate totală, care, socoti Theophilactos, dovedise nu numai răbdarea de fier a personajului, dar și rezistența-i fizică, se înfățișă la poarta barierei unui ofițer din garda regală.

— Ce poftești ? întrebă cu aroganță militarul.

— Îl caut pe Regele Regilor, pe Stăpînul Stăpînilor ! răspunse necunoscutul.

— Cine eşti tu ? întrebă iarăşi ofiţerul.

— Sînt cel mai umil slujitor al Regelui Regilor. Sînt cel care-i înşeuează catîrul. Fac din trupul meu scară, pentru ca stăpînul meu să încalece. Cu mîinile mele îi spăl augustele picioare, iar din părul meu fac ştergar cu care să i le usuc. Aduc Stăpînului meu tot ceea ce mi-a poruncit !

— Atunci treci, Rege al Godjamului !

Dintr-o tabără instalată în afara barierelor „oraşului mişcător" izbucniră urale. Supuşii regelui din Godjam, veniţi odată cu acesta, îşi manifestau bucuria fiindcă suveranul lor era primit de regele regilor.

Tînărul regele al Godjamului, fără să dea semne de oboseală după îndelungata-i veghe, îşi îmbrăcă veşmintele de ceremonie, apoi pătrunse în incinta „oraşului mişcător" urmat de un impozant cortegiu.

Theophilactos află cu uimire că acesta era ceremonialul primirii de către Negus a regilor şi guvernatorilor convocaţi în prezenţa sa.

Armata de slujitori ai tînărului rege al Godjamului defila acum, purtînd „tributul" pe care acesta îl adusese stăpînului său. Trecură astfel trei mii de cai ţinuţi de căpăstru de tot atîţia paji, urmaţi de trei mii de catîri, cu slujitorii respectivi. După aceea apărură trei mii de tineri ţinînd pe braţe cîte un balot de bumbac ce avea să fie folosit pentru corturi. Alţi trei mii de oameni — cifră simbolică — cărau baloturi de stofe fine şi mătăsuri. Cortegiul se încheie cu treizeci de oameni ce etalau pe tăvi de argint pietre scumpe şi pulbere de aur.

În altă zi, Theophilactos fu martorul unei scene care-i făcu greaţă. Se plimba pe malul unui rîu cu ape sărace, din apropierea „oraşului mişcător", cînd într-un loc, unde albia se lărgea într-un fel de lighean uriaş, văzu făcînd baie un mare număr de bărbaţi şi femei cu desăvîrşire goi. Scandalizat de lipsa lor de pudoare, ceru explicaţii unui spectator, care nu părea deloc uimit de indecenţa oamenilor din apă. Acesta îi arătă o ceată de clerici care stăteau pe celălalt mal şi binecuvîntau cu gesturi largi turma de mireni despuiaţi.

— Aştia din apă au fost creştini, dar au trecut unii la credinţa mozaică, alţii la cea mahomedană. Acum se întorc la creştinism şi sînt botezaţi din nou. Dumnezeu şi Sfînta Fecioară iubesc pe fiicele şi pe fiii rătăciţi care revin pe drumul cel bun.

În aceeaşi după-amiază cucernicul trimis al patrîarhului din Alexandria fu încunoştinţat că în dimineaţa următoare va

fi primit de Majestatea-Sa Negusul Zara Yakob. Foarte emoţionat, Theophilactos îşi scutură energic rasa călugărească, se spălă, îşi pieptănă părul, barba şi îşi curăţă unghiile, ca să se înfăţişeze cît mai cuviincios suveranului Abisiniei. Pentru prima oară în viaţă avea să vorbească unui rege, şi aceasta îi crea mii de probleme : cum trebuia să se poarte, ce cuvinte să folosească şi mai ales cum să-şi orinduiască argumentele spre a fi cît mai convingător.

Negusul Zara Yakob îl primi în cortul său aproape de amiază, cinstire acordată numai personajelor foarte însemnate. Ambasadorul patriarhului Alexandriei nu putea fi decît o personalitate cu renume şi cu o autoritate corespunzătoare. Cînd modestul bibliotecar patriarhicesc şi autocratul rege al regilor se văzură faţă în faţă, încercară reciproc un simţămînt de ascunsă dezamăgire. Theophilactos nu era impunător şi plin de sine ca acei principi ai Bisericii cu care suveranul intra în mod firesc în contact. Treptat, însă, înţelepciunea şi lipsa lui de îngîmfare îl cîştigară pe Negus. Pe de altă parte, nici Regele regilor nu corespundea imaginii pe care cuviosul şi-o făcuse despre fabulosul personaj care lăsa regii să se umilească la poarta sa mai înainte de a-i primi în audienţă. Zara Yakob era pipernicit, negricios, ciupit de vărsat, avea părul şi barba argintii, ochii mici, iscoditori, şi mîini subţiri, neastîmpărate, ce frămîntau necurmat nişte metanii de chihlimbar. Expresia chipului său vădea inteligenţă şi hotărîre. Îi lipsea însă acea măreţie imperială care crea basileului Constantinos un fel de aură inefabilă.

De faţă se aflau cei doi miniştri — de „Mîna dreaptă“ şi de „Mîna stîngă“ —, venerabilul *abuna* şi marele inchizitor.

— Ce veşti ne aduci din Alexandria ? îl întrebă Negusul. Ochii lui scăpărau de curiozitate.

Theophilactos se străduí în răspunsurile sale să menţină treză setea de noutăţi a suveranului. Îi vorbi pe scurt despre starea sănătăţii patriarhului, despre marele şi neostoitul lui interes pentru propăşirea Bisericii abisiniene, despre respectul şi admiraţia lui pentru faptele de arme ale regelui regilor. Negusul fu plăcut impresionat de această parte a discursului. Apoi Theophilactos alunecă pe nesimţite asupra subiectului misiunii sale. Lărgind sfera veştilor, făcu un tur de orizont asupra evenimentelor politice şi militare din Europa şi din Levant, stăruind — cum era şi firesc — asupra crizei bizantine.

Negusul încercă o mare mîhnire cînd auzi cît de grele erau dificultăţile întîmpinate de împăratul Constantinos. Lipsa

de cooperare a suveranilor creştini îl indignă sincer. La un moment dat ochii i se împăienjeniră de lacrimi. Theophilactos îi zugrăvise un tablou atît de zguduitor al nenorocirilor Bizanţului, încît Negusul se ridică de pe tron şi începu să se plimbe agitat peste scoarţele multicolore aşternute direct pe pămînt.

— Sînt adînc îndurerat, cuvioase, de soarta fratelui meu Constantinos ! Îi înţeleg zbuciumul, fiindcă şi eu sînt înconjurat de un brîu de state musulmane, care-mi jinduiesc ţara. Aproape că nu există an in care să nu fiu obligat a apăra cu armele neatîrnarea şi integritatea Abisiniei. Aş fi bucuros să pot face ceva pentru sărmanul basileu. I-aş trimite în ajutor trupe !... Dar depărtarea este atît de mare şi mijloacele de circulaţie atît de reduse, încît nu văd cum i-aş putea fi de folos !

Theophilactos se grăbi să-i explice că în Europa se găsesc destui soldaţi dornici să-şi închirieze serviciile celui care plăteşte mai bine. Dar pentru asta trebuie bani.

— Bani ? exclamă Negusul. Noi n-avem bani. Dacă vrem să cumpărăm ceva, dăm o marfă în schimb.

— Ştiu. Trocul ! răspunse călugărul. În Europa există o monetă de schimb cu care poţi cumpăra orice.

Negusul îl privi descumpănit, apoi chipul i se lumină.

— Am înţeles ce-ţi trebuie. Sare !

— Sare ?

— Da. Sarea cu care se sărează mîncărurile. Cu sare poţi cumpăra nu numai armate, ci şi hălci dintr-o ţară. Sarea are mare preţ, aşa că am să-ţi încredinţez o cantitate însemnată pentru fratele meu, împăratul Constantinos.

Candoarea Negusului îl dezarmă pe Theophilactos. Zîmbi cu indulgenţă.

— Mulţumesc cu recunoştinţă Măriei-Tale pentru frumoasele-i gînduri. Dar în Europa sarea este un articol foarte ieftin.

— Ciudat ! exclamă suveranul abisinian. Dacă eu aş avea sare, multă sare, aş cumpăra jumătate din Africa. Atunci ce să-i ofer fratelui meu ?

Călugărul ridică larg braţele.

— Aur, Sire ! În Europa numai aurul are trecere.

Negusul aruncă o privire întrebătoare sfetnicilor săi.

— Aţi auzit ce spune trimisul Înalt Preasfinţiei-Sale Patriarhul ?

Îşi întoarse iarăşi faţa spre Theophilactos :

— După cîte am înţeles, vouă vă trebuie nisip de aur. Am să-ţi dau nisip de aur, cuvioase.

Călugărul simţi că se înviorează.

— Majestatea-Sa Împăratul Constantinos are să-ţi rămînă recunoscător, Sire.

— Bine, bine ! Îţi fac rost de nisip de aur. Dar îmi trebuie cîteva zile ca să-l aduc aici. Noi îl ţinem în beciurile fortăreţelor şi îl folosim doar la podoabe. Luceşte frumos ! Am să-ţi dau cincizeci de săculeţi. Ajunge ?

— Cam cît atîrnă un săculeţ ? întrebă Theophilactos practic.

— Destul de greu. Cam cît poate duce în braţe un om zdravăn.

Emoţia spori transpiraţia călugărului, care avu senzaţia că se transformă brusc în stropitoare. Atît de năvalnică îi fu bucuria, încît inima începu să-i bată tare. Deodată o mare teamă îi sugrumă euforia.

— Cum am să-l transport pînă în Bizanţ ?

— Închiriază o corabie arabă ! Nu prea sîntem noi prieteni cu arabii, dar la nevoie...

— Dacă arabii află că transport cincizeci de săculeţi de aur, mă ucid şi pe mine şi pe însoţitorii mei, ne aruncă în mare leşurile şi îşi însuşesc aurul.

— Există şi altă cale, interveni ministrul „Mîinii drepte". Transportarea săculeţilor pe uscat. Dacă vei călători spre miazănoapte, prin ţara nubienilor, nu vei întîmpina neplăceri. Nubienii nu preţuiesc aurul. Pentru sare sînt gata să te ucidă, dar nu fac aşa ceva pentru aur.

— Drumul prin ţara nubienilor este foarte greu, opină *abuna*. Cînd am venit din Alexandria, numai eu ştiu cît am pătimit. Munţi, deşerturi, ape viforoase, mlaştini, animale sălbatice, populaţii duşmănoase... A fost o minune că nu mi-am lăsat oasele prin sălbăticimile acelea.

Theophilactos chibzui cîteva clipe.

— Cred totuşi că va trebui să aleg drumul pe uscat.

Ministrul „Mîinii stîngi" clătină din cap cu neîncredere.

— Pe mare transportul e mai uşor şi mai iute. Zîmbi viclean şi adăugă : Pe arabi îi poţi înşela. Peste nisipul de aur pui un strat de sare.

Lui Theophilactos nu-i plăcu ideea.

— Arabii nu mă vor crede cînd le voi spune că duc sare în Europa. Ştiu cu toţii cît valorează sarea acolo. Tot pe uscat e mai bine.

— Şi în Egipt sînt arabi, interveni ministrul „Mîinii stîngi", îmbufnat fiindcă proiectul lui nu fusese îmbrăţişat.

— Pe teritoriul Egiptului pot circula în relativă siguranţă. Am asupra mea un document de liberă trecere semnat de însuşi Sultanul Malik Zahir.

Discuţiile în jurul stabilirii celei mai scurte şi mai bune rute se prelungiră. Negusul făgădui călugărului un detaşament militar pentru paza transportului.

— Vei mai rămîne cîtva timp oaspetele meu, cuvioase. Pînă la sosirea aurului, omoară-ţi timpul discutînd chestiuni de teologie cu preaînţeleptul nostru *Abuna* şi cu Marele Stăpîn al Timpului. Poţi vizita şi monastirile din împrejurimi. Vei găsi lucruri demne de văzut. Mai ales picturi pe zid. Cîteva dintre acestea, aş spune cele mai frumoase, sînt opera unui foarte tînăr pictor italian, Niccolo Brancaleone. Ai să-l cunoşti. E un om extraordinar !

În zilele următoare Theophilactos asistă la cîteva ceremonii religioase, printre care hirotonisirea unor preoţi. Pe un cîmp din preajma „oraşului mişcător" erau adunaţi vreo trei mii de candidaţi dornici a-şi dedica viaţa Bisericii. *Abuna*, călare pe un catîr, umbla printre postulanţi împărţind cu dărnicie binecuvîntări. Apoi un vicar al său ceru candidaţilor cu mai multe soţii să se retragă din competiţie, fiindcă preoţilor nu le era îngăduit să practice poligamia. Cei rămaşi fură puşi să citească două sau trei paragrafe din *Biblie*. Analfabeţii se văzură imediat înlăturaţi. Celor admişi a fi hirotonisiţi li se aplică pe braţ o ştampilă cu o cerneală atît de persistentă, încît inscripţia părea tatuată. Theophilactos observă că printre proaspeţii clerici se aflau mulţi infirmi şi un şi mai important număr de copii.

— Ştiutorii de carte sînt atît de puţini, încît trecem cu vederea unele defecte fizice, îi explică un diacon din suita *abunei*.

— Dar copiii ? Nici nu le-a mijit mustaţa !

— Primim şi copii fiindcă *Abuna* este foarte bătrîn. S-ar putea să moară, deşi noi îi dorim cu toţii o viaţă lungă. Pînă să sosească un nou *Abuna* din Alexandria, se scurg uneori cîte zece sau cincisprezece ani. Cum numai el poate hirotonisi preoţi, vă închipuiţi ce s-ar întîmpla dacă n-am avea un număr mare de preoţi tineri, care să-i înlocuiască pe cei doborîţi de bătrîneţe.

În altă zi vizită tribunalul. Îl izbi modul expeditiv al conducerii dezbaterilor. Judecata nu se făcea după legi scrise, ci potrivit conştiinţei magistraţilor şi a unor cutume păstrate pe cale orală. Justiţiabilii nemulţumiţi de hotărîrile judecătorilor

puteau cere ca aceştia să fie anchetaţi de Negus. Negusul cîntărea cu grijă plîngerile, şi dacă le găsea întemeiate, ordona biciuirea magistraţilor căzuţi în greşeală. Sentinţa era executată în public, sub huiduielile spectatorilor. Apoi judecătorii îşi reluau locul în tribunal, ca şi cînd nimic nu s-ar fi intîmplat. Pedepsele cu moartea, ori cu tăierea mîinilor sau a picioarelor erau frecvente. Justiţia, extrem de severă, nu ţinea seamă de rangul împricinaţilor. Theophilactos îşi spuse că o asemenea obiectivitate în aplicarea legilor ar fi de dorit şi în Europa, unde, din nefericire, fărădelegile celor mari şi puternici sînt de cele mai multe ori cocoloşite.

Pe cînd cerceta picturile murale ale unei biserici, blîndul bibliotecar patriarhicesc îl cunoscu şi pe Niccolo Brancaleone. Italianul atît de preţuit de Negus nu era lipsit de talent. Zugrăvea sfinţi hieratici în cel mai pur stil bizantin.

Brancaleone îi explică volubil că era de baştină din Sicilia, şi că la Palermo se familiarizase cu factura picturală bizantină, foarte apreciată în Abisinia. Graţie sprijinului consecvent al regelui regilor, existenţa lui era asigurată din punct de vedere material. Clericii şi Marele Stăpîn al Timpului i se arătau ostili, fiindcă, afirmau ei, picturile lui încălcau canoanele bisericii copte abisiniene.

— Am executat în frescă o icoană a Sfintei Fecioare ţinînd pe Sfîntul Prunc pe braţul stîng, aşa cum se obişnuieşte în Occident. Am fost atacat cu violenţă. Mi s-a reproşat că braţul stîng este impur şi că am săvîrşit un sacrilegiu. Dacă Negusul nu mi-ar fi luat apărarea, clericii m-ar fi lapidat.

Vocea pictorului se frînse sub imperiul unei adînci emoţii :

— Deşi aici, în Abisinia, nu duc lipsă de nimic, mă roade dorul pentru pămîntul Italiei. Nu-ţi închipui cu cîtă bucurie te-aş însoţi în drumul dumitale spre Europa !

— De ce n-o faci ? M-ar bucura să-mi fii tovarăş de călătorie.

Un lung suspin umflă pieptul lui Brancaleone.

— Din nefericire, nu-mi este îngăduit să părăsesc ţara asta.

— Serios ? Pare de necrezut.

— Mi s-a pus în vedere că înlăuntrul Abisiniei mă pot mişca în toată libertatea, dar că orice încercare de a-i trece hotarele va fi pedepsită cu moartea.

— Cum se poate una ca asta ? exclamă perplex şi indignat călugărul.

— Uite că se poate ! Se spune că sînt indispensabil. Pentru mine, însă, Abisinia a devenit o imensă închisoare. Mi s-a propus să mă însor cu o localnică, dar perspectiva nu mă încîntă deloc.

— Şi te-ai resemnat să rămîi aici ?

— Pot să fac altceva ? Toţi slujitorii mei sînt în realitate nişte spioni care-mi urmăresc fiecare mişcare. În condiţiile astea... Dumneata îmi spuneai că eşti bibliotecar. Dacă s-ar afla acest lucru, n-ai mai putea părăsi Abisinia. Volumele care au ajuns pînă aici, documentele emise de Negus, de autorităţi sînt ţinute într-o dezordine jalnică. Un om ca dumneata ar fi de neînlocuit.

Pe Theophilactos îl trecură sudorile. Văzuse volumele acelea puţine şi slinoase, mîncate pe jumătate de cari sau de şobolani, precum şi documentele, mai toate ilizibile din cauza greşelilor ortografice grosolane. În mijlocul lor s-ar fi plictisit de moarte.

— Sper că n-ai să le spui...

— Nici o teamă ! De ce să te nenorocesc şi pe dumneata ? Dacă ai fi silit să rămîi aici datorită mie, mi-ai deveni duşman. Nu am destui, ca să le mai şi sporesc numărul ?

Theophilactos răsuflă uşurat.

— Îţi mulţumesc, *Messer* Brancaleone.

În zilele următoare nu-l mai văzu pe pictor. Află însă că regele regilor îl trimisese la Axum spre a executa o frescă în biserica folosită prin tradiţie la încoronarea suveranilor Abisiniei. Acesta să fi fost motivul ? Sau Zara Yakob se temuse să-l lase pe pictorul său preferat în tovărăşia unui străin ? „Bietul meu Brancaleone ! cugetă călugărul bibliotecar. Ce deosebire este între tine şi leii înlănţuiţi ai Negusului ?“

Sosi, în fine, multaşteptata, dar tot atît de temuta zi a plecării. Caravana, alcătuită din două sute de oameni, dintre care o sută de hamali care aveau să transporte cu schimbul cei cincizeci de săculeţi cu aur, se constituise. Proviziile, ca şi armele, erau îndestulătoare. Înainte de a-l lăsa să pornească la drum, Negusul încredinţă lui Theophilactos un dar pentru patriarhul Alexandriei : cîteva pietre preţioase de o mare frumuseţe şi cinci baloturi de stofe ţesute cu fir de aur, pentru confecţionarea odăjdiilor.

— Dacă n-ar fi fost atît de necesară înapoierea dumitale la Alexandria, te-aş fi reţinut în mijlocul nostru. Te-ai fi bucurat de toate privilegiile. Ai fi obţinut înalte demnităţi

ecleziastice. Eh, păcat! Va trebui să mă lipsesc de prezența dumitale, cuvioase.

Theophilactos simți că i se usucă gîtlejul. Discuția cu Negusul îi dezvălui pericolul care-l pîndise. Mulțumi lui Dumnezeu fiindcă îl ferise de această grea încercare.

În sfîrșit, caravana se puse în mișcare. Ruta aleasă de Theophilactos, după lungi consfătuiri cu militarii abisinieni, urma să străbată spre nord-est platourile înalte, pînă la lacul Tana, iar de acolo să coboare de-a lungul văii Nilului Albastru — Bahr el Azrek, cum îi mai spuneau arabii — pînă la întîlnirea cu Nilul Alb. Va coti apoi spre nord, de-a lungul apelor marelui fluviu, pînă la Alexandria.

Itinerarul, extrem de dificil datorită lanțului de munți sălbatici pe care trebuia să-i străbată, prezenta cel puțin avantajul că pînă la confluența dintre Nilul Albastru și Nilul Alb era sub controlul abisinienilor. Aceasta în teorie, căci potentații de pe teritoriile excentrice ale regatului erau mai întotdeauna în stare de rebeliune împotriva autorităților centrale, ceea ce complica mult lucrurile.

Theophilactos, un mare cunoscător al cărților, se simțea foarte străin în lumea reală, vie, în mijlocul căreia trăia. Politica struțului i-ar fi convenit de minune. Să bage capul în nisip — în speță între cărți — și să nu mai știe nimic din ceea ce se petrecea în afară. Dacă i-ar fi fost cu putință să-și pună o pătură în cap și să se lase purtat pe o targă pînă la destinație, spre a nu fi martor la greutățile pe care caravana avea să le întîmpine, ar fi fost tare bucuros. Îl încolțea spaima cînd se uita la mutrele măslinii, crunte, viclene — i se păreau lui — ale robilor și îl cuprindea descurajarea în fața aerelor pline de îngîmfare ale ofițerilor comandanți ai detașamentului de gardă, ce-și zăngăneau războinic armele și își netezeau cochet mustățile și barba ori de cîte ori treceau pe lîngă vreo femeie tînără.

La primul bivuac de noapte avu prilejul să-i asculte vorbind. Erau trei la număr: Suhul, Sarsa și Waragna. Suhul, șeful, se lăuda că înainte de a pleca la drum dăduse poruncă să fie cusute cu păr de cal — după datină — și soția și concubinele sale, pentru ca nu cumva vreuna să-l înșele în timpul absenței lui. Și Sarsa își supusese nevasta la aceleași, să-i zicem, intervenții chirurgicale. N-avea decît o soție, fiindcă era foarte tînăr și nu apucase să-și lărgească „parcul" de neveste. Waragna, tînăr și el, era celibatar. Se lăuda cu numeroasele

lui aventuri sentimentale, fiind privit cu invidie de către camarazii lui de arme.

Nassir, sclavul arab pus în slujba lui Theophilactos, își îndeplinea îndatoririle cu respect și exactitate. Călugărul era însă încredințat că mahomedanul n-ar ezita să-l înjunghie dacă i s-ar oferi ocazia. Nassir avea chipul bronzat, trăsături regulate, gesturi rotunde, vorbirea domoală. Dar ochii lui adînci, enigmatici, cu scăpărări stranii, îl înfiorau pe blajinul monah.

Fasil, Tekla și Sisinios erau vătafii sclavilor. Primii doi, niște huidume cu frunți joase, piepturi păroase, umeri neobișnuit de lați, picioare scurte și brațe lungi, musculoase, respirau prin toți porii brutalitatea, primitivismul. Sisinios era însă delicat, insinuant și mlădios ca un șarpe. Avea și mișcările unduioase ale unei reptile. Dar tot atît de repede ca și ele, era capabil să se arunce asupra victimei alese — fie vreun rob nu îndeajuns de zelos, pe care-l biciuia pînă la sînge, fie cîte o biată vietate sălbatică, zburătoare sau mergătoare, pe care o fulgera cu săgețile purtate necurmat asupra lui.

Pe platourile înalte, încinse de arșiță, cu pîlcuri de acacia răsfirate ici și colo, caravana șerpuia ca un imens boa ce-și strecoară lin inelele trupului, folosindu-se de accidentele de teren. Lui Theophilactos călătoria îi părea încărcată de primejdii nevăzute. Stăpînit de superstiții, era încredințat că liniștea aparentă de pînă acum constituia doar un preludiu al nenorocirilor care se vor abate mai tîrziu asupra lor. Parabola celor șapte vaci grase și a celor șapte vaci slabe căpăta în concepția lui o actualitate tulburătoare. În fiecare seară înainte de a se culca în micul lui cort, pregătit în tăcere de Nassir, înălța rugi fierbinți către Cel-de-Sus, implorîndu-l să-l ajute a duce cu bine aurul pînă la destinație. Se vîra apoi sub pătură și lăsa gîndurile să fugă la cărțile lui dragi din marea bibliotecă a patriarhiei, pe care le mîngîia, le pipăia ca pe niște iubite cu sîni și coapse catifelate. Atît de mult își iubea cărțile Theophilactos, încît se întreba uneori cu sfioasă teamă dacă nu cumva Diavolul îl punea la încercare, ispitindu-l cu farmecele lor, așa cum îl ispitise pe Sfîntul Anton în grotele deșertului. Adevărul este că după ce adormea și visele începeau să-i legene somnul, tomurile legate în piele de vițel, moale și mătăsoasă, se transformau, căpătau forme ciudate, lăptoase, de șolduri femeiești, de umeri calzi, netezi, de vintre misterioase, dătătoare de fiori plini de voluptate. Monahul gemea atunci în vis, își umezea cu limba buzele arse, apoi se întorcea pe cealaltă parte...

Cînd ajunseră în preajma lacului Tana, liniştea aceea înşelătoare se destrămă brusc, aşa cum se temuse, dealtfel, Theophilactos. Se înnoptase. Sclavii instalaseră bivuacul pe ţărmul cu vegetaţie luxuriantă, ce-şi trăgea seva din solul vulcanic extrem de fertil. Hamalii şi soldaţii, istoviţi după drumul lung, dormeau înfăşuraţi în păturile lor, în vreme ce santinelele vegheau, luptîndu-se cu somnul ce le îngreuna pleoapele.

Theophilactos, legănat în braţele lui Morfeu, se visa pipăind cu deliciu un papirus străvechi, salvat din incendiul celebrei biblioteci din Alexandria. Deodată, un urlet omenesc, de o disperare cumplită, îl trezi din somn. „Ne atacă duşmanii !" reflectă într-o fracţiune de secundă.

Vru să sară din culcuş, dar picioarele i se încurcară în pătură şi, cu un icnit, se prăvăli la pămînt Împanicat, gîfîind ca după o cursă lungă, se desprinse din pătură şi se ridică în picioare. Inima îi bătea agitat ca un gong lovit cu sete de un dement ; o transpiraţie rece îi inundase trupul. Se aştepta ca, dintr-o clipă într-alta, un iatagan să despice dintr-o singură lovitură pînza cortului, iar prin deschizătură să se ivească chipul distorsionat de furie asasină al unui războinic dornic de sînge.

Aşteptarea lui se împlini, dar numai în parte şi sub o formă lipsită de violenţă. În vreme ce afară se auzeau strigăte de alarmă şi duduit de paşi, în cort pătrunse Nassir, sclavul arab. Cînd văzu chipul desfigurat de spaimă al călugărului, la lumina unui opaiţ, buzele slujitorului schiţară un zîmbet dispreţuitor.

— Un rob s-a dus să ia apă din lac, dar se pare că l-a înhăţat vreun crocodil sau cine ştie ce jivină şi l-a tras în adincuri.

Arabul îşi scutură palmele într-un gest semnificativ :

— S-a terminat cu el ! Eh, aşa i-a fost scris ! Acum vă puteţi culca liniştit.

Zguduit de un sughiţ nervos, Theophilactos îi urmă sfatul. Se aşeză în culcuşul lui şi se înveli cu pătura. Dar somnul nu i se mai lipi de gene. Îl obseda strigătul animalic, deznădăjduit, care sfîşiase tăcerea pînă atunci atît de adincă.

Stînd treaz, Theophilactos îşi dădu seama că liniştea nu era chiar atît de profundă cum i se păruse pînă atunci. Se auzeau îndepărtate ţipete de păsări de noapte, asemenea unor plînsete de copil, fîlfîit de aripi — poate lilieci sau cine ştie ce zburătoare malefice — şi mai presus de toate ţîrîit de

greieri. Un țîrîit continuu, scrijilitor, ca și un hîrîit de fierăstrău.

Adormi chinuit, abia spre dimineață, cînd Nassir îl trezi spre a-l anunța că trebuia să se pregătească de drum.

Caravana se urni cu greu. Și militarii, și sclavii, toropiți de căldura umedă, de etuvă, abia se mai mișcau. Catîrii folosiți pînă la acest popas fură trimiși înapoi, spre interiorul țării, sub paza cîtorva oameni. Pe potecile junglei, cu inextricabilele ei rețele de plante agățătoare parazite, patrupedele n-ar mai fi putut înainta.

Lacul Tana, aflat la o înălțime de aproape două mii de metri, strălucea ziua, sub căderea aproape verticală a razelor soarelui, ca o mare de flăcări. Miriade de păsări săgetau văzduhul, ispitind pe vînători, ținînd companie hipopotamilor gigantici ce înotau cu lenevoase lopătări din labe. În acest lac uriaș își găsea sursa Nilul Albastru, care-și deversa undele-i furtunoase într-o fantastică buclă avîntată spre sud, prin defileuri adeseori inaccesibile, cătînd apoi spre est, ca în cele din urmă să-și deschidă drum spre nord, înainte de a face joncțiunea cu Nilul Alb, în deșerturile dogorîtoare ale Sudanului.

Deși îi repugnau călătoriile, Theophilactos era impresionat de frmusețea majestuosului curs de apă. Parcurseseră cîteva zeci de kilometri de-a lungul său, cînd îi ajunse la urechi un îndepărtat vuiet, care făcea să se cutremure pămîntul.

— Ce se aude în partea aceea? îl întrebă neliniștit pe Sisinios, care mergea în stînga sa.

Străbăteau un defileu adînc de peste o mie de metri, cu versante abrupte, stîncoase. În josul cursului apei se ridica o pînză alburie, peste care razele soarelui țeseau un strălucitor curcubeu.

— Acolo e o cădere de ape atît de înaltă, încît nu i se vede fundul pierdut în negură. I se spune „Fumul care urlă", fiindcă e întotdeauna învăluită în aburi de nepătruns. Acolo domnesc spiritele rîului. Cînd acestea se mînie, e vai și amar de călători.

Pe Theophilactos îl trecură iarăși fiori. De cînd intrase în ținuturile acestea cu munți ametitori, îl apăsa o frică insidioasă, de neînțeles. Îl încolțise gîndul că îl urmăreau geniile rele, ce-și manifestaseră prezența încă din clipa morții sclavului sfîșiat de dihăniile din lac.

— Dincolo de „Fumul care urlă", primejdiile din junglă sînt atît de mari, încît va trebui să umblăm mai mult pe coamele munților ori pe brînele strimte săpate în stîncă.

— Nu pot suporta înălțimile ! exclamă Theophilactos speriat. Amețesc ! Prăpăstiile mă cheamă ! Abia mă stăpînesc să nu mă arunc în hăuri !

Sisinios îi vorbi cu îngăduință, ca și cînd ar fi avut de-a face cu un copil :

— Lasă ! N-ai grijă, cuvioase ! Am să pun eu doi oameni zdraveni să te țină de subsuori în locurile primejdioase.

Călugărul se supuse, fiindcă nu exista altă soluție. Cînd trecură pe lîngă cascadă, spectacolul apelor năvalnice care se revărsau în gol, dezlănțuind forțe necunoscute și înspăimîntătoare, îi dădu ghes să-și facă smerit cu limba semnul crucii, fiindcă brațele și le folosea agățîndu-se de umerii robilor ce-l sprijineau cu rîvnă.

În canionul deschis la picioarele lor, apele Nilului Albastru se zbuciumau într-un gigantic cazan încins de flăcările iadului. Aburii se ridicau într-o perdea strălucitoare, țesută din miriade de minuscule mărgele lichide. Curcubeul așternea un pod feeric peste buzele colțuroase, inundate de vegetație, ale celor două maluri.

Caravana se angajă pe o brînă săpată în piatră și suspendată deasupra adîncurilor, îndreptîndu-se spre fruntea pleșuvă a muntelui. Theophilactos se cutremura ca o gelatină ori de cîte ori privirile îi alunecau spre genunea care vuia prin mii de glasuri. Picioarele i se muiaseră în așa hal, încît era cărat mai mult pe sus.

Cu prețul unor istovitoare strădanii, ajunseră pe coama muntelui. Înaintară anevoios pe o pistă strîmtă, mărginită de o parte și de alta de prăpăstii. Din adîncurile lor se ridica o răcoare ciudată, umedă, nesănătoasă, care contrasta cu zăpușeala de pe culmi. Deși se aflau în loc deschis, nu se agita nici un firicel de vînt.

Apoi drumul pe creasta muntelui deveni impracticabil, și din nou caravana se angajă pe brîne. Noaptea dormeau în bivuacuri aninate parcă de muchea abisurilor. Theophilactos se întreba uneori dacă totul nu era decît un vis, dacă nu se va trezi cumva în patul strîmt și tare din chilia lui, anexă a bibliotecii Patriarhiei. Din nenorocire, spaimele lui nu erau rodul unor fantasme, ci își aveau obîrșia în cea mai aspră realitate.

Într-o seară, în vreme ce sclavii — scăldați în purpuriul soarelui-apune — orînduiau tabăra pentru odihna de noapte, se abătu de sus o răpăială de săgeți. Ploaia aceasta neașteptată

dură numai cîteva secunde, îndeajuns însă ca vreo şapte oameni — soldaţi şi robi — să cadă loviţi de moarte.

Suhul explică îngrijorat lui Theophilactos că fuseseră ţinta unui atac al populaţiei de munteni păgîni, ce-şi aleseseră sălaşul în creierii munţilor încă din vremuri imemoriale.

— Pentru ei Dumnezeu este Nilul, Dumnezeu este soarele, Dumnezeu este crocodilul... Îndeobşte sînt paşnici. Dar cîteodată îi loveşte nebunia şi se năpustesc asupra caravanelor. Li se năzăreşte că străinii în trecere pe meleagurile lor le pîngăresc credinţa. Nu poţi să stai cu ei de vorbă şi nici să-i pedepseşti, fiindcă apar şi dispar tot atît de miraculos ca şi caprele de munte. Expediţiile trimise împotriva lor nu s-au mai întors niciodată.

— Dumnezeu să ne aibă in pază ! murmură Theophilactos îngrozit.

— Să nădăjduim că se vor mărgini la acest avertisment, adăugă Suhul. Cute adînci îi încreţiră fruntea. Aici sintem la cheremul lor. Dacă vor, ne pot nimici, fără ca noi să fim în stare a ne apăra.

Restul nopţii nu se mai petrecu nimic. Suhul şi ofiţerii lui respirară uşuraţi.

— Au vrut, pare-se, a ne da de ştire că sînt cu ochii asupra noastră, spuse Sarsa lui Theophilactos.

În dimineaţa următoare, doi dintre cei şapte oameni loviţi de săgeţi îşi dădură duhul. Răniţii fură instalaţi pe nişte tărgi improvizate şi căraţi cu rîndul de cîte doi robi de fiecare targă. Caravana avea de înfruntat greutăţi tot mai mari. Brînele, deteriorate alocuri de căderile de stînci, trebuiau reparate mai înainte ca şirul de oameni să-şi poată continua drumul. La o cotitură, unde brîna căpătase o înclinare primejdioasă, un sclav făcu un pas greşit şi se prăbuşi cu încărcătura sa cu tot în genune. Urletul lui se auzi cîteva secunde stîrnind ecouri, apoi pieri. În seara următoare, vulturi uriaşi atacară caravana. S-ar fi zis că nu numai oamenii, ci şi forţele naturii se coalizaseră împotriva celor ce duceau aur constantinopolitanilor. Păsările furioase fură izgonite de săgeţile soldaţilor lui Suhul şi de strigătele robilor care încercau să le sperie.

Apoi, pe o lungă porţiune a drumului, Suhul dădu straşnică poruncă să nu se facă zgomot, să nu se vorbească, fiindcă în zona aceea avalanşele erau frecvente. Theophilactos mergea înainte, încadrat de doi sclavi, fără să se uite în dreapta sau în stînga, în sus sau in jos. Călca înfricoşat, cu sufletul strîns în gheare de gheaţă. Deosebit de spaima cumplită pe

care i-o inspirau prăpăstiile, avea necontenit senzaţia că ochi nevăzuţi îi urmăreau fiecare mişcare.

Odată, Nassir, robul arab, îl salvă de la moarte. Era în timpul unui popas. Călugărul, cu mintea rătăcită de arşiţă, se apropie fără veste de marginea abisului care-l chema cu glas neauzit. Arabul, intuindu-i reacţiile, sări şi îl înşfăcă de braţ, trăgîndu-l înapoi tocmai cînd Theophilactos se pregătea să păşească în gol. Ceva mai tîrziu, cînd află din ce scăpase, călugărul leşină de frică.

A doua zi se ivi un obstacol neprevăzut. Brîna nimicită pe o porţiune de vreo zece metri nu mai putea fi utilizată. Săparea în stîncă a altei brîne ar fi implicat o întîrziere considerabilă, pe care Theophilactos şi oamenii lui nu şi-o puteau permite.

— De data asta va trebui să coborîm în vale, spuse Suhul monahului. Sîntem siliţi să ne continuăm drumul pe marginea apei.

— Foarte bine! se bucură Theophilactos. Scăpăm de prăpăstii!

— Dar dăm de şerpi! îi răcori Suhul entuziasmul. Prăpăstiile se văd. Poţi să te fereşti de ele. Dar şerpii apar cînd nu te aştepţi. Jungla e împărăţia lor.

Monahului îi pieri graiul. Vru să murmure ceva, dar limba i se împletici şi un nod i se aşeză în gîtlej. Se mărgini să încline din cap, fatalist: „Cum ne-o fi norocul!"

Drumul pînă jos, pe poteci unduite, nu fu prea greu. Dar cînd ajunseră la marginea junglei, Theophilactos simţi că îl apucă ameţeala. Din adîncurile verzi şi întunecate ale pădurii tropicale, de pe ramurile copacilor uriaşi, îmbrăţişaţi de reţelele lianelor, din vălmăşagul vegetaţiei haotice şi alocuri compacte ca un zid, se ridicau stoluri de păsări, fîlfîindu-şi în fişîiri mătăsoase aripile magic colorate. Răgete de jivine răzbăteau prin încilceala ferigilor imense. Cîţiva sclavi o luară înainte spre a deschide cu cuţitele drum prin desişuri. Fasil dirija operaţia cot la cot cu oamenii săi, tăind cu mişcări rapide şi precise lianele încolăcite ca nişte şerpi.

Cînd se văzu în inima junglei, Theophilactos avu senzaţia că a pătruns într-o închisoare sufocantă, cu pereţi verzi. Mirosea a vegetaţie putredă şi a umezeală stătută. În mai puţin de o jumătate de oră zări şi lei, şi hipopotami, şi leoparzi, şi crocodili. Şerpii colcăiau. Un boa constrictor se aruncă asupra unui sclav, pe care îl înfăşură rapid cu inelele-i mortale,

încercînd să-l tragă într-un desiș. Soldații interveniră, reușind, după o luptă dîrză, să ucidă reptila. Sclavul se alese însă cu coastele fracturate de pe urma cumplitei strînsori. Încă un rănit avea să îngreuneze mersul caravanei.

Un soldat fu mușcat de picior de un șarpe veninos, care dispăru apoi în urzeala de liane. Telka, vătaful de sclavi, avea faima unui priceput tămăduitor. Luă în primire pe soldat, îi tăie cu cuțitul carnea din jurul rănii, pe care o stoarse cu energie, spre a elimina otrava, apoi puse deasupra o cataplasmă din ierburi alese cu grijă. Totul executat cu mare iuțeală, căci orice zăbavă putea să fie fatală.

Ieșiră, în sfîrșit, pe malul rîului ce-și mîna apele albastre printre pereții de vegetație luxuriantă. Puzderie de crocodili și hipopotami afundați pe jumătate în apă se uitau cu ostilă curiozitate la oamenii care cutezau să le tulbure tihna. Împotriva lor săgețile erau inutile. Numai arcași de elită le puteau veni de hac, țintindu-i în ochi. Oamenii nu aveau însă vreme de vînătoare. Suhul se grăbea să găsească un loc mai deschis, prielnic instalării taberei pe timpul nopții. Se grăbea fiindcă era încă lumină. Căderea întunericului nu trebuia să-i găsească pe drum.

Deodată zîmbi satisfăcut. După un cot al rîului apăruse o plajă destul de lată, scăldată de o parte de apă și străjuită de alta de povîrnișul de piatră al muntelui.

— Aici înnoptăm ! porunci oamenilor.

Sclavii își descărcară poverile, apoi începură să instaleze tabăra, în vreme ce ostașii pregăteau focurile. Lemnele folosite erau saturate însă de umezeală, așa că aprinderea lor se făcea anevoie.

Nassir orîndui cortul lui Theophilactos și, în vreme ce robii bucătari pregăteau cina, trecu pe marginea rîului. Acolo apele erau curate ca sticla. Nisipul de pe fund, de un galben-chihlimbar, servea drept fundal peștilor jucăuși. Fiindcă nu văzu prin apropiere nici hipopotami și nici crocodili, se gîndi — ca orice arab care se respectă — să facă la repezeală o baie Începu să se dezbrace. Cînd rămase numai în cămașa care-i acoperea părțile rușinoase, sări în apă.

Abia în clipa aceea îl văzu Sarsa. Ofițerul alergă într-un suflet pînă la rîu.

— Ieși afară din apă, arab blestemat ! Vrei să ne nenorocești pe toți ? Pentru muntenii păgîni cel mai mare păcat este să te speli în Nil !

Atraşi de strigătele lui Sarsa, apărură şi Suhul, şi Fasil, şi Sisinios.

— Ieşi din apă ! Ieşi imediat ! urlă Suhul.

Arabul, uluit de explozia lor de mînie, se îndreptă spre mal.

În aceeaşi clipă, de sus, din creierii muntelui care flanca plaja, prinse să se desprindă un huruit la început slab, apoi din ce în ce mai puternic, ca şi cînd tunete îndepărtate se apropiau, sporind cu iuţeală în intensitate.

Toate privirile oamenilor de pe plajă se îndreptară spre creasta muntelui. Sisinios văzu cel dintîi nişte pietre zburînd prin aer.

— Au dat drumul la stînci asupra noastră ! zbieră cuprins de o panică dementă. Nemernicii ! Nemernicii !

Oamenii, liberi sau robi, înfrăţiţi de aceeaşi spaimă, căutară din ochi un liman. Theophilactos, înmărmurit de groază, se uita la blocurile de piatră care coborau săltînd pe povîrnişul muntelui. Vacarmul tunetelor se apropia vertiginos. S-ar fi zis că o uriaşă forţă nevăzută despica munţii, făcîndu-i să pornească la vale.

Avalanşa se năpusti cu năprasnică furie asupra oamenilor care cutezaseră să pîngărească rîul sfînt. Puhoiul nesfîrşit de stînci zdrobi şi soldaţi, şi ofiţeri, şi robi, şi vătafi. Theophilactos se prăvăli sub greutatea unei imense stînci, care-l strivi într-o frîntură de clipă, făcîndu-l una cu nisipul de pe plajă. Şi săculeţii cu aur fură îngropaţi sub potopul de stînci.

Astfel se spulberă încă o speranţă a acelora care năzuiau să ajute Constantinopolele.

•

Faiz era poet. Un mare poet !

Versurile lui de dragoste, pline de sensibilitate, morbideţe şi rafinament, erau citite cu o curiozitate aprinsă de către adolescenţi, savurate de către libertinii maturi şi gustate cu melancolie de către vîrstnicii pentru care iubirea trecuse în domeniul amintirilor frumoase. Pretutindeni era primit cu entuziasm şi sărbătorit aşa cum i se cuvine unui mare poet.

Lui Faiz i-ar fi plăcut o existenţă molcomă, contemplativă, depănată între masa de lucru şi grădina cu trandafiri ce

îmbălsămau văzduhul din jurul casei lui. Dar admiratorul şi protectorul său Ibrahim-Beg, emir şi sultan al Karamaniei, încîntat de ascuţimea inteligenţei şi de fertilitatea imaginaţiei lui Faiz, se gîndise să-l folosească nu numai pentru încîntarea spiritului, ci şi în scopuri mai utilitare.

Pentru că lui Faiz, în calitatea lui de mare poet, i se deschideau tot atît de primitoare uşile bordeielor cît şi ale palatelor, Ibrahim-Beg se gîndise că, pe lîngă susurul versurilor, protejatul său putea strecura în auzul ascultătorilor — mai ales al celor cu mare influenţă politică în lumea Orientului — vorbe meşteşugite, care să slujească interesele Karamaniei.

Lui Faiz nu-i plăcuse noul rol încredinţat de suveranul său, dar se înhămase la lucru, fiindcă îi era recunoscător pentru sprijinul moral, dar mai ales material dat de acesta cu generozitate în epoca începuturilor lui literare. Sultanul Karamaniei avusese destul de repede prilejul de a se felicita pentru iniţiativa luată. Faiz se dovedise un diplomat subtil şi un negociator rafinat, cu atît mai mult cu cît — spre deosebire de agenţii diplomatici, priviţi îndeobşte cu suspiciune — graţie versurilor şi calităţii sale de poet, putea deschide mai uşor tainiţele sufleteşti ale mai-marilor zilei — suverani sau mari demnitari — care-l primeau în intimitatea lor fără nici un fel de prejudecată.

Faiz îşi răsplătise cu prisosinţă protectorul, făcîndu-i mari servicii pe tărîmurile întortocheate şi înşelătoare ale diplomaţiei. Cînd Ibrahim-Beg, curînd după urcarea pe tron a sultanului Mehmed al II-lea, se gîndise să profite de tinereţea şi lipsa de experienţă a acestuia spre a se elibera de tutela impusă asupra Karamaniei de către răposatul sultan Murad, Faiz intrase în joc, polarizînd în jurul suveranului său pe mai toţi principii şi emirii din Asia Mică, pe care-i înspăimînta ascensiunea irezistibilă, dar mai ales acaparatoare a Imperiului Otoman. Din nefericire, Ibrahim-Beg nu fusese la înălţimea poetului-diplomat. Eşafodajul politic ridicat cu trudă de Faiz se năruise cînd tînărul sultan Mehmed se năpustise în fruntea armatelor lui asupra Karamaniei, măturînd coaliţia principilor răsculaţi împotriva supremaţiei sale.

Sultanul Ibrahim-Beg îşi dovedise mediocritatea în domeniul militar, dar aceasta nu însemna că era lipsit de prevedere politică şi mai ales de tenacitate. Încă dinainte de a-şi încerca puterile cu Mehmed, încredinţase poetului său misiunea de a pune bazele unei alte coaliţii, de data aceasta a unor şefi de State puternice, capabili să izbîndească acolo unde principii

mărunți din Asia Mică ar da eventual greș. Faiz își extinsese astfel raza de acțiune, ajungînd pînă în India, la Curtea din Delhi a sultanului Mohamed bin Farid, și în inima Imperiului Timurid, la Curtea lui Olug-Beg, nepotul neînvinsului Timur Lenk.

Nu se poate spune că pe poetul-diplomat nu-l încîntase perspectiva unor peregrinări pe tărîmurile exoticei Indii, care răscolise în trecut poftele de cucerire ale atîtor monarhi, începînd cu Alexandru cel Mare și terminînd cu Timur Lenk, imperialul Khan al mongolilor. Îl ispiteau minunățiile legendare ale Persiei, leagănul celor mai străluciți barzi de limbă arabă. Îl mîna speranța de a dibui la Ispahan, Șiraz, Kirman sau Ghazna vreun manuscris inedit de Ferdousi, Omar Khayyam, Zahir, Saadi ori Hafez, manuscris pe care să-l păstreze cu religiozitate în biblioteca lui personală.

Reputația sa de poet îl precedase la Delhi, unde sultanul, mare iubitor al artelor, îl primise cu toate onorurile, acordîndu-i mai multe întrevederi, în cursul cărora îl poftise să-i recite versurile proprii. Faiz nu numai că îl captivase cu poeziile lui de dragoste, dar îl și flatase dedicîndu-i cîteva ode pline de farmec. Încercase, în același timp, ca, în cadrul unor convorbiri asupra literaturii, să-i strecoare unele aluzii la rolul nemuritor pe care „marele" Mohamed bin Farid l-ar juca în istoria omenirii dacă ar contribui la sugrumarea nesățioasei hidre otomane, ce-și întindea ghearele și către Asia de sud-vest, amenințînd libertatea și neatîrnarea tuturor Statelor musulmane din această întinsă zonă.

Sultanul Mohamed bin Farid ascultase cu interes argumentele măiestrite ale poetului și își manifestase cu energie dezaprobarea față de tendințele expansioniste ale lui Mehmed al II-lea în dauna vecinilor săi. Dar se limitase la simple demonstrații verbale, care nu-l puteau satisface pe Faiz. În timpul ședерii sale la Delhi, acesta putuse să-și dea seama însă de adevăratele motive ale reținerii sultanului de a interveni pe calea armelor împotriva lui Mehmed. Aproape că nu trecea zi fără ca liniștea să nu fie tulburată de vești alarmante, venite din cuprinsul imperiului. Generali, viziri, guvernatori, emiri se răsculau contra autorității centrale, proclamîndu-și independența, ori pornind cu armatele împotriva sultanului, pe care voiau să-l detroneze. Hindușii se războiau cu musulmanii, popoarele care alcătuiau pestrițul mozaic al Indiei se agitau, provocînd tulburări, dezorganizînd comerțul, economia, antagonismele religioase luau proporții explozive, ame-

nințînd însăşi existenţa Statului. Sub privirile nedumerite ale lui Faiz, sultanul Mohamed bin Farid negocia cu unii rebeli, se războia cu alţii, suferea înfrîngeri umilitoare, accepta compromisuri şi mai umilitoare, într-o necontenită şi inutilă străduanie de a pacifica spiritele. Înaintaşul şi părintele său adoptiv, sultanul Mubarak-Şah, fusese asasinat de un vasal turbulent. Faiz era sigur că şi Mohamed bin Farid va suferi aceeaşi soartă.

Într-o zi, poetul-diplomat aflase că potentatul din Malwa pornise cu armatele lui spre Delhi, clamîndu-şi hotărîrea de a-l înlătura pe sultan. Fără a mai aştepta rezultatul negocierilor angajate de Mohamed bin Farid cu rebelii, Faiz părăsise capitala, îndreptîndu-se în grabă spre hotarele Imperiului Timurid. Pe drum fusese atacat de briganzi şi abia scăpase cu fuga. Un emir revoltat împotriva autorităţilor din Delhi îl arestase, convins că are de-a face cu un spion al sultanului. Abia după ce Faiz îi recitase cu tremolo în glas cîteva poezii de dragoste, fusese eliberat, îngăduindu-i-se a-şi continua călătoria.

Cînd ajunsese la hotarul vestic al sultanatului din Delhi, poetul-diplomat se jurase că nu va mai pune piciorul pe pămîntul blestemat al Indiei.

In Imperiul Timurizilor îl aşteptau surprize şi mai penibile. La Herat obţinu cu destulă uşurinţă o audienţă la Marele Khan Olug-Beg. Acest nepot al lui Timur Lenk era un suveran cultivat, o autoritate în domeniul astronomiei şi un poet înnăscut. În tinereţe, pe cînd exercita funcţia de vicerege al Transoxianel, făcuse din Samarkand un centru cultural de prim rang. Îşi alcătuise o galerie de tablouri celebră în întreaga Asie Centrală, desăvîrşise Turnul de porţelan — una dintre minunile lumii de pe atunci — şi ridicase cîteva edificii de o mare frumuseţe, folosind arhitecţi şi meşteri aduşi tocmai din îndepărtatul Apus. După moartea tatălui său, se instalase la Herat, capitala imperiului. Olug-Beg era un bărbat scund, plinuţ, cu ochi visători şi mişcări vioaie.

Pe Faiz îl trată cu bunăvoinţă, lansîndu-se apoi într-o amplă disertaţie asupra măiestriei poeţilor persani, subiectul său preferat. Îşi pofti apoi oaspetele să-i viziteze biblioteca, tezaur cu manuscrise inestimabile, adunate cu sîrg şi multă cheltuială. Olug-Beg nu se potrivea deloc cu ideea pe care şi-o făcuse Faiz despre un Mare Khan al mongolilor. Actualul suveran al Imperiului Timurid nu avea nimic comun cu tatăl său, Şah Rock, un abil om politic şi un încercat războinic, şi cu atît

mai puțin cu bunicul său, Timur Lenk, acel genial conducător de oameni, care, urmînd politica lui Gengis-Khan, ridicase poporul mongol pe cele mai înalte culmi.

În timpul ședерii lui Faiz la Herat, sosi din Transoxiana știrea că uzbecii din hoarda lui Șeiban luaseră cu asalt Samarkandul și, după un raid fulgerător, se retrăseseră, lăsînd în urmă numai jale și ruină. Distruseseră Turnul de porțelan, arseseră tablourile din galeria lui Olug-Beg, incendiaseră nenumărate edificii, jefuiseră tezaurul public și luaseră zeci de mii de prizonieri.

Spre uluiala lui Faiz, care se afla de față, Marele Khan primi calm vestea agresiunii, mărginindu-se să ridice din umeri și să declare cu seninătate că o expediție de pedepsire împotriva uzbecilor ar implica cheltuieli excesive. „Granițele Transoxianei trebuie întărite, pentru ca pe viitor să nu se mai repete asemenea raiduri", adăugase Marele Khan.

Mai tîrziu, în cadrul unei lungi convorbiri cu Faiz, îi mărturisi că detestă războiul și că îl evită pe cît îi stă în putință.

Neobișnuit cu un asemenea limbaj din partea unui suveran oriental, poetul-diplomat se avîntă atunci într-un înflăcărat elogiu adus lui Timur Lenk, ridicîndu-i în slăvi faptele de arme și glorificîndu-i politica de mînă forte îndreptată împotriva dușmanilor Islamului. Nu uită să includă în această categorie și pe turcii lui Mehmed al II-lea. Își încheie apologia subliniind că o refacere a Imperiului Mongol în limitele stabilite de Timur Lenk constituia o datorie de onoare a urmașilor săi. Nu uită să facă aluzie la sprijinul pe care l-ar primi mongolii din partea principilor și emirilor din Asia Mică în cazul că Marele Khan s-ar hotărî să pornească o campanie de mari proporții împotriva turcilor.

Olug-Beg îi urmărise expunerea clătinînd din capul său rotund ca o bilă. După o scurtă gîndire, îi răspunse calm:

— Este adevărat. Înaintașii mei și-au cîștigat prin război o glorie nepieritoare. Eu vreau să-mi cîștig gloria promovînd pacea, înțelegerea între oameni, iubirea aproapelui și idolatria pentru frumos.

Faiz era îndeajuns de diplomat spre a-și ascunde stupoarea provocată de profesia de credință a Marelui Khan. Înainte de a-i permite să se retragă, Olug-Beg îl pofti să ia parte la un concurs de poezii cu tema: „Pacea dintre oameni condiționează armonia universală".

În noaptea aceea Faiz medită profund asupra contradicțiilor umane. Timur Lenk își lăsase imperiul pe mîna unor epi-

goni care-l fărîmițau cu jalnică inconștiență. Copiii și nepoții lui erau fie niște incapabili, fie niște descreierați, puși sub interdicție de propria lor familie.

Pradă unei foarte triste stări de spirit, accentuată poate și de veghea-i nocturnă, coborî din pat odată cu răsăritul soarelui, apoi, spre a-și mai limpezi gîndurile, ieși să se plimbe pe ulițele aproape pustii la acea oră. Trecea pe lîngă marele bazar, cînd trebui să se lipească brusc de un zid, spre a nu fi strivit de o cavalcadă care venea în galop din sens opus.

Un tînăr în veșminte strălucitoare, din fruntea grupului de călăreți, opri în dreptul lui Faiz. Privindu-l de sus, i se adresă cu acel ton autoritar atît de firesc personajelor cu rang foarte înalt :

— Nu ești tu Faiz, poetul ?

Faiz înțelese că avea de-a face cu un om de seamă. Îi vorbi cu supunere :

— Da, Înălțimea-Ta, sînt Faiz, un modest făuritor de stihuri.

— Sînt informat de discuția pe care ai purtat-o cu tatăl meu. În curînd vom sta și noi de vorbă. Te las cu bine !

Dădu pinteni calului, îndepărtîndu-se cu ceata lui de călăreți.

Faiz rămase la Herat spre a-și continua tatonările și pe lîngă unii demnitari ai Curții. Înainte de a pleca de la Iconium, primise instrucțiuni din partea lui Ibrahim-Beg de a stipendia generos personajele capabile să influențeze hotărîrea Marelui Khan. Faiz era deprins cu tîrguielile orientale, în care lucrurilor nu li se spune niciodată pe nume, ci totul se desfășoară într-un joc de artificii verbale, cu fraze sibiline, aluzii voalate, împletite cu formule de o desuetă politețe.

Tocmai cînd reușise să-și creeze cîteva legături prețioase la Curte, căzu năprasnica veste a revoltei trupelor din Balkh, sub directa conducere a prințului moștenitor Abd el Latif. Orașul Herat, atît de animat și de vesel pînă atunci, se goli parcă de locuitori. În plină zi, abia dacă se mai vedea ici-colo cîte un trecător — scos din casă de cine știe ce treburi imposibil de amînat — strecurîndu-se pe lîngă ziduri și privind temător în jur. Locuitorii Heratului știau ce înseamnă un război civil.

Cînd Faiz se înfățișă la palat, răspunzînd unei invitații a Marelui Khan, primită în ajun prin curier, santinela îi împiedică să intre și chemă pe șeful corpului de gardă. Acesta îi spuse cu asprime să se înapoieze la caravanseraiul său și să

aştepte o nouă chemare. Intimidat de privirea cruntă a soldatului, poetul se execută fără crîcnire.

În aceeaşi seară află că emirii, înţeleşi cu principele Abd el Latif, îl arestaseră pe Marele Khan. Lovitura de Stat se încheie fără vărsare de sînge. Pacifismul declarat al lui Olug-Beg îi înstrăinase pe toţi supuşii.

Abd el Latif se înapoie în fruntea unui impunător alai la Herat, fiind înscăunat Mare Khan. Despre suveranul detronat nu se mai ştiu nimic. După un timp, oamenii începură să-şi şoptească — aruncînd în jur priviri furişe — că Olug-Beg fusese ucis în închisoare din porunca fiului său.

Faiz îşi prelungi şederea la Herat, fiindcă vorbele schimbate cu Abd el Latif, în dimineaţa plecării acestuia la Balkh, îi treziră speranţa că va reuşi în cele din urmă să-l convingă a adopta politica antiotomană a lui Timur Lenk.

Într-o seară, noul Mare Khan îl pofti la palat. Avură o lungă discuţie. Argumentele lui Faiz părură să facă impresie asupra tînărului suveran. La sfîrşitul audienţei, Abd el Latif îi spuse că vor mai sta de vorbă. După cîteva săptămîni, poetul-diplomat fu din nou primit la palat. Audienţele se repetară la lungi intervale, fără a se ajunge însă la vreun rezultat.

Într-o după-amiază, pe cînd cutreiera bazarul în căutarea unor manuscrise — achiziţionase deja cîteva piese de valoare scrise de mîna lui Saadi — văzu că se stîrneşte mare agitaţie. De la un librar cu care se împrietenise află că Abd Allah, un nepot al actualului suveran, se proclamase Mare Khan al Transoxianei. Peste cîteva zile, trupele din Herat ridicară steagul revoltei. Luară cu asalt palatul imperial — din care Abd el Latif abia scăpă cu fuga —, şi proclamară Mare Khan pe un alt nepot al suveranului detronat, pe nume Babul Mirza. Partizanii lui Abd el Latif nu se dădură învinşi, aşa că războiul civil izbucni, cu întreg cortegiul lui de orori.

Faiz înţelese că nu mai avea ce căuta între hotarele Imperiului Mongol al Timurizilor, încleştaţi într-o bătălie pe viaţă şi pe moarte. Părăsi deziluzionat Heratul, aşternîndu-se la drum lung.

În trecere prin Iraq-Adjemi, încercă să-l înhame în sprijinul cauzei lui Ibrahim-Beg al Karamaniei pe Djehan-Şah, dar acesta îi spuse verde că pentru ţara sa primejdia venea dinspre răsărit, unde se aflau mongolii, iar nu dinspre apus, şi că politica expansionistă europeană a lui Mehmet al II-lea nu-l stînjenea cîtuşi de puţin.

În ultimul raport scris pe care-l înaintă stăpînului său, sultanul Ibrahim-Beg, poetul-diplomat își recunoscu umilit eșecurile întîmpinate și în India, și în Persia, și în Iraq-Adjemi. Obosit, descurajat, solicita autorizația de a se înapoia în patrie, deoarece nu-și mai putea continua misiunea în condiții mulțumitoare.

Ibrahim îi dădu un răspuns care nu permitea replică: „O continuare a bătăliei, chiar dacă situația este disperată, îngăduie speranța unui reviriment. Resemnarea în fața adversității înseamnă capitulare, înseamnă moarte." Mai departe, sultanul îi poruncea să-și reia peregrinările spre Cairo, unde va avea poate mai mult noroc.

Pradă unei crize de demoralizare, Faiz plînse, gîndindu-se cu dor la biblioteca lui, de parcă aceasta ar fi fost o ființă multiubită. Își zise apoi că va găsi poate la Cairo cîteva manuscrise valoroase. Perspectiva aceasta îi mai potoli paraponul. Suspinînd, porni la drum...

Cînd orașul Cairo apăru la orizont, profilîndu-se pe fundalul aprins al cerului, poetul-diplomat avu impresia că se apropie de un munte, atît de înalte erau edificiile durate dincolo de zidurile fortificate. La el, în Anatolia, iarna se instalase cu toate rigorile ei. Aici, însă, era cald și bine ca într-o blîndă primăvară. Faiz era dornic să vadă Nilul, acest măreț fluviu intrat în legendă, care an de an fertiliza deșertul, transformînd Egiptul într-un grînar spre care își îndreptau hulpave privirile toate popoarele din jur. Rîvnea cu atît mai mult să-i vadă apele cu cît pînă acum călătorise prin ținuturi aride, cu stînci golașe, arse de soare, cu nisip mult, orbitor, deasupra căruia jucau în zare tot felul de fantasme. Hainele îi atîrnau grele pe spinare. Era tot atît de moleșit ca și calul său, care abia își mai tîra copitele prin țărînă, stîrnind la fiecare pas trîmbe de praf. Yașar, slujitorul care-l urma călare pe un catîr, se înțelegea, pesemne, foarte bine cu căldura, căci fluiera un cîntec de dragoste auzit într-un caravanserai din Khorassan. Omul acesta, care îmbătrînise însoțindu-l pretutindeni, era mîndru fiindcă se afla în serviciul unui poet, de parcă aureola stăpînului s-ar fi răsfrînt în parte și asupra sa. Cînd se uita la Yașar și-i vedea tîmplele cărunte și barba sură, Faiz își spunea că tare îmbătrînit trebuie să arate și el însuși, dar că, văzîndu-se zilnic în oglindă, se deprinsese într-atîta cu propria-i imagine, încît uneori se examina complezent, spunîndu-și că are o înfățișare de bărbat dacă nu frumos, cel puțin interesant.

În timpul lungilor și monotonelor călătorii își omora plictisul compunînd stihuri pe care le așternea pe hîrtie la primul popas. Cîteodată le citea lui Yașar, care le asculta clătinînd din cap cu minunare. La sfîrșit rostea convins : „Stăpîne, prin glasul tău viersuiesc toate privighetorile cerului ! Allah să-ți binecuvînteze harul !“

Faiz n-avusese timp să-și închege o familie, fiindcă misiunile lui îl purtau numai pe drumuri. Nici Yașar nu se însurase. În tinerețe nu-i displăcuse lui Faiz să fie holtei, căci se bucurase de o libertate refuzată prietenilor săi, nu prea îndestulați în bunuri lumești, dar împovărați de obligații familiale. De la o vreme, însă, începuse să tînjească după un cămin, după cîteva soții durdulii, care să-l mîngîie, să-l răsfețe și să îmbătrînească alături de el, ajutîndu-l să-și uite tinerețea pierdută.

Cînd intra prin bordeluri și se vedea printre clienți mult mai tineri decît el, simțea stingherit privirile acestora ațintite uneori asupra lui, cu un amuzament reținut, de parcă i-ar fi spus : „Ce cauți, bătrînelule, printre noi ? Fetele tinere de aici nu mai sînt pentru tine. De ce nu te întorci la nevestele tale, care te așteaptă potolite la gura sobei ?“ Lui Faiz îi pierea atunci tot cheful. Părăsea posomorît locanta, fără să mai apeleze la serviciile tinerelor pensionare.

I se spusese la Iconium că la Cairo se găsesc cele mai frumoase prostituate din întregul Orient. Altădată reclama aceasta l-ar fi sedus, stîrnindu-i imaginația, creîndu-i tablouri lascive, excitante. Acum tînjea după un pat bun, moale, pe care să doarmă fără vise și fără femei.

Legănat de mersul domol al calului și furat de gînduri, aproape că nici nu observă cum de ajunsese la picioarele zidurilor înalte ce înconjurau orașul. Acum se încrucișa cu mulți călători călări pe cai, pe asini ori pe cocoașele cămilelor. Forfota era supravegheată de mamelucii înveșmîntați în zale, care făceau de pază, sus, pe ziduri. Privirile lor scrutau din cînd în cînd zarea, spre a se asigura că nu se ivește în depărtare vreun nor de praf, semn al existenței unor trupe dușmane, aflate în plin mers. Măsurile de precauție erau vitale, căci rebeliunile se țineau lanț. Nimeni nu se putea bizui pe ziua de mîine. Faiz știa acest lucru și multe altele. Nădăjduia însă că șederea lui la Cairo va coincide cu o epocă de liniște în viața politică a Statului. Îi era lehamite de tulburări, de răzmerițe, de lovituri de palat.

Mamelucii înarmați care făceau de pază la poarta orașului îi cercetară cu atenție documentele, apoi îl lăsară să intre.

De îndată ce pătrunse pe uliţele întortocheate, inundate de o colcăială zgomotoasă de oameni şi de animale, Faiz regăsi cu plăcere ambianţa aparent haotică, dar atît de pitorească şi de colorată a aglomerărilor urbane din Orient : străzile strimte, mărginite de clădiri cu arcade umbroase, sub care stăteau pe scaune la taifas bătrîni guralivi, ferestrele zăbrelite, împodobite cu flori de fier, balcoanele cu covoare lăsate la aerisit, ori cu rufe spălate puse la uscat. Lîngă palatele trufaşe se împingeau unele într-altele, intimidate parcă de măreţii vecini, cocioabe mizere, din care răzbăteau pînă în stradă duhori de gunoaie, de mîncare proastă şi de urină. Copiii gălăgioşi se fugăreau printre trecători, îmbrîncindu-i, alegîndu-se cu blesteme şi înjurături. Cerşetori în zdrenţe îşi etalau rănile purulente ori cioturi de membre, psalmodiind : „Fă-ţi milă şi pomană, stăpîne ! Allah să te aibă în pază !“ Negustori ambulanţi îşi lăudau cu glas cîntat marfa : zaharicale, bragă, şerbeturi, bricege, jucării şi tot felul de nimicuri ieftine, viu colorate. Lumea se trăgea cu veneraţie la o parte cînd îşi făceau apariţia dervişi hirsuţi, încruntaţi, care prevesteau numai nenorociri. Femei în negru, cu feţele acoperite de nu li se vedeau decît ochii, şi ei ascunşi în parte după nişte plase rare, păreau un fel de fantome cernite. Cîte un mameluc cu rang înalt, urmat de aghiotanţi tineri şi făloşi, trecea călare pe cîte un armăsar arab plin de nerv şi de graţie. Evrei cu perciuni lungi în formă de tirbuşon îşi tîrau prin praf poalele caftanelor negre sau cenuşii. Saltimbanci în veşminte pestriţe făceau tot soiul de giumbuşlucuri, întinzînd apoi mîna spre spectatorii ocazionali, în aşteptarea unor anemice oboluri. Pe la colţurile străzilor cîntau pe nas orbi, ţinînd la înălţimea pieptului cîte o cană de pămînt cu monete mărunte — pomană lăsată de „milostivii“ care încercau pe această cale să-şi asigure după moarte un loc în Paradis. Bărbieri adăpostiţi sub arcadele clădirilor făceau toaleta clienţilor în aer liber, mînuindu-şi cu gesturi largi, armonioase, de balerini, foarfecele şi bricele.

Cînd ajunse în dreptul unui bazar, Faiz rămase fascinat de frumuseţea obiectelor de aur şi de argint, a covoarelor orientale, a veşmintelor bogate, a giuvaerurilor înfăţişate în galantare. Muşteriii se îmbulzeau prin prăvălii, fiind serviţi de neguţători mieroşl care se jurau că vînd atît de ieftin, încît nu se aleg cu nici un beneficiu. Poetul-diplomat dibui o librărie cu rafturile încărcate de cărţi legate în piele şi cu manuscrise făcute sul, orînduite prin dulapuri cu geamuri. Îşi făgădui pen-

tru a doua zi o vizită în ispititorul paradis al cărţilor, fiindcă avea acum treburi mai urgente de îndeplinit.

Îşi căută găzduire într-un caravanserai din apropierea bazarului, iar după ce se instală într-o cameră sumar mobilată, dar ticsită cu covoare frumoase, îşi îmbrăcă veşmintele de gală şi porni iarăşi la drum.

De data aceasta, ţinta sa era locuinţa emirului Faradj, cancelarul corespondenţei, personaj de seamă la Curtea sultanului, dar mai presus de toate — şi acest amănunt era esenţial pentru Faiz — prieten al Karamaniei. Faiz ştia că prietenia aceasta nu era dezinteresată. Sultanul Ibrahim îl stipendia generos pe Faradj, pentru a avea pe lîngă suveranul din Cairo un om dispus oricînd a-i servi interesele.

Faradj îl primi de îndată pe poetul-diplomat, dînd semnele celei mai mari bucurii. Îl pofti să prînzească împreună.

Faiz observă că în tot cursul schimbului de amabilităţi şi de complimente, buzunarul său umflat de la piept atrăgea ca un magnet privirile emirului. După ce socoti că i-a stîrnit îndeajuns curiozitatea, scoase din adîncul buzunarului o pungă împletită din fir de aur, pe care i-o oferi zîmbind.

— O modestă atenţie din partea stăpînului meu, Sultanul.

Emirul o luă, îi desfăcu băierile, aruncă o rapidă privire asupra conţinutului, scăpă o uşoară exclamaţie la vederea perlelor fine dinăuntru, vîrî la repezeală punga în buzunarul propriului caftan, apoi se adresă cu sporită bunăvoinţă musafirului :

— Te rog, luminate poet, să fii interpretul meu pe lîngă preamăritul tău Stăpîn, mulţumindu-i pentru neţărmurita sa generozitate. Cu ce te pot sluji ?

Faiz îşi dezvălui în parte scopul misiunii, spunînd că dorea să fie primit de sultanul Malik Zahir, spre a-i înmîna un mesaj personal din partea sultanului Ibrahim-Beg al Karamaniei.

Emirul îşi netezi gînditor barba.

— Are să fie greu, fiindcă Înălţimea-Sa Sultanul este foarte bolnav. Dar voi face tot ce-mi va sta în putinţă ca să obţii audienţa. Acum să trecem la masă. Ne aşteaptă un prînz modest, pentru care te rog să mă ierţi. Nu ştiam că voi avea un oaspete atît de important.

„Modestul" prînz se dovedi pînă la urmă a fi un festin princiar. Li se serviră tot felul de minunăţii gastronomice, stropite cu vinuri fine, în ciuda interdicţiei consumului de băuturi alcoolice. În schimb, Faiz observă cu mirare nemărturisită că vesela era foarte comună. La sfîrşit, poetul părăsi locuinţa emi-

rului Faradj intr-o foarte roză stare de spirit. Cu burta plină euforizat de vinurile licoroase, se înapoie la caravanserai, legănindu-se pe cal ca un plop bătut de vînt. Portarul, un arab între două vîrste, cu mutră de pezevenghi, citi în ochii scînteietori ai poetului ameţit de băutură posibilitatea de a-i specula slăbiciunea, alegîndu-se cu un bacşiş gras.

— Stăpîne, îi şopti dulceag, aproape de ureche, nu te-ar ispiti o hurie plinuţă, nurlie, abia nubilă ? Pînă ce-ai să te dezbraci, ţi-o aduc sus, în odaia ta. Ei, ce spui ?

Faiz reflectă că trecuse de vîrsta plăcerilor carnale, că un somn bun ar fi fost mai recomandat după îmbelşugatul banchet. Dar îşi mai zise că n-ar strica să încerce a retrăi emoţiile erotice din tinereţe. Poate că ardoarea-i amoroasă de odinioară nu i se stinsese încă.

— Adu-o sus ! răspunse, încurcîndu-se în limbă.

Barba sură care-i împodobea chipul, lăsîndu-i numai gura, nasul şi ochii la vedere, îi ascunsese roşeaţa din obraji.

Se îndreptă spre scară, hlizîndu-se la gîndul că va trebui să urce treptele în starea lui de imponderabilitate. Simţea în tot trupul o moleşeală atît de plăcută, încît îi venea să se culce pe dalele răcoroase ale pardoselii.

Îşi încordă puterile şi porni pe scări în sus. O treaptă, încă una, şi încă una... Deodată făcu un pas greşit şi căzu pe spate. Întinse speriat mîinile şi, după ce descrise prin aer o voltă, se trezi în braţele unui călugăr catolic, cu barba stufoasă, care, după ce-l puse pe picioare, îi zîmbi cu blîndeţe :

— Ai avut noroc, efendi, că mă aflam în urma ta.

— Altfel îmi făceam creierii chisăliţă ! Ai dreptate, călugărule ! Cu ce să te mulţumesc ?

— Am făcut un bine unui om. Există o mulţumire mai mare ?

— Eu am săvîrşit un păcat. Am băut vin.

Îşi apropie faţa de chipul călugărului cu acea stăruinţă aiurită a omului ameţit de băutură.

— Parcă ne-am mai văzut undeva ?

— Se poate, răspunse blajin călugărul. Umblu des pe tărîmurile astea. Răscumpăr sclavi.

— Şi cum te cheamă ?

— Bonifacio. Fratele Bonifacio.

— Mă bucur de cunoştinţă ! Dacă vei avea nevoie vreodată de mine, ştii unde să mă găseşti, vorbi anevoie Faiz, încheindu-şi fraza cu un sughiţ. Acum... să urc scările.

Călugărul vru să-l ajute, dar poetul îi respinse braţul întins.

— Las', c-am să urc şi singur ! Nu-s chiar atît de băut !

Sub privirile indulgente ale monahului, urcă împleticit treaptă după treaptă, amintind ezitările şi stîngăciile unui copil nesigur pe propriile-i picioare.

•

Sultanul Malik Zahir deschise ochi şi, cum stătea culcat pe spate, privirea îi căzu pe floarea din mozaic de marmoră de deasupra patului, înconjurată de dantela unui verset din *Coran*, scris cu sinuoase litere arabe. Flăcăruile luminărilor de la capul patului o făceau să lucească discret. O durere ascuţită în picior, care se risipi apoi într-un fel de gîlgîieli arzătoare pînă în pîntece, îl făcu să geamă.

Ciudat ! Se afla în mijlocul unei citadele uriaşe, cu ziduri inexpugnabile, îl apăra o gardă alcătuită din cîteva mii de mameluci gata să-şi jertfească viaţa pentru el, dar nici zidurile fortificate, nici piepturile soldaţilor nu-l puteau feri de moartea care avea să vină în curînd spre a-l tîrî în adîncurile iadului.

Sultanul Malik Zahir nu-şi făcea iluzii că sufletul său eliberat din veşmîntu-i de lut se va înălţa în Paradis, aşa cum îl asigura protejatul său, califul, reprezentantul pe pămînt al profetului Mahomed. Se va prăbuşi în Infern, fiindcă acolo îşi aveau locul cei de-o seamă cu el.

Auzi un glas venit de dincolo de lume :

„Aşteaptă-mă, Djakmak ! Sosesc ! Sosesc ! Aşteaptă-mă, Djakmak !"

Glasul morţii căpăta rezonanţe, reverberaţii atît de aeriene, încît sultanului i se încrîncenă pielea. O scînteie de speranţă îi lumină deodată întunericul spaimei sale. Moartea îl chemase pe Djakmak, nu pe el, Malik Zahir, sultanul. Apoi mintea-i rătăcită de fantasme îşi recăpătă parţial luciditatea. Djakmak fusese doar numele lui, însă şi-l schimbase, potrivit datinii, înainte de a se urca pe tron. Dar moartea nu voia să ţină seama de puterea, de gloria lui pămîntească. Pentru ea, Malik Zahir nu exista.

„Aşteaptă-mă ! Am să vin, Djakmak ! Aşteaptă-mă !"

Sultanul se încruntă. Ce-i foloseau lui rugăciunile publice şi serviciile religioase oficiate în moschei pentru însănătoşirea sa, cînd moartea rămînea nepăsătoare faţă de toate acestea ?

„Djakmak, mă auzi ?"

Sultanul clipi nedumerit. Cine-l chema ? Nu mai era glasul despersonalizat al morții !

„Djakmak, am fost stăpînul și sultanul tău ! Mă chema Barsbay ! Nu-ți mai amintești de mine ? Te-am ridicat din țărînă pe culmile ierarhiei militare și politice ! Te-am făcut mareșal, comandant suprem al mamelucilor și primul meu sfetnic. Și tu, Djakmak, cum mi-ai răsplătit generozitatea ?... Am avut atîta încredere în tine, încît am lăsat cu limbă de moarte să fii primul slujitor al fiului meu, Yusuf ! Cum l-ai slujit, Djakmak ? Cum ?... Cum ?... Cum ?..."

Cuvintele repetate ale bătrînului sultan Barsbay se auzeau tot mai slab... În curînd se topiră în neant... Apoi deslușI alt glas, foarte tînăr :

„Și eu am fost sultanul tău ! Nu mă mai recunoști ?... Yusuf îți vorbește ! Aveam pe atunci cincisprezece ani ! Eram lipsit de experiență, de o îndrumare. Abia murise tatăl meu, Barsbay... Te-ai năpustit atunci cu oamenii tăi asupra citadelei în care mă aflam ! Mi-ai ucis puținii soldați rămași credincioși ! Pe cei mai mulți îi cumpărași ! ... Apoi m-ai aruncat în temniță... M-ai lăsat să putrezesc sub pămînt, fără o rază de soare, fără o geană de speranță... Așa ți-ai respectat tu jurămîntul de credință față de mine, Djakmak ! Dar eu nu eram decît un copil care-ți stătea în calea ambițiilor ! M-ai lăsat să putrezesc în temniță !... Oh, Djakmak !... Oh, Djakmak !..."

Sultanul Malik Zahir încercă să se ridice într-un cot, dar arsura din picior îl săgeta ca și cînd un fier înroșit în foc i-ar fi despicat pulpa și coapsa. Scrîșnind, lăsă capul să-i cadă pe pernă.

Un glas adînc, lugubru, ca un dangăt de clopot, se ridică din negura minții lui :

„Djakmak ! Djakmak !"

— Dar tu cine mai ești ? bolborosi sultanul. Cine ? Cine ?

„Amintește-ți, Djakmak ! Amintește-ți !... Amintește-ți !..."

Vocea stranie îi lovea auzul asemenea unor pulsații puternice :

„Sînt Korkmas !... Korkmas !... Korkmas !... Omul care pentru tine și în numele tău l-a arestat pe sultanul Yusuf ! Pe Yusuf, fiul protectorului tău !... Datorită intervenției mele, califul și emirii te-au proclamat sultan !... Și cum ți-ai arătat mulțumirea ?... Ai înscenat o tentativă de complot, acuzîndu-mă că eu l-aș fi pus la cale ! Adevărul este că voiai să scapi de un martor supărător ! M-au executat din ordinul tău, Djakmak, în

închisoarea din Alexandria !... Acum te aştept, Djakmak, acolo unde toate faptele oamenilor sînt răsplătite... Şi cele bune, şi cele rele..."

Cu gesturi spasmodice, sultanul îşi desfăcu la gît cămaşa. Avea o senzaţie de sufocare.

— Destul ! bolborosi. Destul !

„Ascultă şi glasul meu, Djakmak ! Sînt Faisal, fostul guvernator al Damascului. M-ai ucis fiindcă n-am vrut să-ţi accept abuzurile şi crimele !..."

— Sînt ani mulţi de atunci ! gîfîi sultanul.

„Pentru noi timpul nu se măsoară în ani, Djakmak !"

Apoi se iţi altă voce :

„Dar de mine ai uitat, Djakmak ? Am fost aghiotantul tău, emirul Farid ! Te-am slujit cu credinţă. Dar tu m-ai ucis ca să-mi furi femeia pe care o iubeam. Şi eu te aştept !..."

„Şi eu ! Şi eu, Djakmak ! Eu, guvernatorul Alepului ! răsună altă voce cavernoasă, ţîşnită parcă din adîncurile unei peşteri. Înainte ca slujitorii tăi, executorii nelegiuirilor tale, să-mi pună laţul pe după gît, te-am convocat în faţa judecăţii lui Allah ! Acolo vei da socoteală de toate ticăloşiile tale !"

Din toate ungherele încăperii porniră să se ridice noi glasuri, unele profunde, altele ascuţite, cu accente de isterie, dar toate acuzatoare.

„Te aştept şi eu, Djakmak !"

„Şi eu te aştept !"

„Şi eu..."

„Şi eu..."

„Djakmak, în curînd îţi va suna ceasul ! Ai să vii în mijlocul nostru, al oamenilor pe care i-ai schingiuit, pe care i-ai asasinat..."

— Dar tu cine mai eşti ? gemu sultanul.

„Nu-mi cunoşti numele ! Sînt unul dintre miile de nenorociţi ucişi din porunca ta în oraşele pe care le-ai trecut prin foc şi sabie !..."

Cu un efort, sultanul se ridică în capul oaselor :

— Tăceţi ! răcni. Să nu vă mai aud ! Destul ! Căci sînt încă puternic ! Mînia mea vă poate ajunge şi dincolo de mormînt ! Unii dintre voi mai aveţi rude în viaţă ! Fii, neveste, nepoţi ! Am să-i trag pe toţi în ţeapă ! Ori am să-i ard pe rug !

O uşă se deschise.

— M-ai strigat, Mărite Stăpîne ?

Sultanul se uită la servitorul care se ivise în prag. Fantasmele se stinseseră așa cum stinge suflul vîntului flacăra unei luminări. Malik Zahir se lăsă iarăși să cadă pe perne.

— Apă ! Dă-mi apă ! rosti. Și fă lumină ! Mă supără întunericul ! Stai ! strigă iarăși. Să vină aici cîntăreții, cu lăutele lor ! Să-mi cînte... Auzi ? Să-mi cînte !...

Faiz fu primit în audiență a doua zi de dimineață. Cînd îl văzu pe sultan culcat pe sofaua de ceremonie, avu impresia că se află în fața unui mort cu obrazul cenușiu, mîini descărnate și ochi stinși. În jurul puternicului autocrat al Egiptului, ajuns acum o epavă umană, stăteau în picioare, neclintiți, ca la un priveghi, principalii demnitari ai palatului. Printre aceștia se afla și emirul Faradj, care-și cîștigase cu prisosință perlele, obținînd primirea lui Faiz de către sultanul muribund.

Poetul-diplomat îngenunche în fața sofalei pe care Malik Zahir stătea încremenit.

Nauruz, emirul audiențelor, tuși discret, încercînd să-și trezească stăpînul din letargie. Sultanul tresări și deschise anevoie ochii.

— Ce e, Nauruz ?

— Poetul Faiz, ambasadorul Înălțimii-Sale Sultanul Ibrahim al Karamaniei, cere îngăduința să prezinte Măriei Tale un mesaj din partea Prealuminatului și Preaputernicului său stăpîn.

Sultanul ridică ușor mîna-i uscată și întoarse capul spre Faiz. Rosti într-un suflu :

— Vorbește, poetule ! Te ascult !

Faiz debită complimentele de rigoare, subliniind cu solemnitate frazele prin care sultanul Karamaniei își declara simțămintele-i de prietenie veșnică față de marele Malik Zahir. Pentru că nu știa dacă va reuși să mai obțină o nouă audiență, în cadrul căreia să atace adevăratul obiect al vizitei sale — constituirea unui front antiotoman — încercă să facă o aluzie asupra acestei teme. Sultanul părea să-l asculte cu atenție. Deodată scăpă un vaiet :

— Oh, rău mă mai arde piciorul ! Și pîntecele mă arde ! Să vină medicul !

Faiz își întrerupse perorația. Se uită la emirul audiențelor, întrebîndu-l din priviri dacă nu e cazul să se retragă. Ghicindu-i parcă intențiile, sultanul rosti printre gemete :

— Rămîi, ambasadorule ! Criza asta are să-mi treacă ! Şi eu vreau să-ţi vorbesc ! Ah, de-ai şti ce junghiuri cumplite mă sfîşie !... De ce nu vine mai repede medicul ?

— Am trimis după el, Înălţimea-Ta ! se grăbi să intervină emirul palatului. Soseşte îndată !

Apăru şi Kamil, medicul. Examină cu grijă, dar şi cu teamă, piciorul bolnav al suveranului. Doctorul care-l precedase pe Kamil îşi încheiase cariera într-o celulă din temniţa citadelei, deşi în trecut îl îngrijise cu multă pricepere pe sultan. Dar ultima boală a acestuia nu o mai putuse tămădui. Eşecul său medical îl costase libertatea.

Cînd Kamil pipăi piciorul vînăt, umflat, acoperit de răni purulente, Malik Zahir scoase un răget de fiară.

— Ticălosule ! Ce-mi faci ? Nici tu nu eşti mai breaz ! Mă ard flăcările Gheenei, iar tu îmi dai nişte cataplasme care nu mă uşurează cu nimic. Ai merita să ţi se aplice şi ţie pe pulpe cîteva fiare înroşite în foc, să ştii şi tu cum sufăr. Poate aşa ţi s-o mai trezi ştiinţa !

Kamil îl privea terorizat. Îi tremurau mîinile şi bărbia.

— Poetule, se adresă Malik Zahir lui Faiz, dacă există vreun tămăduitor priceput prin Karamania voastră, roagă-l din partea mea pe stăpînul tău, sultanul, să mi-l trimită. Medicii mei sînt nişte şarlatani. Ieşi afară, Kamil ! Ieşi ! Să nu te mai văd, hienă blestemată ! Ieşi, pînă nu pun gărzile să te jupoaie de viu !

Mergind de-a-ndaratelea şi bîiguind vorbe neînţelese, nefericitul discipol al lui Aesculap părăsi încăperea.

— Vino mai aproape, Faiz ! îl chemă sultanul. Eşti primul ambasador căruia îi aduc la cunoştinţă un mare eveniment. Abdicarea mea ! După o îndelungată chibzuinţă, am hotărît să renunţ la tron în favoarea vrednicului meu fiu Othman ! Să-l anunţi prin curier special pe augustul tău stăpîn ! Şi să-i mai spui că i-aş rămîne îndatorat dacă ne va notifica în cel mai scurt timp recunoaşterea oficială a noului suveran egiptean. Acum du-te ! Despre celelalte chestiuni politice vei trata cu fiul meu, sultanul, şi cu sfetnicii săi. Eşti liber !

Cînd părăsi citadela, Faiz îşi spuse că îl urmărea nenorocul. Frămîntările de la Curtea Timurizilor se repetau şi aici, cu unele variaţii. Sultanul turcilor, Mehmed, părea să fie proteguit de Allah însuşi. Numai aşa se puteau explica eşecurile repetate ale adversarilor săi.

În după-amiaza aceleiași zile, poetul făcu o nouă vizită emirului Faradj. Chipul acestuia reflecta o mare îngrijorare.

— Am să fiu foarte deschis cu tine, poetule Faiz, fiindcă sînt prietenul țării tale. Mîine de dimineață Othman va fi proclamat sultan al Egiptului sub numele de Malik Mansur. Noua domnie se inaugurează sub auspicii puțin promițătoare. Tezaurul Statului este aproape gol. Războaiele purtate de augustul nostru suveran au fost foarte costisitoare. Preaînțeleptul tău stăpîn, sultanul Karamaniei, ar putea să ne ajute, acordîndu-ne un împrumut de cincizeci de mii de dinari. În schimb, l-am ajuta să scape de sub tutela lui Mehmed al II-lea.

Faiz îi răspunse că mandatul său era limitat și, ca atare, nu se putea angaja personal. Făgădui însă că va înainta imediat suveranului său doleanțele guvernămîntului egiptean, recomandîndu-i stăruitor să le satisfacă.

— Voi cere un răspuns grabnic.

— De acest răspuns depinde durarea unei prietenii trainice și a unei politici comune între Egipt și Karamania, încheie emirul Faradj convorbirea.

Spre seară, Yașar, sluga poetului-diplomat, plecă în goana calului spre Iconium, purtînd în coburi un mesaj cifrat destinat stăpînului Karamaniei.

La poarta locuinței emirului Nasir, guvernatorul Damascului, sosit în ajun la Cairo, în urma unei convocări urgente a sultanului, se înfățișă umil călugărul Bonifacio. Rasa lui brună și sandalele erau pline de praf, căci umblase mult pe ulițele colbuite ale orașului. Un eunuc din serviciul guvernatorului îl întîmpină cu ostilitate.

— Prealuminatul meu stăpîn este foarte ocupat și nu poate primi pe nimeni.

Sub umilința monahală a lui Bonifacio se ascundea însă o mare dîrzenie. Cînd văzu că argumentele sale nu reușesc să clintească încăpățînarea scapetelui, îi strecură sub nas cîțiva dinari. Ostilitatea acestuia se domoli pe dată.

— Am să văd ce este de făcut. Pe cine să anunț ?

— Pe un slujitor al Bisericii Catolice, originar din Amalfi. Fratele Bonifacio, pe numele său de familie Cardoni.

Eunucul îl lăsă să aștepte într-un vestibul de proporții vaste, dar lipsit de podoabe murale. În încăpere răspundeau uși cu arcuri în formă de potcoavă, singurul element care vădea stilul oriental al clădirii. După cîteva momente, scapetele se înapoie, poftindu-l pe monah să-l urmeze. Traversară cîteva

săli sumar mobilate şi un *patio* cu un bazin de marmoră fără apă. Îl introduse apoi într-o încăpere nu prea mare, cu ferestre zăbrelite spre stradă şi cu o masă de lucru la mijloc, la care stătea stăpînul casei.

La apariţia călugărului, emirul Nasir făcu semn eunucului să se retragă, apoi se ridică în picioare. Guvernatorul Damascului avea o bărbuţă scurtă, neagră, ochi pătrunzători şi, în ciuda vîrstei, un obraz întins, de tînăr. Îşi purta cu semeţie capul. Pieptul său bombat, gesturile-i bruşte, tonul de comandă îi trădau deprinderile milităreşti. Zîmbind, se apropie de călugăr, îl privi lung, apoi se învîrti în jurul lui, examinîndu-l plin de curiozitate de sus pînă jos.

— Te cheamă Cardoni şi vii din Amalfi, după cite am înţeles, rosti cu sarcasm.

Călugărul surîse cu blîndeţe.

— Da, mă numesc Cardoni, aşa cum te numeai odinioară şi tu.

Colţurile gurii emirului se ridicară într-un fel de schimă care putea fi interpretată oricum.

— Mda, am fost odată concetăţeni.

— Mai mult decît atît, ripostă cu îndrăzneală monahul. Am fost fraţi.

Emirul izbucni în rîs.

— Glumeşti !

— Vrei să-ţi spun ce semn din naştere ai lîngă buric ?

Guvernatorul Damascului îşi lovi palmele a mirare.

— Fratele meu ? ! ? Ei, drăcie ! Nu te-aş fi recunoscut dacă nu mi-ai fi spus-o. Te-ai albit la păr ca o oaie, eşti pungit la faţă şi sfielnic, aşa cum se cuvine unui călugăr catolic. Dar sub sfiiciunea asta se ascund o duritate şi o viclenie fireşti ordinului vostru monahal. Vă cunosc filistinismul !

Bonifacio Cardoni surîse cu aceeaşi blîndeţe.

— Şi eu vă cunosc oportunismul firesc tuturor renegaţilor.

Chipul emirului se întunecă brusc. Vru să riposteze cu asprime, dar se stăpîni. După cîteva clipe, norii din privirile lui se risipiră tot atît de repede. Rîse strîmb.

— Pentru vorbele astea ar trebui să te zbor afară.

— De ce ? Sinceritatea este, cred, cel mai sigur mijloc de înţelegere între oamenii tari.

— Şi tu eşti un om tare, frate Bonifacio ?

— Pot să fiu tare cînd am de-a face cu oameni tari.

În ochii emirului sclipi o veselie pe care nu încercă să și-o ascundă.

— Da, după îndrăzneala vorbelor tale, ești fratele meu. Deși au trecut mulți, foarte mulți ani de cînd soarta ne-a despărțit, încep să-ți desprind trăsăturile tinere de sub țesătura ridurilor. Pe atunci erai un bărbat frumos, „frate" Bonifacio.

— Bonifacio este numele meu de călugăr. Înainte de a îmbrăca rasa monahală mi se spunea Ercole. Dacă preferi să-mi spui așa, poftim !

Emirul rîse zgomotos.

— Nu m-am înșelat, Ercole ! Ești viclean ! Vrei, desigur. să renunț și eu pentru cîteva clipe la numele meu de „renegat" și, în loc de Nasir, să-mi spui Fabio.

Călugărul îi întinse brațele.

— Fabio, dă-mi voie să te sărut, ca pe vremuri, cînd erai mic. Pentru cîteva clipe, cum ai admis chiar tu, să uităm că ești emir și că sînt călugăr.

Cei doi frați își dădură acolada.

— Clipele trec repede, Ercole. Spune-mi ce treburi te-au mînat la mine. Nu-mi închipui că ai venit doar ca să mă îmbrățișezi.

— Bine. Am să las ocolișurile deoparte. Vreau să răscumpăr niște sclavi. Și am nevoie de ajutorul tău.

— Ești hotărît să arunci banii pe fereastră ?

— Sînt hotărît să plătesc bani buni.

Emirul îi arătă un jilț.

— Ia loc, Ercole ! Să stăm și să discutăm ca doi frați. dar și ca doi oameni de afaceri.

Se așezară în jilțuri.

— Noi, mahomedanii, am putea realiza beneficii ușoare de pe urma voastră, spuse emirul. Să cumpărăm sclavi cu un preț și să vi-i revindem cu preț dublu. Am să-ți pun o întrebare. De ce nu-i cumpărați direct de la negustorii de sclavi ? Cei mai mulți dintre acești negustători sînt creștini de-ai voștri. Și evreii sînt tot atît de numeroși în acest comerț deocheat. Toți aceștia trăiesc în orașele voastre, se învecinează cu locuințele voastre. În aparență sînt cetățeni onorabili. Nu m-aș mira ca printre cei mai zeloși enoriași ai bisericii tale să se afle și cîțiva traficanți de carne vie.

Emirul începu să se joace cu un lanț de aur pe care-l înfășura și-l desfășura pe degetul arătător.

— Are să-ți pară paradoxal. dar mă tem că aș face un deserviciu sclavilor cumpărați de voi.

— Deserviciu ? Noi le oferim libertatea, cel mai prețios bun al omului.

— Îmi pare rău că trebuie să te contrazic. Libertatea este un bun foarte relativ. Ce-i folosește unui cerșetor libertatea ? Pe cînd la noi un sclav se poate ridica la cele mai înalte demnități.

— Ești cinic, Fabio !

— Spun adevărul, Ercole. Dacă vreun călugăr din tagma ta m-ar fi răscumpărat acum douăzeci și mai bine de ani, aș fi apucat eu să ajung emir peste zece mii de soldați și guvernator al Damascului ?

Călugărul aruncă o privire circulară asupra mobilierului de o simplitate spartană.

— Titlurile și onorurile nu par să-ți fi procurat o stare materială înfloritoare. Ai o casă foarte modestă.

Emirul se plecă la urechea fratelui său.

— Să nu te călăuzești niciodată după aparențe, Ercole ! Sînt foarte bogat ! Mai bogat decît îți închipui ! Dar prefer să-mi ascund bogățiile spre a nu trezi invidii.

— Atunci la ce-ți folosesc averile dacă nu te poți bucura de ele ? Crede-mă, odaia asta a ta nu e cu nimic mai agreabilă decît celula mea de la monastire.

— În lumea aceasta nu există plăcere pe care să n-o pot cumpăra. Adăugă persiflant : Tu, însă, nu ești în măsură să mă înțelegi. Faci parte dintr-o categorie de oameni — călugării — care preferați averilor pămîntești, bucuriilor carnale făgăduința unor fericiri ipotetice dincolo de granițele vieții.

— Îmi este greu să mă deprind cu raționamentele tale, Fabio. Cine poate admite apologia sclaviei ?

— Nu o admiți, fiindcă nu înțelegi lumea în mijlocul căreia trăiesc. Se spune că Egiptul este un regat arab, nu-i așa ?

— Desigur.

— Trei pătrimi dintre mamelucii care alcătuiesc pătura conducătoare sînt la origine creștini. Printre noi se află circazieni, greci, sicilieni, aragonezi, catalani, genovezi... Mai sînt și cîțiva arabi, turci și turkomani. Am să-ți spun niște lucruri care au să te lase cu gura căscată. Sultanul Ladjin, originar de pe țărmurile Balticii, a fost în tinerețe membru al Ordinului cavalerilor teutoni. În această calitate a participat la una din cruciade. Sultanul Baldîn a fost genovez. Făcea parte din familia Doria și era fiul lui Taddeo Doria, un nobil cu autentic sînge albastru și un cavaler creștin unanim respectat. Sultanul

Kutuz era fiul unei surori a regelui Khorezmului. Sultanul Katbcgha a fost ofiţer mongol. Şi astea sînt numai cîteva pilde. După cum vezi, nu e nevoie să fii neapărat arab ca să obţii cele mai înalte demnităţi. Ştii ceva, Ercole ? Aici, în Egipt, numai fiii sultanilor vin pe lume liberi. Restul mamelucilor sînt sclavi. Toţi plecăm de jos. Dar cei înzestraţi cu însuşiri deosebite se desprind din rîndul mediocrilor şi ajung pe culmi.

Călugărul clătină din cap cu tristeţe.

— Şi eu, sărmanul, nădăjduiam să te readuc la vechea credinţă !

— Ercole, nu-mi zdruncina părerea bună pe care mi-am făcut-o despre tine. Cum îţi închipui că aş fi în stare să dau cu piciorul la privilegiile de care mă bucur azi, spre a mă întoarce printre creştinii mei ?! Mă vezi oare la Amalfi, în postură de pescar ori de monah ? Să fim serioşi, frate !

Se uită la clepsidra de pe masă, ce-şi prefira cu exactitate nisipul.

— Acum să ne întoarcem în prezent şi să uităm că ne-am chemat vreodată Ercole şi Fabio.

Călugărul suspină şi îşi trecu mîna-i aspră peste tonsură.

— Cred că părinţii noştri au greşit cînd ne-au botezat pe mine Ercole şi pe tine Fabio. Trebuia să procedeze invers. Tu eşti războinicul şi eu idealistul.

— Am avut noi grijă să îndreptăm lucrurile. Azi tu eşti Bonifacio, iar eu, Nasir.

Monahul se ridică din jilţ.

— Deci nu-mi poţi da nici o mînă de ajutor !

Emirul îl bătu pe umăr cu prietenie.

— Mîine de dimineaţă să vii la mine. Am să văd ce e de făcut. Acum lasă-mă ! Aştept pe cineva.

— Dumnezeu să vegheze asupra ta, emirule !

— Care Dumnezeu ? Al meu sau al tău ?

— Dumnezeu înseamnă adevăr, iar adevărul este acelaşi pentru toată lumea.

— Alunеci pe povîrnişul ereziei, frate Bonifacio ! Am să-ţi destăinui o taină : nu cred nici în Dumnezeul tău, nici într-al meu. Drum bun !

Călugărul ridică trei degete împreunate, binecuvîntîndu-l.

— Iartă-l, Doamne, că nu ştie ce spune !

Părăsi încăperea. În vestibul se încrucişă cu un emir ce purta la şold un iatagan încrustat cu smaragde. Avea nasul în-

covoiat, ochii negri, iscoditori, buze subţiri ce descopereau într-un fel de rînjet un dublu şir de dinţi albi şi puternici. Purta o barbă scurtă, ca şi Nasir, iar de lobul urechii stingi îi atîrna un cercel de aur. Sub braţul stîng ţinea un portofoliu de marochin roşu. Emirul cu înfăţişare de pirat se uită cu mirare la Bonifacio. Călugărul îl salută, înclinînd din cap, apoi ieşi pe poarta deschisă de eunuc.

Noul vizitator al lui Nasir era emirul Nizam, cancelar al secretului de Stat, cel care redacta decretele regale, ordinele de numire şi de înaintare în înalta administraţie şi în armată. După ce intră în camera de lucru a guvernatorului, se adînci într-un jilţ.

Nasir oferi oaspetelui său un păhărel cu *rakė*.

— Mulţumesc, sînt nevoit să te refuz. Peste o oră trebuie să fiu la palat. Dacă simte şacalul că duhnesc a alcool, e în stare să mă întemniţeze în citadelă. Era el hapsîn şi înainte, dar de cînd simte că îl pîndeşte moartea, a turbat. Nu te mai înţelegi cu el.

Bătu cu palma peste portofoliul de marochin roşu pe care-l aşezase pe masă, la îndemînă :

— Ştii ce am aici ? Declaraţia de abdicare a bătrînului şacal şi acceptarea expresă a şacalului celui tînăr de a se urca pe tron. Amîndouă documentele vor fi semnate azi, în cadrul unei scurte ceremonii, la care vor asista doar califul, demnitarii palatului şi comandanţii de armate. Şi tu ai să fii poftit, Nasir.

Guvernatorul Damascului dădu peste cap propriul său păhărel cu *rakė*.

— Şi cînd declanşaţi lovitura ?

— De îndată ce Malik Zahir îşi va da sufletul. Ainal, mareşalul, şi-a pregătit oamenii.

— Credeţi că Othman va sta cu mîinile în sîn ? Are şi el credincioşii lui. Garda regală îi este fidelă.

— Nu-i va mai fi cînd va afla că noul sultan se pregăteşte s-o tragă pe sfoară. Ştii ce se întîmplă, Nasir ? Vistieria este goală. Intendentul domeniului regal a adunat în pripă vreo 30 000 de dinari pe care i-a topit, spre a turna cu aurul rezultat monete noi, inferioare ca greutate, dar care se vor ridica nominal la 60 000 de dinari.

Stupoarea cea mai vie se aşternu pe chipul lui Nasir.

— Dar asta e înşelăciune calificată ! Cum îşi închipuie că trupele vor accepta să fie cadorisite cu astfel de monete în prag de domnie nouă ?

— De această greşeală a lor vom profita noi. Soldaţii — stîrniţi de agenţii noştri — se vor răscula. Ainal va profita de ocazie spre a interveni, arestîndu-l pe Othman şi proclamîndu-se el însuşi sultan.

Nasir îşi umplu din nou păhărelul. De data aceasta îl bău pe îndelete.

— Ainal a pus bine lucrurile la cale ! rosti gînditor.

Emirul Nazim zîmbi amfitrionului său.

— Ainal se bizuie pe tine. Aşteaptă să ridici trupele din guvernămîntul tău împotriva lui Othman, coordonîndu-ţi operaţiile militare cu ale noastre.

— Aşa voi face, Nazim ! I-am făgăduit lui Ainal că sînt alături de el şi îmi place să-mi respect cuvîntul.

Nasir rămase cîteva clipe cu privirile aţintite în gol.

— L-ai văzut pe călugărul care abia a ieşit din cabinetul meu ?

— L-am văzut. E unul dintre agenţii tăi ?

— Nu. E un om care aleargă după himere. Vrea să răscumpere sclavi pentru a-i elibera.

Vizitatorul rîse.

— Cu alte cuvinte, un idiot filantrop.

Un zîmbet ciudat se aşternu pe chipul lui Nasir.

— Mă întreb dacă idioţii nu sîntem noi ! Ne vîrîm berbeceşte în tot soiul de conspiraţii, ca să ne sporim avuţiile cu bunurile smulse învinşilor.

Emirul Nazim se ridică în picioare şi îşi luă portofoliul sub braţ.

— Ucidem ca să nu fim ucişi, Nasir. Trăim printre fiare, prietene !

— Fiarele au cel puţin scuza că ucid pentru a supravieţui. Noi ucidem pentru a ne spori puterea şi aurul din sipete. În sfîrşit, să lăsăm discuţiile astea pentru vremuri mai liniştite. Dacă bineînţeles vor veni vreodată astfel de vremuri.

Nazim rîse mefistofelic.

— În vremuri tulburi mă simt ca peştele în apă ! La bună vedere, Nasir. Te las ! Şi bizuie-te pe prietenia mea !

Cancelarul secretului de Stat părăsi gînditor locuinţa amicului său. „Nasir dă semne de bătrîneţe sau au început să-l lase nervii ? A sosit oare momentul să fie sacrificat ? În cazul că ai fi să cadă, aş fi un imbecil dacă nu m-aş înfrupta şi eu din

pradă. Nici Ainal nu se va arăta mai scrupulos. Sultanatul are să-l coste scump, iar pentru a-şi acoperi cheltuielile, are să fie silit a-şi jertfi — cu tot regretul — cîţiva partizani jenanţi. Mă tem că Nasir are să intre în această categorie. Bietul Nasir !"

Cumplita agonie a lui Malik Zahir sugeră lui Faiz, poetul-diplomat, o imagine cutremurătoare : în plin deşert, un leu — altădată puternic şi temut — trage să moară. În jurul trupului vlăguit fac cerc vulturii hoitari şi-l veghează, plini de răbdare. Leul abia mai ridică din cînd în cînd capul şi scoate cîte un răget slab. Vulturii simt că leul este atît de slăbit încît nu se mai poate apăra. Atunci, ca la un semnal, se năpustesc asupra lui. Păsările hulpave, cu ciocuri ascuţite ca nişte paloşe, încep să muşte din carnea înfiorată a leului, care încearcă zadarnic să lupte împotriva răpitoarelor. Îi scot ochii, îi sfîşie pielea, îi străpung pîntecele şi îi smulg intestinele, în vreme ce în inima fiarei abia mai pîlpîie suflul vieţii. Deasupra carcasei vulturii se învălmăşesc într-o lugubră încăierare...

Emirii care înconjurau patul sultanului muribund erau asemenea vulturilor hoitari...

Cînd crainicii vestiră în principalele pieţe ale oraşului Cairo sfîrşitul strălucitului şi preaputernicului Malik Zahir, poetul Faiz îşi duse mîinile la cap. „Oh, Doamne, va trebui să iau iarăşi lucrurile de la început !" Bun cunoscător al moravurilor potentaţilor orientali, îşi zise că tînărul Othman va avea să înfrunte în curînd zile grele.

În ziua înhumării rămăşiţelor pămînteştl ale sultanului defunct, emirul Faradj, omul de încredere al noului suveran, îl pofti pe Faiz la palat. „Egiptul, îi făgădui Faradj, va intra în război împotriva turcilor îndată după sosirea ajutorului bănesc din Karamania."

Dar criza lăuntrică pe care poetul o aştepta cu teamă izbucni tocmai cînd sultanul şi emirii devotaţi lui se aşteptau mai puţin. Prevederile lui Nazim se împliniră întocmai. Mamelucii, instigaţi de oamenii lui Ainal, care se grăbiseră să răspîndească zvonul că banii ce aveau să le fie dăruiţi cuprindeau mai puţin aur decît s-ar fi cuvenit, se răsculară, luînd cu asalt citadela. Rezistenţa puţinelor trupe rămase credincioase sultanului fu zdrobită după o luptă scurtă, dar plină de îndîrjire. Rebelii ajunşi stăpîni pe situaţie obligară pe calif — un inofensiv om de paie — să proclame detronarea lui Othman şi urcarea pe tron a lui Ainal. Lovitura de Stat se încheie cu în-

temnițarea lui Othman și a partizanilor lui, cărora li se intentă un proces de înaltă trădare.

Cu tristețea în suflet, fiindcă întreg eșafodajul manevrelor lui diplomatice se năruise, Faiz se înfățișă noului sultan, care primise numele de Malik Asraf, spre a-i propune — ca și predecesorului său — o acțiune militară împotriva lui Mehmed al II-lea. Argumentele sale fură respinse cu indignare de Malik Asraf.

— Cum îți închipui, poetule, că am să cred vreodată în balivernele tale? Mehmed al II-lea este prietenul Egiptului. Între Imperiul Otoman și țara noastră există o veche alianță. Și turcii, și noi avem aceeași credință. Războiul sfînt pe care sultanul turcilor îl poartă împotriva Bizanțului este spiritualmente și războiul nostru. Cînd Constantinopolele va cădea în mîinile osmanlîilor, voi porunci pavoazarea tuturor orașelor egiptene.

Faiz înclină capul, acceptînd cu resemnare hotărîrea destinului.

— Preaînălțate Sultane, știu că nu-ți pot clinti voința. Din dragoste pentru Egipt și pentru lumea arabă de sub ocîrmuirea mamelucilor, doresc să fiu profet mincinos. Din nefericire pentru tine, și pentru poporul pe care-l conduci, puteri superioare ție te împing orbește pe un drum care te va duce pe tine, țara și pe supușii tăi la un dezastru fără seamăn. Ocîrmuirea mamelucilor va pieri de pe fața pămîntului datorită puterii turcilor osmanlîi.

Ochii lui Malik Asraf scînteiară, exteriorizîndu-i mînia.

— Poetule, calitatea ta de ambasador, dar mai ales părul tău alb mă împiedică să ordon a ți se reteza capul, așa cum ai merita!

Faiz ridică demn fruntea și rosti cu sfidare:

— Nu mi-e frică de tine, Malik Asraf! Dacă mi-e sortit să pier de mîna ta, nu înseamnă că tu ai putere asupra ființei mele, ci că Allah a hotărît să mă piardă!

Malik Asraf sări în picioare, furios.

— Nu abuza de ospitalitatea mea, ambasadorule! Răbdarea mea are margini! Apusul soarelui să nu te mai găsească înlăuntrul zidurilor capitalei mele!

Faiz era atît de nefericit fiindcă misiunea lui eșuase, încît ar fi preferat să fie ucis. Se înclină cu înghețat ceremonial.

— Rămîi cu bine, Înălțate Sultane!

— Allah să-ți călăuzească pașii, poetule, și să te facă mai înțelept! Drum bun!

I

Clopotele bisericii Sfînta Sophia revărsau asupra oraşului dangătele lor grave, vestind romeilor liturghia solemnă care avea să consfinţească Unirea Bisericilor Catolice şi Ortodoxe. În prezenţa împăratului Constantinos şi a demnitarilor Curţii, clerici italieni şi clerici greci oficiară sfînta slujbă, iar cînd ieşiră cu daruri, pomeniră după basileu pe Papa Niccolo al V-lea şi pe patriarhul surghiunit Grigorios.

Mulţi dintre mirenii veniţi la biserică din obligaţie şi nu din tragere de inimă se feriră să se atingă de sfînta anafură, socotind-o pîngărită de liturghia greco-catolică. Toţi aceştia comentau în şoaptă afurisenia scrisă pe un pergament şi lipită de uşa chiliei sale de către neînduplecatul călugăr Ghenadios: „Romei păcătoşi căzuţi în rătăcire, cum de v-aţi lăsat înşelaţi de cuvintele amăgitoare ale italienilor şi v-aţi îndepărtat de adevărata voastră credinţă? Doamne, îndură-te de mine! Fac mărturie în faţa ta că nevinovat sînt de acest mare păcat săvîrşit de nelegiuiţii vînduţi papistaşilor! Vreţi să ştiţi, oameni buni, ce vă aşteaptă? Blestemul dumnezeiesc şi robia veşnică, fiindcă v-aţi lepădat de adevărata lege creştinească! Vai vouă în ziua Judecăţii de pe urmă!"

Împăratul Constantinos şi cardinalul Isidor simţeau instinctiv ostilitatea nemărturisită a celor mai mulţi ortodocşi prezenţi, dar se prefăceau a o ignora, spre a nu stirni şi mai rău spiritele.

Dacă în biserică se păstra o reţinere, un aparent calm, pe străzile Constantinopolelui mulţimea duşmănoasă Unirii se dezlănţuia în manifestaţii violente. Coloane de constantinopolitani se scurgeau pe marile artere de circulaţie, avînd în frunte preoţi şi călugări ce potopeau cu afurisenii pe partizanii Romei. Călugăriţe cu părul despletit se izbeau cu pumnii în cap, jeluind soarta crudă a Bizanţului trădat de propriii lui conducători. Indivizi agitau clondire cu vin, strigînd cît îi ţinea gura: „Vinul ăsta, scos din butiile cîrciumarilor, este mai curat decît vinul de împărtăşanie, pîngărit de uniţi! Bisericile au ajuns lăcaşuri de pierzanie! Nimeni să nu le mai calce pragul! Blestemaţi în vecii vecilor să fie toţi păcătoşii care s-au lepădat de credinţa lor strămoşească!"

Cete de inşi, ieşiţi de prin cele mai nenorocite mahalale ale oraşului, bîntuiau cartierele centrale, devastînd prăvăliile neguţătorilor şi incendiind palatele demnitarilor bănuiţi a fi sim-

patizanți ai Romei. Poliția se străduia să stăvilească violențele populației.

Tulburările de stradă, așteptarea iminentei confruntări cu turcii, dar mai ales ploaia de vești rele sosite din afară creau basileului Constantinos o tensiune nervoasă vlăguitoare. În această atmosferă grea se ivi și o geană de lumină. În port își făcură apariția cinci nave genoveze și venețiene încărcate cu grîne, ulei și pește sărat. Corăbiile nu fuseseră atacate de turci la trecerea lor prin Dardanele. Basileul mulțumi Proniei, care îngăduia încă aprovizionarea Constantinopolelui dinspre Mediterana.

În aceeași zi convocă la palat un consiliu extraordinar, la care aveau să participe, pe lîngă înalții demnitari bizantini, și notabilități din coloniile genoveză, venețiană și catalană. La începutul ședinței, basileul ceru bailului Girolamo Minotto, *podesta*-ului Maurizio Cattaneo, precum și căpeteniei catalanilor, Julia Peré, să rețină pentru apărarea orașului toate navele cetățenilor de sub jurisdicția lor. Cererea lui fu imediat acceptată.

Messer Gabriele Trevisan, căpitanul unei flotile de galere care escortaseră pînă la Constantinopole un convoi de nave încărcate cu grîne, se împotrivi acestei măsuri.

— Mandatul meu este limitat. Am ordin să mă înapoiez la Veneția îndată după încheiereá în bune condițiuni a misiunii mele. Or, corăbiile escortate de mine au ajuns intacte la destinație.

Girolamo Minotto îl întrerupse vehement :

— Pentru numele lui Dumnezeu, căpitane, nu insulta onoarea creștinătății și a Senioriei noastre refuzînd să rămîi aici spre a contribui la apărarea Constantinopolelui ! Nu uita că în orașul acesta se află un mare număr de supuși ai Serenissimei Republici.

Cardinalul Isidor, de asemenea prezent la consiliu, interveni cu vigoare :

— Trebuie să înțelegi, căpitane, că metropola aceasta nu se poate lipsi de nici una dintre corăbiile înarmate aflate azi în port. Cu navele de care dispunem, la care s-ar alipi și galerele tale, am rezista cu succes forțelor navale turcești.

Trevisan se mărgini să repete cu încăpățînare argumentele invocate mai înainte.

Don Francisco de Toledo, nobilul castilan văr al basileului, se ridică iritat.

— Argumentele logice nu-l pot convinge pe acest domn. Este mai sensibil, cred, la limbajul lașității !

Gabriele Trevisan păli. Sări de pe scaun şi duse mîna la garda săbiei.

— Don Francisco, insulta este gratuită ! Îmi vei da socoteală pe calea armelor.

— Oricînd, *Messer !* Mă întreb însă dacă vei avea curajul să te baţi pînă la capăt !

Împăratul le porunci să înceteze.

— Dovediţi lipsă de respect luîndu-vă la harţă în prezenţa mea. Dacă aveţi poftă să vă încercaţi puterile, băteţi-vă cu duşmanii creştinătăţii ! Înlăuntrul Bizanţului decretele imperiale interzic duelurile.

Se întoarse spre nobilul castilan :

— Don Francisco, îţi înţeleg indignarea, dar îţi dezaprob termenii folosiţi.

— Sire, cer iertare ! Mi-am pierdut cumpătul.

— Am luat notă, Don Francisco. Sper că şi *Messer* Trevisan va da ascultare glasului raţiunii şi al cavalerismului.

— Nu am nimic de adăugat ! replică sec căpitanul veneţian.

Consiliul se încheie într-o atmosferă funebră. Demnitarii bizantini erau tot atît de consternaţi ca şi Girolamo Minotto.

În dimineaţa următoare acesta convocă la reşedinţa sa pe notabilii coloniei veneţiene. După o lungă dezbatere, consiliul hotărî, cu douăzeci de voturi contra unu, să reţină la Constantinopole galerele lui Trevisan, chiar şi împotriva voinţei acestuia. La propunerea bailului, notabilii stabiliră a se aplica o amendă de trei mii de ducaţi oricărui veneţian, căpitan sau proprietar de navă care va încerca să părăsească portul fără autorizaţia expresă a consiliului.

De data aceasta, Trevisan se supuse ordinelor bailului.

— Vă previn însă pe toţi ! Oraşul acesta va deveni pentru voi o capcană în care veţi cădea ca nişte şobolani. Dumnezeu mi-e martor ! Nu sînt un laş ! Dar îmi repugnă să merg cu bună-ştiinţă la sinucidere. Am să vă fac o mărturisire. Sînt însoţit de fiul meu, care-şi îndeplineşte stagiul de tînăr marinar sub comanda mea. Mă doare să-l trimit la o moarte sigură, aşa cum veţi merge şi voi. Bizanţul nu va rezista puhoiului turcesc. Credeţi-mă, nu-mi doresc decît să fiu profet mincinos ! Sînt însă convins că sfîrşitul va fi cel pe care-l prevăd ! Împreună cu fiul şi cu soldaţii mei, am să rămîn alături de tine, *Messer* Girolamo Minotto, deşi ştiu că ne aşteaptă pe toţi pieirea !

Împăratul rămăsese profund impresionat de atitudinea lui Trevisan. Refuzul acestuia de a lupta pentru Constantinopole

era nu numai semnificativ, ci și simbolic. Europenii nu mai voiau să se angajeze în noi cruciade.

În vreme ce basileul era frămîntat de aceste triste gînduri, o nouă lovitură veni să-i scoboare moralul. Sphrantzes, marele șambelan, se înfățișă la palat, spre a raporta că întocmise recensămîntul populației Constantinopolelui.

— Majestate, nu îndrăznesc să-ți supun rezultatele catagrafiei !

— M-am deprins cu veștile proaste, Sphrantzes ! Ei, pe cîți bărbați ne putem bizui ?

— Am pus la socoteală și pe călugări, Sire.

— Avem armate de călugări, zîmbi Constantinos.

— Majoritatea sînt neputincioși ori atît de bătrîni, încît i-a uitat Dumnezeu.

— Cifrele, Sphrantzes, cifrele ! rosti cu nerăbdare basileul.

— Patru mii nouă sute optzeci și trei de romei și aproximativ două mii de străini. Bineînțeles, în afară de trupele regulate.

Trăsăturile lui Constantinos se alterară. În cîteva clipe îmbătrînise cu douăzeci de ani.

— Ești sigur, Sphrantzes ?

— Sigur, Majestate !

Basileul murmură într-un suflu :

— Mă bizuiam pe cel puțin cincizeci de mii de oameni...

Marele șambelan ridică dezolat din umeri.

— Așa mi-am închipuit și eu, Sire.

Cu un gest obosit, Constantinos își trecu mîna peste ochi.

— Dacă punem la socoteală și trupele regulate, abia dacă atingem zece mii de oameni.

— Un trist adevăr, Sire.

— Dacă cifrele tale ar fi date în vileag, am dezlănțui în capitală panica. Am furniza cele mai bune argumente lui Ghenadios și defetiștilor lui.

— Cifrele trebuie să rămînă secrete, Sire.

Basileul își frămîntă posomorît mîinile, apoi își ridică ochii spre icoana Sfintei Fecioare de deasupra mesei de lucru.

— Ajută-mă, o, tu, Maică Precistă ! Am eu dreptul să păstrez taina ? Să mîn cu bună-știință la pieire întreaga populație a acestui oraș ?

Își făcu smerit semnul crucii, apoi se întoarse spre marele șambelan.

— Nu am de ales, Sphrantzes ! Dacă luptăm, avem șanse să-i respingem pe turci. Dacă depunem armele fără luptă, pe-

cetluim cu propria noastră laşitate prăbuşirea Imperiului Bizantin. Un imperiu milenar pe care n-am fost în stare să-l păstrăm.

Se apropie de fereastră şi contemplă oraşul cu pădurea lui de cupole aurite, scăldate în soarele aspru al iernii. Rosti cu glas monocord :

— Catagrafia va rămîne secretă, Sphrantzes. Aşa se cuvine !

Printre norii disperărilor apăru şi un ochi de cer senin. Într-o dimineaţă, pe cînd inspecta lucrările de reparaţii la fortificaţiile portului Bucoleon, împăratul văzu îndreptîndu-se spre Cornul de Aur două mîndre corăbii cu stindardul Genovei fluturînd în vîrful catargelor. Pe punţi erau aliniaţi ostaşi în ţinută de război.

Constantinos încercă brusc o mare bucurie. În sfîrşit, creştinătatea se trezise. Oamenii care lucrau pe ziduri izbucniră în urale, agitîndu-şi mîinile în semn de salut. Împăratului i se umeziră ochii. Îşi şterse pe furiş lacrimile, căci nu-i era îngăduit să-şi dezvăluie slăbiciunea omenească faţă de supuşii săi.

Corăbiile acostară în port. Funcţionarii imperiali ieşiţi în întîmpinarea noilor-veniţi numărară patru sute de ostaşi bine înarmaţi, care coborîră în cea mai deplină ordine pe cheiul înnegrit de constantinopolitanii atraşi de acest spectacol. Comandantul trupelor debarcă cel din urmă, fiind primit cu braţele întinse de marele amiral Notaras, sosit în grabă.

— Sînt Giovanni Longo Giustiniani, nobil genovez şi comandant de oaste. Am venit aici spre a răspunde urgentei voastre nevoi de soldaţi.

Apăru şi Demetrios Cantacuzino, care îi dădu acolada.

— Îţi mulţumim cu recunoştinţă, nobile senior. Gestul tău face cinste întregii creştinătăţi.

Împăratul îl primi pe Giustiniani la palat, în audienţă solemnă.

— Ţi-am adus, Mărite Doamne, pe lîngă braţul meu, care te va sluji cu credinţă, patru sute de ostaşi şi trei sute de marinari căliţi în lupte. Cele două corăbii ale mele vor întări flota Majestăţii-Tale. Cauza dreaptă a poporului tău este de azi înainte şi cauza noastră.

Constantinos îi mulţumi, zguduit sufleteşte.

Seara avu loc un ospăţ în cinstea lui Giustiniani, iar a doua zi de dimineaţă basileul asistă la o manevră militară a celor patru sute de soldaţi genovezi. Din primele clipe îşi dădu

seama că toţi aceştia îşi cunoşteau meseria. Frumuseţea şi strălucirea armelor, precizia mînuirilor, rapiditatea mişcărilor, tragerile la ţintă, executate fără greş, îl convinseră că Giustiniani era nepreţuit.

Curînd după aceasta, o barcă de pescari sosi la Constantinopole aducînd vestea concentrării unei mari flote turceşti la Gallipoli. Îngrijorat, basileul reuni iarăşi consiliul imperial.

— *Clarissimi,* norii războiului se adună. Sultanul Mehmed a luat o măsură nemaiîntîlnită în analele militare ale turcilor : constituirea unei flote navale. Aceasta înseamnă că turcii ne vor ataca simultan pe uscat şi pe mare, ceea ce va implica şi o schimbare a planurilor noastre de luptă, precum şi unele modificări în cadrul înaltului comandament al armatelor bizantine.

Notaras se ridică din jilţul său.

— Sire, în calitatea mea de mare amiral, sînt gata să-mi asum responsabilitatea comandei supreme...

Împăratul îl întrerupse :

— Notaras, vei păstra comanda forţelor noastre navale. Primejdia unui atac inamic dinspre mare mă obligă să te folosesc într-un domeniu în care experienţa dumitale este de neînlocuit. Voi încredinţa un înalt comandament în cadrul forţelor noastre terestre nobilului *condottier* Giovanni Giustiniani.

Un general bătrîn, membru al consiliului superior al armatei, bolborosi supărat :

— Genovezii nu mi-au inspirat niciodată încredere...

— L-am văzut pe *Messer* Giustiniani în fruntea soldaţilor săi pe cîmpul de instrucţie şi l-am ascultat comentînd diferite ipoteze de luptă, replică basileul. Mi-am dat seama că aplică principiile noi de tactică şi de strategie impuse de revoluţia făcută de introducerea artileriei în arta militară.

Constantinos îşi impuse voinţa, învestind pe *Messer* Giovanni Giustiniani comandant de armată şi acordîndu-i printr-o hrisobulă insula Lemnos în deplină stăpînire. *Condottierul* genovez îşi inaugură activitatea printr-un act de autoritate, recrutînd silnic în armată neguţători, meseriaşi, rentieri şi călugări, care refuzaseră pînă atunci să se înroleze, în virtutea convingerilor lor religioase. Pe fortificaţii instală tunuri uşoare aduse din Italia. Sfătui apoi pe împărat să împartă pe apărătorii oraşului în grupe, pe naţiuni, astfel încît ordinele date în limba respectivă să fie înţelese de toţi soldaţii din grupă. Mai recomandă ca unităţile alcătuite din străini să fie comandate de personalităţi de aceeaşi naţionalitate.

Bailul Girolamo Minotto acceptă acest principiu, oferin-

du-se să lupte în fruntea veneţienilor săi. Reprezentanţi ai celor mai ilustre familii din Serenissima Republică, chemaţi de diverse afaceri la Constantinopole, răspunseră la apelul baiiului. Contarini, Mocenigo, Venier, Cornaro, notabilităţi ale coloniei veneţiene, se înrolară printre apărătorii oraşului. Însuşi căpitanul Gabriele Trevisan — contaminat de elanul războinic al compatrioţilor lui — declară că va lupta cot la cot cu romeii. Acelaşi angajament şi-l luară şi căpitanii Alvisio Diedo şi Pietro Davanzo.

Catalanii, prin însăşi firea lor gata oricînd să-şi îmbrace armurile şi să-şi încingă săbiile, făgăduiră prin glasul conducătorului lor, Julia Peré, că vor contribui fără şovăire la apărarea Constantinopolelui.

Genovezii lui Angelo Lomellino se arătară mai reticenţi. Declarară totuşi — fără să facă preciziuni — că îşi vor îndeplini obligaţiile ce le revin.

Spre nedumerirea şi întristarea împăratului, propriii lui romei se vădiră mai puţin dornici să pună mîna pe arme. Propaganda antiunionistă a lui Ghenadios şi a stolurilor lui de călugări îşi dădea roadele. În ciuda manevrelor subterane ale duşmanilor săi, Giustiniani îşi îndeplinea misiunea cu eficienţă. Apărarea oraşului, considerată de negativişti utopică, dacă se ţinea seama de numărul infim de luptători faţă de întinderea zidurilor, începea să se organizeze, să capete contururi, semănînd speranţe în sufletul oamenilor de bine.

*

Se spune că fărădelegile se pregătesc şi se execută în întunericul complice al nopţii. Căpitanul Pietro Davanzo pregătea o mare lovitură împotriva Bizanţului, dar la lumina zilei.

În vreme ce traversa Forul Amastria, îndreptîndu-se spre palatul senatorului Kalamides, privea forfota din jurul lui şi zîmbea cu dispreţ. Dacă romeii socoteau că îi puteau silui voinţa, obligîndu-l să participe la apărarea Constantinopolelui, se înşelau foarte. Ce legătură avea el cu Constantinopolele, în afara unor combinaţii comerciale ? Dacă Bizanţul va fi cucerit de turci, iar veneţienii vor pierde în acest chip piaţa bizantină, el, Davanzo, va naviga cu corăbiile lui de comerţ spre alte porturi, căci, slavă Domnului, neguţători, clienţi şi intermediari

se găsesc în toate colţurile lumii. Războaiele să le facă proştii dispuşi a-şi lăsa pielea pentru nişte idealuri perimate. Solidaritatea creştinilor din lumea întreagă ? Apărarea Constantinopolelui şi a Crucii ? Toate acestea nu reprezentau pentru el decît nişte formule goale. Banul era totul.

Cînd ajunse în faţa palatului Kalamides, se uită îndelung la faţada majestuoasă, cu colonade corintice de templu grec. Cuprinse apoi în cîmpul lui vizual şi alte case şi palate din jur. Pentru ce îşi construiseră romeii edificii măreţe, care să-i lege de Constantinopole ? Dacă turcii vor cuceri oraşul, ce se va alege din averile imobiliare ? Stăpînii lor îşi vor încheia existenţa fie în robie, fie ca refugiaţi liberi, dar săraci lipiţi pămîntului. Înţelepţii care nu se lasă amăgiţi de deşertăciunile somptuarii îşi păstrează banii în buzunar ori îi fructifică în afaceri multiple. Mulţumindu-se cu satisfacţiile uşor de cumpărat pe toate meridianele lumii, nu au a se teme de schimbările politice intervenite pe teritoriul unui Stat, fiindcă nu sînt legaţi de nici o ţară, de nici o comunitate socială. În orice caz, el, Davanzo, nu va împărtăşi soarta neghiobilor !

Ciocăni în poarta palatului. Cînd îşi declină numele şi spuse că este aşteptat de senatorul Kalamides, slujitorul îl conduse pînă la uşa cabinetului de lucru al stăpînului casei. În vreme ce aştepta să fie primit, Davanzo contempla coloanele de marmoră, stucaturile, mozaicurile multicolore, asemenea unor curcubeie aruncate pe pereţi. „Va fi în stare Kalamides să se despartă de toate minunăţiile astea ? Sau palatul va deveni o capcană pentru el şi pentru familia lui ?“ Davanzo admira spiritul versatil, plin de supleţe al senatorului. Îl servise ani de-a rîndul şi avusese prilejul să-l cunoască temeinic. Şi pe el, Davanzo, şi pe senator îi caracteriza aceeaşi lipsă de scrupule. Kalamides nutrea însă ambiţii deşarte, visa măriri politice, uitînd că oamenii de afaceri trebuie să se rezume la acumularea averilor. Ce nevoie avea să ocupe funcţii politice, cînd cu banii lui putea cumpăra conştiinţa celor mai înalţi demnitari, din care să-şi facă slugi supuse ! îşi zise Davanzo, strîmbînd din nas.

Uşa cabinetului de lucru fu deschisă de un secretar al lui Kalamides. Senatorul stătea la o masă lungă şi cerceta nişte registre. Ridică privirile asupra căpitanului.

— Lasă-ne singuri ! porunci secretarului. Ei ? exclamă, uitîndu-se întrebător la noul-venit.

— Totul e gata ! răspunse scurt Davanzo.

— Cînd are loc plecarea ?

— În zori, cînd străjile sînt toropite de somn.

— Bun ! rosti satisfăcut Kalamides. Cum ai făcut să nu trezeşti bănuieli ?

— Simplu ! Am profitat de edictul împăratului, care îngăduie căpitanilor veneţieni să-şi încarce pe nave mărfurile, cu condiţia de a nu părăsi portul fără permisiunea autorităţilor bizantine. După cum ştiţi, am semnat acest angajament.

— Cu gîndul de a-l încălca ?

— Legile sînt făcute pentru proşti, *Clarissime.* Aşa cum mi-aţi cerut, am ascuns comorile Luminăţiei-Voastre în cala navei.

— Eşti sigur că ai să poţi ieşi din port fără a fi împiedicat de străji ?

— Sigur, *Clarissime !* Ca să nu scîrţîie uşa, îi ung balamalele. M-aţi înţeles, cred. Am profitat şi de o împrejurare favorabilă. Ochii autorităţilor sînt îndreptaţi asupra corăbiilor lui Trevisan, care a făcut gălăgie cînd i s-a cerut să rămînă la Constantinopole. Imbecilul ! Acum s-a lăsat tîrît de valul generozităţilor stupide şi face declaraţii incendiare împotriva turcilor. Autorităţile se tem însă de duplicitatea lui şi îl ţin sub supraveghere. Cînd mi s-a cerut şi mie opinia asupra rămînerii noastre în port, m-am raliat hotărîrii obştii, fără să fac comentarii. Aşa am trecut neobservat.

— Eşti diplomat, căpitane Davanzo !

— Mulţumesc, *Clarissime !* răspunse veneţianul, înclinîndu-se cu falsă modestie. La ce oră vă îmbarcaţi, Luminăţia-Voastră ?

— Eu rămîn la Constantinopole, Davanzo.

Căpitanul zîmbi cu imperceptibilă ironie.

— Eram sigur, *Clarissime !*

Senatorul îl privi întrebător.

— Sigur ? Cum aşa ?

— Ştiam că v-aţi dedicat binelui public.

Descumpănit de vorbele veneţianului, Kalamides încercă să le descopere dedesubturile. Renunţă însă la o analiză care n-ar fi dus la nici un rezultat, fiindcă judecata lui nu corespundea cu criteriile de apreciere ale veneţianului.

— Fiii mei au să te însoţească.

— Foarte bine, *Clarissime.*

Davanzo încercă un vag regret. Dacă şi feciorii lui Kalamides ar fi rămas la Constantinopole, şi moartea i-ar fi surprins sub zidurile oraşului, comorile Kalamizilor i-ar fi rămas lui.

— Fiii mei vor sosi la timp în port. Te mai însoţesc şi alţi romei, Davanzo ?

Căpitanul zîmbi.

— N-aş vrea să fac indiscreţii, *Clarissime*. Pot cel mult să vă spun că sînt cîteva personalităţi de prim rang.

— Înţeleg ! Şi respectivii te plătesc bine ?

— Regeşte ! Faţă de dumneavoastră sînt sincer, *Clarissime*.

Zîmbi şi Kalamides.

— Cred că eşti în plină febră a pregătirilor !

— Oh, nu ! Totul e terminat. Pe punţile navelor mele nu se vede picior de om. Orice mişcare ar trezi bănuieli.

— Fiii mei vor avea bilet de liberă trecere, aşa cum mi-ai cerut.

— Vă las cu bine, Luminăţia-Voastră. Sper să ne revedem la Veneţia după război.

— Sper şi eu, Davanzo. La revedere !

Căpitanul părăsi încăperea. Rămas singur, Kalamides îşi masă cîteva clipe tîmplele care-l dureau. Alesese drumul cel mai complicat, cu riscuri incalculabile, dar şi cu perspective strălucite. Agită clopoţelul de pe masă. Majordomul intră în chip de ecou.

— Fiii mei să vină de îndată la mine ! ordonă senatorul.

Se întunecase demult. În camera lui de lucru, cu draperiile trase, Kalamides se plimba enervat prin faţa mesei luminate de lumînări înfipte în sfeşnice de aur. Spre a-şi înşela nerăbdarea, număra romburile de marmoră ale pardoselii. Slujitorii trimişi după fiii lui se înapoiaseră pe înserat cu mîinile goale. Îi expediase iarăşi în căutarea lor, cu poruncă straşnică să nu se întoarcă fără cei doi domnişori.

„Leonidas trebuie să fie pe la vreo femeie ! Sau se beţiveşte cu derbedeii lui prin cine ştie ce speluncă din port. Dar Andreas pe unde o fi umblînd ?“ Atît de mare îi era supărarea, încît vorbea de unul singur. Zgomotul unor paşi în anticameră îl făcu să se oprească din mers. În uşă apăru Andreas, plin de noroi, căci umblase prin zloată. Kalamides respiră uşurat.

— De unde vii ? întrebă cu prefăcută severitate.

— De la instrucţie. Închipuieşte-ţi, m-au încadrat într-un detaşament de sub comanda lui Reynaud de Brienne.

— Bine. Să lăsăm asta ! Du-te şi fă-ţi bagajele !

Andreas clipi perplex.

— Bagajele ? Unde să plec ?

Tonul agresiv al fiului său îl făcu pe Kalamides să se in-

crunte. Îi cunoștea spiritul de independență și se temea de reacțiile lui. Preferă să nu forțeze lucrurile, refuzînd a-i da o explicație.

— Navele căpitanului Davanzo vor părăsi în noaptea asta Constantinopolele, transportînd cea mai mare parte din avuțiile noastre.

Pe Andreas îl fulgeră o bănuială. Căpitanul încerca să abuzeze de încrederea senatorului.

— Nici o navă nu poate părăsi portul fără aprobarea personală a împăratului.

— Davanzo este un venețian supus autorităților venețiene.

— Dar Minotto a spus că...

— Știu ce a spus Minotto ! îl întrerupse Kalamides tăios. Davanzo va porni la drum cu sau fără voia împăratului, cu sau fără voia lui Minotto.

— Dar asta înseamnă trădare ! izbucni Andreas. Alerg să dau de veste străjilor !

Se îndreptă spre ușă.

— Stai ! porunci senatorul.

Andreas se opri cu mîna pe clanță și se uită întrebător la părintele său. Kalamides îi vorbi cu forțat calm :

— Eu i-am cerut lui Davanzo să plece.

Andreas își strînse buzele. Luă mîna de pe clanță.

— Tu, tată, ai făcut una ca asta ?

— Da. Am avut în vedere numai interesele familiei noastre.

— Cu prețul unei trădări ?

Ochii senatorului scînteiară.

— Ia seama, Andreas ! Uiți că vorbești tatălui tău ? ! Îți ordon, du-te și pregătește-te de drum !

Andreas își încleștă pumnii. Se uită fix în ochii senatorului.

— Nu plec, tată !

Se răsuci pe călcîie și dădu să deschidă ușa.

— Te duci să-l denunți pe Davanzo ? întrebă senatorul.

— Nu ! răspunse Andreas, aruncîndu-i o privire piezișă. Ar însemna să te compromit. Și acest lucru n-am să-l fac. Dar să-ți fie de-ajuns că ți-am devenit complice prin tăcerea mea. De o plecare a mea din Constantinopole nici nu poate fi vorba. Dacă fratele meu va voi să pornească la drum, n-am să-l împiedic. Îl las să facă ceea ce îi dictează conștiința.

Părăsi încăperea, trîntind ușa în urma lui. Kalamides se făcuse vînăt. Lecția pe care i-o dăduse fiul lui îi răsucise un cuțit în inimă. Pentru prima dată Andreas îndrăznea să-l înfrunte cu violență. Și încă pe ce tărîm ! Revelația aceasta îl duru foarte tare.

Trecu la una din ferestre, dădu draperiile la o parte și se uită la lapovița de afară. Văzu căderea picăturilor de apă pe jumătate înghețate, în care se reflectau luminile din cameră.

Fiindcă Andreas refuza să plece, se impunea ca Leonidas să se îmbarce. Dacă aici, la Constantinopole, lucrurile vor lua o întorsătură urîtă, trebuia să se afle unul din fiii săi în străinătate, spre a se ocupa de avere și spre a continua neamul Kalamizilor... Ce se va întîmpla însă dacă slujitorii nu-l vor găsi pe Leonidas ? Comorile familiei vor rămîne pe mîna lui Davanzo. Ce încredere putea avea în acest om lipsit de scrupule ? Dar dacă ar trimite-o pe Irina la Veneția ? Lipsa ei de judecată se vădise în intriga-i sentimentală cu fiul lui Comnen. Nu ! Irina trebuia să rămînă la monastire !

Picăturile de apă și de zăpadă cădeau monoton, însoțind trecerea clipelor care se mistuiau parcă și ele în bezna de afară...

Secundele, minutele, ceasurile se scurgeau, făcînd să crească tensiunea așteptării. Deși frigul pătrunsese în încăpere prin ferestrele deschise, broboane de sudoare perlau fruntea senatorului.

Primul cîntat al cocoșilor îl găsi rumegîndu-și mînia și amărăciunea. Să trimită veste lui Davanzo, ordonîndu-i să-și amîne plecarea ? Poate că Davanzo nici nu i-ar da ascultare.

Nisipul din clepsidra de pe masă se scurgea, exasperîndu-l. Al doilea cîntat al cocoșilor îl găsi pe Kalamides stînd prostrat într-un jilț și cu privirile ațintite spre fereastră...

Abia în zori Leonidas sosi acasă. Cînd îl văzu clătinîndu-se pe picioare, duhnind a băutură și rîgîind, senatorul renunță să-i mai reproșeze întîrzierea.

— Du-te și te culcă ! îi porunci descurajat.

A doua zi se răspîndi în întreg orașul vestea trădării căpitanului Davanzo. Fuga lui lipsea Constantinopolele de șapte corăbii înarmate, precum și de șapte sute de oameni, marinari venețieni și dezertori romei, care ar fi putut întări trupele de apărare...

*

Bartolomeo Contarini se trezi din somn. Gura îi era coclită şi îl durea capul. Se făceau probabil simţite mîncărurile grele şi condimentate, stropite cu vinuri uleioase, de la ospăţul din ajun.

Se uită la ducesa Chiara Giorgi care dormea în pat alături de el, stînd cu faţa în sus şi sforăind. Dezbrăcată de luxoasele-i veşminte, ducesa arăta ca o femeie oarecare, veştejită, îmbătrînită. Îi deslușea limpede chipul, fiindcă opaiţul de pe măsuţa de la căpătiiul patului îi lumina crud ridurile, obrajii demachiaţi cu pori vizibili, gura căscată cu dinţii mîncaţi de cari, gîtul subţire, înfăşurat într-o piele prea largă, ca la şopîrle.

Bartolomeo cugetă cu iritare şi amărăciune că treburile îi mergeau tare prost. Îşi suprimase soţia ca să devină duce. Dar după înapoierea lui la Athena, Chiara fusese încolţită de scrupule. Nerio, obiectase ea, murise prea de curînd, amintirea lui era încă vie. Athenienii nu i-ar ierta văduvei o recăsătorire pripită. El îi propusese atunci să facă nunta în secret. După ce se va scurge timpul cuvenit doliului, căsătoria lor va fi anunţată oficial. Formula — deşi nesatisfăcătoare — îi îngăduia să-şi păstreze influenţa asupra ducesei. În caz contrar, poziţia lui ar fi periclitată. Temperamentul ei aprins, meridional, setea de dragoste riscau să o împingă în braţele unui tînăr ofiţer din gardă, ori ale vreunui aventurier cu fizic avantajos. După oarecare ezitări, Chiara acceptase ideea veneţianului. Acum erau soţ şi soţie, dar căsnicia aceasta îl nemulţumea profund.

Sforăitul ducesei îi zgîria auzul. Coborî precaut din pat, ca să nu o trezească, deoarece Chiara se zburlea furioasă ori de cîte ori i se tulbura somnul. Bartolomeo îşi puse pe umeri un halat de catifea verde, căptuşit cu zibelină — dar de nuntă al Chiarei —, trecu la fereastră şi o deschise, nădăjduind că aerul curat îi va îndepărta senzaţia de greaţă.

Luna neclintită şi solitară îşi risipea beteala de argint prin văzduhul limpede, îmbrăţişînd într-un veşmînt ireal casele albe şi străzile întortocheate ale Athenei.

Ducesa Chiara încredinţase soţului ei morganatic demnitatea de mareşal al Curţii, spre a-l păstra lîngă ea fără a da naştere la clevetiri. Dar pe veneţian îl supărau jumătăţile de măsură. În cazul morţii premature a Chiarei, fiul lui Nerio şi al ei, acel avorton rahitic, cu mintea înceţoşată de o tîmpenie congenitală, ar deveni automat duce al Athenei, iar el, Bartolomeo, ar trebui să-şi facă bagajele şi să plece de la Curte, sub privirile batjocoritoare ale duşmanilor.

Spre a preîntîmpina un final atît de trist, se lansase în marea aventură bizantină, așa cum numea el recentele-i încercări de a-și însuși Coroana și sceptrul basileilor. Fiindcă avea bani mulți, intrase în tratative cu îndrăznețul *condottier* Astore di Faenza, angajat temporar de Republica Florentină, și îi propusese să constituie o armată de cinci mii de oameni, pe care avea de gînd să o trimită în ajutorul Constantinopolelui, evident, în schimbul unor avantaje menite a-i deschide drumul spre tronul bizantin. În îndeplinirea acestui proiect, expediase deja printr-un curier secret o scrisoare împăratului Constantinos, oferindu-i ajutorul său militar. În compensație solicita titlul de Caesar, de moștenitor prezumtiv al tronului. Athena avea să devină un fel de centru de recrutare al mercenarilor dispuși a se înrola sub ordinele lui Astore di Faenza.

Proiectul, de o amploare aparent utopică, era totuși realizabil. Curierul care purta cusut în căptușeala tunicii mesajul semnat de Bartolomeo plecase de curînd la Constantinopole.

Venețianul închise fereastra și se întoarse spre pat. Se uită iarăși la Chiara. De cînd se căsătoriseră, femeia aceasta devenise capricioasă, fantască. Din dragoste pentru Bartolomeo își otrăvise soțul. Va fi însă capabilă să-și îndepărteze de la tron și fiul ? Venețianul era hotărît să tragă astfel sforile, încît să scape și de rahiticul său rival, cu sau fără acordul ducesei.

Se culcă din nou, sperînd să poată adormi. Sforăiturile Chiarei continuau zgomotoase, obsedante, izgonindu-i somnul, sporindu-i senzația de greață. Deodată îl fulgeră un gînd. Greața era o consecință a ospățului din seara trecută, ori a prezenței Chiarei ?

Poate că n-ar fi rău să o suprime și pe ea, bineînțeles numai după ce va fi recunoscut oficial duce de Athena. Se răsuci în patul care scîrțîi dezagreabil. Nu cumva încolțiseră și în cugetul Chiarei aceleași idei ?

Bartolomeo stătea într-un jeț în fața focului din cămin și se uita cu coada ochiului la Chiara, care broda pe un gherghef o tapiserie cu subiect religios. Prințul moștenitor, cu torsul lui strîmb și cu picioarele-i lungi și subțiri ca de paing, se juca într-un colț al încăperii cu niște păpuși aduse din Spania. Un tipic interior burghez, în dezacord cu gusturile venețianului.

Gîndurile lui Bartolomeo galopau zănatic. Datorită geloziei, Chiara nu-l lăsa niciodată singur cu doamnele de onoare. Pe cele tinere le îndepărtase de la Curte de îndată ce se recăsătorise. Încerca să-l izoleze de lume. Ca să trimită fără știrea

ei curierul la Constantinopole, săvîrşise minuni de ingeniozitate. Îl bănuia oare Chiara că voia să rămînă unicul stăpîn al ducatului ?

Ducesa, avertizată parcă de gîndurile lui, ridică privirile de deasupra gherghefului şi îi surîse prietenos. Bartolomeo îi atribui însă cele mai ascunse şi negre intenţii. Îi răspunse cu un zîmbet forţat, care voia să pară afectuos. Se întrebă apoi dacă adevăratele lui gînduri nu se filtrau prin făţarnica-i expresie a ochilor.

Ducesa îşi reluă lucrul la gherghef. Focul din cămin făcea să trosnească lemnele umede.

Majordomul le anunţă cina. Bartolomeo remarcase că şi în acest domeniu interveniseră schimbări. Cu excepţia banchetelor oficiale, servite în marea sală de mîncare, ducesa dăduse dispoziţii să fie folosită numai sufrageria cea mică din apartamentul ducal. Dineurile somptuoase, cu invitaţi obsecvioşi şi armate de lachei, atît de plăcute lui Bartolomeo, fuseseră înlocuite cu nişte meschine reuniuni de familie — mama, tatăl vitreg şi fiul vitreg — în jurul unei mese pătrate, pe care se perindau monoton feluri de mîncare insipide, servite de doi servitori îmbrăcaţi în negru, ca nişte călugări.

Cei doi soţi, urmaţi de diformul vlăstar al lui Nerio, trecură în sufragerie şi se aşezară la masă. Începură să mănînce în tăcere, aşa cum li se întîmpla de la o vreme.

Li se servea friptura, cînd le ajunse la ureche un tumult inexplicabil, izbucnit în piaţa din faţa palatului : strigăte, ropot de cai, zgomot de arme, apoi bufnituri puternice în poarta cea mare.

Palidă, ducesa se ridică de la masă.

— Ce se întîmplă ? exclamă alarmată.

Un slujitor dădu buzna în încăpere, bolborosind înfricoşat :

— Turcii !... Au dezarmat gărzile şi au pătruns în palat.

Lacheii care serveau cina se lipiră speriaţi de ziduri. Bartolomeo se repezi spre arcada acoperită cu o draperie, care răspundea într-un coridor de serviciu.

— Mă duc după arme !

Chiara îl ţintui cu privirea.

— Inutil ! Ia copilul cu tine şi fugiţi prin subterană ! Dacă va fi să mor, să-i aperi tu drepturile ! Eu vă acopăr fuga !

Veneţianul cîntări cîteva clipe ideea Chiarei. Prin intermediul copilului va păstra un fel de ipotecă asupra tronului Athenei.

— Haidem, băiatule !

Îl luă în braţe şi, după ce aruncă o ultimă privire de încurajare Chiarei, părăsi încăperea.

— Duceţi-vă şi voi ! ordonă ea servitorilor.

După ce rămase singură, trase cu urechea la zgomotul luptelor din camerele de jos, apoi se uită mistuită de îngrijorare spre draperia care se lăsase în urma fiului şi a iubitului ei. Cu preţul unui mare efort lăuntric îşi şterse de pe chip expresia de teamă. Arăta acum calmă ca un neted lac de munte. Se aşeză în jilţul din capul mesei. În ochii ei nu se mai citea nimic. Se detaşase de tot ce o mai lega de lume şi aştepta resemnată sfîrşitul.

Deodată canaturile uşii se deschiseră cu violenţă. În sala de mîncare dădură năvală cîţiva soldaţi turci, rotindu-şi pe deasupra capului iataganele. Cînd o văzură pe ducesă stînd nemişcată şi dreaptă ca o statuie, se opriră surprinşi. Din anticameră se auziră alţi paşi, apăsaţi, autoritari. Apoi în prag apăru Franco Acciaiuoli, în armură italienească, urmat de Daud-Paşa, înveşmîntat în zale şi cu iataganul în mînă.

Franco măsură cu priviri severe silueta imobilă a ducesei. Şi pe el îl miră ambianţa burgheză, lipsită de ostentaţie, din încăpere. Cînd debarcase în portul Pireu, escortat de un puternic detaşament de ieniceri, îşi închipuise că va întîmpina rezistenţă şi că, după o luptă grea, îşi va face o triumfală intrare în palatul ducilor de Athena, devenit în sfîrşit al lui. Dar străjile greceşti din port, luate prin surprindere, se predaseră fără luptă, iar la Athena palatul ducal fusese capturat după un simulacru de împotrivire al gărzilor mercenare.

— Tu eşti Chiara Giorgi ? întrebă Franco, oprindu-se la cîţiva paşi de masă.

Ducesa îi ripostă cu demnitate :

— Cine eşti *tu*, de cutezi să intri înarmat în palatul meu ?

Franco îi admiră îndrăzneala.

— Sînt nepotul tău prin alianţă, Chiara Giorgi ! Fiul lui Antonio Acciaiuoli, duce al Athenei ! Am venit să-mi iau în primire ducatul !

Chiara Giorgi îşi întoarse privirile spre Daud-Paşa.

— Cine te-a trimis aici ?

Daud îi răspunse calm în limba greacească :

— Am luat în stăpînire ducatul Athenei din porunca stăpînului meu, Preaînălţatul Sultan Mehmed-Khan, şi în numele principelui Franco Acciaiuoli !

— Între ducatul Athenei şi Imperiul Otoman există un tratat de prietenie. De ce l-aţi încălcat ?

— Tratatul a fost încheiat cu soţul tău, răposatul Nerio. Stăpînul meu, Padişahul, nu ţi-a recunoscut niciodată dreptul de a ocîrmui ducatul Athenei. Unde este fiul tău ?

Chiara Giorgi ridică din umeri.

— Căutaţi-l !

Daud-Paşa se încruntă.

— Nu-mi place răspunsul ăsta ! Nu-l văd nici pe Bartolomeo Contarini !

— A părăsit Athena, replică ducesa fără să se tulbure.

— Sîntem informaţi că se află în palat ! În sfîrşit, vom pune noi mîna pe el ! vorbi cu asprime Daud-Paşa. Tu şi Contarini veţi răspunde în faţa judecăţii pentru asasinarea prin otrăvire a ducelui Nerio.

— N-aveţi nici o dovadă ! rosti Chiara Giorgi.

— Te înşeli ! Procesul vostru va fi deschis după toate formele legale. Poate că ducele Franco, noul suveran al Athenei, se va arăta milostiv faţă de voi

Musulmanul se întoarse spre tînărul protejat al sultanului :

— Duce, ordonă !

Franco aspiră adînc aerul, apoi vorbi răspicat :

— Ducesa văduvă Chiara Giorgi şi Bartolomeo Contarini, complicele ei, să fie arestaţi şi încarceraţi în temniţa din Athena, pînă la judecarea procesului. Orfanul ducelui Nerio va rămîne în îngrijirea mea.

Franco încerca o exaltare fără seamăn. Devenise în sfîrşit stăpînul Athenei. Graţie puternicului său prieten, sultanul Mehmed, intrase în rîndul suveranilor. Numele îi va rămîne înscris în cartea istoriei.

În vreme ce ducesa părăsea sub escortă încăperea, Franco zîmbi lui Daud.

— În noaptea aceasta vom sărbători împreună răsăritul domniei mele, urînd victorii fără număr Preaputernicului Sultan Mehmed, protectorul Athenei !

La Athena, schimbarea de stăpîn se săvîrşi fără vărsare de sînge. *Condottierii* din garda ducală se arătară foarte mulţumiţi cînd noul suveran îi asigură că-i va păstra în continuare în serviciul său. Curtenii, cei mai mulţi de origine străină, se alăturară docili noului regim de îndată ce aflară că tînărul duce Franco avea de gînd să le confirme privilegiile. Negustorimea, preocupată de afacerile proprii, socoti prudent să nu se amestece în frămîntările dinastice, de vreme ce nu li se sporeau impozitele. Meseriaşii, puţini la număr, nu contau. Ţăranii erau

lăsați în afara jocului. Rolul lor era să muncească spre a asigura subzistența păturii conducătoare.

Stabilirea unei garnizoane turcești la Athena constituia, ce-i drept, un inconvenient, dar Daud-Pașa avu grijă să răspîndească zvonul că își va retrage soldații de îndată ce noul guvernămînt se va fi consolidat.

Într-o celulă îngropată în pămînt din temnița orașului, ducesa văduvă își aștepta deschiderea procesului. În ciuda străduaniilor, anchetatorii nu izbutiseră să adune în sarcina ei dovezi de vinovăție. Pe clevetiri nu se poate întemeia un proces. Lucrurile se complicau și datorită faptului că Bartolomeo Contarini reușise să dispară odată cu fiul lui Nerio. Indispus de ezitările anchetatorilor, Franco hotărî să grăbească deznodămîntul afacerii. Făcu o vizită ducesei văduve în propria ei celulă. Spre surprinderea și iritarea lui, pierderea libertății nu numai că nu o îngenunchease pe Chiara Giorgi, ci îi sporise dîrzenia. Ducesa îl primi fără să se clintească de pe taburetul ei de lemn.

Noul duce cuprinse dintr-o privire patul de lemn acoperit doar cu o pătură subțire, pereții de piatră pe care șiroia apa, fereastra îngustă cu gratii groase, zgîrcit deschisă spre un minuscul petic de cer, cana de pămînt de pe masa negeluită.

— Cît vrei să mai stai în celula asta ? o întrebă răstit. Cît ? Mărturisește-ți crima și te eliberez îndată !

— Nu am ce mărturisi ! ripostă Chiara Giorgi. Și nici nu-ți cerșesc milostenia ! Aștept să fiu judecată ! Să afle lumea întreagă la ce regim inuman este supusă văduva ducelui Nerio !

Franco zîmbi cu forțată bunăvoință.

— De ce abuzezi de răbdarea mea ? Vrei să te supun torturilor ?

Ducesa își subție buzele. Pe chipul ei se întipări o expresie de sfidare.

— Mărturisirile smulse prin tortură n-au nici o valoare ! În fața judecătorilor voi declara că am fost silită să mint !

Glasul ei încărcat de mînie începu să șuiere :

— Ascultă, Franco Acciaiuoli, amenințările tale nu mă înspăimîntă. Din clipa în care am păsit pragul acestei celule, am înțeles că trebuie să-mi închei socotelile cu lumea celor vii. Mi-am încredințat sufletul lui Dumnezeu și acum îmi aștept moartea. N-ai să obții niciodată din partea mea mărturisirea unei crime care să-ți justifice uzurparea. Nu mi-e frică de tine, Franco Acciaiuoli ! Supune-mă torturilor ! Cînd se va afla acest lucru, toate capetele încoronate din Europa se vor ridica împotriva ta. Ucide-mă ! Nu ai decît ! Sînt în puterea ta. Isto-

ria însă te va înfiera, fiindcă ţi-ai întemeiat puterea pe un asasinat. Pentru posteritate vei rămîne un uzurpator, un ucigaş de rînd, vîndut liftelor păgîne, un sodomit, supus poftelor sultanului...

— Destul ! strigă exasperat tînărul duce.

— Nu mă poţi împiedica, Franco Acciaiuoli, să-ţi arunc în obraz adevăruri care te dor ! Nu-mi pasă de tine şi nici de procesul ce-mi pregăteşti ! Şi cu asta am terminat ! Îmi faci scîrbă numai cînd te văd !

— Viperă ! scrîşni Franco, vînăt de mînie. Viperă !

Ieşi furios pe culoar. Gardienii încuiară lacătul uşii ghintuite, lăsată ca o lespede asupra celulei în care ducesa Chiara Giorgi îşi suporta cu stoicism calvarul...

A doua zi de dimineaţă, gardianul, aducîndu-i mîncarea, o găsi spînzurată de grilele ferestrei. Dădu alarma. Ancheta deschisă în jurul morţii ei stabili că ducesa se sinucisese. Dar explicaţiile oficiale nu convinseră pe nimeni. Nici chiar pe Daud-Paşa, care-l ştia capabil de orice pe noul stăpîn al Athenei.

— Ai făcut o mare greşeală, duce ! Înălţimea-Sa Padişahul nu-ţi va ierta această crimă, care-l murdăreşte şi pe el.

În acel timp, pe căi neştiute de nimeni, Bartolomeo Contarini izbuti să părăsească pămîntul Greciei. Însoţit de tînărul prinţ, se îmbarcă pe o corabie genoveză, îndreptîndu-se spre o destinaţie necunoscută.

*

Era un sfîrşit de martie mai zburlit şi mai ciinos decît un început de februarie. Măzărichea repezită de vîntul îngheţat peste obrajii oamenilor, adunaţi pe marele cîmp de manevre din preajma Adrianopolelui, pişca asemenea înţepăturilor unor ace. Uneori sita vijeliei cernea cu atîta violenţă boabele de gheaţă, încît acestea plesneau ca nişte bice crupele cailor, care se agitau, rîcîind cu copitele ţărîna.

Cînd sultanul Mehmed, urmat de Statul său Major şi escortat de un escadron de gardă, părăsi palatul imperial, îndreptîndu-se spre cîmpul de manevre, trîmbele de măzăriche porniră să se vînzolească şi mai zănatic, vîrîndu-se în ochi, în urechi. în nări. Oamenii strănutau şi îşi închideau orbiţi pleoapele, caii fornăiau, frămîntîndu-se şi adulmecînd pămîntul îngheţat.

Lui Mehmed vremea aceasta vitregă îi părea mai încîntătoare decît o dimineaţă de primăvară, fiindcă sufletul său era în sărbătoare. Visul lui începea în sfîrşit să devină realitate. Peste cîteva momente avea să treacă în revistă o sută optzeci de mii de oameni — trupe combatante şi auxiliare — la care se adăuga cea mai numeroasă artilerie folosită pînă atunci pe un cîmp de bătălie. Pe lîngă armata regulată foiau tot soiul de inşi, prin destinaţie necombatanţi — bucătari, cărăuşi, cadii, medici, păstori, dervişi, molahi, fîntînari, muzicanţi, slujitori ai ofiţerimii, gropari, potcovari, fierari, precum şi o adunătură alcătuită din tot felul de voluntari, gata să îndeplinească orice treburi de gospodărire a trupelor, dar care la nevoie puneau mîna pe arme şi luptau umăr la umăr cu soldaţii. Adunătura aceasta cuprindea vreo două sute cincizeci de mii de inşi. În total, Mehmed avea să arunce asupra Constantinopolelui aproape o jumătate de milion de oameni.

Europa nu mai cunoscuse asemenea revărsare de războinici decît pe vremea cumplitelor năvăliri ale hunilor şi ale tătarilor. Pregătirile militare pentru cucerirea Constantinopolelui se încheiaseră. Peste cîteva ore, coloanele de soldaţi aveau să pornească spre ultima citadelă a creştinismului din sud-estul Europei.

Spre a mobiliza o armată atît de numeroasă, Mehmed săvîrşise o imprudenţă, lăsînd doar o perdea de trupe de apărare de-a lungul fruntariilor imperiului. Dacă inamicii Islamului, mulţi ca nisipul mărilor, s-ar fi înţeles să-l atace simultan şi concentric, ar fi ocupat aproape fără lupte uriaşe teritorii mai înainte ca Mehmed să le fi putut ieşi în întîmpinare. Dar padişahul acceptase riscul, fiindcă îşi ştia duşmanii divizaţi.

În ajun primise în audienţă o delegaţie a *podesta*-ului genovez din Galata, care îl asigurase de prietenia şi supunerea sa. Colonia genoveză, făgăduise el, va da tot sprijinul asediatorilor turci, dar fără a se declara pe faţă aliată a acestora, fiindcă Republica Genoveză n-ar fi admis asemenea lucru.

Mehmed ascultase zîmbind cuvintele lor făţarnice şi îi asigurase că le va păstra privilegiile chiar şi după ce va ocupa Constantinopolele.

— Dar să nu aud că daţi vreun ajutor romeilor ! Dacă aflu că v-aţi încălcat făgăduiala, îi prevenise Mehmed, vă nimicesc şi pe voi, aşa cum am nimicit pe toţi duşmanii Islamului !

În sinea lui era convins că genovezii vor duce un joc dublu. „Voi lăsa să aţipească şarpele, pînă ce voi ucide balaurul,

îşi zisese cu viclenie, apoi, cu o singură lovitură de sabie voi scufunda în întunericul veşniciei şi pe şarpele perfid !"

Cînd sultanul ajunse în faţa trupelor, uralele ţişniră din mii de piepturi, zguduind cerul şi pămîntul. Explozia de entuziasm îl îmbătă ca un vin tare. „Dulce este gustul puterii !" cugetă, în vreme ce saluta cu sabia trupele prin faţa cărora trecea. Sub stindardele verzi ale Profetului, smucite de vîntul puternic, stăteau aliniaţi ieniceri îmbrăcaţi în albastru — elita armatei otomane —, spahii călări pe cai arabi de o mare frumuseţe, artilerişti grupaţi în jurul tunurilor, pedestraşi înveşmîntaţi în zale, başibuzuci înarmaţi cu iatagane şi lănci scurte. Unităţile alcătuite din creştini erau încadrate de musulmani drept-credincioşi. Se aflau acolo şi cavalerişti sîrbi, şi genişti germani, şi infanterişti unguri, şi dezertori greci. Era şi contingentul sîrb trimis de despotul Ghiorghii Brancovici, numeros şi bine antrenat.

În fruntea trupelor turceşti se aflau emiri şi şeici viteji, zeloşi sectanţi ai Islamului, veniţi de prin cele mai îndepărtate provincii ale Asiei : Men Senani, Ak Sems ed Din, Minel Feneri, Kara Sems ed Din, Insar Dede, Dzeb Ali, Rustem Bokari, Dsişli Dede, Menal Bulat, Karaman Oglu, precum şi Keros Dede.

Darabanele huruiau, trompetele ridicau spre adîncimile verticale ale văzduhului sonorităţi înalte şi cristaline, fluierele îşi împleteau dantelăria sunetelor cu uralele oamenilor şi cu salvele tunurilor. În spaţiile dintre unităţile militare, dervişi răsucitori se învîrteau fără oprire, împărtăşind extazul lor soldaţilor, fanatizîndu-i, cultivîndu-le dispreţul faţă de moarte. Toţi ştiau că Paradisul îşi deschide primitor porţile războinicilor căzuţi pe cîmpul de bătălie. Toţi aşteptau cu aceeaşi bucurie victoria sau moartea.

Sultanul îşi contempla cu mîndrie armata, care avea să devină instrumentul gloriei lui. Pregătise cu rîvnă războiul sfînt împotriva Bizanţului, fiindcă Mahomed, Profetul, aprecia că cel mai vrednic sultan va fi acela care va cuceri Constantinopolele, iar cea mai valoroasă armată va fi aceea care-i va îngădui să atingă acest ţel, urmărit secole de-a rîndul de numeroase generaţii de musulmani.

După ce termină trecerea în revistă, uralele oamenilor şi sunetele fanfarelor încetară brusc. Mehmed şi generalii care-l însoţeau, în cap cu marele vizir Khalil şi cu Zaganos-Paşa, se urcară pe un mamelon nu prea înalt, şi acolo se opriră spre a urmări defilarea trupelor. Liniştea grea dură cîteva momente, apoi tăcerea fu din nou sfîşiată de muzica fanfarelor şi de ro-

potul tobelor. Prima coloană de trupe se puse în mișcare, trecînd prin fața sultanului, în drumul ei către Constantinopole. Mehmed saluta solemn drapelele care i se înclinau filfîind.

Zece ore dură defilarea.

Zece ore în care timp sultanul rămase neclintit pe calul său, înfruntind violența furtunii. Ienicerii trecură cei din urmă. Sultanul, cu întreaga lui suită, se încadră între unitățile de gardă.

Marșul către Constantinopole începuse !

Sfîrșitul volumului I

Lector : GEORGETA NAIDIN
Tehnoredactor: GH. CHIRU

Apărut 1976. Bun de tipar 16.02.1976. Tiraj 70 000 ex. broşate. Hîrtie scris I A tratat 63 g/m². Format 16/61×86. Coli tipar 42,5. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 8R—31.

Comanda nr. 60 013
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
Piaţa Scînteii nr. 1 — Bucureşti
Republica Socialistă România

Lei 26